

Анатолій Коломієць

НАРИСИ З ІСТОРІЇ, СТАТИСТИКИ І ФУТБОЛОФІЛІЇ

(з газети "Український футбол")

2021

ІСТОРІЯ ТА СТАТИСТИКА

Четвер, 12 березня 2009 року

УКРАЇНСЬКИЙ ФУТБОЛ

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник — Анатолій Коломієць

№ 1

Під редактуванням Володимира Баняса

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник – Анатолій Коломієць

№ 1

Під редактуванням Володимира Баняса

Анатолій
КОЛОМІЄЦЬ

РУБРИКА

**"КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ
УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ"**

У ГАЗЕТІ "УКРАЇНСЬКИЙ ФУТБОЛ"
БЕРЕЗЕНЬ 2009 - СІЧЕНЬ 2010

Частина I

2021

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник – Анатолій Коломієць

Під редактуванням Володимира Баняса

з газети "Український футбол" №35 від 12 березня 2009 року

Поздоровляємо любителів історії і статистики футболу та футболофілів України!

Сьогодні на шпальтах газети "Український футбол" відкривається для її читачів своєрідний клуб шанувальників українського футболу. Він створений для усіх, хто не байдужий до футболу на теренах незалежної України та за її межами у виконанні саме українських гравців та під керівництвом тренерів, фахівців та функціонерів цього виду спорту, які мають українське коріння, є вихованцями українського футболу або віддали багато років свого життя футболу саме в Україні.

Усі щирі уболівальники та шанувальники історії футболу України на сторінках цього Клубу читачів нашої газети завжди знайдуть цікаві відомості та статистичні викладки, які не залишать байдужим нікого, а велика армія колекціонерів-футболофілів отримає бажану і необхідну для них інформацію щодо матеріалів їх захоплення, як новинок, так і цікавих знахідок минулих часів.

Пройшло вже багато років, коли наша газета містила рубрику "Футболофіл", яка користувалась достатньо великим попитом серед читачів газети, але нажаль друкувалася не регулярно, а потім і зовсім зникла з незалежних від її авторів причин. Цю рубрику і в ті часи було запроваджено безмірно відданим цій справі Анатолієм Федоровичем Коломіємцем. І саме він зараз теж очолив це починання редакції газети.

Зараз матеріали нашого Клубу в газеті будуть друкуватися з конкретною періодичністю, а саме щотижнево. Кожної середи усі бажаючі зможуть придбати та переглянути цілих дві сторінки цікавих нотаток та нарисів, які саме матимуть безпосереднє відношення до українського футболу.

Чекаємо Ваших листів з побажаннями та пропозиціями щодо цього видання.

Редакція газети "Український футбол"

Питання створення Енциклопедії футболу України

Кожний без винятку шанувальник українського футболу не може залишатися байдужим до стану справ щодо відсутності на полицях його книжкової шафи повноцінної та багато ілюстрованої Енциклопедії футболу України – своєрідного довідника з розвитку, становлення та досягнень українського футболу на протязі вже понад 100 років існування цієї улюбленої усіма гри на сучасній території нашої незалежної держави.

Вже минуло біля 10 років, коли це питання було порушено Федерацією футболу України та навіть була створена група фахівців з числа відомих журналістів українських друкованих видань та статистиків українського футболу, але це питання так і залишилось не вирішеним. Кошти, які були виділені на це ФФУ, були нажаль незначні і їх вистачило лише на щорічне створення досить непоганого щорічного довідника "Футбол в Україні" під загальною редакцією кращого українського статистика футболу, харків'янина Юрія Ландера. Треба визнати, що цей статистичний щорічник виходить регулярно після завершення кожного сезону і є, напевно, єдиним виданням, яким можна пишатися, Але по-перше, він чомусь видається російською мовою (мабуть тому що друкується у Харкові), а по-друге – це досить скромні щодо поліграфії та зовнішнього вигляду книжки (м'яка обкладинка, недоброякісне скріплення сторінок, відсутність будь яких ілюстрацій тощо). Але маємо те, що маємо. Та й придбати їх вболівальникам, які цікавляться історією і статистикою футболу України, вкрай

важко – у більшості випадків через двох-трьох посередників, кожний з яких піднімає вартість видання на свій розсуд і до покупця книжки доходять значно дорожче їх номінальної ціни.

Однак треба все ж відмітити в останні роки значний прогрес в створенні книжок з футболу історичного напрямку в окремих містах - як правило, футбольних центрах України. Тільки в минулому році побачили світ чудові об'ємні видання у Києві, Харкові, Миколаєві та Луганську. Роком раніше порадували шанувальників футболу у Донецьку та Львові. Вже в досить значній кількості міст України видані значно скромніші книжки з історії футболу в цих містах, але й це вже зігриває душу. Все ж справа, яку на початку часів незалежності розпочало створене тоді Українське товариство колекціонерів-футболофілів, принесла свій здобуток, тому що більшість авторів-упорядників цих видань були першими членами цього товариства, тоді ще зовсім молодими хлопцями, а зараз вони вже шановані автори книжок. Тим більш приємно й упоряднику цього видання "Клубу", що й він не тільки зміг вже створити два томи історії футболу столиці України, але й має безпосереднє відношення до інших видань своїх товаришів, бо саме він був головою цього товариства.

Нажаль, досить кепські справи щодо будь яких історичних досліджень в Одесі та Запоріжжі. Маємо надію, що наші нові започаткування пробудять щирих любителів історії футболу в цих містах, спонукають їх попрямувати до бібліотек та архівів і хоча б розпочати створення історичних описів футбольних подій минулих часів у їх рідному місті.

Найкращі видання з історії українського футболу

Останнім часом з'явилося досить багато чудових книжок документального складу (історія та статистика), які по суті одразу становлять складову частину "Енциклопедії українського футболу". У цьому випуску нашого клубу ми перелікуємо тільки кращі з них (за часом їх видання), а у подальших випусках обов'язково ознайомимо з усіма без виключення виданнями такого плану.

1. О.Ляпін. **"Команда молодости нашей.** Летопись десятилетий, достижения, тренеры и игроки, цифры и любопытные факты". Дніпропетровськ. ВД "Україна". 1996 р. 360 стор. з іл., на рос. мові. Тираж 10 000 прим. Формат - 135x207 мм. (історія ФК "Дніпро" Дніпропетровськ).

2. Б.Воскресенський, С.Терпіловський. **"Динамо" Киев. 1927-1997.** Иллюстрированный хронологический справочник". Одеса. "Интер-Пресс". 1998 г. 148 стор. з кольор. іл., на рос. мові. Тираж 10 000 прим. Формат – 235x305 мм. (розповідь про ФК "Динамо" Київ: історія, статистика, фалеристика).

3. О.Бабешко, М.Левицький. **"Донецкий футбол – ХХ век.** История, статистика, фотографии". Донецьк. "Сталкер". 1998 р. 464 стор. з кольор. іл., на рос. мові. Тираж – не вказано. Формат - 132x205 мм.

4. Г.Немировський. **"Таврия" – моя радость и боль.** Сімферополь. "Таврія". 2002 р. 352 стор. з іл., на рос. мові. Тираж – 2 000 прим. Формат - 132x205 мм. (історія ФК "Таврія" Сімферополь).

5. О.Бабешко, А.Бабешко. **"Шахтер" (Донецк).** Иллюстрированный альбом истории команды". Донецьк. "Діапринт". 2003 р. 252 стор. з кольор. іл., на рос. мові. Тираж 1 500 прим. Формат - 228x297 мм.

6. І.Кульчицький, Ю.Назаркевич. **"Карпати": рік за роком (1963-2003).** Львів. "Галицька Видавнича Спілка". 2003 р. 232 стор. з кольор. іл., на укр. мові. Тираж 1 000 прим. Формат - 148x205 мм.

7. В.Репкін. **"Луганський футбол, ХХ век: от "Металлиста" до "Зари".** Луганськ. ФК "Заря". 2004 р. 296 стор. з іл., на рос. мові. Тираж – 1 000 прим. Формат - 143x207 мм. (історія луганського футболу).

8. Ю.Михалюк. **"Тягмниці львівського футболу (Книга I).** Львів. "Піраміда". 2004 р. 192 стор. з іл., на укр. мові. Тираж – не вказано. Формат - 135x207 мм. (про перші кроки і становлення футболу у Львові).

9. О.Бабешко, А.Бабешко. **"Шахтер" (Донецк).** История команды 1936-2006". Донецьк. "Новый мир". 2006 р. 528 стор. з іл., на рос. мові. Тираж 3 000 прим. Формат - 172x210 мм.

10. Ю.Карман. **"117 шагов к признанию.** Документальная повесть". Київ. Газета "Команда". "Освітня книга". 2006 р. 288 стор. з іл., на рос. мові. Тираж – 5 000 прим. Формат – 200x270 мм. (усі матчі збірної України - історія, статистика, коментар).

11. А.Франков. **"Футбол по-українски.** Харків. Книжковий клуб "Клуб семейного досуга". 2006 р. 224 стор. з кольор. іл., на рос. мові. Тираж – 12 000 прим. Формат – 170x240 мм. (про збірну України – 1992-2006 рр.).

12. А.Коломієць. **"Киевский футбол на рубежах времен** (Люди, события, факты)". Том 1 (1911-1961 рр.). Київ. Федерація футболу м.Києва. "А-ДЕПТ". 2007 р. 627 стор. з кольор. іл. Тир. 1 000 прим., на рос. мові, Формат - 212x300 мм. (історія розвитку футболу в Києві).

13. В.Старков, Д.Шаповал. **"Динамо" (Київ) – 1927-2007".** Київ. Медіа-центр ФК "Динамо" Київ. 2007 р. 166 стор. з кольор. іл., на укр. мові. Тираж – не вказано. Формат – 230x292 мм. (ілюстрований альбом історії "Динамо" Київ)

Книга А.Коломієця

14. "Динамо", ні кроку назад! (аналітична повість)". Київ. Українська академія наук. Автори – М.І.Потапенко, В.П.Сабалдир та інші. 2007 р. 176 стор. з іл., на укр. мові. Тираж – не вказано. Формат – 220x285 мм. (аналіз подій, пов'язаних з легендарним "матчем смерті" 1942 р.).

15. І.Сало. "Футбол... зі сльозами (науково-популярне видання)". Львів. "Каменярь". 2007 р. 542 стор. з іл., на укр. мові. Тираж – 1 000 прим. Формат - 170x205 мм. (літопис галицького футболу).

16. Ю.Грот. "100 лет харьковскому футболу". Харків. Харківська обласна федерація футболу. "Золотые страницы". 2008 р. 432 стор. з кольор. іл., на рос. мові. Тираж 1 500 прим. Формат – 215x303 мм. (історія розвитку футболу в Харкові).

17. О.Двойнисюк, Б.Кутовий. "Футбольный Николаев". Миколаїв. "Атолл". 2008 р. 488 стор. з кольор. іл. Тираж 2 000 прим., на рос. мові. Формат – 210x297 мм. (історія розвитку футболу в Миколаєві)

18. С.Михровський. "Душа команды". Вінниця. "Глобус-пресс". 2008 р. 512 стор. з іл., на рос. мові. Тираж – не вказано. Формат – 150x208 мм. (історія вінницької команди майстрів 1958-2008 рр.).

19. В.Рєпкін. "Золотые страницы луганского футбола". Луганськ. "Максим". 2008 р. 428 стор. з кольор. іл., на рос. мові. Тираж – 500 прим. Формат - 145x208 мм. (про луганську "Зорю").

20. Ю.Шкіров. "Век луганского футбола". Луганськ. ТОВ "ФК "Заря". "Максим". 2008 р. 928 стор. з кольор. іл., на рос. мові. Тираж – 2 500 прим. Формат - 145x208 мм. (історія луганського футболу).

Перші кроки започаткування Об'єднання любителів історії та статистики футболу

Сумно, але вже минули часи, коли до Києва на "зльоти" футболофілів приїздило більш сотні колекціонерів і любителів історії та статистики футболу з усіх кінців України, коли на центральному каналі телебачення – УТН показували зустрічі футболофілів та розповідали про завдання, які вони ставлять перед собою, коли були проведені історичні установчі збори Українського товариства колекціонерів-футболофілів (УТКФ) в приміщенні Київського геолого-розвідувального технікуму і воно було створено ..... 1996 року. Тоді футболофіли України були настільки добре організовані й згуртовані, що на своїх щотижневих зустрічах у Пушкінському парку Києва щотижнево їх збиралося близько півсотні чоловік, а на Республіканському стадіоні столиці України задовго до початку матчів "Динамо" Київ на Єврокубки та матчів національної збірної України кількість їх зростала утричі, а то й більше, бо до Києва приїжджали у ці дні друзі і з Москви, і з Мінська, і з Кишинєва, та й з інших міст братніх країн колишнього СРСР.

Не так вже давно минули ті часи, але ностальгія за минулим не дає спокою. Та чи не повернути нам ті прекрасні хвилини щирих зустрічей однодумців, чи не відродити нам хоча б щось подібне тому, вже напевно "легендарному" УТКФ ??? Може спробуємо?

Пропонується зробити перші кроки в цьому напрямку, а саме запропонувати читачеві цієї сторінки сповістити про бажання вступити до нового громадського утворення – Об'єднання любителів історії та статистики футболу України (ОЛІСФ), яке організовується колишнім головою УТКФ Коломійцем Анатолієм Федоровичем (він зараз вже на пенсії і має значно більше вільного часу ніж колись) за підтримкою редакції центральної в Україні

А.Ф.Коломієць

футбольної газети "Український футбол". Одразу заспокоїмо бажаючих об'єднатися – в цей скрутний час економічної кризи в країні ніяких вступних та щорічних членських внесків не передбачається. Все робиться тільки з метою відродження футболофілії на теренах України і згуртування уболівальників, які свій вільний час віддають захопленню історією та статистикою вітчизняного футболу та колекціонуванню футбольної атрибутики і сувенірів.

Всі бажаючі стати членами нового об'єднання повинні написати листа за адресою: **03110, м.Київ-110, а/с 48, Коломійцю Анатолію Федоровичу** або на адресу редакції газети "Український футбол" (з поміткою – "ОЛІСФ"). У вашому листі надайте відомості про себе (П.І.Б., адреса, дата народження, предмет захоплення чи колекціонування), а також невеликий текст вашої об'яви, яку б ви хотіли опублікувати на сторінках нашої газети.

Усі без винятку адреси та об'яви будуть надруковані у розділі "Оголошення".

Щиро бажаємо вам успіхів у встановленні нових знайомств з однодумцями!

До 85-річчя створення збірної України з футболу

Газетою 5 березня вже порушено питання часу створення збірної України, а саме збірної УРСР, бо до цього усі автори друкованих видань обмежувалися періодом, коли збірна України була створена вже 1992 року після отримання Україною незалежності. Тай й радянська влада зробила усе належне щоб перші матчі збірної УРСР змалювати як матчі збірної Харкова.

Але все ж **створення збірної України сталося ще 4 травня 1924 року**, а перший свій офіційний матч вона провела 3 вересня саме у рамках чемпіонату СРСР, до того ж не тільки стала чемпіоном Радянського Союзу

1924 року, але й одразу ж перемогла в Москві тільки-но створену збірну СРСР (1:0). Знайдено ще одне фото збірної УРСР цього року у складі лише футболістів тодішньої столиці Харкова на місцевому спортивному майданчику імені Спартак (потім у 30-ті роки цей тоді вже стадіон почали іменувати стадіоном ДСТ "Спартак").

Нажаль, у довоєнні та перші повоєнні часи ніхто не приділяв уваги створенню емблеми як збірної УРСР, так і Федерації (в ті часи – Секції) футболу республіки. На футболках команди з'являвся інколи тільки герб УРСР. Перша емблема Федерації футболу УРСР була офіційно затверджена вже у 60-ті роки, а значок з цією емблемою виготовили десь вже пізніше.

"Зірки" українського футболу 1924 р. (зліва направо): Р.Норов, О.Шпаковський, В.Фомін, С.Губарев, І.Натаров, М.Кротов, М.Казаков, К.Фомін, М.Капустін, Я.Алфьоров, І.Привалов

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник – Анатолій Коломієць

Під редактуванням Володимира Баняса

з газети "Український футбол" №39 від 19 березня 2009 року

Ще раз про дату заснування ФК "Динамо" Київ

Питання щодо дати заснування футбольного клубу "Динамо" Київ ще й досі постійно дискутується серед шанувальників футболу, які серйозно вивчають документи, які були оприлюднені в багатьох виданнях та засобах масової інформації. Є серед них і такі шанувальники, які ніяк не можуть заспокоїтися та навіть вимагають змінити дату з 1927 року на 1928 рік, тобто переробити офіційну емблему клубу та скрізь, особливо в офіційних документах, провести зміни.

Особливо вимогливо це твердження було поставлене Олександром Кабанцем - автором публікацій у трьох номерах газети "Український футбол" 2007 року (№№ 53, 57 і 67 за 15 і 26 червня та 20 липня). Це його особливий і остаточний погляд на події тих далеких часів.

Схиляючись перед величезними заслугами цього безмежно працьовитого знавця історії київського "Динамо", завдяки якому були в архівах знайдені приголомшливі документи, що дали змогу нарешті визначитися з першими кроками динамівського руху в Києві і футболу зокрема, все ж не можна залишити деякі основоположні його висновки без зауважень.

По-перше, дійсно показова (перша) команда київського пролетарського товариства (КПСТ) "Динамо" була сформована тільки у 1928 році. Це не викликає ніяких сумнівів. Але стверджувати, що до неї в цьому товаристві не було жодної футбольної команди хоча б в якихось підрозділах ГПУ, міліції чи карного розшуку просто неможливо. Доказом цього є хоча б та інформація, яка була надрукована у київській газеті "Пролетарская правда" за 23 та 30 травня ще 1925 року, про зустрічі команди ГПУ з командами "Робітпросу" та "Містрану". Таким чином, встановлено що у цьому силовому відомстві грали і у футбол, а не тільки стріляли. Друге діло, що ці окремі команди, навіть вже при створенні КПСТ "Динамо", так і не змогли приймати участь у розіграші першості Києва. Але це не їх провина. Першість Києва проходила виключно серед профспілкових команд під керівництвом Окружної Ради профспілок (ОРПС), а всім відомо що у силових структурах профспілки завжди були відсутні, на те вони й силові структури (одним словом, наказ командира там повинен був виконуватися беззаперечно). До речі, кадрові "чекісти" грали і в командах "Радслужбовців", а кращі з них, наприклад Микола Мурашов, навіть залишилися грати й у профспілкових "Радторгслужбовцях", які були створені замість розпущених "Радслужбовців".

По-друге, посилання на публікацію у газеті "Вечерний Киев" за 4 червня 1927 року про нібито створення у Києві пролетарського стрілецького товариства, абсурдне. Це просто помилка автора цієї публікації. Бо там же він потім пише, що такі ж товариства створені у Москві, Ленінграді та Мінську. Але всі достеменно знають, що ніяких стрілецьких товариств "Динамо" у перелічених містах ніколи не існувало. Тай й в жодному офіційному документі, знайденому тим же О.О.Кабанцем, не вказано, що КПСТ це стрілецьке товариство, а скрізь, без винятку, чітко написано – спортивне товариство.

По-третє, чому саме потрібно приймати за дату створення Футбольного клубу "Динамо" Київ дату створення саме показової команди КПСТ "Динамо"? Адже навіть у зверненні до Окружної Ради фізичної культури (ОРФК) м. Києва ще 29 березня 1928 року керівництво КПСТ "Динамо" сповіщало про наявність у товаристві чотирьох футбольних команд. Але якщо перша команда ще тоді й не була сформована, то чому тоді береться під сумнів наявність інших трьох команд? До того ж вже 31 грудня 1928 року газета "Вечерний Киев" сповіщала, що "Динамо" має чотири команди, три з яких були при школі міліції та при військовій частині. Однак О.О.Кабанцем чомусь розглядається тільки дата створення першої команди. А нас цікавить дата створення не однієї команди, а усіх, які входили до КСПТ "Динамо".

Так от, нарешті, про дату створення саме Київського спортивного товариства "Динамо". Як всім відомо створення будь яких товариств в СРСР вважалося тільки після реєстрації їх статутів у державних органах влади. У Києві цим органом була Окружна міжвідомча комісія у справах громадських організацій та союзів (МЕКОСО) при адмінвідділі Окрвиконкому м.Києва. Саме ця комісія і зареєструвала статут КПСТ "Динамо" **13 травня 1927 році**. Тому юридично вірно рахувати саме цю дату датою створення цього товариства і, звичайно, саме Футбольного клубу "Динамо" Київ, створеного вже 2 січня 1989 року на основі першої команди цього товариства, її дублюючого складу, команд дитячо-юнацької школи та інших адмінструктур цього товариства.

Посилання на те, що Київське ПСТ "Динамо" затверджено було ще 13 квітня 1927 року на засіданні Президії Всеукраїнської Ради Пролетарських спортивних товариств "Динамо" у Харкові також не викликає сумніву – на відомчому рівні воно могло бути затвердженим ще й раніше. Але це рішення не має під собою юридичної законності щодо створення громадських товариств у СРСР тому, що це затвердження було не на державному рівні. А друге посилання на те, що статут КСПТ "Динамо" не був зареєстрований ОРФК, то це теж відомчий рівень. Справа в тому, що фінансування КСПТ "Динамо", тобто початок його функціонування, було вже можливо проводити одразу після реєстрації в МЕКОСО.

Ставити питання, що десь у якихось бюрократичних відомчих структурах були затримки з розглядом статуту "Динамо", зовсім не має сенсу. Для прикладу сповістимо читачів (пробачте за відхилення від основного напрямку), що за знайденими в архівах документами (заяви, листи, відповіді на них) виявлено, що статут Київської Футбольної Ліги, створеної 1911 року, так і не був до 1917 року зареєстрований у Державному департаменті міськради м. Києва. Але це зовсім не перешкодило проводити цією Лігою першості міста та приймати участь збірній Києва у першості Російської імперії. Та й чомусь ніхто не ставить під сумнів створення її саме 1911 року.

Тому керівництво нашого Футбольного клубу "Динамо" Київ може зовсім не хвилюватися. Потреба змінювати дату народження клубу явно надумана і не має під собою жодного юридичного підтвердження.

Ось коли будуть знайдені в архівах ще якісь документи, тоді можна продовжити цю розмову, посперечатися та знайти істину. А зараз і так усе абсолютно очевидно.

Визначення найкращих в українському футболі

В усі часи скрізь по світу прагнення людей виділитися серед рівних собі завжди віталосся та відзначалося преміями, грамотами, дипломами, призами тощо. Це саме мало місце при відзначенні кращих колективів людства. Теж саме й у футболі. Саме тому проводяться в усіх країнах і на континентах змагання, чемпіонати, турніри або навіть просто розиграші призив серед кращих футбольних команд та окремих гравців. Але як визначити кращих за всі часи? Знайдено й тут вихід – шляхом встановлення й затвердження особливого рейтингу, який визначається шляхом нарахування відповідних балів за кожне досягнення футболіста чи команди в цілому, а потім підсумування цих балів. Зробити це не так вже й важко, якщо чітко та раз і назавжди визначитися з оцінкою критеріїв досягнень.

Усім абсолютно ясно, що для збірної команди країни найвище досягнення – це перемога на Чемпіонаті світу, для клубної команди – перемога у Міжконтинентальному кубку, а для гравця – визначення його найкращим футболістом світу, потім Європи і так далі. За ці досягнення повинно бути зараховано не менше 100 балів. Чому так багато? Тому що досить багато є досягнень нижчого рівня, які теж потрібно відповідно оцінювати.

При цьому у випадку українських футболістів ні в якому разі не можна прирівнювати чемпіонати чи Кубки СРСР з такими ж змаганнями в незалежній Україні. Звичайно, ці змагання в СРСР були значно напруженішими і повинні оцінюватися щонайменше у 2 рази більше. Інакше у нас і виявиться, що Шовковський краще Блохіна за рейтингом. Але ж це абсурдно. Таким же чином не можливо прирівняти змагання довоєнних та перших повоєнних років з такими ж змаганнями вже починаючи з 50-х років. Бо футбол у ці періоди різнився докорінно – системи "2х3х5" та "3х3х4", не кажучи вже про "4х4х2", це абсолютно інша гра. Чомусь про це замовчується.

Також треба не забувати, що не тільки у київському "Динамо" грали класні футболісти, тому обов'язково треба аналізувати усі команди, які досягали звання чемпіонів чи володарів Кубків, а їх не так вже й багато. Крім того, ні в якому разі не потрібно забувати вихованців українського футболу,

дитинство і юнацтво яких пройшло на теренах України (а потім їх переманили в Москву чи у Єв-ропу), або тих хто прийшов в українські команди з Росії чи інших країн (рес-публік) та так і залишився в Україні, тре-нував тут команди або навіть займався іншими справами, тобто пов'язав більшу частину свого життя саме з Україною. Все це потребує серйозної роботи і ми сподівемося на допомогу наших читачів і чекаємо від них пропозицій та зауважень.

Значок заслуженого майстра спорту СРСР

Іван Привалов – перший український футболіст-заслужений майстер спорту СРСР

1. Привалов Іван	"Локомотив" Харків	5.06.1934	знак № 13
2. Фомін Володимир	"Динамо" Харків	19.03.1936	знак № 27
3. Фомін Костянтин	"Динамо" Москва	19.03.1936	знак № 28
4. Гальперін Ассір	Тбілісі	12.11.1943	знак №249
5. Ідзовський Антон	"Динамо" Київ	10.10.1945	знак №404
6. Пономарьов Олександр	"Торпедо" Москва	9.03.1946	знак №436
7. Махія Микола	"Динамо" Київ	23.07.1946	знак №359
8. Романенко Степан	"Більшовик" Київ	26.05.1947	знак №361
9. Товаровський Михайло	"Искра" Москва	7.10.1947	знак №394
10. Кротов Микола	"Локомотив" Харків	7.10.1947	знак №467
11. Малявкін Олександр	"Динамо" Москва	5.08.1948	знак №591
12. Пшеничний Олексій	"Зеніт" Ленінград	15.09.1950	знак №735
13. Зазросв Андрій	"Динамо" Київ	14.02.1955	знак №989
14. Михаліна Михайло	"Динамо" Київ	14.02.1955	знак №990
15. Войнов Юрій	"Динамо" Київ	26.09.1959	знак №1189
16. Макаров Олег	"Динамо" Київ	16.12.1961	знак №1323
17. Сапронов Валентин	"Шахтар" Донецьк	29.08.1963	знак №1427
18. Сабо Йозеф	"Динамо" Київ	26.01.1967	знак №1656
19. Біба Андрій	"Динамо" Київ	2.10.1967	знак №1672
20. Серебряніков Віктор	"Динамо" Київ	2.10.1967	знак №1673
21. Турянчик Василь	"Динамо" Київ	2.10.1967	знак №1674
22. Щегольков Володимир	"Динамо" Київ	2.10.1967	знак №1675
23. Дубинський Едуард	Москва (Радянська Армія)	21.03.1969	знак №1769
24. Маслаченко Володимир	"Спартак" Москва	21.03.1969	знак №1778
25. Рудаков Євген	"Динамо" Київ	24.01.1973	знак №2098

В переліку не вказаний О.О.Ошенков, хоча він отримав це звання 17.01.1953 р. за поданням "Динамо" Київ, яке він тоді тренував. Але як гравець він ніякого відношення до українського футболу не має.

Якщо найвищі бали відомо кому з українських футболістів одразу потрібно начислити, а саме володарям "Золотого м'яча" Європи – **Олегу Блохіну, Ігорю Беланову та Андрію Шевченко**, то на жаль не всім відомо хто носив за часів СРСР найвищі почесні звання "Заслужених майстрів спорту". Тому перелікуємо усіх українських футболістів з загального числа 254 володарів цього звання (у хронологічному порядку, а не за алфавітом, бо так наочніше). В переліку вказана команда чи спорторганізація, за поданням якої розглядалося питання надання почесного звання футболісту, а в деяких випадках вже гравцю в минулому:

(продовження на наступному тижні).

Оголошення

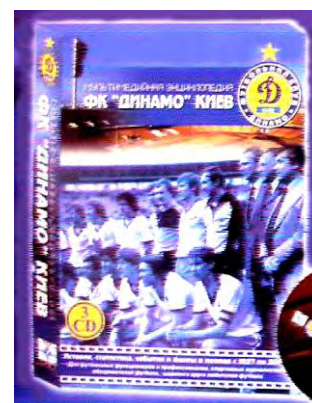
Усі бажаючі, які мріють знайти друзів для спілкування з питань футболу, а також футболофіли, які щось можуть запропонувати своїм колегам по захопленню або розшукують якісь матеріали для своїх колекцій, можуть безкоштовно помістити своє невеличке оголошення в наступних номерах нашого Клубу. Звертайтеся на адресу редакції газети: **03047, м.Київ-47, пр. Перемоги, 50. "Український футбол" (до Клубу шанувальників)** або на адресу автора-упорядника, яка наведена нижче у першому оголошенні Клубу:

03110, м.Київ-110, а/с 48, 03110, Коломієць Анатолій Федорович.

Розшукую: рідкісні видання, документи, нагороди, сувеніри, атрибутику та предмети колекціонування (до 1960 року) за тематикою "Футбол України".

Реалізую: свою книгу "Киевский футбол на рубежах времен" I том (1911-61 рр.) на 627 стор. (ф.21x30 см) – 200 грн. та мультимедійну енциклопедію "Динамо" Київ" – історія, статистика всіх матчів 1927-2005 рр, атрибутика, значки, фото, відео (3 диски CD) - 80 грн.

Ціни з урахуванням вартості пересилки рекомендованими бандеролями.

Мультимедійна енциклопедія "Динамо" Київ"

Історія українського футболу в філателії

Потребує приділення уваги достатньо великій кількості філателістів-колекціонерів футбольної тематики. Нижче розглянуто питання освітлення історії розвитку футболу не тільки в незалежній Україні, але й, звичайно, в Українській РСР часів Радянського Союзу і навіть до його створення, тобто у часи Російської та Австро-Угорської імперій. Також не пройшов повз увагу і футбол Польщі, Чехословаччини, Угорщини та Румунії на територіях сучасної України.

Спортивна тематика в філателії (колекціонуванні поштових сувенірів) є досить популярною, а футбол давно тут затвердився на належному йому передовому місці. Будь-який футбольний турнір, яким би цікавим він не був, з часом йде в минуле. Відгримлять гарячі баталії, відпишуться журналісти і все стає на свої місця: переможці – на п'єдестал, газетні нариси – на полиці бібліотек. Однак надовго зберегти приємні спомини уболівальникам допоможуть колекції поштових марок, скромних "візитних карток" великого футболу. Різноманіття поштових матеріалів на футбольну тему робить їх не тільки цікавими сувенірами, але й своєрідною енциклопедією цього популярного виду спорту.

Сучасний футбол бере свій початок з середини XIX століття, хоча гра з м'ячем ногами була відома своєю масовістю ще в античні часи на території теперішньої України у північному Причорномор'ї серед мешканців Херсонесу та Пантікапею (Крим) і Ольвії (Миколаїв). Однак гра в футбол в правилах, десь дуже близьких до сучасних, вперше на території України була показана місцевим мешканцям у Одесі британськими моряками 1878 року.

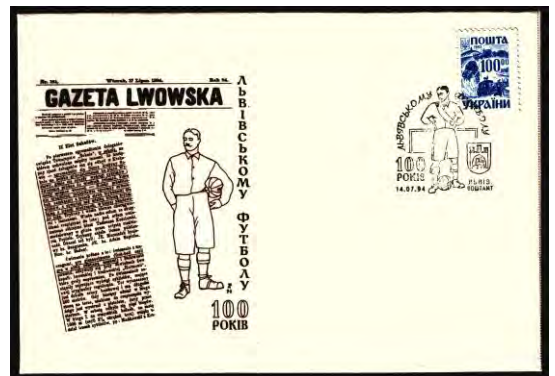
А вже наприкінці XIX століття футбол на етнічних українських землях був достатньо розповсюдженим. З захоплення окремих груп суспільства він перетворився у всенародне спортивно-культурне дозвілля. Зокрема на західних землях України – в Галичині (у ті часи Коронний край Австро-Угорської імперії) цьому сприяла програма розвитку футболу в гімназіях та семінаріях львівського професора Ценара – відомого пропагандиста цієї гри.

На загально крайових Виставках досягнень Галичини, які проводилися з 1877 року, вже 1892 року серед гімнастичних вправ були продемонстровані елементи гри у футбол. Оргкомітетом гімнастичної секції було вирішено ввести у програму заходів виставки й футбольний матч, який було проведено 1894 року в Львові у Стрийському парку, де до цього часу було завершено будівництво сучасного стадіону суцільно у англійському стилі з трибунами на 10 000 місць. Матч відбувся 14 липня поміж командами Львова та Кракова у рамках другого зльоту спорттовариства "Сокіл". Це був перший офіційний матч на території сучасної України за участю місцевих мешканців, які вже мали навички цієї гри згідно діючим тоді правилам. Саме ця подія і послужила тому, що дату 14 липня 1894 року постановою Федерації футболу України №4 від 3 липня 1999 року й прийнято рахувати початком літопису українського футболу.

Виходячи з викладеного першими у колекції філателістичних матеріалів про футбол в Україні повинні бути представлені конверти з офіційним спеціальним штемпелем погашення поштових марок 14.07.1994 р. на поштамті у Львові з текстом - "100 років львівського футболу". На штемпелі стилізовано зображено футболіста у формі тих часів.

Для колекціонерів-філателістів цим штемпелем гасилися марки на спеціально виданих у Львові до цієї дати чотирьох цікавих конвертах. Один з них (видво "Дивосвіт", наклад 1000 прим.) найбільш вдалий, тому що має зображення титульної сторінки "Газети львівської" №161 за 17.07.1894 р. з статтею про перший футбольний матч у Львові. На звороті конверту текст цієї статті надрукований українською, польською та англійською мовами.

Цікаво, що на двох інших конвертах конкретно вказано про 100-річчя українського футболу, а не львівського, хоча рішення про це було прийняте тільки через 5 років. Перший з них було видано Шевченківською районною організацією ТУМ ім. Т.Шевченко "Просвіта" (художник П.Власенко, наклад 400 прим..). Другого видано ЛКО УФІТАК 11.07.1994 р. накладом 750 прим.

А на четвертому конверті, виданому на рік раніше – до 30-річчя львівської команди "Карпати", зроблено надрук тексту червоним кольором - "Перший футбольний матч Львів - Краків - 1:0 14.07.1894 р.". Таким чином, саме ці чотири поштових сувеніри повинні зайняти почесне перше місце в колекції з футбольної біографії України.

8 офіційних емблем "Динамо" Київ

іл. 1

Офіційною емблемою футбольного клубу (команди) є тільки та емблема, яка була затверджена керівництвом цього футбольного клубу або організацією, до якої має безпосереднє відношення та чи інша футбольна команда. Офіційною також можна вважати просто схвалену клубом (командою) емблему без окремого її затвердження (відсутність протоколу або рішення про це), але обов'язково поширену на документах та в офіційних виданнях клубу (команди).

іл. 2

Враховуючи це, київська футбольна команди "Динамо" (до створення футбольного клубу) в своїй історії мала офіційними лише ті емблеми, які були започатковані спочатку Пролетарським спортивним товариством "Динамо" з 1923 року у вигляді ромбу з розміщеною на ньому атрибутикою 10 видів спорту, в тому числі й футбольного м'яча (іл.1), потім цим же товариством, але вже офіційно Всесоюзним з 1926 року у вигляді спрощеної емблеми - традиційної для цього товариства прописної літери "Д" у ромбі (іл. 2) і нарешті Всесоюзним фізкультурно-спортивним товариством "Динамо" з 1939 року – над трохи витягнутим ромбом розміщена червона зірочка (іл.3). А вже через деякий час після того, як була створена наприкінці 50-х років минулого століття Українська Республіканська Рада ВФСТ "Динамо", з'явилася своя офіційна (українська) емблема цього товариства (іл.4), яка й була офіційною для команди київського "Динамо" на протязі понад 20-ти років.

іл. 3

іл. 4

іл. 5

Після створення 2 січня 1989 року футбольного клубу "Динамо" Київ, як спадкоємника команди "Динамо" Київ, над розробкою його емблеми працювали досить тривалий час. Навіть конкурс в "Спортивній газеті" оголосили. Але з надісланих і оприлюднених півсотні малюнків так і не вибрали жодного. Тоді повернулися до традиційної літери "Д" і під нею у прямокутнику вставили слово "Київ" на російській мові. Вже 1991 року після оголошення Декларації про суверенітет України це слово вже писалося в українському правописі (іл.5). А після створення Акціонерного товариства "Футбольний клуб "Динамо" Київ" 1993 року знайшовся художній майстер, який причепурих цю простеньку емблему, помістивши її в коло з повною назвою клубу і доповнивши малюнок роком створення клубу - 1927 (іл.6). Ця офіційна емблема збереглася до нинішнього часу. Але її двічі доповнювали – спочатку однією зірочкою, коли клуб став 2003 року десятикратним чемпіоном України (іл.7), а потім доповнили ще й чемпіонськими роками

іл. 7

іл. 6

Радянського Союзу і з'явилося 2008 року вже дві зірочки (ілл.8).

Усі інші види емблем цього клубу, навіть якщо вони досить привабливі та частенько зустрічалися у друкованих виданнях і на сувенірній продукції, числити офіційними ні в якому разі не потрібно. Але про них ми ще розповімо в одному з наступних випусків нашого "Клубу".

ілл. 8

* * *

Поправка до викладеного в минулому випуску:

У першому номері нашого "Клубу" ("Український футбол" №35 за 12.03.2009 р.) в розділі "Питання створення Енциклопедії футболу України" потрібно зазначити, що як з'ясувалося Український статистик футболу Юрій Ландер свої щорічні довідники "Футбол в Україні" друкував виключно за свої кошти. Ніякої фінансової допомоги від Федерації футболу України на цю справу він жодного разу не отримував.

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник – **Анатолій Коломієць**

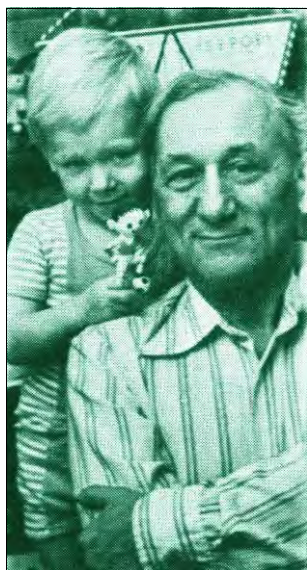
Під редактуванням *Володимира Баняса*

з газети "Український футбол" №43 від 28 березня 2009 року

Історія створення об'єднання футболофілів у Києві

У Києві історією та статистикою радянського та українського, зокрема київського, футболу серйозно розпочав займатися ще у довоєнні часи лише один фахівець – відомий миколаївський футболіст, а потім київський тренер та авторитетний арбітр футбольних матчів Іван Васильович Миронов. Футболофілам він був більш відомий як укладач програмок на футбольні матчі київського "Динамо" 50-60-х років. Також

С.С.Терпіловський
з онуком

у ці роки внесли значний вклад у цій галузі упорядники київських календарів-довідників – П.Д.Безсмертний та П.І.Безносенко. Дуже багато уваги приділяв статистиці київського "Динамо" київський футболофіл О.Любинський.

Але першим справжнім, в повному розумінні цього слова, футболофілом серед київських шанувальників футболу слід вважати **Сергія Сергійовича Терпіловського** (нині покійного – царство йому небесне). Його колекція книг, довідників, журналів, газет, програмок матчів, фотографій і особливо атрибутики й сувенірів на протязі майже 30-ти років була краща в Києві, в Україні та мабуть і в Радянському Союзі. У 60-ті роки у нього були й однокумці – Владислав Іванович Ляхов (статистика футболу) та Яків Михайлович Лазаретник (програмки матчів). Ця група проводила свої зустрічі на Центральному стадіоні, де у цей час існував і непогано працював Клуб любителів футболу, відкритий з 14 квітня

Миронов І.В.

1960 року. Саме завдяки такому завзятому колекціонеру-футболофілу, яким був С.С.Терпіловський, у Києві на межі 60-х і 70-х років і почала з'являтися молодь, захоплена цими питаннями, до якої автор цих рядків зачисляє й себе. Уся справа у тому, що С.С.Терпіловський був тим об'єднуючим цих шанувальників футболу центром, коло якого народжувалася, ставала на ноги, міцніла й робилася більш чисельною група київських футболофілів. До речі, не тільки кияни вважають цю людину своїм вчителем. Декілька сот шанувальників футболу в СРСР захопилися футболофілією саме завдяки знайомству з Терпіловським. А всі напруження, які ми з вами зараз вже маємо з історії футболу у різних регіонах України, стали можливими здебільшого завдяки Сергію Сергійовичу.

Трохи окремо від них існувала група колекціонерів значків спортивної тематики, де провідними фалеристами в той час були відомі заслужені тренери

О.Мішаков

Є.Івахін

СРСР Євген Івахін (гандбол) та Олександр Мішаков (спортивна гімнастика). Сугубо футбольними значками тоді вже цікавилися не менш відомі у футбольному світі Віталій Кулібабенко та Євген Щербаков. Мав непогану колекцію й відомий фахівець з легкої атлетики Леонід Івакін. Але все ж у 60-ті роки краща колекція футбольних значків була у художника-рекламіста кіно-театру "Київ" Віктора Євгеновича Овсянникова.

Зустріч членів Клубу любителів футболу. Початок 60-х рр.

В той час вже існувало Київське товариство філателістів (колекціонерів марок) і його члени збиралися у по-літехнікумі зв'язку. Автор цієї розповіді Анатолій Коломієць тоді захоплювався саме філателією і мав досить непогане зібрання поштових мініатюр футбольної тематики. Але коли він познайомився з С.С.Терпіловським і В.М.Кулібабенко, то одночасно захопився усією багатогранною за своїми напрямками футболофілією в цілому.

Так сталося, що на початку 70-х років усі течії колекціонерів Києва залишилися без "дачу" і вибрали собі єдине місце зустрічей - на галявинах Ботанічного саду, що біля станції метро "Університет". Саме тут колекціонери всіх напрямків футбольної тематики почали самі по собі згуртовуватися і по справжньому дружити. У ті часи таких однодумців з'являлося на зустрічі інколи майже півсотні чоловік. Але під "небом" не завжди плідно поспілкуєшся. У дощ або сніг чи мороз було зовсім не солодко. Та й органи міліції, м'яко кажучи, постійно турбували таке несанкціоноване зібрання "неформалів", а інколи навіть відводили до "участка", приписуючи спекуляцію. Таке "існування" тривало досить довгий час, поки влада не зрозуміла, що побороти це "явище" неможливо.

В.С.Овсянников з колекцією значків

Саме після проведення Олімпійських ігор 1980 року в Києві було дозволено створити Київський клуб колекціонерів і навіть приміщення для проведення їх зустрічей знайшлося – це концертно-танцювальний зал "Ліра" у Пушкінському парку, який колекціонери до цього облюбували для зустрічей по неділям. Ось тільки тоді зустрічі колекціонерів усіх рангів і

Вдома у А.Ф.Коломійця. 70-ті рр.

Фаворитами серед філателістів (колекціонерів марок і поштових видань) був А.Ф.Коломієць, але вже тоді чудова колекція була у О.О.Кабанця. Кращою колекцією футбольних сувенірів, крім "піонера" київської футболофільї С.С.Терпільовського, володів також Л.Карчемський - суддя матчів в першості міста. Чудову колекцію довідників і програмок матчів зібрали Я.Лазаретник та В.Старков. Хотілось би виділити ще ентузіастів футболофільї міста – В.Смагіна, К.Девіскибу, А.Бельдія, М.Стьопкіна, Ю.Андрюханова і А.Біленка.

Члени секції інколи навіть проводили виставки фрагментів своїх колекцій під час урочистостей з приводу вручення медалей чемпіонам та призерам чемпіонатів СРСР – київським динамівцям.

(Продовження на наступному тижні)

Визначення найкращих в українському футболі

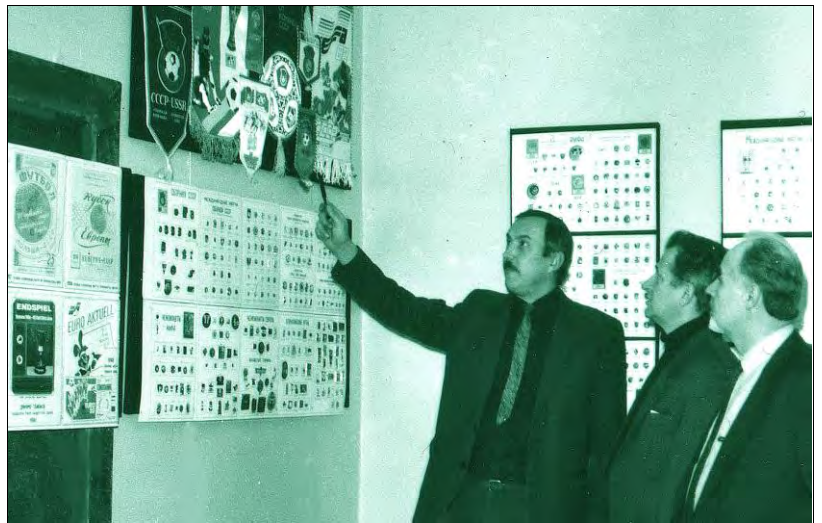
(Продовження. Початок див. "УФ" №39 за 19.03.2009 р.)

Для визначення рейтингу кращий українських футболістів продовжимо перелік гравців, які отримали за часів СРСР найвищі почесні звання "Заслужених майстрів спорту" (у хронологічному порядку, а не за алфавітом, бо так наочніше). В переліку вказана команда або спорторганізація, за поданням якої розглядалося надання почесного звання футболісту, а в деяких випадках вже гравцю в минулому:

захоплені нарешті отримали офіційний статус. Вже на перших установчих зборах цього клубу було прийняте рішення заснування при клубі **секції футболофілів**.

Головою секції футболофілів Київського клубу колекціонерів було обрано в той час провідного інженера Київського науково-дослідного інституту гідропріладів **Анатолія Федоровича Коломійця**, а його заступником - Віталія Миколайовича Кулібабенко. Плани роботи секції були грандіозні і насамперед – організація проведення виставок колекцій членів секції. До цього А.Ф.Коломієць фрагменти своєї колекції вже демонстрував за місцем своєї роботи та в декількох установах. А зараз з'явилась можливість безпосередньо здивувати й футболістів, тренерів і керівництво футболу у Києві.

Серед членів секції футболофілів в той час, крім відомих вказаних вище фахівців спорту, було багато починаючих колекціонерів, в тому числі серед фалеристів виділявся ще Ю.Савельєв. Навіть захопився збиранням значків Борис Михайлович Воскресенський – у той час начальник Управління спортивних споруд Спорткомітету УРСР.

Перша виставка фрагментів колекції А.Ф.Коломійця у Київському НДІ гідропріладів

26. Блохін Олег	"Динамо" Київ	30.05.1975	знак № 2252
27. Буряк Леонід	"Динамо" Київ	30.05.1975	знак № 2264
28. Веремєєв Володимир	"Динамо" Київ	30.05.1975	знак № 2254
29. Колотов Віктор	"Динамо" Київ	30.05.1975	знак № 2256
30. Матвієнко Віктор	"Динамо" Київ	30.05.1975	знак № 2259
31. Мунтян Володимир	"Динамо" Київ	30.05.1975	знак № 2258
32. Оніщенко Володимир	"Динамо" Київ	30.05.1975	знак № 2260
33. Решко Стефан	"Динамо" Київ	30.05.1975	знак № 2261
34. Трошкін Володимир	"Динамо" Київ	30.05.1975	знак № 2262
35. Фоменко Михайло	"Динамо" Київ	30.05.1975	знак № 2263
36. Коньков Анатолій	"Динамо" Київ	31.03.1982	знак № 2810
37. Балгача Сергій	"Динамо" Київ	19.05.1986	знак № 3208
38. Баль Андрій	"Динамо" Київ	19.05.1986	знак № 3209
39. Беланов Ігор	"Динамо" Київ	19.05.1986	знак № 3210
40. Бессонов Володимир	"Динамо" Київ	19.05.1986	знак № 3211
41. Дем'яненко Анатолій	"Динамо" Київ	19.05.1986	знак № 3212
42. Євтушенко Вадим	"Динамо" Київ	19.05.1986	знак № 3213
43. Заваров Олександр	"Динамо" Київ	19.05.1986	знак № 3214
44. Кузнєцов Олег	"Динамо" Київ	19.05.1986	знак № 3215
45. Михайлов Михайло	"Динамо" Київ	19.05.1986	знак № 3216
46. Рац Василь	"Динамо" Київ	19.05.1986	знак № 3217
47. Чанов Віктор	"Динамо" Київ	19.05.1986	знак № 3218
48. Яковенко Павло	"Динамо" Київ	19.05.1986	знак № 3219
49. Яремчик Іван	"Динамо" Київ	19.05.1986	знак № 3220
50. Литовченко Геннадій	"Динамо" Київ	8.09.1988	знак № 3425
51. Михайличенко Олексій	"Динамо" Київ	8.09.1988	знак № 3426
52. Протасов Олег	"Динамо" Київ	8.09.1988	знак № 3440
53. Лютий Володимир	"Дніпро" Дніпропетровськ	29.03.1989	знак № -
54. Татарчук Володимир	РА і ВМФ (Москва)	29.03.1989	знак № 3610
55. Тищенко Вадим	"Дніпро" Дніпропетровськ	29.03.1989	знак № -
56. Чередник Олексій	"Дніпро" Дніпропетровськ	29.03.1989	знак № -
57. Яровенко Євген	ВДФСТ профспілок	29.03.1989	знак № 3630
58. Беца Йосиф	"Динамо" Київ	28.02.1991	знак № 3822
59. Банников Віктор	"Динамо" Київ	10.09.1991	знак № 4113
60. Бишовець Анатолій	ВДФСТ профспілок	10.09.1991	знак № 4110
61. Поркуян Валерій	"Динамо" Київ	10.09.1991	знак № 4114
62. Островський Леонід	"Динамо" Київ	29.11.1991	знак № 4196
63. Істомін Юрій	РА і ВМФ (Москва)	25.02.1992	знак № 4402

Таким чином, з 254 футболістів, які отримали звання "Заслужений майстер спорту", 63 гравця є українськими футболістами, тобто 25% - кожний четвертий.

* * *

Подаємо на обговорення емблему створеного нами нового Об'єднання любителів історії та статистики футболу (ОЛІСФ). Усі бажаючі стати членами ОЛІСФ, а також футболіфіли, які цікавляться цим питанням, повинні написати листа за поштовою адресою: **03110, м.Київ-110, а/с 48, Коломійцю Анатолію Федоровичу** або в Інтернеті: olisf@kolomiets.kiev.ua або на адресу редакції газети "Український футбол" (з поміткою – "Клуб шанувальників"). У вашому листі надайте відомості про себе (П.І.Б., адреса, дата народження, предмет захоплення чи колекціонування), а також невеликий текст вашої об'яви, яку б ви хотіли опублікувати на сторінках нашої газети. Ніяких членських внесків, ніякої сплати за публікацію оголошення. Все безкоштовно. Усі без винятку адреси та об'яви будуть надруковані у розділі "Оголошення" та на сайті Інтернету: www.kolomiets.kiev.ua.

Щиро бажаємо вам успіхів у встановленні нових знайомств з однодумцями!

Перші члени ОЛСФ (за датою надходження повідомлень про себе):

1. **Коломієць Анатолій Федорович**, 03110, м.Київ, вул. І.Клименка 22/9 кв.42, 27.04.1944 р.н. (усе, що підлягає колекціонуванню, з історії футболу України).
2. **Ляхов Владислав Іванович**, 04112, м.Київ, вул.Дегтярівська 58 кв.66, 18.03.1934 р.н. (усе, що має відношення до статистики "Динамо" Київ).
3. **Крайник Віктор Семенович**, 36011, м.Полтава, вул. Комсомольська 57 кв.3, 1943 р.н. (книги, програмки матчів, значки про футбол).
4. **Килимистий Володимир Миколайович**, 20214, Черкаська обл. Звенигородський р-н, с.Шевченкове, 30.08.1955 р.н. (друковані матеріали, які містять інформацію з статистики українського футболу).
5. **Куян Богдан Іванович**, 76009, м.Івано-Франківськ, вул. Молодіжна 46 кв.75 (книги, програмки та квитки до матчів).

Історія українського футболу в філателії

(Продовження. Початок див. "УФ" №39 за 19.03.2009 р.)

Сокольській системі фізичного виховання початок було покладено в Чехії у 1861-84 роки XIX століття доктором М.Тиршем, і цей рух був розповсюджений у Австро-Угорській імперії, особливо у містах Словаччини, в Галичині (Краківському та Львівському воєводствах) і в Закарпатті. До східної частини України його "завезли" робітники великих чеських підприємств, які влаштовувалися на вигідну для них роботу в деяких великих містах України, де їх співвітчизники-підприємці строїли свої заводи й фабрики. Особливо яскравим може бути приклад такої передачі досвіду в розвитку фізкультури та спорту серед місцевого населення Києва, де чеські робітники заводу Гретера і Криванека (відомий багатьом як завод "Більшовик") організували в перші роки XX століття спортивний кружок "Сокіл", в якому була вперше в місті створена і футбольна команда. Саме завдяки чеським любителям футболу кияни й познайомилися з футболом, ознайомилися з його правилами і технікою, а вже через декілька років створили і свої команди та клуби. У філателістичній колекції все викладене є чудова можливість проілюструвати маркою Чехословаччини 1951 року номіналом 3 крони з серії чотирьох марок, присвячених IX з'їзду чехословацької організації "Сокіл" у Празі, який проходив з 7 по 10 червня 1951 року. На марці, окрім двох футболістів в боротьбі за м'яч, зображена й емблема цього спортивного товариства у цій республіці. Однак кращим сувеніром

все ж був би конверт першого дня випуску цієї серії марок з спецштемпелем погашення 21.06.1951 р. у п/в Прага-12 на честь з'їзду, так як на конверті зображено прапор з першою емблемою самої організації "Сокіл" та на стрічечці гасло цього товариства - "Вперед, ані кроку назад" на чеській мові. До того, ще й на штемпелі є зображення цієї емблеми.

Нажаль, історія футболу України в до революційний період практично у філателістичних матеріалах ще

не знайшла відображення. Однак, так як вже торкнулися питання про перші футбольні матчі на території півдня сучасної України - в Одесі, то слід зосередити увагу на тому, що у цьому портовому місті Російської імперії було створено ще 1878 року перший футбольний клуб - Одеський британський атлетичний клуб (ОБАК), членами якого були виключно британські представники, які обслуговували торгові судна Великобританії, що прибували до порту Одеси. Місцевим мешканцям Одеси до цього клубу доступу не було, хоча б з причини того, що серед одеситів, які

захоплювалися футболом, у ті часи було ще дуже мало здібних скласти конкуренцію британським футболістам. Одним з перших одеських футболістів права стати членом цього "елітного" клубу спромігся у перші роки ХХ століття різносторонній спортсмен **Сергій Ісаєвич Уточкін** – добре відомий дещо пізніше одеський і російський авіатор, який вперше продемонстрував політ літака в багатьох містах Росії та за кордоном.

Саме цьому українському спортсмену-авіатору й був присвячений офіційний маркований конверт України з оригінальною маркою номіналом "Д", який випустив Держкомітет зв'язку та інформатизації України 2001 року (художник Н.Анікіна) у видавництві "Марка України", яким є можливість хоча б у якійсь мірі проілюструвати перші кроки одеського футболу в колекції філателістичних матеріалів про футбол України. На малюнку конверта зображено біплан та портрет С.Уточкіна, а також вказані дати його народження та смерті – "1876-1916".

Друковані видання з історії українського футболу

В першому номері нашого "Клубу" ("Український футбол" №35 за 12.03.2009 р.) було перелічено 25 найкращих видань з історії українського футболу. А зараз ми знайомимо шанувальників футболу з невеличкими виданнями на цю тему, але без багатьох з них створити повноцінну Енциклопедію українського футболу просто неможливо. Саме з таких краплин і народжується щось значне. Якщо хтось з читачів має відомості про інші видання історичного характеру, дуже просимо надіслати про це інформацію. Тільки тоді ми будемо в змозі інформувати про це усіх, хто цікавиться історією футболу України.

21. М.М.Балакін, М.І.Михайлов. **"Футбол України"**. Київ. "Здоров'я". 1968 р. 176 стор. з іл., укр. мовою. Тираж – 33 000 прим. Формат - 130x160 мм. *(перше видання з історії футболу в Україні)*.

22. Б.Галинський. **"Чорноморці. Записки о футболе"**. Одеса. "Маяк". 1969 р. 176 стор. з іл., рос. мовою. Тираж 10 000 прим. Формат - 134x172 мм. *(історія одеського футболу)*.

23. І.М.Чуканов. **"История горловского футбола. Очерк"**. Донецьк. "Донбас". 1990 р. 40 стор. з іл., рос. мовою. Тираж 1 000 прим. Формат - 110x167 мм.

24. О.О.Бояренко. **"Мариупольский футбол"**. Маріуполь. Самвидат (ксерокопії). 1990 р. 66 стор., рос. мовою. Тираж – по замовленню. Формат - 150x200 мм. *(історія маріупольського футболу)*.

25. В.М.Коржевський, В.В.Степанчук. **"Летопись буковинського футболу (1902-1992 гг.)"**. Чернівці. 1993 р. 104 стор. з іл., рос. мовою. Формат - 147x203 мм.

26. В.В.Федак. **"Закарпаття у спортивному вимірі"**. Ужгород. "Карпати". 1994 р. 150 стор. з іл., укр. мовою. Тираж – 5 000 прим. Формат - 173x163 мм. *(багато з історії закарпатського футболу)*.

27. А.О.Третяков, О.А.Рябошапка. **"Ця найулюбленіша гра: дещо про зародження і розвиток футболу на Знам'янщині"**. Кіровоград. Центрально-Українське вид-во. 1994 р. 12 стор. з іл., укр. мовою. Тираж – 2 000 прим. Формат - 142x193 мм. *(історія знам'янського футболу)*.

28. Ю.А.Яцина. **"Футбол Украины. Часть 1. 1921-1951 годы (Футбол – история и статистика)"**. Дніпродзержинськ. 1996 р. 64 стор., рос. мовою. Формат - 150x200 мм. *(статистика українських змагань з футболу)*.

29. Ю.А.Яцина. **"Футбол Украины. Часть 2. 1952-1969 годы (Футбол – история и статистика)"**. Дніпродзержинськ. 1996 р. 72 стор., рос. мовою. Формат - 142x202 мм. *(статистика українських змагань з футболу)*.

30. В.М.Коржевський, М.В.Березняк. **"Футбол. Чернівці – Львів (1921-40 рр.)"**. Чернівці. "Киулонг-Київ" (Львів). 1996 р. 32 стор., укр. мовою. Тираж – 500 прим. Формат - 145x202 мм. *(історія чернівецького і львівського футболу)*.

Перша книжка з історії футболу України

31. Є.М.Попов. "Львів 1894-39 рр.(Футбольна карта України. Вип.1)". Львів. "Пфайфер". 1997 р. 52 стор. з іл., укр. мовою. Формат - 144x205 мм. (історія львівського футболу).

32. О.Л.Двойнисюк. "Футбольный Николаев". Миколаїв. "ВИДИС". 1997 р. 88 стор. з іл., рос. мовою. Тираж – 500 прим. Формат - 145x210 мм. (історія миколаївського футболу).

33. В.Д.Левковський. "Бердичів футбольний". Бердичів. Самвидат (ксерокопії). 1998 р. 26 стор. з іл., укр. мовою. Тираж – по замовленню. Формат - 147x210 мм. (історія бердичівського футболу).

34. А.Г.Ломов. "Сторінки історії полтавського футболу (1909-1999)". Полтава. Обласна федерація футболу. "Гротеск". 1999 р. 152 стор. з іл., укр. мовою. Тираж – 1 000 прим. Формат - 140x205 мм.

35. Ю.Михалюк, Р.Мелех, Ю.Назаркевич. "Історія львівського футболу (1909-1999)". Львів. "Галицька Видавнича Спілка". 1999 р. 160 стор. з іл., укр. мовою. Формат - 143x196 мм.

36. С.Ю.Кликовський. "Енциклопедія лубенського футболу. 1920-1998". Москва. 1999 р. 140 стор. з іл., укр. мовою. Формат - 146x210 мм.

37. С.М.Єсюнін. "Хмельницький футбол. Події. Історія. Статистика.". Хмельницький. Обласний краєзнавчий музей. 2000 р. 80 стор. з іл., укр. мовою. Формат - 145x193 мм.

38. Р.Михайловський. "Підгорецький футбол. Погляд з минулого в майбутнє". Брошнів. "Таля". 2000 р. 40 стор. з іл., укр. мовою. Тираж 150 прим. Формат - 147x200 мм. (історія калушського футболу).

39. М.М.Русин. "Мукачєво спортивне. Спорт над Латорицею". Мукачєво. "Елара". 2000 р. 92 стор. з іл., укр. мовою. Тираж 500 прим. Формат - 143x195 мм. (багато з історії мукачівського футболу).

40. В.Казидуб. "Футбол в Житомирє. 1912-2000 гг.". Житомир. 2000 р. 60 стор. з іл., рос. мовою. Формат - 150x200 мм. (історія житомирського футболу).

Офіційні емблеми збірної СРСР та Федерації футболу СРСР

іл. 1

У довоєнні часи увага створенню якоїсь офіційної емблеми збірної СРСР не приділялася. На футболки гравців збірної, як правило, пришивали державний герб СРСР, але в деяких випадках були й інші оригінальні представлення абрєвіатури "СРСР", дві з яких наводяться на ілюстраціях 1 та 2. Перша була запроваджена 1924 року на футболках з лівої сторони у першому матчі зі збіроною Туреччини. А друга – у 1927 році також на футболках з лівої сторони.

іл. 2

Перша офіційна емблема головного футбольного керівного органу, на той час Секції футболу СРСР, була затверджена після вступу СРСР до ФІФА 1946 року. Трохи пізніше для членів виконавчого органу секції були виготовлені нагрудні значки гарної якості у гарячій емалі на "важкому" металі з емблемою секції (див. іл. 3). Коли ж Секцію 26 травня 1959 року було перетворено в Федерацію футболу СРСР, то емблему майже не змінили, а офіційний значок було виготовлено тільки більшого розміру (іл. 4). В середині 60-х років з'явився офіційний значок загального плану для усіх членів збірної СРСР (іл. 5).

іл. 3

іл. 4

Тільки вже наприкінці 60-х років для членів команди СРСР - учасників Олімпійських ігор виготовлялися особливі значки, але вони були однакові для всіх видів спорту. І тільки у 80-ті роки було зроблено декілька значків для членів збірної команди СРСР на Чемпіонатах світу та Європи, але про них окрема розповідь.

іл. 5

Довгий час емблема Федерації футболу СРСР не змінювалась, і тільки вже у 70-ті роки на емблемі змінили зображення м'яча на більш сучасний - п'ятнистий. Але значки вже у той час виготовлялися дещо спрощеної якості - на "легкому" металі з покриттям звичайною фарбою (іл.6 і 7). Наклади їх значно зросли, бо їх не тільки видавали керівникам і членам команди, але й всім,

іл. 8

кому заманеться – гостям Федерації, знайомим тощо. Вже у 80-х роках було виготовлено єдиний значок для членів збірних СРСР з усіх видів спорту (іл. 8). На цей раз, незважаючи на звичайну фарбу він був все ж зроблений на важкому металі і тому мав дуже пристойний вигляд.

іл. 6

іл. 7

Оголошення

Усі бажаючі, які мріють знайти друзів для спілкування з питань футболу, а також футболофіли, які щось можуть запропонувати своїм колегам по захопленню або розшукують якісь матеріали для своїх колекцій, можуть безкоштовно помістити своє невеличке оголошення в наступних номерах нашого Клубу. Звертайтеся на адресу автора-упорядника: **03110, м.Київ-110, а/с 48, 03110, Коломієць Анатолій Федорович** або за його електронною адресою в Інтернеті – olisf@kolomiets.kiev.ua. Вже маємо перші звернення читачів, які зараз друкуємо:

Крайник Віктор Семенович, 36011, м.Полтава, вул. Комсомольська 57 кв.3. Збираю та маю в обміні книги і значки про футбол, програмки матчів ЄК, "Динамо" Київ, полтавських команд.

Куян Богдан Іванович, 76009, м.Івано-Франківськ, вул. Молодіжна 46 кв.75. Збираю книги про футбол, програмки та квитки до матчів ЄК та збірної України. В обміні – різноманітні футбольні матеріали.

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник – Анатолій Коломієць

Під редактуванням Володимира Баняса

з газети "Український футбол" №47 від 2 квітня 2009 року

З листів читачів нашої газети:

Шановний Анатолію Федоровичу!

Перечитав Ваші статті в УФ і хочу сказати, що вони на високому рівні. Але мене особисто радує Ваша проукраїнська і державницька позиція, за що я Вам дуже вдячний. Сподіваюсь, що це допоможе не лише молодим, а й більш старшим шанувальникам футболу, не тільки бути палкими прихильниками клубу чи збірної, а й відчуті себе справжніми українцями, представниками древнього, мудрого, працьовитого і героїчного народу, що здатен перебороти всі негаразди на своєму шляху демократичного поступу. А коли ми переборемо, нарешті, наші внутрішні чвари, то нам не буде рівних у світі ні в науці, ні в культурі, ні у спорті. І синьо-жовті прапори майоритимуть на всіх аренах світу під переможні фанфари та український гімн, на честь наших спортсменів. А футбольний світ здригнеться від наших перемог. Тому ми повинні шанувати, в тому числі, і нашу футбольну історію. Бо наш футбол один з найдавніших на європейському континенті, а наші успіхи на клубному та національному рівні доводять, що ми - футбольна держава, в якій розвиток футболу постійно прогресує. Успіхи минувшини повинні надихати футболістів на нові перемоги, а вболівальники повинні палко підтримувати футболістів і завжди вірити в нашу перемогу.

Ще раз Вам дякую від щирого серця.

Богдан Саламаха (Одеська обл.)

Історія створення об'єднання футболофілів у Києві

(Продовження. Початок див. "УФ" №... за ....03.2009 р.)

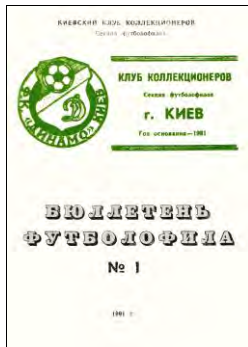
Нажаль, зустрічі членів Клубу колекціонерів у приміщенні "Ліри" проводилися тільки три роки, а потім цей заклад відмовив колекціонерам на користь танцюристам, які приносили йому більший прибуток ніж від вхідних квитків для колекціонерів. Влада міста пообіцяла щось знайти, навіть на декілька зустрічей відкрив свої двері Будинок культури заводу "Більшовик". Та все марно. Знову колекціонери подалися дихати "свіжим повітрям" на алях тепер вже Пушкінського парку. Серед футболофілів з'явилося багато початківців. Були, звичайно, й ентузіасти – зовсім тоді молоді М.Прокопчук, О.Юнкін, С.Трипольський, Є.Белозьоров, В.Калініченко, П.Мізецький, М.Самоськін, Ю.Бобруєнко та С.Милосердов. Статистикою футболу дуже серйозно захопився Олександр Чуйко. Навіть розпочав колекціонувати програми, а потім захопився і статистикою київського "Динамо" москвич Сергій Яковлев.

Футболофіли Києва на традиційній зустрічі в Пушкінському парку міста

Вже 1990 року після створення Футбольного клубу "Динамо" Київ при цьому клубі був офіційно відкритий Клуб друзів "Динамо" Київ. Але секції цього клубу вже в котрий раз були створені тільки на папері. Приміщення для їх роботи, а це все ж головне, виділені не були. Навіть затишного кафе, яке обіцяли відкрити, так і не з'явилося. Поспілкуватися "друзям "Динамо" не було де, а працювати на користь ФК "Динамо" тим паче.

Де хто з футболофілів кинув це захоплення, особливо вже в перші роки незалежності України, коли було дуже скрутне становище і потрібно було працювати, щоб "вижити". Однак "кістяк" найбільш відданих улюбленій справі футболофілів продовжував щотижнево зустрічатися коло пам'ятника Пушкіну та ще й перед кожним футбольним матчем на Республіканському стадіоні. І ні які переслідування з боку міліції не стали для них перешкодою - їх все одно можна було завжди побачити біля входу на стадіон. Саме в цей час з'явилися чудові колекції у В.І.Калашника, О.М.Блекота, М.І.Потапенко, С.Ф.Лисака, В.Блонського, М.Маренюка та С.Божука. А серед статистиків футболу зайнявся В.К.Міляєв, який першим статистику київського "Динамо" ввів у комп'ютер і створені ним інформаційні таблиці значно спростили цю справу.

Перше видання київських футболофілів

У голови секції А.Ф.Коломійця з'явилась можливість вперше видати накладом аж 2 000 примірників таку в той час необхідну для колекціонерів футбольної тематики брошуру – "Бюлетень футболофіла №1" на 16 стор. з додатком фото значків футбольних клубів та деяких емблем федерацій. У цій брошурі була представлена

інформація про футболофілію. як один з видів колекціонування, надруковані каталоги виданих матеріалів про футбол і адреси колекціонерів-футболофілів для спілкування та обміну матеріалами.

Також вже з цього року секцією футболофілів стали друкуватися, так звані – "альтернативні" програмки на матчі в Києві. Справа в тому, що Республіканським стадіоном через відсутність коштів на видання програмок до матчів вони друкувалися на декількох аркушах в огидному вигляді й як по якості, так і особливо за змістом не могли

Футболофіли перед матчем на Республіканському стадіоні

вдовольняти колекціонерів футбольних програм. Тому деякі футболофіли за свої кошти почали видавати "альтернативні" програмки на міжнародні матчі й власними зусиллями реалізовувати їх перед цими матчами на стадіонах, щоб хоч якось компенсувати свої витрати на друкування цих програмок. Але ще в ті часи органами міліції це сприймалося не інакше, як "спекуляція" (про "бізнес" тоді ще ніхто не мав жодного уявлення) і продавці цих виданих за свій рахунок програмок навіть не переслідувались, а відверто кажучи "відловлювались". Ох і натерпілись в ті роки футболофіли, бо їм стали суворо забороняти вести перед матчами обмін матеріалами їх захоплення, не кажучи вже про їх реалізацію. Але ж тільки в дні міжнародних матчів до Києва приїжджало дуже багато футболофілів інших міст і тільки цими днями була можливість щось у гостей придбати чи виміняти. Ніхто з цим не рахувався, клуб уболівальників київського "Динамо" приміщенням для таких зустрічей не забезпечував. Але не дивлячись на усі заборони й гноблення, звичайно, футболофіли зустрічались й спілкувалися.

Свої щотижневі зустрічі по неділям вони почали вже проводити не у Пушкінському парку, а в скверику біля станції метро "Нивки", де й по сьогоднішній день регулярно зранку збираються. Та на жаль ряди їх дуже поріділи. Минули вже ті часи, коли приходило не менше півсотні чоловік. Та "не за горами" були вже й часи розквіту і значного піднесення футболофілії в Україні. Але про це розповідь в наступному нашому випуску цієї рубрики.

(Продовження наступного тижня)

Друковані видання з історії українського футболу

У попередніх номерах нашого "Клубу" ("Український футбол" №35 за 12.03.2009 р. та №43 за 28.03.2009 р.) були перелічені видання з історії українського футболу. Зараз ми продовжимо знайомити шанувальників футболу ще з деякими наступними виданнями на цю тему:

41. Е.Бондаренко. **"История бердянского футбола"**. Бердянськ. 2000 р. 124 стор. з іл., рос. мовою. Тираж – 300 прим. Формат - 145x205 мм.
42. С.О.Азаркін. **"Криворожский футбол: история и современность"**. Кривий Ріг. "Видавничий дім". 2000 р. 208 стор. з іл., рос. м. Тираж – 1 000 прим. Формат - 146x206 мм.
43. А.Ф.Лещенко. **"Энергия" из Новой Каховки (1952-1966)"**. Нова Каховка. "Диво" (Чернігів). 2001 р. 64 стор. з іл., рос. мовою. Тираж – 400 прим. Формат - 144x205 мм. *(історія команди)*.
44. В.Н.Решкін. **"Луганский футбол, XX век: от "Металлиста" до "Зари"**. Хроника выступлений Луганских команд в Чемпионатах и Кубках страны". Луганськ. Обласне відділення Фонду культури України. Комбінат спортобудов "Авангард". 2001 р. 296 стор. з іл., рос. мовою. Формат - 143x204 мм.
45. І.Я.Захарченко, Е.Є.Походенко. **"Стахановскому футболу – 90 лет. Футбольный справочник"**. Стаханов. 2001 р. 56 стор. з іл., рос. мовою. Формат - 144x202 мм. *(історія стахановського футболу)*.
46. Л.М.Легкий. **"Футбол Тернопілля. 50 сезонів..."**. Тернопіль. "Лілея". 2002 р. 168 стор. з іл., укр. мовою. Формат - 145x204 мм. *(історія команди)*.
47. І.М.Соболенко. **"История уманьского футбола"**. Київ. "Раритет". 2003 р. 168 стор. з іл., укр. мовою. Формат - 150x203 мм.
48. А.О.Поправка. **"История футбола Скадовщины"**. Скадовськ. ЧП "АС". 2004 р. 60 стор. з іл., рос. мовою. Тираж – 300 прим. Формат - 142x202 мм.
49. І.Я.Захарченко, Ф.Ф.Голофаєв, В.І.Мальченко. **"95 лет алчевскому футболу"**. Алчевськ. "САША". 2004 р. 92 стор. з іл., рос. мовою. Формат - 146x208 мм.
50. О.О.Бояренко. **"Пионеры футбола юга России"**. Маріуполь. "Ганімед". 2005 р. 67 стор. з іл., рос. мовою. Тираж – 100 прим. Формат - 145x204 мм.
51. В.А.Безсмертний. **"Сторінки історії кіровоградського аматорського та дитячо-юнацького футболу (1992-2005 рр.)"**. Довідково-статистичне видання. Кіровоград. Федерація футболу Кіровоградської обл. Газета "Народне слово". 2006 р. 232 стор. з іл., укр. мовою. Тираж – 500 прим. Формат - 145x202 мм.
52. В.Б.Страшевич. **"Футбол ніколи не закінчується"**. Черкаси. "Брама-Україна". 2006 р.

264 стор. з іл., укр. мовою. Тираж – 500 прим. Формат - 145x202 мм. (історія черкаського футболу).

53. М.Шафір. "Наш футбол. Історія лубенського футболу". Лубни. "Лубни". 2006 р. 56 стор. з іл., рос. мовою. Тираж – 200 прим. Формат - 143x202 мм.

54. В.Б.Страшевич. "Шляхами смілянського футболу. 100 років (1908-2008)". Сміла. "Блискавиця". 2008 р. 200 стор. з іл., укр. мовою. Тираж – 1 000 прим. Формат - 145x200 мм. (історія смілянського футболу).

Нагородні значки Федерації футболу СРСР

На початку 60-х років було затверджене почесне звання членів Федерації футболу СРСР і для їх нагородження виготовили дуже гарний значок. Саме тоді й гравці збірної СРСР почали вже нагороджуватися значками "За 10 матчів у збірній СРСР" та "За 20 матчів у збірній СРСР". Обидва значки отримав гравець київського "Динамо" Юрій Войнов. Треба відмітити, що ці значки були чудової якості і нагороджені ними залюбки носили такі витвори мистецтва на лацканах піджаків, як нагороди.

* * *

Продовжуємо друкувати перелік нових членів Об'єднання любителів історії та статистики футболу (ОЛІСФ):

6. **ГОРЕНЮК Василь Васильович**, 23510, Вінницька обл., Шаргородський р-н, с.Плебанівка, вул. Макоренка 20, 1957 р.н. (книги, к/д, програмки зб. України, укр. команд у ЄК та вінницьких команд).
7. **КОСТОГРИЗ Ігор Олександрович**, 39631, Полтавська обл., м.Кременчук, вул. Миру 23 кв. 48, 1981 р.н. (програмки зб. України, ЄК, "Динамо" Київ, "Металіст" Харків і команд Кременчука; статистика чемпіонатів СРСР, України, аматорського та регіонального футболу).
8. **ПУНЬКІВ Тарас Михайлович**, 80700, Львівська обл., м.Золочів, вул. Крилова 4/1, 6.01.1967 р.н. (статистика команд майстрів Львівщини у чемпіонатах та розіграшах Кубків СРСР і України).

Історія українського футболу в філателії

(Продовження. Початок див. "УФ" №... за ....03.2009 р.)

1912 року в Російській імперії було створено Всеросійський Футбольний Союз, до складу якого увійшли декілька українських футбольних відділень, а саме – Київська (утворена 1911 р.), Харківська та Одеська Футбольні Ліги, Миколаївський Спортинг-клуб і Севастопольський Гурток Любителів Спорту. Кандидатом до союзу було Юзівське (зараз Юзівка – Донецьк) Спортивне Товариство.

Цю подію є можливість подати чотирима поштовими сувенірами. По-перше, однією поштовою маркою, що має безпосереднє до нього відношення, а саме маркою Російської Федерації 1997 року номіналом 2000 рублів, виданою до 100-річчя російського футболу. По-друге, спеціальним поштовим штемпелем погашення 1968 року, що використовувався в СРСР на Головоштамті в Москві 11.09.1968 р. до 70-річчя вітчизняного футболу, тобто футболу на теренах

СРСР. По-третє, маркованим конвертом для авіапошти, виданим до цієї дати Міністерством зв'язку СРСР 26.07.1968 р. (художник Г.Комлев). А також 1997 року на батьківщині російського футболу в Санкт-Петербурзі проходив фестиваль з нагоди знаменної дати 100-річчя російського футболу, і спеціальним фондом імені цього ювілею було надруковано немаркований спеціальний конверт з малюнком фрагмента гри тих часів (оформлювач – С.Ю.Лук'янов, наклад – 1500 прим.). Цей сувенір також є гарним доповненням до ілюстрації подій перших кроків футболу в Російській імперії.

До Олімпійських ігор 1912 року Всеросійським Футбольним Союзом готувалася збірна команда Росії. Офіційним кандидатом до цієї збірної було визначено одеського нападаючого **Григорія Богемського**. Розглядалася кандидатура й київського воротаря **Василя Оттена**. І хоча вони і не поїхали до Стокгольму, але їх затвердження серед кращих гравців Російської імперії того часу є можливість проілюструвати в колекції.

На жаль, марок до цих Олімпійських ігор не було видано, але все ж були надруковані непоштові марки (він'єтки) з зображенням плакату цих змагань з текстом на декількох мовах, у тому числі й на російській. А безпосередньо у Швеції в Стокгольмі застосовувалися два спеціальні штемпелі з текстом "Стокгольм. Стадіон", якими погашалася поштова кореспонденція на протязі усіх днів Олімпіади.

До речі, Григорій Богемський за збірну Росії все ж провів один офіційний матч - 1 вересня 1913 року в Москві зі збірною Норвегії.

Безумовно, не тільки до такого гатунку товариських матчів пошти обох країн у ті роки ще не готували якихось би матеріалів, але й зовсім марок про футбол у дореволюційний період не виходило. До того ж аж до другої світової війни марок про футбол була дуже обмежена кількість, тому й важко ілюструвати такі події у тематичних колекціях про футбол. Залишається звертатися до філателістичних матеріалів вже пізніших часів, і немає нічого кращого, крім включення в колекцію однієї з марок Норвегії з двох серій 2002 року, присвячених 100-річчю Футбольного союзу Норвегії (створено 1902 року і саме при його безпосередньому сприянні й було проведено в Москві цей матч). З марок до цієї події найбільш підходить друга марка-наклейка круглої форми номіналом 5.50 крон з першої серії, присвяченої ювілею (4 марки), на якій зображено суддю матч.

Програмки футбольних матчів

Серед футболофілів колекціонування програмок футбольних матчів займає перше місце. Вже майже півсторіччя це захоплення заволоділо серцями шанувальників футболу, хоча програмки футбольних матчів почали друкувати набагато раніше. Перші в світі програмки футбольних матчів були надруковані на батьківщині футболу – в Англії ще наприкінці XIX століття. Але в Російській імперії програмки на футбольні матчі напевно все ж не видавали, в усякому разі автору цих рядків вони не відомі. Потім і в Радянському Союзі вони з'явилися не одразу. Це пояснюється суворою цензурою, яка існувала як і в Росії, так і в СРСР. Встигнути випустити програмку навіть до заздалегідь запланованого матчу було вкрай важко, бо це потребувало погодження її тексту у багатьох державних установах, а це було неможливо зробити навіть у місячний термін. Таким чином, у довоєнні часи в СРСР програмки видавалися не на всі матчі, а тільки на деякі і зокрема у першу чергу на матчі команд ПСО "Динамо", тому що дозвіл на їх видання залежав в першу чергу від ГПУ-НКВД, до відомства якого мали відношення тільки динамівські команди. Звісно через це й бажаючих збирати, класифікувати та вивчати видані програмки було небагато. Але вже після Великої Вітчизняної війни, навіть

незважаючи на неякісність та примітивність багатьох програмок і наявність досить великої кількості помилок в них, все ж с часом програмки почали видаватися майже на всі матчі регулярно, особливо у великих містах, та й складанням їх почали займатися більш-менш досвідчені фахівці.

Відсутність доступу шанувальників футболу до офіційних протоколів матчів, а також неоднозначне та у своїй більшості занадто скорочене висвітлення подій на полі під час матчів у засобах масової інформації, відсутність інформації не тільки про склади команд, але й навіть про авторів забитих м'ячів, примушувало уболівальників, особливо тих, хто захоплювався статистикою футболу, шукати необхідну інформацію в інших джерелах. А крім щорічних календарів-довідників, де можливо було знайти тільки підсумки змагань, єдиною бажаною підмогою в деякій мірі служили програмки матчів, де хоча б були орієнтовні склади команд, прізвища їх тренерів та суддів матчів. Також інколи була можливість там знайти ще хоч якусь додаткову інформацію. Частенько відвідувачі матчів в програмках робили записи щодо авторів голів та проведені заміни гравців (з оголошень радіоінформаторів стадіонів) і навіть вказували хвилини матчу, коли це сталося. Тобто завжди під рукою була дешевенька програмка, яку була можливість використати, щоб залишити на пам'ять щось про побачене на матчі.

Початок "буму" колекціонування програмок в Україні, зокрема в Києві, співпав з створенням на початку 60-х років на стадіонах клубів любителів футболу. Справа в тому, що завзяті члени таких клубів мали можливість після матчів взяти безкоштовно деяку кількість нереалізованих у касах стадіону програмок, щоб потім використати їх для обміну на бажані їм програмки у однодумців з інших міст. Розпочалося поміж футболофілами досить масове листування та обмін усілякими матеріалами, які мали відношення до футболу. Саме в той час багато з них обзавелися непоганими колекціями та мали досить значні обмінні фонди, насамперед програмок матчів. Таке захоплення спочатку не потребує якихось значних витрат коштів і через цю доступність знаходить багато прихильників. Звичайно, через деякий час, коли колекції "розростаються", у їх власників виникає потреба вдосконалення своїх зібрань і пошук відсутніх в колекціях матеріалів. На цьому етапі колекціонування, все таки найбільш цікавому, спрацьовує природний інстинкт "мисливця-шукача", і кожна знахідка приносить неабияке задоволення. Особливо, якщо колекціонер досягає значних результатів і користується вже повагою серед друзів по захопленню.

Тут одразу є можливість відповісти на питання щодо наявності великої плинності серед людей, які захоплюються колекціонуванням. Припинення збирання колекції може статися з багатьох причин, але, якщо відкинути якісь матеріальні чи інші побутові причини, то є й основна причина цього - це коли збирач на протязі досить довгого часу вже не може знайти в колекцію зовсім нічого, що у нього відсутнє, навіть за значні кошти. Якщо це просто колекціонер предметів, то він обов'язково покине цю справу, навіть якщо він присвятив їй багато років, а може й усе життя. Але якщо це колекціонер-дослідник, то він саме тоді буде нарешті мати час для досконального вивчення зібраних ним матеріалів. Тобто футболофіл-колекціонер перетворюється в дослідника історичних та статистичних напрямків свого захоплення, і тільки його колекція допомагає йому в цьому. По-перше вона завжди поруч, як кажуть - під рукою, а по-друге в бібліотеках і архівах можна витратити безліч часу і інколи нічого й не знайти. Таких фахівців історії та статистики футболу в Україні досить багато – декілька сотень, але практично всі вони починали з захоплення футболофілією.

Перша відома автору цих рядків українська програмка футбольного матчу була знайдена все ж у архіві, бо вона датована 1928 роком, а тоді колекціонуванням таких клаптиків паперу напевно все ж ніхто не займався. Усі поголовно були зайняті будівництвом комунізму, а футбол звісно сприймався як захоплення радянського народу під час відпочинку від цього будівництва.

Так от, завдяки саме київському футболофілу-досліднику історичних матеріалів О.О.Кабанцю в Державному архіві Київської області й була знайдена ця вищевказана програмка. Вона була видана до одного з перших товариських матчів київського "Динамо" вдома на Червоному стадіоні 1 вересня 1928 року з командою одноклубників – динамівців

Москви (кияни програли – 2:6). Ця програмка була надрукована на одному папірці, як і багато інших програмок, виданих значно пізніше у довоєнні часи, коли вже проводився чемпіонат СРСР серед показових команд майстрів радянського футболу. Раритетність цієї програмки очевидна – вона відома поки що тільки в одному примірнику, та й він знаходиться не в приватній колекції, а в державному архіві.

Одразу ж хочеться навести першу відому програмку міжнародного матчу київського "Динамо" 30 вересня 1936 року у Києві зі збірною Туреччини. На цей раз кияни - срібні призери першого чемпіонату СРСР 1936 року дуже відповідально віднеслися до цього матчу і отримали перемогу з переконливим рахунком – 9:1. Програмка на цей матч вже мала 8 сторінок та була оздоблена на лицьовій сторінці фотографією моменту матчу 1934 року збірної України з тою ж самою збірною Туреччини та й всередині ще одним фото. Цікаво, що ця програмка була видана у друкарні видавництва "Пролетарська правда" накладом аж 10 000 примірників, але незважаючи на це зустрічається в колекціях вкрай рідко.

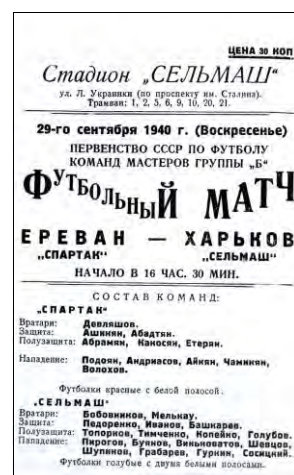
Треба, звичайно, привести зразки й програмок з інших міст, а не тільки виданих у Києві. Наприклад, ленінградську програмку до матчу "Червоної зорі" з "Динамо" Київ 10 вересня 1937 року (наклад 5 000 прим.), а також одеську з матчів збірних команд Одеси зі збірною Києва 17 і 18 листопада 1938 року, видану накладом у 3 тисячі примірників. До речі, текст в одеській програмці чомусь пов-

ністю присвячений "Динамо" Київ, а не збірній Києва.

Цікавими є програмки надруковані у Харкові маленьким форматом (10x16,5 см) до матчів другого ешелону (група "Б") першості СРСР. Наприклад, програмка до матчу 29 вересня 1940 року "Сільмаш" Харків – "Спартак" Єреван (наклад 1 000 прим.).

У повоєнні роки програмки у Києві вже почали друкувати регулярно, але про найбільш цікаві з них розповідь буде на наступному тижні.

Оголошення

Ладичка Михайло Володимирович, 79070, м.Львів, вул. Г.Хоткевича 58 кв. 49. Колекціонує програмки матчів львівських команд "Карпати", СКА, ФК "Львів" та календарі-довідники Києва і Львова.

Горенюк Василь Васильович, 23510, Вінницька обл., Шаргородський р-н, с.Плебанівка, вул. Макоренка 20. Бажаю проводити обмін програмками з футболістами Миколаєва, Білої Церкви, Рівного, Тернополя, Коростеня, Броварів, Хмельницького та інших міст, з командами яких грала вінницька "Нива".

Костогриз Ігор Олександрович, 39631, Полтавська обл., м.Кременчук, вул. Миру 23 кв. 48. Пропоную довідники Ю.Пирухіна і І.Костогриза (ф.А4 – на пружині): "Аматорський футбол України 1992-2008" (108 стор.) – 50 грн. і "Регіональний футбол України" (172 стор.) – 80 грн.

Пуньків Тарас Михайлович, 80700, Львівська обл., м.Золочів, а/с 121. Куплю видання С.Михровського "Душа команди" (історія вінницької команди майстрів 1958-2008 рр.) Тел. 8-098-5775-067.

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник – Анатолій Коломієць

ЗР 9

На редакції за редакції Володимира Бонеса

Анатолій
КОЛОМІЄЦЬ

РУБРИКА

**"КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ
УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ"**

У ГАЗЕТІ "УКРАЇНСЬКИЙ ФУТБОЛ"
БЕРЕЗЕНЬ 2009- СІЧЕНЬ 2010

Частина 2

2021

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник – Анатолій Коломієць

Під редактуванням Володимира Баняса

з газети "Український футбол" №51 від 9 квітня 2009 року

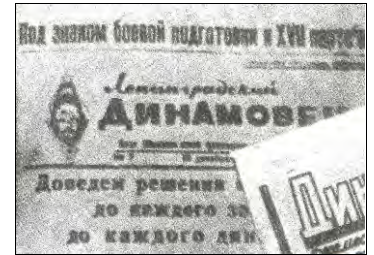
Ще про першу офіційну емблему "Динамо" Київ

Після проведеної перевірки з питання належності першої емблеми ПСТ "Динамо" до київської організації цього товариства у 1927 році встановлене наступне:

- дійсно, відомим російським фахівцем футболу І.С.Добронравовим в книзі "На бесрочной службе футболу" (про московське "Динамо") була надана інформація, щодо офіційного затвердження 1926 року в ПСО "Динамо" форми товариства - біло сині футболки з ромбиком, в якому була літера "Д" (автор цієї нової емблеми - ветеран московського "Динамо" О.П.Борисов). Але І.С.Добронравов жодного слова не пише щодо анулювання старої емблеми товариства, започаткованої ще 1923 року у вигляді ромбу з розміщеною у атрибутикою 12 видів спорту;

- підтвердження того, що стара емблема існувала ще й у 30-ті роки, можна знайти в багатьох газетах та журналах цього товариства, де її друкували навіть коло назв цих видань (на наведених ілюстраціях, наприклад, її можна побачити на обкладинці таганрозької газети "На штурм" - 1933 рік або, якщо вже більш офіційно, то навіть на газеті "Ленинградский динамовец" - 1934 рік тощо), але поряд з цим у деяких газетах друкувалася й спрощена емблема - літера "Д" у ромбі (наприклад, сибірське видання газети "Динамо" - 1932 р.).

ти на обкладинці таганрозької газети "На штурм" - 1933 рік або, якщо вже більш офіційно, то навіть на газеті "Ленинградский динамовец" - 1934 рік тощо), але поряд з цим у деяких газетах друкувалася й спрощена емблема - літера "Д" у ромбі (наприклад, сибірське видання газети "Динамо" - 1932 р.).

Таким чином, до 1939 року у цього ПСТ існували дві емблеми - одна насичена великою кількістю спортивної атрибутикою та більш ефектна (великий герб) та друга спрощена до однієї літери (малий герб). Перша, звісно, використовувалася для офіційних документів, для проведення свят та ювілеїв, для почесних значків при нагородженні відмінників. Друга, біль поширена, для використання у повсякденному житті - на футболках гравців, білетах на матчі, сувенірних значках, прапорцях на парадах тощо. Все це переслідувало єдину мету - зменшити витрати на виробництво масової продукції. Виготовлення нашивок на футболки гравців з першою емблемою коштувало б значних грошей, адже в ті часи це робилося виключно шляхом вишивання нитками, бо поширених технологій нанесення на тканину малюнків фарбою майже не існувало.

Історія створення об'єднання футболофілів у Києві

(Продовження. Початок див. "УФ" №№43,47 за 26.03 і 2.04.2009 р.)

Після видання головою Секції футболофілів Київського клубу колекціонерів А.Ф.Коломійцем брошур "Бюлетень футболофіла" №2 до 10-річчя створення секції 1991 року та №2-3 1992 року вже на 32 стор. з переліком перших 400 членів неформального Об'єднання колекціонерів футбольних сувенірів (ОКФС) СНД і Прибалтики, йому вдалося за свої кошти видати й перші номери журналу "Футболофіл" цього об'єднання - №1 1993 року на 20 сторінках великого

формату та №2-3 1997 року на 30 сторінках (включно з каталогом футбольних друкованих видань України 1991-96 рр.). (тут дати фото журналу) Тоді вже число членів ОКФС перевищило 750 чоловік. Саме напередодні виходу цього журналу "старійшині" київської та української футболофілії Сергію Сергійовичу Терпіловському виповнилося 75 років і його поздоровили з цим ювілеєм усі футболофіли з країн колишнього СРСР.

На 75-річчі С.С.Терпіловського
(зліва В.Ляхов, О.Кабанець, О.Блекот, справа А.Коломієць)

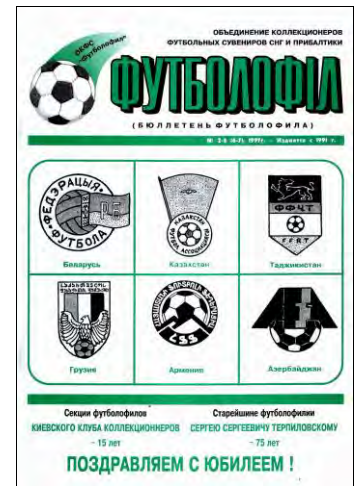
си незалежності офіційно не існувало. В цей час в лавах секції столичних футболофілів перебували тоді ще такі молоді, а зараз такі відомі особистості, як:

- **Дмитро Гордон** - відомий як головний редактор газети "Бульвар Гордона", та за книжками, які він написав, і, особливо, за циклами передач на телебаченні "В гостях у Дмитрия Гордона" (він тоді був студентом КІСІ);
- **Олександр Чуйко** - відомий зараз як автор книжок з статистики "Динамо" Київ, а тоді підробляв позаштатним кореспондентом в газеті "Український футбол";
- **Олександр Фришко** - зараз відомий оглядач журналу "Футбол";
- **Євген Белозьоров** - зараз відомий кореспондент газети "Команда".

На цей час київські футболофіли знайшли нарешті дах над головою - їм дали притулок за невелику орендну плату (за рахунок вхідних квитків) у приміщенні "вмираючого" Київського геологорозвідувального технікуму (до речі, тоді поруч з будинком ФФУ). Та, на жаль, жоден посадовець з федерації ні одного разу так і не завітав на щотижневі зустрічі футболофілів у них під носом, хоча запрошення неодноразово вони отримували. Але київським шанувальникам футболу все ж пощастило. На них звернув увагу ведучий програми "Футбол від УТН" на центральному каналі телебачення (УТ-1) – Сергій Бондаренко, який сам в душі був футболофілом. У цій телевізійній передачі він зробив повідомлення про зустрічі колекціонерів футбольної тематики, а потім запровадив цілий інформаційний цикл про роботу, яку проводять футболофіли України. Саме у нього була знайдена підтримка щодо проведення установчих зборів об'єднаної української організації футболофілів з висвітленням їх на телебаченні.

В досить короткий час була проведена належна підготовка до цих зборів - розроблені установчі документи, проект статуту Українського товариства колекціонерів-футболофілів (УТКФ) - таку назву вирішили йому дати, а також створені майже в усіх обласних центрах України відділення та осередки цього товариства. Були опитані усі бажаючі вступити до нього, а їх виявилось майже чотири сотні, та обрані голови обласних відділень і осередків.

Установчі збори УТКФ були проведені **25 травня 1999 року** в приміщенні зазначеного технікуму. На зборах були присутні журналісти періодичних спортивних видань України,

Журнал "Футболофілія"

Саме й часи розквіту та значного піднесення футболофілії в Україні припадають на другу половину 90-х років та перші роки ХХІ сторіччя. Передусь цьому значна робота, яка проводилася правлінням Секції футболофілів Київського клубу колекціонерів, якого, на жаль, вже в ча-

оператори телебачення, представники 19 областей України - голови відділень та осередків, усі бажаючі київські футболофіли та гості - колекціонери з Росії, Білорусі та Молдови. Було обрано голову товариства - **Коломійця Анатолія Федоровича**, його заступника - Чуйко Олександра Івановича та членів правління УТКФ. Почесними членами УТКФ було обрано киянина С.С.Терпіловського - зачинателя футболофілії в Україні та харків'янина Ю.С.Ландера - за значний внесок у розвиток статистики футболу. Також була затверджена офіційна емблема УТКФ (автор малюнка - київський футболофіл О.Юнкін).

Емблема УТКФ

Вже наступного дня по телебаченню в програмі "Футбол від УТН" всі бажаючі змогли побачити повноцінний звіт про створення цього товариства в Україні. Перше завдання, яке стояло перед правлінням УТКФ, це подання заяви на вступ створеного товариства до ФФУ в статусі громадського члена цієї організації та реєстрація товариства у Мін'юсті України. Як склалися обставини в подальшому ви довідаєтесь наступного тижня.

Українські футболісти в збірній СРСР

Для визначення рейтингу кращих футболістів неабияке значення має визначення їх залучення до складу збірних команд країн, в клубних командах яких вони грали, та числа їх виступів за ці збірні. Щодо українських футболістів - це участь їх у збірних СРСР та УРСР, у довоєнний період - Польщі, Угорщини, Румунії та Чехословаччини, а також зараз - у збірних України, Російської Федерації тощо. Розпочнемо ми визначення зі збірної Радянського Союзу.

Ще 1924 року Всесоюзною Радою фізкультури (ВРФК) було погоджене з ВЦВК СРСР питання про відправку радянських спортсменів за кордон та запрошення робітничих футбольних команд до Москви й Харкова (столиці Української РСР до 1934 року). Це повідомлення в усіх великих футбольних центрах України було сприйняте зі значним ентузіазмом. Зокрема, київська газета "Пролетарская правда" №81 за 10.04.1924 р. писала наступне: "*...Надо полагать, что в этом году будет соблюден принцип справедливости и сборная Республика для заграничного турне будет составлена из игроков от всех городов Республики, а не только Ленинграда и Москвы, как это было в 23 году...*". Такої ж думки, звичайно, додержувалися і в інших містах Української республіки і в першу чергу в Харкові, Одесі та Миколаєві, тобто у містах, де вже в ті часи в складі місцевих збірних грало чимало талановитих футболістів, здібних чинити серйозну конкуренцію гравцям, як Москви, так і Ленінграду.

Все це давало передумови щодо швидкого формування в країні Рад збірної команди з футболу. І вже до передбаченого прибуття до Москви 30 квітня футбольної команди робітничих спортивних організацій Німеччини другим матчем цієї команди після матчу зі збірою Москви був запланований матч 4 травня зі збірою командою футболістів, складених з кращих гравців СРСР. Однак робітнича збірна Германії до СРСР не змогла приїхати, а до того складно було навіть уявити собі про проведення першого матчу збірної СРСР у травні, хоча б з причини того, що абсолютно ніхто її формуванням навіть не розпочав займатися.

Вже в липні фізкультурні організації СРСР облетіла звістка про те, що після Всесоюзних змагань у Москву наприкінці серпня – початку вересня, ВРФК прийняла рішення направити кращу футбольну команду Союзу в закордонне турне за маршрутом: Фінляндія – Норвегія – Швеція. Таким чином, начебто питання формування збірної СРСР все ж вже стояло.

Так і сталося. Дебют створеної все ж збірної СРСР стався одразу після проведення фінального матчу чемпіонату СРСР 1924 року. Вона була створена спочатку знову лише з молодих перспективних гравців Москви та Ленінграду за підсумками цього чемпіонату і включення до неї українських футболістів не розглядалося.. А потренуватися збірна СРСР вирішила на чемпіонах СРСР цього року – збірній УРСР, яких переможцями вирішили не відпускати з Москви. Не в правилах наділених владою в ті часи було залишатися переможеними. Але саме в цьому першому матчі збірної СРСР українські футболісти перемогли ще й збірну усього Радянського Союзу -1:0. Про цей матч дуже детально вже писалося в "УФ" №38 за 18.03.2009 року.

І ось усю країну облітає нова звістка про те, що успіхи українських футболістів, досягнуті на Всесоюзних змаганнях у Москві, все ж примусили ВРФК суттєво змінити склад збірної СРСР, включив до нього декількох харківських футболістів, а саме: півзахисників Миколу Кротова, Костянтина Фоміна та Івана Привалова, а також нападаючого Івана Натарова. До того в резервний склад збірної (другу збірну СРСР) були включені харків'яни: воротар Роман Норов і нападаючі Микола Казаков та Олександр Шпаковський.

Однак включити включили, а чи дали грати? Звичайно, усім чотирьом не дали, але від допомоги **Івана Привалова** та **Олександра Шпаковського** відмовитися було не реально. Настільки вони були колоритними фігурами в радянському футболі 20-х років.

Вже в першому міжнародному матчі збірної СРСР 16 листопада 1924 року з національною збірною Туреччини в Москві ці двоє харків'ян грали приголомшливо. Найкращим гравцем у цьому матчі абсолютно усі признали півзахисника Привалова. Перший гол було забито після ефектної передачі м'яча Шпаковським, а третій гол вже забив особисто він сам. Таким чином, завдяки участі українських футболістів матч закінчився перемогою збірної Радянського Союзу з рахунком 3:0.

Також за час перебування турецьких футболістів у СРСР була досягнута домовленість про візит у відповідь збірної СРСР у Туреччину весною наступного року. Але про це, пробачте, вже наступного тижня.

Збірна СРСР у її першому міжнародному матчі (зліва другий - О.Шпаковський, восьмий – І.Привалов)

Історія українського футболу в філателії

(Продовження. Початок див. "УФ" №№ 39, 43, 47 за 19, 26.03 і 2.04.2009 р.)

А далі вже конкретніше й більш докладно про футбол на теренах сучасної України після революції 1917 року. Ще 4 квітня 1919 року в Українській Соціалістичній Радянській Республіці (УСРР) постановою ЦК КП(б)У було введено обов'язкове військове навчання усіх комуністів. Ідея створення такого навчання належить **Миколі Іллічу Підвойському**, в той час (січень-вересень) наркомвоєнмору УСРР, а у подальшому відомому партійному та військовому діячу СРСР. Головне ж управління загального військового навчання та формування резервних частин Червоної Армії при Револуційній Раді РСФРР (більш відоме як Всевобуч) було створене у грудні 1919 року. Очолив його все той же М.І.Підвойський, який піднабрався досвіду в Україні. Це Управління було єдиним для усіх республік, створених на руїнах царської імперії.

Саме М.І.Підвойським у Києві 1919 року була відведена територія Пушкінського парку для спорудження тут стадіону. Були відпущені необхідні кошти та навіть розпочаті підготовчі роботи, але прихід Білої армії Денікіна зірвав усі плани. Враховуючі достатньо суттєвий внесок цього партійного керівника у справу розвитку спорту в Україні в колекції повинна бути представлена й марка с його портретом,

видана Міністерством зв'язку СРСР 1980 року номіналом 4 коп.

Перші міжнародні матчі були проведені в Українській СРР 1924 року 11 і 13 липня в столиці – Харкові, де перша та друга збірні цього міста зустрілися зі збірною Робітничого спортивного союзу (ТУЛ) Фінляндії. У серпні-вересні команда ТУЛ Фінляндії гостювала в Радянському Союзі в Українській СРР і провела 8 матчів у різних містах УСРР і Криму с командами цих міст. Якщо підходити принципово, то ці зустрічі фінських і українських команд дуже непогано були б проілюструвати маркою Фінляндії 1956 року номіналом 30 м. з зображенням видів спорту, в тому числі й

футболу, виданої до спортивних ігор у Гельсінкі, які проводилися Спортивним союзом Фінляндії та ще й на марці зображена емблема цього союзу. До речі, фінська команда союзу ТУЛ приїжджала в Україну і 1928 року, коли провела 8 матчів зі збірними міст УСРР і 3 матчі с командами Криму, отримав 2 перемоги над другою збірною Одеси та збірною Сімферополя, а 6 матчів звела до нічийного результату. Та ось програли фіни лише у трьох матчах (збірним Харкова, Дніпропетровська та Миколаєва відповідно 1:4, 2:8 і 1:3).

Вже в вересні 1924 року команда Української СРР (Харкова) стала чемпіоном СРСР з футболу (тоді ці змагання проходили в рамках 2-го свята фізкультури в Москві). А через декілька днів після завершення чемпіонату СРСР команда УСРР мала задоволення зустрітися зі збірною СРСР, саме тільки створеною збірною "великого й неподільного" Радянського Союзу, в її першому матчі. І, уявіть собі, ця команда України обіграла навіть збірну СРСР (1-0). Факт створення збірної СРСР слід у колекції відмітити на цей раз вже маркою СРСР 1968 року, виданою до 70-річчя так званого вітчизняного футболу, номіналом у 10 коп. в серії "Міжнародні спортивні змагання року" (5 марок), тому що на цій марці зображено гравця в червоній футболці з літерами "СССР" на грудях. Звичайно, про національний футбол мови в той час не було, тому що націй у складі СРСР було з півсотні – от і справно відкараскалися словом "вітчизняний".

У травні-липні 1924 року у Франції в Парижі були проведені VIII Олімпійські ігри. До цієї події пошта Франції видала серію з чотирьох марок, одна з яких номіналом 10 фр. має зображення спортсмена-олімпійця на тлі стадіону "Колонб", на якому проводилися футбольні матчі цих Олімпійських ігор. Учасником цього турніру була й збірна команда Польщі, яка хоча й провела лише один матч 26 травня зі збірною Угорщини, програв його 0-5 і припинила подальшу боротьбу,

однак цікава тим, що у її складі грали двоє львівських футболістів з "Погоні" Львів – **Вацлав Кухар** і **Мечислав Батш**.

Використовувався у поштовому відділенні Париж-47 на стадіоні й спецштемпель у дні проведення матчів. Одразу треба відмітити, що для колекціонерів української футбольної тематики найбільш цікавим є конверт с марками Франції, погашеними цим штемпелем з числом "26.05.1924".

Програмки футбольних матчів

(Продовження. Початок див. "УФ" № 47 за 2.04.2009 р.)

1

2

У повоєнні роки програмки на матчі вже регулярно друкували в Києві та в інших містах України. Наведемо як зразок одну з київських програм 1946 року (іл.1) та московську програмку на Кубок СРСР того ж 1946 року на матчі за участю українських команд "Спартак" Ужгород і "Динамо" Київ (іл.2).

До речі, в Україні програми випускали не тільки на матчі команд ешелону радянського фут-

болу, а також і на матчі республіканського значення. Як приклад наведемо програмку, яка була видана до фінальної частини розіграшу першості УРСР 1951 року, матчі якої проходили у Києві з 12 по 21 жовтня на Республіканському стадіоні ім. М.Хрущова (іл.3).

3

А вже 1953 року до першого повоєнного міжнародного матчу київського "Динамо" 6 вересня з індійським "Іст-Бенгал клуб" з Калькутти була надрукована теж програмка, хоча й дуже простенька (іл.4). І ця програмка, як і попередні, зараз досить раритетні, бо їх збереглося усього декілька примірників кожної. Володарі їх пишаються наявністю саме у них цих програмок, які взагалі досить рідко зустрічаються в колекціях.

4

6

Не можна залишити поза увагою одне з найвищих досягнень української команди – київського "Динамо" у 50-ті роки, а саме вперше досягнута нею перемога у розігрішці Кубка СРСР 1954 року. Звичайно, саме програмка фінального матчу з ерванським "Спартак" (іл.5) і є такою бажаною для українських футболофілів, особливо киян. Але знайти її теж не так вже просто, хоча й була вона видана досить значним тиражем.

5

І нарешті дуже цікавою залишається програмка вирішального матчу чемпіонату СРСР 1961 року в Києві з харківським "Авангардом" (іл.6), після якого киян уже остаточно усі поздоровили з першим за часи їх існування званням чемпіонів Радянського Союзу. Особливо такий сувенір милий серцю тих уболівальників, які були присутні на цьому матчі й палили на трибунах газети після його закінчення, що символізувало значність в історії українського футболу тієї перемоги.

Офіційні емблеми національної збірної України та Федерації футболу України

Емблема Федерації футболу УРСР, наведена у №1 нашого "Клубу" довгий час не змінювалася, але вже в середині 80-х років її все ж замінили на дещо примітивну, але більш схожу на емблему Федерації футболу СРСР та ще й з п'ятнистим м'ячем (іл.1).

Після постанови установчих зборів Федерації футболу України від 6.03.1991 р. щодо необхідності розробки емблеми створеної федерації над нею довго працювали. Вона з'явилася вже восени і І-й з'їзд Федерації футболу вже незалежної України розпочав свою роботу саме під цією емблемою (іл.2). Але на цьому форумі її не затвердили, а весною незадовго до першої зустрічі національної збірної України в Ужгороді зі збірною Угорщини усі офіційні документи Федерації вже були підготовлені з зовсім іншою емблемою, яка й у друкованих ЗМІ одразу заповнила усі сторінки (іл.3). Та на цьому не заспокоїлися. Вже на початку XXI століття офіційну емблему причепурили й вона зараз вже має трохи інший вигляд (іл.4).

1

2

3

4

Оголошення

Продовжуємо друкувати перелік нових членів Об'єднання любителів історії та статистики футболу (ОЛІСФ), а також оголошення шанувальників футболу.

Нові члени ОЛІСФ:

9. **АСКЕРКО Леонід Володимирович**, 97535, Автономна республіка Крим, Сімферопольський р-н, с.Урожайноє, вул. Варлигіна, 23, 15.06.1950 р.н. (статистика ФК "Кримтепліца" першої ліги).
10. **СТРИХА Віктор Федорович**, 18000, м.Черкаси, а/с 88, 6.11.1973 р.н. (статистика укр. футболістів за кордоном та закордонних в Україні; все про футбол Черкащини, статистика зарубіжних чемпіонатів. Колекціоную книги та довідники (з 1992 р.) – українські та закордонні).

11. САЛАМАХА Богдан Степанович, 67900, Одеська обл. м.Красні Окни, а/с 5 або вул. Бондаренка, 5, 18.03.1958 р. н. (футбольна фалеристика України та світу).

Оголошення шанувальників футболу:

Запорожець Ігор, м.Київ, тел. 8-066-295-06-29, в Інтернеті: iiizzz@voliacable.com. Колекціонує футбольні квитки "Динамо" Київ. Міняю, купую.

Гнатюк Василь, 50089, м.Кривий Ріг, а/с 4935, КЛФ або на Е-mail: vgnat@ukr.net. Пропоную свої книжки: щорічники "Футбол: Україна і світ" - 11 випусків (1998-2008 рр.); енциклопедичні довідники: "Новітня історія українського футболу. 1992-2001 рр.", "100 футбольних команд майстрів України в чемпіонатах СРСР. 1936-1991 рр.", "Футбольні зірки України. 1936-2006 рр. Хто є хто"; книжки: "50 сезонів "Кривбасу" - 1959-2008 рр." (реєстр усіх матчів) і "Словник болільника "Крив басу", а також довідники Ю.Ландера "Футбол в Україні" вип.15,16,17. Більш детальний перелік і умови отримання довідників ви отримаєте, якщо надішлете у листі маркований конверт із зворотною адресою.

Аскерко Леонід Володимирович, 97535, Автономна республіка Крим, Сімферопольський р-н, с.Урожайнос, вул. Варлигіна 23. Колекціонує к/д. Пропоную моєї розробки 4 к/д ФК "Кримтеплиця" 2003/4, 1999-2004, 1999-2005 та 2005 рр. Готую до видання к/д 1999-2009 (10 років).

Вантух Микола Миколайович, 80362, Львівська обл., Жовківський р-н, смт.Куликів, вул. Костюка 12. Колекціонує програмки до матчів "Гарай" Жовкла та "Рава" Рава-Руська. Подробиці на сайті: www.footballofil-zv.narod.ru.

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник – **Анатолій Коломієць**

Під редактуванням **Володимира Баняса**

з газети "Український футбол" №55 від 916 квітня 2009 року

Історія створення об'єднання футболофілів у Києві

(Закінчення. Початок див. "УФ" №№43,47, 51 за 26.03 і 2, 9.04.2009 р.)

Основним завданням організації футболофілів завжди була потреба засвідчити існування великої групи колекціонерів спочатку хоча б у Києві. Для цього потрібно було придати цьому об'єднанню статус офіційного товариства однодумців. Але по-перше, треба було знайти підтримку його існування в футбольних керівних структурах. Перше звернення було зроблене ще в перших числах 1991 року до найвищого органу футболу тоді ще в республіці СРСР - нової Асоціації футболу України. Відповіді не було отримано, бо ця структура вже 6 березня була перетворена у повноцінну Федерацію футболу України. Розуміючи, що Федерації в цей час становлення незалежної держави не до колекціонерів, друге звернення було здійснено лише в липні 1994 року безпосередньо до президента ФФУ В.М.Банникова, але й воно залишилось без будь якої відповіді. Потім було повторне звернення вже в квітні 2006 року. Знову ніякої реакції. Коли ж змінився президент ФФУ і ним став В.П.Пустовойтенко, то одразу в жовтні цього ж року знову звернулися безпосередньо до нього, але знову без будь-якого результату.

Після офіційного створення за усіма юридичними вимогами Українського товариства колекціонерів-футболофілів (УТКФ) одразу до ФФУ була направлена заява про прийняття товариства до лав федерації на правах колективного члена. До заяви було додано затверджений статут товариства з проханням узгодити його для подальшої реєстрації у Мін'юсті України. На

цей раз президент ФФУ Г.М.Суркіс одразу зреагував на цю заяву і доручив своєму заступнику Б.М.Воскресенському розглянути її. Той на особистій зустрічі з головою УТКФ пообіцяв в найближчій час передати своїм юристам статут товариства з метою виправлення деяких можливих формулювань в тексті. Та нажаль процедура узгодження статуту затягнулась на багато років та й так і не завершилася. Та Бог їм суддя, цим функціонерам.

А спроби УТКФ самотужки зареєструвати товариство в Мін'юсті стикнулися з нестачею коштів на цю процедуру. Справа в тому, що коли правління УТКФ почало збирання членських внесків через свої регіональні відділення, то виявилось, що й навіть копійки не знайшлося багато бажаючих віддати на цю справу. Тоді все ж зібрану деяку суму вирішено було витратити на видання в друкованого органу товариства – газети "Футболофіл-ревю", щоб потім шляхом її реалізації вирішити усі першочергові потреби. Перший номер газети побачив світ вже в січні 2000 року і для підняття авторитету організації майже усі 200 примірників були безкоштовно надіслані членам УТКФ з проханням оформлення підписки на газету на 2000 рік. Та, як виявилось, бажаючих отримати навіть другий номер газети була досить незначна кількість. Завдяки особистим можливостям голови УТКФ ця газета все ж регулярно виходила кожного місяця на протязі усього року та й у наступному році вдалося надрукувати ще два подвійних номера. Та надалі терпіння і коштів у голови товариства не вистачило, та й ще до того кількість членських внесків за 2001 рік втричі зменшилася у порівнянні з першим роком існування УТКФ.

Але все ж у ці перші роки товариство провело дуже велику роботу щодо залучення своїх членів до серйозного вивчення історії футболу тих міст і областей України, де вони мешкали. Багато з них друкували свої праці на сторінках "Футболофіл-ревю", а деякі навіть почали випускати місцеві календарі-довідники та невеликі книжки історичного і статистичного напрямку.

Серед ентузіастів цієї справи потрібно в першу чергу відмітити тепер вже добре відомих авторів багатьох напрацювань, а саме:

"Футболофіл-ревю" №1

- **Юрія Ландера** – кращого в Україні статистика футболу, автора щорічних фундаментальних видань;
- **Олександра Кабанця** - зараз найкращого фахівця з історії київського "Динамо";
- **Юрія Яцину** – автора книжок з історії чемпіонатів та Кубка УРСР та співавтора багатьох інших видань;
- **Василя Гнатюка** – автора вже майже півсотні видань з українського і криворізького футболу;
- **Едуарда Бондаренка** – відомого дослідника і автора книжки з історії бердянського футболу;
- **Василя Коржевського** – автора цілої низки видань, у тому числі і з чернівецького футболу;
- **Віктора Казидуба** – автора багатьох видань з історії житомирського футболу;
- **Валерія Калиниченка** – незмінного історіографа армійського футболу столиці України;
- **Олександра Паука** – співавтора видань щодо довоєнного футболу Західної України;
- **Олександра Бояренка** – невтомимого автора книжок і дослідника маріупольського футболу;
- **Анатолія Лещенко** – дослідника історії футболу Нової Каховки та Херсонської області;
- **Віктора Стріху** – автора вже декількох книжок про українських "легіонерів" до інших країн;
- **Володимира Ковальова** та **Андрія Перевозника** – авторів історико-статистичних книжок з черкаського футболу;
- **Павла Пилипчука** – біографа та втора книжок про футболістів та фахівців футболу Львівщини.

Це не всі, хто заслуговує уваги, та хай пробачать ті, кого забули перелікувати. Це все члени УТКФ, і надихнуло їх на цю звитяжну працю саме спілкування з однодумцями в лавах цього товариства. Була зроблена велика справа, яка пішла користь українському футболу. Витрачений час і кошти, безсонні ночі, пошуки шляхів вдосконалення – все це не пропало марно. Зараз організаторам цієї справи є чим пишатись.

Вже співпраця А.Коломійця і О.Кабанця у 2002-03 роках дала можливість на сторінках газети "Український футбол" (при підтримці О.Чуйко) докладно на багатьох оприлюднити їх

архівні знахідки відносно заснування 1927 року нашого київського "Динамо", побудови у Києві 1923 року Червоного стадіону (нині НСК "Олімпійський") та 1933 року стадіону "Динамо" і нарешті розвінчання легенди про "матч смерті" 1942 року в окупованому Києві.

Саме в цей час заповзятим підприємцем Олегом Козаком групі київських статистиків і футболофілів було запропоновано створити вперше в Україні мультимедійну енциклопедію "Динамо" Київ. За цю звитяжну справу під керівництвом О.Чуйко взялися А.Коломієць, О.Кабанець, В.Ляхов і О.Блекот.

Потрібно було на трьох комп'ютерних дисках розповісти абсолютно все про цей клуб на протязі 1927-2005 років: історію, протоколи матчів в усіх без виключення змаганнях з наведеними звітами з газет і підсумковою статистикою, біографічні відомості усіх гравців та тренерів за майже 80 років; фото, значки, емблеми та пісні про цей клуб; відеозаписи значних моментів матчів з держфільмофонду та з колекцій. Спочатку автори навіть не мали уяви з чим вони зіткнуться, потім зрозуміли, що тільки повсякденна праця на протязі декількох років принесе наслідки. Важко було не впасти у відчай, але вони зробили те, про що мріяли і залишили пам'ять нащадкам.

Презентація мультимедійної енциклопедії "Динамо" Київ

Гій Ребров, який побував в багатьох країнах та декілька років працював в Англії, з невдаваним хвилюванням заявив, що він навіть на батьківщині футболу нічого подібного не бачив. Ось і зробили футболофіли Києва собі пам'ятник на все життя та довели усім, що не тільки журналісти та письменники з дипломами, але й звичайні шанувальники футболу здатні зробити такий неоціненний подарунок рідному клубу.

А вже 2006 року постійному на протязі майже 30 років керівнику футболофілів А.Ф.Коломійцю довірили все ж таки зробити й книжку з історії футболу в Києві. А при підтримці керівників Федерації футболу м. Києва І.М.Кочетова та В.К.Старовойта вдалося видати перший том багатоілюстрованого "Киевского футбола на рубежах времен. 1911-1961 рр." на 624 сторінках великого формату. Другий том (1961-91 рр.) вже теж розроблено і є надія армії українських та в першу чергу київських уболівальників, що все ж знайдуться кошти і вже влітку цього року другий том теж побачить світ.

Є також бажання усіх футболофілів і статистиків футболу нарешті все ж таки об'єднатися в нове товариство - ОЛІСФ. І нехай воно й буде навіть певний час неформальним, але щоб все ж кимсь управлялося, з плануванням місць зустрічей, з освітленням у ЗМІ напрацювань статистиків та знахідок футболофілів, з можливістю знайомств з однодумцями. А поки що цих шанувальників футболу з усіх куточків України є можливість зустріти щонеділі зранку біля метро "Нивки" та перед кожним матчем біля пам'ятника В.В.Лобановському на стадіоні "Динамо", де вони розміщуються задовго до початку матчу.

Автори мультимедійної енциклопедії "Динамо" Київ

Вже на презентації цієї енциклопедії 2006 року у прес-центрі "Динамо" Київ один з відомих гравців київського "Динамо" Сергій Ребров, який побував в багатьох країнах та декілька років працював в Англії, з невдаваним хвилюванням заявив, що він навіть на батьківщині футболу нічого подібного не бачив. Ось і зробили футболофіли Києва собі пам'ятник на все життя та довели усім, що не тільки журналісти та письменники з дипломами, але й звичайні шанувальники футболу здатні зробити такий неоціненний подарунок рідному клубу.

А вже 2006 року постійному на протязі майже 30 років керівнику футболофілів А.Ф.Коломійцю довірили все ж таки зробити й книжку з історії футболу в Києві. А при підтримці керівників Федерації футболу м. Києва І.М.Кочетова та В.К.Старовойта вдалося видати перший том багатоілюстрованого "Киевского футбола на рубежах времен. 1911-1961 рр." на 624 сторінках великого формату. Другий том (1961-91 рр.) вже теж розроблено і є надія армії українських та в першу чергу київських уболівальників, що все ж знайдуться кошти і вже влітку цього року другий том теж побачить світ.

Є також бажання усіх футболофілів і статистиків футболу нарешті все ж таки об'єднатися в нове товариство - ОЛІСФ. І нехай воно й буде навіть певний час неформальним, але щоб все ж кимсь управлялося, з плануванням місць зустрічей, з освітленням у ЗМІ напрацювань статистиків та знахідок футболофілів, з можливістю знайомств з однодумцями. А поки що цих шанувальників футболу з усіх куточків України є можливість зустріти щонеділі зранку біля метро "Нивки" та перед кожним матчем біля пам'ятника В.В.Лобановському на стадіоні "Динамо", де вони розміщуються задовго до початку матчу.

Футболофіли України на зустрічі у Києві

Оголошення

Продовжуємо друкувати перелік нових членів Об'єднання любителів історії та статистики футболу (ОЛІСФ), а також оголошення шанувальників футболу.

Нові члени ОЛІСФ:

12. **ЧЕРВЯК Олександр Васильович**, 92762, Луганська обл., Старобельський р-н, с. Бутове, вул. Садова, 43, 16.01.1959 р.н. (все про "Динамо" Київ: к/д, книги, значки, програмки, вирізки з преси, фото, відео, статистика).
13. **СНІГУР Олег Васильович**, 09100, Київська обл., м. Біла Церква, вул. Ярослава Мудрого, 12/7, гуртожиток №3, 11.09.1987 р.н. (історія та статистика футболу: книги і журнали).
14. **МАЛАФЄЄВ Віктор Якович**, 69063, м. Запоріжжя, пр. Леніна, 58 кв. 28, 1947 р.н. (колекціонує к/д, програмки, газети "Футбол", "Український футбол" та багато інш.).
15. **ЧУЙКО Олександр Іванович**, 03194, м. Київ-194, а/с 48. 1961 р.н. (статистика, історія команд СРСР і України: книги, к/д, програмки "Динамо" Київ усіх турнірів, збірні України).

Оголошення шанувальників футболу:

- Сірий Вадим Миколайович**, 54018, м. Миколаїв-18, а/с 43; E-mail: vandiks@rambler.ru. Збираю книги про футбол і календарі-довідники. Цікавить статистика "Суднобудівника" та інших команд Миколаївщини.
- Стриха Віктор Федорович**, 18000, м. Черкаси, а/с 88; тел. 8-0472-63-10-38, E-mail: victorstriha@ukr.net. Пропоную на обмін чи продаж велику кількість українських та зарубіжних видань. Шукаю книги: "Душа команди" (Вінниця-2008), "Таврія - моя радість і біль" (2002), "Пілка ножна на землі Львівській 1894-39" (Польща-1996).
- Саламаха Богдан Степанович**, 67900, Одеська обл. м. Красні Окни, а/с 5 або вул. Бондаренка, 5; тел. 8-066-291-40-67, E-mail: bogdan_salamakha@mail.ru. Збираю значки клубів і Федерацій світу, ДСТ та СК. Маю великий обмін, надсилаю скани. Також у обміні багато книг, програм, довідників, газет, вимпелів.
- Червяк Олександр Васильович**, 92762, Луганська обл., Старобельський р-н, с. Бутове, вул. Садова, 43. Цікавить усе про "Динамо" Київ. У обміні маю к/д, книги, значки, програмки.
- Чуйко Олександр Іванович**, 03194, м. Київ-194, а/с 48. E-mail: alfut@kpvti.kiev.ua. Пропоную великий вибір книг, буклетів, к/д періодів СРСР і України, програмок "Динамо" Київ і збірної України, газет. При бажанні надішлю каталоги (надсилайте маркованого конверта з вашою повною адресою).

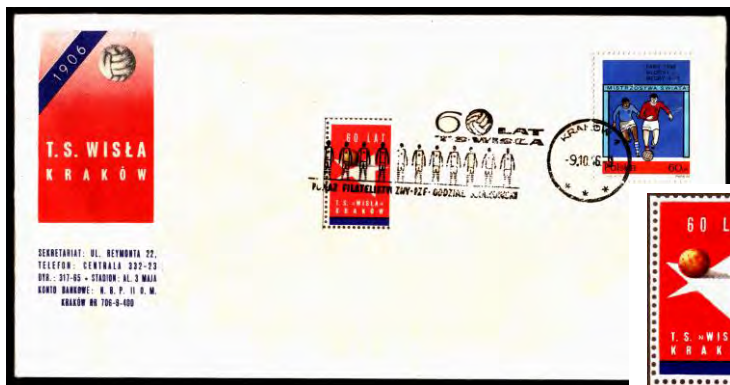
Історія українського футболу в філателії

(Продовження. Початок див. "УФ" №№ 39, 43, 47, 51 за 19, 26.03 і 2, 9.04.2009 р.)

Ще один, на цей раз польський поштовий сувенір, необхідно включити в колекцію, а саме спеціальний штампель погашення марок, яким було відмічено в Кракові 20.04.1969 р. 50-річний ювілей Краківського окружного футбольного союзу (КОЗПН) – 1919-1969 рр. Штампелем чорного кольору гасилася поштова кореспонденція, на ньому зображено футболіста з м'ячем. Справа в тому, що до 1919 року Краківське воєводство входило разом з Львівським в єдину Австро-Угорську провінцію – Галіцію, і вже тоді поміж двома най-крупнішими містами цього регіону вела-ся боротьба за лідерство в регіоні. А серед футбольних збірних цих міст з 1912 року розігрувався Кубок професора Желенського. Коли обидва воєводства, вже як самостійні, увійшли до складу Польщі, то ця боротьба не припинилась. У футболі ці два міста (вірніше тоді вже два окружних футбольних союзи) продовжували розіграш Кубку до 1925 року, а після останнього його завоювання футболістами Кракова 1925 року він перейшов у власність КОЗПН. 1926 року професор Желенський придбав для нагородження переможців срібну вазу, яку розігрували у 1926, 1929-31 і 1935 роках. Після початку розіграшу 1936 року своєрідного

Кубка Польщі – Кубка президента Мосцицького для збірних округів окрема необхідність у змаганні між Краковом і Львовом відпала. Необхідно все ж відмітити, що приз Желенського в 15 його розіграшах завойовували львів'яни лише 4 рази.

Команди львівських футбольних клубів ("Погонь", "Чарни", "Гасмоня", "Лехія", "Україна") постійно приймали активну участь в чемпіонаті Польщі. Команда "Погоні" була учасником усіх чемпіонатів за вищим ешеленом – 4 рази була чемпіоном Польщі та 3 рази другим призером. Незмінними суперниками львівських команд були їх сусіди – команди Кракова: "Вісла" (5-разовий чемпіон, 9 разів другий призер) і "Краковія" (5-разовий чемпіон, 2 рази другий призер). Ці найстаріші польські футбольні клуби повинні бути відмічені в колекції. Нажаль, марок про них поки що у Польщі не з'явилося, але спеціальних штемпелів погашень до різних їх ювілеїв, конвертів і поштових карток за їх майже столітню історію було підготовлено поштою Польщі та філателістами достатньо багато. Наведемо тільки найцікавіші матеріали про ці клуби з Західної Галичини: до 60-річчя "Вісли" Краків була видана вініетка про клуб, маркована карточка з оригінальною маркою номіналом 40 гр. з емблемою клубу та декілька спецштемпелів до виставки філателістів з нагоди цієї події, не кажучи вже про спеціальні конверти.

А ось до 75-річчя було надруковано чудова за своїм історичним рішенням маркована картка з оригінальною маркою номіналом 2 zł. з алегоричним зображенням команди перших років ХХ сторіччя та емблемою команди, як на малюнку карточки, так і на спецштемпелі погашення.

Щодо другого побратима львівських клубів - краківської "Краковії" є

можливість скористатися спеціальним штемпелем погашення до 60-річчя цього найстарішого польського клубу та також надзвичайно чудовою поштовою картокою з оригінальною маркою номіналом 2 zł. на честь 75-річчя цього клубу з зображенням юного футболіста у формі команди "Краковія".

Третій клуб, який у довоєнні роки був постійним суперником львівських команд, лодзинський ЛКС не такий вже й титулований, але його внесок у розвиток польського футболу дуже значний. Так що не дарма його 100-річний ювілей було відмічено поштою Польщі маркою номіналом 1.40 zł., а 30.09.2008 р. в Лодзі цю марку гасили спеціальним штемпелем на честь ювілею з зображенням емблеми цього клубу.

Українські футболісти в збірній СРСР

(Продовження. Початок див. "УФ" № 51 за 9.04.2009 р.)

Вже 1925 року збірну зібрали в квітні, та перед поїздкою в Туреччину вона без українських футболістів зустрілася у Москві зі збірою столиці СРСР і через силу виграла – 3:2. Потім збірна відправилася до Харкова, де до її складу були долучені харків'яни Привалов і вперше **Микола Кротов**. Розглядалися кандидатури воротаря Норова та нападаючого Натарова, і їх вирішено було взяти до Туреччини як запасних гравців. Тут же було проведено 26 квітня контрольний матч за участю цих футболістів зі збірою Харкова, який збірна СРСР без великих зусиль виграла з великим рахунком – 7:1.

Збірна СРСР 1925 р. у Харкові (крайній зліва І.Привалов, сидять - третій зліва Р.Норов, п'ятий І.Натаров, крайній справа М.Кротов)

Одеси, та й цього разу збірна СРСР ще краще показала свої можливості, розгромивши одеситів з рахунком 6:0. В усіх трьох матчах в Одесі в повній мірі награвали і Привалова, і Кротова.

Сповнена надій і сил радянська збірна відбула на пароплаві до Туреччини і вже 13 травня в першому матчі зустрілася в Ангорі (після 1930 р. – м. Анкара) зі збірою міст Ангора і Смірна (після 1930 р. – м. Ізмір). У складі збірої СРСР грав Кротов, і збірна виграла – 6:1. Потім 15 травня там же у Ангорі (Анкарі) збірна СРСР зустрілася в другому своєму офіційному матчі (також зареєстрований ФІФА) з національною збірою Туреччини. Матч проходив в дуже напруженій боротьбі. На полі були і **Микола Кротов**, і **Іван Привалов**. Однак, першою пропустивши м'яча вже на 3-й хвилині матчу, збірна СРСР спромоглася відігратися тільки на 82-й хвилині та навіть виграти в цьому матчі на 85-й хвилині - 2:1.

Як було сказано, цей матч увійшов до реєстраційної книги ФІФА як офіційний матч збірої Туреччини. Однак вже після цього Міжнародна федерація футбольних асоціацій зробила серйозне попередження Федерації футболу Туреччини з того, що та не повинна проводити матчі на рівні збірних команд з країною, яка не входить до складу ФІФА, інакше ці матчі просто не будуть зареєстровані як офіційні матчі цієї збірої. Мабуть все ж саме з цієї причини матчі на рівні збірних Туреччини і СРСР були припинені, хоча й не надовго. Але про це буде надалі.

Та повернемося до подій турне по Туреччині. 22 травня було проведено зустріч збірої СРСР в Константинополі (після 1930 р. – м. Стамбул) і без

українців перемогти збірну цього міста не вдалося – 2:2. А ось у другому матчі з цією збірою там же 24 травня в складі збірої СРСР вже грало одразу троє українських футболістів – **М.Кротов**, **Іван Натаров** і **Роман Норов** (в другому таймі). Збірна країни Рад виграла цей матч – 3:0. Підсумок цього турне – 3 перемоги й одна нічия. Зовсім навіть непогано для збірої, якій ще не виповнилося навіть року.

По дорозі додому знову в Одесі збірна СРСР зустрілася 30 травня на цей раз зі збірною Одеської губернії (збірну Одеси посилили двома миколаївцями), і на цей раз збірна Союзу виграла лише 1:0. Однак потрібно зробити все ж скидку на втому гравців збірної СРСР, та й дещо "піднесений настрій" після такої дуже урочистої зустрічі команди в Одесі. Наступного дня підїхало до Одеси ще декілька миколаївських футболістів і одесити вже такою збірною двох центрів футболу на півдні України не приховували бажання все ж подолати збірну СРСР. Звичайно одеським і миколаївським футболістам було прикро, що жодного їх представника до складу збірної СРСР не запросили. Однак усе вийшло абсолютно навпаки. Збірна СРСР на цей раз рознесла жителів півдня у пух і в прах – 8:3. У цих двох матчах за збірну СРСР грали Кротов і Привалов, а в другому матчі в воротах стояв ще й Норов.

(продовження наступного тижня)

Українські футболісти в списках найкращих в СРСР

Вперше в СРСР список найкращих футболістів було складено й опубліковано 1926 року в газеті "Красный спорт" за 31 жовтня по результатам опитування 545 читачів газети незадовго до матчів збірної СРСР з командами Швеції та Туреччини, які передбачалося провести. За цим опитуванням було складено перелік 11 гравців збірної СРСР, серед яких двоє були українськими гравцями. Також серед кандидатів до збірної було ще двоє українців:

1926 р. 11 найкращих: півзахисники - **Іван Привалов** (Харків) - 3 місце за набраними балами, нападаючі - **Валентин Прокоф'єв** (Москва) – 11 місце за балами, а також: лівий півсередній нападаючий - Олександр Шпаковський (Харків) і правий крайній нападаючий - Олександр Штрауб (Одеса).

Потім редакція журналу "Физкультура и спорт" за підсумком сезонів 1928 і 1930 років визначила відповідно "44-х найкращих" і "33-х найкращих" в СРСР. Серед них були й українські футболісти:

1928 р. 44 найкращих: лівий захисник – Іван Кладько (Харків) - №4
правий захисник – **Костянтин Фомін** (Харків) - №1
лівий півзахисник – Петро Семенов (Харків) - №4
центральний півзахисник – Володимир Фомін (Харків) - №3
праві півзахисники – Станіслав Леута (Москва) - №2
– Іван Привалов (Харків) - №3
лівий півсеред. нападаючий – Олександр Шпаковський (Харків) - №3
правий півсеред. нападаючий – Яків Алфьоров (Харків) - №3
правий крайній нападаючий – Михайло Печений (Миколаїв) - №3

1930 р. 33 найкращих: лівий захисник – Іван Кладько (Харків) - №2
правий захисник – Костянтин Фомін (Харків) - №2
лівий півзахисник – Микола Фомін (Харків) - №2
центральний півзахисник – **Володимир Фомін** (Харків) - №1
праві півзахисники – **Іван Привалов** (Харків) - №1
– Станіслав Леута (Москва) - №3
лівий крайній нападаючий – Макар Гичкін (Миколаїв) - №3
ліві півсеред. нападаючі – **Олександр Штрауб** (Одеса) - №1
– Олександр Шпаковський (Харків) - №2
– Михайло Малхасов (Київ) - №3
центральний нападаючий – Іван Кураба (Ростов-на-Дону) - №3
праві крайні нападаючі – **Валентин Прокоф'єв** (Москва) - №1
– Михайло Печений (Київ) - №3

А 1934 року в надрукованій брошурі П.Ратова "Мастера спорта и рекорды" було опубліковано вперше офіційно затверджений Всесоюзною Радою фізичної культури (ВРФК) список "33-х найкращих" в СРСР за підсумком спортивного сезону 1933 року. І у цьому списку було достатньо багато українських футболістів:

1933 р. 33 найкращих: воротарі – **Олександр Бабкін** (Харків) - №1
 – Антон Ідзковський (Київ) - №2
 правий захисник – **Костянтин Фомін** (Харків) - №1
 лівий півзахисник – **Микола Фомін** (Харків) - №1
 центральний півзахисник – Федір Тютчев (Київ) - №2
 правий півзахисник – **Іван Привалов** (Харків) - №1
 лівий крайній нападаючий – Макар Гончаренко (Іваново) - №2
 – Сергій Копійко (Харків) - №3
 лівий півсеред. нападаючий – Петро Лайко (Дніпропетровськ) - №3
 центральний нападаючий – Костянтин Щегоцький (Київ) - №2
 правий півсеред. нападаючий – Віктор Садовський (Іваново) - №3
 правий крайній нападаючий – Валентин Прокоф'єв (Київ) - №2

І нарешті за підсумками IV чемпіонату СРСР серед показових команд майстрів 1938 року було опубліковано в газеті "Красный спорт" і в календарях-довідниках ще один офіційно затверджений список на цей раз "55-ти найкращих" в СРСР, хоча не всі гравці були розставлені на свої основні місця, які вони займали у командах. Тут також були українські футболісти:

1938 р. 55 найкращих: воротарі – Микола Трусевич (Київ) - №2
 праві захисники – Микола Табачковський (Одеса) - №2
 – Микола Махія (Київ) - №4
 – Михайло Денисов (Ленінград) - №5
 лівий захисник – Михайло Волін (Одеса) - №2
 – Георгій Бікезін (Сталіно) - №5
 правий півзахисник – Володимир Гребер (Київ) - №3
 центральний півзахисник – Йосип Ліфшиць (Київ) - №2
 лівий півзахисник – Іван Кузьменко (Київ) - №2
 правий крайній нападаючий – Михайло Кирєєв (Москва) - №3
 – Григорій Балаба (Сталіно) - №5
 правий півсередній нападаючий – Віктор Шиловський (Київ) - №2
 центральний нападаючий – Петро Лайко (Київ) - №3
 лівий півсередній нападаючий – Павло Комаров (Київ) - №3
 лівий крайній нападаючий – Павло Корнілов (Москва) - №3

У довоєнні часи більше найкращих вже не визначали, тому додаткові бали до рейтингу кращих українських футболісти є можливість додати тільки за цими вищенаведеними списками.

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник – **Анатолій Коломієць**

Під редактуванням *Володимира Баняса*

з газети "Український футбол" №58 від 23 квітня 2009 року

Визначення найкращих в українському футболі

(Продовження. Початок див. "УФ" №№39, 43 за 19, 26.03.2009 р.)

Після того, як ми завершили розглядати питання історії створення об'єднання футболістів у Києві, найчас повернутися більш детально до питання визначення рейтингу особистостей в українському футболі. На сторінках "Українського футболу" це питання на

протязі останніх місяців в тій чи іншій мірі поступово розглядається. Багато наведено статистичних матеріалів у статтях В.Баняса у рубриці "Меридіани історії та статистики", які безпосередньо є можливість розглядати при нарахуванні балів кращих футболістів. Та й у нашому "Клубі" це питання вже піднімалося і деякі статті дали поштовх для початку цієї справи. Вже визначені українські футболісти, які отримали звання "Заслужених майстрів спорту СРСР", розпочато розгляд усіх матчів збірної СРСР, в яких приймали участь українські футболісти, а також наведено перелік гравців які у довоєнні часи були на більш-менш офіційному рівні включені до списків найкращих футболістів СРСР.

Тут потрібно зробити деяке пояснення читачам щодо офіційності таких списків. Багато тих, хто давно цікавиться статистикою футболу, вже знайомі з книжкою москвича Ю.С.Лукашина "Звезды советского футбола. 1918-1987", яка була видана Центральним стадіоном ім. В.Леніна 1988 року. У цьому "довіднику" нажаль не тільки наведені офіційні списки "33-х кращих", які були затверджені Федерацією футболу СРСР з повоєнних часів (та чомусь в деяких випадках не відповідають надрукованим у свій час), але й за ті роки, коли ці списки ніхто не складав. Тобто зібралось для складання списків, якщо вірити авторові книжки, 23 незрозуміло ким відібраних фахівця футболу, здебільшого занадто похилого віку, і чомусь серед них не було жодного українця (а грузини були – аж троє). Зрозуміло всім, що автором цих списків був сам Лукашин, а інші тільки їх погоджували. Може якісь зміни й вносили, але звісно незначні. Але може нічого поганого в цьому й немає? Дійсно, так воно й було б, якби автор не допустив надмірно великої кількості помилок, особливо щодо українських "зірок". Якщо росіяни серед своїх представників не помітили помилок або "закрили очі" на них, то хай собі й користуються цими списками, якщо їм це дуже потрібно. А українським шанувальникам футболу просто не рекомендується їх використовувати.

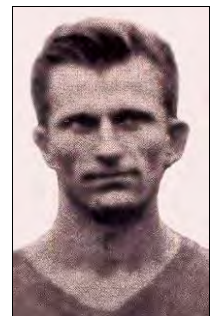
Звісно, розпочати роботу потрібно з визначення призерів чемпіонатів СРСР довоєнних часів, бо вище рівня змагань в ті часи нажаль не було. Але для усіх без виключення повинно бути застосовано єдине правило – участь у щонайменше 50% матчів чемпіонату (або 30% для гравців збірних СРСР), а також, якщо змагання проводилися за кубковою схемою, то й участь у останньому матчі розіграшу. Тобто усі повинні бути поставлені в однакові умови і тут ні в якому разі не повинно спрацьовувати отримання гравцем медалей того чи іншого гатунку, тому що ми маємо багато прикладів вручення медалей з врахування якихось інших поважних причин, а в останні роки їх взагалі вішають на шию усім хто підвернеться під руку при нагородженні.

Українські команди до війни тільки одного разу були **чемпіонами Радянського Союзу**, а саме у **II чемпіонаті СРСР 1924 року** серед збірних команд республік - **збірна УСРР** (або Харкова – якщо так дуже комусь хочеться, навіть після зроблених у нашій газеті минулого місяця пояснень). Чемпіонами СРСР цього року стали: **Роман Норв – Костянтин Фомін, Микола Кротов – Микола Капустин, Володимир Фомін, Іван Привалов – Євген Губарєв, Олександр Шпаковський, Іван Натаров, Яків Алфьоров, Микола Козаков** (усі зіграли 100% матчів чемпіонату).

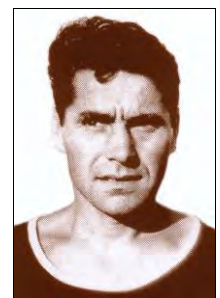
Проте чемпіонами Радянського Союзу також були ще четверо українських футболістів:

- **Павло Корнілов** (вихованець дніпропетровського футболу) – у V чемпіонаті серед команд ДСТ та відомств 1939 року у складі московського "Спартака" (в цьому чемпіонаті провів понад 50% матчів, а у 1938 році менш 50% матчів);

- **Станіслав Леута** (вихованець миколаївського футболу - шестиразовий чемпіон СРСР) – у чотирьох чемпіонатах серед збірних міст і республік – III чемпіонаті (Всесоюзній Спартакіаді) 1928 року у складі збірної РСФРР, IV чемпіонаті 1931 року у складі збірної РСФРР, V чемпіонаті 1932 року у складі збірної Москви, VI чемпіонаті 1935 року у складі збірної Москви та у двох чемпіонатах серед команд ДСТ та відомств – II чемпіонаті 1936 року (осінь) у складі московського "Спартака" та IV чемпіонаті 1938 року у складі того ж московського "Спартака" (в усіх чемпіонатах провів понад 50% матчів);

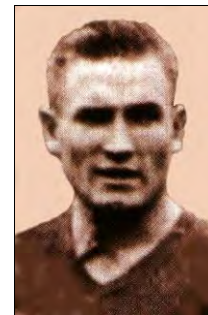
П.Корнілов

С.Леута

- **Микола Палиска** (вихованець севастопольського футболу) – у VI чемпіонаті серед команд ДСТ та відомств 1940 року у складі московського "Динамо" (в цьому чемпіонаті провів понад 50% матчів);

- **Андрій Протасов** (вихованець одеського футболу) – у V чемпіонаті серед команд ДСТ та відомств 1939 року у складі московського "Спартака" (в цьому чемпіонаті провів понад 50% матчів). *(десь тут вставити фотографії трьох футболістів і обов'язково під кожною з них зробити підпис)*

А.Протасов

Таким чином, ми маємо 15 українських футболістів, які у довоєнні часи були чемпіонами СРСР.

А от **віце-чемпіонами СРСР** українські команди до війни були три рази:

- у **I чемпіонаті СРСР 1923 року** серед команд, що представляли республіки, у фіналі зі збірною Москви грала збірна команда **Південної залізниці** (Харків), яка у цьому чемпіонаті виборола 2 місце. У складі других призерів тоді грали: **Забродін – Гудзенко, Петров – Бутенко, Чумак, Троценко – Мясников, Щербань, В.Бутенко, Савинок, Пуценко** (це ті, що грали у фінальному матчі);

- у **III чемпіонаті** (Всесоюзній Спартакіаді) **1928 року** серед збірних команд республік у фіналі зі збірною РСФРР грала збірна УСРР, у складі якої тоді були: **Роман Норов і Серафим Москвін – Костянтин Фомін, Іван Кладько – Петро Семенов, Володимир Фомін, Микола Фомін, Іван Привалов – Іван Володимирський, Олександр Шпаковський, Петро Міщенко, Яків Алфьоров, Євген Губарєв** (це ті 12 гравців, що грали у фінальному матчі та ще й один (Норов), що провів 50% матчів у чемпіонаті, це при тому що склад команди в одному з 4-х матчів невідомий);

- у **I чемпіонаті СРСР 1936 року (весна)** серед команд ДСТ та відомств друге місце виборола команда київського "Динамо", у складі якої грали: **Володимир Гребер, Михайло Волін, Іван Кузьменко, Микола Махія, Федір Тютчев, Віктор Шиловський, Костянтин Щегоцький, Микола Трусевич, Макар Гончаренко, Павло Комаров, Василь Правосєров, Петро Паровишніков, Костянтин Фомін** (це ті 13 гравців, що провели понад 50% матчів у чемпіонаті).

Проте другими призерами чемпіонатів Радянського Союзу також були ще троє українських футболістів:

- **Станіслав Леуга** – у III чемпіонаті 1937 року серед команд ДСТ та відомств у складі московського "Спартака" (в усіх чемпіонатах провів понад 50% матчів);

- **Микола Палиска** – у III чемпіонаті 1937 року серед команд ДСТ та відомств у складі московського "Спартака" (в цьому чемпіонаті провів понад 50% матчів);

- **Андрій Протасов** – у IV чемпіонаті серед команд ДСТ та відомств 1938 року у складі московського ЦБЧА (в цьому чемпіонаті провів понад 50% матчів);

Таким чином, ми маємо 39 українських футболістів, які у довоєнні часи були другими призерами чемпіонатів СРСР.

Третіми призерами чемпіонатів СРСР українські команди до війни були 4 рази:

- у **IV чемпіонаті СРСР 1931 року** серед збірних команд республік третю сходинку зайняла збірна УСРР, у складі якої тоді грали: **Олександр Бабкін – Іван Кладько, Михайло Свиридовський – Федір Тютчев, Володимир Фомін, Іван Привалов – Михайло Малхасов, Олександр Штрауб, Григорій Полегенький, Петро Паровишніков, Віктор Садовський** (був тільки один матч);

- у **V чемпіонаті 1932 року** серед збірних команд міст третє місце не визначалося, але у півфіналі грали і збірна **Харкова**, і збірна **Донбасу**, у складі яких тоді грали: Харків: **А. Циркуненко - Андрій Пономаренко, Костянтин Фомін – Микола Фомін, Микола Капустін, Іван Привалов – Іван Володимирський, Олександр Шпаковський, Микита Зуб, Сергій Копійко, Петро Паровишніков** та Донбас: **В.Ферузо – І.Тяжлов, М.Навольєв, І.Закутський, Г.Константиновський, В.Кринін, Г.Козлов – П.Сичов, Віктор Шиловський, Микола Наумов, Ф.Манов, Б.Терент'єв** (це ті, що провели понад 50% матчів у чемпіонаті).

- у **VI чемпіонаті СРСР 1935 року** серед збірних команд міст третє місце зайняла збірна **Харкова**, у складі якої тоді грали: **Серафим Москвін – Дмитро Кирилов, Олександр Мессєвр – Микола Фомін, Володимир Фомін, Віктор Рогозянський – Анатолій Лєсной,**

Ігнатій Груберг, Петро Паровишніков, Валентин Левенцов, Іван Привалов. Але таку ж кількість очок набрала і збірна Києва, яка за співвідношенням м'ячів зайняла 4 місце, тому для чистоти проведення рейтингу наведемо і її склад: Антон Ідзковський – Костянтин Фомін, Михайло Свиридовський – Федір Тютчев, Іван Кузьменко, Микола Путистін, Василь Правочеров – Макар Гончаренко, Віктор Шмловський, Костянтин Щегоцький, Павло Комаров, Микола Махиня (це ті, що провели понад 50% матчів у чемпіонаті).

- у **III чемпіонаті СРСР 1937 року** серед команд ДСТ та відомств третє місце виборола команда кийвського "Динамо", у складі якої грали: **Володимир Гребер, Павло Комаров, Іван Кузьменко, Микола Махиня, Олексій Клименко, Петро Лайко, Макар Гончаренко, Йосип Ліфшиць, Антон Ідзковський, Василь Правочеров, Костянтин Калач, Микола Коротких, Віктор Шиловський, Костянтин Щегоцький** (це ті 14 гравців, що провели понад 50% матчів у чемпіонаті).

Проте третіми призерами чемпіонатів Радянського Союзу також були ще четверо українських футболістів:

- **Павло Корнілов** – у VI чемпіонаті серед команд ДСТ та відомств 1940 року у складі московського "Спартака" (в цьому чемпіонаті провів понад 50% матчів);

- **Станіслав Леута** - у I чемпіонаті 1936 року (весна) у складі московського "Спартака" (в цьому чемпіонаті провів понад 50% матчів);

- **Микола Палиска** – у IV чемпіонаті 1938 року серед команд ДСТ та відомств у складі московського "Металурга" (в цьому чемпіонаті провів понад 50% матчів);

- **Андрій Протасов** – у VI чемпіонаті серед команд ДСТ та відомств 1940 року у складі московського "Спартака" (в цьому чемпіонаті провів понад 50% матчів);

Таким чином, ми маємо 45 українських футболістів, які у довоєнні часи були третіми призерами чемпіонатів СРСР.

Оголошення

Продовжуємо друкувати перелік нових членів Об'єднання любителів історії та статистики футболу (ОЛІСФ), а також оголошення шанувальників футболу.

Нові члени ОЛІСФ:

- 16. ЄВЕНКО Петро Петрович**, 71202, Запорізька обл., Чернігівський р-н, смт. Чернігівка, вул. Чапаєва, 26. 1.07.1956 р.н. (значки, к/д).
- 17. ЯЦИНА Олександр Дмитрович**, 90000, Закарпатська обл., смт. Міжгір'я, вул. Дружби, 7а. 21.07.1962 р.н. (друковані матеріали статистичного напрямку, особливо про закарпатський футбол).
- 18. ЯРМОЛА Микола Васильович**, 37604, Полтавська обл., м. Миргород, вул. Кринична, 14. 17.08.1956 р.н. (книги, к/д, програмки, значки та інша футбольна атрибутика).
- 19. БАНЯС Володимир Володимирович**, м. Київ, вул. М.Залки 12/3 кв.188 (все, що пов'язане зі статистикою кийвського "Динамо", а також українські та радянські футбольні референдуми).

Оголошення шанувальників футболу:

Снігур Олег Васильович, 09100, Київська обл., м. Біла Церква, вул. Ярослава Мудрого, 12/7, гуртожиток №3. Збираю книги і журнали про футбол, зокрема ті, де викладені тренувальні процеси в командах. В обміні різноманітні футбольні матеріали.

Малафєєв Віктор Якович, 69063, м. Запоріжжя, пр. Леніна, 58 кв. 28, Куплю, обмінюю газети "Футбол-Хоккей" 1970 р.(№2) і 1994 р. (№9); "Український футбол" 1993 р. (№7), 1995 р. (№43) і 1998 р. (№96); укр. вид. "Футбол" 1998 р. (№35). Маю обмінний фонд.

Пирухін Юрій Олександрович, 39627, Полтавська обл., м. Кременчук, туп. Глобинський, 27, тел. 8-050-563-66-75. Куплю програмки "Динамо" Київ, команд Кременчука і Полтавської області.

Поправка: в минулому випуску "Клубу" вкралася помилка в оголошенні Чуйко О.І: насправді його електронна адреса - alfut@kpvti.kiev.ua.

Історія українського футболу в філателії

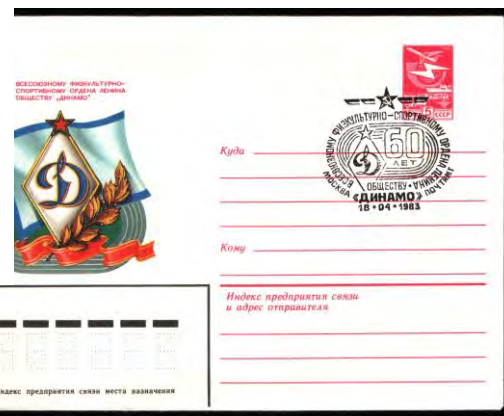
(Продовження. Початок див. "УФ" №№ 39, 43, 47, 51, 55 за 19, 26.03 і 2, 9, 16.04.2009 р.)

Першими організаційними формами самодіяльного фізкультурного руху в період громадянської війни до створення СРСР були спортивні клуби, які були підпорядковані відділам Всеобучу. Однак потім вони були замінені спорторганізаціями при різних профспілках, а ще пізніше – профспілковими та відомчими добровільними спортивними товариствами (ДСТ).

Першим таким відомчим спортивним товариством було 1923 року створено пролетарське спортивне товариство "Динамо", яке вже 1926 року набуло легітимності і в Українській СРР в Харкові (тоді столиці цієї республіки), а 1927 року і в Києві.

Тому необхідно включити в колекції і поштову марку СРСР номіналом 4 коп., випущену 1973 року до 50-річчя створення цього товариства

в серії з двох марок "50-річчя спортивних товариств СРСР", спеціальні штемпелі погашення марок до 50-ти та 60-річного ювілеїв ВФСТ "Динамо" 18.04.1973 р. (п/в Москва К-31) і 18.04.1983 р. (п/в Москва-поштамт). Нажаль, ці погашення були ініційовані тільки у Москві. А також необхідно включити й три маркованих конверти, видані Міністерством зв'язку СРСР до цих ювілеїв, а саме: два з них 19.03.1973 р. (художник Ю.Косоруков) і один 7.02.1983 р. (художник В.Коновалов).

цього товариства 1928 року, усім відомі. Тай динамівці з інших міст України внесли достатньо значну частину до розвитку футболу України. На марці та конвертах зображена офіційна емблема не тільки самого ВФСТ, але й футбольних команд цього товариства.

Таким чином, цими поштовими сувенірами є можливість проілюструвати створення українських футбольних команд "Динамо".

Звичайно, кожна тематична колекція повинна обов'язково включати в себе і цільні речі філателістичного плану. Хочеться тільки відмітити, що їх кількість повинна бути помірною, тому що включення асортименту різновидів недоречна. Хочеться для прикладу навести одну таку цільну річ, яка в багато чому буде, звичайно, прикрасою такої футбольної колекції. Це поштовий службовий конверт с надруком "Киевское пролетарское спортивное общество "Динамо". Коммерческий отдел. г. Киев, ул. Свердлова №19, Дом Красной Армии, тел.№9-27". Цей конверт пройшов міську пошту, марка на ньому погашена 1927 року. Мабуть, ці конверти були надруковані трохи раніш створення самого товариства у Києві, тому що як в наведеному примірнику викреслено адресу товариства та вказано новий – вул. Воровського. Однак найбільш цікаве те, що цей "конвертик", який пройшов пошту, є, уявіть собі, найстарішим

філателістичним пам'ятним матеріалом, відомим на цей час, який має безпосереднє відношення до футболу в Україні.

Українські футболісти в збірній СРСР

(Продовження. Початок див. "УФ" №51, 55 за 9.16.04.2009 р.)

1926 року збірна СРСР отримала запрошення від Німецького робітничого спортивного союзу, що входив до складу Червоного Спортивного Інтернаціоналу (ЧСІ) провести декілька зустрічей з пролетарськими клубами цього союзу. Хоча, скоріш усного ініціатива проведення цього турне спливала все ж таки від радянського спортивного керівництва, яке головувало в ЧСІ.

Так як турне було заплановане на липень-серпень цього року, то вже в середині липня гравців збірної запросили в Москву, де 18 липня на спорт майданчику ОППВ було проведено контрольний матч цієї збірної Союзу зі збіркою РСФРР. В цьому матчі у складі збірної СРСР зіграло четверо українських футболістів: харків'яни - воротар Норов, захисник **Костянтин Фомін** (вперше) та Привалов, а також вперше й одесит – нападаючий **Микола Легков**, на якого звернули увагу ще в минулорічних матчах збірної СРСР у Одесі. Матч завершився перемогою збірної СРСР з рахунком 3:1.

Однак в довготривалому турне збірної СРСР по Німеччині ані Норова, ані Легкова не узяли. Поза конкуренцією були Привалов і брати К.Фомін та **Володимир Фомін**, а також узяли все ж і одесита – талановитого чудового футболіста **Олександра Штрауба**.

Перший свій матч у Німеччині збірна СРСР провела 22 липня у Лейпцигу з робітничою збіркою цього міста і з участю Привалова та Штрауба виграла цей матч з рахунком 5:2 (перший свій гол за збірну СРСР забив у цьому матчі вже на 13-й хвилині Штрауб – це був і перший гол радянської збірної в цьому турне).

Далі в матчі 24 липня в Хемніці збірна СРСР обіграла робітничу збірну цього міста з участю К.Фоміна, Привалова та Штрауба з рахунком 7:2. Потім 25 липня вже у Дрездені була обіграна робітнича збірна і цього міста з рахунком вже 10:1 (грали Привалов і Штрауб). Через 6 днів 31 липня у Штутгарті з схожим рахунком (9:1) була обіграна й робітнича збірна Штутгарта

Збірна СРСР 1926 р.

Стоять: другий зліва В.Фомін, шостий – І.Привалов

Зустріч збірної СРСР у Лейпцигу 1926 р.
(зліва крайній в першому ряду колони – І.Привалов)

(тут окрім Привалова і Штрауба грав знову К.Фомін). А 2 серпня у Хайльбронні дійшло вже й до рахунку 14:1 з робітничою збірою цього міста. У цьому матчі грав тільки один український футболіст, який вперше одягнув футболку збірної – **Володимир Фомін**. 7 серпня у Франкфурті-на-Майні була отримана перемога дещо скромніше – 7:2 (грали знову Привалов і Штрауб, який забив

свого другого м'яча у цьому турне і знову на початку матчу – на 16-й хвилині). Останній матч у Німеччині збірна СРСР провела 8 серпня у Кьольні, де знову "відірвалася" на "бідних" робітниках цього міста, розгромив їх з рахунком 12:2 (Штрауб у цьому матчі забив вже 2 м'ячі та один гол з пенальті провів навіть Привалов; грав також і К.Фомін).

Повертаючись додому збірній СРСР у Латвії вдалося домовитись і зіграти у Ризі два цікавих матчі: 14 серпня зі збірою Робітничого спортивного союзу Латвії – 12:0 (грали К.Фомін і Штрауб – забив один гол) та 16 серпня з угорським робітничим спортклубом "Віво" з Будапешта, який гостював у Латвії – 8:0 ((грали В.Фомін, Привалов і Штрауб – знову забив один гол). Загальні результати цього турне: 9 матчів і 9 перемог при співвідношенні м'ячів – 84:11. Що це? "Знушання над малечею" або просто глузування з щирих пролетарів. Складно робити висновки зараз щодо дій керівництва, нібито наче й не придуркуватого. Невже до такого "маразму" можна дійти за власною ініціативою та й не тільки втішатися, але й захоплюватися усім цим. Ні, все ж таки в країні "більшовизму" після настільки плідно політої крові й масового знищення схожих на себе, аж до близьких і родичів, не все в порядку було з мозком у мешканців. Інакше просто неможливо навіть збагнути, як можна захоплюватися та внутрішнє зоставатися задоволеним перемозі у матчі, наприклад, з рахунком 15:0.

Повернувшись до Москви, збірники не одразу роз'їхалися, а провели в Москві ще два матчі: 21 серпня зі збірою РСФРР програли 2:3 (грали В.Фомін, Привалов і Штрауб, а також знову включили до збірної одесита Легкова – він забив один гол). І навіть з командою Військового відомства Москви збірна зіграла лише унічию – 3:3 (грали Привалов, Штрауб і знову Легков). Напевно все ж таки серйозно втомилися, коли безперестанку та й з азартом громили своїх же за "вірою" німецьких робітників.

Доводиться тільки дивуватися, але ця "робота" так очевидно сподобалась, що і на наступний рік знову напросилися поїхати у ту ж Німеччину. Впевнений, що такі перемоги були по душі тільки керівництву, а футболістам вони ані втіхи, ані користі ніколи не приносили. Але поїздки за кордон потрібно було відпрацьовувати, ось і гнали "голи на гора", дякуючи богу, що втомлені після трудового дня німецькі робітники опору особливого і не створювали.

Квитки на футбольні матчі

В останні роки дуже великої популярності серед футболістів набуло колекціонування квитків на футбольні матчі. Ця звичка було пов'язано з тим, що нарешті в Україні по-перше почали робити квитки саме на конкретні матчі, а не знеособлені, а по-друге – квитки поступово набули гідного вигляду та наблизились до західноєвропейських зразків. А в останні роки на матчі єврокубків та збірної України вони взагалі стали майже предметом мистецтва.

В радянські часи на квитки взагалі ніхто уваги не звертав, бо нікого не цікавили ці клаптики паперу. Хоча серед них інколи зустрічалися непогано надруковані та навіть і до визначених на них матчів. Вперше про квитки в пресі мова зайшла, коли в Києві вирішили відмітити ювілей матчу 21 червня 1941 року між "Динамо" Київ та командою "Червона Армія" Москва, який не було проведено під час запланованого на цей день відкриття Республіканського стадіону ім. М.Хрушова саме тому, що в цей день розпочалася Велика Вітчизняна війна радянського народу проти гітлерівських окупантів і Київ вже бомбардували.

Квиток на матч 21.06.1941 року в Києві

були визнані найбільш раритетними, і вартість їх серед колекціонерів була значною, з'явилось багато якщо не підробок, то просто підмін. Мабуть істинним колекціонерам квитків буде цікаво по-бачити саме зразок справжнього білету на цей матч, який представлено на ілюстрації. Дата цього матчу була про-ставлена на зворотній частині квитків у вигляді надруку штемпельного приладу.

Для того, щоб проінформувати читачів нашого "Клубу" про інші зразки квитків, ми звернулися до найбільш шанованого серед футболістів колекціонера квитків – киянина **Ігоря Запорожця**, який почав збирати квитки одним з перших і за 15 років вже має найкращу їх колекцію – майже 4 тисячі примірників. Звичайно перевагу від надає квиткам до матчів київського "Динамо", тому й надав нам зразки найстаріших квитків саме з матчів цієї команди. Деякі з них ми маємо можливість надрукувати. Це довоєнний квиток з матчу 1939 року зі

1

"Спартак" Москва у Москві (іл.1), матчу 1945 року з ЦБЧА у Москві (іл.2), зразок білету на матчі у Києві 1949 року (іл.3) та матчу з московським "Спартак" 1949 року в Москві (іл.4).

В подальшому ми обов'язково ще будемо повертатися до цього напрямку колекціонування і просимо футболістів України, які мають в своїх колекціях якесь раритетні квитки, надсилати їх ксерокопії, фото чи скани на визначені на другій сторінці

2

4

3

нашого "Клубу" адреси у розділі "Оголошення". По можливості ми будемо їх друкувати на наших сторінках газети.

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник – **Анатолій Коломієць**

Під редактуванням **Володимира Баняса**

з газети "Український футбол" №62 від 30 квітня 2009 року

Визначення найкращих в українському футболі

(Продовження. Початок див. "УФ" №№ 39, 43, 58 за 19, 26.03 і 23.04.2009 р.)

Подальший розгляд повинно обов'язково провести щодо досягнень у розіграві Кубка СРСР, але жодній з українських команд за 4 довоєнних сезони (1936-1939 рр.), коли цей приз розігрувався, добратися хоча б до півфіналу не вдалося. Розгляд більш скромних досягнень, звичайно, можливий і бажаючі можуть цим зайнятися.

Але не все серед досягнень в Кубку СРСР у ці роки так вже й погано. Адже потрібно

постійно пам'ятати про вихованців українського футболу, які в цей час грали в російських командах майстрів.

І по-перше, що володарями цього кришталевого призу були:

- **Павло Корнілов** (вихованець дніпропетровського футболу) – у IV розіграші Кубка СРСР 1939 року у складі московського "Спартака" (грав у фіналі);

- **Станіслав Леута** (вихованець миколаївського футболу) – у III розіграші Кубка СРСР 1938 року у складі московського "Спартака" (грав у фіналі);

- **Андрій Протасов** (вихованець одеського футболу) – у IV розіграші Кубка СРСР 1939 року у складі московського "Спартака" (грав у фіналі).

А по-друге, тому що серед фіналістів українських футболістів не було. півфіналістом змагань за Кубок СРСР був ще:

- **Михайло Киреєв** (вихованець дніпропетровського футболу) – у II розіграші Кубка СРСР 1937 року у складі московського ЦБЧА (грав у півфіналі).

Таким чином, ми маємо трьох українських футболістів, які у довоєнні часи були володарями Кубка СРСР і ще одного, який грав у півфіналі розіграшу цього призу.

Після таких значних змагань як чемпіонат і Кубок СРСР потрібно все ж не обминути й такі приділити увагу ще одному серйозному змаганням всесоюзного масштабу, а саме турніру збірних найбільших міст СРСР, який у 1931, 1932, 1933 і 1934 роках мав назву "Матч 3-х міст", 1935 року – "Матч 4-х міст", а в розіграші 1936 року у ньому взагалі приймали участь команди з 7 міст. Збірні українських міст – Харкова, а потім і Києва (з 1935 р.) перших місць у цьому турнірі не займали, а інші місця не слід розглядати з-за малої кількості учасників змагання. Хоча в останньому турнірі в одній з груп в Ленінграді збірна Києва зайняла перше місце і повинна була зустрітися у фіналі в Москві з переможцем групи у Горькому – збірною Москви. Але ВКСФК СРСР відмінив цей матч і змагання взагалі, як дублюючі першість СРСР серед команд ДСТ і відомств. Тому обидві збірні і Києва, і Москви потрібно вважати переможцями цього останнього турніру. У складі збірної Києва на турнірі грали: М.Трусевич, А.Ідзковський; М.Волін, В.Правоверов, Г.Тимофеев, В.Гребер, І.Кузьменко, Ф.Тютчев, М.Путистін, М.Гончаренко, В.Шиловський, К.Щегоцький, П.Комаров, М.Махиня, М.Балакін, М.Коротких. а у збірній Москви ще й С.Леута.

До речі, Станіслав Леута грав у складі збірної Москви - переможця "Матчів міст" 1931, 1933 і 1934 років, а також і 1935 року (сумісно зі збірною Ленінграду). Тобто він взагалі є п'ятикратним переможцем цих змагань. Усе це, звичайно, потрібно враховувати при начисленні балів щодо нашого визначення рейтингу гравців.

Друковані видання з історії українського футболу

У попередніх номерах нашого "Клубу" ("Український футбол" №35 за 12.03.2009 р., №43 за 26.03.2009р. та №47 за 2.04.2009 р.) були перелічені видання з історії українського футболу. А зараз ми отримали від читачів деякі суттєві доповнення до цього переліку і знайомимо шанувальників футболу з цими виданнями:

55. В.В.Федак. **"Закарпаття у спортивному вимірі"**. Науково-популярне замовне видання. Ужгород. "Карпати". 1994 р., укр. мовою, 150 стор. з іл. Тираж – 5000 прим. Формат - 172x263 мм (більше половини книги з історії і статистики футболу на Закарпатті).

56. Ю.Яцина. **"Футбол України. Часть 1. 1921-1951 гг."** Футбол – історія і статистика. Дніпродзержинськ. 1996 р., рос. мовою, 64 стор. Формат - 150x200 мм.

57. Ю.Яцина. **"Футбол України. Часть 2. 1952-1969 гг."** Футбол – історія і статистика. Дніпродзержинськ. 1996 р., рос. мовою, 72 стор. Формат - 140x210 мм.

58. **"Никопольський футбол. Страницы истории. 1936 – 1996"**. Нікополь. НПФ "Продиз". 1996 р. Упор. О.Кисельов, В.Кокирло, рос. мовою, 116 стор. з іл. Тираж – 700 прим. Формат - 200x292 мм.

59. A.Gowarzewski. **"Lwow i Wilno w ekstraklasie"** (Kolekcja klubow. Tom 4). Katowice (Польща). "GiA". 1997 р., польск. м., 192 стор. з кольор.

і ч/б іл. Тираж - 3000 прим. Формат - 164x235 мм (історія та статистика західноукраїнського футболу до 1939 р.).

60. **"Купянский футбол. 75 лет"**. Харків. "Талант". Автор-упор. Ф.Давиденко, 1999 р., рос. м., 28 стор. з іл. Формат - 146x202 мм.

61. Ю.Яцина. **"Футбол Украины. Часть 3. 1970-1980 гг."** Футбол – історія і статистика. Дніпродзержинськ. 2001 р., рос. мовою, 52 стор. Формат - 146x207 мм.

62. В.Гнатюк. **"Новітня історія українського футболу. 1992-2001. 10 років футбольної незалежності"** Клуби. Футболісти. Тренери. Арбітри. Короткий енциклопедичний довідник. Вид. 2-е. Кривий Ріг. 2002 р., укр. м., 80 стор. з кольор. іл. Формат - 146x207 мм.

63. А.Перевозник, М.Ковальов. **"Зірка: 1922 – 2002"**. Ювілейне видання. Кіровоград. Центрально-Українське вид-во. 2002 р., укр. мовою, 48 стор. з кольор. і ч/б іл. Формат - 210x297 мм.

64. О.Ляпін. **"Екатеринослав - Днепропетровск 1911-2003"**. "Сталь", "Днепр" - 1936-2003. Футбольное досье. Дніпропетровськ, ІМА-прес, 2003 р., рос. мовою, 200 стор. Формат - 140x220 мм.

65. Ю.Чернишев. **"90 лет Житомирского футбола"**. Антологія. Житомир. Вид-во М.Косенко, 2003 р., 128 стор. + 12 стор. з фото. Формат - 145x205 мм.

66. П.Крайняниця. **"Історія Закарпатського футболу"**. Ужгород. ГРВВУСПІ. 2004 р., укр. мовою. Тираж – 1000 прим. 268 стор. Формат - 135x205 мм.

67. А.Лещенко. **"Новая Каховка и футбол. 1952-2004"**. Нова Каховка, ЧП "ПИЕЛ", 2005 р., рос. мовою, 120 стор. Формат - 148x210 мм.

68. **"Футбол в Киеве. Национальный спортивный комплекс "Олимпийский"**. Історія, події, факти. Бібліотека футболофіла України. Вип.4. Київ. ОЛІСФ. Автор-упор. А.Ф.Коломієць. 2005 р., 32 стор. з кольор. іл. Тираж – по замовленню. Формат - 148x210 мм (історія створення і розвитку центральної футбольної арени України).

69. **"Футбол в Киеве. Киевский стадион "Динамо"**. Історія, події, факти. Бібліотека футболофіла України. Вип.5. Київ. ОЛІСФ. Автор-упор. А.Ф.Коломієць. 2005 р., 32 стор. з кольор. іл. Тираж – по замовленню. Формат - 148x210 мм (історія створення і розвитку київського стадіону "Динамо").

70. В.Стриха. **"Футбол Черкасской области"** (1-часть, период УССР). Черкаси. Вид-во Ю.Чебаненко. 2007 р., рос. мовою, 236 стор. з іл. (Тираж 150). Формат - 145x210 мм (історія та статистика черкаського футболу).

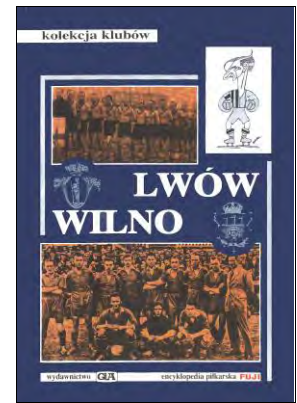
71. В.Гнатюк. **"100 футбольных команд мастров Украины в чемпионатах СРСР. 1936-1991"**. Короткий енциклопедичний довідник. Вид. 2-е. Кривий Ріг. 2008 р., укр. мовою, 56 стор. з кольор. іл. Формат - 147x205 мм (найповніші відомості щодо українських команд майстрів).

72. І.Костогриз, Ю.Пирухін. **"Аматорский футбол Украины. 1992-2008"**. Кременчук. 2008 р., рос. мовою, 108 стор. з іл. Формат - 210x297 мм - на пластм. пружині.

73. І.Костогриз, Ю.Пирухін. **"Футбол в регионах Украины 2008 г."**. Кременчук. 2009 р., рос. мовою, 172 стор. з іл. Формат - 210x297 мм - на пластм. пружині. (статистичні дані з історії футболу в усіх областях України).

74. **"Футбол в Украине. История создания сборной команды Украины. 1922-1924"**. Події і факти. Бібліотека футболофіла України. Вип.7. Київ. ОЛІСФ. Автор-упор. А.Ф.Коломієць. 2009 р., 30 стор. з кольор. іл. Тираж – по замовленню. Формат - 148x210 мм.

75. **"Футбол в Украине. Украинские футболисты в сборной команде СССР. 1924-1935"**. Бібліотека футболофіла України. Вип.6. Київ. ОЛІСФ. Автор-упор. А.Ф.Коломієць. 2009 р., 40 стор. з кольор. іл. Тираж – по замовленню. Формат - 148x210 мм.

Українські календарі-довідники з футболу

Першим посібником для будь якого шанувальника футболу, особливо того, що цікавиться історією та статистикою футболу, безумовно є календар-довідник (зараз для скорочення частенько його іменують "к/д" або "к/с" – якщо російською мовою), який як правило видається

щорічно, в усякому разі – на наступний футбольний сезон. Цінність будь якого календаря-довідника у інформації, яку він вже традиційно повинен містити в собі. Це в більшості випадків:

- по-перше, звіт і статистичні дані щодо минулого сезону;
- по друге, правила проведення змагань у новому сезоні, перелік команд - учасників змагань та їх складів;
- по-третє – безпосередньо календар змагань.

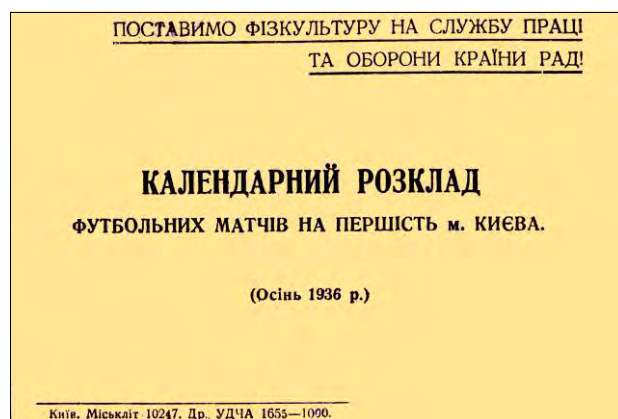
Без цієї оперативної інформації, відомої автору-упоряднику к/д на день його видання, жоден статистик просто вмере з нудьги. Він, звичайно зможе звернутися до періодичних друкованих видань (газети та журнали), але на вивчення їх він витратить в декілька раз більше часу, щоб зібрати потрібну йому інформацію. Саме сконцентровані в одну видання такі інформаційні матеріали і приносять надзвичайну популярність таких книжок (брошур та навіть буклетів) серед футболофілів.

Колекціонуванням календарів-довідників футболофіли займаються вже понад півстоліття, коли ці видання набули масового характеру, тобто почали з'являтися в багатьох містах, де були сформовані футбольні команди. Першим футболофілом у Радянському Союзі, у якого була найбільш повна колекція к/д, був Микола Митрофанович Батіщев з Ростова-на-Дону, на жаль вже давно покійний. Цей шанувальник футболу переписувався та вів обмін з тисячами його однодумців на теренах СРСР. Він був настільки чуйною людиною, що не залишав без відповіді жодного звернення до нього будь кого за допомогою. Серед українських колекціонерів к/д одразу важко когось конкретно виділити, бо дуже багато мають чудові колекції.

Ще на початку 2000 року в газеті "Футболофіл-ревію", започаткованої Українським товариством колекціонерів-футболофілів, в понад десяти номерах публікувався Каталог друкованих футбольних видань, в якому особливу увагу було приділено саме к/д. Зараз є бажання знову порушити це питання і надати новий поштовх збирачам цих інколи навіть унікальних видань. Нижче починаємо перелік саме тих к/д, існування яких було підтвержене колекціонерами, а саме були надані про них вихідні дані (назва, кількість сторінок тощо). Якщо хтось у своїх зібраннях має ще якісь видання такого характеру, велике прохання надати про них вичерпну інформацію на адресу автора-упорядника Коломійця А,Ф. поштою: 03110, м.Київ-110, а/с 48 або за Інтернетом: olisf@kolomiets.kiev.ua.

Календарі-довідники, видані на території України:

- 1."Одесская футбольная лига. Календарь игр. Весенний полусезон 1912 г.". **Одеса**, тип. "Труд". 1912 р. 10 стор., рос. мовою.
2. "Одесская футбольная лига. Календарь игр. Осенний полусезон 1912 г.". **Одеса**, тип. "Трудовой мир". 1912 р. 10 стор., рос. мовою.
3. "Одесская футбольная лига. Календарь игр. Весенний полусезон 1915 г.". **Одеса**, тип. "Техник". 1915 р. 18 стор., рос. мовою.
4. "Пригородная Харьковская футбольная лига. Календарь осеннего сезона 1915 г. Розыгрыш первенства". **Харків**, вид. "Саде-футбол-клуба". 1915 р. 12 стор., рос. мовою.
5. "Николаевская футбольная лига" (щорічник 1916 р.). **Миколаїв**, Упор.. П.Соболев. 1916 р. 24 стор., рос. мовою.
6. "Календарь игр по футболу и правила розыгрыша первенства Одессы по классам". **Одеса**, Одеська губрада фізкультури при губвиконкомі. Секція ігор. 1925 р. 44 стор., рос. мовою.
7. "Календар першості Одеси з футболу на 1936 рік. Весняний сезон". **Одеса**, 1936 р. Тираж – 5000 прим. 56 стор., укр. мовою.
8. "Календарний розклад футбольних матчів на першість Києва (осінь 1936 р.)". **Київ**, Міськліт. 1936 р. Тираж – 1000 прим. 16 стор., укр. мовою. Формат – 140x100 мм.

Історія українського футболу в філателії

(Продовження. Початок див. "УФ" №39, 43, 47, 51, 55 і 58)

Як вже читач знає, 1924 року була вперше сформована збірна команда СРСР, яка свій перший товариський матч провела 8 вересня зі збірою Української СРР у складі гравців столиці республіки – Харкова. Збірна СРСР вже в цьому році вирішила провести і свій перший міжнародний матч - зі збірою Туреччини, який відбувся 16 листопада у Москві та завершився перемогою радянських футболістів – 3:0. До складу збірної були, звичайно, включені й українські футболісти – харків'яни **Іван Привалов** і **Олександр Шпаковський** (забив третій гол у матчі). Крім цього матчу збірна СРСР провела за період з 1924 по 1935 роки 15 офіційних матчів зі збірою Туреччини (10 перемог, 4 нічиї та усього 1 поразка). Нажаль, ці матчі не увійшли до офіційного реєстру ФІФА, тому що СРСР не був до війни членом цієї всесвітньої організації, та й збірна Туреччини шукала вихід, як уникнути неприємностей і санкцій ФІФА, тому грала під назвою збірної Народних Будинків Туреччини і навіть збірної Університетів Туреччини. Виключно в усіх цих матчах збірна СРСР була представлена українськими гравцями (усього до складу збірної залучалося 11 українських футболістів - 6 харків'ян, 5 киян і 1 москвич з Миколаєва), якими було забито 5 м'ячів з 36. В колекції показати ці успіхи гравців України є можливість маркою Туреччини 1943 року з серії "20 років Турецької республіки" номіналом 4.50 к., на якій зображені гравці збірної Туреччини під час їх маршу на параді.

До речі, зі збірою Туреччини грала і збірна Української УРСР: 1933 року в Харкові (3:2) і 1934 року в Києві (4:3), а також збірна Одеси 1924 (0:1) і 1934 (0:3) роки, збірна Харкова 1931 (2:0) і 1934 (1:1) роки; команди майстрів футболу – "Динамо" Київ 1936 року (0:1) та "Динамо" Одеса 1936 року (2:1).

Саме у 1924–1927 роках українські футболісти провели достатньо багато матчів з робітничими командами Німеччини. Першими приїхали до СРСР німці – команда "Везер" з Бремену, яка провела в Україні 6 матчів з командами Харкова, Горловки, Харцизька, Сталіно (тепер – Донецьк) та Макіївки. Українські футболісти виграли 4 матчі, а 2 матчі програли. Наступного року до Німеччини відправилася збірна столиці України – Харкова, яка провела там у серпні-вересні 8 матчів з німецькими робітничими клубами з п'яти міст і тільки перший з них програла. Вже 1926 року Німеччину в червні-серпні відвідала збірна СРСР, у складі якої були одесит **Олександр Штрауб** і харків'яни **Іван Привалов**,

Костянтин і **Володимир Фоміни**. Збірна СРСР провела 7 матчів (в усіх грали українські футболісти) з робітничими збірними міст Німеччини, в яких були отримані перемоги з великим рахунком. А 1927 року збірна СРСР в липні знову відвідала Німеччину: зустрілася у двох матчах зі збірою Робітничого спортивного союзу Німеччини та виграла обидва матчі – 8:2 і 4:1, а потім провела 6 матчів з робітничими збірними міст і земель Німеччини (перемагали з великим рахунком), з одним тільки спортклубом "Шпортферрейн 1910" зіграли тільки 3:0, а також зіграла два матчі у Дрездені з робітничою збірою Відня (Австрія), перший з яких програла 1:3, але в другому виграла 6:2. Проведення матчів з командами Німеччини є можливість проілюструвати в колекції маркою Німеччини 2000 року номіналом 110 пф., яка побачила світ на честь 100-річчя Футбольного союзу Німеччини, тому що без згоди цього Союзу провести деякі матчі не вдалося б.

Великий футбольний зв'язок було встановлено у 1926-30 роки з робітничими футбольними командами Австрії – в основному зі збірою робітничих клубів Нижньої Австрії (центр – Відень). Відкрили цю країну футболісти збірної союзу металістів Харкова, яка в жовтні 1926 року відвідала Відень і провела 2 матчі: зі збірою Відня (3:3) та збірою округи Вінер-Нейштадт (4:3). А вже наступного року збірна робітничих спортклубів Нижньої Австрії в

липні відвідала Україну та провела 7 матчів: у Києві з командою союзу металістів (2:0) і збірною Києва (3:1); у Дніпропетровську (два матчі) та Харкові (три матчі). 1928 року ця збірна команда знову в травні-червні відвідала Україну: провела три матчі в Києві зі збірними міста (3:0, 2-2) та з "Райкомводом" Київ (1:1), потім зіграла у Дніпропетровську, Краматорську, Сталіному та Будьонівці, а під кінець турне у Харкові (два матчі) та Одесі. 1929 року знову традиційне турне по містах України: у Харкові зі збірною металістів міста (1:0) та збірною України (1:4), потім у Дніпропетровську, Кадіївці, Красному Лучі, Артемівську, Одесі, Бердичеві, Сумах, Києві (з "Динамо" Київ – 4:3 і збірною міста – 1:6) та знову в Харкові зі збірною міста (2:3). У більшості матчів збірна робітничих клубів Австрії переграла українські команди. І навіть, не дивлячись на те, що вже з 1930 року в червні-липні збірна Нижньої Австрії зіграла по два матчі з перемінним успіхом з командами Сталіно, Дніпропетровська, Одеси, Харкова та один матч у Сумах, все одно вона стала небажаним суперником. Вітчизна вимагала перемог з великим рахунком – по 10:0 і не менше, а під цю категорію австрійські футболісти аж ніяк не підходили. Таке значне число матчів з австрійцями не повинно залишитись непомітним в колекції, але для відображення цих зустрічей нічого не залишається, як звернутися вже майже

традиційно до матеріалів, які були випущені до ювілеїв федерацій і союзів футболу тих країн, з якими грали українські футболісти. У Австрії 100-річчя такого союзу було відмічено 2004 року випуском великої серії з 10 марок, виданих у кляймбогені. Однак краще було б, для того щоб не перевантажувати колекцію, помістити до неї тільки одну – третю марку з цієї серії з емблемою союзу або в крайньому випадку хоча б перші три, які відповідають футболу довоєнного періоду.

Цікавим було прибуття у вересні 1927 року до України команди з батьківщини футболу – Англії, хоча й любительської – збірної Робітничої спортивної асоціації (РСА) Англії. Ця робітничка збірна провела три матчі та була цілком по зубам українським футболістам

того часу: збірна Харкова 10 вересня виграла у англійських робітників 7:1, збірна Кадіївки наступного дня обіграла їх 1:0, а 13 вересня і збірна Києва відзначилася перемогою – 6:2. Цю неабияку у ті роки подію в Україні є можливість відмітити тільки однією маркою Велико-британії – з 5 марок серії 1996 року "Чемпіонат Європи у Англії", а саме першою маркою номіналом 19 п. з зображенням яскравої зірки довоєнного, та ба, професійного футболу - Діксі Діна під час атаки на ворота. Очевидно все ж саме ця марка найбільш яскраво дасть уявлення про стиль і дух британського футболу тих часів.

Українські футболісти в збірній СРСР

(Продовження. Початок див. "УФ" №51, 55, 58 за 9,16, 23.04.2009 р.)

1927 року знову збірна СРСР поїхала до Німеччини. І взагалі все повторилося абсолютно (до дрібниць) аналогічно минулому року. Спочатку 26 червня контрольний матч у Москві зі збірною столиці й перемога – 3:2. У складі збірної СРСР поспробували на цей раз окрім Привалова й В.Фоміна, відомого вже нам харків'янина Шпаковського, і він традиційно не пішов з поля без забитого голу.

Потім до Німеччини взяли усіх трьох харків'ян і знову ж одесита Штрауба. Вже в першому матчі 3 липня у Лейпцігу одразу обіграли начисто збірну всього Робітничого спортивного союзу Німеччини – 8:2 (грали В.Фомін, Привалов і Шпаковський – забив один гол), а у другому матчі з цією ж збірною, підсиленою футболістами Баварії, 10 липня у Гамбурзі виграли скромніше – 4:1 (грала та ж трійка харків'ян і знову один гол забив Шпаковський). А потім все пішло, як "по маслу" – в Бремені 13 липня обіграли робітничу збірну Півночі-Заходу Німеччини – 8:2 (грали В.Фомін, Штрауб і Шпаковський – забив 2 голи),

у Дрездені 15 липня обіграли команду робітничого спортклубу "Шпортфереїн 1910" – 3:0 (гнали тільки В.Фомін і Шпаковський) в Хемниці 20 липня робітничу команду міста – 8:0 (гнали Привалов і Шпаковський – забив один гол), в Мангеймі 22 липня робітничу збірну Баден-Пфальца – 12:2 (гнали В.Фомін – гол, Привалов, Штрауб – гол і Шпаковський – два голи), в Бремені 24 липня робітничу збірну Рейнланд-Вестфалії - 5:1 (гнали усі четверо українських футболістів і Шпаковський вже традиційно забив гола).

Збірна СРСР 1927 р. (третій справа О.Шпаковський)

Потім у Дрездені було проведено два матчі з робітничою збірною Відня (Австрія): 27 липня несподівано для усіх і для себе програли цій збірній, відверто недооцінив супротивника – 1:3 (гнали В.Фомін, Привалов, Шпаковський – забив гол, Штрауб – вийшов у другому таймі та був видалений з поля). Пояснювалася ця поразка ще й тим, що на матч команда дісталася з Лейпціга до Дрездена автобусом, на протязі трьох годин переносила надзвичайну трясанину, а вже з прибуттям ще три години перед матчем знаходилася під палючим сонцем. До того ж, як вже потім виявилось, напад віденської збірної був складений з колишніх професійних футболістів. Однак до матчу-реваншу там же 29 липня радянська збірна підготувалася більш серйозно і виграла його – 6:1 (гнали В.Фомін, Привалов і Штрауб). Вже у останньому матчі в Німеччині збірна СРСР переграла й робітничу збірну Берліна (столиці Німеччини) – 6:2 (гнали В.Фомін і Шпаковський – забив гол).

По дорозі додому знову в Латвії у Ризі зіграли два матчі з тією ж командою Робітничого спортивного союзу Латвії: 5 серпня виграла - 5:1 (гнали усі четверо українських футболістів) і 7 серпня виграла – 5:0 (гнали В.Фомін – забив гол, Штрауб і Шпаковський – також забив гол).

Наступного дня зробили зупинку у Себежі Псковської області та обіграли там начисто місцеве "Динамо" – 16:1. У цьому матчі гнали В.Фомін, Привалов, а Шпаковський примудрився навіть забити гол у власні ворота. Відчувалося, що почали вже "відмічати" свої дивовижні перемоги. Тому, прибувши до Москви й відчувши у повній мірі торжество зустрічаючої їх великої кількості московських уболівальників, вже 10 серпня зіграли зі збірною Москви уніцію – 1:1, першими вже на третій хвилині відкривши рахунок з пенальті (гнали усі четверо українських футболістів).

У підсумку в турне цього року було отримано 11 перемог, але все ж один матч був програним. У 12 матчах Шпаковський забив 11 м'ячів і два м'ячі забив В.Фомін, загальне співвідношення м'ячів дорівнювало на цей раз... лише 71:15. В якому тоді всі були захопленні – беззаперечна перевага пролетаріату країни Рад над пролетаріатом буржуазної Німеччини була

очевидною. Нажаль, тоді ще ордени за такі перемоги не навчилися вручати. Але вже дуже скоро читач дізнається, що цей недолік буде виправлено.

1928 року збірну не скликали з причини того, що усі були зосереджені на проведенні Всесоюзної Спартакіади за участю команд з-за кордону, а 1929 року відпочивали опісля проведення цієї Спартакіади та також керівництву фізичною культурою й спортом у СРСР не до збірної було.

Оголошення

Продовжуємо друкувати перелік нових членів Об'єднання любителів історії та статистики футболу (ОЛІСФ), а також оголошення шанувальників футболу.

Нові члени ОЛІСФ:

- 20. ПИРУХІН Юрій Олександрович**, 39627, Полтавська обл., м. Кременчук, туп. Глобинський, 27 (статистика чемпіонатів СРСР і України, історія команд Полтавщини).
- 21. СОХАН Павло Петрович**, 81100, Львівська обл., м. Пустомити, вул. Шептицького, 47 (статистика футболу: книги, к/д, участь у Інтернет-енциклопедії Українська Вікіпедія).
- 22. САЛЬНІКОВ Микола Миколайович**, 78200, Івано-Франківська обл., м. Коломия, вул. Валова, 45 кв. 14. 7.12.1955 р.н. (історія та статистика українського футболу).
- 23. БАБИЧ Андрій Миколайович**, 09600, Київська обл., смт. Рокитне, вул. Заводська, 5 кв. 3. 11.10.1971 р.н. (книги, плакати, вимпели, значки тощо).
- 24. ЯКИМІВ Євген Васильович**, 76009, м. Івано-Франківськ, вул. Будівельників, 27 кв. 137. 1948 р.н. (статистика футболу: книги і к/д).
- 25. РУДИЧ Олег Володимирович**, 40030, м. Суми, Білопільський шлях, 23 кв. 89. 21.10.1967 р.н. (статистика футболу: книги, к/д, газети).

Оголошення шанувальників футболу:

Яцина Олександр Дмитрович, 90000, Закарпатська обл., смт. Міжгір'я, вул. Дружби, 7а. Збираю усі матеріали, що містять інформацію з статистики футболу, особливо закарпатського.

Ярмола Микола Васильович, 37604, Полтавська обл., м. Миргород, вул. Кринична, 14. Колекціоную та маю в обміні книги, к/д, програмки, значки та іншу футбольну атрибутику.

Сохан Павло Петрович, 81100, Львівська обл., м. Пустомити, вул. Шептицького, 47. E-mail: pavlo_friend@ukr.net. Обмін інформацією, книжками і к/д про історію і статистику футболу.

Сальніков Микола Миколайович, 78200, Івано-Франківська обл., м. Коломия, вул. Валова, 45 кв. 14. Цікавлюсь футбольною історією та статистикою усіх областей України, Києва, АР Крим.

Бабич Андрій Миколайович, 09600, Київська обл., смт. Рокитне, вул. Заводська, 5 кв. 3. Тел. 8-098-94-164-34. Пошук друзів - прихильників "Динамо" Київ та "Металіста" Харків для спілкування та обміну матеріалами про футбол.

Якимів Євген Васильович, 76009, м. Івано-Франківськ, вул. Будівельників, 27 кв. 137. Тел. (0342) 78-65-08. Пропоную к/д різних міст і статистичні довідники різних авторів (Ю.Ландера, В.Коржевського, Колоса та ін.) 60-90-х років.

Усі бажаючі стати членами ОЛІСФ, а також футболіфи, які мріють знайти друзів для спілкування з питань футболу та щось можуть запропонувати своїм колегам по захопленню або розшукують якісь матеріали для своїх колекцій, повинні написати листа на адресу редакції газети або за E-mail: olisf@kolomiets.kiev.ua. У вашому листі надайте відомості про себе (П.І.Б., адреса, дата народження, предмет захоплення чи колекціонування), а також невеликий текст вашої об'яви, яку б ви хотіли опублікувати на сторінках нашої газети. Ніяких членських внесків, ніякої сплати за публікацію оголошення. Все безкоштовно. Усі без винятку адреси та об'яви будуть надруковані у розділі нашої газети "Оголошення" та внесені до сайту Інтернету: www.kolomiets.kiev.ua.

Щиро бажаємо вам успіхів у встановленні нових знайомств з однодумцями!

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник – Анатолій Коломієць

Під редактуванням Володимира Банеса

Анатолій
КОЛОМІЄЦЬ

РУБРИКА

**"КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ
УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ"**

У ГАЗЕТІ "УКРАЇНСЬКИЙ ФУТБОЛ"
БЕРЕЗЕНЬ 2009- СІЧЕНЬ 2010

Частина 3

2021

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник – Анатолій Коломієць

Під редактуванням Володимира Баняса

з газети "Український футбол" №64 від 7 травня 2009 року

Визначення найкращих в українському футболі

(Продовження. Початок див. "УФ" №№39, 43, 58, 62 за 19, 26.03 і 23, 30.04.2009 р.)

Почнемо продовження нашого дослідження з того, що після розгляду призерів довоєнних чемпіонатів та розіграшів Кубка СРСР ми ні в якому разі не можемо забути призерів чемпіонатів Російської імперії, які проводилися у дореволюційні часи. Їх було проведено два: перший – 1912 року, другий – 1913 року.

Чемпіоном Російської імперії 1912 року став нападаючий збірної Петербургу **Іван Єгоров** (в повній мірі його потрібно вважати українським футболістом, бо він ще 1915 року переїхав до Києва, грав у 1920-23 роках у київських командах, був заступником голови Київської футбольної ліги у 1918-19 роки та й помер у роки війни у Києві).

Чемпіонами Російської імперії 1913 року стали українські футболісти з команди збірної Одеси (хоча офіційно з-за декількох порушень регламенту змагань вже після завершення чемпіонату рішенням Всеросійського футбольного Союзу підсумки цієї першості були анульовані і формально чемпіон був позбавлений свого титулу). Однак зараз навіть в Російській Федерації чемпіонами Росії 1913 року все ж вважають збірну Одеси. Чемпіонами тоді стали: воротар – **Д.Каждан** (-2 голи); захисники **М.Мізерський** і **Гаттон**; півзахисники – **Карр**, **Гізер** (1 гол) і **Іванов**; нападаючі – **Тауненд** (1 гол), **Джекобс** (3 голи), **Григорій Богемський** (1 гол), **Олександр Злочевський** (3 голи) і **Юліан Дихно** (як вже було відзначено при кубковій системі розіграшу чемпіонами вважаються ті гравці, які грали у фінальному матчі, а також ще й ті, хто зіграв понад 50% матчів розіграшу).

Серед фіналістів чемпіонату Росії інших українських команд не було, але фіналістом другого чемпіонату Росії 1913 року у складі тієї ж збірної Петербургу грав знову відомий вже нам **Іван Єгоров**.

А от серед півфіналістів в обох чемпіонатах була збірна Харкова (в першому чемпіонаті була ще й збірна Києва, але вона відмовилася грати зі збірною Петербургу). Таким чином визначимо третіх-четвертих призерів чемпіонатів Росії:

І чемпіонат 1912 року – збірна Харкова: воротар – **Заболотний** (-6 голів); захисники – **Ван дер Берг** і **В.Віннінг**; півзахисники – **Грабовський**, **Круглик** і **Сміт**; нападаючі – **Домбровський**, **Силевич**, **Матъє**, **Д.Віннінг** і **Крамаревський**.

ІІ чемпіонат 1913 року – збірна Харкова: воротарі – **Романенко** (-2 голи) і **Біндлер**; захисники – **Вінтер** і **Струсевич**; півзахисники – **Грабовський**, **Покровський**, **Естов**; нападаючі – **Домбровський**, **В.Віннінг**, **Д.Віннінг** (3 голи), ...**Віннінг**, **Ретіов** (1 гол).

Якщо ми "зачепили" вже Росію, то потрібно від-мітити й вже відому постійним нашим читачам участь збірної Харкова у чемпіонаті РСФРР 1922 року та виступ її у фіналі цієї першості. Тоді віще-

Степан Романенко

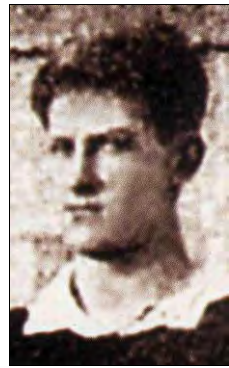

Іван Натаров

Яків Алфьоров

Валентин Прокоф'єв

чемпіонами РСФРР стали: воротар – **Степан Романенко** (-9 голів); захисники – М.Лазуненко, М.Вінников і **Микола Козаков**; півзахисники – **Микола Капустін**, І.Варженінов і **Яків Алфьоров**; нападаючі – Валентин Левін, **Іван Натаров**, **Олександр Шпаковський**, **Адам Бем** і А.Бізяєв.

А у довоєнних чемпіонатах РСФРР призерами у складі збірної Москви були вихованці українського футболу:

- у складі збірної Москви: **Станіслав Леута** – чемпіон РСФРР 1928 і 1931 років, фіналіст 1932 року та **Валентин Прокоф'єв** – чемпіон РСФРР 1931 року;

- у складі збірної Іваново: **Афанасій Поталов**, **Михайло Денисов**, **Маркар Гончаренко**, **Віктор Садовський**, **Василь Правосєров** і **Вавілов** – фіналісти 1934 року.

* * *

Далі наш розгляд повинно обов'язково провести щодо досягнень у найзначніших змаганнях на теренах України (розіграшах першості та Кубка республіки), але все ж по-перше потрібно визначити участь українських футболістів у своїй рідній національній збірній УРСР (до 1938 р. – УСРР). Тому зосередимося зараз спочатку на матчах цієї збірної у довоєнні часи, а потім визначимо й учасників цих матчів.

Вже нашою газетою було поставлено питання створення збірної України саме 1924 року, а не 1992. Була детально досліджена історія створення цієї збірної на основі існуючих документальних підтверджень. Після завершення публікації статей щодо участі українських футболістів у складі збірної усього Радянського Союзу, ми маємо надію довести до читачів газети незаперечну й повну інформацію і щодо історії становлення й перших значних успіхів збірної України у довоєнні часи. Але поки що перший крок у цьому напрямку потрібно зробити визначивши перелік усіх хоча б більш-менш офіційних матчів цієї збірної (офіційними треба вважати тільки ті матчі, які проходили на рівні:

- збірних таких же, як Україна, республік СРСР;
- збірних великих регіонів республік (у тому числі, звичайно, Москви та Ленінграду);
- збірних інших країн (навіть якщо вони були й тільки робітничими, тобто любительськими збірними;
- професіональних команд того часу, які тоді були значно сильнішими за любительські.

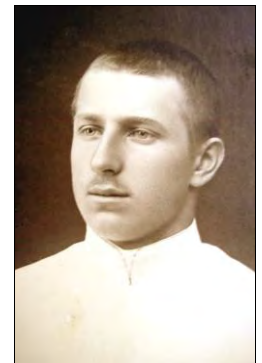
Цей перелік було складено і зараз ми його подаємо на розсуд шанувальників українського футболу, з нетерпінням чекаючи їх доповнень і поправок:

№№	Дата	Місце	Суперники	Змагання	Рахунок
1	3.09.24	Москва	Закавказька СФРР - Українська СРР	чемп.СРСР – ½ ф.	0:4
2	6.09.24	Москва	Російська СФРР (Ленінград) – Укр. СРР	чемп.СРСР – фін.	1:2
3	8.09.24	Москва	СРСР - Українська СРР	т.м.	0:1
4	10.09.24	Москва	Москва - Українська СРР	т.м.	1:3
5	8.08.28	Харків	Українська СРР – РСС Уругваю	м.т.м.	1:2
6	11.08.28	Москва	Північний р-н РСФРР - Українська СРР	т.м. (Спартакіада)	1:13
7	13.08.28	Москва	РСС Уругваю - Українська СРР	т.м. (Спартакіада)	2:3
8	18.08.28	Москва	Закавказька СФРР - Українська СРР	чемп. СРСР (Спарт.)-II тур	1:2
9	19.08.28	Москва	Білоруська СРР - Українська СРР	чемп. СРСР (Спарт.)-1/4 ф.	2:6
10	21.08.28	Москва	РСС Уругваю - Українська СРР	(Спартакіада)-1/2 ф.	1:7
11	23.08.28	Москва	Російська СФРР - Українська СРР	чемп. СРСР (Спарт.)-фін.	1:0
12	26.05.29	Москва	Російська СФРР - Українська СРР	т.м.	1:0
13	2.06.29	Харків	Українська СРР - Російська СФРР	т.м.	1:1
14	27.08.29	Харків	Українська СРР – РСС Нижньої Австрії	м.т.м.	4:1
15	7.06.30	Харків	Українська СРР - Москва	т.м.	2:2
16	3.07.30	Москва	Російська СФРР - Українська СРР	т.м.	5:2
17	14.07.30	Москва	Москва - Українська СРР	т.м.	0:2

18	10.06.31	Харків	Українська СРР - Закавказька СФРР	чемп. СРСР - 1/2 ф.	0:3
19	2.05.32	Москва	Російська СФРР - Українська СРР	т.м.	2:1
20	5.06.32	Москва	Російська СФРР - Українська СРР	т.м.	2:2
21	8.07.32	Харків	Українська СРР - Російська СФРР	т.м.	2:4
22	12.10.32	Харків	Українська СРР – РСС Німеччини	м.т.м.	2:2
23	24.06.33	Харків	Українська СРР - Москва	т.м.	3:2
24	12.08.33	Харків	Українська СРР – Туреччина	м.т.м.	3:2
25	30.09.33	Москва	Російська СФРР - Українська СРР	т.м.	3:2
26	12.10.33	Харків	Українська СРР - Російська СФРР	т.м.	2:4
27	20.08.34	Київ	Українська СРР – Туреччина	м.т.м.	4:3
28	17.08.35	Париж	РСС Голландії - Українська СРР	міжн.турнір	0:11
29	18.08.35	Париж	РСС Франції - Українська СРР	міжн.турнір	1:17
30	29.08.35	Париж	"Ред-стар" Париж (Франція) – Укр. СРР	м.т.м.	1:6
31	31.08.35	Брюссель	РСС Бельгії - Українська СРР	м.т.м.	1:12
32	10.09.35	Київ	Прага (Чехословаччина) – Україн. СРР	м.т.м.	1:0
33	18.09.35	Москва	Москва - Українська СРР	т.м.	6:2

Українські футболісти у складі збірної Російської імперії

1912 року на конгресі ФІФА у Стокгольмі Росія була прийнята у постійні члени цієї всесвітньої організації, що дало можливість збірній Росії футболу дебютувати на Олімпійських іграх у Стокгольмі. А до цього ще 13 травня на черговому засіданні Всеросійського Футбольного Союзу в Петербурзі був визначений і склад російської олімпійської збірної з футболу. Нажаль, до складу цієї збірної не було включено жодного українського футболіста. Хоча усі у Петербурзі знали, що київський воротар **Василь Оттен** був на той час одним з найкращих воротарів у Російській імперії. Однак йому не пробачили те, що він змінив північну столицю на Київ. Та він однак самостійно виїхав до Петербургу на свій страх і ризик пошукати спортивного щастя, де запропонував себе у якості кандидата до олімпійської збірної, але "повинен був повернутися назад, не виправдавши надії киян". Його спробували у контрольному матчі першої і другої збірних Росії 14 травня. За другий склад збірної він непогано відіграв увесь другий тайм, пропустивши лише одного м'яча і при його впевненій грі другий склад збірної, забивши три м'ячі, довів рахунок матчу з 1:4 до 4:5. Вже потім збірна Росії 17 і 18 червня у Стокгольмі "нахвталася" 18 голів у 2-х матчах (!). Голкіпер збірної москвич Фаворський у другому матчі зі збірною Німеччини "не отбил ни одного верхового мяча, его как будто не было в воротах", так писалося у газетах. А журнал "К спорту" про матчі збірної Російської імперії на Олімпійських іграх 1912 року писав "...Мы не только блеснули своим убожеством, но и торжественно в этом расписались. Мы оказались хуже всех, наша безалаберность, авось и небось, отсутствие дисциплины, отсутствие плана и умения его выполнять, дилетантство, недодельвание, - все это сказалося на нашей команде: она проявила свои качества во всей их полноте..."

Василь Оттен

Навряд чи В.Оттен стільки пропустив би. Однак столичним розумникам видніше було, кого посилати захищати честь держави. Вже наступного року в київському журналі "Красота и Сила" за 2.04.1913 р. Г.О.Дюперон так пояснив відмову Оттену грати за збірну Росії на Олімпійських іграх: "... онъ былъ забракованъ, так как и Фаворскій, и Борейша показали Правленію Союза более сильными игроками; главную ошибку Оттена, въ общемъ обладающаго хорошею техникой, составляет его манера отбивать даже легкіе мячи высоко въ воздухъ, манера пагубная и совершенно недопустимая въ серьезныхъ матчах". Важко суперечити такій оцінці. Виходить, що краще пропустити м'яча у ворота, ніж відбити його подалі. Але судити щодо тактики та існуючих у ті часи розуміннях "манери" гри – це теж саме, що сперечатися з того, як можна захистити ворота двома захисниками та чому не відтягнути у захист ще одного або навіть двох гравців. Але, напевно, тоді б все це визначили, як вже не футбол, а якась інша гра. Та ба, це так і було.

Іван Єгоров

Вже наступного 1913 року у матчі 21 квітня (4 травня) збірної Росії зі збірною Швеції у Москві було запрошено зіграти у той час петербуржця, а через два роки вже постійного киянина, нападаючого Івана Єгорова.

Нажалі і у цьому матчі російська збірна прогала – 1:4. У наступному матчі зі збірною, уявіть собі, малесенької північної Норвегії 1 (14) вересня до складу збірної Росії було введено вперше "иностранца" – одесита **Григорія Богемського**. Може й завдяки йому цей матч вперше у своїй історії збірна Росії не прогала, а звела до нічиєї – 1:1. Можете собі уявити якого рівня футбол був у ті часи на теренах Російського царства. До речі, з 8 проведених до революції матчів

збірна Росії так жодного і не виграла, хоча грала у шести зустрічах з північними країнами – Норвегією, Швецією та Фінляндією. А у двох матчах з країнами, де клімат був трохи теплішим, програла: Німеччині – 0:16 (на виїзді) і Угорщині – 0:12 (у Москві). І якщо ще хтось і після цього почне порівнювати футбол і його виконавців у дореволюційні чи навіть довоєнні часи минулого століття з футболістами 60-90-х років того часу, то це вже просто невиліковно. Усі ці Бутусови, Житарєви, Федотови та й наші Фоміни і Привалови у підметки не годяться провідним гравцям радянського футболу 70-80-х років. Хіба вони підлягають порівнянню? Пробачте, але співвідношення коефіцієнтів у рейтингу повинно бути щонайменше 1:2. Інакше тоді вирівняти майстерність футболістів різних часів не вдасться.

Пробачте за відступ від напрямку теми. Енциклопедичний довідник "Российский футбол за 100 лет" надає інформацію про наявність ще одного кандидата вже 1914 року до збірної Російської імперії – це одеський нападаючий **Юліан Дихно**. От і все.

Таким чином, четверо українських футболістів мають пряме відношення до збірної Російської імперії. Двоє з них – Г.Богемський і І.Єгоров провели по одному офіційному матчу за цю збірну, а ще двоє – В.Оттен і Ю.Дихно були лише кандидатами до цієї збірної.

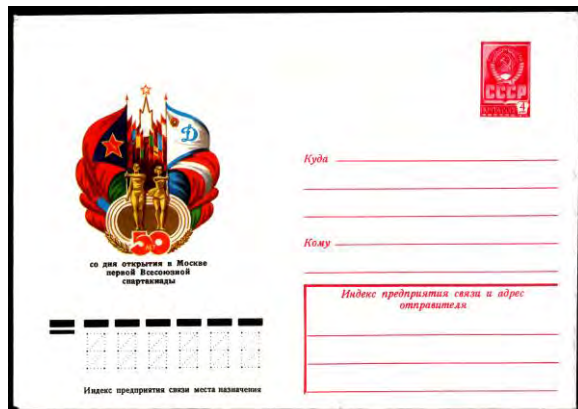
Історія українського футболу в філателії

(Продовження. Початок див. "УФ" №39, 43, 47, 51, 55, 58 і 62)

Наступним матеріалом в колекції, безумовно, хотілось би бачити поштові конверти, марки на яких погашені спеціальним штемпелем "Москва. Спартакиада" 1928 року. Цей штемпель застосовувався у поштовому відділенні на стадіоні "Пищевик" з 11 по 24 серпня. Тут проходили матчі футбольного турніру, на якому збірна Української СРР зайняла друге почесне місце, поступившись лише збірній Москви у фіналі. А до цього вона перемогла збірні Закавказької СФРР, Білоруської СРР та... Уругваю (на спартакіаду були запрошені закордонні робітничі команди).

До речі, конверти з цим штемпелем погашення є найбільш унікальними спортивними сувенірами. Дуже мало, хто їх має в своїх колекціях. Однак цю сторінку історії можна проілюструвати ще маркованим конвертом Міністерства зв'язку СРСР, виданого до 50-річчя Спартакиади, а саме 7.02.1978 р. (художник І.Філіпов). На конверті зображені спортсмени під знаменами спортивних товариств, яких, правда, 1928 року, крім ВПСО "Динамо" ще не було. Але саме цей конверт може служити філателістичним документом, яким починаючі філателісти зможуть заповнити цю сторінку колекції.

До того, збірна Робітничого спортивного союзу Уругваю, крім програного матчу 13 серпня у Москві збірній України (2:3), провела ще два матчі 8 і 9 серпня у Харкові: в першому виграла у збірній України (2:1), а у другому програла збірній Харкова (0:6). Ці матчі в колекції повинні бути проілюстровані однією маркою Уругваю 1928 року з серії про перемогу уругвайських футболістів на Олімпійських іграх 1928 року, тем більше, що на усіх трьох марках цієї серії (відрізняються номіналом і кольором) на верхній перекладині стилізованого зображення футбольних воріт розміщена емблема Спортивного союзу Уругваю.

Наприкінці 1929 року Одесу відвідала збірна Робітничого спортивного союзу Данії, де провела традиційно для одеситів 2 матчі: 8 листопада програла першій збірній Одеси (2:5), а 9 листопада – другій збірній Одеси (1:3). Ці матчі є можливість в колекції проілюструвати маркою Данії 1989 року номіналом 3.20 кр., виданою до 100-річчя Футбольного союзу Данії.

Роками становлення футболу в Україні слід вважати 30-40-е роки. На початку цього періоду 1930 року в Уругваї ФІФА організувала проведення першого Чемпіонату світу з

EN 1930 EUROPA Y AMERICA
DISPUTARAN SUPREMACIA
EN FOOTBALL

футболу, який у філателії був відмічений лише машинним поштовим штемпелем з текстом "En 1930 Europa y America disputaran supremacia en football" і застосовувався у травні-липні в Монтевідео при машинній обробці поштової кореспонденції. Цим штемпелем погашення, безумовно, і слід відмітити

участь у збірній Румунії на цьому чемпіонаті у двох зіграних нею матчах чернівецького футболіста **Альфреда Айзенбайзера-Ферару**. Особливо в колекції був би доречним цей штемпель з датами погашення "14.07.1930" (дата матчу Румунія – Перу – 3:1) і "21.07.1930" (дата матчу Румунія – Уругвай – 0:4). Звичайно, бажано було б проілюструвати цю подію й маркою з зображенням офіційного плакату цього чемпіонату номіналом 4.50 п. (найбільш підходить малюнок плакату, який зображено на марці того ж Уругваю, але виданою вже 1984 року). А також проілюструвати й самі матчі. Однак у Перу марок про футбол до війни не видавалось, а з Уругваю при бажанні до цієї події можна включити до колекції ще одну з марок серії про перемогу уругвайських футболістів на Олімпійських іграх 1928 року, але іншого кольору.

Також участь цього чернівецького майстра футболу в Чемпіонаті світу та взагалі участь чернівецьких футбольних команд у ці часи у першості Румунії краще усього проілюструвати маркою Румунії номіналом 25+25 б. з спортивної серії 1937 року до 25-річчя Спортивного союзу Румунії, на якій зображена й емблема цього Союзу. Доплата на марках призначалася для фінансування цього спортивного союзу.

1930 року збірна СРСР, у складі якої були й українські футболісти, зокрема, одесит – **Олександр Штрауб** і харків'яни – **Іван Привалов**, **Іван Кладько** та **Яків Алфьоров**, провела 4 переможні матчі у Норвегії: 28 вересня (4:0) і 8 жовтня (4:1) у столиці Норвегії Осло зі збірною Робітничого спортивного союзу (АІФ) цієї країни, 30 вересня у м. Мосс з місцевим клубом "Спринт" (2:1) і 5 жовтня у м. Сарпсборзі зі збірною цього міста (13:5). Ці матчі слід відмітити у колекції ще однією з марок Норвегії з двох серій 2002 року, присвячених 100-річчю Футбольного союзу Норвегії. На цей раз з марок до цієї події найбільш підходить перша марка другої серії (6 марок) номіналом 5 крон, хоча на ній представлено фото національної збірної Норвегії тих часів, а не збірної Робітничого спортивного союзу.

Потім збірна СРСР вже 11 жовтня провела матч у Стокгольмі зі збірною Робітничого союзу Швеції, розгромив цю команду "як шведів під Полтавою" – 16:1. У цьому матчі у складі збірної СРСР грали одесит **Олександр Штрауб** і харків'янин **Іван Кладько**. Надати місце у колекції ілюстрації цього матчу можна хіба що однією з 6 марок Швеції 2004 року без вказаного номіналу, виданої з нагоди 100-річчя Шведського футбольного союзу. Наприклад, для цього може підійти й перша марка цієї серії.

Українські футболісти в збірній СРСР

(Продовження. Початок див. "УФ" №51, 55, 58, 62 за 9,16, 23, 30.04.2009 р.)

Вже 1930 року домовитися про поїздку до Німеччини радянські посадовці не змогли і питання про черговий візит збірної СРСР до цієї "дружньої" країни замовчали. Щоб продовжити все на тій же хвилі збиваючої з ніг переваги, прийняли рішення поїхати до північних європейських держав, де з-за погодних умов у ті роки навіть професіоналів не було, тому що можливості для їх становлення були відсутні. А любительські клуби були на голову нижче навіть любителів інших країн Європи. Що вже казати про робітничі команди, які там практично не існували, тому що робітники саме й грали у цих самих любительських клубах. До

того ж і час для поїздки вибрали не влітку, а у вересні-жовтні. То ж усе передбачили організатори поїздки, щоб не дай бог збірна країни Рад не вдарила у бруд обличчям.

Для початку провели дві контрольні зустрічі: першу – 21 вересня у Москві традиційно зі збірною столиці безмежної Батьківщини виграли на цей раз впевнено – 4:1. У цьому матчі крім відомих вже харків'янина Привалова та одесита Штрауба випробували ще двох харків'ян **Івана Кладько** та **Якова Алфьорова**. Новачки дуже старалися, а Алфьоров навіть забив два м'ячі у цьому матчі. Потім поїхали до Ленінграду для акліматизації у тих умовах, де їм прийдеться грати, і тут 23 вересня зіграли унічию 1:1 зі збірною Ленінграду. Грали у тому ж складі, що і у Москві, а гол умудрилися забити тільки у другому таймі, та й то з пенальті (відзначився знову Алфьоров).

Перший матч турне по країнам Скандинавії було проведено у Норвегії 28 вересня у Осло, де суперником збірної СРСР була збірна Робітничого спортивного союзу (АІФ) Норвегія. Радянські футболісти віднеслися до цього матчу достатньо серйозно і виграли його - 4:0 (грали Кладько, Привалов і Штрауб). Однак у другому матчі у м. Мосс радянській збірній прийшлося грати з командою любительського клубу "Спринт" і різниця у класі гри одразу позначилася. Збірна СРСР виграла – 2:1, однак обидва голи були забиті у першому таймі (один з пенальті), а у другому таймі прийшлося досить туго. У цьому матчі грали також Кладько, Привалов і Штрауб. Третій матч 5 жовтня було проведено у м. Сарпсборзі, і робітничій збірній цього міста не було чого протипоставити кращим футболістам СРСР – традиційна "чесна" перемога – 13:3 (грали Кладько та Штрауб – забив один гол, а за 15 хвилин до закінчення матчу випустили на поле й Якова Алфьорова). Четвертий матч в Норвегії проводився знову в Осло і знову зі збірною АІФ. Вже в першому таймі рахунок був 4:1 на користь радянських футболістів (грали Кладько, Привалов і Штрауб), а другий тайм зовсім не грали... через темряву.

Попрощавшись з доброзичливими норвежцями, гравці збірної СРСР прибули до Швеції, де 11 жовтня у Стокгольмі зустрілися з командою Робітничого союзу Швеції і відігралися на нещасних робітниках цієї північної країни по повному – розгромили їх у пух та прах – 16:1 (грали Кладько і Штрауб – забив 2 голи).

Результат цього турне був скромніше, ніж у минулі два роки, але також вражав: 5 перемог у 5 матчах при співвідношенні забитих і пропущених м'ячей – 39:8 (три гола на рахунок одесита Штрауба).

Повернувшись до Ленінграду збірна СРСР одразу ж 14 жовтня помстилася збірній Ленінграду – 5:1 (грали Кладько, Привалов і Штрауб – знову забив 2 голи). А от вже 18 жовтня у Москві збірній СРСР у матчі зі збірною РСФРР, увесь збір з якого пішов до фонду... радянського дирижаблебудування, прийшлося зовсім нелегко – перемога, але лише 3:2. Справа в тому, що місце у воротах збірної СРСР прийшлося вперше зайняти харків'янину **Олександрю Бабкіну**, і він надмірно нервував. А крім нього на полі у складі збірної СРСР були й Кладько, й Привалов, й Штрауб, який і забив першого гола у матчі на 15 хвилині, однак потім відзначився тим, що не реалізував пенальті.

1931 року збірна СРСР сподівалася прийняти участь у Світовій робітничій олімпіаді у Берліні. Але фашисти, що доривалися до влади у Німеччині, сприяли забороні проведення цих змагань. Окремо домовитися з Робітничими спортивними союзами Червоного спортінтерну про проведення зустрічей за кордоном в країнах Європи було складно, тому що усім вже було зрозуміло, що при таких результатах попередніх матчів зі збірною країни Рад грати на рівні робітничих команд вже бажання ні у кого не було. Все ж збірну зібрали у Москві в червні, після того, як з'явилася надія все ж відновити зустрічі на рівні збірних СРСР і Туреччини. 18 червня на московському стадіоні "Динамо" було проведено вже традиційний контрольний матч збірних СРСР і Москви. Дивно, але до складу збірної СРСР українських футболістів не запросили, віддав перевагу футболістам з Грузії. Це не могло не позначитися на результаті матчу – збірна СРСР програла москвичам – 0:2.

Слід відзначити, що професійний футбол у СРСР приймав у ці часи вже незворотні ознаки. Багато футболістів з інших міст почали запрошуватися усілякими відомствами і профспілками для посилення цих команд. Особливо досягли успіхів у цьому команди ПСО "Динамо" і декількох відомих профспілкових команд. Гравців "переманювали", запропонувавши їм більш високу зарплатню, а також забезпечуючи їх кращими житловими умовами. В принципі у цьому нічого поганого немає, якби все це не приходилося владі приховувати з-за

побоювання визнання професіоналізму в фізкультурі та спорті в СРСР. Вигадувати найрізноманітніші приводи й причини переїзду гравців у інші міста, і усе це було явним окомилуванням на протязі практично усього періоду існування Радянського Союзу. Так і наприкінці 20-х – на початку 30-х років почалась "міграція" футболістів, які досягли певного визнання у великих містах, потім кращі з них запрошувалися до столиць республік, а найбільш талановиті – звичайно, у столицю Радянського Союзу. Особливо цей рух був у ці часи цілеспрямований з міст України до Москви. Хоча, чого там гріх приховувати, були приклади переїзду і у зворотному напрямку. Якщо наводити приклади на гравцях збірної СРСР, то як раз у цьому році до збірної були запрошені двоє московських футболістів – **Станіслав Леута** та **Валентин Прокоф'єв**. Перший з московської команди "Пишевики", другий – з "Промкооперації". Однак обидва вони були українськими футболістами – вихованцями миколаївського футболу. Перший переїхав до Москви з Миколаєва, другий спочатку Миколаїв змінив на Одесу, потім перебрався до Москви. До речі, якщо Леута так і залишився жити у Москві, то Прокоф'єв дуже скоро з'явився у Києві та змінив ще декілька міст. Знову ж – це цілком нормальне явище, і ніхто не може нав'язувати людині, де їй мешкати та за яку команду грати. Однак ми маємо повне право рахувати цих двох чудових майстрів футболу корінними представниками футболу України, тому що вони обидва у Миколаєві вперше почали "ганяти" м'яча, пройшли школу футболу цього міста, грали та вдосконалювали майстерність в командах цього міста й, тільки коли досягли певного рівня у футболі, були запрошені до Москви.

Оголошення

Продовжуємо друкувати перелік нових членів Об'єднання любителів історії та статистики футболу (ОЛІСФ), а також оголошення шанувальників футболу.

Нові члени ОЛІСФ:

26. **СОБОЛЕНКО Ігор Михайлович**, 20300, м. Умань, вул. Ворошилова 16 кв. 83. 4.02.1974 р.н. (статистика, спогади, фото, друковані та інші матеріали щодо футболу Умані та жіночого футболу України та світу).
27. **ЦВЕЛИХ Євгеній Миколайович**, м. Київ, тел. (044) 257-64-18, E-mail: dellamontag@ukr.net. 19.01.1962 р.н. (статистика ЧС і ЧЄ: заявочні списки "22" по всім ЧС, повні списки по всім ЧЄ (вкл. відбіркові) за системою "Гравець – дата народження-клуб").

Оголошення шанувальників футболу:

- Рудич Олег Володимирович**, 40030, м. Суми-30, а/с 64. Тел. 8-050-701-48-41. Обмін книгами, к/д, газетами "Футбол" і "Український футбол").
- Радь Михайло Григорович**, Луганська обл., м. Алчевськ, вул. Воровського, 72. Куплю значки з історії українського футболу з 1992 року.
- Коломієць Анатолій Федорович**, 03110, м. Київ-110, а/с 48. Тел. 8-044-275-39-44. E-mail: olisf@kolomiets.kiev.ua. Продаю свою книгу "Киевский футбол на рубежах времен" Том I - 1911-61 pp. (подарункове видання, 624 стор.) - 200 грн. з пересилкою. Куплю книжки: О.Ляпіна "Екатеринослав - Днепропетровск 1911-2003" (2003 р.вид.); Ю.Чернишева "90 лет Житомирского футбола" (2003 р.вид.), П.Крайняница. "Історія Закарпатського футболу" (2004 р.вид.).

Усі бажаючі стати членами ОЛІСФ, а також футболіфіли, які мріють знайти друзів для спілкування з питань футболу та щось можуть запропонувати своїм колегам по захопленню або розшукують якісь матеріали для своїх колекцій, повинні написати листа на адресу редакції газети або за E-mail: olisf@kolomiets.kiev.ua. У вашому листі надайте відомості про себе (П.І.Б., адреса, дата народження, предмет захоплення чи колекціонування), а також невеликий текст вашої об'яви, яку б ви хотіли опублікувати на сторінках нашої газети. Ніяких членських внесків, ніякої сплати за публікацію оголошення. Все безкоштовно. Усі без винятку адреси та об'яви будуть надруковані у розділі нашої газети "Оголошення" та внесені до сайту Інтернету: www.kolomiets.kiev.ua.

Щиро бажаємо вам успіхів у встановленні нових знайомств з однодумцями!

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник – Анатолій Коломієць

Під редактуванням Володимира Баняса

з газети "Український футбол" №67 від 14 травня 2009 року

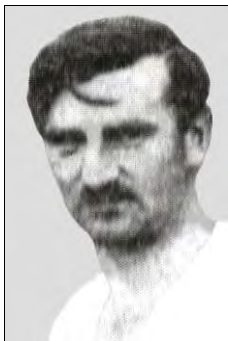
Визначення найкращих в українському футболі

(Продовження. Початок див. "УФ" №№39, 43, 58, 62 і 64)

Можливо деяким читачам буде не зовсім комфортно, коли вони, не побачивши на наших сторінках завершення справи щодо кращих гравців в Українській РСР, зараз отримують вже деяку інформацію щодо українських футболістів у довоєнні часи на теренах Західної України. Але це зроблено цілком продумано. Хоча б з тієї причини, щоб не приспати думку шанувальника футболу, зосередженого цілком на радянських футболістах тих часів.

Ще раз нагадаємо, що у Західній Україні, а тоді це у Польщі (до неї входила Східна Галичина), Чехословаччині, а в останні передвоєнні роки Угорщині (з Закарпаттям) та у Румунії (з Буковиною) звісно проводилися чемпіонати цих країн, розігрувалися Кубки і теж були створені збірні команди цих країн, футбольні федерації (союзи) яких входили до ФІФА. Тут кращими були львівські футболісти, яких неодноразово запрошували до національної збірної Польщі, тай клуби Львова грали у вищому ешелоні польського футболу і навіть були чемпіонами цієї країни й призерами чемпіонатів.

Передивившись склади збірної Польщі в усіх її офіційних матчах до 1939 року включно, визначимо, що до цієї збірної команди залучалося 25 львівських футболістів. Ось їх перелік за кількістю матчів, проведених у складі цієї збірної:

Вацлав Кухар

1. **Кухар Вацлав** (Kuchar Waclaw) - "Погонь", нападаючий – 26 матчів, 6 голів (1921-28 рр.), у тому числі 1 матч на VIII Олімпійських іграх 1924 р. у Парижі .

2. **Альбанський Спиридон** (Albanski Spirydion) - "Погонь", воротар – 21 матч (1931-36 рр.), у тому числі 1 матч у відбірковому турнірі Чемпіонату світу 1934 р. та 4 матчі на XI Олімпійських іграх 1936 р. у Берліні (включаючи матчі у півфіналі та за 3 місце).

3. **Матіас Міхал** (Matyas Michal) - "Погонь", нападаючий – 18 матчів, 7 голів (1932-39 рр.), у тому числі 1 матч у відбірковому турнірі Чемпіонату світу 1934 р. та 1 матч (за 3 місце) на XI Олімпійських іграх 1936 р. у Берліні.

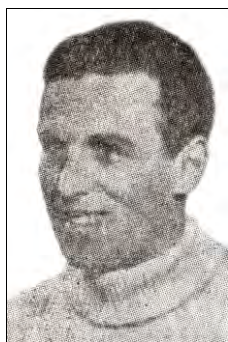
4. **Васевич Ян** (Wasiewicz Jan) - "Погонь", півзахисник – 14 матчів, 1 гол (1935-38 рр.), у тому числі 3 матчі на XI Олімпійських іграх 1936 р. у Берліні (включаючи матч у півфіналі)..

5. **Батш Мечислав** (Batsch Mieczyslaw) - "Погонь", нападаючий – 12 матчів, 9 голів (1922-26 рр.), у тому числі 1 матч на VIII Олімпійських іграх 1924 р. у Парижі .

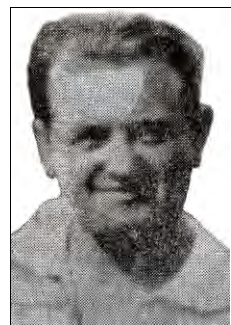
6. **Ханке Кароль** (Hanke Karol) - ЛКС Лодзь, "Погонь", півзахисник – 11 матчів (1924-28 рр.).

Міхал Матіас

Спиридон
Альбанський

Мечислав Батш

7. **Герлітц Еміль** (Gorlitz Emil) - ФК Катовіце, "Погонь", воротар – 9 матчів (1924-25 рр.).
8. **Коссок Кароль** (Kossok Karol) - ФК Катовіце, "Кракові" Краків, "Погонь", 9 матчів, 8 голів (1928-32 рр.).
9. **Гарбень Юзеф** (Garbien Jozef) - "Погонь", нападаючий – 8 матчів, 2 голи (1922-26 рр.).
10. **Слонецький Юзеф** (Slonecki Jozef) - "Погонь", нападаючий – 6 матчів (1923-25 рр.).
11. **Міллер Юлій** (Miller Juliusz) - "Чарні", нападаючий – 5 матчів, 1 гол (1923-24 рр.).
12. **Герас Вітольд** (Gieras Witold) - "Чарні", "Вісла" Краків), півзахисник - 4 матчі (1923-25 рр.).
13. **Гебартовський Францішек** (Giebartowski Franciszek) - "Погонь", захисник – 4 матчі (1926 р.).
14. **Нехцьол** (Майовский) **Едмунд** (Niechciol "Majowski" Edmund) - "Погонь", нападаючий – 4 матчі, 1 гол (1933-34 рр.), у тому числі 1 матч у відбірковому турнірі Чемпіонату світу 1934 р.
15. **Олеярчик Владислав** (Olearczyk Wladyslaw) - "Погонь", захисник – 4 матчі (1923-25 рр.).
16. **Дойчман Станіслав** (Deutschmann Stanislaw) - "Погонь", півзахисник – 2 матчі (1928 р.).
17. **Фіхтель Броніслав** (Fichtel Bronislaw) - "Погонь", півзахисник – 2 матчі (1925-26 рр.).
18. **Шнейдер Людвіг** (Schneider Ludwik) - "Гасмоня", "Погонь", півзахисник – 2 матчі (1923-26 рр.).
19. **Штеерман Зигмунд** (Steermann Zygmund) - "Гасмоня", нападаючий – 2 матчі, 4 голи (1926-28 рр.).
20. **Шабакевич Людвіг** (Szabakiewicz Ludwik) - "Погонь", нападаючий - 2 матчі (1925-28 рр.).
21. **Амірович Антон** (Amirowicz Antoni) - "Легія" Варшава, "Чарні", півзахисник – 1 матч (1924 р.).
22. **Боровський Антон** (Borowski Antoni) - "Погонь", нападаючий – 1 матч, 1 гол (1935 р.).
23. **Кміцинський Філіп** (Kmicinski Filip) - "Чарні", захисник – 1 матч (1925 р.).
24. **Редлер Ізидор** (Redler Izidor) - "Гасмоня", захисник – 1 матч (1926 р.).
25. **Сумара Стефан** (Sumara Stefan) - "Погонь", півзахисник – 1 матч (1938 р.).
26. **Цімер Альфред** (Zimmer Alfred) - "Погонь", півзахисник – 1 матч (1934 р.).

Щодо того, може декого з цих гравців не треба визначати саме українським футболістом, то тут потрібно провести все ж біль серйозне дослідження. Безумовно, якщо хтось з них не є уродженцем Східної Галичини, а у Львові пограв рік-два й повернувся додому – в інший регіон Польщі, то це б було справедливо. Тому чекаємо на допомогу читачів. Але те, що самі поляки

вважають львівські клуби тих часів саме українськими, свідчить хоча б той факт, що у польському альманасі, одному з найкращих футбольних видань енциклопедичного плану "Polska piłka nozna" (1983 р., 996 сторінок), надруковано дружній шарж на кращу у довоєнній Польщі трійку нападаючих львівської "Погоні" – М.Батша, В.Кухара і Ю.Гарбєня, на якому вони зображені у футболках-вишиванках та й названі "львівськими козаками".

Тепер щодо призерів чемпіонату Польщі. Ними була тільки одна львівська команда - "Погонь". Але цей клуб у 20-ті роки чотири рази був чемпіоном Польщі, а у 30-ті роки тричі був другим призером чемпіонату. Враховуючи це, більш наглядним буде перелік усіх гравців цього клубу за кількістю завойованих ними титулів:

4 рази чемпіонами Польщі були: **Батш Мечислав, Гарбень Юзеф, Кухар Вацлав, Олеярчик Владислав і Слонецький Юзеф.**

Тричі чемпіонами Польщі були: **Фіхтель Броніслав, Шабакевич Людвіг і Гуліч.**

Двічі чемпіонами Польщі були: **Гебартовський Францішек, Дойчман Станіслав, Кухар Мечислав, Ханке Кароль, Шнейдер Людвіг, а також Ігнорович, Ляхович, Мауер, Фіхтель-ІІ і Юрас.**

По одному разу: **Герліц Еміль**, **Виржиковський**, **Вуйцицький**, **Воляк**, **Лисик**, **Мацевський**, **Смоцинський**, **Уріх**, **Хачевський** і **Цукер**.

3 рази другими призерами чемпіонату Польщі були: **Альбанський Спиридон**, **Дойчман Станіслав**, **Матіас Міхал**, **Нехцьол** (Майовський) **Едмунд**, **Цімер Альфред**, а також **Береза** (Чеславський), **Ежевський**, **Матіас-І** і **Ганін**.

Двічі другими призерами чемпіонату Польщі були: **Боровський Антон**, **Васевич Ян**, **Кухар Вацлав**, а також **Кухарський**, **Нахашевський** (Лагодний), **Хеммерлінг** і **Яворський**.

По одному разу: **Шабакевич Людвіг**, **Ванцицький**, **Волянчик**, **Зимній**, **Зробек**, **Клуз**, **Краус**, **Ліхтер**, **Малиновський**, **Мотилевський-І** (Сковронський-І), **Мотилевський-ІІ**, **Прасс**, **Самсон**, **Чехович** і **Шлафф**.

Тепер щодо Кубка Польщі. У довоєнні часи загальнодержавний Кубок серед клубних команд розігрували тільки одного разу – 1926 року. Тоді володарем цього призу була львівська "Спарта" у складі: **Шевчук**, **Олейнічак**, **Бидлінський**, **Штейнер**, **Вуйцицький**, **Косинський**, **Мурський**, **Пілат**, **Маленький**, **Дмитров**, **Моравець**. Але не треба забувати про Кубок Президента Польщі **Мосцицького** між збірними командами міст, де у третьому розіграші 1938 року володарем цього почесного призу стала збірна Львова у складі: **Альбанський Спиридон**, **Матіас Міхал**, **Нехцьол** (Майовський) **Едмунд** (6 голів), **Сумара Стефан**, а також **Богурат**, **Валіцький** (2 голи), **Ганін**, **Ежевський**, **Журковський** (2 голи), **Зуб**, **Лемішко**, **Немец** (2 голи), **Ольберт**, **Скоцень** (3 голи) і **Шмідт**. Тут перелічені лише ті гравці, що грали у фінальному матчі та зіграли понад 50% матчів з чотирьох проведених.

І нарешті про визначення кращих. Ще 1925 року на референдумі, що проводився польським щотижневиком "Stadion" кращим спортсменом Польщі було визначено **Вацлава Кухара**. А от вже 1932 року на плебісциті читачів "Przeglądu sportowego" визначався найкращий футболіст року і серед десяти кращих четвертим був **Альбанський Спиридон**, сьомим - **Коссок Кароль** і дев'ятим - **Матіас Міхал** (усі гравці львівської "Погоні"). Інших опитувань у ці роки не проводили. Але якщо брати вже по великому рахунку, то до 50-річчя щомісячника "Piłka nożna" було проведено анкетування на найкращого польського футболіста 1921-1969 років і третім серед двадцяти визначених був, не повірите... **Вацлав Кухар**. Отак цей львівський футболіст запав до сердець польських шанувальників футболу.

* * *

Щодо Закарпаття (у ті часи – Підкарпатська Русь у складі Чехословаччини, а з 1939 року у складі Угорщини), то тут важко когось виділити, хіба що гравців ужгородської "Русі", яка один рік грала навіть у вищому ешелоні Чехословаччини. Тут ні в якому разі не можна обійти воротаря цієї легендарної команди – **Олексія Бокшая** - вихованця ужгородського футболу, який грав у складі збірної Чехословаччини, хоча вже тоді, коли перейшов 1937 року до празької "Славії" (2 матчі за збірну 1938 р.). До речі він замінив у цьому клубі уславленого **Планічку** та ще й став володарем Кубка Центральної Європи. Але все ж шанувальникам футболу він більше відомий як тренер збірної Чехословаччини.

Також перлиною закарпатського футболу тих часів звичайно потрібно вважати нападаючого **Гезу Колочаї** - уродженця м. Берегового, який починав грати у футбол саме на Закарпатті. У 1932-37 роках він грав у "Спарті" Прага, потім два сезони у французькому "Олімпіку" Ліль, а з 1939 року в угорських провідних клубах. Цей прославлений футболіст встиг пограти як за збірну Чехословаччини (4 матчі у 1933-35 рр.), так і за збірну Угорщини (2 матчі, 1 гол - 1940 р.). Він теж більш відомий як тренер того ж "Ференцвароша", "Стандарда" Л'єж або "Гурніка" Забже.

* * *

І нарешті Буковина, яка з 1918 до 1940 років входила до складу Румунії. Тут теж не так вже багато зірок, але до складу збірної Румунії все ж входили аж троє чернівецьких футболістів. Найбільш відомий з них – **Альфред Айзенбайзен-Ферару**, нападаючий і півзахисник чернівецьких команд "Ян" і "Драгош Воде", а також бухарестського "Венусу". Він у 1930-39 роки провів за збірну Румунії 9 матчів, два з яких, граючи ще в Чернівцях, зіграв 1930 року на першому Чемпіонаті світу в Уругваї. Інші двоє менш титуловані, зіграли тільки по одному матчу за збірну Румунії - **Станіслав Мечинський** (1922 року, півзахисник "Полонії" Чернівці) і **Роберт Садовський** (1937 року, воротар "Мунчіторулу" Чернівці).

Оголошення

Продовжуємо друкувати перелік нових членів Об'єднання любителів історії та статистики футболу (ОЛІСФ), а також оголошення шанувальників футболу.

Нові члени ОЛІСФ:

28. ЯКИМІВ Євген Васильович, 76009, м. Івано-Франківськ, вул. Будівельників, 27 кв. 137. 1948 р.н. (статистика футболу: книги і к/д).

Оголошення шанувальників футболу:

Рудич Олег Володимирович, 40030, м. Суми-30, а/с 64. Тел. 8-050-701-48-41. Обмін книгами, к/д, газетами "Футбол" і "Український футбол").

Олексюк Федір Миколайович, 32316, м. Кам'янець-Подільський, вул. Пушкінська, 39 кв.69. Куплю газети "УФ" за 1991-98 рр., "Команда" та "Спорт-експрес".

Історія українського футболу в філателії

(Продовження. Початок див. "УФ" №39, 43, 47, 51, 55, 58, 62 і 64)

1931 року Україну відвідала збірна Робітничого спортивного союзу Німеччини й провела 3 матчі: 16 серпня зі збіркою Лисичанська (5:1), 19 серпня зі збіркою Дніпропетровська (1:6) і 20 серпня зі збіркою Харкова (0:5). А 1932 року ця ж збірна останній раз приїхала до Радянського Союзу і в Україні на цей раз зіграла знову 3 матчі: 9 жовтня зі збіркою Дніпропетровська (0:3), а 12 і 18 жовтня зі збіркою Харкова (2:2 і 3:2). Останній матч, який закінчився поразкою збірної столиці України боляче вдарив по престижу цієї команди – кращої в ті роки в Українській СРР. Та й збірна СРСР, яка 30 вересня у Москві зустрілася зі збіркою Німеччини, і до складу якої входив український футболіст Іван Привалов – капітан збірної, насилу здолала цю команду (3:2). Тому вже навіть робітничу збірну Німеччини вирішили більше не запрошувати до СРСР, а коли прийшли до влади у Німеччині фашисти, то це зовсім не залишило шансів проведення зустрічей на футбольних полях німецьких і радянських футболістів. Можливо й тому, проілюструвати ці останні зустрічі з німецькими футболістами у колекції слід вже маркою Німецької Демократичної Республіки, виданою 1963 року в серії "Спортсмени – антифашисти" номіналом у 20+10 пф. з портретом відомого у довоєнні часи в робітничих футбольних клубах Німеччини футболіста Хайнца Штойера – учасника руху опору, який загинув від рук фашистів 1944 року. Марка була видана поштою НДР з купоном, на якому зображено Штойера в боротьбі за м'яч. А ще краще виглядає в такій колекції карт-максимум НДР до випуску цієї марки.

1933 року почалися відбіркові матчі за право участі у другому Чемпіонаті світу 1934 року в Італії. Збірній Польщі у суперники на цьому етапі досталася збірна Чехословаччини. Перший матч проходив 15 жовтня у Варшаві. До складу збірної Польщі були включені троє львівських футболістів – воротар

Спиридон Альбанський, півзахисник **Міхал Матіас** і нападаючий **Едмунд Нехцьол-Майовський** (усі з "Погоні" Львів). Нажаль, матч закінчився поразкою (1:2), а на звітний матч до Праги польська збірна відмовилась їхати і до фінальної частини Чемпіонату світу не потрапила. Однак футболісти Львову все ж прийняли участь у цій світовій першості, нехай лише на попередньому етапі. Тому відмітити це у колекції все ж потрібно і, напевно, краще за все для цього підійде марка Італії з великої серії марок до Чемпіонату світу 1934 року з зображенням саме воротаря (перша марка серії номіналом 20 с.).

Цього ж 1933 року Україну відвідала збірна Робітничої спортивної федерації Іспанії й провела 3 матчі: 12 жовтня зі збірною Сталіно (0:9), 16 жовтня зі збірною Дніпропетровська (0:8) і 24 жовтня зі збірною Харкова (0:7). Ці матчі слід відмітити у колекції однією з двох футбольних марок Іспанії номіналами 70 ц. або 2.50 п. з спортивної серії 1960 року, на яких зображено футболіста з м'ячем. До речі, при бажанні, другою маркою можна відмітити матч "легендарної" команди басків у Києві 15 липня 1937 року з київським "Динамо" (1:3). А також участь київських футболістів Шиловського та Щегоцького у складі московського "Спартака" у матчі з тією ж збірною Басконії 8 липня (6:2 - єдина перемога радянської команди над іспанськими професіоналами, де 2 голи забив Шиловський).

1934 року 27 травня постановою ЦВК СРСР у Радянському Союзі було введено почесне спортивне звання "Заслужений майстер спорту СРСР", яке надавалося видатним майстрам спорту та активним діячам у галузі фізичної культури і спорту.

Серед перших спортсменів це звання отримав і український футболіст – харків'янин **Іван Привалов**, а 1936 року це звання отримали харків'яни **Володимир Фомін** і **Костянтин Фомін** (у той час вже гравець київського "Динамо"), 1945 року – киянин, воротар **Антон Ідзковський**, а 1947 року – харків'янин **Микола Кротов**. У колекції цю інформацію є можливість представити маркою Російської Федерації 2000 року номіналом 1.50 руб. з великої серії марок (у кляймбогені) про спортивні досяг-

нення Росії, на якій зображено значок "Заслужений майстер спорту" на фоні спортсменів на параді. 1935 року в поштових відділеннях СРСР у продажу з'явилася серія марок "Всесвітня Спартакіада", проведення якої, планувалося у Москві на альтернативу Олімпійським іграм у Німеччині в Берліні, але вона не була проведена. У цій серії марка номіналом 4 коп. за малюнком художника В.Зав'ялова була присвячена футболу.

І саме ця марка у колекції про футбол в Україні може стати ілюстрацією становлення українського футболу в СРСР, який в ці часи займав передові позиції. 1935 року в чемпіонаті СРСР, який останній рік проводився між збірними командами, команди Харкова та Києва зайняли відповідно третє та четверте місце. Та й збірна СРСР у цьому році була представлена шістьома українськими футболістами – дніпропетровцем Володимиром Гребером, киянами Антоном Ідзковським, Віктором Шиловським і Костянтином Щегодським, харків'янами Петром Паровишніковим і Костянтином Фоміним (вже киянином). Четверо киян прийняли участь у 6 матчах зі збірною Туреччини у Стамбулі, Анкарі та Ізмірі, де Шиловський забив 2 м'ячі.

1935 рік був ознаменований в історії українського футболу першою поїздкою збірної Української СРР за кордон – у Францію та Бельгію. Тут збірній УСРР запропонували прийняти участь у показових матчах традиційного в ті часи фестивалю робітничого спорту у Франції. Збірна чудово використала рідкісний у ті роки шанс отримати міжнародне визнання. Були старанно відібрані 15 гравців: 8 киян - Ідзковський, Свиридовський, К.Фомін, Кузьменко, Шиловський, Махиня, Комаров і Щегоцький; 4 харків'янина – Кирилов, В.Фомін, М.Фомін і Паровишников, одесит Трусевич, дніпропетровці Гребер і Лайко. Капітаном збірної УСРР у цьому турне було обрано Костянтина Фоміна.

Усього на полях Франції та Бельгії було проведено 7 матчів з любительськими командами цих країн і Голландії. У всіх матчах українські футболісти отримали перемоги з великим рахунком при загальному співвідношенні м'ячів 88:3 (!). Перші два матчі проходили в рамках футбольного турніру антифашистського зльоту.

Основний успіх до українських футболістів прийшов, коли збірній УСРР запропонували зіграти з одним з професійних клубів Франції - третім за силою клубом Франції – “Ред-стар олімпік” Париж. Ця історична зустріч відбулася 29 серпня 1935 року. У матчі прийняли участь Трусевиц, К.Фомін, Кирилов, Гребер, В.Фомін, М.Фомін, Шиловський, Лайко, Щегоцький, Паровишников і Махия. Так чудово, як у цьому матчі, українці до цього ніде не грали, вони творили чудеса, велике бажання перемогти призвело до сенсації – 6:1 на користь збірної УСРР. Безумовно це історичне турне збірної України просто зобов'язане бути відміченим у колекції та, очевидно, все ж необхідно включити до неї марку Франції до Чемпіонату світу 1938 року в Парижі номіналом 1.75 фр., на якій вказана аббревіатура ФІФА та Французької асоціації футболу тих часів - FFFA, з дозволу яких проходили й наведені матчі. До речі, ця марка була видана накладом у 4 мільйони примірників.

Так як перший матч у рамках цього турне було проведено зі збірною Робітничого спортивного союзу Голландії, то в колекції повинно бути знайдено місце й марці Нідерландів - краще, звичайно, довоєнного періоду, а саме 1928 року номіналом 3 с. з серії до ІХ Олімпійських ігор у Амстердамі. А так як поїздка за кордон завершилася у Бельгії, де першим матчем був матч зі збірною Робітничого футбольного союзу Бельгії, то не обійтися й без марки Бельгії 1981 року номіналом 6 фр., виданої до 100-річчя бельгійського футболу.

Українські футболісти в збірній СРСР

(Продовження. Початок див. "УФ" №51, 55, 58, 62 і 64)

Треба декілька слів сказати про збірну Туреччини з футболу. Ця команда у 20-30-ті роки була за своїми якостями та здібностями гравців мабуть не гірше збірної СРСР, однак все ж поступалася збірним командам інших країн Європи. Хоча саме 1931 року ця збірна провела декілька матчів і навіть отримала перемоги над національними збірними Австрії, Греції та Болгарії. Звичайно, для підтримки свого рейтингу на міжнародній арені цій збірній було абсолютно не вигідно грати з європейськими збірними, і найбільш прийнятним для неї противником була саме збірна СРСР. До того ж, політичні обставини у країні сприяли проведенню таких зустрічей. Заборона ФІФА грати національній збірній Туреччини зі збірною СРСР привели до пошуку інших форм проведення таких зустрічей. І національна збірна Туреччини домовилась з радянським спортивним керівництвом про приїзд збірної Туреччини до СРСР 1931 року під прапором збірної Університетів Туреччини, що в повній мірі задовольняло збірну СРСР (під поняттям "Університети" турки розуміли не вищі навчальні заклади, а Народні будинки загальної освіти, відкриті по усій країні та практично у кожному місті Туреччини. Нашим "занадто освіченим" керівникам спортивним життям у СРСР було це одразу не зрозуміти, тому спочатку збірну Туреччини охрестили "збірною Університетів Туреччини", але в подальші роки виправилися і вже величали "збірною Народних будинків Туреччини").

Матч з цією збірною 1931 року було проведено у Москві 20 серпня. До цього турецька збірна чудово проявила себе у матчі зі збірною Москви, зігравши цей матч унічию (3:3). До матчу ВРФК затвердив склад збірної СРСР, в якому на місці півзахисників були І.Привалов, В.Фомін (конкурент самого Селіна) та С.Леута, а у нападі точно повинен був грати А.Штрауб і під питанням В.Прокоф'єв (конкурент С.Ільїна). Однак у цьому матчі прийняли участь українські футболісти Станіслав Леута (представляв Москву), Іван Привалов (Харків) і Валентин Прокоф'єв (також тимчасово представляв Москву, хоча вже фактично був гравцем київського "Динамо"). Матч проходив у запеклій і цікавій боротьбі й завершився знову перемогою збірної СРСР з рахунком – 3:2. І хоча цей матч офіційним називати ніхто до цього часу сміливості не набрався, все ж неможливо не привести його протокол:

Протокол матчу №3:

Збірна СРСР - Збірна Туреччини - 3:2 (2:1)

20 серпня 1931 р., м. Москва, ст. "Динамо". Товариський матч. 50 000 гляд.

Суддя: Кемаль Рифат (Туреччина).

СРСР: Сави́нцев – Олександр Старостін, Пчеліков - Леута, Селін, Привалов – Григор'єв, Єлисеєв, М.Бутусов (к), Павлов, Прокоф'єв.

Туреччина: Ульві - Хюсю, Саім - Сунхі, Саді, Решад – Мемед Салім, Алаатін, Зекі, Музаффер, Ребія.

Голи: 1:0 - Павлов (11 хв.), 2:0 - Павлов (15 хв.), 2:1 - Алаатін (16 хв.), 3:1 - Єлисеєв (49 хв.), 3:2 - Ребія (71 хв.).

Вже після цього матчу восени збірну СРСР зібрали у Москві у розширеному складі, тому що готувалися цього року до візиту у відповідь до Туреччини, і для визначення кращих у збірній провели 14 жовтня контрольний матч між першим і другим складом збірної. До першого складу залучили харків'ян братів Костянтина та Володимира Фоміних, Привалова та Шпаковського, а також одесита Штрауба. Але, як з'ясувалося, другий склад збірної все ж був сильніше першого. Про це свідчить і результат матчу – 3:1 на користь другої збірної СРСР. Ось тут і замислилося керівництво спортом в країні, добре розуміючи про необхідність введення до складу збірної СРСР молодих талановитих гравців. В усякому разі, запланований візит до Туреччини цього року так і не відбувся.

1932 року вже обговорення кандидатів до збірної Радянського Союзу було проведено на республіканському рівні. Так читачі української газети "Готовий до праці та оборони (ГПО)" у липні до складу збірної СРСР рекомендували включити киян Антона Ідзковського и Валентина Прокоф'єва (з цього року грав вже у "Динамо" Київ), а в запас – Михайла Свиридовського. Але у матчі 15 липня у Москві, де зустрічалися збірна СРСР зі збірою Москви, у складі збірної грали одразу навіть чотири динамівця Києва – Антон Ідзковський, Михайло Свиридовський, Казимир Піонтковський і Прокоф'єв. Останній, ще 1931 року був "москвичем" і включався до збірної СРСР, як представник Москви (дуже прикро, що багато спортивних журналістів і навіть чудові статистики, не знають або вперто не хочуть навіть засвідчити, що з 1932 року Прокоф'єв грав у "Динамо" Київ, і продовжують його числити представником Москви у збірній СРСР цього року). Прокоф'єв є й автором першого "київського" голу в збірній СРСР у цьому матчі зі збірою Москви (на 60-й хвилині). Матч збірна СРСР тоді прогнала – 3:4. Крім перелічених вище київських футболістів у збірній СРСР грав і харків'янин Привалов. Однак чекати доброго результату від практично повністю відновленої збірної було не реально, і це усі прекрасно розуміли.

Тому було знову прийняте рішення переглянути усіх кандидатів до збірної країни у матчі між першим і другим складами. Цей матч провели вже 21 липня у Москві й до першого складу включили українських футболістів Ідзковського, Привалова та Прокоф'єва. Однак у такому вигляді перший склад знову програв другому – 1:2. Питань для роздумів було достатньо багато, та "не за горами" був матч зі збірою Робітничого спортивного союзу Німеччини, яку запросили цього року до СРСР, і потрібно було приймати якесь вже рішення. Воно, звичайно, було прийняте і знову сформовану збірну СРСР вирішили перевірити в черговий раз на збірній Москви. Цей матч відбувся 8 вересня у Москві та завершився... лише унічию – 3:3. У ньому з українських футболістів прийняли участь за старою традицією все ж одні харків'яни - Бабкін, К.Фомін, Привалов (був капітаном в цьому матчі) й вперше Сергій Копійко.

Виходячи з результату цього контрольного матчу на зустрічі 30 вересня у Москві з командою РСС Німеччини харків'ян зі збірної вилучили, за виключенням її капітана Привалова, і несподівано ввели до складу збірної одесита Петра Калашникова. Справедливості ради, слід відмітити, що збірна робітників Німеччини, на цей раз складена з безробітних спортсменів (у країні лютувала криза) підготувилася дуже серйозно до матчу зі збірою СРСР і, звичайно, отримавши "путівку" до Радянського Союзу відпрацьовувала витрати на їх двомісячне утримання в повній мірі. Коротше, матч виявився для збірної СРСР дуже нелегким, і вона з великими зусиллями його виграла, забив вирішального гола вже наприкінці другого тайму – 3:2. Повернутий до збірної замість Ідзковського та Бабкіна знаменитий Гранаткін був явно не на висоті.

Здавалося, перепробували усіх кандидатів, але попереду цього року були "офіційні" матчі зі збірною Туреччини і було ясно однозначно, що без українських перевірених вже у "боях" гравців збірній СРСР не обійтись. Тому перед поїздкою до Туреччини у контрольному матчі 10 жовтня у Москві зі збірною столиці до складу збірної було введено чотирьох футболістів з України – Бабкіна, К.Фоміна, Привалова й Прокоф'єва. Однак чехарда зі складом до доброго навряд чи могла привести і матч збірна Союзу знову програла – 1:2.

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник – Анатолій Коломієць

Під редактуванням Володимира Баняса

з газети "Український футбол" №71 від 21 травня 2009 року

Визначення найкращих в українському футболі

(Продовження. Початок див. "УФ" №№39, 43, 58, 62, 64 і 67)

В окремих статтях нашого "Клубу" вже закінчується розповідь про участь українських футболістів у складі збірної СРСР у довоєнні часи. Хай нас пробачать читачі, але зараз вже є можливість до шанувальників українського футболу інформацію щодо загального переліку 23 гравців, які приймали безпосередньо участь у складі радянської збірної у період 1924-35 роки. В наведеній таблиці вказане число матчів як на рівні збірної Туреччини (їх можна взагалі умовно вважати офіційними), так і неофіційних матчів, у тому числі й міжнародних на рівні робітничих команд. У цих колонках в дужках приведено число забитих (пропущених) голів.

Звичайно рівень матчів зі збірною Туреччини (умовно офіційних) був набагато вищим за рівень матчів з радянськими командами чи, навіть, міжнародних матчів з робітничими командами. І це, безумовно, повинно бути враховано при нарахуванні балів для визначення рейтингу гравців (в усякому разі вони повинні різнитися поміж собою не менше ніж у два рази).

Перелік українських гравців у матчах збірної СРСР (1924-35 рр.)

№ №	Прізвище та ім'я	Амплуа	З якої команди	Роки участі	Офіц. матчі (голи)	Неоф. матчі (голи)
1.	Алфьоров Яків	Нападаючий	"Динамо" Харків	1930	-	3(3)
2.	Бабкін Олександр	Воротар	ХПЗ Харків	1930-33	5(-4)	6 (-14)
3.	Ідзковський Антон	Воротар	"Динамо" Київ	1932-34	1(-1)	7(-11)
4.	Калашников Петро	Нападаючий	"Динамо" Одеса	1932	-	1
5.	Кладько Іван	Захисник	"Динамо" Харків	1930	-	9
6.	Копійко Сергій	Нападаючий	"Спартак" Харків	1932-33	-	2
7.	Кротов Микола	Захисник	"Штурм" Харків	1924-25	1	8
8.	Легков Микола	Нападаючий	"Кожтрест" Одеса	1925-26	-	3(1)
9.	Леута Станіслав	Півзахисник	"Спартак" Москва	1931-35	7(1)	4
10.	Малхасов Михайло	Нападаючий	"Динамо" Іваново	1934	-	1(1)

11.	Натаров Іван	Нападаючий	"Штурм" Харків	1924-25	-	1
12.	Норов Роман	Воротар	"Штурм" Харків	1924-26	-	3(-4)
13.	Піонтковський Казимир	Нападаючий	"Динамо" Київ	1932	-	1
14.	Привалов Іван	Півзахисник	"Динамо" Харків	1924-33	7	43(1)
15.	Прокоф'єв Валентин	Нападаючий	"Динамо" Київ	1931-32	2	5(2)
16.	Свиридовський Михайло	Захисник	"Динамо" Київ	1932	-	1
17.	Фомін Володимир	Півзахисник	"Динамо" Харків	1925-29	-	17(2)
18.	Фомін Костянтин	Захисник	"Динамо" Київ	1924-35	9	16
19.	Фомін Микола	Захисник	"Динамо" Харків	1933-34	1	4
20.	Шиловський Віктор	Нападаючий	"Динамо" Київ	1935	6(2)	3(1)
21.	Шпаковський Олександр	Нападаючий	"Динамо" Харків	1924-31	1(1)	15(13)
22.	Штрауб Олександр	Нападаючий	"Канатчики" Одеса	1925-31	-	28(13)
23.	Щегоцький Костянтин	Нападаючий	"Динамо" Київ	1933-35	4(1)	4(2)

Крім наведених 23 українських футболістів, які приймали участь в матчах у складі збірної СРСР, треба враховувати й те, що кандидатами в збірну були 1935 року дніпропетровець Володимир Гребер і харків'янин Петро Паровишников (зіграли по одному матчу між двома складами збірної), а також харків'янин Микола Козаков 1924 року (не грав).

Друковані видання з історії українського футболу

У попередніх номерах нашого "Клубу" ("Український футбол" №35 за 12.03.2009 р., №43 за 26.03.2009р., №47 за 2.04.2009 р. та №62 за 30.04.2009 р.) були перелічені видання з історії українського футболу. А зараз ми отримали від Віктора Стрихи з Черкас ще деякі суттєві доповнення до цього переліку і знайомимо шанувальників футболу з цими виданнями:

76. О.П.Нога. **"Світ львівського спорту 1900-1939"**. Львів, НВФ "Українські технології", 2004 р., укр. мовою, 784 стор. з іл. Тираж – 1000 прим. (майже 100 стор. про футбол).

77. О.О.Бояренко. **"Маріупольський футбол"** Частина I, Маріуполь, 2008 р., рос. мовою, самвидат, 230 стор.

78. В.Ф.Стриха. **"Український футбол: Западная Украина, диаспора, легионеры"**. Черкаси, 2004 р., рос. мовою. Тираж – 150 прим. 260 стор. Формат – 147х205 мм. (82 стор. про участь українських команд у довоєнних чемпіонатах Польщі, Румунії, Угорщини та Чехословаччини, а також команд української діаспори в усіх чемпіонатах Канади та США).

Суттєві доповнення до вже надрукованого:

У останній вищенаведеній книзі В.Ф.Стрихи були знайдені деякі доповнення щодо українських гравців з Західної України, про яких мова йшла саме у минулому номері нашого "Клубу", а саме:

закарпатські футболісти:

- **Олексій Бокшай** був у складі "Славія" Прага 4 рази чемпіоном Чехії у сезонах 1934/40, 1940/41, 1941/42 і 1942/43 рр. і двічі володарем Кубка Чехії у сезонах 1940/41 і 1941/42 рр.;

- **Геца Колочаї** був у складі "Спарти" Прага володарем Кубка Центральної Європи 1935 р. і чемпіоном Чехословаччини у сезоні 1935/36 рр.; у складі "Олімпіка" Лілль володарем Кубка Франції у сезоні 1938/39 рр. і у складі "Ференцвароша" Будапешт чемпіоном Угорщини у сезоні 1940/41 рр.

буковинські футболісти:

- **Альфред Айзенбайзер-Феррару** був у складі "Венуса" Бухарест 4 рази чемпіоном Румунії у сезонах 1933/34, 1936/37, 1938/39 і 1939/40 рр., а на Чемпіонаті світу 1930 року за збірну Румунії провів 2 матчі;

- **Роберт Садовський** був у складі "Рапіда" Бухарест 2 рази чемпіоном Румунії у сезонах 1941/42 і 1943/44 рр. та 5 разів володарем Кубка Румунії у сезонах 1936/37, 1937/38, 1938/39, 1939/40 і 1941/42 рр., а за збірну Румунії провів 5 матчів.

Уродженець м. Болграда (Одеська обл.) нападаючий **Микола Вилков** у складі бухарестського "Венуса" тричі був чемпіоном Румунії у сезонах 1931/32, 1933/34 і 1936/37 рр., а вихованець дніпропетровського (точніше екатеринославського) футболу півзахисник **Володимир Кригер** (Krygier Włodzimierz), як гравець варшавської "Полонії" приймав участь в одному матчі збірної Польщі зі збірною Чехословаччини у 1928 році.

За повідомленням читача нашої газети, одного з найвідоміших українських статистиків футболу, донеччанина Олексія Анатолійовича Бабешко при створенні переліку українських футболістів – призерів чемпіонатів СРСР нами було зроблене прикре упущення – до чемпіонів Радянського Союзу ми забули включити **Валентина Лівенцева** – гравця московського "Спартака" у другому (осінньому) чемпіонаті 1936 року, який з семи матчів чемпіонату зіграв у чотирьох, та й ще забив одного м'яча. Цей видатний футболіст був вихованцем горлівського футболу, грав у Артемівську, Харкові, Сталінграді, а у повоєнні часи у Сталіно та Маріуполі, а також у збірній УСРР. Забути про його найбільше чемпіонське досягнення було б дуже прикро. Тому ми щиро дякуємо нашому колезі з Донецька – автору багатьох чудових книжок за суттєву допомогу у нашій спільній, звичайно, праці.

Офіційні почесні кваліфікаційні звання футболістів СРСР

Про найвище почесне звання заслуженого майстра спорту СРСР вже мова йшла у №2 нашого "Клубу" за 19.03.2009 р. і там же було наведене фото значка "Заслужений майстер спорту". Того ж 1934 року вже на початку серпня ВРФК при ЦВК СРСР затвердив також і загальне положення про **майстра спорту СРСР**. Згідно цього положення майстром спорту рахувався той фіз.-культурник, який мав видатні результати в окремому виді спорту, передавав свій досвід іншим, брав активну участь у громадській роботі та був значкістом ГПО. Тоді навіть було затверджено значок "Майстер спорту СРСР" (іл. 1).

Цікаво те, що було задумано крім майстра спорту СРСР, надавати на місцях звання майстра спорту республіки, області, міста... Звичайно, надання цих звань повинно було проводитися на рівні ВРФК СРСР, ВРФК республік, обласних і міських РФК, але ця робота так і не була проведена у довоєнний період, крім надання декільком футболістам звання майстрів спорту СРСР, але без видачі їм затверджених значків. До того ж, списки майстрів спорту вимагалось щорічно переглядати, а тих, хто більш трьох років вже не приймає участь у змаганнях і не займається активно громадсько-політичною та тренерською роботою, позбавляти цього звання. Крім спортивної кваліфікації майстра спорту у подальшому були встановлені ще кваліфікації спортсменів 1-го, 2-го, 3-го та навіть 4-го розрядів. До речі, 4-й розряд дозволялося надавати міським та навіть районним комітетам фізкультури. Однак коштів на виготовлення розрядних значків не виділили. Усі гроші, і не малі, йшли на виготовлення значків "Готовий до праці та оборони" (ГПО), а їх потрібно було все більше й більше. Партія вимагала усе більшої кількості тих, хто склав норми ГПО і на місцях план "гнали" справно. Якби ще заставили плодити розрядників, то у "фізоргів" очевидно "криша поїхала б та очі повилазили". Добре, що своєчасно загальмували.

1

Вже 1950 року в квітні Держкомспорт затвердив новий єдиний зразок значка "Майстер спорту СРСР" (іл. 2), виготовлений з посрібленого та окисдованого томпаку і окантований червоною емаллю. Також були введені й значки для першорозрядників з кожного виду спорту, у тому числі й з зображенням футболіста (іл. 3). Значки були цього року розіслані усім республіканським комітетам з фізкультури та спорту для вручення їх футболістам.

У другій половині 50-х років значки розрядників по видам спорту були змінені. Їх чисельні варіанти в залежності від видів спорту були замінені єдиними для усіх видів спорту – 1-го (іл. 4), 2-го та 3-го розрядів. Також були введені

3

єдині для усіх видів спорту значки юнацьких розрядів – 1-го, 2-го та 3-го.

Вже 1960 року знову були прийняті нові зміни у порядку надання гравцям звання "Майстер спорту СРСР". Це звання почало надаватися футболістам:

- команд класу "А", які зайняли 1-6 місця у першості СРСР і зіграли не менше 40% календарних матчів, а також які займали на протязі двох років 7-12 місця та зіграли не менше 50% матчів або займали на протязі трьох років в середньому місце не нижче 14 і зіграли не менше 50% матчів;

- які зіграли за збірну (першу, другу або олімпійську) не менше двох матчів;

- команд класу "Б", які зайняли 1 місце у першості УРСР та зіграли не менше 50% матчів.

Звичайно, престиж цього звання умиць впав, тому що раніше в командах майстрів було усього декілька майстрів спорту, а за декілька років передові команди були ними переповнені під зав'язку. До того ж значків, виготовлених на важкому металі у гарячій емалі, які були в запасі, одразу стало замало, і їх почали виготовляти у трохи спрощеному варіанті. А от значки першого, другого та третього розрядів зробили в новому виконанні, при цьому значок першого розряду був вже з зображенням футболіста (іл. 5). Якщо ці значки перший час робили ще з важкого металу і з заливкою гарячою емаллю, то значки юнацьких розрядів нового виду взагалі одразу почали виготовляти з легкого металу та з використанням фарби.

Вже у першій половині 60-х років усі офіційні значки, починаючи зі значка першого розряду з зображенням футболіста, теж почали виготовляти з легкого металу з фарбою замість емалі. До того ж робили їх на декількох заводах і єдиного зображення значка першого розряду з футболу вже не існувало і він відомий щонайменше у трьох варіантах (іл. 6-8).

17 березня 1965 року постановою Президії ЦР Союзу спортивних товариств і організацій СРСР було затверджене почесне спортивне звання "Майстер спорту СРСР міжнародного класу" (мсмк), яке надавалося до 1991 року за досягнення у складі збірних і клубних команд країни

у великих офіційних міжнародних змаганнях. Тим, хто був удостоєний цього звання, вручалися металеві значки "Майстер спорту СРСР міжнародного класу" (іл. 9).

І нарешті в середині 1969 року була опублікована нова Всесоюзна спортивна класифікація щодо розрядних вимог з футболу на 1969-72 роки. Якщо з введенням 1965 року звання "Майстра спорту СРСР міжнародного класу" статус звання "Майстер спорту СРСР" значно впав, то з введенням у ці роки звання "Кандидата у майстри спорту СРСР" (іл. 10) його аж ні

наскільки не підняли. З введенням нової системи класифікації усе настільки заплуталось, що "неозброєним" поглядом визначити усі ці три категорії, звичайно, стало неможливо. Це вимагало точного скрупульозного обліку безпосередньо, по-перше, у командах, не мовлячи вже про спорттовариства. Такий облік у цьому середовищі було налагоджено дуже погано, статистикою місцевого футболу ніхто не займався. Облікувати скільки, де та в яких турнірах хто з гравців грав, а хто не грав керівництву команди або місцевій раді ДСТ було не під силу.

Для цієї роботи потрібні були спеціалісти особливого рівня й психології. Тому що грати постійно з м'ячем, а потім засісти за складання чисел і визначення результатів арифметичних дій – це "нонсенс". От тут-то у більшості випадків і пригадали керівники команд отих постійно надокучливих "знатоків футболу", яких завжди було достатньо біля кожної хоч трошки значимої у футбольному світі країни команди, а точніше тих, які величали себе "футболофілами", а більш серйозні – статистиками футболу.

4

5

6

7

8

9

10

Історія українського футболу в філателії

(Продовження. Початок див. "УФ" №39, 43, 47, 51, 55, 58, 62, 64 і 67)

1935 року було створене всесоюзне добровільне спортивне товариство (ДСТ) "Спартак". До 50-річчя цієї події 1985 року Міністерством зв'язку СРСР було видано маркований конверт з

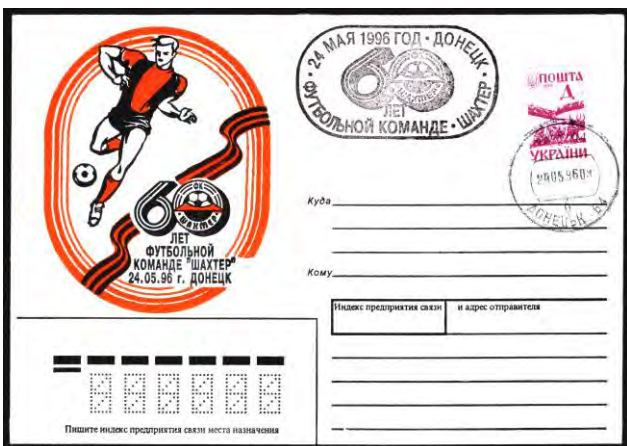

зображенням офіційної емблеми цього товариства. Цей поштовий сувенір обов'язково повинен бути представлений у колекції, тому що під прапором цього ДСТ і з його емблемою в Українській РСР грало достатньо багато футбольних команд. Тільки команди майстрів футболу, які приймали участь у чемпіонатах СРСР, були в 18 містах України, а у довоєнний період кращими були футболісти-спартаківці Харкова, Києва та Одеси. Крім цього суперниками українських команд у чемпіонаті СРСР була велика кількість спартаківських команд майстрів радянського футболу.

Вже на початку наступного року було створене всесоюзне залізничне ДСТ "Локомотив", 50-річчя якого також було відмічене

випуском 25.03.1986 р. конверта Міністерства зв'язку СРСР з зображенням прапора цього товариства (художник В.Коновалов). Під цим прапором грали команди майстрів Української РСР у чемпіонатах Радянського Союзу з 10 українських міст, а у довоєнний період кращими футбольними командами були залізничники Києва та Дніпропетровська. А серед їх суперників були також команди майстрів "Локомотива" з Москви та інших міст СРСР.

1936 року перша команда майстрів футболу з Сталіно (нині - Донецька), яка мала наз-

ву в цьому році – "Вугільники", прийняла участь у першому чемпіонаті СРСР по третьому ешелону (група "В"). А вже наприкінці року в УСРР на Донбасі було створене ДСТ "Стахановець" і з 1937 року ця команда отримала назву цього ДСТ. Читачу ця українська команда більш відома під назвою "Шахтар", але це ім'я вона отримала вже після війни під час реорганізації ДСТ в СРСР. Непоганою ілюстрацією створення цієї команди в колекції може стати неофіційний спеціальний штампель погашення, виготовлений філателістами Донецька до 60-річчя своєї улюбленої команди,

що ставився поряд з звичайним поштовим штампелем в п/в Донецьк-64 25.05.1996 р., яким гасилися марки на спеціальному немаркованому конверті, також виготовленому філателістами Донецька до цієї події. На конверті та спеціальному штампелі знайшлося місце для зображення офіційної емблеми цього футбольного клубу у ті роки, та й стилізований футболіст зображений у помаранчово-чорній формі клубу.

Постійним і одним з основних суперників українських команд у вищому ешелоні радянського футболу з 1936 року з першого чемпіонату СРСР була команда Центрального Спортивного Клубу Армії (ЦСКА). До війни вона носила назву Центрального Будинку Червоної Армії (ЦБЧА), з 1951 року – Радянської Армії (ЦБРА), з 1957 року Міністерства оборони (ЦСК МО) і тільки з 1960 року – ЦСКА.

Цьому супернику повинно бути приділене належне гідне місце у колекції, та в першу чергу, звичайно, до неї повинна бути включена марка СРСР 1973 року видана номіналом 4 коп. до 50-річчя армійського клубу в серії з двох марок "50-річчя спортивних товариств у СРСР", а також напевно й один або обидва маркованих конверта Міністерства зв'язку СРСР, які побачили світло 8.01.1973 р. (художник Ю.Бронфенбрер). До того може знайтися місце й конверту до 60-річчя ЦСКА, виданому 26.01.1983 р. (художник В.Коновалов), особливо якщо марка на ньому погашена спеціальним штемпелем до цього ювілею - 29.04.1983 р.

Українські футболісти в збірній СРСР

(Продовження. Початок див. "УФ" №51, 55, 58, 62, 64 і 67)

У Туреччину відправили все той же склад збірної. А турецька збірна вирішила на цей раз усі матчі турне провести на рівні своєї національної збірної, що іменувалася цього разу збірною Народних будинків Туреччини. Перший матч було проведено 21 жовтня у Стамбулі на стадіоні клубу "Фенербахче" і, як і слід було очікувати, він був не простим для збірної СРСР. Легко забивши першого м'яча вже на 13-й хвилині, збірна СРСР потім пропустила два м'ячі та тільки на 75-й хвилині зрівняла рахунок. У підсумку – 2:2. У складі збірної СРСР грали усі четверо українських гравців – **Олександр Бабкін**, **Костянтин Фомін**, **Іван Привалов** і **Валентин Прокоф'єв** (тільки у першому таймі).

Протокол матчу №4:

Збірна Туреччини - збірна СРСР - 2:2 (0:1)

21 жовтня 1932 р., м. Стамбул, ст. "Фенербахче". Товариський матч. 12 000 гляд.

Суддя: Н.Босут (Туреччина).

Туреччина: Хюсаметтин - Хюсню, Бурхан – Дживат (Суфі, 46 хв.), Нихат, Мехмет – Фикрет, Ніязі, Хаккі, Зекі, Музаффер (Ребія, 71 хв.).

СРСР: **Бабкін** – Олександр Старостин, **К.Фомін** – Андрій Старостин, Селін, **Привалов** – Микола Старостин (к), Єлісеєв (Смирнов, 46 хв.), М.Бутусов, Павлов, **Прокоф'єв** (С.Ільїн, 46 хв.).

Голи: 0:1 – Павлов (13 хв.), 1:1 – Хаккі (61 хв.), 2:1 – Хаккі (72 хв.), 2:2 – С.Ільїн (75 хв.).

Однак у другому матчі у Стамбулі на стадіоні "Таксим" 23 жовтня збірна СРСР, звичайно отримавши відповідну "накачку" від керівництва, приклала усі сили й виграла цей матч з гарним результатом – 4:0 (грали тільки **Бабкін** і **К.Фомін**). Гра носила, особливо у першому таймі, надзвичайно брутальний характер, так що прийшлося навіть у перерві втручатися прем'єр-міністру Туреччини Ісмету Іньону, послу СРСР у Туреччині та навіть воєнному аташе. Разом з турецькими гравцями була проведена невеличка нарада, на якій було вирішено утримати пристрасі та зупинити колотнечу.

Протокол матчу №5:

Збірна Туреччини - збірна СРСР - 0:4 (0:1)

23 жовтня 1932 р., м. Стамбул, ст. "Таксим". Товариський матч. 9 000 гляд.

Суддя: В.Васильєв (СРСР).

Туреччина: Хюсаметтин - Хюсю, Бурхан (Яшар, 46 хв.) – Дживат (Суфі, 46 хв.), Нихат, Музаффер – Шереф, Ешреф, Хаккі, Зекі, Фикрет (Ребія, 46 хв.).

СРСР: Бабкін – Олександр Старостин, К.Фомін – Андрій Старостин, Селін, Никишин – Микола Старостин (к), Смирнов, М.Бутусов, Павлов, С.Льїн.

Голи: 0:1 – Павлов (33 хв.), 0:2 – М.Бутусов (60 хв.), 0:3 – Павлов (65 хв.), 0:4 – Смирнов (80 хв.)

Третій матч вже у столиці Туреччини Анкарі 27 жовтня пройшов, як і чекали, у ще більш загостреній боротьбі, але все ж завершився знову перемогою збірної СРСР, хоча й з мінімальним рахунком – 1:0 (крім Бабкіна та К.Фоміна грав і Привалов).

Протокол матчу №6:

Збірна Туреччини - збірна СРСР - 0:1 (0:1)

27 жовтня 1932 р., м. Анкара, ст. "Істиклял". Товариський матч. 8 000 гляд.

Суддя: К.Рифат Калпакчі-оглу (Туреччина).

Туреччина: Хюсаметтин - Хюсю, Лютфю – Назмі, Нихат, Музаффер – Сезай, Саїт, Вахаб, Фуат, Фикрет (Ешреф, 46 хв.).

СССР: Бабкін – Олександр Старостин, К.Фомін – Андрій Старостин, Селін, Привалов – Микола Старостин, Смирнов, М.Бутусов (к), Павлов, С.Льїн.

Голи: 0:1 – Павлов (20 хв.).

А у останньому матчі там же у Анкарі на карту було поставлено усе. В першому таймі – поразка 1:2 (в воротах стояв Гранаткін), однак наприкінці матчу на 81-й і 86-й хвилині все ж збірна СРСР зламала збірну Туреччини. Кінцевий рахунок матчу – 3:2 на користь радянських футболістів. У цьому матчі перемогу кували Бабкін і К.Фомін (обидва - з 49-ої хвилини матчу), та ветеран збірної Привалов.

Протокол матчу №7:

Збірна Туреччини - збірна СРСР - 2:3 (2:1)

30 жовтня 1932 р., м. Анкара, ст. "Істиклял". Товариський матч. 10 000 гляд.

Суддя: К.Рона (Туреччина).

Туреччина: Хюсаметтин - Хюсю, Лютфю – Назмі, Ішхан, Білял – Саїт, Ніязі, Вахаб, Селяхаттин, Фикрет.

СССР: Гранаткин (Бабкін, 49 хв.) – Олександр Старостин (к), Пчеліков (К.Фомін, 49 хв.) – Андрій Старостин, Никишин, Привалов – Микола Старостин, Смирнов, Степанов, Павлов, С.Льїн.

Голи: 1:0 – Селяхаттин (15 хв.), 1:1 – Павлов (25 хв.), 2:1 – Вахаб (41 хв.), 2:2 – С.Льїн (81 хв.), 2:3 – Павлов (86 хв.).

У підсумку турне – три перемоги та одна нічия при співвідношенні м'ячів – 10:4.

Повертаючись додому, збірна СРСР у Одесі 5 листопада виграла у збірної Одеси – 2:1, а наступного дня перемогла й підсилену гравцями Миколаєва збірну Одеської області - 3:0. У цих матчах на рідній землі за збірну СРСР грали усі четверо українських футболістів – Бабкін, К.Фомін, Привалов і Прокоф'єв (у другому матчі забив один гол), а Привалов навіть надів капітанську пов'язку збірної СРСР.

Цікаво, що багато відомих радянських статистиків футболу, в тому числі й "головний" з них - К.С.Єсенін, рахували, що деякі матчі збірної СРСР у Туреччині 1932 року були проведені все ж зі збірними Стамбула та Анкари, а не зі збіркою якихось там Народних будинків усієї Туреччини. Наші ж радянські журналісти з патріотичних бажань ввели ці матчі до рангу матчів на рівні збірних двох країн. Однак, зараз це вже не так важливо, тому що давно прийнято рахувати довоєнні матчі збірних СРСР і Туреччини неофіційними.

Оголошення

Продовжуємо друкувати перелік нових членів Об'єднання любителів історії та статистики футболу (ОЛІСФ), а також оголошення шанувальників футболу.

Нові члени ОЛІСФ:

- 29. САЄНКО Віктор Вікторович**, 19523, Черкаська область, Городищенський р-н, смт. Вільшана, вул. Калабердіна, 32. 11.12.1975 р.н. (історія та статистика футболу).
- 30. ВАЛЕРКО Артур Валерійович**, 07800, Київська обл., м. Городянка, а/с 16, 14.03.1985 р.н. (все про бородянський футбол, а також енциклопедичні дані про футбол різних країн, вітчизняні к/д).

Оголошення шанувальників футболу:

Саєнко Віктор Вікторович, 19523, Черкаська область, Городищенський р-н, смт. Вільшана, вул. Калабердіна, 32. E-mail: vicsayen@gmail.com. Цікавлюсь історією та статистикою "Динамо" Київ і збірних України та СРСР.

Костогрив Ігор Олександрович, 39631, Полтавська обл., м. Кременчук, вул. Миру б.23, кв. 48, Пропоную довідник "Полтавщина Футбольна - 2008" (А4, пружина, 90 стор.) про виступ команд Полтавщини в 2008 році на всеукраїнському та обласному рівні (вища, друга ліга, першість області, КФК, ДЮФЛ, футзал, пляжний футбол, районний футбол) – ціна 45 грн.

Валерко Артур Валерійович, 07800, Київська обл., м. Городянка, а/с 16, E-mail: archie@tut.ua. Потрібен "Український футбол" за друге півріччя 2007 р., програмки до виїзних матчів бородянських команд, енциклопедія "100 лет російського футболу", енциклопедичні видання ЧРСР та НДР. Реалізую програми до матчів у Бородянці.

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник – Анатолій Коломієць

Під редактуванням Володимира Баняса

з газети "Український футбол" №75 від 28 травня 2009 року

Визначення найкращих в українському футболі

(Продовження. Початок див. "УФ" №№39, 43, 58, 62, 64, 67 і 71)

У №39 "Українського футболу" за 19.02.2009 р. вже ставилося питання щодо шляхів встановлення й затвердження особливого рейтингу українських футболістів, який визначається завдяки нарахуванню відповідних балів за кожне досягнення футболіста чи команди в цілому, а потім підсумування цих балів. Зробити це не так вже й важко, але спочатку потрібно чітко та раз і назавжди визначитися з оцінкою критеріїв досягнень футболістів.

Все це потребує серйозної роботи. Ми сподівалися на допомогу наших читачів і чекали хоч якихось пропозицій, але поки що майже ніхто не відзивався. Тому було прийняте рішення запропонувати читачам одразу проект такої системи нарахуванням балів за досягнення гравців та почути від них якісь зауваження або погодження.

Таким чином, пропонується для визначення рейтингу українських футболістів спочатку у період до 1959 року (включно) така система нарахуванням балів:

На республіканському рівні:

- півфіналіст Кубка (чемпіонату) республіки – 1, фіналіст – 2, володар Кубка – 4;
- третій призер чемпіонату республіки – 2, другий призер – 4, чемпіон – 8;
- кандидат до збірної республіки – 2, за входження до складу збірної – 6, за участь у кожному офіційному матчі збірної – 2.

На державному рівні:

- півфіналіст Кубка (чемпіонату) країни – 2, фіналіст – 4, володар – 8;
- третій призер чемпіонату країни – 4, другий призер – 8, чемпіон – 16;
- входження до списку кращих в країні – 2; №3 у списку – 4, №2 – 8, №1 – 16;
- заслужений майстер спорту СРСР – 24, майстер спорту СРСР – 12;
- кандидат до збірної країни – 4, входження до складу збірної – 12; участь у неофіційному матчі збірної – 2; у офіційному товариському матчі – 4, у офіційному відбірковому матчі – 8.

На європейському рівні:

- фіналіст Кубка Центральної Європи – 16, володар – 32.

На світовому рівні:

- участь у матчі фінальної частині Чемпіонату Світу – 16, у півфіналі – 32, у фіналі – 64, чемпіон – 128;
- участь у матчі фінальної частині Олімпійських ігор – 8, у півфіналі – 16, у фіналі – 32, чемпіон – 64.

Можливо тут щось не відображено чи упущено або пропонується за якесь досягнення замало чи забагато балів. Запрошуємо читачів до співбесіди, обговорення та обміркування цього питання. Будь які пропозиції будуть сприйняті з порозумінням і принесуть, звичайно, тільки користь. Чекаємо ваших листів.

Вже після опробування цієї системи при визначенні кращих у довоєнні та післявоєнні часи і публікації на сторінках нашого "Клубу" переліку 100 кращих українських футболістів цього періоду за визначеним рейтингом, а не просто за бажанням чи міркуванням окремих осіб, можливо, при необхідності, щось буде змінено чи відкоректоване. Подивимось, але спочатку все ж спробуємо зробити це дослідження.

У подальшому буде визначена сотня кращих футболістів періоду найбільш значних досягнень українського футболу, а саме за 1960 – 1991 роки. І на останнє оберемо 100 кращих в Україні вже за її незалежності, а саме 1992 – 2009 років. Маючи, таким чином, три сотні кращих з визначеними балами у кожного відібраного гравця, зовсім неважко буде об'єднати ці три переліки і відновити на наш розсуд справедливість – визнати 100 кращих за всі часи українських футболістів і особливо тих, хто увійде до першої десятки. Після розгляду кожного з трьох періодів будемо намагатися надрукувати повну біографічну інформацію з переліком спортивних досягнень кращих з кращих за рейтингом. А якщо наші плани здійсняться, то може потім, якщо вистачить сил, віддамо належне й нашим кращим українським тренерам футбольних команд.

Звісно ні Блохіна, ні Лобановського нікому вже не перегнати при будь яких визначеннях рейтингів, але ось хто йде за ними і хто за ким – це дійсно дуже цікаво.

Значки членів збірної УРСР з футболу

1

2

виготовили значки й для членів інших збірних УРСР (іл. 2). А вже після завершення Олімпійських ігор 1980 року у Москві, коли промисловість, яка

3

була задіяна на вироблення олімпійських сувенірів, вимагала нових замовлень, то якось по "накату" вдалося виготовити й досить непоганий новий значок для членів збірної Української РСР (іл. 3).

Значки збірної СРСР з футболу на офіційних змаганнях

Для участі збірної СРСР на Олімпійських іграх 1964 року збірній СРСР потрібно було подолати на останньому етапі збірну НДР. У матчі 31 травня в Лейпцигу збірна зіграла унічию (1-1) і надія, що збірна СРСР у другому матчі 7 червня у Москві подолає німців була майже безсумнівною. Для членів збірної СРСР на цих Олімпійських іграх навіть вже підготували значок (іл. 4), але радянські футболісти у Москві зіграли теж з рахунком 1-1, при цьому навіть відігралися за хвилину до закінчення матчу. Повинно було гати ще один матч на нейтральному полі у Варшаві, але там збірна СРСР програла і до фінального турніру так и не пробилася. Значки не знадобилися.

4

5

А вже 1966 року для збірників у фінальній частині Чемпіонату світу в Англії підготували схожий значок і він був використаний (іл. 5). Після певного періоду невдач радянських футболістів на міжнародній арені аж 1972 року замислилися для учасників Олімпійських ігор у Мюнхені виготовити гідні радянських спортсменів значки, але однакові для членів команди СРСР з усіх видів спорту (іл. 6). Значок зробили дуже якісний і досить великих розмірів. Його на грудях носили й члени олімпійської збірної СРСР з футболу, які завоювали бронзові медалі, і серед них київські динамівці Рудаков, Колотов і Блохін.

6

7

7

10

9

Через 4 роки все повторилося на Олімпійських іграх у Монреалі: такі ж значки (іл. 7) і ті ж самі нагороди, але їх отримало вже 9 киян: Матвієнко, Фоменко, Трошкин, Решко, Звягинцев, Колотов, Буряк, Онищенко та Блохін.

Такі ж самі значки були й на Олімпійських іграх у Москві 1980 року, а вже аж 1986 року на Чемпіонат світу з футболу до Мексики збірна СРСР вирушила вже з новими більш оригінальними значками (іл. 8). На Олімпійських іграх 1988 року у Південній Кореї у нашої "золотої" збірної з футболу значки були як і на минулих іграх (іл. 9), а на Чемпіонаті Європи у ФРН теж ті ж самі "оригінальні" значки (іл. 10).

11

Трохи іншого малюнку значки були виготовлені 1990 року для гравців збірної СРСР з футболу на Чемпіонаті світу в Італії, але їх вже оригінальними не можливо назвати (іл. 11.). Як, до речі, й гру збірної СРСР на цьому чемпіонаті. Дуже вже невиразно закінчувала свою історію збірна "комуністичної імперії" на світовій арені.

Напевно все ж двома останніми випусками для футбольних фалеристів ми задовольнили нестримне бажання колекціонерів значків побачити на наших сторінках щось цікаве для себе. Тепер трохи хай відпочинуть, бо ми зовсім ще не приділили уваги колекціонерам багатьох інших напрямків футболофільї. Обіцяємо нікого не забути.

Оголошення

Продовжуємо друкувати перелік нових членів Об'єднання любителів історії та статистики футболу (ОЛІСФ), а також оголошення шанувальників футболу.

Нові члени ОЛІСФ:

31. **ХАРЧЕНКО Олег Миколайович**, 43017, м. Луцьк, б-р Дружби народів, 13/74, E-mail: alligator_73@mail.ru. ("Волинь" Луцьк, єврокубки українських команд та збірна України).
32. **СОЛОВЕЙ Павло Іванович**, 42700, Сумська обл. м. Охтирка, вул. Олімпійська, 15. 12.07.1983 р.н. (історія укр. футболу: програмки Нафтовика, газети "Український футбол", "Спорт-експрес").

33. **БАНДУРА Йосип Йосипович**, 88018, м. Ужгород, вул. Заньковецької, 15 кв. 73, 1.04.1957 р.н. (колекціонування значків на футбольну тему).
34. **БЕРЕЗЮК Григорій Іванович**, 23735, Вінницька обл., Гайсинський р-н, с. Чечелівка, вул. Пролетарська, 32, 1949 р.н. (статистика футболу команд майстрів – вища, I, II ліги).
35. **ДУТКО Павло Юрійович**, 35350, Рівненська обл., смт. Квасилів, вул. Мирна, 18. E-mail: dutco@mail.ru (програмки ФК "Верес" Рівне та інших команд Рівненщини).
36. **МАЗУР Віталій Володимирович**, 77300, Івано-Франківська обл., м. Калущ, вул. Чорновола, 48/2. 23.07.1975 р.н. (аматорський футбол України, в тому числі - обласні чемпіонати по Україні - з 1992 року, аматорські першості України та чемпіонати по Івано-Франківській області - за весь час проведення).

Оголошення шанувальників футболу:

- Харченко Олег Миколайович**, 43017, м. Луцьк, б-р Дружби народів, 13/74, E-mail: alligator_73@mail.ru. Куплю або обмінюю програмки луцької "Волині", є обмінний фонд.
- Соловей Павло Іванович**, 42700, Сумська обл. м. Охтирка, вул. Олімпійська, 15. Шукаю колекціонерів Олександрії, Полтаві, Тернополі, Чернігові, Кіровограді з обміну програмок.
- Бандура Йосип Йосипович**, 88018, м. Ужгород, вул. Заньковецької, 15 кв. 73. Моб. тел. 8-095-166-10-77. Пропоную обмін футбольними значками (є обмінний фонд) та книгу П.Крайняниці "Історія Закарпатського футболу" (2004 р.).
- Березюк Григорій Іванович**, 23735, Вінницька обл., Гайсинський р-н, с. Чечелівка, вул. Пролетарська, 32, тел. 8-063-787-64-78. Є на обмін книги, к/д, програмки, значки, статистика "Локомотива"- "Ниви" Вінниця та "Сокола" Гайсин. Цікавить статистична література.
- Мазур Віталій Володимирович**, 77300, Івано-Франківська обл., м. Калущ, вул. Чорновола, 48/2. E-mail: vitaliy mazur@mail.ru. Обмінюю підшивки "Советский спорт" 1960-1979 роки (практично повні, без кількох номерів) на можливість просто переглянути (і перезняти потрібне мені на фотоапарат) "Спорт-Экспресс" 1991-1998 роки. Всі витрати за мій рахунок.

Історія українського футболу в філателії

(Продовження. Початок див. "УФ" №39, 43, 47, 51, 55, 58, 62, 64, 67 і 71)

Ще 1934 року Київ став столицею Української СРР, і одразу виникло питання про необхідності спорудження великого спортивного комплексу, який би відповідав підвищення вимогам до фізичної культури і спорту в СРСР. Ініціатором будівництва нового стадіону в новій столиці республіки був перший секретар ЦК КП(б)У **Станіслав Вікентійович Косіор** тоді, великий прихильник футболу, який грав сам у футбол в дореволюційні роки.

1935 року був започаткований конкурс на "підняття" в ті часи у Києві вже діючого Червоного стадіону на більш високий рівень, переможцем якого вже 1936 року став проект молодого у той час архітектора М.Гречини під назвою "Український республіканський стадіон".

За проектом генеральної реконструкції Києва, будівництво стадіону було передбачено на значній території, яка межувала з Червоним стадіоном. Тим більше, проектом були передбачені трибуни на 50 тисяч місць для глядачів, тобто у десять разів більше ніж на Червоному стадіоні. Передбачалося спорудження грандіозного "комбінату фізичної культури" республіканського значення, спортивна арена якого стала б однією з найбільших (третьою-четвертою) у СРСР після стадіонів у Москві та Ленінграді. Підготовка місця для спорудження цього стадіону розпочалася 1935 року, коли десятки тисяч киян вже працювали на цьому всенародному будівництві.

А весною 1936 року Республіканський стадіон, який ще тільки почали будувати, отримав ім'я самого С.В.Косіора та іменувався так аж до 1938 року, коли

С.В.Косіора було заарештовано як "ворога народу" і наступного року розстріляно. Слід віддати все ж почесні цій людині, завдяки якій у Києві й було збудовано один з кращих у СРСР стадіон,

і покласти до колекції одну з марок з його портретом, які побачили світло вже 1969 та 1989 роках, та маркований конверт Міністерства зв'язку СРСР, виданий 8.09.1969 р. (художник С.Поманський).

1936 року в Берліні проводилися XI Олімпійські ігри. До цієї події пошта Німеччини у серії марок випустила марку з зображенням футболіста номіналом 6+4 пф., яка також увійшла й в один з двох блоків, кожний з 4-х марок. Застосовувалися в дні Олімпійських ігор і спеціальні футбольні штемпелі. Усіма цими матеріалами є можливість відмітити участь збірної Польщі у цих іграх, яка провела 4 матчі зі збірними: Угорщини (3:0) у 1/8 фіналу 5 серпня, Великобританії (5:4) у чвертьфіналі 8 серпня, Австрії (1:3) у півфіналі 11 серпня та Норвегії (2:3) у матчі за 3 місце 13 серпня й зайняла почесне 4 місце. В усіх матчах грав воротар львівської "Погоні" **Спиридон Альбанський** і захисник **Ян Васевич**, а в останньому матчі – "зірка" західноукраїнського та польського футболу тих часів – **Міхал Матіас**.

Але проілюструвати в колекції можна тільки матч зі збірною Угорщини – маркою футбольної тематики з великої спортивної серії 1925 року (до речі, це була взагалі перша футбольна марка Європи) з зображенням моменту гри біля воріт номіналом 2000 к. Ця серія марок Угорщини була видана з метою зібрання коштів до фонду спортивних товариств цієї країни. Марки були видані з добро чинною 100% націнкою до номіналу, про що був зроблений пояснюючий надрук на клейовій стороні кожної марки.

А взагалі зі збірною Угорщини збірна Польщі у довоєнні часи (1921-39 рр.) зіграла 7 матчів, в шести з яких приймали участь футболісти львівських клубів, в першу чергу "Погоні". У першому в своїй історії матчі збірна Польщі 1921 року в Будапешті прогала 0-1, а у другому 1922 року в Кракові – 0-3. В обох цих матчах грав кращий львівський футболіст **Вацлав Кухар**. Крім нього в матчах зі збірною Угорщини грали й інші львівські футболісти, а 1925 року в матчі в Кракові до збірної Польщі одразу було залучено 10 львівських футболістів, таким чином це була фактично збірна Західної України.

З участю футболіста з території нинішньої України грала з угорцями й збірна Чехословаччини 1935 року 22 вересня у Будапешті (0:1). У матчі приймав участь уродженець Закарпаття (з Берегового, тоді цей регіон носив назву Підкарпатської Русі) – **Геза Колочаї**. Дивно, але він був угорцем за національністю і 1940 року, після окупації Угорщиною Закарпаття він грав вже за збірну Угорщини й провів два зустрічі. Матчі цього гравця у збірній

Угорщини в принципі можна проілюструвати вже іншою маркою Угорщини цього періоду, вірніше з тим же малюнком, але іншого кольору - блакитного (нажаль, вона вкрай рідко зустрічається в обміні у філателістів). А от його участь у збірній Чехословаччини слід відмітити поштовою картою Чехословаччини, з оригінальною маркою номіналом 4.40 кр., виданою наприкінці 50-х років до 80-річчя організованого футболу на території Чехії та Словаччини. На малюнку цієї картки знайшла місце й емблема Футбольного союзу Чехословаччини, а також цікаво те, що марка на карточці майже повторює марку Чехословаччини 1958 року до Чемпіонату світу в Швеції, однак на грудях футболіста вже відсутня зірка с серпом і молотом.

До речі, цього року до СРСР приїздила збірна Праги (Чехословаччина), яка 11 вересня

нанесла візит до Києва та зіграла успішно зі збірою України та обіграла її, хоча й досить скромно (1:0).

У сезоні 1936/37 років у вищому ешелоні чемпіонату Чехословаччини добилася права грати ужгородська "Русь" (її іменували у ті роки командою "літаючих вчителів", тому що на матчі вона добиралася як правило на літаку, а це тоді ще широко не застосовувалося). І хоча ця команда серед кращих клубів Чехословаччини нічим себе не проявила та покинула 1 лігу, але цього сезону вона зустрічалася й з вже семикратним чемпіоном Чехословаччини – "Славією" Прага, а цю ко-манду є можливість представити спеціальним штемпелем погашення, підго-товленим чехословацькою поштовою службою до 75-річчя цієї команди 22 січня 1971 р., яким гасилася кореспонденція у п/в Прага-1.

13 вересня 1936 року в Польщі у Варшаві відбулася товариська зустріч збірних Польщі та Німеччини (1:1). У складі збірної Польщі грали все ті ж Спиридон Альбанський і Ян Васевич з львівської "Погоні". Після успіхів збірної Польщі на Олімпійських іграх у Берліні цього року цей матч носив принциповий характер, та ще й до того його було проведено через місяць після завершення Олімпійських ігор. Пошта Польщі до цього матчу вирішила використати спеціальний штемпель погашення, який застосовувався в центральному поштовому відділенні "Варшава-1".

Українські футболісти в збірній СРСР

(Продовження. Початок див. "УФ" № 51, 55, 58, 62, 64, 67 і 71)

Наступного 1933 року перед зустрічю зі збірою Туреччини в Москві збірна СРСР зібралася вже у середині літа в Ленінграді, де 14 липня її знову розбили на два склади і подивилися, хто ж все ж таки відзначиться. Просто дивно, але знову другий склад отримав перемогу – 2:0, хоча у першому складі вже на воротах стояв Ідзковський, грав "москвич" Леута, ветеран Привалов і знову Копійко. На жаль, створювати якусь обновлену збірну ніхто так і не наслідився. Усі були абсолютно впевнені, що ветерани не підведуть. Однак, як же цього разу вони помилилися. До того ж ще збірна Туреччини прогала з великим рахунком збірній Москви (2:7) і в усіх склалася впевненість у легкій перемозі.

У матчі зі збірою Туреччини, законспірованої під збірну Народних будинків, 30 липня в ворота збірної СРСР, звичайно, поставили перевіреного Бабкіна й довірили грати знову ж К.Фоміну та Привалову. Тільки у другому таймі випустили на поле молодшого брата К.Фоміна – Миколу, який жодного разу в збірній СРСР участі ще не приймав і відверто випадав з ансамблю. Пропустивши раптом на початку першого тайму два м'ячі й одразу ж один відігравши, гравці збірної настільки були впевнені в переломі гри й своїх можливостях, що навіть після закінчення матчу все ще не розуміли, як же все це сталося. А матч так і закінчився – поразкою 1:2.

Протокол матчу №8:

Збірна СРСР - Збірна Туреччини - 1:2 (1:2)

30 липня 1933 р., м. Москва, ст. "Динамо". Товариський матч. 50 000 гляд.

Суддя: Кемаль Хасим-бей (Туреччина).

СРСР: Бабкін – Олександр Старостин, К.Фомін – Дубинін (М.Фомін, 46 хв.), Андрій Старостин (к),

Привалов – Микола Старостин, Дементьєв (Смирнов, 82 хв.), Іванов, Єлісєєв (Павлов, 46 хв.), С.Ільїн.

Туреччина: Авні (Сабахаттін, 28 хв.) – Яшар, Хюсюн - Білял, Іхсан, Фейзі – Ніязі, Саут, Вахаб, Шереф,

Саляхаттін (Ешреф, 46 хв.).

Голи: 0:1 – Вахаб (8 хв.), 0-2 – Білял (16 хв.), 1-2 – М.Старостин (21 м.).

Але "нет худа без добра" – мовить російська народна мудрість. Тільки після цієї поразки серйозно змінили збірну СРСР. Вже 2 вересня у матчі в Ленінграді зі збірою цього міста у нападі з'явився Костянтин Щегоцький з київського "Динамо", хоча захисні редути так і залишилися без змін – Бабкін і два брата Фоміни – Костянтин і Микола. Збірна СРСР виграла,

однак, як і слід було чекати, захист пропустив досить багато. Результат матчу – 4:3.

У 30-ті роки найсильніші футболісти вже ставали відомими в усій країні і користувалися величезною популярністю. Не залишилися вони й без уваги влади. Постановою Центрального Виконавчого Комітету (ЦВК) СРСР від 27 травня 1934 року було затверджене почесне спортивне звання “Заслужений майстер спорту СРСР”. Згідно постанови, це звання надавалося **“выдающимся мастерам – активным строителям советской физической культуры”**. Тобто не тільки спортсменам, але й тренерам, спортивним організаторам, суддям тощо. Згідно положенню це звання надавалося вищим спортивним органом у СРСР (у той час ВРФК при ЦВК СРСР) довічно з видачею посвідчення й нагрудного значка (автор – художник А.Немухін).

Вперше це звання було надане постановою ВРФК при ЦВК СРСР від 5 червня 1934 року за поданням Московської, Ленінградської та Української РФК двадцяти фізкультурникам, серед яких було 8 футболістів, у тому числі поки що тільки один український футболіст - харків'янин **Іван Васильович Привалов**.

Після введення цієї моральної зацікавленості радянських спортсменів зібрана збірна СРСР готувалася до проведення матчу-реваншу зі збірною Туреччини знову саме у Москві, а не в Туреччині. Для тренування футболістів у складі збірної СРСР у Москву були викли-

кані українські футболісти: **Микола Фомін, Дмитро Кирилов, Щегоцький і Петро Паровишников**. Однак у Москву прибули й Ідзовський, й К.Фомін. 20 липня збірна прийняла динамівців Ростова-на-Дону в столиці й розгромила їх – 9:1. У цьому матчі грали все ті ж Ідзовський, брати Костянтин і Микола Фоміни, Леута та Щегоцький, а також новачок збірної **Михайло Малхасов** (вихованець одеського футболу, в цьому році грав у "Промкооперації" Москва). У матчі Щегоцький забив 2 м'ячі та Малхасов один м'яч. Матч на цей раз не був одним перед зустріччю з турецькими футболістами. Нарешті керівництво спортом у СРСР зрозуміло, що гравців збірної перед відповідальними матчами необхідно просто награти, дати їм відчуття партнерів і знайти з ними порозуміння у грі. Другий такий тренувальний матч було проведено там же у Москві вже 29 липня зі збірною Дніпропетровська, тобто на цей раз з командою української школи футболу. Знову в складі збірної країни грали Ідзовський, брати Фоміни та Щегоцький. Перемога збірної СРСР була безперечною – 5:0. І, нарешті, 4 серпня було проведено останній контрольний матч - з легендарною в ті роки "Трудовою комуною" “зеків” з підмосковного м. Болшево. Нажаль, у цьому матчі грали тільки Ідзовський і брати Фоміни, а у нападі не було вже жодного українського форварда. Ідзовському на воротах прийшлося дуже попотіти. Засуджені програли в упертій боротьбі – 4:6.

Та ось 7 серпня в Москві на стадіоні “Динамо” в присутності 60 000 глядачів (в газетах писалося, що було розпродано 70 000 квитків) відбувся міжнародний футбольний матч між збірною СРСР і збірною Туреччини. У складі збірної СРСР цього разу грали **Антон Ідзовський, Костянтин Фомін, Станіслав Леута та Костянтин Щегоцький**. Перший тайм не приніс результату жодній з команд, а у другому таймі, як тільки на 54-й хвилині Ідзовський пропустив гол, але одразу через хвилину Щегоцький зрівняв рахунок. Та в результаті матч закінчився з рахунком 2:1 на користь радянських футболістів.

Перед матчем 7.08.1934 р. СРСР – Туреччина
(вітання капітана збірної Миколи Старостина)

Протокол матчу №9:

Збірна СРСР - Збірна Туреччини - 2:1 (0:0)

7 серпня 1934 р., м. Москва, ст. "Динамо". Товариський матч. 60 000 гляд.

Суддя: В.Рябоконт (СРСР).

СРСР: Ідзовський – Олександр Старостин, К.Фомін – Леута, Андрій Старостин, Федоров – Микола Старостин (к), П.Дементьєв, М.Бутусов, Щегоцький, С.Ільїн.

Туреччина: Авні – Яшар, Нури – Есат, Расіх, Фейзі – Ніязі, Музаффер, Фикрет, Шереф, Решат.

Голи: 0:1 – Музаффер (54 хв.), 1:1 – Щегоцький (55 хв.), 2:1 – П.Дементьєв (66 хв.).

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник – Анатолій Коломієць Під редактуванням Володимира Баньса

Анатолій
КОЛОМІЄЦЬ

РУБРИКА

**"КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ
УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ"**

У ГАЗЕТІ "УКРАЇНСЬКИЙ ФУТБОЛ"
БЕРЕЗЕНЬ 2009- СІЧЕНЬ 2010

Частина 4

2021

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник – Анатолій Коломієць

Під редактуванням Володимира Баняса

з газети "Український футбол" №64 від 4 червня 2009 року

ЗНОВУ ПРО ОФІЦІЙНІ ЕМБЛЕМИ КИЇВСЬКОГО "ДИНАМО"

Хай читачі вже пробачать, але слід все ж повернутися до розгляду цього питання, щоб нарешті розставити усі крапки у суперечці, яка виникла на сторінках нашої газети щодо того, які емблеми "Динамо" Київ слід рахувати офіційними. Справа в тому, що після особливого погляду Володимира Баняса з трактування офіційності емблем, які були наведені мною в "УФ" за 19 березня, я вже одного разу 9 квітня зробив спробу пояснити шанувальникам футболу, чому я вважаю наявність в історії нашого улюбленого клубу саме 8 офіційних емблем, обґрунтувавши це саме документальним підтвердженням. Після цього я вважав, що питання вичерпане, і ніяких інших висновків вже не може існувати. Але мабуть все ж я розраховував на розуміння знавців футболу свого віку, тобто тих, хто займався вивченням історії футболу у радянські часи. Бо серед них не могло бути жодного, який би не розумів обставин, які існували в той час у спортивному житті Радянського Союзу, і саме тому, що вони жили цим життям, "варилися" у ньому та в усіх його суперечностях і негараздах. Але очевидно, я не врахував молоде покоління фахівців футболу вже незалежної України, яким не довелося "понюхати" це життя, і які дивляться на радянські часи з висоти моральних і юридичних цінностей сучасності, роблячи свої висновки та не розуміючи, як могло бути таке, адже в інших великих футбольних державах було все згідно встановлених норм і законодавства. Через це вони, напевно, й підводять усе до цих норм, хоча й самі мабуть не завжди до кінця їх слушно розуміють.

Тому саме для молодих, але не байдужих до встановлення справедливої істини, доведеться все розкласти по полицям. І почати, напевно, слід з юридичних тлумачень саме термінів, які вони зараз застосовують у своїх аргументах. Спочатку розберемося що ж таке "емблема", "логотип", "герб" чи "crest" з допомогою існуючих словників і енциклопедій:

герб (з польської herb і німецької Erbe – спадщина) – символ родин, корпорацій, міст, провінцій або держав;

емблема (з грецької emblema – вставка, рельєфна прикраса) – умовне або символічне зображення певного поняття чи ідеї (наприклад, білий голуб – емблема миру);

логотип (з грецької logos – слово та typos – відбиток) – поліграфічні набірні літери з найуживанішими складами чи словами.

З цих трьох термінів до нашого питання мають в більшій мірі відношення "герб" та "емблема". До речі, наведений п. Банясом термін "**crest**" саме й має переклад з англійської в усіх словниках – герб, емблема. Тобто не розділяє ці два поняття. В СРСР на державному рівні застосовувався термін "герб", а на відомчому, здебільшого у спорті, термін "емблема".

Безумовно британці розуміють під терміном "crest" основний елемент герба чи емблеми – їх центральну частину, основу. Яку, до речі, вони з давніх часів використовують у визначеному обрамленні й іменують великим гербом. Але це закоренілі британці, а інші народи світу, які не такі вже консервативні, роблять з емблемами все, що їм заманеться, але, здебільшого, в розумних межах. Хоча й британці останні 30 років те ж не дотримуються цих правил (наприклад: ФК "Лідс Юнайтед" докорінно змінював свій crest 7 разів у 70-80-ті роки).

А от термін "логотип", яким насичена стаття п. Баняса, як бачите, не має якогось відношення до нашого питання. Застосовувати його у нас почали десь вже років 20, коли з'явилася безліч фірм та інших утворень різних форм власності, які навіть не спробували розробляти малюнки своїх емблем, а використовували деякі літери (перші букви довгих назв, скорочення назв тощо), обіграючи їх у різних варіантах. Але це не відноситься до нашого "Динамо". Хіба що мається на увазі перша літера "Д" з назви "Динамо".

Тоді логічно було б одразу заявити про одну-однесеньку офіційну емблему "Динамо" Київ (і, до речі, усіх динамівських клубів країн колишнього СРСР) – саме літеру "Д" у її своєрідному зображенні та про ніякі інші емблеми й не вести мови. Одна емблема і крапка. До чого тоді суперечка щодо шести чи восьми емблем? Сім з них саме мають єдиний "crest" – літеру "Д".

Але це не так. Перша офіційна емблема спортивного товариства "Динамо", до якого в минулому мала безпосереднє відношення команда київського "Динамо", цієї літери не має. А те що цю першу емблему ігнорували у Києві – просто абсурдно. Посилання п. Баняса на те, що це була емблема Московського пролетарського спортивного товариства (МПСТ) "Динамо", не піддається ніякій критиці. І саме тому, що це товариство 1923 року не мало ніякої емблеми. На початку 20-х років під час страшної розрухи в країні Рад якесь окреме місцеве спортивне об'єднання, навіть столичне, просто не в змозі було започатковувати якісь емблеми – не до цього було. Навіть кольори цього товариства (біло-блакитні) не були запроваджені. Це все вигадки, такі ж самі, як і вигадки про урочистості при відкритті київського Червоного стадіону цього ж року, як вигадки про "матч смерті" 1942 року та безліч інших вигадок радянської пропаганди. Вдумливий читач, напевно, задавав не раз собі питання, як це могло бути, що спортивна організація ЧК-ГПУ-НКВС раптом узяла собі на прапор кольори білогвардійців – своїх запеклих ворогів. Такого не могло бути. В СРСР 20-х років усе (майже без винятку) було червоного кольору. Як у тій пісні – "много красной у нас материи...". І з цієї тканини насамперед шили прапори (навіть прапор Української СРР до 1937 року був повністю червоний і блакитної смуги не мав). Спортсмени за формою не відрізнялися, одягали ту, яка була. Хіба що армійці завжди були на спортивних майданчиках у червоному, так колір крові за ними й закріпився. Щодо трусів, то вони, як правило, були чорні – такі шили тоді для червоноармійців, мабуть щоб прати не треба було досить часто.

Одразу вже в жовтні 1923 року чекісти зрозуміли, що подібно Московському ПСТ потрібно створити товариства в усіх великих містах країни і... започаткували вже 1924 року центральний керівний орган для цієї організації – Центральну Раду (ЦР) ПСТ "Динамо". А наступного року керівники цього центрального ПСО "затвердили" власну емблему. Якщо точніше, то потрібен був значок, який би красувався на грудях фізкультурників товариства. Його спеціально не розробляли – просто узяли за основу непоганий значок "Кружка спорта Санкт-Петербургской полиции" у вигляді емблеми з спортивними атрибутами, тільки у нижній частині замість наручників помістили автомобільне колесо з крильцями та значку надали форму ромбу. Отримати дозвіл на виготовлення такого значка було не важко, тому що згідно секретній інструкції ВЦВК СРСР №203/с від 4 серпня 1922 року саме ОГПУ було тією організацією, від якої здебільшого залежав адміністративний нагляд. До речі, перші значки (іл. 1), яких було зроблено достатньо велику кількість, були маленьких розмірів, бо їх виготовлення коштувало значних коштів. Але значки виявилися невиразними, спортивні атрибути на них важко було розпізнати. Тому для керівництва були замовлені у незначній кількості значки удвічі більшого розміру (іл. 2). Саме малюнок цього значка й став першою офіційною емблемою товариства. Та її ніхто не затверджував. Вона була офіційна, бо значки з її зображенням мали дозвіл відповідних органів нагляду на виготовлення. У статуті ПСО "Динамо", який затвердили значно пізніше, не було жодного слова про кольори товариства та його емблему. Цей статут став типовим статутом для республіканських ПСТ "Динамо", а потім і для

1

2

3

4

5

міських у республіках. Також і емблема ПСТ "Динамо" була єдиною для усіх республіканських і міських ПСТ, які почали засновуватися, за окремим наказом. У тому числі й для Всеукраїнського ПСТ "Динамо" (у Харкові), і для Київського ПСТ "Динамо", яке підпорядковувалося Всеукраїнському. Деякі ПСТ вже пізніше знайшли кошти на виготовлення у невеликій кількості значків для своїх керівників. Відомі значки Московського (іл. 3), Ленінградського (іл. 4), Кронштадтського, Далекосхідного ПСТ та ПСТ Закавказької СФРР (іл. 5). Ці значки майже не відрізняються від значка центрального ПСО (як каже В.Баняс, "crest" збережено на кожному з них). Але в Українській СРР власні значки не вироблялися, тому використовувалися лише загальні значки ПСО "Динамо".

Та значки під час матчу на футболках, звісно, не носили, бо це могло призвести до травмування, а виготовлення нашивок з малюнком першої емблеми на футболках гравців коштувало добрих грошей, адже у ті часи це робилося винятково шляхом вишивання нитками, бо технологій нанесення малюнків фарбою майже не існувало. Тому вже 1926 року ЦР ПСТ "Динамо" вирішила нашивати лише першу літеру з назви товариства, помістивши її у ромб (за малюнком ветерана московського "Динамо" О.П.Борисова). До речі, начебто, як стверджують знавці історії московського "Динамо", саме в цей час були затверджені й кольори форми динамівців – біло-блакитні (чи точніше - біло-сині).

Цю "малу" емблему почали друкувати в деяких газетах та журналах, так як і "велику" емблему (приклади наведені в "УФ" за 9 квітня), і саме тому є всі підстави рахувати також офіційною й емблему з літерою "Д" у ромбі. Ось Вам і друга емблема київського "Динамо". А для більшого підкріплення існування першої емблеми у 30-ті роки наведу ще один офіційний документ, а саме грамоту, яку вручили від ПСО самому Максиму Горькому у вересні 1932 року (іл. 6). На цій грамоті тільки "велика" емблема. Тому міф про зміну першої емблеми другою з літерою, маю надію, вже розвіявся.

6

Вже у другій половині 30-х років почали створювати проф-спілкові добровільні спортивні товариства (ДСТ), і в цей час було реорганізовано й відомче пролетарське товариство "Динамо", яке почало іменуватися фізкультурно-спортивним товариством (ФСТ). Очевидно вже пролетарів з револьверами в органах НКВС не було, і слово "пролетарське" виглядало смішним. Спочатку створили Всесоюзне ФСТ, а потім переробили повну назву й інших товариств "Динамо".

ВФСТ "Динамо" за прикладом інших ДСТ одразу замовило собі значки – ромб з вже традиційною літерою "Д" трохи витягнули і над ним розмістили червону зірочку. Знову ніякої затвердженої емблеми ВФСТ не затверджувало, лише малюнок цього значка автоматично став офіційною третьою емблемою (саме з витягнутим ромбом, бо жодного зображення звичайного ромба з зірочкою я ніколи не зустрічав). Київське ФСТ "Динамо", яке підпорядковувалося Українському ФСТ "Динамо", звичайно, почало використовувати саме цю третю емблему, хоча на футболки динамівців увесь час (аж до 1989 року) продовжували нашивати звичайний ромб з традиційною літерою "Д" без зірочки (другу емблему) або літеру "Д" без ромбу.

При черговій реорганізації ДСТ наприкінці 50-х років та створенні Союзу спортивних товариств і організацій СРСР замість Комітету з фізичної культури і спорту при Раді Міністрів СРСР у ЦР ВФСТ "Динамо" нічого не змінювали, але у республіках офіційно були створені повноцінні Республіканські ради й цього ВФСТ. Українська Республіканська рада ВФСТ "Динамо", звичайно, теж ніякої своєї окремої офіційної емблеми не затверджувала і використовувала емблему ВФСТ. Але у другій половині 60-х років ця рада виготовила для своїх членів простенький значок зі своєю емблемою (іл. 7), на початку 70-х років ця емблема з'явилась на більш якісно виконаному значку (іл. 8), а 1976 року – на значку на честь 50 річчя українського "Динамо" (іл.9). Так як київське "Динамо" входило до складу цієї української організації "Динамо", то звісно емблема її автоматично стала й офіційною

7

8

9

емблемою футбольної команди "Динамо" Київ. До того ж вона неодноразово з'являлася у газетах і журналах, а також в інших друкованих виданнях.

І навіть коли було створено професійний футбольний клуб "Динамо", то з затвердженням його офіційної емблеми не спішили, а спочатку використовували літеру "Д" з підписом знизу у прямокутнику - "Киев" російською мовою, потім з 1991 року вже українською – "Київ".

От така проза емблематики перших спортивних об'єднань у СРСР. Що було зображено на дозволеному для виготовлення значку, то й ставало офіційною емблемою об'єднання. І така система існувала не тільки у довоєнний період, але й на протязі усього часу існування Радянського Союзу. Навіть коли в останні роки існування СРСР нарешті спромоглися створити декілька професійних футбольних клубів, то так і не змогли затвердити їх емблеми.

Тому просто якось навіть смішно підводити під це питання якісь канони геральдики, розмірковувати й вести балачки про англійський "crest". Схаменіться, добрі люди! Чи ви не розумієте в якій країні існувало це "Динамо"? Нарешті станьте з голови на ноги, стрепеніться!

Щодо часів незалежної України, то суперечливі питання щодо офіційних емблем ФК не виникали. Але до того часу, поки п. Баняс не порушив питання "зміни власності" й зовсім не виправдано підвів під це появу над емблемою ФК зірочок жовтого кольору, які символізували лише один та два десятки перемог у чемпіонатах. Тай він сам відверто у цьому зізнався, що притягнув ці останні дві емблеми до нових форм власності клубу "за вуха", але чомусь зробив висновок, що ці "нестиковки" не є принциповими для нього. Для нього може й так, але для шанувальників київського "Динамо" зовсім навпаки.

І на останнє дуже вже хочеться підкинути "дровець" до цього вогнища суперечок. Усім відомо, що за часів незалежності усі спортсмени-динамівці України, у тому числі й футболісти команд колективів фізкультури МВС та СБУ України (так званих за часів ще СРСР "клубних команд") були залучені до нового ФСТ "Динамо". Саме це товариство одразу ж зареєструвало свою нову офіційну емблему у новому правописі літери "Д" с короною-тризубом над цією літерою (іл. 10). Звісно всі розуміють, що ні це товариство, ні його "клубні" команди не мають ніякого відношення до професійного клубу "Динамо" Київ. Але коли вже зачеплене питання форм власності, то з дня створення 1993 року акціонерного товариства "ФК "Динамо" Київ" безпосередньо до числа його акціонерів входило й це ФСТ. Та й його футбольні команди колективів фізкультури грають під назвою "Динамо" та мають ті ж кольори. То може й цю офіційну емблему сучасного українського ФСТ "Динамо" потрібно якось враховувати. Мабуть члени цього товариства будуть наполягати щодо входження ФК "Динамо" Київ й до цього товариства? Тобто ось вам і ще одне спірне питання.

Тому треба зробити на мій погляд на цей час єдиний висновок: **у своїй історії київська футбольна команда майстрів спортивного товариства "Динамо" за радянські часи мала 4 офіційні емблеми та за часів існування футбольний клубу "Динамо" Київ – 4 офіційні емблеми.** Якщо ж хтось з цим не погоджується, то тоді хай вважає що за всі часи у команди була єдина емблема (crest) – літера "Д", яку обігравали, як хотіли й хто хотів. як у минулі часи так і зараз. Але хай одразу збагне, що такий же crest мають і динамівці Москви та й ще з півсотні існуючих і нині динамівських команд на теренах колишнього СРСР. Напевно це буде гарним виявленням бажання повернення до загального "табору" братніх народів нової імперії.

* * *

У статті В.Баняса в "УФ" за 14 травня мене якось ще здивувало й те, що знову там було вказано - "футбольна команда київського "Динамо" була сформована не раніше, ніж на весні 1928-го". Що це – ще одна суперечка? Будемо розкручувати цю тему в черговий раз? Пробачте, але в мене вже сил не вистачить знову вкотре роз'яснювати, що футбольні команди існували в органах ГПУ і НКВС ще з 1925 року. І коли створили ПСО "Динамо" в Києві, то їх ніхто не розганяв, так вони і грали у футбол. Інша річ, що серед "чекістів" було замало гарних футболістів, а керівництво вимагало перемог. Тому й почали вже 1928 року створювати так звану "показову" команду "Динамо" Київ, не цураючись пограбуванням кращих гравців з команд залізничників та інших профспілок Києва. То хіба це не зрозуміло усім, чи щось ще потрібно доводити? Пробачте, але я вважаю, що це вже наруга й знущання над моєю працею.

10

Історія українського футболу в філателії

(Продовження. Початок див. "УФ" №39, 43, 47, 51, 55, 58, 62, 64, 67, 71 і 75)

1937 року почав розіграватися новий приз Української СРР - кришталевий Кубок в металевому обрамленні, спеціально підготовлений до фіналу, у боротьбі за який прийняло участь 39 українських команд. Володарем цього Кубка стало київське "Динамо", яке у фіналі обіграло одноклубників з Одеси (4:2). 1938 року "Динамо" Київ знову стало володарем цього

призу, який вже чітко іменували Кубком України, переграв у фіналі своїх земляків з "Локомотива" (3:1). Це був перший приз, який вручався українським футболістам у радянський період. Міністерство зв'язку СРСР 24.10.1979 р. випустило маркований конверт (іл. 1) з зображенням першого футбольного призу Української республіки (художник Н.Колесников). Безумовно, цей конверт стане прикрасою тематичної колекції про футбол в Україні та по-перше тому, що він виконаний на дуже високому художньому рівні.

А 1938 року в спортивній серії марок СРСР з'явилася марка (іл. 2) за малюнком ху-

1

дожника І.Дубасова з зображенням гострого моменту гри – біля воріт суперників нападаючий готується провести удар по м'ячу (номінал 50 коп.). Чомусь у Москві усі вирішили, що на марці зображено Сергія Ільїна за характером його "почерку" – сильного удару лівою ногою. Однак це тільки припущення, тому що у зображеному футболісті неважко взнати й деяких українських футболістів. Особливо він схожий на Костянтина Щегоцького з київського "Динамо". Тем більше, якщо звернутися до року випуску марки, то кращою українською командою було "Динамо" Київ, котре 1938 року зайняло третє місце, а до того в першому чемпіонаті СРСР 1936 року кияни були віце-чемпіонами. І нарешті, у цьому році у вищому ешелоні чемпіонату СРСР грало 6 команд з 4-х міст України, тобто 23% усіх учасників.

2

Республіканський стадіон у Києве збудували вже 1941 року та 22 червня готувалися його урочисто відкрити. Назвали його на честь нового першого секретаря Компартії України М.С.Хрущова. І треба ж було такому статися – саме в цей день німецькі війська напали на Радянський Союз. Почалася Велика Вітчизняна війна народів СРСР з гітлерівськими загарбниками. Звичайно відкриття Республіканського стадіону ім. М.С.Хрущова у Києві відклали "до кращих часів".

Період другої світової війни в українському футболі займає значне та важливе місце. Саме 1942 року в окупованому німцями Києві футболісти київського "Динамо", яким не вдалося вийти з оточення, продовжували грати у футбол і навіть декілька матчів провели з німецькими й угорськими військовослужбовцями. В усіх матчах вони отримали перемоги та напевно це в деякій мірі також підштовхнули німців заарештувати декількох футболістів і кинути до концтабору в Баб'єму яру. Четверо футболістів були все ж таки розстріляні. Ці події призвели до того, що з патріотичних цілей була створена легенда про "матч смерті", написані книжки, створені кінофільми.

Знайшов відображення "матч смерті" і у філателії. По-перше, побачив світло 29.02.84 р. маркований конверт, випущений Міністерством зв'язку СРСР (художник В.Коновалов) з зображенням Пам'ятного знака розстріляним футболістам, який було встановлено на київському стадіоні "Старт" (скульптор А.Харченко), де проводили свої матчі футболісти у той час (іл. 3). По-друге, 1985 року була надрукована видавництвом "Мистецтво" немаркована поштова картка (наклад 50 000 прим.) з зображенням цього Пам'ятного знака на постаменті біля футбольного поля стадіону (архітектор А.Ігнащенко), Палацу спорту та Республіканського стадіону Києва (іл. 4). І, по-третє, також Міністерством зв'язку СРСР 22.01.1988 р. була видана й маркована поштова картка (наклад 200 000 прим.), на лицьовій стороні якої (іл. 5) зображено

Республіканський стадіон Києва (у дні спортивного свята) та Пам'ятний знак на стадіоні "Старт" (оформлення картки Ю.Конашенкова).

3

4

5

Українські футболісти в збірній СРСР

(Продовження. Початок див. "УФ" № 51, 55, 58, 62, 64, 67, 71 і 75)

1935 року збірна СРСР домовилася продовжити цикл матчів з турецькою збірною, цього разу на виїзді - у Туреччині. Вже у серпні ВРФК СРСР затвердив склад першої та другої збірних СРСР на матчі зі збірною Туреччини. До першої збірної були включені українські футболісти К.Фомін (вже киянин), Леута (Москва), Гребер (Дніпропетровськ), Шиловський (також вже киянин) і Паровишников (Харків), а до другої збірної включили Трусевича (Одеса), Кирилова (Харків) та Щегоцького (Київ).

У рамках підготовки збірної СРСР за досвідом минулого року було проведено у вересні-жовтні знову декілька тренувальних матчів збірної. Спочатку всіх кандидатів до збірної СРСР зібрали 26 вересня у Москві й провели їх перегляд під час матчу між першим і другим складами збірної. У цьому матчі у першому складі грали троє українських молодих і талановитих футболістів: **Віктор Шиловський**, **Володимир Гребер** і **Петро Паровишников**. Матч завершився черговою поразкою першого складу збірної від другого – 0:1. Через три дні, 29 вересня обидва склади збірної СРСР у переформованому вигляді зустрілися там же удруге. Жодного українського футболіста в першому складі збірної вже не було. Матч закінчився знову

Вихід на поле збірної СРСР в матчі зі збірною Туреччини в Стамбулі 13.10.1935 р. (шостий С.Леута, восьмий .Шиловський)

ж поразкою першого складу – 3:4. Слід відмітити, що у других складах все ж переглядали К.Фоміна, Леуту й Щегоцького, вірніше в них вже були впевнені та давали просто пограти. І, нарешті, вже перед поїздкою до Туреччини остаточно сформована збірна СРСР 5 жовтня зустрілася у Москві з армійською командою ЦБЧА. До першого складу збірної, як і слід було чекати, повернули нападаючого Шиловського та півзахисника Леуту, а оборону посилили К.Фоміним. І

збірна виграла цей матч – 3:1, а один з голів провів навіть Шиловський.

З українських футболістів до Туреччини узяли **Костянтина Фоміна, Станіслава Леуту, Віктора Шиловського та Костянтина Щегоцького**. І вже 9 жовтня до Туреччини з Одеси на пароплаві “Чичерин” виїхали фактично два склади збірної СРСР. Очолював делегацію голова ВРФК СРСР В.М.Манцев.

У Туреччині збірна СРСР провела на цей раз не чотири матчі, а шість. Чи грала наша команда усі матчі з національною командою Туреччини (збірною Народних будинків), тобто з кращими з кращих, важко судити. Багато відомих радянських статистиків вважають, що цілий ряд матчів проходив зі збірними міст Туреччини, а саме збірними Стамбула, Анкари та Ізміру. Однак ці збірні, звичайно, були підсилені кращими гравцями з інших міст. Не надавши протоколи матчів, перерахуємо їх і вкажемо, хто ж з українських футболістів в них грав, а приймали вони участь в усіх матчах:

Привітання капітанів збірних Туреччини і СРСР 15.10.35 р. (справа К.Фомін)

у Стамбулі:	13 жовтня. Леута та Шиловський (вийшов на заміну на 60-й хв.)	2:1
	15 жовтня. К.Фомін (к), Леута, Шиловський, Щегоцький (1-й тайм)	2:2
у Анкарі:	19 жовтня. К.Фомін, Шиловський (забив першого гола)	3:3
	21 жовтня. Леута та Шиловський	3:2
у Ізмірі:	25 жовтня. Леута, Шиловський (забив другий гол), Щегоцький(1-й тайм)	2:1
	27 жовтня. К.Фомін, Леута, Шиловський, Щегоцький (до 80-ї хв.)	3:3*

* суддя А.Щелчков в останньому матчі не зарахував один пропущений збірною СРСР гол, однак у всіх турецьких офіційних виданнях результат цього матчу рахується як перемога збірної Туреччини - 4:3.

Звернемо увагу читача все ж на останній матч. За 8 хвилин до кінця гри збірна СРСР програвала – 1:3 і в одній з вирішальних атак все ж забила гол. А потім за 2 хвилини до кінця матчу радянський суддя призначив пенальті за напад турецького захисника на радянського гравця в штрафній площадці. Можете собі уявити, що коїлось на стадіоні. Турецькі гравці, звичайно, покинули поле, а що їм ще залишалося робити? Але губернатор і голова народної партії якось все ж умовили гравців повернутися на поле. Леута забив спокійно пенальті та матч закінчився ще однією з атак турецьких футболістів.

Чесно кажучи, чим більше вивчаєш події на футбольних полях тих часів, тим більше не перестаєш дивуватися цинізму поведінки футболістів країни Рад і тій атмосфері, в якій проходили абсолютно усі принципові матчі не тільки збірної країни, але й практично усіх команд СРСР довоєнного періоду. Поклавши руку на серце, скажіть, хіба в інших країнах могли полюбити таких представників радянського образу життя? Та ніколи, и ця ненависть передавалася з покоління в покоління, й від цього нікуди не дінешся, й переломити погляд турок, поляків, фінів, чехів і усіх інших народів щодо порядності людей, які мешкали на території як Російської, так і Радянської імперій, ох як буде важко. На це знадобляться сотні років.

Повірте людині, яка півстоліття жила футболем: лозунг "Победа любой ценой" – це про радянський футбол тих часів. Інколи складається враження, що за поразку в визначених матчах футболістам загрожував розстріл і не інакше. А чому, власне, загрожував? Їх достатньо розстріляли й згноїли у сталінських таборах. Узяти хоча б зірок українського футболу тих років. Рідко, однак все ж проскакує у друкованих виданнях інформація про розстріл у казематах НКВС Казимира Піонтковського та Олександра Шпаковського, про заслання на Колиму й загибелі там Валентина Прокоф'єва, Олександра Штрауба та Петра Міщенко, про багатолітню відсидку в таборах Станіслава Леути, про майже двохрічне замкнення у камері для "ворогів народу" Лук'янівської тюрми Києва Костянтина Щегоцького... І це ще не все... А також ми промовчали про росіян: хоча б для прикладу, про відбування покарання у таборах чотирьох

братів Старостиних... Якщо усі вони вороги народу, то що ж вони, цікаво, поганого цьому народу зробили???

Повертаючись з Туреччини, збірну СРСР спостигла неприємність – пароплав “Чичерин” сів на мілину у районі м. Констанца (Румунія). Футболісти змушені були пересісти на криголам “Торос” і прибули до Одеси тільки 7 листопада. В Москву на свята вони вже не встигали й погодилися порадувати одеських уболівальників футболу - провели 8 листопада матч зі збірною цього міста. Матч закінчився безрезультатно – 0:0. У цьому матчі грали усі четверо українських футболіста, й капітаном збірної був К.Фомін.

Але збірну СРСР у наступні довоєнні роки не збирали. Збірній Туреччини, що приїхала до СРСР 1936 року на матч-реванші зі збірною СРСР, підсунули замість неї “показові” команди вищого ешелону радянського футболу, й вони в захопленні від цього не були. Іншого, подібного за рівнем гри суперника, знайти було важко, та й престиж радянського спорту не хотілося нашим “партократам” втрачати, особливо перед власними шанувальниками футболу.

Підсумки участі українських гравців у складі збірної СРСР довоєнного періоду нами вже були зведені в єдину таблицю, яка опублікована на сторінках “Клубу” №11 в “УФ” за 21 травня.

* * *

Після викладеної у дев'яти номерах нашого “Клубу” розповіді щодо участі українських футболістів у складі збірної СРСР ми зробимо перерву і у наступному номері продовжимо вже розгляд питання участі футболістів у складі збірної України довоєнного періоду. Це дасть нам змогу прискорити визначення рейтингу українських футболістів саме за цей період.

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник – **Анатолій Коломієць**

Під редактуванням Володимира Баняса

з газети "Український футбол" №82 від 11 червня 2009 року

Визначення найкращих в українському футболі

(Продовження. Початок див. "УФ" №№39, 43, 58, 62, 64, 67, 71, 75)

Завдяки підказці шановного В.Стрихи з Черкас про те, що з розгляду питання - кого з футболістів Західної України вважати українським футболістом, треба звернутися до польської книжки А.Говаржевського "Львів і Вільно в екстракласі" 1997 р. вид., дійсно ми в цьому чудовому виданні знайшли майже бездоганні біографічні та спортивні дані про кожного футболіста, який грав у львівських клубах довоєнного часу й добився якихось успіхів.

Польща

Саме після цього вже з'явилась можливість довести до шанувальників українського футболу те, що з 27 гравців команд Львова та одного з команди Варшави, які залучалися до збірної Польщі, тільки 20 є корінними мешканцями міст і селищ сучасної України та вихованцями футболу цих поселень, а саме:

- вихованці львівського футболу: **В.Кухар, С.Альбанський, Міхал Матіас, Я.Васевич, М.Батш, Ю.Слонецький, Ю.Міллер, Ф.Гебартовський, С.Дойчман, Б.Фіхтель, Л.Шнейдер, Л.Шабакевич, Ф.Кміцінський, С.Сумара, А.Цимер** та не врахований нами **Ян Драпала** (1 матч);

- вихованці стрийського футболу: **Ю.Гарбень, І.Редлер;**

- вихованець самбірського футболу **З.Штеєрман;**

- вихованець дніпропетровського футболу **В.Кригер** (як гравець "Полонії" Варшава).

Також маючи повні склади львівської "Погоні" з визначеною кількістю зіграних матчів кожним з гравців, враховуючи нашу вимогу щодо 50% зіграних матчів в призовому сезоні, ми тепер можемо точно визначити хто ж саме з українських футболістів скільки разів був чемпіоном Польщі:

- по 4 рази: **М.Батш, В.Кухар, Ю.Гарбень;**
- по 3 рази: **Ю.Слонецький, Л.Шабакевич, Б.Фіхтель, Е.Гуліч;**
- по 2 рази: **Л.Шнейдер, Ф.Гебартовский, С.Дойчман, Т.Ігнарлович;**
- по 1 разу: В.Хачевський, К.Вуйцицький, А.Юрас, Я.Воляк, М.Кухар, В.Ляхович, А.Мауер.

Також віце-чемпіонами Польщі були українські футболісти:

- по 3 рази: **Міхал Матіас, С.Альбанський, С.Дойчман, А.Цимер, Л.Ганін, Й.Нахашевський;**
- по 2 рази: **В.Кухар, Я.Васевич, Мечислав Матіас, Ч.Скорочинський (Берега);**
- по 1 разу: **Й.Кухарський, Ф.Шлафф.**

З нових прізвищ, які не виділені у цьому переліку, усі є вихованцями львівського футболу, окрім воротаря Владислава Хачевського – уродженця м. Коломия.

Дякуємо В.Стріху з Черкас за помічену ним нашу помилку у №10 нашого "Клубу" в "УФ" за 14 травня, а саме щодо того що львівська "Спарта" 1926 року була не володарем Кубка Польщі, а тільки фіналістом цього першого та єдиного довоєнного розіграшу. А також за його дослідження про те, що з 11 гравців "Спарти", прізвища яких були наведені, українськими футболістами можна вважати К.Вуйцицького, К.Мурського, Ф.Дмитрова, В.Муравця та В.Рагана (не грав у фіналі, але з 4-х матчів грав точно у двох), але й також М.Шевчука, С.Олейнічака та Б.Косинського, які хоча й народилися не на території сучасної України, але є вихованцями львівського футболу.

Щодо володарів Кубка президента Польщі Мосцицького 1938 року зі збірної Львова, то тут однозначно треба вважати українськими футболістами **С.Альбанського, Міхала Матіаса, С.Сумару, Л.Ганіна, В.Богурата, В.Лемішко, А.Немця та О.Скоцєня, а от інформації щодо Валицького, Зуба, Ольберта та Шмідта ще немає.**

Та краще вже переключимось на футбол інших країн. Є нова інформація (саме від В.Стріхи) щодо українських футболістів у Румунії, Чехословаччині, Угорщині та Франції:

Румунія

- у збірній Румунії грали: **А.Айзенбайзен-Ферару** – 9 матчів (на чемпіонаті світу 1930 р. – 2 матчі), **Р.Садовський** – 5 матчів (на чемпіонаті світу 1938 р. – 1 матч), **С.Мечинський** – 1 матч;

- чемпіонами Румунії були: **А.Айзенбайзен-Ферару** – 4 сезони ("Венус" Бухарест), **М.Вилков** – 3 рази ("Вену" Бухарест), **Р.Садовський** (до закінчення війни) – 2 рази ("Рапід" Бухарест);

- другим призером Румунії був **Р.Садовський** до закінчення війни – 4 рази ("Рапід" Бухарест – 3 рази та АМЕФ Арад – 1 раз) та після війни – 2 рази ("Рапід" Бухарест та ЧФР Бухарест);

- третім призером Румунії був **Р.Садовський** до закінчення війни – 1 раз (АМЕФ Арад) після війни – 1 раз (ЧФР Бухарест);

- володарем Кубка Румунії був **Р.Садовський** до закінчення війни – 3 рази ("Рапід" Бухарест).

Чехословаччина

- у збірній Чехословаччини грали: **Самуель Шиллінгер** (вихованець ужгородського футболу) – 4 матчі та відомі вже нам **Г.Колочаї** – 4 матчі (був кандидатом у збірну на Чемпіонаті світу 1934 р., але не грав) і **О.Бокшай** – 2 матчі;

- володарем Кубка Центральної Європи (Кубок Мітропи) були **Г.Колочаї** – 1 сезон ("Спарта" Прага – 1935 р.) та **О.Бокшай** – 1 сезон ("Славія" Прага – 1938 р.);

- фіналістом Кубка Центральної Європи був **Г.Колочаї** – 1 сезон ("Спарта" Прага – 1936 р.);

- півфіналістом Кубка Центральної Європи був **Г.Колочаї** – 2 сезони ("Спарта" Прага – 1934 і 1939 рр.);

- чемпіоном Чехословаччини був **Г.Колочаї** – 1 сезон ("Спарта" Прага), а чемпіоном Чехії був **О.Бокшай** – 3 сезони ("Славія" Прага);

- другими призером Чехословаччини були: **Г.Колочаї** – 4 сезони ("Спарта" Прага) і **О.Бокшай** – 2 сезони ("Славія" Прага);

- володарем Кубка Чехословаччини був **Г.Колочаї** – 2 рази ("Спарта" Прага), а володарем Кубка Чехії був **О.Бокшай** – 1 раз ("Славія" Прага).

Угорщина

- у збірній Угорщини грали півзахисник **Ласло Пешовник** (Pesovnik László) – 7 матчів і нападаючий **Режо Химмер** (Himmer Rezső) – 2 матчі (обидва - вихованці ужгородського футболу) та відомий вже нам **Г.Колочаї** – 2 матчі;

- чемпіоном Угорщини був **Г.Колочаї** – 1 сезон ("Ференцварош" Будапешт);

- другими призером Угорщини був **Г.Колочаї** – 1 сезон ("Уйпешт Дожа" Будапешт);

- третім призером Угорщини був **Р.Химмер** – 2 сезони ("Вашаш" Будапешт).

Франція

- у збірній Франції грав **Андраш Шимоні** (Andras Simonyi) – вихованець закарпатського футболу (народився у м. Хуст) – 4 матчі, 1 гол (1942-45 pp.);

- фіналістом Кубка Франції був **Г.Колочаї** – 1 раз ("Олімпік" Лілль – 1939 р.).

Офіційні кваліфікаційні звання спортивних арбітрів СРСР

14 березня 1934 року ВРФК при ЦВК СРСР затвердив вище в СРСР почесне суддівське звання "Всесоюзний суддя з футболу" (в подальшому мало назву "Суддя всесоюзної категорії"). А у листопаді цього року спортивно-суддівський комітет ВРФК УСРР присвоїв почесні звання "Всесоюзний суддя з футболу" кращому своєму судді з футболу Івану Сергійовичу Космачову та вже своє почесне звання "Республіканський суддя з футболу" - професору В.А.Бляху, С.Й.Хавчину, М.Ю.Ходаку и С.З.Хейфецу.

В.А.Блях і І.С.Космачов стали вже киянами, тому що з переносом столиці УСРР переїхали до Києва.

Космачов І.С.

Для підвищення кваліфікації київських суддів ВРФК УСРР доручив Київській обласній Раді фізкультури негайно розпочати проведення семінарів, в яких повинні були прийняти участь усі без виключення футбольні судді столиці УСРР, незалежно від їх категорій. Головою Секції футболу ВРФК УСРР призначив Космачова І.С.

Вже 10 липня 1936 року в Москві відбулася II Всесоюзна нарада з футболу. На нараді була встановлена нова класифікація футболістів, тренерів і суддів, а також створена нова Колегія суддів ВКФС СРСР.

Всесоюзними суддями з футболу були затверджені київські судді

В.А.Блях, С.Й.Хавчин і Л.А.Чернобильский. А професор В.А.Блях був обраний заступником голови Всесоюзної колегії суддів з футболу.

Головна дирекція спорту ВКФС до кінця цього року розробила "Тимчасове положення про колегії суддів з окремих видів спорту". В положенні не тільки регламентувалася робота всесоюзної та місцевих колегій суддів, але також була введена єдина кваліфікація суддів, визначена їх форма, значок і квиток (посвідчення) судді. Для усіх суддів були встановлені наступні категорії: всесоюзний суддя, республіканський суддя та судді 1, 2 і 3 категорій. Значок судді повинен був розміщатися на формі судді - на лівій стороні грудей. Однак на виготовлення значків коштів не виділили й значки до війни якщо й існували, то тільки в пробних варіантах.

Вже аж на початку 50-х років з'явилися офіційні значки суддів, які вручалися арбітрам при присвоєнні їм тієї чи іншої категорії: всесоюзної (іл. 1), республіканської (іл. 2), 1-ої, 2-ої та 3-ої (іл. 4-6). Спочатку значки були єдиними для усіх суддів СРСР, однак у наступні роки Республіканська колегія суддів УРСР для своїх суддів республіканської категорії виготовила власний значок (іл. 3). У ті роки значки були чудової якості, їх виготовляли з важкого металу та з покриттям гарячою емаллю. Кріпилися вони до одягу, як правило, на гвинтах з закрутками, рідше на булавках.

1

2

3

4

5

6

Нагородні значки спортивних арбітрів СРСР

18 жовтня 1954 року за наказом Комітету з фізичної культури та спорту при Раді Міністрів СРСР був запроваджений Почесний суддівський нагрудний знак (іл. 7) для вручення суддям всесоюзної категорії за активну й бездоганну громадську діяльність в якості судді з спорту на протязі 25 і більше років (1977 року замінений званням "Почесний суддя з спорту" з врученням знака). Одним з перших цього року отримав цей знак київський суддя С.Д.Романенко.

7

Вже 1967 року Федерація футболу СРСР прийняла спеціальне рішення про заходи з покращення суддівства матчів. Арбітри, які провели добре 100 матчів

8

9

(чемпіонат і Кубок СРСР, а також міжнародні матчі), нагороджувалися пам'ятною "золотою"

медаллю (іл. 8), а за бездоганне проведення 80 матчів – "срібною"

медаллю (іл. 9). Та й президія Центральної ради Союзу спортивних товариств і організацій СРСР цього року затвердила нове Положення

про суддів і суддівські колегії, згідно якому були встановлені вже наступні суддівські категорії: суддя з спорту, потім судді III-ої, II-ої та I-ої категорій,

потім суддя республіканської й всесоюзної категорії, а за активну й плідну діяльність арбітри отримували можливість бути

удостоєними почесного звання "Заслужений суддя СРСР з футболу".

Оголошення

Продовжуємо друкувати перелік нових членів Об'єднання любителів історії та статистики футболу (ОЛІСФ), а також оголошення шанувальників футболу.

Нові члени ОЛІСФ:

37. КОНОВАЛ Сергій Степанович, 31612, Хмельницька обл. Чемеровецький р-н, с. Кутківці, вул. Шевченка, 73. 1961 р.н. (книги, довідники, газети "Український футбол", значки "Динамо" Київ).

Оголошення шанувальників футболу:

Яловець Сергій, тел. .... Продам колекцію газет, довідників і брошур. Наявні газети: "Спортивна газета" (1994-98), "Український футбол" (1992-2000), "Команда" (1994-2005), "Спорт-Экспресс" (1993-2000).

Коновал Сергій Степанович, 31612, Хмельницька обл. Чемеровецький р-н, с. Кутківці, вул. Шевченка, 73. Продам або обмінюю книги, довідники, програмки ЄК, СРСР і України (чемпіонат і кубок) та інший матеріал на значки "Динамо" Київ.

Історія українського футболу в філателії

(Продовження. Початок див. "УФ" №39, 43, 47, 51, 55, 58, 62, 64, 67, 71, 75 і 79)

У воєнні роки в тилу працювало багато підлітків – учнів професійно-технічних закладів. 1943 року було створене Всесоюзне ДСТ "Трудові резерви". До 30-річчя цієї події 28.03.73 р. Міністерством зв'язку СРСР був виданий маркований конверт з зображенням офіційної емблеми та прапора цього товариства в руках спортсменів – учнів ПТУ за малюнком художника Р.Стрельнікова. А 40-річчя цього ДСТ було відмічено також маркованим конвертом за малюнком художника В.Коновалова. Цей конверт було видано 4.02.1983 р. На ньому зображена також емблема ДСТ на прапорі вже з орденом Трудового Червоного Прапора, яким було нагороджено це товариство. Ці поштові сувеніри необхідно включити до колекції, тому що під прапором цього товариства та з його офіційною емблемою в УРСР грала футбольна команда майстрів з Луганська (тоді – Ворошиловграда) у 1949-63 роках і, звичайно, велика кількість команд колективів фізкультури професійно-технічних учбових закладів.

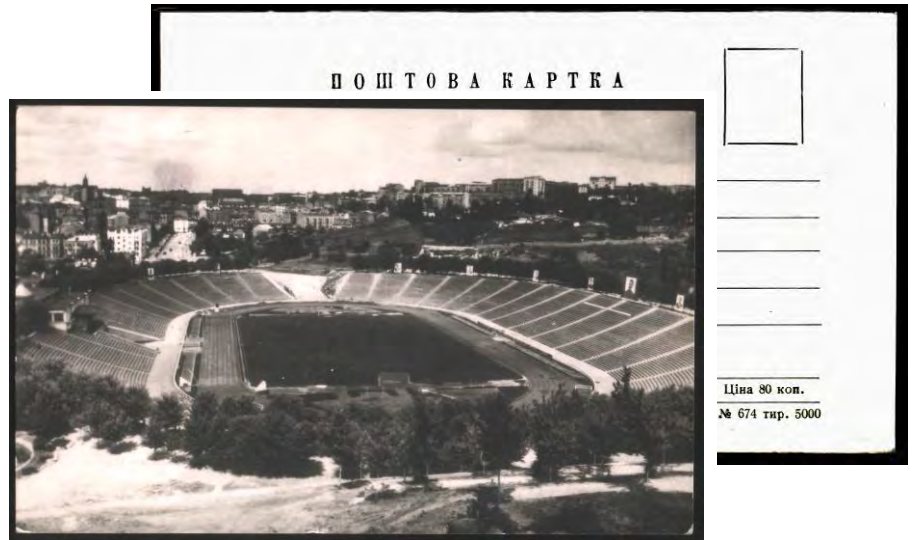
1

2

Після повного визволення України від німецьких загарбників вже 1944 року в Києві розпочалися знову змагання з футболу. Вже 25 червня 1944 року було проведене урочисте відкриття Республіканського стадіону ім. М.С.Хрущова. Символічно, що в цей день був проведений саме матч "Динамо" Київ - ЦБЧА Москва, тобто той, якому не судилося бути проведеним 22 червня 1941 року. Зовнішній вигляд цього стадіону тих часів не був зафіксований на офіційних філателістичних матеріалах.

Однак є одна немаркована поштова картка, без якої колекція просто втратила б багато, а саме інформацію про головний стадіон Української республіки. Рекомендована до колекції листівка була видана у 50-ті роки Київською фабрикою масового фотодруку треста "Укрфото" (порядковий номер випуску - №300) накладом 5 000 прим. і в теперішній час вже достатньо раритетна.

3

Після війни в червні 1946 року Секція футболу Всесоюзної Ради фізичної культури СРСР (таку назву тоді мала Федерація футболу СРСР) вступила до ФІФА. Необхідно було починати виконувати обов'язки та вимоги цієї всесвітньої футбольної організації і насамперед підключитися до міжнародних змагань, але "залізна завіса" й панування НКВС ще 7 років, до смерті "вождя народів", не дозволяли й пальцем поворушити у цьому напрямку, крім, по-перше, безславного виїзду збірної СРСР на Олімпійські ігри 1952 року в складі команди ЦБЧА, яка користувалася усіма благами й пільгами, а по-друге, розформування армійського елітного футболу після поразки збірної. У ці роки – роки впевненості у тому, що радянський футбол є найкращим у світі, в дуже поганому стані знаходилися "немосковські" команди, у тому числі й українські.

4

У 1948 і 1949 роках пошта СРСР випустила в обіг дві футбольні марки номіналом у 30 і 40 копійок з зображенням реальних моментів гри у футбол. Звичайно для цього художники В.Андреев і В.Зав'ялов використали

5

фотографії. На марці 1948 року дійсно права частина була змальована з відомого фото з зображенням московських футболістів В.Соколова та С.Соловйова. В зображеному зліва футболісті "знавці" впізнають К.Бескова, але це не достовірно. На марці 1949 року знову хтось поспішив взнати москвичів В.Трофимова, А.Парамонова та воротаря А.Жмелькова. Фото не знайдено, але, як кажуть "професора" цього й не потрібно і не вимагається, тому що цих футболістів видає їх стиль гри та характерні силуети. З точки зору автора цієї статті цим двом поштовим мініатюрам необхідно знайти місце у колекції про футбол в Україні. Й хоча у ці роки українські команди й не показали якихось значних успіхів, але ці марки повинні відтворювати ту футбольну атмосферу, яка була властива й українському футболу. Майже як документальні фільми тих часів.

* * *

Після викладеної у дванадцяти номерах нашого "Клубу" розповіді щодо історії українського футболу в філателії ми зробимо деяку перерву, хай нас пробачать футболофіли, які збирають поштові матеріали з футболу. Але багато шанувальників футболу звернулися до нас з проханням не забувати й про інші напрямки футболофілії. Тому, розуміючи їх побажання, в наступних номерах надамо певної уваги цим безперечно теж досить цікавим темам колекціонування.

Збірна України у довоєнні часи (1925-35 рр.)

(Друга частина вже надрукованого в "УФ" №32, 35, 38 за 5, 12, 18. 03.2009 р.)

Після того, як 1924 року була створена збірна Української РСР, яка фактично у складі кращих гравців того часу столиці України – Харкова стала чемпіоном СРСР і навіть перемогла вперше сформовану збірну Радянського Союзу, цю збірну 1925 року так ніхто знову й не збирав. Спочатку причиною цьому послужило турне збірної СРСР по Туреччині в квітні, у складі якої були два кращих харківських гравця - Іван Привалов і Микола Кротов. А потім вже у серпні – довготривале турне чемпіонів СРСР - збірної Харкова по Німеччині. І остання причина – це відсутність змагань з футболу на I профспілковому святі фізичної культури (за рішенням ВЦРПС), яке було проведене 6-13 вересня у Москві для перших підсумків спортивно-фізкультурної роботи у профспілках, з участю 600 найсильніших представників з 30 колективів фізичної культури.

Так і 1926 року ніхто не обговорював питання збірної УРСР з-за відсутності всесоюзних змагань з футболу. Усі були "зайняті" збіроною СРСР у її довготривалому турне по Німеччині та Латвії з участю харків'ян Івана Привалова та Володимира Фоміна, а також одесита Олександра Штрауба.

Вже після завершення Всеукраїнської спартакіади 1927 року ВРФК УСРР, не плануючи ніяких матчів на рівні збірної України, затвердила склади першої та другої збірних республіки. До цих складів було включено:

Перша збірна: **Москвин** (Одеса) – **К.Фомін** (Харків), **Чистов** (Одеса) – **Привалов** (Харків), **В.Фомін** (Харків), **Семенов** (Харків) – **Михлін** (Одеса), **Штрауб** (Одеса), **Кротов** (Харків), **Мищенко** (Харків), **Шпаковський** (Харків). Капітаном першої збірної було призначено Костянтина Фоміна.

Друга збірна: **Бєлодід** (Кадіївка) – **Філіпов** (Дніпропетровськ), **Булдаков** (Миколаїв) – **Грушин** (Миколаїв), **Піонтковський** (Одеса), **Навальєв** (Сталіно) – **Печений** (Миколаїв), **Сердюк** (Миколаїв), **Г.Полегенький** (Миколаїв), **Кондратенко** (Миколаїв), **Малхасов** (Одеса). Капітаном другої збірної було призначено Григорія Полегенького.

Було навіть визначено й запасний склад збірних: **Кравченко** (Харків), **Денисов** (Миколаїв), **Цофнас** (Миколаїв), **Гичкин** (Миколаїв), **Павлов** (Дніпропетровськ) і **Губарєв** Харків).

Все ж після затвердження цих складів збірних у Харкові 2 вересня було проведено товариський матч збірної України зі збіроною Харкова, однак збірна знову програла краще зіграним харків'янам – 0:2.

Однак безупинно зростаючі у країні ритми фізкультурного життя мимоволі готували шанувальників спорту до дійсно грандіозної у ті часи події, яка мала широкий міжнародний резонанс - I Всесоюзної Спартакіади 1928 року.

Всесоюзна Спартакіада 1928 року зіграла особливу роль у розвитку футболу. В футбольному турнірі спартакіади приймали участь не тільки збірні союзних республік СРСР – Російської СФРР, Української СРР, Закавказької СФРР, Білоруської СРР, Узбецької СРР і Туркменської СРР, але й зарубіжні команди робітничих спортивних союзів Англії (BWSF), Уругваю (FRD), Фінляндії (збірна гравців виключених з TUL) та Швейцарії (SATSV). Одночасно розігрувався й чемпіонат СРСР з футболу, знову серед збірних союзних республік (чемпіоном СРСР проголошувалася команда, яка зайняла найкраще місце на Спартакіаді). За задумкою організаторів ці змагання повинні були своєю масштабністю перевищити усі спортивні заходи, які проводилися до цього часу, – і міжнародні Олімпіади робітників-спортсменів країн Заходу й навіть Олімпійські ігри.

Цій спартакіаді передували попередні старту у кожній з шести республік СРСР. Були проведені вони і в УСРР у вигляді численних змагань футбольних колективів у 41 окрузі УСРР, які завершилися матчами Спартакіади УСРР, де чемпіонами України в черговий раз стали харків'яни. Одразу ж після закінчення чемпіонату була зроблена спроба сформувати збірну команду України. Усіх гравців, які відзначилися, розбили на дві команди і 31 липня у Харкові

Найбільший в Україні у 20-ті роки харківський стадіон "Металіст"

був проведений контрольний матч між першим і другим складом збірної УСРР. Але гра пройшла мляво й перший склад збірної переміг у другого з мінімальним рахунком – 1:0.

Визначити кращих з тих, що грали у цьому матчі, просто не виявилось можливим, до того ж відбором займалося харківське керівництво футболом у республіці. Однак все ж склад збірної України був визначений. Відомо що до нього був зарахований миколаївець Михайло Печений, а серед запасних були миколаївці Войтенко, Полегенький і Грушин. Було проведено й тренувальний матч у Харкові на стадіоні "Металіст" збірної

УСРР зі збіркою Харкова, який на цей раз закінчився вже унічию – 2:2. Замість гравця збірної Печеного грав його земляк Г.Полегенький. До того ж вже на 8-й хвилині було травмовано Привалова і замість нього вийшов ще один миколаївець - Грушин. Рахунок у матчі відкрив на 30-й хвилині Полегенький, а вже у другому таймі на 55-й хвилині його зрівняв харків'янин Алфьоров. Він же потім вивів збірну Харкова вперед, але одесит Штрауб все ж зрівняв рахунок у матчі.

Потім вже 4 серпня збірну України знову зібрали й знову перевірили на збірній Харкова. На цей раз склад збірної УСРР виглядав наступним чином: Москвин (Одеса) – Булгаков (Миколаїв), Алпатов (Дніпропетровськ) – Плохих (Горлівка), Грушин (Миколаїв), Лабадаш (Дніпропетровськ) – Печений (Миколаїв), Сердюк (Миколаїв), Полегенький (Миколаїв), Кондратенко (Миколаїв), Штрауб (Одеса). У запасі було ще три миколаївця – Денисов, Дергаченко та Гичкин, а також Терентьев з Горлівки.

Очевидно, все ж в більшій мірі саме так, як і 1924 року, збірна Української СРР була майже повністю сформована з футболістів столиці України. Незадоволених таким рішенням не було, тому що як спеціалісти усі добре розуміли необхідність фактору зіграності, а награти новий склад, нажаль просто вже часу не було.

Спробували вже перед самим від'їздом до Москви переглянути ще раз збірну УСРР (без харків'ян) **8 серпня у Харкові** на стадіоні "Металіст" у матчі зі **збіркою Федерації Червоного спорту** (Federacion Rosa del Deporte) **Уругваю**, що вперше гостювала в СРСР. Однак вона прогала технічним латиноамериканцям з рахунком 1:2. Звичайно, результат цього матчу не задовольнив керівництво футболом в УСРР і наступного дня все ж на поле з тим самим суперником випустили "чисту" збірну Харкова. Вона була, звичайно, дуже добре зіграна й без проблем розгромила уругвайців – 6:0. Тому ще раз усі переконалися, що все ж прийдеється формувати збірну знову тільки з гравців Харкова. Щоправда, до її складу було включено як запасного воротаря одесита Москвина. Це те, що стосується основного складу команди, яка відбула до Москви і він мав такий вигляд: **Роман Норв, Серафим Москвин – Костянтин Фомін, Іван Кладько – Іван Привалов, Володимир Фомін, Микола Фомін, Петро Семенов**

– Іван Володимирський, Олександр Шпаковський, Петро Міщенко, Яків Алфьоров, Євген Губарєв, Микола Кротов. У заявці збірної УСРР були також півзахисник Микола Капустин (Харків) і нападаючі Олександр Штрауб (Одеса) та Григорій Полегенький (Миколаїв). А також серед кандидатів до цієї збірної (вони все ж до Москви не поїхали) були: захисник Алпатов (Дніпропетровськ), півзахисник Плохих (Горлівка) та нападаючий Анатолій Лесной (Харків).

А вже 12 серпня у Москві на Червоній площі було проведено свято відкриття Всесоюзної Спартакіади. Однак футбольний турнір Спартакіади, який розпочався на день раніше - **11 серпня**, спочатку розігрувався за планом з участю ще й 12 регіонів РСФРР. І в той день збірна УСРР провела свій перший матч у рамках Спартакіади (1/16 фіналу) зі збіркою Північного району РСФРР і перемогли її абсолютно без напруження з дуже великим рахунком – **13:1**. Потім у 1/8 фіналу жереб звів збірну команду УСРР з командою Уругваю. Таким чином, це був вже другий матч цих збірних у цьому році. **13 серпня** українські футболісти переграли уругвайців, на цей раз у **Москві** на стадіоні ММРПС – **3:2** у присутності 25 000 глядачів. Першими гол забили українці, але дуже скоро рахунок зрівнявся. Все ж перший тайм закінчився перемогою збірної УСРР – 3:1, а у другому таймі уругвайці змогли відіграти лише один гол. При цьому рахунку гра прийняла надмірно грубий характер з обох сторін – двічі викликали навіть лікаря на поле, але він обидва рази констатував симуляцію як уругвайського, так і українського футболіста. Судив цей матч лєнінградець Фєпонов, і на його дії на полі уругвайською командою було направлено протест. Однак суддівська колегія протест не задовольнила з-за його необгрунтованості, а Оргкомітет Спартакіади признав усі рішення судді правильними.

Та після цих матчів представники команд союзних республік виступили з заявою, ініційованою грузинською групою делегації Закавказзя, суть якої зводилася до того, що на Всесоюзній Спартакіаді повинні змагатися команди республік СРСР і РСФРР повинна бути представлена єдиною збіркою, а не збірними 12 її регіонів, включаючи окремі збірні Москви й Ленінграда. Як читач повинен звернути увагу, все ж у 20-ті роки в СРСР демократичні принципи ще були у ціні (вже в 30-ті роки ніхто б і "пикнуть" не посмів проти волі "старшого брата"). Росії пропонувалось провести свою першість і визначитися зі збіркою своєї федеративної республіки, при цьому було дозволено одразу цій збірній прийняти участь у фіналі Спартакіади (і, звичайно, чемпіонату СРСР). Усі учасники, у тому числі й РСФРР, благородно з усім цим погодилися. Результати проведених вже матчів телеграмою Оргкомітету Спартакіади 14 серпня були анульовані (вірніше, матчі були визнані товариськими), і все розпочалося спочатку – по знову розробленій сітці змагань.

Емблема збірної УСРР 1928 р.

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник – Анатолій Коломієць

Під редактуванням Володимира Баняса

з газети "Український футбол" №86 від 18 червня 2009 року

У цьому номері ми трохи відійдемо від може вже набридлого шанувальникам футболу "зациклення" на визначенні рейтингу українських футболістів саме у довоєнні часи і спробуємо читача зацікавити декількома різними темами історії, статистики та футболофільії. Це ні в якому разі не свідчить про те, що ми не доведемо справу рейтингу до кінця. Вже в наступних номерах

ми визначимося з досягненнями футболістів, про які ми ще не розповідали, а це чемпіонат і Кубок Української РСР у довоєнні роки та збірна республіки (розповідь ми вже розпочали і активно проводимо). Перша частина проведеної роботи буде завершена переліком 100 кращих футболістів України довоєнного періоду за вказаною нарахованою кількістю балів у кожного з них. Така серйозна робота ще ніколи не проводилася, і усім шанувальникам футболу буде досить цікаво побачити істинний перелік кращих з кращих, як на теренах східної радянської України, так і західних її регіонів. Дійсно, ми чекаємо й листи невдоволених таким сумісним розглядом, але кожний з них зможе висловитися, зробити поправки (можливо й слушні) та зробити свій власний перелік. Це вже буде не так важко зробити, бо "основа" вже існуватиме.

Українські футболісти у складі збірної світу

Історія збірної команди футбольних зірок світового значення, яка збиралася для проведення матчів під егідою ФІФА, веде свій облік з 1963 року, коли на честь 100-річчя англійської асоціації футболу у Лондоні був проведений перший матч збірної ФІФА зі збірою Англії (до речі, в цьому матчі грав російський гравець – воротар Лев Яшин). А вже у третьому такому офіційному матчі 19 грудня 1973 року у Ріо-де-Жанейро (Бразилія) на честь прощального матчу прославленого Гаррінчі між збірою ФІФА та збірою Бразилії вперше в світовій історії честь одягнути футболку збірної світу отримав український гравець – нападаючий в той час луганської "Зорі" **Володимир Онищенко**, який, до речі, відіграв усі 90 хвилин матчу без заміни. Збірна ФІФА тоді прогала -1-2.

У шостому офіційному матчі 27 липня 1986 року в Пасадені (США) між збірними Америки та ФІФА з нагоди благодійності до фонду допомоги мексиканським дітям, які постраждали від землетрусу, у складі збірної світу усі 90 хвилин відіграв ще один український нападаючий **Ігор Беланов**. Матч закінчився з нічийним рахунком – 2-2, але по після матчевих 11-метрових збірна світу прогала - 3-4.

У десятому офіційному матчі 18 серпня 1997 року у Москві між збірними Росії та ФІФА з нагоди 100-річчя російського футболу у складі збірної світу грав український нападаючий **Андрій Шевченко** на протязі перших 62 хвилин матчу. Тут збірна ФІФА перемогла – 2-0.

Таким чином три українських нападаючих по одному разу за визначенням ФІФА входили до складу збірної світу, тобто грали в офіційних її матчах.

Але були ще матчі, коли склад збірної світу обирався не ФІФА, а запрошувався винуватцями подій на честь яких були проведені матчі. Першим таким матчем був прощальний матч Льва Яшина 27 травня 1971 року в Москві. Збірній світу протистояла збірна "Динамо" (СРСР) і звичайно до збірної іншого світу радянських футболістів не запрошували.

Такий саме матч було проведено 28 червня 1989 року в Києві на честь прощального матчу найкращого українського футболіста усіх часів Олега Блохіна. Збірній світу протидіяла збірна СРСР. За домовленістю ювіляра у цьому матчі **Олег Блохін** перший тайм грав за збірну СРСР, а другий – за збірну світу. Щоб звести свято до шоу Блохін при рахунку 2-2 на 90-й хвилині з пенальті забив третій м'яч у ворота збірної СРСР, і тут же через декілька секунд киянин Балтача зрівняв рахунок. Абсолютно усі залишилися вкрай задоволеними.

Цього ж року 10 серпня в матчі до 60-річчя Льва Яшина в Москві знову зустрілися збірна "Динамо" (СРСР) та збірна світу. До складу збірної світу, яка все ж була трохи підстаркувата, Яшин запросив і **Олега Блохіна**, який відіграв усі 90 хвилин. Матч завершився повною перемогою радянських динамівців – 2-0 (до речі, голи були забиті один за одним у другій половині другого тайму). На цей раз матч був не дуже видовищним.

От і усе. Футболки з емблемами чи написами, які мали відношення до того, що це саме збірна світу, одягали тільки четверо українських футболістів (усі – нападаючи) – В.Онищенко, О.Блохін (двічі), І.Беланов і А.Шевченко. Все ж таки майбуть самі кращі.

Афіші футбольних матчів

Одним з напрямків футболофілії є колекціонування афіш на футбольні матчі. Нажаль, охочих збирати такі футбольні сувеніри не дуже багато, бо це пов'язано з труднощами їх

зберігання та, насамперед, їх перегляду при потребі. Але те, що цей вид футболофілії заслуговує належної уваги, ні в кого сумнівів не має. Для колекціонерів футбольних афіш надамо декілька ілюстрацій раритетних примірників. З афіш до воєнних часів, нажаль, відомо мало примірників. Однією з перших, відомих зараз, є афіша, фото якої було надіслано до редакції "УФ" відомим мариупольським статистиком футболу Олександром Бояренком, видана у Вологді (Росія) до матчу 22 липня 1933 року між командою (напевно, збірною) Одеси та "Динамо" Вологда (іл. 1). Афіша маленьких розмірів (як сторінка в книжці) Севкрайполиграфа (типографія – "Северный печатник") і її наклад аж... 2000 примірників, тобто усе невеличке у ті часи місто було обклеєно цим оголошенням. Афіша надана відомим санкт-петербургським статистиком футболу Ю.П.Лукосяком (до речі, коріння якого українське).

1

Другу афішу (іл. 2) було надруковано в одній з сучасних газет з питання нездійсненого урочистого відкриття Республіканського стадіону ім. М.С.Хрущова у Києві у перший день початку Великої Вітчизняної війни 22 червня 1941 року. У цей день повинен був бути проведеним матч між київським "Динамо" та командою Червоної Армії (Москва). Звертаємо увагу читача, що на афіші не вказано, що стадіон носив ім'я Хрущова. Це свідчить про те що афішу готували заздалегідь, а назву стадіону доповнили Указом Президії Верховної Ради УРСР тільки 20 червня.

2

розміру (80x95 см), а видані вони були накладом у 100 примірників кожна у типографії Київської книжкової фабрики. До того ж вони були надруковані у трьох-чотирьох кольорах. Але відомі й пробні чорно-білі примірники (шість з них зараз знаходяться у колекції відомого донецького футболофіла Серія Третіних). Звичайно найбільш цікавою з них є афіша до легендарного "матчу смерті" 9 серпня 1942 року, яку ви

Дуже цікавими є афіші до матчів в окупованому німцями Києві, яких у Науково-дослідній бібліотеці центральних державних архівів України знайдено до 11 матчів. Афіші були великого

3

ба-чите на фото (іл. 3). На наведених ілюстраціях

представлені афіші поряд з автором цих рядків – це для того, щоб читач уявляв собі їх розміри.

З післявоєнних примірників афіш безумовно найбільшої уваги заслуговують такі, які були видані до найбільш значних матчів. Найзначнішим все ж мабуть є матч у Базелі (Швейцарія) 14 травня 1975 року, коли київське "Динамо" вперше в своїй історії та й в історії радянського футболу стало володарем одного з почесніших європейських призів – Кубка володарів кубків. Наведена афіша цього матчу теж дуже раритетна, бо її було отримано з Швейцарії за спеціальним замовленням і на теренах колишнього СРСР вона відома лише в одному примірнику.

4

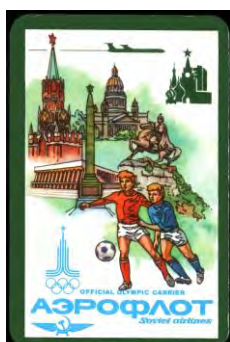
Календарики з футбольною тематикою

Ще одним з напрямків футболофільії є колекціонування кишенькових календариків з футбольною тематикою. Маленькі календарики з'явилися десь на початку 70-х років, і типографії їх друкували спочатку тільки за державними замовленнями до значних свят та ювілеїв, запозичивши це нововведення у західних країнах. Саме там, особливо в Іспанії і Португалії, велика кількість банківських установ для своїх клієнтів розпочала виробляти маленькі гарненькі календарики на наступний рік, які легко розміщувалися в портмоне та записних книжках і до того ж рекламували установу, де була можливість зберігати гроші та брати їх у кредит. Потім потроху й в СРСР календарики почали замовляти відомства та великі підприємства, а наприкінці 80-х років їх вже виготовляли й з комерційних мотивів, тобто на продаж для усіх бажаючих їх придбати. До цього часу прихильників колекціонування календариків у Радянському Союзі та й в усьому Світі з'явилося так багато, що типографії друкували деякі примірники мільйонними накладами.

Першим кишеньковим календариком з футбольною українською тематикою був календарик на 1976 рік (іл. 5), виданий 25.06.75 р. на замовлення "Укррекламфільму" з кадром до мультиплікаційного фільму "Як козаки у футбол грали" (наклад 250 тис. примірників). Другим (за позицією багатьох колекціонерів) все ж слід числити відомий невеличкий буклетик (9x15 см) на 4 сторінки з фото О.Блохіна і календарем на 1976 рік, виданий в Києві ("Мистецтво") накладом 150 тис. примірників (випуск був приурочений до визначення Блохіна кращим гравцем Європи 1975 року), хоча від дещо й не вписується до загальної колекції кишенькових календариків.

5

8

Далі 1980 року до Олімпійських ігор у Москві в серії календариків "Аерофлоту" був один (іл. 6) і до футбольного турніру у 4-х містах (на ньому є зображення поряд з футболістами й пам'ятника Б.Хмельницькому в Києві).

7

Після невеличкої перерви ініціативу узяли на себе дніпропетровці. Вони на 1984 рік зробили календарик з фото команди "Дніпро" Дніпропетровськ – чемпіона СРСР 1983 року (іл. 7). Наступного року теж у Дніпропетровську видавництвом "Зоря" був виготовлений календарик знову з фото "Дніпра" – бронзового призера чемпіонату СРСР (іл. 8). До речі, цей календарик було вироблено у двох варіантах кольорів.

Це перші календарики української футбольної тематики, але про найбільш цікаві, які з'явилися пізніше, ми ще розповімо.

Вимушене повернення до філателії

Хоча нами й було прийняте рішення зробити деяку перерву щодо висвітлення філателістичних матеріалів з української футбольної тематики, але вже зараз вважаємо за необхідне все ж таки зроби невеличке доповнення до наданої вже філателістам інформації. Це стосується одного дуже цікавого й офіційного поштового сувеніру, який з'явився у колекціонерів ще 2001 року, а саме офіційного поштового спеціального штемпеля до 100-річного ювілею появи футболу на теренах Закарпаття, тоді ще в Австро-Угорській імперії. На штемпелі, який застосовувався для погашення марок поштової кореспонденції 15 серпня 2001 року в Ужгороді на

9

Головпоштамті, поряд з футбольним м'ячем розміщено текст "100 років закарпатського футболу". Для філателістів та й поштових потреб громадян України до цієї ювілейної дати видавництвом "Марка України" (УДППЗ "Укрпошта") на фабриці конвертів АТ "Конві" за малюнком Д.Серкеза та С.Чирського було надруковано два поштових конверта (звичайного та подовженого розміру) з однаковим малюнком. Саме ці конверти й використовувалися здебільшого для створення відповідного усім вимогам спецпогашення для колекцій філателістів.

Ці поштові матеріали є потреба покласти до колекції одразу ж після чотирьох конвертів з спецпогашенням "100 років львівського футболу" 14.07.1994 р. у Львові, тобто вже на другу сторінку колекції. Без таких філателістичних сувенірів висвітлення історії футболу в Україні взагалі неможливо.

Збірна України у довоєнні часи (1925-35 рр.)

(Продовження. Початок див. "УФ" № 82 за 11. 06. 2009 р.)

Таким чином, першим офіційним матчем Спартакіади для збірної Української СРР став матч **18 серпня зі збірною Закавказької СФРР**, який українські футболісти виграли – **2:1**. Наведемо одразу протокол цього офіційного матчу та й у подальшому на усі офіційні матчі будуть представлені читачеві подібні протоколи:

Протокол матчу:

Збірна ЗСФРР – Збірна УСРР - 1:2 (1:0)

18 серпня 1928 р. м. Москва. Ст. ЦБЧА. 2-й тур Спартакіади (чемпіонату СРСР). 15 000 гляд.

Суддя: В.П.Бутусов (Ленінград)

ЗСФРР: Папков - Почхуа, Коротков – Пруїдзе, Жорданія, Парамонов – Гнездков, Пачулія, Вачіадзе, Сорокин, Коява.

УСРР: Норов – К.Фомін, Кладько – Привалов, В.Фомін, Семенов – Володимирський, Шпаковський, Міщенко, Кротов, Губарєв.

Голи: 1:0 – Сорокин (26 хв.), 1:1 - Володимирський (51 хв., пен.), 1:2 - ... (60 хв.).

Далі збірна Української СРР вже наступного дня **19 серпня в чвертьфіналі** зустрілась зі **збірною Білоруської СРР** і отримала впевнену перемогу з рахунком **6:2**. Нажаль, конкретні склади цих команд у друкованих виданнях не були наведені, тому в протоколі цього офіційного матчу, який ми друкуємо нижче, просто вказані повні склади цих команд з гравців, які прибули до Москви:

Протокол матчу:

Збірна БСРР – Збірна УСРР - 2:6 (2:1)

19 серпня 1928 р. м. Москва. Ст. Металістів. 1/4 фіналу Спартакіади (чемпіонату СРСР).

Суддя: В.Бистров (Ленінград)

БСРР: Холмогоров - Лесін, Поляков – Лабковський, Гаврилов, Ловейко – Козлов, Гвоздков, Феоктистов, Морозов, Тихомиров, Кочин.

УСРР: Норов, Москвин – К.Фомін, Кладько – Привалов, В.Фомін, М.Фомін, Семенов – Володимирський, Шпаковський, Міщенко, Алфьоров, Губарєв, Кротов.

Голи: 1:0 - ....., 1:1 – Губарєв (18 хв.), 2:1 - ..., 2:2 – Міщенко (47 хв.), 2:3 – Міщенко (53 хв.), 2:4 – Шпаковський (61 хв.), 2:5 – Шпаковський (75 хв.), 2:6 – Шпаковський (82 хв.).

Порушення: у другому таймі видалено білоруського гравця.

Півфінал Спартакіади було проведено у вигляді одного матчу, тому що (про це вже розповідалося) збірна РСФРР потрапляла одразу у фінал. І, що особливо вражає, у **півфінальному матчі 21 серпня** суперником збірної Української СРР стала команда... **Уругваю** (вже тричі у цьому році та вдруге на Спартакіаді в Москві). На цей раз українські

футболісти просто розгромили цю вже добре відому їм збірну Федерації Червоного спорту з рахунком – 7:1 і увійшли до фіналу Всесоюзної Спартакіади та одноразово Чемпіонату СРСР. На цей раз склад збірної УСРР у півфінальному матчі все ж було наведено у пресі, а от склад збірної Уругваю нижче у протоколі вказаний у вигляді повного списку футболістів, що прибули до Москви:

Протокол матчу:

Збірна ФЧС Уругваю – Збірна УСРР - 1:7 (1:3)

21 серпня 1928 р. м. Москва. Ст. "Динамо". 1/2 фіналу Спартакіади. 45 000 гляд.

Суддя: І.Савост'янов (Москва)

Уругвай: М.Мажо – З.Комбістру, К.Сігабо, Х.Мажо – Ф.Пічині, Ф.Стефано, Р.Дантен, А.Пінтош – М.Соусса, Р.Лепера, У.Віл'яр, Р.Фернандес, Д.Севил'я, Б.Сальсона, В.Кастро.

УСРР: Норов (Москвин, 60 хв.) – К.Фомін, Кладько – Привалов, В.Фомін, Семенов – Володимирський, Шпаковський, Міщенко, Алфьоров, Губарєв.

Голи: 0:1 – Алфьоров (5 хв.), 1:1 - ... (6 хв.), 1:2 – Міщенко (19 хв.), 1:3 – Шпаковський (35 хв.), 1:4 – Шпаковський (65 хв.), 1:5 – Алфьоров (78 хв.), 1:6 – Губарєв (79 хв.), 1:7 – Шпаковський (83 хв.).

Порушення: видалені з поля гравець Уругваю (74 хв.) і Семенов (84 хв.).

У другому таймі воротар Норов з сильною кровотечею вимушений був залишити поле, але "у відповідь" з поля винесли й центрального нападаючого Уругваю, а потім ще одного вже наприкінці матчу.

Другим фіналістом заздалегідь була визначена збірна РСФРР і представлена вона на цей раз була гравцями збірної Москви, що перемогла у розіграші першості РСФРР, що проводився тут у Москві з 11 по 21 серпня в рамках Всеросійського свята фізкультури. Безумовно, збірні прийшли до фіналу за не однаковими умовами. Якщо збірній України прийшлося провести три надзвичайно важких матчі на протязі 4-х днів, то до збірної Москви перемога в чемпіонаті РСФРР прийшла значно простіше й крім збірної Ленінграду в фіналі у неї серйозних суперників не було (Крим, Сибір, Далекий Схід). Однак збірна УСРР провела фінальний матч 23 серпня на дуже гарному рівні й програла краще за себе фізично почуваючої збірної РСФРР (Москва) з мінімальним рахунком – 0:1, пропустивши цей гол вже в другій половині зустрічі.

Протокол матчу:

Збірна РСФРР – Збірна УСРР - 1:0 (0:0)

23 серпня 1928 р. м. Москва. Ст. "Динамо". Фінал Спартакіади (чемп. СРСР). 45000 гляд.

Суддя: В.П.Бутусов (Ленінград)

РСФРР: М.Леонов – М.Рущинський, Олександр Старостин – С.Єгоров, Ф.Селін, **Станіслав Леута** – Микола Старостин, М.Троїцький, П.Ісаков, В.Блинков, А.Холін.

УСРР: Москвин – К.Фомін, Кладько – Привалов, В.Фомін (М.Фомін, 64 м.), Семенов – Володимирський, Шпаковський, Міщенко, Алфьоров, Губарєв.

Голи: 1:0 – Троїцький (61 хв.) – в деяких виданнях вказаний В.Блинков

Порушення: видалено з поля Міщенко (89 хв.).

Таким чином, збірна Української СРР 1928 року стала віце-чемпіоном СРСР і другим призером Всесоюзної Спартакіади. Збірна України отримала Пам'ятний диплом 2-го ступеню, а усі заявлені на турнір гравці – іменні грамоти.

Слід все ж звернути увагу читача, що за збірну РСФРР – чемпіона СРСР і переможця Спартакіади грав вихованець миколаївського футболу **Станіслав Леута**. Тому, у скарбничці нагород москвичів один з пам'ятних жетонів і іменна грамота С.Леути мають пряме відношення до українського футболу та до його досягнень.

Однак після Спартакіади збірна УСРР, яка дуже витратилась за два тижні перебування в столиці СРСР (премій з багатьма нулями радянським спортсменам тоді не вбачалося, навіть якщо вони стали й віце-чемпіонами країни), вирішила виправити свій фінансовий стан.

Скориставшись великою кількістю запрошень провести матчі з командами підмосковних міст перед тим, як повернутися додому до Харкова, збірна УСРР провела за два дні три товариських матчі у Орехові та Глухові, а потім ще два матчі з другорядними клубними командами Москви. Усі ці товариські матчі українська збірна прогнала. Наприклад, 29 серпня у Москві на стадіоні ім. Томського був проведений матч з командою "Харчовиків" і програний... 0:7 (0:5). У цих матчах, на щастя, не приймали участь харків'яни В.Фомін і М.Кротов, а також одесит Москвін. Однак ці комерційні матчі не могли залишитися непоміченими з боку ВРФК СРСР і під її натиском спортивне керівництво республіки розцінило цей факт як горлохвастство, яке плюндрує гідність радянських спортсменів, і винесло суворий вирок... команду дискваліфікували терміном на один рік, заборонив харківським футболістам приймати участь в будь яких матчах.

Диплом призерам
Спартакіади 1928р.

А в цей час було несподівано отримано запрошення від французької секції Червоного спортивного інтернаціоналу (КЧІ) на 1 листопада українській команді відвідати Францію. Про участь дискваліфікованих кращих харківських футболістів у цьому турне й мови не могло бути, тому дуже гостро на порядку дня постало питання про чергове формування збірної УСРР без дискваліфікованих гравців. У періодичних друкованих виданнях навіть було опубліковано склад такої збірної України, до якого увійшли: воротар Москвін (Одеса), захисники **П.Булгаков** (Миколаїв) і Алпатов (Дніпропетровськ); півзахисники **П.Деркаченко** (Миколаїв), В.Фомін (Харків) і **Грушин** (Миколаїв); нападаючі **О.Михлін** (Одеса), Кротов (Харків), Лесной (Харків), **Ф.Кондратенко** (Миколаїв) і **О.Штрауб** (Одеса). Однак шансів отримати дозвіл від ВРФК СРСР на таке турне було мало навіть у збірної УСРР без дискваліфікованих гравців. Так воно й сталося. Керівництво спортом у СРСР пояснило свою відмову тим, що була дискваліфікована збірна УСРР в цілому, а не окремі її гравці. Деякий час вирішувалося питання відправки до Франції збірної металістів УСРР або збірної гірників Донбасу, але й це не знайшло підтримки у президії ВРФК СРСР.

Біля воріт збірної УСРР під час фіналу
Всесоюзної Спартакіади 1928 р.

Щоб якось читача занурити в атмосферу футболу в країні Рад тих часів і надати йому істинну уяву про те, що насправді творилося на стадіонах, рекомендуємо уважно придивитися до наведеної фотографії з центрального спортивного журналу СРСР. Тільки що якість цього знімку погана, але все ж є можливість уявити собі якою ціною й якими методами давалася тоді перемога, особливо на рівні завоювання звання чемпіонів Радянського Союзу.

Щоб якось читача занурити в атмосферу футболу в країні Рад тих часів і надати йому істинну уяву про те, що насправді творилося на стадіонах, рекомендуємо уважно придивитися до наведеної фотографії з центрального спортивного журналу СРСР. Тільки що якість цього знімку погана, але все ж є можливість уявити собі якою ціною й якими методами давалася тоді перемога, особливо на рівні завоювання звання чемпіонів Радянського Союзу.

На жаль, дискваліфікація складу збірної УСРР не була лише однією в той час в Україні. До речі, вона створила прецедент, який послужив і наступній дискваліфікації. Сталося так, що цим випадком скористалася збірна Миколаєва і під прапором "збірної України" відбула на Донбас "сшибать деньжата". Коротше, це вже ніяк не можливо було залишати без покарання. І воно було винесене – президія Миколаївської УРФК постановила дискваліфікувати "с 1 януаря по 1 июля с.г. на все товарищеские и официальные соревнования большинство игроков сборной футбольной команды города Николаева: Ферузо, Денисов, **Булгаков**, Печеный, Сердюк (Шульц), **Кондратенко** и **Полигенький**". А саме серед них троє були вже призваними під прапори збірної України. Без них і без основного ядра харківських футболістів не було й чого й думати про створення хоча б більш-менш пристойної збірної республіки.

Пощастило, що на всесоюзній і республіканській аренах, переситившись організаційними

реформами, а також змаганнями минулого року, як 1929 року, так і наступного 1930 року ніяких змагань всесоюзного та республіканського масштабу не проводилося. Та 1929 року першими запросили збірну УСРР до Москви росіяни. На цей матч, який було приурочено до відкриття V Всесоюзного з'їзду Рад **26 травня**, збірна УСРР вийшла в своєму бойовому складі, ось тільки у захисті замість К.Фоміна грав харків'янин **Бобришев**, а на краю нападу замість Володимирського одесит Штрауб. Цей принциповий матч закінчився перемогою **збірної РСФРР** з рахунком – **1:0**. Слід відмітити, що у складі збірної РСФРР грав ще один вихованець миколаївського футболу та в майбутньому динамівець Києва Валентин Прокоф'єв. Однак до цього потрібно відноситися трохи простіше, бо всі були громадянами єдиного Союзу. Наприклад, за збірну України пізніше грав і грузин Жорданія, й цілий ряд росіян.

Протокол матчу:

Збірна РСФРР – Збірна УСРР - 1:0 (0:0)

26 травня 1929 р. м. Москва. Ст. "Динамо". Товариський матч. 35 000 гляд.

Суддя: Васильєв (Москва).

РСФРР: Соколов - Олександр Старостин, Єжов – С.Єгоров, Ф.Селін, Нікішин – Микола Старостин, В.Блинков (Ковальов – 32 хв.), П.Ісаков, Павлов, Валентин Прокоф'єв.

УСРР: Норов – Бобришев, Кладько – Привалов, В.Фомін, М.Фомін – Штрауб, Шпаковський, Міщенко, Алфьоров, Губарєв.

Голи: 1:0 – Павлов (60 хв.).

На 23 хв. Блинков отримав травму й покинув поле, а заміну провели через 9 хвилин.

На матч у відповідь **збірна РСФРР** приїхала до **Харкова** вже **2 червня**, і цей матч також було присвячено на цей раз V пленуму Червоного Спортінтерну, який проходив у Харкові. Склад збірної РСФРР був вже не той, що в Москві. На цей раз більша частина збірної була представлена лєнінградцями. В першому таймі росіяни забили гол, а м'яча у відповідь українські футболісти забили тільки наприкінці гри, і матч завершився з нічийним рахунком – **1:1**. З гарної сторони показав себе в цьому матчі вперше граючий за збірну одеський нападаючий **Микола Легков**. На жаль, конкретні склади команд у цьому матчі невідомі, але протокол цього офіційного матчу, хай навіть й неповний, необхідно надати увазі читача:

Протокол матчу:

Збірна УСРР - Збірна РСФРР - 1:1 (0:1)

2 червня 1929 р. м. Харків. Ст. "Металіст". Товариський матч. 18 000 гляд.

Суддя: Йоселевич (Харків).

УСРР: Привалов, Кладько, Шпаковський, Легков, Губарєв...

РСФРР: Бутусов, Єгоров, Архангельський (Коротков, ... хв.),...

Голи: 0:1 – Архангельський (33 хв.), 1:1 – Шпаковський (84 хв.).

Оголошення

Продовжуємо друкувати перелік нових членів Об'єднання любителів історії та статистики футболу (ОЛІСФ), а також оголошення шанувальників футболу.

Нові члени ОЛІСФ:

38. ТРИПОЛЬСЬКИЙ Сергій Володимирович, 03134, м. **Київ-134**, а/с 75. 8.04.1963 р.н. (все про "Динамо" Київ, європейський клубний футбол, програмки єврокубків).

Оголошення шанувальників футболу:

Трипольський Сергій Володимирович, 03134, м. **Київ-134**, а/с 75. Пропоную книжки, газети та журнали, к/д, програмки ЄК та значки про футбол.

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник – Анатолій Коломієць

Під редактуванням Володимира Баняса

з газети "Український футбол" №90 від 25 червня 2009 року

Визначення найкращих в українському футболі

(Продовження. Початок див. "УФ" №№39, 43, 58, 62, 64, 67, 71, 75 і 82)

Нам залишилося ще розглянути не так вже й багато досягнень кращих українських футболістів у довоєнний період для визначення серед них найкращих, а саме досягнення на республіканському рівні. По-перше, це досягнення у першості Української СРР. І саме почнемо ми це дослідження з розповіді про футболістів, які були призерами першості УСРР серед збірних міст України.

Як багатьом відомо, перший Чемпіонат УСРР було проведено 1921 року в Харкові (столиці УСРР до 1934 р.) в рамках турніру першої губернської олімпіади, яка переросла у Всеукраїнську, за участю 8 збірних, де в фіналі зустрілися збірні Харкова й Одеси. Перемогли харків'яни – 2-0. Тільки після випуску чудової книжки Ю.І.Грота "100 лет харьковскому футболу" з'явилась можливість більш-менш точно визначитися зі складом перших чемпіонів УСРР, якими були: Платов, Кротов, Романтовський, Привалов, Капустін, Варженінов, Ус, Костиков, Натаров, Бем, Міщенко та Губарєв.

А вже 1922 року там же в Харкові вже в рамках I-ої Всеукраїнської олімпіади знову чемпіоном УССР стала збірна Харкова, яка знову перемогла збірну Одеси у двох матчах – спочатку 1:0, а потім після опротестування – 2:1. Ось тут вже склад збірної Харкова вже наближається до наведеного у брошурі відомого статистика Ю.Яцини "Футбол Украины. Часть 1" і має такий вигляд (нажаль, відомі учасники тільки фінального матчу, а про визначення, хто ж зіграв все ж 50% з трьох матчів і мови бути не може): Романенко, Кротов, Колотухін, Привалов, Варженінов, Капустін, Казаков, Бем, Міщенко, Натаров, Бандурін, а також з великою вірогідністю можна вважати, що в інших матчах грали Лазуненко, Алфьоров, Вінніков, Левін, Макєєв, Шпаковський і Бізяєв.

Перше відоме фото чемпіонів України – збірної Харкова 1922 р.
(зліва направо): знизу – Ордін, Казаков, Романенко, Лазуненко; середній ряд – Алфьоров, Варжанінов, Капустін, Макєєв; стоять – Вінніков, Левін, Натаров, Шпаковський, Бем, Бізяєв та представник С.Павлов.

Склад суперників – збірної Одеси у фіналах 1921 та 1922 років нажаль не відомий, але теж з великою вірогідністю є можливість вважати учасниками матчів цих турнірів одеситів: Типікіна, Садкевича, Романа, Шварта, Котова, Чорнобильського, А.Когена, Сердюка-"Шульца" (який тільки-но перебрався з Миколаєва), Дранкера, Злочевського, Левкова.

Відомі й склади півфіналістів цих змагань. Так у збірній Миколаєва (за даними першого статистика українського футболу І.В.Миронова, наведеними в книжці О.Двойнисюка і Б.Кутового "Футбольный Николаев") грали 1921 року - Войтенко, С.Грушин, Миронов, В.Грушин, П.Полегенький, Т.Грушин, Белухін, Кондратенко, Рябов, Г.Полегенький, Артемов та 1922 року – Норов, Андросов, С.Грушин, Дмитрієв, Шкапін, Т.Грушин,

Кондратенко, Гальперін, Г.Полегенький, Кураба, П.Полегенький. У збірній Києва 1922 року грали – **Ямковий, Лобковський, Лісов, Зенчик, Ейнеке, Курбатов, Єгоров, Бардадим, Крупицький, Товаровський, Міллер, Швецов.** Не відомий тільки склад півфіналістів 1921 року – збірної Таганрогу (мало хто знає, що це російське місто, як і значна частина кубанського степу, у ті часи входили до складу Донецької губернії Української СРР).

Переліковувати призерів наступних 8 чемпіонатів УРСР серед збірних команд міст України 1923, 1924 і 1927 року (усі три в рамках Всеукраїнських Спартакіад), 1928, 1931, 1932, 1934 і 1935 років важкувато, бо це займе досить велику кількість сторінок нашого "Клубу". Тому ми для тих, кому цікава ця інформація, перелікуємо загалом усіх призерів 10 чемпіонатів за кількістю здобутих ними призових місць (з деякими, звичайно, припущеннями, бо "білих плям" і в ці роки досить багато).

Чемпіонами УСРР були:

- 7 разів: **Привалов** (Харків);
- 6 разів: **Бем і В.Фомін**(обидва - Харків);
- 5 разів: **Капустін, Кротов, Міщенко, Норв** (усі – Харків);
- 4 рази: **Казаков** (Харків);
- 3 рази: **Натаров, Алфьоров, Шпаковський, М.Фомін, Кладько, Лесной** (усі – Харків);
- 2 рази: **Варженінов, Губарєв, Левін, К.Фомін, Семенов, Володимирський,**

Паровишников (усі – Харків);

- 1 раз: **С.Грушин, Романтовський, Ус, Костиков, Романенко, Колотухін, Бандурин, Лазуненко, Макєєв, Вінніков, Кравченко, Пономаренко, Москвін, Бобришев, Слепов, Бабкин, Шведов, Куликов, Кирилов, Зуб** (усі – Харків); **Ідзковський, Денисов, Весеньєв, Долгов, Піонтковський, Тютчев, Садовський, Коротких, Сердюк-"Шульц", Малхасов, Свиридовський, Вавілов** (усі – Київ); **Маховський, Губарєв, Алексопольський, Чижів, Белов, В.Кривошеєв, Бутенко, Гребер, Андрєєв, Бородін, Білий, Лайко, Корнілов, Забуга, Л.Кривошеєв, М.Старостин** (усі – Дніпропетровськ).

Другими призерами чемпіонату УСРР були:

- 3 рази: **Злочевський, Котов, Чорнобильський** (усі - Одеса);

- 2 рази: **Типікін, Садкевич, Роман, Шварц, А.Коген, Сердюк, Дранкер, Левков** (усі – Одеса); **Ідзковський, Тютчев, Путистін, М.Балакін, Махиня** (усі – Київ); **Навольнєв** (Юзівка і Донбас), **Манов, Тяжлов, Терентьєв** (усі Горлівка і Донбас)

- 1 раз: **Прохоров, Л.Головнєв, Щербаков, Єпіфанцев, Безкровний, Алексєєв, Я.Головнєв, Дощечкин, Єгоров, Петров, Разогрьонов, Зотов, Даар** (усі – Юзівка); **Карпенко, Жук, Піонтковський, Кравченко, Штрауб, Коваль, Зінкевич, Прокоф'єв** (усі – Одеса); **Булгаков, Цофнас, С.Грушин, Деркаченко, Гичкин, Кондратенко, Г.Полегенький, Смоленський, Печений, Войтенко, Денисов** (усі – Миколаїв); **Новиков, Бушной, Баранцев, Плохих, Пащенко, Медведєв, Гунас, Усачів, Лівенцев, Нижегородцев** (усі – Горлівка); **Бабкин, Кладько, Семенов, М.Фомін, Привалов, Капустін, Володимирський, Шпаковський, Міщенко, Паровишников, Старусєв** (усі – Харків); **Ферузо, Кринін, Константиновський, Козлов, Закутський, Заварнов, Сичов, Шиловський, Наумов** (усі – Донбас); **Весеньєв, Сипкін, Шиловський, Щегоцький, Коротких, Піонтковський, Пржепольський, Правверов, Клименко, Кузьменко, Гончаренко, Комаров, Коровніков, Поталов** (усі – Київ).

Третіми призерами чемпіонату УСРР були: **Попов, Дощечкин, Стерніков, Навольнєв, Прохоров, Щербаков, Головнєв, Даар, Єпіфанцев, Сурков, Безкровний** (усі – Донбас); **Москвін, Чистов, Михлін, Штрауб, Піонтковський, Малхасов** (усі – Одеса); **Іванов, Булгаков, Денисов, Деркаченко, Козлов, С.Грушин, Печений, Сердюк-"Шульц", Г.Полегенький, Кондратенко, Гичкин** (усі - Миколаїв); **Москвін, Кирилов, Місєвра, М.Фомін, В.Фомін, Рогозянський, Куликов, Привалов, Лесной, Груберг, Копійко, Паровишников, Лівенцев, Стеценко, Тешенко, Тимченко, Бретель, Шведов** (усі – Харків).

Півфіналістами чемпіонату УСРР були:

- 3 рази: **Г.Полегенький** (Миколаїв);

- 2 рази: **С.Грушин, П.Полегенький, Т.Грушин, Кондратенко** (усі – Миколаїв);

- 1 раз: **Войтенко, Миронов, В.Грушин, Белухін, Рябов, Артемов, Норв, Андросов, Дмитрієв, Шкапін, Гальперін, Кураба, Завгородній, Кульчицький, С.Смирнов, Деркаченко, Курдюков, Гичкин, І.Смирнов, Козлов, Жиров, В.Смирнов** (усі – Миколаїв); **Ямковий,**

Лобковський, Лісов, Зенчик, Ейнеке, Курбатов, Єгоров, Бардадим, Крупицький, Товаровський, Міллер, Швецов (усі – Київ)

Четвертими призерами чемпіонату УСРР були: Павлов, Філіппов, Алпатов, Лабадаш, Губарєв, Гусєв, Луньов, Лобанів, Куцев, Пузанов, Белокуров, Зайцев, Рокши (усі – Дніпропетровськ); Михальченко, Шпак, Віцех, Баранов, Марченко, **Хижніков**, Іванов, Бєседін, **Галинський**, **Сердюк**-"Шульц", Пантелєєв, **Курабо**, Ільїн, **Котов**, Конторович, Палаєв, Белов, Фридман (усі – Одеса).

Тепер щодо досягнень футболістів кращих показових команд ДСТ і відомств України у першостях УСРР, які перетворилися у розіграш Кубка УСРР, які була вже на сторінках "УФ" добре розглянуті і підсумовані у №45 за 31.02.2009 р. в розробці В.Баняса за участю відомого статистика Ю.Яцини.

Ці змагання за участю кращих команд України проводилися у довоєнний період тричі – 1936, 1937 і 1938 року. Спочатку навесні 1936 року було вирішено провести першість УСРР серед цих команд і у фіналі 24 червня було визначено чемпіона УСРР у матчі між "Динамо" Київ і "Динамо" Одеса. Перемогли кияни з рахунком 6:0. Наступного року було вирішено нагороджувати переможців цих змагань спеціальним призом, але його виготовили тільки наприкінці розіграшу, тому спочатку цей розіграш іменували, як черговий чемпіонат УСРР, а коли все ж встигли підготувати чудовий приз переможцям, то одразу нарекли його "Кубком України" і вручили після завершення фінального матчу 18 травня 1937 року між тими ж київськими та одеськими динамівцями. Перемогли знову кияни (4:2) і стали володарями цього Кубку України. В наступні роки боротьба велася саме за цей почесний приз і змагання носили назву розіграшу Кубка України. Нажаль сильніші українські команди у цьому розіграшу приймали участь у довоєнні роки ще тільки 1938 року. Тоді володарями Кубка України знову стало "Динамо" Київ, яке у фіналі 15 жовтня переграло своїх земляків – "Локомотив" Київ з рахунком 3:1.

Хто ж з українських футболістів був переможцем цих змагань, а хто фіналістом?

Підрахунки дали наступні результати:

- **тричі переможцями** були київські динамівці: **В.Шиловський** (забив 5 голів), **М.Махиня** (3 голи), **М.Гончаренко** (1 гол), **В.Правовєров**, **О.Клименко**, **І.Кузьменко** та **П.Комаров**;

- **двічі переможцями** були київські динамівці: **К.Щегоцький** (1 гол), **М.Коротких** (1 гол), **М.Трусевич**, **Ф.Тютчев** і **Й.Ліфшиць**;

- **по одному разу перемагали** київські динамівці: **П.Лайко** (1 гол), **М.Путистін** і **А.Ідзковський** (серед них був і Б.Афанасєв, але рахувати його саме українським футболістом не потрібно).

- **двічі фіналістами** були одеські динамівці: **Л.Орєхов** (1 гол), **О.Михальченко**, **М.Табачковський**, **М.Хижніков**, **М.Хейсон**, **В.Токар**, **М.Гичкин**, **М.Малхасов** і **Й.Сосицький**;

- **по одному разу фіналістами** були одеські динамівці: **П.Чистов**, **Мельник**, **М.Кравченко**, **М.Волін**, **П.Калашников** і **І.Борисевич** та київські залізничники: **О.Шацький** (1 гол), **В.Кустовський**, **О.Галкін**, **М.Балакін** і **К.Авраменко** (нажаль повний склад команди "Локомотив" у фіналі 1938 року не відомий).

Також відомі й півфіналісти:

1936 р. - "Локомотив" Київ: Сорін, Тимофєєв, Пржепольський, Францев, Філіппович, Долгов, Головинський, Сопін, Ф.Кузьменко, **М.Балакін**, Галкін; команда з-да ім. Леніна Дніпропетровськ: Загоровський, Смирнов, Бутенко, Белов, Серьогін, Писарєв, Шпиньов, Рибников, Єгурнов, Бєлий, Забуга, Курчанінов, Гоцєлюк, Приймак, Кононенко, Шитів.

1937 р. – "Динамо" Дніпропетровськ: Губарєв, Маховський, Чижів, Алексопольський, Бородін, Старостин, Кривошеєв, Блащук, Фєсенко, Коломієць, Грачов, Ступаков, Горохов, Зараза; "Динамо" Харків: **Паровишников**, Васильєв, Куликов, **Привалов**, Стеценко, **Кирилов**, **М.Фомін**, **В.Фомін**, Терещенко, Федоров, Якубович, **Мисєвр**.

1938 р. – "Динамо" Одеса: Михальченко, **Волін**, **Табачковський**, Чистов, **Хижніков**, **Токар**, **Калашников**, **Хейсон**, **Гичкин**, **Малхасов**, Орєхов, Сосицький, Борисович; "Сталь" Костянтинівка: Кулєшів, Новиков, Шеремет, Прийменко, Онищенко, Климов, Горобець, Яковлев, Кононенко, брати Ломови та Бондаренко.

Одразу ж відмітимо, що наведені вище футболісти, грали у фінальних матчах змагань і

тому повноправно є переможцями та призерами-фіналістами. Однак, можливо, були й такі, хто зіграв не менше 50% матчів і на попередніх етапах розіграшів, а у фіналі з якихось причин не зміг прийняти участі. Та, нажаль, ми не змогли таких виявити через відсутність інформації щодо складів команд у попередніх матчах. Також склади півфіналістів наведені з деякою вірогідністю. Можливо хтось з читачів має якусь точнішу інформацію, то просимо навести її з обов'язковим позначенням джерела її отримання. Вона обов'язково буде опублікована на наших сторінках і стане у нагоді при подальших дослідженнях.

І, нарешті, маленька поправочка: у №7 нашого "Клубу" за 23.04.2009 р. було вказано, що півфіналістами чемпіонату СРСР 1932 року були збірна Харкова та збірна Донбасу. Але все ж слід відмітити, що коли вже збірна Харкова виїхала з Москви, то на змагання прибула з запізненням з поважних причин збірна Ташкенту, з якою збірна Харкова так у чвертьфіналі й не зіграла. Тоді було вирішено провести втішний матч за 3 місце між збірними Донбасу й Ташкента. Збірна Донбасу у цьому матчі перемогла (3:1), тому її слід числити третім призером цього чемпіонату, а збірну Харкова – четвертим.

Збірна України у довоєнні часи (1925-35 рр.)

(Продовження. Початок див. "УФ" № 82, 86 за 11, 18.06.2009 р.)

Вже в серпні 1929 року збірну республіки спробували сформувати з кращих гравців дещо більшого числа міст України. Вперше в збірну УСРР були включені й київські футболісти, коли ця збірна повинна була зустрітися в задалегідь визначеному офіційному матчі в Харкові зі збіркою робітничих клубів Нижньої Австрії. Перед цією зустріччю австрійська команда відвідала Київ і провела два матчі (виграла у "Динамо" Київ і програла збірній профспілок Києва), а у Харкові за день до матчу перемогла збірну металістів столиці України. Тобто суперник був вибраний не з рядових на той час для команд СРСР. Ця команда не перший рік приїжджала до СРСР, і в більшості матчів перевага була на боці австрійських футболістів.

24 серпня в харківській газеті "Пролетарій" був опублікований склад збірної УСРР до цього матчу: **Іван Клименко** (Одеса) - Бобришев (Харків), Петро Семенов (Харків) - Капустин (Харків), **Андро Жорданія** (представляв Дніпропетровськ), Іван Привалов (Харків) – **Михайло Малхасов** (Київ), Олександр Штрауб (Одеса), Яків Алфьоров (Харків), Микола Кротов (Харків), **Михайло Печений** (Київ).

27 серпня на харківському стадіоні "Металіст" відбувся цей матч зі збіркою **Нижньої Австрії**. Це була перша участь київського футболіста Михайла Печеного, хоча й зовсім недавно ще гравця Миколаєве, у матчі в складі збірної УСРР. А замість Малхасова все ж вирішили поставити харків'янина Шпаковського. Вже в першому таймі збірна УСРР вела в рахунку - 3:1 (перший гол забив М.Кротов, потім два голи забив одесит О.Штрауб), а вже перед закінченням матчу було забито ще одного м'яча (Я.Алфьоров) і кінцевий рахунок цього поєдинку – **4:1** на користь збірної УСРР. В наведеному протоколі матчу вказаний увесь склад збірної Нижньої Австрії з 13 футболістів, які приїхали до СРСР, згідно публікації в журналі "Фізкультура и спорт" (Москва) №40 за 5.10.1929 р.

Протокол матчу:

Збірна УСРР – Збірна Нижньої Австрії - 4:1 (3:1)

27 серпня 1929 р. м. Харків. Ст. "Металіст". Товариський матч. 12 000 гляд.

Суддя: Йоселевич (Харків).

УСРР: Клименко – Бобришев, Семенов – Привалов, В.Фомін, Жорданія – Штрауб, Шпаковський, Алфьоров, Кротов, Печений.

Нижня Австрія: Бреттель - Кунчка, Крече – Крепелка, Панагель (запасний – Кінігель), Сигль – Ліхтенштейгер (запасний – Віліталь), Лейхтер, Цишка, Гофман, Штольц.

Голи: 1:0 – Кротов (20 хв.), 2:0 – Штрауб (30 хв.), 2:1 – правий край австрійців (35 хв.), 3:1 - Штрауб (37 хв.), 4:1 - ... (87 хв.).

До речі, восени профспілка металістів УСРР готувалася послати свою футбольну збірну до Австрії, і для об'єктивного відбору кандидатів у цю збірну в Харкові була проведена серія

контрольних матчів цієї збірної. До збірної металістів УСРР увійшло 8 представників Харкова (Бабкин, Бобришев, Семенов, Шведов, Капустин, Ус, Алфьоров і Костиков) та 7 представників з інших 5 міст: Горлівки, Сталіно, Дніпропетровська, Києва та Миколаєва. Зокрема, з Києва кандидатами до складу цієї збірної Київський райком металістів виділив воротаря Федорова з команди заводу “Фізико-хімік” і півзахисника Турковського з команди заводу “Більшовик”, а з Миколаєва був виділений Віктор Омельченко. Перший контрольний матч між цією збірою та збірою міст України (з інших джерел – збірою Харкова) завершився перемогою металістів – 5:2. Однак ця поїздка так і не відбулася. Помисливши, керівництво футболом республіки вирішило, що їхати за кордон програти – це не в правилах будівників нового життя.

1930 рік також не обійшовся без скликання збірної республіки. **7 червня у Харкові** відбувся матч збірної УСРР зі **збірою Москви**. До складу збірної УСРР було включено київського динамівеця Малхасова й миколаївця **Войтенко**, але, на жаль, вони в матчі участі не прийняли. Однак вперше з'явився на полі у формі збірної України одесит **Микола Кравченко**, миколаївець **Марко Гичкин** і артемівець **Лівенцев**. Матч завершився унічию – **2:2**.

Протокол матчу:

Збірна УСРР - Збірна Москви - 2:2 (1:1)

7 червня 1930 р. м. Харків. Ст. "Металіст". Товариський матч. Дощ, холодно.

Москва: Філіппов – Рушинський, Олександр Старостин – Нікішин, Андрій Старостин, Єгоров – Панін, Іванов, Ісаков, Єлисеєв, Ільїн

УСРР: Норов – Кладько, Семенов – Привалов, **В.Фомін**, **Кравченко** – **Гичкин**, **Штрауб**, **Міщенко**, **Шпаковський**, **Лівенцев** (Губарєв, 85 хв.).

Голи: 1:0 - **Штрауб** (10 хв, пен), 1:1 - Ільїн (43 хв), 1:2 - Ісаков (68 хв), 2:2 - **Штрауб** (70 хв).

А **3 липня** збірна УСРР приймала **збірна РСФРР**, і на цей раз у складі збірної грали й Малхасов, й ще один київський динамівець – Михайло Печений. Вперше у цьому матчі честь збірної України захищав харків'янин Паровишников. Матч було приурочено до роботи в Москві XVI з'їзду партії і на стадіоні “Динамо” було 50 000 глядачів. Перший тайм закінчився з мінімальним рахунком 1:0 на користь російських футболістів. На 7-ій хвилині другого тайму рахунок збільшився, а через 3 хвилини став рівним 3:0. Ще через 4 хвилини вже 4:0, і тут же збірна РСФРР довела його до розгромного – 5:0. Тільки після цього українські футболісти схаменулися та на 78-ій хвилині забили один гол, а через декілька хвилин і другий. Забив його киянин Малхасов, і цей гол став першим голом, забитим київськими футболістами в матчах за збірна УСРР. У підсумку матч завершився поразкою збірної УСРР - **2:5** та, що особливо було прикро, так це дуже не зіграні дії лінії нападу.

Протокол матчу:

Збірна РСФРР – Збірна УСРР - 5:2 (1:0)

3 липня 1930 р. м. Москва. Ст. "Динамо". Товариський матч. 50 000 гляд.

Суддя: В.Стрепихєєв (Москва).

РСФРР: Соколов – Пчеліков, Олександр Старостин – Беляков, Батирєв, Єгоров – **Валентин Прокоф'єв**, Павлов, Ісаков, Бутусов, Григор'єв.

УСРР: Норов – Кладько, Семенов – Привалов, **В.Фомін**, **М.Фомін** – **Штрауб**, **Шпаковський**, **Малхасов**, **Паровишников**, **Печений**.

Голи: 1:0 – Павлов (38 хв.), 2-0 – Павлов (52 хв.), 3-0 – Павлов (55 хв.), 4-0 – Павлов (59 хв.), 5:0 – Прокоф'єв (61 хв.), 5:1 – **М.Фомін** (78 хв.), 5:2 – **Малхасов** (80 хв.) .

6 липня зустріч збірних РСФРР і УСРР повинна була повторитися, але розпочався проливний дощ, і матч відмінили. А вже **14 липня** через те, що лєнінградці, які входили до складу збірної РСФРР, не приїхали, зі збірою УСРР зустрілися футболісти **збірної Москви**. У ворота збірної України в цьому матчі вперше став харків'янин **Олександр Бабкин**, а також вперше грав у нападі й артемівець (вже до цього часу харків'янин) **Лівенцев**. Цього разу кияни в матчі не приймали участі, а збірна УСРР перемогла **2:0**. Як бачите, матч-реванш все ж вдався.

Протокол матчу:**Збірна Москви - Збірна УСРР - 0:2 (0:1)**

14 липня 1930 р. м. Москва. Ст. "Динамо". Товариський матч. Після сильного дощу, грязюка.

Суддя: Йоселевич (Харків).

Москва: Матвеев – Пчеліков, Олександр Старостин – Никішин, Андрій Старостин, Помогаєв – **Валентин Прокоф'єв**, Павлов, Іванов, Блинков, Ільїн

УССР: Бабкин – **К.Фомін**, **Кладько** – **Привалов**, **В.Фомін**, **М.Фомін** – **Штрауб**, **Шпаковський**, **Алфьоров**, **Паровишников**, **Лівенцев**.

Чемпіонат СРСР 1931 року за задумкою організаторів цих змагань планувався як складова частина широкомасштабних свят на честь 10-річного ювілею міжнародного Червоного спортивного інтернаціоналу (ЧСІ), який відмічався в першій половині червня. Тому й строки проведення першості організаторам прийшлося обрати дуже вже “не оптимальні”. До того, чемпіонат СРСР був частиною Всесоюзних відбіркових змагань до Всесвітньої робітничої Спартакіади ЧСІ, відкриття якої намічалось на 4 липня у Берліні. ЧСІ тільки й думав будь-якими шляхами якось нашкочити Олімпійським іграм 1932 року в Лос-Анджелесі. Потрібно було протиставити цим іграм щось серйозне. От і придумали Всесвітню робітничу спартакіаду в Берліні.

Так як усе прийшлося проводити в ранні терміни, то й змагання були дуже скорочені. В чемпіонаті СРСР збірну РСФРР зненацька й, звичайно, не виправдано запустили прямо до фіналу, збірну УСРР – до півфіналу, а збірну ЗСФРР – до чвертьфіналу. Таким чином, усі етапи боротьби, починаючи з 1/16 фіналу, склалися з одного матчу. Змагання пройшли в період з 20 травня по 16 червня.

Таким чином, збірна Української СРР одразу в півфіналі зустрілася 10 червня зі збіркою Закавказької СФРР. Не дивлячись на те, що матч проходив у Харкові, збірна УСРР програла 0:3. У складі збірної УСРР грало вже четверо київських футболістів: **Свиридовський**, **Тютчев**, **Малхасов** і **Садовський**, тому що за тиждень до цього там же в Харкові збірна Києва стала чемпіоном УСРР, розгромивши харків'ян на їх полі 3:1. Крім киян грали одесит Штрауб та миколаївець Г.Полегенький. Тобто Харків був представлений лише 5 гравцями. Це був вже склад, який охоплював практично усі футбольні центри України й був, що там не кажіть, повноцінним представником республіки. Хоча й програв.

Протокол матчу:**Збірна УСРР – Збірна ЗСФРР 0:3 (0:1)**

10 червня 1931 р. м. Харків. Ст. “Металіст”. Матч на першість СРСР -1/2 фіналу. 40000 гляд.

Суддя: Васильєв (Москва).

УССР: Бабкин – Свиридовський, Кладько – Привалов, В.Фомін, Тютчев – Малхасов, Штрауб, Полегенький, Паровишников, Садовський.

ЗСФРР: Салонін – Коротков, Пачулія – Кочар'ян, Жорданія, Анікин – Єжов, Туркія, Сомов, Сорокін, Костюков.

Таким чином, збірна УСРР, яка провела лише один матч і, програв його збірній Закавказзя 0:3, у підсумку зайняла призове третє місце в чемпіонаті (як бачите, буває й таке!).

Сумно, але Спартакіада ЧСІ так и не відбулася. Проти її проведення виступила офіційна влада Німеччини. Тоді в СРСР була проведена “міні ІІ Всесоюзна Спартакіада”. Змагання з футболу цієї Спартакіади пройшли з 15 по 19 червня у Москві й, фактично, виявилися традиційним турніром трьох міст – Москви, Ленінграду та Харкова.

За домовленістю минулого року в Москві цього року вже традиційно повинна була відбутися зустріч збірних РСФРР і УСРР. Вона була проведена, хоча знову збірна України була в черговий раз замінена збіркою Харкова, та ще й без братів Володимира та Миколи Фоміних,

Кладько і багатьох інших футболістів. На цей раз українські футболісти задоволились поразкою 1:4. Про цей матч в газетах не було нічого надруковано, була тільки замітка в ленінградському журналі "Спартак" за 25.10.1931 року, з якої й протоколу матчу неможливо скласти (навіть дата матчу невідома). Однак матч все ж офіційний, тому наведемо те, що маємо. Може хтось з читачів доповнить.

Протокол матчу:

Збірна РСФРР – Збірна УСРР - 4:1 (1:0)

...10.1931 р., м. Москва. Ст. "Динамо". Товариський матч.

РСФРР: ... – Пчеліков, Єлісеєв, Ільїн, Григор'єв (**В.Прокоф'єв**, 60 хв.), ...

УСРР: ... –... (**К.Фомін**, 46 хв.), ...

Голи: 1:0 – ... (перші хв.), 2-0 – ... (6 хв.), 2:1 - ... (... хв., пен.), 3-1 – Єлісеєв (27 хв.), 4-1 – Прокоф'єв (65 хв.).

2 травня 1932 року в Москві на стадіоні "Динамо" на честь приїзду турецької урядової делегації в присутності 50 000 глядачів відбувся матч **збірних РСФРР і УСРР**. Судив матч відомий радянський суддя Рябоконь. У складі збірної УСРР грало 5 київських динамівців – **Ідзковський**, Свиридовський, **Панін**, **Піонтковський** і **Прокоф'єв**, при цьому й Панін і Прокоф'єв у минулі роки захищали честь збірної РСФРР, але в цьому році перейшли до київського "Динамо". Однак це нікого не бентежило: по-перше, Валентин Прокоф'єв – вихованець миколаївського футболу, а по-друге, честь збірної РСФРР вже в декількох матчах в минулі роки захищав вихованець того ж миколаївського футболу Станіслав Леута. На 15-ій хвилині першого тайму українські футболісти забили гол. Але груба гра Селіна перетворила гру в бійку, до того ж за гру рукою в штрафній площадці на останніх хвилинах першого тайму збірна РСФРР отримала право на пробиття пенальті, й рахунок зрівнявся. У другому таймі російські футболісти тільки на 80-ій хвилині забили ще один гол, а от Панін наприкінці матчу пенальті пробив неточно. В результаті знову поразка від збірної РСФРР – **1:2**.

Протокол матчу:

Збірна РСФРР – Збірна УСРР - 2:1 (1:1)

2 травня 1932 р. м. Москва. Ст. "Динамо". Товариський матч. 50 000 гляд.

Суддя: Рябоконь (Москва).

РСФРР: Савинцев - Пчеліков, Олександр Старостин - **Станіслав Леута**, Селін, Андрій Старостин – Григор'єв, Єлісеєв, Бутусов, Павлов, Ільїн.

УСРР: **Ідзковський** - **К.Фомін**, Свиридовський – Привалов, **Піонтковський**, **М.Фомін** – **Панін**, **Шпаковський**, **Зуб**, **Паровишников**, **Прокоф'єв**.

Голи: 0:1 – **Шпаковський** (15 хв.), 1-1 – **Леута** (44 хв., пен.), 2:1 - Ільїн (80 хв.).

Панін наприкінці матчу не забив пенальті.

У зв'язку з наступною зустріччю цих збірних у Харкові на честь Всеукраїнської партійної та комсомольської конференції, ВРФК УСРР вирішила провести 14 червня тренувальний матч першої та другої збірних УСРР. Були визначені склади цих команд. У склад першої збірної були включені Ідзковський – К.Фомін, Свиридовський – Привалов, В.Фомін, М.Фомін - **Синиця**, Шпаковський, Зуб, Паровишников, Прокоф'єв, а до складу другої збірної та запасних увійшли – **Микола Трусевич**, Бабкин – **Пономаренко**, **Денисов**, **Петро Чистов** – **Шведов**, **Піонтковський**, Тютчев, **Борис Івін** – **Жеков**, **Артем'єв**, **Ілля Алидарт**, **Штрауб**, **Морозов**, **Сердюк** ("Шульц") і Печений. Як бачите, з'явилося багато нових імен – це кияни Синиця, Денисов і Сердюк, одесити Трусевич, Чистов, Артем'єв і Алидарт, харків'яни – Пономаренко, Шведов і Морозов, а також Івін (Вінниця-Одеса) та Жеков з Сталіно. Однак з-за того, що кияни в цей час знаходилися у поїзді до Ленінграду та Москви, замість цього матчу був проведений матч збірної УСРР, складеної з гравців Одеси, Дніпропетровська та Сталіно, зі збірою Харкова, в якому харків'яни, звичайно, отримали перемогу 5:2.

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник – Анатолій Коломієць Під редактуванням Володимира Банеса

Анатолій
КОЛОМІЄЦЬ

РУБРИКА "КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ"

У ГАЗЕТІ "УКРАЇНСЬКИЙ ФУТБОЛ"
БЕРЕЗЕНЬ 2009 - СІЧЕНЬ 2010

Частина 5

2021

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник – Анатолій Коломієць

Під редактуванням Володимира Баняса

з газети "Український футбол" №93 від 2 липня 2009 року

В "УФ" №71 від 21.05.2009 р. була надрукована стаття В.Баняса "Дві тези з історії національної збірної", в якій був зроблений загальний підсумок: *"Якщо ми вважаємо офіційними матчі збірної Української СРР довоєнного періоду, коли до території нашої республіки не входили Закарпаття, Східна Галичина, Волинь, Буковина і Крим, логічно приплюсувати до загального реєстру також ігри збірної, складеної з наших земляків, яких історичні обставини змусили опинитися за межами Батьківщини. Так буде справедливо"*.

На це є й інші думки. Наприклад Віктора Стріхи (Черкаси) вважає що *"збірна України, яка брала участь в олімпіаді депортованих переселенців ніякого відношення до історії національної команди не має"*. І пояснює це тим, що *"після 2-ої світової війни частина населення Західної України тікали від комуняків в Західну Європу, друга частина - в основному польської національності, переселилась в Польщу, а третя залишилась на місці. Якби до війни грала збірна Західної України, то це була б збірна Західної України. А на цій Олімпіаді Україну представляла збірна, що складалася з гравців української національності, які відмовилися проживати на території загарбаної Советами. В цій збірній не було поляків: Матіас, що переїхав в Битом, чи Албанського, що переїхав в Катові, тощо; не було тих, що залишились проживати в радянській Україні: Роман Газда, Іван Зуб та інші."*

До речі, в Австралії в 50-х декілька років проводився турнір - кубок світу, де грала збірні складені з емігрантів, там була і збірна України, точніше збірна, складена з емігрантів української національності в Австралії. Так, це теж наша історія, але це не історія нашої збірної". І наприкінці він робить висновок: *"не потрібно змішувати збірну емігрантів, збірну депортованих переселенців, збірну східної (советської) України, збірну західної України. Збірна України існує з 1992 року!!!"*.

А ось зовсім протилежна думка з зробленого висновку, яку висловив читач "УФ" С.Бей з Мотовилівки Київської обл. Він пише: *"Хочу долучитися до тих дописувачів, які відстоюють думку щодо суперечливого числення і нумерації наших чемпіонатів і Кубку. Дуже сумно Україна виглядає на фоні інших країн. В офіційній довідці сказано – чемпіонат з 1992 р., Кубок – з 1992 р., збірні з 1992 р., федерація з 1991 р.!!! Панове, так не можна. Огляніться, порівняйте з іншими."*

Загально відомо – Всеукраїнські змагання проводяться з 1921 року. Так, їх формат був різний і не завжди грала найсильніші, але це не означає, що потрібно відмовлятися від свого минулого (до речі, Уельс, Північна Ірландія, Білорусь мають подібні проблеми, але ж не цураються). То ж, думаю, турніри 1921-35 рр. серед збірних міст, змагання 1936-59 рр. серед команд спорттовариств і відомств, першість 1960-91рр. серед майстрів класу "Б" та другої ліги мають бути враховані... А Кубок УРСР. Чому цей турнір не врахувати? І 1937-48 рр., а я думаю і до 1959 р. цілком необхідно, а ще 1972-76 і 1990-91 рр. Ці турніри цілком пристойні.

Хіба не дивно, що ФФУ створена 1991 р. – це нісенітниця, адже ФФ УРСР вийшла із складу ФФ СРСР. Так, федерація не була самостійною, але мала досить автономних прав і потрібно вести рахунок з часу створення секції футболу ще 1934 р. До того ж були ще деякі структури, що опікувалися спортом і футболом загалом – це і Вища рада фізкультури і спорту при УЦВК УСРР, і Рада спортивних товариств і відомств УРСР, і Спорткомітет при Раді Міністрів УРСР. Чому ми відмовляємось від свого минулого – це незрозуміло.

А це збірна... В Україні збірна існувала з 1922 року, хай це неофіційна, хай збірна клубів, але ж вона була. Згадайте феєричне турне по Франції 1935 р., а участь у турнірах Спартакіади 1928 р. – 2 місце, 1956 р. – 3 місце, 1979 р. - 3 місце (до речі під керівництвом В.В.Лобановського, за участю О.Блохіна, Л.Буряка та інших зірок). У 60-ті роки була збірна класу "Б" УРСР. Любителі футбольної історії і статистики, думаю, змогли б підготувати і результати, і статистику, і склади. А це були турніри... Кубок республіки на призи ЦК комсомолу, а під час війни – Чаша (кубок) УЦК, першість УФ ліги Галичини, а у 1945 р. – футбольний турнір республіканської Спартакіади, який можна порівняти з чемпіонатом. А існування суддівських колегій або факт проведення 1918 року чемпіонатів Києва і Одеси, а це ж в умовах незалежності...

Ми на порозі Євро і чим ми гірші поляків чи ще когось? Слід повернутися обличчям до рідної спадщини".

Отакі думки наших читачів. Ми розуміємо, що кожний з них ставить деякі досить слушні питання. Чи не так? Автор-упорядник нашого "Клубу" з деякими з них згоден, деякі ставить під сумнів. Але те, що ми "зачепили" це не просте питання, яке звичайно потребує більш детального й уважного розгляду, це вже крок для вирішення цієї проблеми. Ми робимо загальну справу, подаємо інформацію й матеріали, які може когось і дратують. Але без цього неможливо досягнути істини. Цю проблему замовчати нікому не вдасться – це ми гарантуємо. Історія футболу України все ж таки колись буде опрацьована. І ми зробимо для цього належний внесок.

Визначення найкращих в українському футболі

(Продовження. Початок див. "УФ" №№39, 43, 58, 62, 64, 67, 71, 75, 82 і 86)

І хоча ми на сторінках нашого "Клубу" ще не закінчили розповідь про участь українських футболістів у складі збірної УСРР у довоєнні часи, але вже у випуску №9 було надруковано таблицю на наш розсуд офіційних матчів. Все ж зараз ми вирішили довести до шанувальників українського футболу інформацію щодо загального переліку 53 гравців, які приймали безпосередньо участь у складі української збірної у період 1924-35 років саме в цих офіційних матчах. В наведеній таблиці вказане число зіграних гравцем таких матчів, а також число забитих (пропущених) голів.

Перелік українських футболістів у офіційних матчах збірної УСРР (1924-35 рр.)

№ №	Прізвище та ім'я	Амплуа	З якого міста	Роки участі	Матчі	Голи
1.	Алфьоров Яків	Нападаючий	Харків	1924-30	10	6
2.	Бабкін Олександр	Воротар	Харків	1930 -34	6	-14
3.	Бем Адам	Нападаючий	Харків	1924-34	2	-
4.	Бобришев Олександр	Захисник	Харків	1929-32	2	-
5.	Володимирський Іван	Нападаючий	Харків	1927-34	5	1
6.	Галинський Борис	Нападаючий	Одеса	1932	1	-
7.	Гичкін Марко	Нападаючий	Миколаїв, Одеса	1927-35	1	-
8.	Гребер Володимир	Півзахисник	Дніпропетровськ	1933-35	5	1
9.	Грушин Сергій	Нападаючий	Миколаїв, Харків	1924-28	1	-
10.	Губарев Євген	Нападаючий	Харків	1924-30	10	2
11.	Зуб Микита	Нападаючий	Харків	1932-34	5	4
12.	Ідзковський Антон	Воротар	Київ	1932-35	5	-13
13.	Козаков Микола	Нападаючий	Харків	1924	4	3

14.	Калашников Петро	Нападаючий	Одеса	1932-35	2	-
15.	Капустін Микола	Півзахисник	Харків	1924-29	4	-
16.	Кирилов Дмитро	Захисник	Харків	1933-35	6	-
17.	Кладько Іван	Захисник	Харків	1927-31	10	-
18.	Клименко Іван	Воротар	Одеса	1929	1	-1
19.	Комаров Павло	Нападаючий	Київ	1933-35	2	-
20.	Копійко Сергій	Нападаючий	Харків	1932-33	4	1
21.	Кравченко Микола	Півзахисник	Одеса	1930	1	-
22.	Кротов Микола	Захисник	Харків	1924-29	6	1
23.	Кузьменко Іван	Півзахисник	Дніпропетровськ, Київ	1933-35	2	-
24.	Лайко Петро	Нападаючий	Дніпропетровськ	1933-35	9	4
25.	Лівенцев Валентин	Нападаючий	Артемівськ, Харків	1930	2	-
26.	Легков Микола	Нападаючий	Одеса	1929	1	-
27.	Малхасов Михайло	Нападаючий	Одеса, Київ	1927-31	2	1
28.	Махиня Микола	Нападаючий	Київ	1934-35	6	3
29.	Міщенко Петро	Нападаючий	Харків	1927-30	6	3
30.	Москвін Серафим	Воротар	Одеса, Харків	1927-35	3	-1
31.	Натаров Іван	Нападаючий	Харків	1924	4	1
32.	Норов Роман	Воротар	Харків	1924-30	10	-12
33.	Паровишников Петро	Нападаючий	Харків	1930-35	16	7
34.	Печений Михайло	Нападаючий	Миколаїв, Київ	1927-30	2	-
35.	Підоренко	Захисник	Харків	1932	1	-
36.	Піонтковський Казимир	Півзахисник	Одеса, Київ	1927-34	2	-
37.	Полегенький Григорій	Нападаючий	Миколаїв	1924-31	1	-
38.	Пономаренко Андрій	захисник	Харків	1932-33	2	-
39.	Привалов Іван	Півзахисник	Харків	1924-35	22	-
40.	Прокоф'єв Валентин	нападаючий	Київ	1924-34	7	2
41.	Садовський Віктор	нападаючий	Київ	1931	1	-
42.	Семенов Петро	Захисник	Харків	1927-30	7	-
43.	Свиридовський Михайло	Захисник	Київ	1931-35	4	-
44.	Трусевич Микола	воротар	Одеса	1932-35	3	-8
45.	Тютчев Федір	Півзахисник	Київ	1931-35	7	-
46.	Фомін Володимир	Півзахисник	Харків	1924-35	19	2
47.	Фомін Костянтин	Захисник	Харків, Київ	1924-35	21	-
48.	Фомін Микола	Півзахисник	Харків	1927-35	15	1
49.	Шведов А.	Півзахисник	Харків	1932-34	2	-
50.	Шиловський Віктор	нападаючий	Сталіно, Київ	1934-35	4	4
51.	Шпаковський Олександр	нападаючий	Харків	1924-32	16	10
52.	Штрауб Олександр	нападаючий	Одеса	1927-32	6	4
53.	Щегоцький Костянтин	нападаючий	Київ	1933-35	8	9

Крім перелічених гравців в офіціальних матчах збірної УСРР грало й четверо російських гравців - Панін, Івін та Єпішин, та один грузинський – Жорданія. Усі вони деякий час грали за українські команди, але в подальшому на Україні не затримались.

З наведеної таблиці видно, що найбільше матчів за збірну України зіграв **Іван Привалов – 22**, трохи відстав від нього Костянтин Фомін – 21, а третім був його брат Володимир – 19. Лідером серед бомбардирів був **Олександр Шпаковський – 10 м'ячів** у ворота суперників, на другому місці Костянтин Щегоцький – 9 м'ячів, а третім з 7 м'ячами – Петро Паровишников.

Треба обов'язково сповістити читача, що футболки першої збірної України також одягали ще 23 українських футболіста, але це було в неофіційних матчах (здебільшого між першим і другим складами збірної УСРР). Наведемо й їх прізвища: Алпатов, Бойченко, Булгаков, Весеньєв, Войтенко, В.Грушин, А.Коген, Кондратенко, Кононенко, Корнілов, Котов, Куликов, Кусинський, Лабадаш, Лесной, Лівшиць, Пашута, Плохих, Роздорожнюк, Роман, Рукавицин, Сердюк (“Шульц”), Терентьев.

А кандидатами у збірну та тих хто грало у другому складі збірної УСРР було ще 41 футболіст, серед яких слід назвати більш-менш відомих, таких як Навальєв, Михлін, Денисов, Цофнас, Деркаченко, Синиця, Путистин, Сухарєв, Коротких, Табачковський, Хейсон, Юкельзон, Поталов, Волін, Гончаренко, Мисєвра, Клименко, Рогозянський, Правєверов та інші.

До речі, декілька українських футболістів захищали й честь збірної РСФРР, а також збірної Москви. Нажаль, інформацією про всі без виключення матчі збірних РСФСР, Москви та Ленінграду ми не володіємо, тому є можливість врахувати матчі, які провели ці збірні на чемпіонатах СРСР та РСФСР, а також і усі товариські зі збірою УСРР. Результати проведених підрахунків наступні:

- **Станіслав Леута** провів за збірну РСФРР 5 матчів та за збірну Москви 9 матчів;
- **Валентин Прокоф'єв** провів за збірну РСФРР 3 матчі та за збірну Москви 2 матчі;
- **Макар Гончаренко** провів за збірну РСФСР 1 матч.

Збірна України у довоєнні часи (1925-35 рр.)

(Продовження. Початок див. "УФ" № 82, 86, 90 за 11,18,25. 06. 2009 р.)

А от **5 червня 1932 року**, на цей раз на честь Всесоюзної комсомольської конференції, знову ж у **Москві** відбувся другий матч **збірних РСФРР і УСРР**. У складі збірної УСРР новеньким був півзахисник **Петро Калашников** (Одеса). Вже на 4-й хвилині першими гол забили російські футболісти. Потім збірна РСФРР збільшила рахунок, але Прокоф'єв один м'яч все ж відіграв. Після цього з штрафного удару українські футболісти зрівняли рахунок. У другому таймі гра проходила с перемінним успіхом, і тільки наприкінці гри збірній УСРР вдалося забити третій гол, але суддя чомусь його не зарахував. У наслідку – нічия **2:2**.

Протокол матчу:

Збірна РСФРР – Збірна УСРР - 2:2 (2:2)

5 червня 1932 р. м. Москва. Ст. "Динамо". Товариський матч. 50 000 гляд.

Суддя: Рябоконт (Москва).

РСФРР: Гранаткин - Пчеліков, Олександр Старостин - Попов, Андрій Старостин, Нікішин – Микола Старостин, Єлісеєв, Бутусов, Павлов, Ільїн.

УСРР: Іззовський - К.Фомін, Свиридовський – Привалов, Піонтковський, М.Фомін – Калашников, Шпаковський, Зуб, Паровишников, Прокоф'єв.

Голи: 1:0 – Бутусов (4 хв.), 2-0 – М.Старостин (28 хв.), 2:1 – Прокоф'єв (34 хв.), 2:2 – Шпаковський (40 хв.).

Наприкінці 2-го тайму гол, забитий Зубом, чомусь суддя не зарахував.

І, нарешті, матч-реванш в **Харкові**, який давно очікували і який був приурочений до відкриття 3-ої Всеукраїнської партконференції **8 липня**. Погода не сприяла футболістам – безперестанку йшов дощ. І так вже склалася гра, що збірна УСРР програла в цьому матчі – **2:4**. На 6-й хвилині українські футболісти з пенальті забили гол, але вже на 14-й хвилині **збірна**

РСФРР забила гол у відповідь, а на 21-й хвилині рахунок вже був – 1:2. Перший тайм затягнувся, і вже на 2-й хвилині зверх ліміту збірна РСФРР повела – 3:1. У другому таймі команди обмінялися голами, при цьому українці з двох пенальті забили тільки один.

Протокол матчу:

Збірна УСРР - Збірна РСФРР - 2:4 (1:3)

8 липня 1932 р., м. Харків. Ст. "Динамо". Товариський матч. Увесь час дощ. 25 000 гляд.

Суддя: Слепов (Харків).

УСРР: Ідзковський - К.Фомін, Свиридовський – Привалов, В.Фомін, Шведов – Калашников, Шпаковський, Зуб, Паровишников, Прокоф'єв.

РСФРР: Гранаткин - Пчеліков, Олександр Старостин - Столяров, Андрій Старостин, Станіслав Леута – Григор'єв, Єлисеєв, Бутусов, Павлов, Ільїн.

Голи: 1:0 – Зуб (6 хв., пен), 1-1 – Єлисеєв (14 хв.), 1:2 - ... (21 хв.), 1:3 – ... (47 хв. 1-го тайму), 1:4 - ... (... хв.), 2:4 – Зуб (... хв., пен.).

Порушення: вилучений Павлов (2-й тайм).

У 2-му таймі ще одне пенальті не реалізував Зуб.

На початку жовтня в Києві чекали приїзду збірної Робітничого спортивного союзу (РСС) Німеччини й планували провести матч зі збірною України, склад якої попередньо був визначений наступним: Ідзковський – К.Фомін, Пономаренко – Привалов, Івін, Шведов – Калашников, Шпаковський, **Борис Галинський**, Зуб, Прокоф'єв. А запасними були обрані: Бабкин, Бобришев, М.Фомін, Паровишников, Лесной, **Копійко** та **Андрєєв**.

Однак німці затримались, матч перенесли до столиці республіки і ось вже **12 жовтня в Харкові** на стадіоні "Металіст" збірна УСРР зустрілась у міжнародному матчі зі **збірною РСС Німеччини**. Склад збірної УСРР був змінений, так як декілька кращих українських футболістів, у тому числі й Прокоф'єв, виїхали до Туреччини у складі збірної СРСР. Тому до складу збірної УСРР були включені: півзахисник Тютчев (Київ), захисник **Підоренко** (Харків) і нападаючий Володимирський (Харків). У цьому матчі першою повела в рахунок збірна УСРР, але через декілька хвилин німці відіграли гол, а до кінця першого тайму навіть вишли вперед. У другому таймі розпочався дощ, однак це не завадило збірній УСРР в середині тайму зрівняти рахунок. У наслідку – бойова нічия – **2:2** (обидва голи у збірній України забив харків'янин П.Паровишников).

Протокол матчу:

Збірна УСРР – Збірна РСС Німеччини 2:2 (1:1)

12 жовтня 1932 р. м. Харків. Ст. "Металіст". Товариський міжнародний матч. Дощ (у 2-му таймі). 25 000 гляд.

Суддя: Космачов (Харків).

УСРР: Ідзковський – Підоренко, Пономаренко – Тютчев, Івін, Шведов – Володимирський, Шпаковський, Зуб, Паровишников, Галинський.

Німеччина: Гудт – Кнорль, Генш – Піонтєк, Бомє, Генхейд – Беєм, Рихтер, Альберт, Дайхман, Лоор.

Голи: 0:1 – Паровишников (29 хв.), 1:1 – Дайхман (через декілька хв.), 1:2 – німецький гравець (57 хв.), 2:2 – Паровишников (у середині другого тайму).

Вже наступного 1933 року збірна УСРР у товариському матчі **24 червня** зустрілась зі **збірною Москви**. Матч відбувся у **Харкові**, знову ж на честь VI пленуму ЦК ЛКСМУ. На матчі було біля 20 000 глядачів. У складі збірної УСРР грало три київських динамівця – **Єпішин**, Тютчев і Прокоф'єв. Вже на початку матчу збірна УСРР забила перший гол, а потім другий і третій. У другому таймі ініціатива перейшла до москвичів, і вони на протязі короткого часу один за другим забили 2 голи. Але більшого збірна столиці СРСР зробити не змогла. У наслідку перемога збірної УСРР – **3:2**.

Протокол матчу:

Збірна УСРР – Збірна Москви 3:2 (3:0)

24 червня 1933 р. м. Харків. Ст. “Динамо”. Товариський матч. Біля 20 000 гляд.

Суддя: Космачов (Харків).

УССР: Бабкин – К.Фомін, Єпішин – Привалов, Тютчев, М.Фомін – Копійко, Лайко, Зуб, Паровишников, Прокоф'єв.

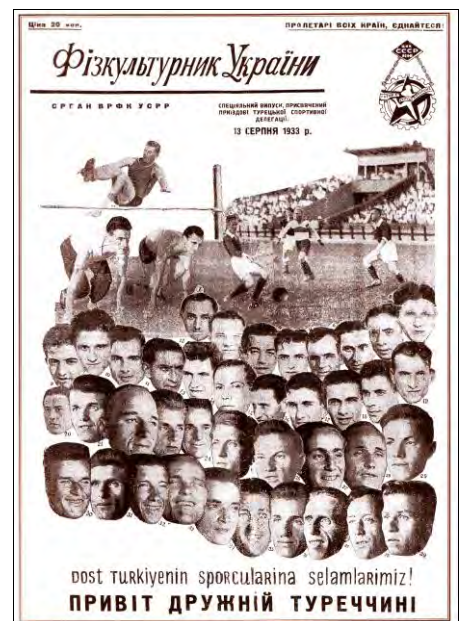
Москва: Гранаткин - Саванов, Олександр Старостин - Андрій Старостин, Селін, Станіслав Леута – Микола Старостин, Смирнов, Іванов, Павлов, Ільїн.

Голи: 1:0 – Зуб (на перших хв.), 2:0 – Копійко (незабаром), 3:0 – Зуб (наприкінці 1-го тайму), 3:1 – Смирнов (десь 20 хв), 3:2 – Іванов (25 хв.).

6 серпня на стадіоні “Динамо” у Харкові відбувся тренувальний матч перед запланованою зустріччю зі збірною Туреччини. Збірна УСРР грала зі збірною Харкова. У складі збірної УСРР на цей раз були: Ідзковський (Київ) – Єпішин (Київ), Кузьменко (Дніпропетровськ) – Гребер (Дніпропетровськ), Тютчев (Київ), Пашута (Харків) – Володимирський (Харків), Лайко (Дніпропетровськ), Сердюк (Київ), Щегоцький (Київ), Прокоф'єв (Київ).

Вже на 1-ій хвилині збірна УСРР відкрила рахунок, потім другий м'яч забив Тютчев з подачі Щегоцького, а далі два голи підряд провели Тютчев і Прокоф'єв. У другому таймі знову на перших хвилинах рахунок вже був доведений до 5:0, але харків'яни, узяв себе в руки, забили три голи підряд. І тут показав свою майстерність Прокоф'єв. Він один забив харків'янам 3 гола підряд. У наслідку – 8:3. Варто уваги, що на таблиці, де вказували рахунок, продовжували зоставатися цифри 6:3, тому що, як з'ясувалося, не було на стадіоні крупніших цифр.

А 9 серпня в тому ж Харкові, але вже на стадіоні “Металіст” грали в контрольному матчі дві збірні УСРР. Хоча матч і закінчився з рахунком 4:0 на користь першої збірної, однак вона себе ані чим не проявила й зловживала індивідуальною грою. У складі першої збірної планувались грати: Бабкин – К.Фомін, Єпішин – Привалов, Тютчев, М.Фомін – Копійко, Лайко, Щегоцький, Паровишников, Прокоф'єв. У другому складі взагалі грали тільки харків'яни та киянин Ідзковський. Голи забили Щегоцький – два та Паровишников – один

Спецвипуск журналу

Збірна УСРР зразка 1933 року перед матчем зі збірною Туреччини в Харкові (зліва направо): І.Привалов, Єпішев, М.Фомін, С.Копійко, О.Бабкин, П.Паровишников, К.Щегоцький, В.Прокоф'єв, П.Лайко, Ф.Тютчев

Але все ж після цього матчу саме цей склад збірної був остаточно затвердженим на матч з Туреччиною, а “знаменитого” Ідзковського на цей раз залишили у запасі разом з харків'янами Пономаренко, Бемом, Лесним, Володимирським та Старусевим.

12 серпня в Харків прибула збірна Туреччини, і цього ж дня відбувся матч УСРР – Туреччина. На трибунах стадіону “Динамо” розвісили лозунги “Хай живе вождь комуністичної партії – кращий друг фізкультурників

тов. Сталін” і “Привіт фізкуль-турникам дружньої нам Турції”. На урядовій трибуні знаходилися Чубар і Балицький, голова ВРФК УСРР Войцеховський і представники турецької делегації на чолі з головою стамбульського комітету Народної партії Туреччини Джевдетом Керім-беєм. Склад збірної УСРР не відрізнявся від запланованого. Але розпочався матч з того, що на 10-ій хвилині турецький воротар Авні на виході отримав серйозну травму і покинув поле. Першими забили гол турецькі футболісти на 20-ій хвилині, й тільки у другому таймі на 51-ій хвилині гол у турецькі ворота забив Щегоцький. Однак через 20 хвилин з подачі Прокоф'єва йому ж вдається забити й другий гол, а за декілька хвилин до кінця гри він зробив “хет-трик”, забивши і третій гол. Тут же турки на контратаці провели в ворота українських футболістів другий м'яч і в наслідку – 3:2 на користь збірної УСРР.

Протокол матчу:

Збірна УСРР – Збірна Туреччини 3:2 (0:1)

12 серпня 1933 р. м. Харків. Ст. “Динамо” ім. Балицького. Товариський міжнародний матч. 20 000 гляд.

Суддя: Космачов (Харків).

УСРР: Бабкин – К.Фомін (к), Єпішин – Привалов, Тютчев, М.Фомін - Копійко, Лайко, Щегоцький, Паровишников, Прокоф'єв.

Туреччина: Авні (Сабахатін, 10 хв.) – Хюсюн (к), Яшар – Хакки, Шюкрю, Саїд – Шіазі, Фуад, Вахаб, Інґ-Сабей, Шереф.

Голи: 0:1 – Вахаб (20 хв.), 1:1 – Щегоцький (51 хв.), 2:1 – Щегоцький (76 хв.), 3:1 – Щегоцький (85 хв.), 3:2 – Саїд (89 хв.).

30 вересня в Москві на стадіоні “Динамо” відбувся матч збірних РСФРР і УСРР. У складі оновленої збірної УСРР грали на цей раз тільки 3 киянина: Тютчев, Щегоцький і Прокоф'єв, а Ідзковський продовжував залишатися серед запасних. Вже на 15-ій хвилині Щегоцький забиває перший гол, але збірна РСФРР хутко результат зрівнює, а потім обидві команди обмінюються голами при реалізації пенальті. Вже у другому таймі третій м'яч у ворота УСРР проводить Дементьєв. До цього часу українська збірна була вже ослаблена видаленням з поля її капітана – К.Фоміна. Матч так і закінчився – поразкою збірної УСРР – 2:3.

Протокол матчу:

Збірна РСФРР – Збірна УСРР - 3:2 (2:2)

30 вересня 1933 р. м. Москва. Ст. “Динамо”. Товариський матч. 50 000 гляд.

Суддя: ...

РСФРР: Шорець – Тетерін, Селін - Дубінін, Андрій Старостин, Столяров – Микола Старостин, Дементьєв, Іванов, Лапшин, Ільїн.

УСРР: Бабкин - К.Фомін, Кирилов – Привалов, Тютчев, М.Фомін – Копійко, Лайко, Щегоцький, Паровишников, Прокоф'єв.

Голи: 0:1 – Щегоцький (15 хв.), 1-1 – Лапшин (дуже скоро після 1-го голу), 2:1 - .... (1-й тайм, пен.), 2:2 – ... (1-й тайм, пен.), 3:2 – Дементьєв (2-й тайм).

Після цього матчу суперники домовилися про матч у відповідь збірної РСФРР у Харкові. З метою підготовки до цього матчу була проведена у Харкові 9 жовтня зустріч першої та другої збірної УСРР. Результат матчу – 3:2 на користь першої збірної трохи насторожував. Але у другій збірній УСРР грали: Ідзковський (Київ), Пономаренко (Харків), Кузьменко (Дніпропетровськ), Путистін (Київ), Старусєв (Харків), Гребер (Дніпропетровськ), Терентьєв (Горлівка), Бем (Харків), В.Фомін (Харків), Комаров (Київ), Володимирський (Харків).

Нарешті, 12 жовтня на харківському стадіоні “Динамо” ім. Балицького відбувся цей “матч-реванш” між збірними РСФРР і УСРР. У складі збірної УСРР ніяких змін у порівнянні з матчем у Москві.. А у запасі були ще троє – Ідзковський, Кузьменко та Комаров. Першими гол забили українські футболісти вже на 5-ій хвилині матчі (Прокоф'єв), однак на 21-ій хвилині збірна РСФРР встановила рівновагу. Тут же за знесення Щегоцького в штрафній площадці українці реалізують пенальті. Але знову росіяни на 36-ій хвилині зрівнюють рахунок, а у другому таймі

на 61-й хвилині виходять уперед – 3:2. Після такого повороту подій гра загострюється і за взаємне порушення правил М.Фоміна та Лапшина видаляють з поля. Потім травмованого Прокоф'єва замінює ще один киянин – Комаров, але це не сприяє посиленню лінії атаки збірної УСРР, і в останні 5 хвилин російські футболісти забивають ще один гол. Чергова, вже традиційна поразка – 2:4. До речі у складі збірної РСФРР, крім вихованця миколаївського футболу Леути, у нападі грав ще один український гравець – Макар Гончаренко. Так-так, той самий корінний киянин Макар Гончаренко, який у ці роки грав у Іваново. Однак він не набрався сміливості уразити ворота своїх земляків.

Протокол матчу:

Збірна УСРР – Збірна РСФРР - 2:4 (2:2)

12 жовтня 1933 р. м. Харків. Ст. "Динамо" ім.. Балицького. Товариський матч. 20 000 гляд.
Суддя: І.С.Космачов (Харків).

УСРР: Бабкин - К.Фомін, Кирилов (Пономаренко, 70 хв.) – Привалов (Гребер, 17 хв.), Тютчев, М.Фомін – Копійко, Лейко, Щегоцький, Паровишников, Прокоф'єв (Комаров, 75 хв.).

РСФРР: Рижов - Тетерін, Олександр Старостин - Дубінін, Андрій Старостин, Столяров (Леута) – Гончаренко, Смирнов, Іванов, Лапшин, Ільїн.

Голи: 1:0 – Прокоф'єв (6 хв.), 1-1 – Смирнов (21 хв.), 2:1 - Гребер (... хв., пен.), 2:2 – Лапшин (36 хв.), 2:3 – Іванов (61 хв.), 2:4 – Ільїн (86 хв.).

Порушення: в середині 2-го тайму за взаємне порушення видаляють М.Фоміна та Лапшина.

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник – Анатолій Коломієць

Під редактуванням Володимира Баняса

з газети "Український футбол" №97 від 9 липня 2009 року

У попередніх номерах нашого "Клубу" ми вже визначилися з усіма досягненнями українських футболістів довоєнного періоду і тепер маємо можливість, використовуючи запропоновану нами систему начислення балів за кожне досягнення, нарешті зробити перший наш висновок щодо рейтингу цієї плеяди футболістів України. Всі досягнення й бали за них з підрахуванням загальної їх кількості щодо кожного окремого футболіста тепер зробити неважко. Звичайно, ми не беремося перелікувати усіх без винятку футболістів, які мали в цей період розвитку футболу на теренах сучасної незалежної України хоч якісь відомі нам досягнення, але вже зараз є можливість надати читачеві повну таблицю щодо 100 найкращих гравців. Наведені у таблиці футболісти України проявили себе у змаганнях найвищого рівня не тільки в Українській СРР, але й у Польщі, Чехословаччині, Угорщині, Румунії та навіть Франції, захищаючи честь провідних команд цих країн та приймаючи участь у складах їх збірних на міжнародному рівні.

Рейтинг найкращих українських футболістів довоєнного періоду

(перелік гравців з нарахуванням балів за їх досягнення)

У подальшому на наших сторінках ми проведемо подібні дослідження в інші періоди становлення, перших успіхів та досягнень (у тому числі й на міжнародній арені) усіх без винятку футболістів, як за часів Радянського Союзу, так і вже незалежної України. По-перше, ми завершимо період становлення футболу в Україні, тому що, як відомо вже читачеві, футбол у післявоєнні роки, аж до 1960 року, мало чим відрізнявся від довоєнного футболу і розцінювати кожне досягнення зручніше саме вже за прийнятою системою. Цей період не такий вже насичений новими особистостями, але досягнення все ж таки є. Це й друге місце киявського “Динамо” у першості СРСР 1952 року та й завоювання вперше в історії цієї славетної команди Кубка СРСР 1954 року, це досягнення дублюючого її складу і участь українських футболістів у складі збірної СРСР. Особливо слід буде приділити увагу великій кількості футболістів Західної України, які після війни дуже успішно влилися в провідні команди майстрів футболу не тільки Української РСР, але й РСФСР та інших республік. Переглянемо й успіхи вихованців українського футболу, які під час війни та після її завершення подалися до інших країн. Таких випадків не так багато, але вони напевно все ж мають місце. Наведена нами таблиця рейтингу найкращих напевно дещо зміниться, бо саме в цей період вже заблимали на обрії українського футболу саме ті “зірки”, які принесли славу нашому футболу вже в недалекому майбутньому. Це майбутнє, а саме період 1960-91 років, потрібно бути розцінювати мабуть вдвічі більше, бо саме він приніс світову славу дуже великій кількості майстрів футболу України.

Збірна України у довоєнні часи (1925-35 рр.)

(Продовження. Початок див. "УФ" № 82, 86, 90, 94 за 11, 18, 25 06. і 2.07.2009 р.)

1934 року Київ став столицею Української СРР. Рішення про перенесення столиці було прийняте 18 січня 1934 року на пленумі ЦК КП(б)У.

Перший тренувальний матч збірної УСРР цього року 16 червня було проведено ще в Харкові на стадіоні “Динамо” ім. Балицького. Кращі українські футболісти зустрілися зі збірою Харкова. Склад збірної УСРР був затверджений таким: Роздорожнюк (Сталіно), Бойченко (Сталіно), Кусинський (Одеса), Гребер, Кузьменко (Дніпропетровськ), Тютчев (Київ), Панін (Чернігів), Лайко (Дніпропетровськ), Щегоцький (Київ), Шилівський (Сталіно), Терентьев (Горлівка). У запасі – Ідзковський (Київ), Кононенко (Костянтинівка), Ліфшиць (Красний Луч), Прокоф'єв (Київ) і Наумов (Сталіно). А на поле вийшла збірна УСРР у складі: Роздорожнюк – Бойченко, Кусинський – Гребер, Кузьменко, Кононенко – Терентьев, Шилівський, Щегоцький, Лайко, Махиня. Судив матч В.А.Блях. Перший гол забили гравці збірної УСРР на 20-ій хвилині (забив Шилівський з подачі Махині), а у другому таймі на 85-ій хвилині харків'яни зрівняли рахунок.

Наступного дня 17 червня там же зіграли між собою перша й друга збірні УСРР. Перед початком матчу харківського півзахисника Івана Привалова поздоровив букетом квітів представник ВРФК УСРР А.В.Блях з присвоєнням йому звання заслуженого майстра спорту СРСР. Перша збірна грала у складі: Бабкин (Харків) – К.Фомін (Харків), Кузьменко (Дніпропетровськ) – Привалов (Харків), Тютчев (Київ), М.Фомін (Харків) – Махиня (Київ), Шилівський (Сталіно), Щегоцький (Київ), Паровишников (Харків), Прокоф'єв (Київ). У другій збірній грала: Роздорожнюк (Сталіно) - Федорков (Харків), Кирилов (Харків) – Гребер (Дніпропетровськ), Якубович (Харків), Сухарев (Харків) – Терентьев (Горлівка), Коротких (Дніпропетровськ), Копійко (Харків), Лайко (Дніпропетровськ), Куликов (Харків). На 11-ій хвилині перша збірна забила гол з пенальті (Паровишников), але друга збірна через три хвилини зрівняла рахунок (Копійко). Однак наприкінці першого тайму перша збірна знову вийшла вперед (гол Шилівського з подачі Щегоцького). У другому таймі два м'ячі забиває Щегоцький (третій і п'ятий) і по одному Шилівський (четвертий) і Махиня (шостий). Один гол у відповідь у цьому таймі забив Копійко наприкінці матчу. Кінцевий результат – 6:2 на користь першої збірної УСРР. Судив матч Романенко.

12 липня в Києві в день святкування 15-річчя ЛКСМУ на стадіоні “Динамо” повинен був відбутися матч між збірними УСРР і РСФРР. ВРФК УСРР намітила склади двох збірних УСРР. До складу першої збірної увійшли; Бабкин (Харків) – К.Фомін (Харків), Кусинський (Одеса) – Привалов (Харків), Тютчев (Київ), М.Фомін (Харків) – Махиня (Київ), Лайко

(Дніпропетровськ), Щегоцький (Київ), Паровишников (Харків), Терентьєв (Донбас). А до другої збірної – Ідзковський (Київ) – Бойченко (Сталіно), Кирилов (Харків) – Гребер (Дніпропетровськ), Кононенко (Костянтинівна), Пашута (Харків) - Шиловський (Сталіно), Наумов (Сталіно), В.Фомін (Красний Луч), Прокоф'єв (Київ). Запасні гравці – Роздорожнюк, Лівшиць, Кузьменко, Куликов, Сухарєв.

В СРСР чекали чергового приїзду турецьких футболістів і з цією метою на тренувальний збір у Москву були викликані четверо кращих українських гравців: М.Фомін, Кирилов, Щегоцький і Паровишников, потім виїхали ще й К.Фомін і Ідзковський. Чекали приїзду турецьких футболістів і до Києва. Передбачалася їх зустріч зі збірною УСРР. Футбольна секція ВРФК УСРР заздалегідь почала готуватися до цього матчу й запланувала зустріч першої та другої збірних УСРР. Після цього матчу 22 липня на засіданні цієї секції повинен був визначитися остаточний склад збірної УСРР на матч з турецькими футболістами. Матч відкладали декілька разів. Але все ж, нарешті, ВРФК УСРР 4 серпня визначив склади першої та другої збірних республіки. До складу першої були включені Ідзковський (Київ) – К. Фомін (Харків), Кирилов (Харків) - Привалов (Харків), Тютчев (Київ), М.Фомін (Харків), Махиня (Київ), Лайко (Дніпропетровськ), Щегоцький (Київ), Паровишников (Харків), Терентьєв (Горлівка). А до складу другої збірної: Трусевич (Одеса), Бойченко (Сталіно), Весеньєв (Київ), Табачковський (Одеса), Кузьменко (Дніпропетровськ), Гребер (Дніпропетровськ), Куликов (Харків), Коротких (Київ), Копійко (Харків), Шиловський (Сталіно), Корнілов (Дніпропетровськ). У запасі були Бабкин (Харків), Зуб (Харків), Путистин (Київ), Наумов (Сталіно), Кусинський (Одеса). Головним тренером збірної УСРР знову запросили харків'янина М.Ф.Кротова (вперше в газетах запровадили назву керівника команди не просто як тренер, а як головний тренер).

Тренувальний матч між першою та другою збірними УСРР відбувся в Києві на стадіоні “Динамо” тільки 9 серпня. Нажаль, перша збірна була ослаблена відсутністю братів Фоміних, Ідзковського та Щегоцького, які ще не повернулися з Москви. Терміново до цієї збірної ввели харків'янина Зуба, киянина Весеньєва та одесита Трусевича. До того ж пішов дощ, і гра була зіпсована. До речі, у другій збірній замість Бабкина, який пошкодив собі руку, в воротах у другому таймі стояв Циркуненков. Не дивлячись на все це, матч пройшов в цікавій боротьбі: перший гол забив на 15-ій хвилині Паровишников з пенальті, другий на 38-ій хвилині Зуб, третій на 52-ій хвилині Махиня, четвертий на 54-ій хвилині знову Зуб; потім на 60-ій хвилині з пенальті Шиловський відіграв один м'яч, але на 75-ій хвилині знову Паровишников забиває п'ятий гол, а на 86-ій хвилині все той же Зуб збільшує рахунок до 6:1. Так і закінчився цей матч впевненою перемогою першої збірної. Судив матч І.С.Космачов (вже - Київ).

А 12 червня в Києві збірна УСРР зустрілася зі збірною Одеської області. У складі збірної України грали: Ідзковський - Кирилов, Весеньєв – Привалов, Тютчев, М.Фомін - Махиня, Лайко, Щегоцький, Паровишников, Терентьєв. У другому таймі замість Привалова грав Гребер. Матч виграла збірна УСРР – 4:0 (два голи забив Щегоцький на 17-ій і 21-ій хвилинах, Паровишников – на 38-ій хвилині та Тютчев – у 2-му таймі). При рахунку 2:0 у першому таймі Ідзковський відбив м'яч, пробитий з пенальті.

Перед запланованим матчем зі збірною Туреччини був визначений остаточний склад збірної України, в який були включені: воротарі - Антон Ідзковський (Київ) і Микола Трусевич (Одеса); захисники - Костянтин Фомін (Харків), Дмитро Кирилов (Харків) і Василь Весеньєв (Київ); півзахисники - Микола Фомін (Харків), Федір Тютчев (Київ), Іван Привалов (Харків), Іван Кузьменко (Дніпропетровськ) і Володимир Гребер (Дніпропетровськ); нападаючі - Віктор Шиловський (Сталіно), Петро Лайко (Дніпропетровськ), Костянтин Щегоцький (Київ),

Перша сторінка газети “Готовий до праці та оборони” (ГПО) за 18.08.1934 р.

Петро Паровишников (Харків), Микола Махиня (Київ) і Павло Корнілов (Дніпропетровськ).

Турецька спортивна делегація під керівництвом голови Стамбульського комітету народної партії Джевдета Керім-бея прибула до Києва 15 серпня. Її урочисто зустріли, з промовою виступив голова обласної РФК Неуронов. Делегація відвідала секретаря ВУЦВК і голову ВРФК УСРР Войцеховського. Однак, як з'ясувалося, турки не могли залишитися в Києві, тому що їх пароплав відбував з Одеси вже 16 серпня, і вони цього ж дня виїхали до Одеси.

16 серпня у повторному матчі знову зустрілися перша та друга збірні УСРР. Матч закінчився унічию – 3:3 (1:2). У другій збірній чудово грала трійка нападу – Наумов, Зуб і Коротких, а також Бойченко, Кузьменко та Гребер. Зуб і забив перший гол у цьому матчі, а на 35-й хвилині його відіграли. На останніх хвилинах друга збірна забила знову. Та у другому таймі Паровишников знову зрівняв рахунок, а на останніх хвилинах матчу вже при рахунку 2:3 все тому ж Паровишникову все ж вдалося звести матч до нічийного результату. На цей раз погано проявили себе гравці першої збірної Тютчев, Щегоцький і навіть Привалов, а добре зіграли Ідзковський і Кирилов. Судив матч київський суддя Ходак.

Але доля була доброзичлива до київських шанувальників футболу, які довгі роки терпеливо чекали матчу такого рівня. І турецькі спортсмени повернулися до Києва 18 серпня, передумавши виїжджати та отримавши дозвіл від турецького уряду залишитися в СРСР ще на 10 днів. 20 серпня відбувся цей довго очікуваний матч. Вже на 5-й хвилині рахунок відкрили українські футболісти (Лайко), а потім невдовзі подвоїли його (забив Шиловський, який недавно переїхав до Києва). Однак турки не розгубилися й дуже скоро зрівняли рахунок. Але все ж на останніх секундах першого тайму Щегоцький вивів знову збірну УСРР вперед. У другому таймі турецькі футболісти знову зрівняли рахунок вже під кінець матчу, але за п'ять хвилин до його завершення збірна УСРР знайшла в собі сили й все ж вирвала перемогу (той же Лайко).

Протокол матчу:

Збірна УСРР – збірна Туреччини 4:3 (3:2)

20 серпня 1934 р. м. Київ. Ст. "Динамо" ім. Балицького. Товариський міжнародний матч. Сонячно, після дощу. 35 000 гляд.

Суддя: Романенко (Харків), у другому таймі – Кротов (Харків).

УСРР (блакитні футболки): Ідзковський – К.Фомін (к), Кирилов – М.Фомін, Тютчев (Кузьменко), Гребер – Шиловський, Лайко, Щегоцький, Паровишников, Махиня. Головний тренер – М.Ф.Кротов.

Туреччина (смугасті футболки): Мемет-Алі – Яшар, Нурі – Фейзі, Хасан, Есат – Фікрет (к), Музаффер, Расіх, Саїт, Ніазі.

Голи: 1:0 – Лайко (5 хв.), 2:0 – Шиловський (9 хв.), 2:1 – Есат (15 хв.), 2:2 – Расіх (25 хв.), 3:2 – Щегоцький (45 хв.), 3:3 – Музаффер (82 хв.), 4:3 – Лайко (85 хв.).

На матчі збірних УСРР і Туреччини 20.08.1934 р. у Києві (фотомонтаж газети "ГПО")

На початку листопаду спортивно-суддівський комітет ВРФК УСРР затвердив склади першої та другої збірних УСРР на 1934-35 роки: до складу першої збірної увійшли: Ідзковський (Київ) – К.Фомін (Харків), Кирилов (Харків) – Гребер (Дніпропетровськ), В.Фомін (Харків), Тютчев (Київ) – Махиня (Київ), Паровишников (Харків), Щегоцький (Київ), Лайко (Дніпропетровськ), Шиловський (Київ). У запасі були Москвін (Харків), Кусинський (Одеса), Шведов (Харків), Зуб (Харків).

До складу другої збірної увійшли: Москвін (Харків) – Бойченко (Сталіно), Кусинський (Одеса) – Шведов (Харків), Кузьменко (Дніпропетровськ), Табачковський (Одеса) – Корнілов (Дніпропетровськ), Коротких (Київ), Зуб (Харків), Хейсон (Одеса), Куликов (Харків). У запасі – Бабкин (Харків), Весеньєв (Київ), Піонтковський (Київ), Юкельзон (Київ), Наумов (Сталіно) і Гичкін (Миколаїв).

1935 року збірна УСРР отримала можливість зібратися досить рано. З 15 березня по 25 квітня в Одесі, куди на тренування до Всеукраїнської школи майстрів футболу та легкої атлетики ВРФК при ЦВК УСРР приїхали збірні, як Києва, так і Харкова, кращі українські футболісти під керівництвом головного тренера збірної УСРР М.Кротова вдосконалювали технічні елементи та досконало вивчали тактику гри. Капітаном збірної УСРР був знову обраний Костянтин Щегоцький. Об'єднав кращих гравців Києва, Харкова та Одеси, був проведений 24 квітня так званий “випускний” матч школи між першою та другою збірними УСРР. У першій збірній грали Ідзковський (Київ), К.Фомін (вже Київ), Свиридовський (Київ), М.Фомін (Харків), В.Фомін (Харків), Привалов (Харків), Кузьменко (Київ), Шпаковський (Харків), Калашников (Одеса), Шиловський (вже - Київ), Щегоцький (Київ), Паровишников (Харків) і Куликов (Харків), а у другій – кияни Поталов, Тютчев, Махиня та Коротких, харків'яни Кирилов, М.Фомін і Лесной, а також одесити Волін, Табачковський, Хейсон, Гичкін і Ліфшиць. Перемогла друга збірна в запеклій боротьбі з рахунком 3:2. Судив цей матч В.А.Блях. Саме цим матчем і закінчилося навчання у Всеукраїнській школі майстрів спорту.

Наступний матч між двома складами збірної УСРР планувався на 12 травня у Києві на Червоному стадіоні в день свята фізкультури та чергового відкриття приведеного нарешті в порядок стадіону. А за три дні до цього 9 травня у Харкові для остаточного розподілення гравців на матч у Києві була проведена мало кому відома генеральна репетиція, на яку зібрали усіх кого змогли, навіть і ветеранів. Підсумковий результат матчу – 4:1 на користь першого складу збірної. Свято було затьмарено грубою грою футболістів, в результаті якої був серйозно травмований на початку другого тайму Щегоцький, і йому довелося покинути поле.

Є дуже цікава фотографія цих двох складів, зроблена на харківському стадіоні “Динамо”:

Перша та друга збірні УСРР у Харкові на стадіоні "Динамо" - 1935 р. (зліва направо): Пономаренко, Привалов, В.Фомін, Сирота, М.Фомин, Лесной, Шатоха (воротар), Кирилов, Старусєв, Копійко, Паровишников, Прокоф'єв, Тютчев, Якубовський, Володимирський, Москвін (воротар), Піонтковський, Пашута, Єпішин, Бем, Ус, Прасолов.

Вже після цього харківського матчу були визначені перший та другий склади збірної УСРР. До першого складу були включені: Ідзковський (Київ) – К.Фомін (Київ), Свиридовський (Київ) – М.Фомін (Харків), Кузьменко (Київ), Гребер (Дніпропетровськ) – Шиловський (Київ),

Щегоцький (Київ), Махиня (Київ), Лайко (Дніпропетровськ), Паровишников (Харків). До другого складу включили: Москвіна (Харків) – Кирилова (Харків), Воліна (Одеса) – Путистіна (Київ), В.Фоміна (Харків), Привалова (Харків) – Гончаренко (Київ), Хейсона (Одеса), Лесного (Харків), Коротких (Київ), Калашникова (Одеса). Однак вже перед матчем у Києві вночі ВРФК перекроїла склади команд. В складі першої збірної (в червоних футболках) грали Ідзковський – К.Фомін (капітан), Кирилов – М.Фомін, Ліфшиць, Гребер – Куликов, Лесной, Щегоцький (Гичкін, 57 хв.), Паровишников, Махиня. А у складі другої збірної (в блакитних футболках) – Поталов (у другому таймі його замінив Москвін) – Волін, Свиридовський – Шведов, Тютчев, Привалов – Калашников, Гончаренко, Хейсон, Коротких (капітан), Коровников. Перший гол на 10-ій хвилині забив Махиня, потім вже на 35-ій хвилині подвоїв рахунок Куликов і на 40-ій хвилині потроїв Лесной, а у другого таймі команди обмінялися голами – спочатку друга збірна з пенальті відіграла один м'яч (Хейсон), а потім наприкінці 2-го тайму той же Куликов довів рахунок до 4:1 на користь першої збірної. Гра, нажаль, була не в міру грубою – в першому таймі винесли з поля Щегоцького (його замінив Хейсон). Судив матч киянин І.С.Космачов.

До речі, після цього матчу планували зустріч 20 травня у Москві збірної України зі збіроною столиці СРСР, однак матч у Москві не був проведений.

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник – **Анатолій Коломієць**

Під редактуванням Володимира Баняса

з газети "Український футбол" №101 від 16 липня 2009 року

Біографічні дані та спортивний шлях найкращих футболістів України довоєнного періоду

Після визначення рейтингу усіх провідних українських футболістів довоєнного періоду ми маємо можливість ознайомити читачів з їх основними біографічними даними, тим шляхом, який вони пройшли на футбольній ниві, й здобутими ними досягненнями на цій дорозі життя. Звичайно, щоб надати цю інформацію про усіх 100 лауреатів, буде потрібна ціла книга. Але хоча б про перші номери рейтингу ми обов'язково розповімо. І почнемо з перших чотирьох з них:

№1. ПРИВАЛОВ Іван Васильович - лівий півзахисник, суддя з футболу (зріст 170 см).

Заслужений майстер спорту (5.06.1934 р. – знак №13), суддя всесоюзної категорії (1941 р.), один з найкращих футболістів СРСР 20-30-х років.

Народився 27 лютого (12 березня) 1902 р. в м. Харкові – помер 26 січня 1974 р. в м. Харкові.

В футбол почав грати 1916 р. в Харкові в клубній команді "Вікторія". В 1920-23 рр. грав у "Штурмі" Харків, 1924 р. у Клубі фізичної культури при ЦК ВЛКСМ УСРР (КФК) Харків, у 1925-27 рр. у "Рабісі" Харків, у 1928-37 рр. у "Динамо" Харків, у 1938-39 рр. у "Спартаку" Харків.

У вищому ешелоні чемпіонатів СРСР 1940-41 рр. провів 5 матчів.

Був капітаном "Динамо" Харків у 1930-37 рр.

Входив до складу збірної СРСР у 1924-33 рр. (зіграв у 50 матчах, забив 1 гол; у тому числі в 7 матчах зі збіроною Туреччини).

Входив до складу збірної Української СРР у 1924-35 рр. (зіграв у 22 офіційних матчах – рекорд збірної України радянського періоду), збірної Харкова в 1920-35 рр., збірної ПСТ "Динамо" 1929 і 1933 рр.

У складі збірної УСРР в чемпіонаті СРСР 1924 р. провів 2 матчі, в чемпіонаті 1928 р. - 4 матчі, в чемпіонаті 1931 р. - 1 матч. У складі збірної Харкова в чемпіонатах СРСР 1932 р. провів 1 матч, 1935 р. - 5 матчів, забив 1 гол. Усього в чемпіонатах СРСР на рівні збірних провів 13 матчів, забив 1 гол.

Був капітаном збірної Української СРР у 1930-35 рр.

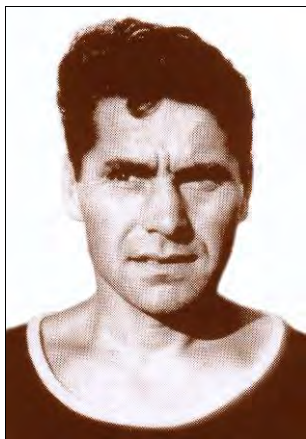
Учасник першого міжнародного матчу збірної СРСР 1924 р., міжнародних матчів у Німеччині, Австрії, Латвії, Норвегії 1926, 1927 і 1930 рр.

Досягнення: чемпіон СРСР 1924 р., другий призер чемпіонату СРСР (Всесоюзної спартакіади) 1928 р., двічі третій призер чемпіонату СРСР 1931 і 1935 рр., півфіналіст чемпіонату СРСР 1932 р.; семикратний чемпіон УСРР 1922, 1923, 1924, 1927, 1928, 1932 і 1934 рр., другий призер чемпіонату УСРР 1931 р., третій призер 1935 р.; півфіналіст розіграшу Кубка УСРР 1937 р.; другий призер чемпіонатів ПСТ "Динамо" 1928, 1929 і 1933 рр. Входив до складу збірної СРСР 1924 р., яка була затверджена ВРФК (Всесоюзною радою фізичної культури) при ЦВК СРСР; до "11-ти кращих" 1926 р. за опитуванням "Красного спорта" під №3; до "44-х кращих" 1928 р. журналу "Фізкультура и спорт" під №3 та до офіційного списку ВРФК СРСР - "33-х кращих" в СРСР 1933 р. під №1.

З 1978 р. серед клубних команд колективів фізкультури Харківської області розігрується приз пам'яті І.Привалова.

№2. ЛЕУТА Станіслав Вікентійович - нападаючий, півзахисник, тренер (зріст 176 см).

Заслужений тренер РРФСР (1965 р.), один з найкращих футболістів СРСР 20-30-х років.

Народився 20 січня (2 лютого) 1903 р. в м. Миколаєві – помер 28 січня 1980 р. в м. Москві.

В футбол почав грати 1917 р. в Миколаєві в клубній команді "Спортінг" (Миколаївський спортивний клуб). У 1919-20 рр. грав у "Спортінгу" Миколаїв, 1921 р. в Русском гимнастическом обществе (РГО) Москва, 1922 р. в Московском клубе спорта (МКС), у 1923-25 рр. в "Красной Пресне" Москва, у 1926-30 рр. в "Пищевиках" Москва, 1931 р. в "Промкооперации" Москва, у 1932-33 рр. в "Дукаті" Москва, 1934 р. знову в "Промкооперации" Москва, у 1935-38 рр. у "Спартаку" Москва.

У вищому ешелоні чемпіонатів СРСР 1936-38 рр. провів 33 матчі, забив 3 голи.

Входив до складу збірної СРСР у 1931-35 рр. (зіграв у 11 матчах, забив 1 гол; у тому числі в 7 матчах зі збірою Туреччини, 1 гол). Входив до складу збірної Російської СФРР 1928-31 рр. (зіграв 5 офіційних матчів), входив до складу збірної Москви у 1927-35 рр. (зіграв 9 офіційних матчів). У складі збірної РСФРР в чемпіонатах СРСР 1928 і 1931 р. провів по 1 матчу. У складі збірної Москви в чемпіонатах СРСР провів: 1932 р. - 2 матчі, 1935 р. - 3 матчі. Усього в чемпіонатах СРСР за збірні провів 7 матчів.

Учасник міжнародних матчів збірних у Німеччині, Данії, Австрії тощо, грав і у Франції 1926 р.; міжнародних матчів у складі московського "Спартака" з "Жиденіце" Брно (Чехословаччина) 1934 р., Ресінгом" Париж (Франція) 1935 р. і збірою Туреччини 1936 р., збірою Басконії (Іспанія) 1937 р.

Досягнення: шестикратний чемпіон СРСР 1928, 1931, 1932, 1935, 1936 (осінь) і 1938 рр., другий призер чемпіонатів СРСР 1932 і 1937 рр., третій призер чемпіонату СРСР 1936 р. (весна), володар Кубка СРСР 1938 р., п'ятикратний переможець "Матчів міст" 1931, 1933, 1934, 1935 і 1936 (умовно) рр., двічі чемпіон РСФРР 1928 і 1931 рр., фіналіст чемпіонату РСФРР 1932 р. Чемпіон Москви 1924 р. (весна), 1927 р. (осінь), 1934 р. (весна). Входив до списків журналу "Фізкультура и спорт" - "33-х кращих" в СРСР 1930р. під №3 та "44-х кращих" 1928 р. під №2.

У 1956-58 рр. був тренером юнацьких команд "Спартака" Москва, 1959 р. був головним

тренером "Спартака" Ульяновськ, 1961 р. "Спартака" Нальчик, 1965 р. (з вересня) та 1967 р. (з липня) "Спартака" Саранськ тощо.

У 70-ті роки вів велику громадську роботу в Федерації футболу РРФСР.

Нагороджений державною відзнакою – орденом "Знак пошани" (1937 р.).

Учасник громадянської війни (з 15-ти років служив у частинах особливого призначення - ЧОН, а 1920 р. був поранений при штурмі Перекопу). 1942 року був невинувато репресований у справі "московських динамівців", два роки просидів у Лубянській тюрмі, потім знаходився у засланні ("Востурлаг" - м. Тавра Свердловської обл. та з 1950 р. у Норильську, де навіть тренував місцеве "Динамо", з 1952 р. на Мідному заводі). Реабілітований 1955 р.

№3. **ФОМІН Костянтин Васильович** - лівий захисник (зріст 167 см).

Заслужений майстер спорту СРСР (19.03.1936 р. - знак №28). Один з найкращих футболістів СРСР 20-30-х років. Увійшов у символічну збірну Харкова за 70 років (1978 р.)

Народився 6 (19) грудня 1903 р. в м. Харкові - помер 16 січня 1964 р. в м. Москві.

У футбол почав грати 1915 р. у Харкові в клубі ОЛС (Общество любителей спорта), у 1921-23 рр. грав у першій команді ОЛС Харків, з липня 1923 р. по 1925 р. у КФК (Клуб фізичної культури ім. Петровського при ЦК комсомолу УСРР) Харків, у 1925-26 рр. в ОРК (Клуб Октябрьской революции) Харків і з 1926 р. по серпень 1928 р. в "Динамо" Харків, з вересня 1928 р. по червень 1930 р. у "Динамо" Москва, потім з липня 1930 р. по 1934 р. знову в "Динамо" Харків. У 1935-36 рр. у "Динамо" Київ. У 1937-38 рр. грав у "Локомотиві" Київ.

У вищому ешелоні чемпіонатів СРСР провів усього 18 матчів: за "Локомотив" Київ - 15 матчів і за "Динамо" Київ - 3 матчі.

Був капітаном "Динамо" Харків у 1930-34 рр. і "Динамо" Київ у 1935-36 рр.

Входив до складу збірної СРСР у 1924-35 рр. (зіграв у 25 матчах, у тому числі в 9 матчах зі збірною Туреччини). Входив до складу збірної УСРР у 1924-35 рр. (зіграв 21 офіційний матч). Входив до складу збірної Харкова у 1923-1928 рр. і 1931-34 рр., збірної Києва в 1935-36 рр., збірної Москви у 1929-30 рр., збірної ПСТ "Динамо" (СРСР) у 1928-29 рр. і 1933 р. Учасник переможних матчів збірних УСРР і Харкова зі збірною Туреччини 1931, 1933 і 1934 рр., тріумфальної поїздки збірної УСРР до Франції в 1935 р. (переможного матчу з "Ред Стар" Париж).

В чемпіонатах СРСР у складі збірної УСРР провів: 1924 р. - 2 матчі та 1928 р. - 4 матчі; у складі збірної Харкова у 1932 р. – 1 матч, збірної Києва у 1935 р. – 5 матчів. Усього в чемпіонатах СРСР на рівні збірних провів 12 матчів.

Був капітаном збірної СРСР в 1 офіційному й 1 неофіційному матчах 1935 р. Був капітаном збірної УСРР у 1926-35 рр., збірної Харкова в 1926-28 рр. і 1934 р. і збірної Києва в 1935-36 рр.

Досягнення: чемпіон СРСР 1924 р., фіналіст чемпіонату СРСР (і Всесоюзної спартакіади) 1928 р. і другий призер чемпіонату СРСР 1936 р. (весна), півфіналіст чемпіонату СРСР 1932 р.; двічі чемпіон УСРР 1923 і 1934 рр., чемпіон Всесоюзного ПСТ "Динамо" 1929 р., другий призер першості ПСТ "Динамо" 1933 р., неодноразовий чемпіон Харкова, чемпіон Москви 1930 р. (осінь). В офіційному списку ВРФК СРСР за 1933 р. - "33-х кращих" був під №1; в списках, які були складені журналом "Фізкультура и спорт" - "44-х кращих" за 1928 р. під №1 і "33-х кращих" за 1930 р. під №2.

Кадровий співробітник НКВС, займав керівні пости в 30-ті роки. У 1945-47 рр. служив у Москві, потім очолював ремонтно-будівельну службу московського стадіону "Динамо". У 1957-59 рр. комендант Центрального стадіону ім. Леніна в Лужниках, у 1959-64 рр. інспектор-методист цього стадіону.

Учасник громадянської та Великої Вітчизняної війн (спочатку піхотний командир, потім після контузії начальник відділу контррозвідки (СМЕРШ) в винищувальній авіаційній дивізії

Степного фронту). Кавалер орденів Червоної Зірки, Вітчизняної війни II ступеню, медалей “За відвагу” та “За взяття Берліна”.

Середній з трьох братів Фоміних - відомих харківських футболістів.

№4. ФОМІН Володимир Васильович - правий центральний півзахисник, тренер (зріст 168 см).

Заслужений майстер спорту (19.03.1936 р. - знак №27), тренер I-ої категорії (25.12.1938 р.), один з найбільш технічних футболістів 20-30-х рр. Входив до символічної збірної Харкова за 70 років (1978 р.).

Народився 1902 р. в м. Харкові - загинув 1942 р. в м. Харкові.

У футбол почав грати 1915 р. в Харкові в клубі ОЛС (Общество любителей спорта), у 1921-23 рр. грав у першій команді ОЛС Харків, з липня 1923 р. по 1925 р. у КФК (Клуб фізичної культури ім. Петровського при ЦК комсомолу УСРР) Харків, у 1925-26 рр. в ОРК (Клубе Октябрьской революции) Харків і з 1926 р. по серпень 1935 р. у "Динамо" Харків.

Входив до складу збірної СРСР у 1925-29 рр. (зіграв у 17 матчах, забив 2 голи). Учасник поїздки збірної СРСР у Німеччину, Австрію, Латвію та Угорщину 1926 і 1927 рр. Входив до складу збірної УСРР у 1924-35 рр. (зіграв 19 офіційних матчів, забив 2 голи). Входив до складу збірної Харкова в 1923-35 рр., збірної ПСТ "Динамо" (СРСР) у 1928-29 рр. Учасник поїздок збірної Харкова до Німеччини 1925 р., учасник матчів збірних Харкова та УСРР зі збірою Туреччини 1931 і 1934 рр., триумфальної поїздки збірної УСРР до Франції 1935 р.

В чемпіонатах СРСР у складі збірної УСРР провів: 1924 р. - 2 матчі, 1928 р. - 4 матчі. 1931 р. - 1 матч; у складі збірної Харкова 1935 р. - 5 матчі. Усього в чемпіонатах СРСР на рівні збірних провів 12 матчів.

Був капітаном збірної Харкова у 1925-35 рр. і "Динамо" Харків у 1928-36 рр.

Досягнення: чемпіон СРСР 1924 р., фіналіст чемпіонату СРСР (і Всесоюзної спартакіади) 1928 р., двічі третій призер чемпіонату СРСР 1931 і 1935 рр., другий призер чемпіонату ПСТ "Динамо" 1929 р., шестикратний чемпіон УСРР 1923, 1924, 1927, 1928, 1932 і 1934 рр., третій призер чемпіонату УСРР 1935 р., півфіналіст розіграшу Кубка УСРР 1937 р. У списках журналу "Физкультура и спорт" - "44-х кращих" за 1928 р. був під №3 і "33-х кращих" за 1930 р. під №1. Входив до списку складу збірної СРСР 1924 р., затвердженого ВРФК (Всесоюзною радою фізичної культури) при ЦВК СРСР.

1935 р. був граючим тренером, а у 1936-37 рр. першим професійним тренером "Динамо" Харків. У лютому 1936 р. організатор і був керівник "динамівської" футбольної школи. 1938 р. головний тренер "Динамо" Київ. Потім у 1939-41 рр. знову головний тренер "Динамо" Харків.

Закінчив Українську школу тренерів з футболу при Державному інституті фізичної культури України в Харкові.

Під час Великої Вітчизняної війни був залишений в окупованому Харкові для організації підпільної роботи, але за доносом був арештований і розстріляний фашистами в гестапо весною 1942 р. (за деякими даними - за переховування єврея).

Старший з трьох братів Фоміних - відомих харківських футболістів.

З 80-х років у Харкові щорічно проводиться турнір на приз В.В.Фоміна.

Збірна України у довоєнні часи (1925-35 рр.)

(Продовження. Початок див. "УФ" № 82, 86, 90, 94, 98 за 11, 18, 25.06 і 2, 9.07.2009 р.)

6 серпня 1935 року збірна УСРР на стадіоні "Динамо" у Києві зустрілася зі збірою Одеси. В цьому матчі збірна республіки з деякими зусиллями все ж узяла гору над як завжди непогано граючими одеситами - 7:2. У складі збірної УСРР грали в цьому матчі: Ідзковський - К.Фомін, Кирилов - Тютчев (М.Фомин, 46 хв.), В.Фомін, Гребер - Корнілов (Махиня, 46 хв.), Паровишников, Щегоцький, Лайко, Шилівський. Першого гола забив Корнілов, але одесити через три хвилини рахунок зрівняли. Другий забив Щегоцький та знов через 5 хвилин зі

штрафного рахунок став нічийним. А от у другому таймі в воротах одесити чомусь замінили Трусевича на Михальченко, і тут голи посипалися один за одним. Хоча спочатку одесити навіть вийшли вперед (гол зі штрафного забив Ліфшиць), але через 5 хвилин Лайко зрівняв рахунок, а наступні голи забивали вже Лайко, Щегоцький і знову Лайко. Вже при рахунку 5:2 одесити почали грубіянити й суддя змушений був видалити з поля Орехова й Кравченко. А після цього на 77-ій хвилині спочатку ще один гол забив В.Фомін, а наприкінці матчу крапку поставив Паровишников.

Вже 18 серпня було заплановано вперше в історії радянського футболу провести в Києві матч с "буржуазною" командою, одним з найсильніших професійних клубів Європи – чемпіоном Австрії віденським "Рапідом". І тому, що перша збірна України від'їжджала до Франції, то з цим клубом повинна була зустрітися друга збірна УСРР. Це настільки тхнуло відвертою брехнею, що дивуватися вже більшовикам було просто неможливо. Справжні шанувальники й знавці футболу вже послали владу до всіх чортів і не звертали на всі ці "витівки" уваги. Однак цілком серйозно навіть було затверджено склад цієї збірної УСРР, а саме: воротарі – **Москвин** (Харків), **Кустовський** (Київ) і **Михальченко** (Одеса) – трохи пізніше цих новеньких двох воротарів вивели з кандидатів на матч і їх замінили киянином **Поталовим**; захисники – **Волін** (Одеса), **Місевра** (Харків) і **Клименко** (Київ); півзахисники – **Путистін** (Київ), **Ліфшиць** (Одеса), **Рогозянський** (Харків) і **Привалов** (Харків); нападаючі – **Гончаренко** (Київ), **Гичкін** (Одеса), **Лесной** (Харків), **Бєлий** (Дніпропетровськ), **Коротких** (Київ), **Корнілов** (Дніпропетровськ) і **Правосєров** (Київ). Ця збірна навіть почала тренуватися й готувалася провести матчі зі збірною Українського воєнного округу (УВО) 10 серпня, а через день у Дніпропетровську зі збірною цього міста. Матч з УВО було проведено у Києві, але обидві команди грали страшенно погано, хоча друга збірна України все ж одержала перемогу – 3:1. У звіті про цей матч в газеті "Комсомолец України" за 11.08.1935 р. відверто писалося: *"Для того, щоб грати проти такої висококваліфікованої команди, як "Рапід", що є одною з кращих професійних футбольних команд Європи, ігрокам другої збірної треба багато тренуватись, особливо хавбекам, які зовсім не зіграні з форвардами"*.

Другим етапом підготовки другої збірної УСРР були матчі 12 і 14 серпня у Дніпропетровську. В першому матчі зі збірною Дніпропетровська у складі збірної УСРР грали: Москвин – Волін, Клименко – Путистін, Коротких, Привалов – Корнілов, Хейсон, Лесной, Гичкін, Гончаренко. І ця збірна прогала більш зіграній команді Дніпропетровська – 0:5 (!!!). У другому матчі з кращою профспілковою командою Дніпропетровська – командою заводу ім. Леніна збірна, зробив декілька замін, серед яких був й введений до складу нападу киян Коротких, все ж не змогла грати й цей матч – 2:4. У складі збірної України у цьому матчі грали: **Стеценко** (Харків) – Волін, **Місевра** (Харків) – Путистін, **Андрєєв** (Дніпропетровськ), Привалов – Корнілов, Коротких, Лесной, Гичкін, Гончаренко.

Як і слід було чекати, вже через 4 дні в київській газеті "Більшовик" за 15.08.1935 р., звичайно, з'явилася маленька заміточка про те, що, виявляється з Відня прийшло повідомлення - команда "Рапід" взагалі до СРСР не приїде. І заборонило їй їхати вище керівництво спорту й туризму Австрії, на чолі якого стояв сам віце-канцлер Австрії Штеремберг. Так це справді чи не так – спробуй, перевірити. Та й ніхто перевіряти й не наслідився б. Безумовно, більшість одразу зрозуміла, в чому тут справа.

Однак саме цього року до українських футболістів все ж таки прийшов неочікуваний величезний успіх (за мірками тих часів). Коли збірній УСРР запропонували прийняти участь у показових матчах традиційного в ті часи фестивалю робітничого спорту у Франції, то це нікого не здивувало – явно їхали за карколомними перемогами над скромними робітниками-спортсменами чергової країни Європи. Однак під час турне раптом збірна України блискуче використала винятковий для тих часів шанс отримати міжнародне визнання, але про це трохи пізніше. Серед ретельно відібраних 15-ти збірників були: 7 динамівців Києва - **Ідзковський**, **Свиридовський**, **К.Фомін**, **Кузьменко** (спочатку вибір впав на Тютчева), **Шиловський**, **Махія** та **Щегоцький**, п'ять динамівців Харкова - **Кирилов**, **М.Фомін**, **В.Фомін**, **Куликов** і **Паровишников**, один динамівець Одеси – **Трусевич** і 2 динамівця Дніпропетровська – **Лайко** та **Гребєр** (за деякими даними друкованих видань у Францію їздив і киянин **Комаров**, в усякому випадку, в наведеному фото, він присутній. Капітаном збірної УСРР в цьому турне було обрано Костянтина Фоміна. Керівником української спортивної делегації до Франції був секретар ЦК ЛКСМУ, голова ВРФК УСРР Сергій Ілліч Андрєєв (потрібно віддати належне цій

людині – не кожний рискнув би зробити той крок, який зробив він. До речі й його не забули розстріляти через два роки як "ворога народу"). Щоб все ж цілком переконати читача, що ніякий матч з професійною командою Франції заздалегідь ніколи не планувався (слава Господу!), слід повідомити, що раніше передбачалося після Франції збірну України відправити до Іспанії, але плани змінилися.

13 серпня збірна УСРР виїхала з Москви до Франції. Усього на полях Франції, а потім і Бельгії було проведено 7 матчів з любительськими командами цих країн, а також Голландії. В усіх цих матчах українські футболісти, звичайно, закономірно отримували перемоги з великим рахунком при загальному співвідношенні м'ячів 88:3 (!). Приголомшливо! Чи не так?

Збірна УСРР зразка 1935 р. у Парижі (зліва направо): В.Фомін, К.Щегоцький, М.Трусевич, М.Махиня, Д.Кирилов, В.Гребер, М.Фомін, П.Паровишников, співробітник консульства, В.Шиловський, К.Фомін, П.Комаров, В.Куликов, П.Лайко, Ф.Тютчев, А.Ідзковський, І.Кузьменко.

Перші два матчі були не товарицькими, а проходили в рамках футбольного турніру антифашистського зльоту, тому й прийнято рахувати їх офіційними матчами збірної УСРР. Спочатку збірна УСРР зустрілася 17 серпня на стадіоні "Першінг" зі збірною робітничою командою Голландії й перемогла, звичайно, з очікуваним рахунком – 11:0 (перший гол і два останніх забив Паровишников, три гола підряд – Щегоцький, два – Лайко, стільки ж – Махиня й один – В.Фомін). Наступного дня у фіналі турніру на стадіоні Мезон-Альфур у присутності 5 000 глядачів українські футболісти розгромили й робітничу збірну Франції з просто смішним рахунком – 17:1 (перший гол на рахунку Махині, результат 1-го тайму – 7:9. Нажаль хоча б більш-менш повні склади команд не відомі, тому протоколи матчів складати немає ніякого сенсу.

Потім збірну України запросили до одного з робітничих передмість Парижа – Кліші, де 21 серпня вона провела матч з командою місцевого робітничого спортклубу – чемпіоном Парижа серед робітничих команд. Тут результат був трохи скромніший – лише 9:0 (перший гол Лайко, потім в першому таймі ще два голи Щегоцького і гол Шиловського, а у другому таймі проведено ще в одному робітничому передмісті Парижа – Іврі, але цього разу результат матчу був вже менш скромним – 16:0.

Тільки один матч був проведений за межами Парижа в м. Леможі 23 серпня з робітниками фарфоро-фаянсового заводу, і результат його стандартний – 15:0. Коли прибули до Парижа 26 серпня гравці збірної України вже знали про те, що несподівано для них поїздку до Іспанії відмінили. Та раптом паризькі газети підказали керівництву української делегації ідею спробувати зіграти збірній з одним з професійних клубів Франції. І виклик збірної України був прийнятий середнячком вищого ешелону Франції (Ліги Франції) – "Ред-стар олімпік" Париж, який у минулому сезоні 1934/35 рр. вперше грав у Лізі й зайняв 12 місце серед 16 команд Ліги

(те, що радянські друковані видання на протязі понад 50 років писали, що це була одна з найсильніших команд Франції, а деякі конкретно вказували що це була третя за силою команда

– звісно пропагандистська брехня. Цей клуб в своїй історії вище 9 місця в професійній Лізі не піднімався). Але це все ж таки був професійний клуб вищого ешелону та й ще такої країни, як Франція, тому й зменшувати його сили теж недоцільно й несправедливо.

Таким чином, ця історична зустріч відбулася 29 серпня 1935 року. В ній прийняли участь: кияни - **К.Фомін, Шиловський, Щегоцький і Махиня**, харків'яни – **Кирилов, В.Фомін, М.Фомін** і Паровишников, дніпропетровці – **Лайко та Гребер** і одесит – **Трусевич**. Так добре, як у цьому матчі, українці до цього ніде й ніколи не грали. Вони творили чудеса. Велике бажання перемогти призвело до сенсації – 6:1 на користь збірної УСРР (Шиловський забив 3 голи, Паровишников - 2 і Щегоцький – 1). Було б несправедливо не привести протокол цього легендарного і в повній, безперечно, мірі офіційного матчу як збірної УСРР, так і в історії українського футболу:

Протокол матчу:

“Ред-стар олімпік” Париж (Франція) - Збірна УСРР 1:6 (0:4)

29 серпня. м. Париж (Франція). Товариський міжнародний матч. Близько 25 000 гляд.

“Ред-стар” (зелені футболки): Антуар, Кирилоез... (у другому таймі проведено три заміни, в тому числі й воротаря).

УСРР (червоні футболки): **Трусевич - К.Фомін (к), Кирилов – Гребер, В.Фомін, М.Фомін - Шиловський, Лайко, Щегоцький, Паровишников, Махиня.**

Голи: 0:1 – **Паровишников** (10 хв.), 0:2 – **Паровишников** (12 хв.), 0:3 – **Щегоцький** (25 хв.), 0:4 – **Шиловський** (35 хв.), 0:5 – **Шиловський** (57 хв.), 0:6 – **Шиловський** (82 хв.), 1:6 – французький гравець (84 хв.).

Збірна УСРР у матчі з “Ред-старом” Париж (Франція) 1935 р. (зліва направо): Д.Кирилов, В.Фомін, М.Фомін, П.Паровишников, В.Гребер, К.Щегоцький, М.Махиня, В.Шиловський, П.Лайко, М.Трусевич, К.Фомін

Цей результат мав надзвичайний резонанс у європейській пресі. Багато газет і журналів з захопленням відізналися про гру українських футболістів. Наведемо деякі з них:

“Фігаро” (Франція):

“Було б несправедливо не визнати, що радянський футбол, до цього зовсім невідомий у Франції, зробив блискучий виступ. Говорять, що українці не краща команда в Радянському Союзі. Однак те, що ми бачили, дає нам можливість цілком оцінити

радянський футбол. Він може суперничати з кращими європейськими командами.

Радянські футболісти спритні, рішучі, швидкі, крім того, мають якості атлетизму. Щоб доповнити ці фізичні якості, потрібно сказати, що вони мають яскраво виявлене почуття тактики й чудової техніки. Рідко нам доводилося бачити, щоб 11 футболістів грали так згуртовано, контролювали м'яч з такою впевненістю, діяли з такою енергією і поривом”.

“Дейлі джеральд” (Англія): *“Вперше радянські футболісти мали можливість показати свої справжні сили в змаганні з першокласними європейськими гравцями. Радянські футболісти довели, що їм немає чому вчитися у цих гравців”.*

До речі, після матчу з "Ред-стар олімпік" декілька більш сильніших професійних клубів Франції, в тому числі й відомий паризький "Ресінг", запропонували провести збірній УСРР матчі ще й з ними, але українські футболісти вимушені були через втому відмовитися від цих

матчів. Футбольний клуб "Ресінг" було навіть запрошено до СРСР. Він навіть дав згоду на це, але тільки наступного року.

А збірна України відбула з Франції до Бельгії, де в Брюсселі 31 серпня стандартно перемогла робітничу збірну Бельгії – 12:1 (цей товариський матч теж потрібно очевидно рахувати офіційним, бо він проводився все ж таки зі збіркою країни, хоча й робітничою, любительською; нажаль і щодо цього матчу відсутня будь яка інформація щодо складів команд), а потім у Льежі й команду робітничого клубу цього міста – вже 8:1 (відчувалася, звичайно, втомленість).

Наведемо перелік усіх матчів збірної УСРР у цьому турне та їх результати (виділені матчі, які поки що умовно вирішено вважати офіційними):

1. 17.08.1935 Париж. Збірна робітничих клубів Голландії – Збірна УСРР	0:11
2. 18.08.1935 Париж. Збірна робітничих клубів Франції (Парижа) – Збірна УСРР	1:17
3. 21.08.1935 Кліші (р-н Парижа). Робітничий клуб м. Кліші (Франція) – Збірна УСРР	0:9
4. 23.08.1935 Іврі (р-н Парижа). Робітничий клуб м. Іврі (Франція) – Збірна УСРР	0:16
5. 25.08.1935 Лімож. Збірна робітничих клубів м. Ліможа (Франція) – Збірна УСРР	0:15
6. 29.08.1935 Париж. "Ред-стар олімпік" Париж (Франція) – Збірна УСРР	1:6
7. 31.08.1935 Брюссель. Збірна робітничих клубів Бельгії (Брюсселя) – Збірна УСРР	1:12
8. 1.09.1935 Льеж. Робітничий клуб м. Льежа (Бельгія) – Збірна УСРР	1:8

В Москву українські футболісти прибули 4 вересня, а потім вже 6 вересня приїхали до Києва. На батьківщині гравців збірної УСРР вшанували як героїв, нітрохи не гірше ніж "челюскінців" роком раніше, які просиділи на кризі в Північному Льодовитому океані майже два місяці й не ввали в розпач від визначеної їм долі. На кожній залізничній станції, де поїзд робив зупинки, українських футболістів зустрічали тисячі робітників і селян з прапорами й під революційні марші. Привітанням і поздоровленням не було ні кінця, ні краю. У Києві була проведена небачена до цього зустріч. Величезна кількість мешканців столиці УСРР, дві тисячі фізкультурників, тисячі робітників заводів Києва, громадські й політичні діячі, на чолі з головою міського парткому та Київської міської Ради фізкультури Саповим, прибули на вокзал. Героїв винесли на руках з вагона, посадили в прикрашені квітами автомобілі й повезли на стадіон "Динамо", де при заповнених вщент трибунах (в цей час проводилося яскраве спортивне свято залізничників столиці України) вони пройшли через футбольне поле до урядової трибуни й відрепортували (капітан команди К.Фомін) членам ЦК партії більшовиків і уряду УСРР. Після чого їх представники були запрошені до урядової ложі. А ввечері відбулася зустріч команди з динамівцями й представниками фізкультурної громадськості Києва.

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник – **Анатолій Коломієць**

Під редактуванням *Володимира Баняса*

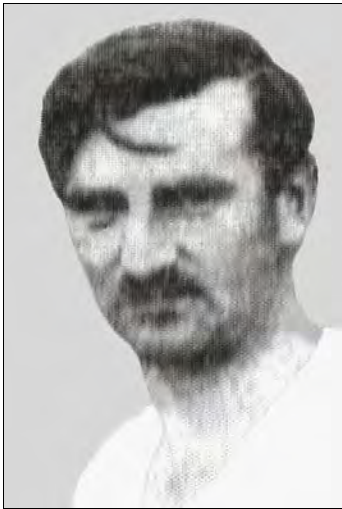

з газети "Український футбол" №105 від 23 липня 2009 року

Біографічні дані та спортивний шлях найкращих футболістів України довоєнного періоду

Продовжуємо знайомити читачів з основними біографічними даними найкращих за визначеним нами рейтингом українських футболістів і тим шляхом, який вони пройшли на футбольній ниві та здобути ними досягненнями на цій дорозі життя.

№5. КУХАР Вацлав Міхал (*Kuchar Waclaw Michal*) – лівий нападаючий, центральний півзахисник, суддя, тренер (зріст 168 см), мав прізвисько – "Вацек", а пізніше - "професор".

Один з найкращих футболістів Польщі усіх часів. Був під №3 у списку найкращих польських футболістів 50-річчя (1921-69 рр.) за анкетною щомісячником "Piłka nozna". Всебічно розвинутий і активний спортсмен у 1912-35 рр. (легка атлетика, фігурне катання на льоду, стрибки на лижах, гімнастика, теніс, хокей на льоду).

Народився 16 (29) вересня 1897 р. в м. Ланкут (Lancut) тоді в Австро-Угорщині - помер 13 лютого 1981 р. у м. Варшава (Польща).

У футбол почав грати у Львові в 1912 р. – вихованець "Погоні" Львів. 1921 р. трохи пограв за "Погонь" Познань. У 1922-34 рр. постійно захищав кольори "Погоні" Львів.

За розрахунками деяких статистиків він упродовж своїх виступів на зеленому полі зіграв 1052 матчі й забив 847 голів (1065 голів – за іншим виданням), а це вже на рівні світових досягнень. До його рекордів слід приєднати 88 забитих голів у 46 матчах протягом сезону 1923 року, 9 забитих голів в одному матчі з "Реверою" 1923 р. та 4 голи протягом 5-ти хвилин у матчі з ВКС Люблін 1922 року.

У чемпіонатах Польщі 1921-26 рр. провів 39 матчів і забив 54 голи (абсолютний рекорд тих часів). У Лізі футболу Польщі провів 8 сезонів (1927-34 рр.) – 161 матч, 50 голів.

Входив до складу національної збірної Польщі з футболу у 1921-28 рр. (зіграв у 26 офіційних матчах, забив 6 голів), учасник VIII Олімпійських ігор 1924 р. у Парижі (1 матч). Входив до складу збірної Львова у 49 матчах. Входив до збірної Польщі з легкої атлетики, лижного спорту, гімнастики та хокею на льоду.

Був капітаном збірної Польщі з футболу (14 матчів).

Досягнення: 4-кратний чемпіон Польщі 1922, 1923, 1925 і 1926 рр., двічі другий призер чемпіонату Польщі 1932 і 1933 рр. Перший лауреат плебісциту 1926 р. газети "Przegląd Sportowy" на кращого польського спортсмена. Віце-чемпіон Європи 1929 р. з хокею на льоду. Чемпіон Польщі з легкої атлетики, стрибків на лижах і хокею на льоду.

До війни займався торгівлею, а в сезонах 1936-39 рр. був дуже авторитетним суддею матчів польської Ліги. Також в цей час був граючим тренером "Погоні" Львів, у 1938-39 рр. тренував збірну Львова, а з 1939 року був одним з тренерів "Динамо" Львів, після війни 1945 року навіть був граючим тренером "Спартака" Київ. Потім переїхав до Польщі, де тренував "Полонію" Битом, національну збірну Польщі в її перших 20 післявоєнних матчах 1947-49 рр., "Легію" Варшава у 1949-53 рр., "Полонію" Варшава у 1954-57 рр.

Досягнення: під його керівництвом збірна Львова виборола Кубок президента Польщі Мосцицького 1938 р.

Входив до складу співробітників Футбольного союзу Польщі (PZPN) і працював референтом національної збірної Польщі у 1949-50 рр. Почесний член PZPN (1977 р.).

Нагороджений Хрестами офіцерським (1957 р.) та кавалерським орденом Відродження Польщі, почесний член Футбольного союзу Польщі (PZPN)..

Четвертий з п'яти братів Кухарів - відомих львівських футболістів.

№6. АЛЬБАНСЬКИЙ Спиридон Ян (*Albanski Spirydion Jan*) - воротар, суддя, тренер (зріст 176 см), серед футболістів і вболівальників мав два прізвиська “Спіритус” і “Ромек”.

Всебічно розвинутий спортсмен (легка атлетика, водне поло, баскетбол, хокей на льоду).

Народився 4 (17) жовтня 1907 р. у м. Львові (Австро-Угорщина) – помер 28 березня 1992 р. в м. Катовіце (Польща).

У футбол почав грати у Львові – вихованець “Погоні” Львів. У цьому клубі грав у 1925-39 рр., потім у 1939-40 рр. грав у “Динамо” Львів, 1941 р. у “Спартак” Львів. У 1944-45 рр. грав у Польщі в “Решовії” Ржешув, у 1945-46 рр. у “Погоні” Катовіце.

Був капітаном “Погоні” Львів з осені 1936 р.

У вищому ешелоні польського футболу грав у “Погоні” Львів у 12 сезонах (1928-39 рр.), де провів 234 матчі (абсолютний рекорд цього клубу, а також рекорд серед воротарів взагалі у польському довоєнному футболі).

Входив до складу національної збірної Польщі у 1931-36 рр. (зіграв у 21 офіційному матчі). Учасник відбіркового матчу Чемпіонату світу 1934 р. Учасник XI Олімпійських ігор 1936 р. у Берліні (4 матчі). Був капітаном збірної Польщі (1 матч).

Досягнення: півфіналіст Олімпійських ігор 1936 р., тричі другий призер чемпіонатів Польщі 1932, 1933 і 1935 рр., володар Кубка президента Польщі Мосцицького 1938 р. Входив до списку десяти кращих футболістів Польщі 1932 р. (під №4) за плембисцитом газети “Przegląd Sportowy”.

У 1945-46 рр. був граючим тренером у “Погоні” Катовіце, потім другим тренером у “Рух” Хожув. З 1950 р. – тренер II класу. Був головним тренером “Погоні” Катовіце, “Спарти” Катовіце, “Заглемб'янки” Даброва Гурниці, “Унії” Стржеміжице, “Підлесьянки” Мишловице.

У 1946-51 рр. був суддею багатьох футбольних матчів II ліги Польщі і аж до 1963 р. хокейних матчів.

Закінчив гімназію у Львові. Від служби в армії декілька разів був звільнений з причини малої ваги (важив менше 50 кг). Після війни працював техніком-гірником та службовцем.

Нагороджений польськими державними відзнаками: Золотим і Срібним хрестами “За заслуги”, Хрестом кавалерським ордену Визволення Польщі та медаллю до 10-річчя Народної Республіки Польщі.

№7. КАЛОЧАЇ Геза (*Kalocsay Geza*) - нападаючий, тренер, на угорській мові мав ім'я – Гейза. .

Відомий гравець чехословацького та угорського футболу, один з найкращих тренерів Європи. Всебічно розвинутий і активний спортсмен (легка атлетика – стрибки в висоту з жердиною та в довжину).

Народився 30 травня (12 червня) 1913 р. в м. Берегове (у той час Підкарпатська Русь – Чехословаччина).

У футбол почав грати на Закарпатті у м. Берегове (тоді м. Берегшаш – Австро-Угорщина) - вихованець Берегівського футбольного і тенісного клубу. У 1929-32 рр. грав у “Уніоні” Берегшаш. Вчився в Празі в Карловому університеті на юридичному факультеті та у 1932-37 рр. грав у “Спарти” Прага (Чехословаччина), у 1937-39 рр. у “Олімпіку” Ліль (Франція), у 1939-40 рр. у “Кішпешт” Будапешт (Угорщина), у 1940-41 рр. у “Ференцварош” Будапешт (Угорщина), у 1941-43 рр. у “Уйпешт ТК” Будапешт (Угорщина).

Грав у чемпіонатах вищих ешелонів Чехословаччини з 1932 по

1937 роки, Угорщини з 1939 по 1943 роки і Франції у 1937-1939 роках.

Входив до складу національної збірної Чехословаччини у 1933-35 рр. (зіграв у 4 офіційних матчах), входив до складу цієї команди на Чемпіонаті світу 1934 р. (не грав). Входив до складу національної збірної Угорщини у 1940 р. (зіграв у 2 офіційних матчах). Входив до складу легкоатлетичної збірної Підкарпатської Русі на чемпіонатах Словаччини.

Досягнення: володар Кубка Мітропи (Центральної Європи) 1935 р., фіналіст цього Кубка 1936 р., двічі півфіналіст 1934 і 1939 рр., чемпіон Чехословаччини 1936 р., чемпіон Угорщини 1941 р., 4-кратний другий призер чемпіонату Чехословаччини 1933, 1934, 1935 і 1937 рр., другий призер чемпіонату Угорщини 1940 р., двічі володар Кубка Чехословаччини (Середньочеського Кубка) 1934 і 1936 рр., фіналіст Кубка Франції 1939 р. Чемпіон Словаччини серед спортсменів угорської національності з стрибків у висоту з жердиною та у довжину.

1943 р. був граючим тренером команди Ужгородського атлетичного клубу (УАК), потім був головним тренером ВСК Дебрецен, "Гонведа" Шегеді, "Вашаш-Іззо" Будапешт і "Дожа" Печ. На початку 50-х рр. був одним з творців і тренерів уславленої збірної Угорщини. 1957 р. тренував "Партизан" Белград (Югославія), у 1958-61 рр. "Стандард" Льєж (Бельгія), у 1962-66 рр. клубні команди та національну збірну Алжиру. З 1967 р. головний тренер "Гурніка" Забже (Польща), а у 1971-76 рр. – будапештських "Ференцвароша" і "Уйпешт Дожа", "Відеотона" Сомбатхей та МТК Будапешт. Потім тренував команди Франції, Єгипту та Пакистану. А вже у 75-річному віці на громадських засадах допомагав підготовці збірної Угорщини.

Досягнення: під його керівництвом польський "Гурнік" Забже був фіналістом Кубка володарів кубків 1970 р., двічі чемпіоном Польщі 1967 і 1971 рр., другий призер 1969 рр., двічі третій призер 1968 і 1970 рр. та чотири рази підряд володарем Кубка Польщі 1968, 1969, 1970 і 1971 рр.; ужгородський УАК 1944 р. перейшов до вищого ешелону чемпіонату Угорщини.

№ 8. ШПАКОВСЬКИЙ Олександр Вікентійович - правий крайній і півсередній нападаючий, тренер (зріст 174 см).

Один з найсильніших форвардів СРСР 20-30-х рр., увійшов до символічної збірної Харкова за 70 років (1978 р.).

Народився 1899 р. у м. Харкові – загинув 9 червня 1938 р. у Харкові.

У футбол почав грати в 1913 р. у Харкові в дитячій команді "Діана". 1915 р. грав у "Матросі" Харків, у 1916-19 рр. у "Янусі" Харків, у 1920-22 рр. у команді Общества любителей спорта (ОЛС) Харків, у 1923-24 рр. у "Штурмі" Харків, у 1925-27 рр. у "Рабісі" Харків, у 1928-34 рр. у "Динамо" Харків.

Входив до складу збірної СРСР у 1924-31 рр. (зіграв у 16 матчах, забив 14 голів, в тому числі в одному матчі зі збірною Туреччини, забив 1 гол). Входив до складу збірної Української СРР у 1924-32 рр. (зіграв у 16 офіційних матчах, забив 10 голів – рекорд збірної України радянського періоду). Входив до складу збірної Харкова у 1921-34 рр.

В чемпіонатах СРСР у складі збірної УСРР провів: 1924 р. – 2 матчі та 1928 р. - 4 матчі, 6 голів; у складі збірної Харкова: 1932 р – 1 матч, 1 гол і 1935 р. – 1 матч. Усього в чемпіонатах СРСР на рівні збірних провів 8 матчів, забив 7 голів.

Був капітаном збірної Харкова 1932 р.

Учасник першого міжнародного матчу збірної СРСР 1924 р., матчів у Німеччині, Австрії і Латвії 1927 р., міжнародних матчів збірної Харкова в Німеччині 1925 р. і матчу зі збірною Туреччини 1931 р.

Досягнення: чемпіон СРСР 1924 р., другий призер чемпіонату РСФРР 1922 р., фіналіст чемпіонату СРСР (і Всесоюзної спартакіади) 1928 р., півфіналіст чемпіонату СРСР 1932 р.; тричі чемпіон УСРР 1924, 1927 і 1928 рр., один раз другий призер чемпіонатів УСРР 1931 р., двічі другий призер чемпіонатів ПСТ "Динамо" 1928 і 1929 рр. Входив до загального списку

кращих 1926 р. за опитуванням "Красного спорта"; до списків журналу "Физкультура и спорт" - "44-х кращих" в СРСР за 1928 р. під №3 та "33-х кращих" за 1930 р. під №2

Був головним тренером "Динамо" Харків у 1935-36 рр.

Лікар за професією, різносторонній спортсмен, неодноразовий чемпіон Харкова та УСРР з тенісу та хокею з м'ячем.

1937 р. за неправдивим звинуваченням був репресований і розстріляний у катівні НКВС як "ворог народу".

Збірна України у довоєнні часи (1925-35 рр.)

(Продовження. Початок див. "УФ" № 82, 86, 90, 94, 98, 102 за 11, 18, 25.06 і 2, 9, 16.07.2009 р.)

А що ж партійне керівництво зробило для футболістів України, які вперше хоч якось надали уяву світу про стан футболу в республіці? Керівники перш за все зробили з цієї перемоги лише єдиний висновок: *"Нам нужно упорно работать над тем, чтобы мировое первенство во всех отраслях спорта было в наших руках"*. Ось так, і не інакше. Спробуй не виконати цю вказівку. Але ж усі добре розуміли, що грали все ж такі ж професіонали, як і в "Ред-старі", та й до того ще й кращі з кращих в Україні та одні з найкращих взагалі на просторі неосяжного Радянського Союзу, які крім як грою у футбол нічим більше й не займались на протязі багатьох років свого життя. Однак офіційно завжди вказувалося, що в збірній України грають 15 футболістів – членів ПСТ "Динамо", серед яких 8 робітників, 4 службовця, троє учнів і один студент. Дуже юридично грамотно, але до смішного примітивно. В усякому разі, у радянських вболівальників це завжди викликало легку, іронічну посмішку на обличчі (напевно одразу вони представляли собі чоботаря або кравця, який з дитинства до зрілого віку щоденно з ранку до вечора ганяв м'яча та приходив до каси підприємства за заробітною платою чоботаря чи кравця та преміальними, які дорівнювали ще п'яти таким зарплатам). До того ж, несподівано раптом гравці збірної України почали вимагати обов'язкової наявності при команді досвідченого тренера найвищої кваліфікації, який повинен був працювати з командою систематично на протязі усього року, а не перед матчами. Гравцям-професіоналам потрібен був професіональний тренер, ось тоді вони могли б, по їх заявам, перемагати будь які буржуазні клуби й збірні. Крім тренера, решти у них було достатньо, і нічого більше їм не потрібно було.

Зараз, безумовно, важко судити про "героїзм" наших співвітчизників. Однак слід все ж визнати одне – **це була перша й найзначніша перемога українських футболістів з часів зародження й становлення футболу на теренах України**. А саме ця перемога й надала сотням тисяч молодих спортсменів України стимул вдосконалення себе в спорті. Без цієї перемоги в ті далекі довоєнні 30-ті роки навряд чи українські футболісти вже у 60-80-ті роки здобули б те світове визнання, яке поки ще, на щастя, не втрачене ними. На цій перемозі виховувалися й вдосконалювали свою майстерність і Олег Блохін, і Ігор Беланов, і Андрій Шевченко та багато інших українських футболістів – "зірок" світового футболу.

А уже 10 вересня 1935 року до Києва прибула збірна команда Праги (Чехословаччина) і на-ступного дня був проведений на стадіоні "Дина-мо" матч чеських саме професіональних футбо-лістів зі збірною УСРР. Це був другий за значенням матч української збірної в її історії. До цього матчу спортивна громадськість Києва готу-валася дуже ретельно. Усі газети майоріли стат-тями про матч, який мав відбутися, і містили ін.-терв'ю з українськими та чеськими "зірками" фут-болу. За два дні до матчу після відпочинку гравці збірної УСРР провели перше тренування. До Ки-єва приїхало багато кореспондентів центральних газет. На стадіоні встановили спеціальну радіо-трансляційну будку Всесоюзного радіокомітету для проведення

К.Фомін (зліва) у матчі УСРР - Прага 1935 р.

радіорепортажу по усьому Радян-ському Союзу як на російській, так і для України

– на українській мові. Збірна УСРР вийшла на поле у тому ж складі, що й на матч з “Ред-старом”, а у запасі були Ідзковський, Кузьменко, Тютчев, Путистін, Комаров і Ліфшиць. Перед матчем капітани команд потиснули один одному руки, К.Фомін вручив капітану збірної Праги Сильному букет квітів, а той у відповідь... вимпел команди Праги – незмінну атрибутику професійних команд вже в ті часи.

Матч розпочався атаками українських футболістів, але на 12-ій хвилині за гру рукою захисника збірної харків'янина Кирилова було призначено штрафний удар з 20 метрів від воріт, який чехи пробили чудово, й повели в рахунку. В подальшому гра проходила в безкомпромісній боротьбі, з деякою перевагою українських футболістів, однак, крім прекрасно граючого чеського воротаря Тихого, чехословацькі футболісти грали у притаманний їм, як професіоналам, футбол. Ніхто з них не збирався здійснити подвиг у простому для них матчі, та й калічити себе їм на виїзді не було ніякого сенсу. Тим більше, звичайно, вони були добре проінформовані про "костоломів" братів Фоміних, так що Костя Фомін залишився на цей раз без такої властивої йому "роботи". І результат так до кінця матчу й не змінився – 0:1. Чудово судив матч київський суддя всесоюзної категорії І.С.Космачов. Однак все ж українські футболісти в цьому матчі з дуже сильною професійною командою показали себе достойним суперником, проявивши високу майстерність і напористість.

Протокол матчу:

Збірна УСРР - Збірна Праги (Чехословаччина) - 0:1 (0:1)

11 вересня. м. Київ. Стадіон "Динамо". Товариський міжнародний матч. Біля 40 000 гляд.
Суддя: І.С.Космачов (Київ).

УСРР (червоні футболки): Трусевич – К.Фомін (к), Кирилов – Гребер, В.Фомін, М.Фомін – Щиловський, Лайко, Щегоцький, Паровишников, Махиня.

Прага: Тихий – Штумф, Кусала – Прокоп, Вотруба, Чорний - - Млейнський, Бубенічек, Сильний (к), Чех, Юнек.

Голи: 0:1 – Сильний (12 хв.).

15 вересня збірна УСРР в тому ж складі, що і в матчі зі збірною Праги, виїхала до Москви, де планувалася зустріч зі збірною РСФРР. Запасними гравцями на цей раз узяли киян Ідзковського, Кузьменка й Комарова, а також ветерана збірної України - заслуженого майстра спорту харків'янина Привалова. Однак у столиці 18 вересня збірна УСРР зустрілася зі збірною Москви та в присутності 75 000 глядачів на стадіоні “Динамо” знову ж програла 2:6. Провести на протязі місяця таку велику кількість матчів, при цьому дві з них на найвищому рівні, та при

Збірна УСРР на матчі зі збірною Москви 1935 р.

цьому не втомитися – такого бути не могло. Не кажучи вже об втомленість від безмежних поздоровлень, виступів на заводах і фабриках, та й від "зіркової хвороби", нарешті.

Перший гол українці пропустили вже на 5-й хвилині. Однак перший тайм пройшов у рівній боротьбі й закінчився для збірної УСРР рахунком 1:2. Але у другому таймі, після того як у збірній УСРР були проведені заміни та у гру увійшли Кузьменко та Комаров, тобто награний склад дав "тріщину", голи посипалися у ворота української збірної, а у відповідь їм вдалося забити усього один м'яч, та й то з пенальті. У складі збірної Москви у цьому матчі грали усі найяскравіші футболісти Росії довоєнного періоду.

Протокол матчу:

Збірна Москви - збірна УСРР 6:1 (2:1)

18 вересня. м. Москва. Стадіон "Динамо". Товариський матч. 75 000 гляд.

Суддя: Бистров (Ленінград).

Москва: Рижов – Олександр Старостин, Тетерін – **Леуга**, Андрій Старостин (Селін, 46 хв.), Рьомін Семичасний, Якушин, Смирнов, Павлов, С.Льїн,

УСРР: Трусевич - **К.Фомін** (к), **Кирилов** – **Гребер**, **В.Фомін** (Кузьменко, 46 хв.), **М.Фомін** - **Шиловський**, **Лайко** (Комаров, 46 хв.), **Щегоцький**, **Паровишников**, **Махия**

Голи: 1:0 – Смирнов (5 хв.), 2:0 – Павлов (20 хв.), 2:1 – Паровишников (44 хв.), 3:1 – С.Льїн (50 хв.), 4:1 – Павлов (63 хв.), 4:2 – Гребер (66 хв., пен.), 5:2 – С.Льїн (82 хв.), 6:2 – С.Льїн (89 хв.).

Капітани збірних Москви та УСРР перед матчем 1935 р.

Слід відмітити, що перед початком цього матчу гравці збірної УСРР ознайомилися з свіжим номером газети "Красный спорт" № 66 від 17.09.1935 р., в якому в безтактовній формі в декількох статтях "всё было сказано" про деяких гравців збірної УСРР, розписане їх грубе ведення гри. Українські футболісти, звичайно, образилися й вийшли на матч з зіпсованим настроєм. А в підсумку все дійшло навіть до того, що була прийнята спеціальна постанова Президії ВРФК при ЦВК СРСР від 19.09.1935 р., в якій було вказано редактору газети на недопустимість подібних висловлювань.

Вже 1936 року у зв'язку з запланованою достатньо великою кількістю міжнародних матчів у Києві, вірогідність участі в них збірної УСРР начебто була досить прогнозованою. Тому ВРФК УСРР запропонував одразу створити не дві збірні УСРР, а навіть три. При цьому до складу цих збірних повинні були залучатися гравці, які вже були у складі збірних УСРР в минулому році. Між цими трьома збірними планувалося проведення декількох тренувальних матчів, які повинні були стати частиною підготовки збірної УСРР до відповідальних міжнародних матчів. Однак нічого цього не сталося.

У зв'язку з перебудовою радянського футболу, з проведенням більшої кількості матчів на першість і Кубок СРСР зібрати навіть збірну СРСР було нереально. Що ж до збірної України, то проведення двох чемпіонатів УСРР 1936 року також позначилося на тому, що про неї перестали згадувати. Так вже сталося, що міжнародний матч у столиці УСРР Києві був проведений лише один, і його одразу запланували провести с показовою командою "Динамо" Київ, яка зайняла друге місце в першому чемпіонаті СРСР. До того ж і "старший брат" першим зробив те ж саме, показавши приклад. І збірну РСФФР, і навіть збірну Радянського Союзу перестали скликати. Так що збірна Української СРР на невизначений час тихо-мирно припинила своє існування. "Реанімували" цю збірну лише через довгих 20 років.

Щодо повної відсутності проведення якихось товариських матчів на рівні збірної УРСР після 1935 року однозначно твердити не можна. І хоча інформації про будь-які такі матчі зараз немає, але це не означає, що вже можна зупинити пошуки. Вже зараз є досить достовірна інформація про начебто один чи навіть декілька матчів збірних УРСР і РРФСР 1938 року, але нажалі поки що не отримано підтверджуючих документів. Ми маємо надію, що шанувальники українського футболу, які цікавляться його історією все ж відгукнуться й нададуть нам якусь свіжу інформацію, яку ми обов'язково опублікуємо на сторінках нашого "Клубу" з вказівкою від кого вона отримана. Чекаємо ваших доповнень, виправлень та взагалі – хоча б ставлення до цієї сторінки історії.

Дуже цікава знахідка

Читач напевно пам'ятає обговорення питання офіційних емблем київського "Динамо" на сторінках "УФ". Як відомо, досить не було знайдено жодного офіційного документа, який би підтверджував відношення першої емблеми Всесоюзного ПСТ "Динамо" хоч в деякій мірі до українських ПСТ "Динамо", не кажучи вже про київське "Динамо".

Та ось все ж надаємо читачеві унікальну річ, яка знайдена на стендах чудового музею, що вже багато років існує на стадіоні "Динамо" у Харкові. Це диплом Харківської ради пролетарського спортивного товариства "Динамо", яким нагороджували спортсменів-динамівців у січні 1933 року. Як бачите на дипломі немає ніякої такої знайомої нам літери "Д", але у правому куті зверху надрукована дійсно офіційна для усіх ДСТ "Динамо" Радянського Союзу емблема з атрибутами спорту і написом "ДИНАМО". Якщо ця емблема навіть 1933 року була офіційною для харківського ПСТ "Динамо", то звісно й беззаперечно вона була офіційною й для київського "Динамо".

* * *

Таким чином, наші забор'язання щодо розгляду питання становлення, розвитку і досягнень українського футболу у довоєнні часи більш-менш все ж нами у 20-ти номерах нашого "Клубу шанувальників українського футболу" виконані. Ми щиро задоволені тим, що все ж вдалося нарешті "зачепити" цю тему. Помилки, звичайно, є, але ми впевнені, що виправляти помилки значно легше, ніж розпочинати справу, до якої на протязі багатьох років ніхто й не спробував хоча б доторкнутися. Але все ж, перед тим як піти далі, дуже вже кортить встановити істину щодо справжньої дати створення Федерації футболу України. Те, що вона, чи щось подібне до цієї організації, існували в радянські часи в Українській РСР – сумнівів не викликає. Але ось коли вона була офіційно створена, спадкоємцем яких структур вона була та які її перші кроки – це, безумовно, дуже цікаво. Адже навіть вже плакати хочеться, що в нас така молоденька Федерація. Та й перед іншими країнами, особливо сусідами, соромно якось. Деякі закордонні історики й статистики футболу докоряють – хіба на теренах України в минулі роки до її незалежності футболем ніхто не керував і не піклувався за його розвиток? І дійсно, щось у розумінні історичної спадщини українського футболу наші функціонери "зациклились", а провідні журналісти не зацікавлені "розкручувати" це питання, бо треба ж попрацювати в архівах та бібліотеках. То краще промовчати. Складається враження що до 1992 року взагалі в Україні в футбол і не грали, а керівний орган, завдяки якому й грають у цю гру, взагалі було створено тільки у грудні 1991 року.

Та ми все ж спробуємо вже в наступному номері "Клубу" розпочати надання читачам першої інформації, яку маємо. Хоча одразу зізнаємося, що роботи тут ще ой як багато. І без підтримки читачів нам буде дуже нелегко.

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник – **Анатолій Коломієць** Під редактуванням **Володимира Банеса**

**Анатолій
КОЛОМІЄЦЬ**

РУБРИКА

**"КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ
УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ"**

**У ГАЗЕТІ "УКРАЇНСЬКИЙ ФУТБОЛ"
БЕРЕЗЕНЬ 2009- СІЧЕНЬ 2010**

Частина 6

2021

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник – **Анатолій Коломієць**

Під редактуванням Володимира Баняса

з газети "Український футбол" №109 від 30 липня 2009 року

У читачів могло виникнути враження що на сторінках нашого "Клубу" зовсім забули про питання щодо визначних тренерів українського футболу та кращих українських суддів. Але це не так. Саме сьогодні ми розповімо спочатку про тренерів за часи довоєнного футболу, а потім визначимося щодо суддівського корпусу України. Тільки після цього вже можна буде зробити висновок, що з усіх питань історії футболу України нами вже розпочато розгляд і більш докладно потрібно буде зосередитись на подальших періодах футбольного життя в Україні.

Найкращі тренери українського футболу (у довоєнні часи)

Ще за часів створення футбольних команд на теренах сучасної України проведенням спеціальних тренувань в командах ніхто конкретно не займався. Збирався склад команди й проводив поміж собою двосторонні матчі або знаходив собі команду-супротивника. Індивідуальним тренуванням кожний гравець займався сам по собі. Хто покращував свій фізичний стан, хто відпрацьовував удари по воротах, одночасно тренуючи воротарів.

Підбором гравців для проведення матчів займався увесь склад команди, який збирався перед матчем керівництвом клубу чи організації, до якої команда належала. Звичайно, серед керівників завжди знаходилися спеціалісти, яким футбол був не байдужим або які грали й самі у цю гру в минулому. Саме вони й займалися комплектуванням команди та організацією її участі в тих чи інших змаганнях.

В західних регіонах України, де сповідувався з самого початку професійний футбол, дуже скоро зрозуміли, що без тренера у футбольному клубі не обійтись, і ці посади були запроваджені вже всередині десятих років минулого століття. Одразу відмітимо, що тренували кращі львівські команди вже за часів Польщі здебільшого тренери з-за кордону. В перші три чемпіонські сезони "Погоні" Львів біля її керма стояв досить відомий австрійський тренер Карл Фішер, а щодо корінних львів'ян, то у вищому ешелоні чемпіонату Польщі тільки львівську "Погонь" два роки потренував **Людвік Шабакевич** (1932 і 1937 рр.), але вже в першому році знаходження його на цій посаді вона стала віце-чемпіоном Польщі 1932 року. Та ще 1936 року трохи потренував "Погонь" і **Вацлав Кухар**.

Також треба додати, що Вацлав Кухар був і тренером збірної Львова – володаря Кубка президента Польщі Мосцицького 1938 року. Одразу відмітимо, що він з 1939 року вже при "советах" був одним з тренерів "Динамо" Львів. Після війни переїхав до Польщі, де тренував "Полонію" Битом, національну збірну Польщі в її перших 20 післявоєнних матчах 1947-49 рр., "Легію" Варшава у 1949-53 рр., "Полонію" Варшава у 1954-57 рр.

А ось у східних регіонах через війни та революції справи були не настільки гарними. Після перемоги більшовиків і створення Радянського Союзу мови щодо професійності не могло й бути. Будівники комунізму фізкультурою і спортом повинні були займатися тільки у вільний від основної праці час. І тільки вже наприкінці 20-х років в УРСР в деяких фізкультурних організаціях була запроваджена посада інструктора фізкультури, на яку підбиралися більш-менш підходящі для цього спеціалісти. Найбільш талановиті з них вже іменувалися керівниками команди та займалися не тільки проведенням інструктажів, але й організаційними питаннями.

Звичайно, дозволити собі в штаті фізкультурної організації мати інструктора-керівника мали можливість тільки команди заможних підприємств та відомств. Але саме ці керовані спеціалістами своєї справи команди й ставали провідними в місті, регіоні та країні в цілому. Особливо необхідність в наявності таких спеціалістів відчувалася у збірних командах, де гравці залучалися усього декілька разів на рік і знайти загальний лад поміж собою їм було не просто. Тільки лише після хоча б трьох-п'яти матчів знаходження поряд вони вже починали розуміти один одного. Величезною проблемою й завданням для керівників таких команд, яких вже на професійний лад почали все ж іменувати тренерами, був підбір окремих виконавців на потрібні (вакантні) позиції в команді.

1

Першим таким тренером, який був запрошений на цю посаду, для збірної УСРР був відомий харківський футболіст **Микола Федорович Кротов** (іл.1), і вже з цим тренером збірна України, в складі якої були футболісти не тільки з одного міста, почала показувати пристойну гру і навіть в середині 30-х років вважалася й одним з лідерів радянського футболу. Цей тренер стояв у руля збірної УСРР в декількох матчах у 1933 році, а 22 липня 1934 року перед матчем зі збіркою Туреччини на засіданні ВРФК УСРР він був запрошений вже на посаду головного тренера збірної УСРР, і збірна виграла цей матч 20 серпня (4:3). Також М.Ф.Кротов готував збірну УСРР 1935 року до турне по Франції, де вона здолала вперше в своїй історії професійну команду французького вищого ешелону “Ред стар олімпік” Париж. Однак пе-

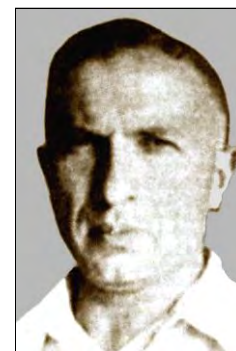
ред поїздкою до Франції його замінили на М.Д.Товаровського, бо більшість гравців у збірній була з київського “Динамо”, але й того за кордон не взяли, а переклали усю відповідальність на К.Фоміна, перед цим “запропонував” йому місце та капітанську пов'язку не тільки у “Динамо” Київ і у збірній, але й посаду у столичному центральному апараті НКВС. До речі, М.Ф.Кротов після збірної працював з командою харківського “Спартак”.

1928 року була створена за участю відомого київського футболіста Михайла Товаровського показова команда київського “Динамо”, яка вже в цьому ж році запросила до керівництва відомого одеського фахівця футболу **Лазаря Федоровича Когена** і, завдяки йому, протягом п'яти років стала провідною командою в республіці.

Вже 18 березня 1931 року в Харкові (тоді столиці УСРР) у зимовому приміщенні стадіону “Спартак”, спеціально пристосованому для тренувань, були відкриті перші в УСРР курси футбольних тренерів-груповодів. Курс був розрахований на 1,5 місяці при чотириразовому проведенні занять за декаду. Проходження цих курсів надавало звання тренера-груповода з футболу, а також звання футбольного судді. Таким чином, з 1931 року в УСРР з'явилися які-нікі, але “дипломовані” тренери та судді.

Проте вперше положення про тренера та інструктора фізкультури було затверджено ВРФК при ЦВК СРСР лише на початку серпня 1934 року. До того ж одразу 1935 року при Українському Державному інституті фізичної культури в Харкові була створена перша в СРСР Українська школа тренерів з футболу, яка повинна була готувати спеціалістів з середньою освітою на протязі двох років. Першу групу учнів цієї школи набрали вже 1936 року. Начальником школи було призначено Л.П.Ордіна, зав. учбовою частиною С.Д.Романенко та старшим викладачем М.Ф.Кротова. А взагалі в цілому в СРСР рішення готувати тренерів з футболу в інститутах фізкультури, для чого відкрити там Вищі школи тренерів, було прийняте тренерською радою при ВРФК СРСР, яка була створена лише 1937 року.

Ще 1934 року, коли Л.Ф.Коген пішов з команди київського “Динамо”, нею керувала тренерська рада на чолі з “граючими тренерами” Ідзковським і Щегоцьким, бо посада тренера була вже в СРСР введена. А у травні 1935 року зайняти цю посаду було офіційно запропоновано **Михайлу Давидовичу Товаровському** (іл.2), який в той час заочно навчався у аспірантурі Московського інституту фізичної культури ім. Сталіна. З ім'ям цього талановитого фахівця футболу пов'язані й перші успіхи “Динамо” Київ – друге місце у першому чемпіонаті СРСР серед показових команд майстрів 1936 року (весна) та третє місце 1937 року, не кажучи вже про перемоги у першості УСРР 1936 року і розіграші Кубка УСРР 1937 року.

2

3

У вересні 1938 року відбулася ще одна значна подія у житті тренерського корпусу України, а саме було проведено перший випуск Української школи тренерів з футболу, яку з першого набору закінчив 21 вже дипломований спеціаліст (іл.3), і серед випускників були такі відомі особистості в українському футболі, як харків'яни В.В.Фомін, І.А.Натаров, О.В.Шпаковський, А.Ф.Бем і І.І.Грубер; кияни І.В.Миронов, Л.А.Чорнобильський і Г.Д.Швецов; одесити О.Я.Штрауб, О.П.Злочевський і Л.Ф.Роман, миколаївець Б.Р.Войтенко та дніпропетровець О.М.Сердюков.

В цьому ж році і в Києві на початку футбольного сезону була започаткована ще одна, на цей раз вже двомісячна, школа тренерів з футболу.

4

1937 року показову команду майстрів "Локомотив" Київ почав тренувати саме випускник цієї школи, колишній провідний гравець київського "Желдору" **Георгій Дмитрович Швецов** (іл.4) - у майбутньому сумно відомий як організатор товариства "Рух" в окупованому Києві 1942 року. Саме завдяки йому і звичайно й щасливій долі наступного року ця команда 1938 року вже грала в вищому ешелоні радянського футболу і зайняла 17 місце з 26 учасників. До речі, цю залізничну київську команду майстрів Києва тренували 1936 (групи В і Г) і 1939 (група Б) років – **Ямковий Василь Федотович**, а 1940 років (група Б) – **Віталій Васильович Камінський**.

1938 року у вищому ешелоні київське "Динамо" очолював відомий харківський футболіст **Володимир Васильович Фомін** – теж випускник Вищої школи тренерів, який отримав найвище в ті часи звання тренера 1-ої категорії. Саме при ньому ця команда стала вдруге володарем Кубка УСРР. А вже 1939 року і 1940 (по серпень) року тренував київське "Динамо" ще один відомий український футболіст – **Михайло Федорович Печений** (іл.5), який до цього 1937 року тренував і показову команду майстрів – "Спартак" Київ.

5

З харківськими показовими командами майстрів чемпіонату СРСР у ці роки працювали українські тренери:

- **Кротов Микола Федорович** – "Спартак" Харків 1938 і 1941 рр. (група А), 1939 (група Б), 1936-весна, 1936-осінь і 1937 (група В);

- **Фомін Володимир Васильович** – “Динамо” Харків 1940 р. (група А), 1939 (група Б), 1936-осінь і 1937 (група В);

- **Шпаковський Олександр Вікентійович** – “Динамо” Харків 1936-весна (група Б);

- **Натаров Іван Андрійович** – “Сільмаш” Харків 1938 р. (група А), 1939 і 1940 (група Б), 1937 (група В), а також “Спартак” Харків 1941 р. (група А);

- **Привалов Іван Васильович** - “Спартак” Харків 1941 р. (група А);

З одеськими показовими командами майстрів чемпіонату СРСР у ці роки працювали українські тренери:

- **Бланк Герман Ісаакович** – “Динамо” Одеса 1938 р. (група А), 1936 і 1937 (група В);

- **Лapidус І.** - “Динамо” Одеса 1939 р. (група А),

- **Ходотов Ю.** – “Спартак” Одеса 1941 р. (група А);

- **Козирський Володимир Іванович** – “Харчовик” Одеса 1940 р. (група Б);

З дніпропетровськими показовими командами майстрів чемпіонату СРСР у ці роки відомо що працював:

- **Сердюков Олександр Маркович** – “Динамо” Дніпропетровськ 1937 рр. (група В) та “Сталь” Дніпропетровськ 1939 р. (група Б),

- **Бутенко Петро Юдович** - “Локомотив” Дніпропетровськ 1937 рр. (група Д);

З показовими командами майстрів Донбасу у чемпіонаті СРСР у ці роки працювали українські тренери:

- **Наумов Микола Григорович** (граючий тренер) - “Стахановець” Сталіно (тепер – Донецьк) 1936-весна (декілька турів грала як команда вугільників), 1936-осінь і 1937 (група В);

- **Борисенко Василь Данилович** - “Стахановець” Сталіно 1938 р. (на початку сезону); 1939 (березень - липень) – група А;

Інші показові команди майстрів чемпіонату СРСР тренували українські фахівці:

- **Рябіков Глеб Олексійович** – “Суднобудівник” Миколаїв 1937 р. (група Д);

- **Войтенко Борис Романович** – “Суднобудівник” Миколаїв 1939 і 1940 рр. (група Б);

- **Кладько Іван Михайлович** – “Держинець” Ворошиловград (тепер - Луганськ) 1939 р. (група Б);

До речі, звання тренерів 1-ої категорії були отримані на Першому Всесоюзному тренерському зборі з футболу, проведеному ВРФК СРСР з 1 по 25 грудня 1938 року в Тбілісі. Крім **В.В.Фоміна** це звання отримали такі відомі українські фахівці футболу, як **Г.І.Бланк, І.А.Натаров, М.Ф.Кротов та В.Ф.Ямковий.**

Тепер є можливість визначити рейтинг за досягнення провідних тренерів українського футболу за балами, які мало чим відрізняються від тих, які ми нараховували гравцям.

Рейтинг українських тренерів довоєнного періоду (перелік 10-ти найкращих з нарахуванням балів за їх досягнення)

№ пп	Прізвище та ім'я та по-батькові	На республіканськ. рівні						На державному рівні					І кат	змс	Спец осві-та	Бали	
		Чемпіонат			Кубок			Чемпіонат				Ку-бок					
		1м	2м	3м	в	ф	Збір-на оф. м.	2м	3м	вл	нл	в					
		х8	х4	х2	х4	х2	х2	х8	х4	х2	х1	х8					
1	Товаровський Михайло Давидович	8			4		-	8	4	6				12	24		54
2-3	Кротов Микола Федорович						8			4	4			12	24		52
2-3	Фомін Володимир Васильович				4					2	4			12	24	6	52
4	Натаров Іван Андрійович									4	3			12		6	25
5	Бланк Герман Ісаакович		4			2				2	3			12			23
6	Ямковий Василь Федотович			2							3			12			17
7	Шабакевич Людвіг							8		4							12
8	Швецов Георгій Дмитрович					2				2	1					6	11
9	Кухар Вацлав									2		8					10
10	Сердюков Олександр Маркович										2					6	8

Керівні органи футболу України

(історія створення, змін і вдосконалення)

На теренах сучасної України на початку минулого століття футбол робив свої перші кроки. Якщо на заході, що в ті часи входив до Австро-Угорської імперії, вже тоді існували футбольні союзи, то на іншій частині українських земель, що належали Російській імперії, тільки почали у великих містах створюватися міські Футбольні Ліги. Першою була сформована 1910 року Одеська, наступного року 7 жовтня – Київська Футбольна Ліга. До речі, Всеросійський Футбольний Союз (ВФС) було створено 6 січня 1912 року і одними з засновників його були Київська і Одеська Футбольні Ліги. Та вже цього ж року до нього були залучені Харківська Футбольна Ліга та Миколаївський Футбольний Клуб. А роком пізніше в ранзі кандидатів і Юзівське Спортивне Товариство. Звичайно, українські міські ліги свого самостійного союзу не створювали.

Однак у зв'язку з проблемами проведення чемпіонатів Росії з футболу вже в квітні 1914 року при зміні керівництва РФС у союзі був створений Південно-Російський відділ ВФС, який і повинен був провести першість півдня Росії. Та розпочалася війна з Німеччиною і усі задумки не були здійснені. Але питання створення у ВФС "підсоюзів", які б об'єднували декілька міських ліг, стояло й 1916 року, але крім балачок так нічого й не було створено. І 1917 року на території півдня Росії деякі спортивні організації планували створення Південно-Російського Футбольного Союзу, який би потім влився у ВРС як відділ.

Після революції 1917 року і створення Української Народної Республіки (УНР) вже 1918 року при Українському Міністерстві Здрав'я урядом УНР було прийнято рішення формування відділу фізичного розвитку, але прийшли більшовики і все залишилося не втіленим у життя. При владі більшовиків під час громадянської війни того ж 1918 року ВЦВК РСФРР запровадив декрет про обов'язкове військово-навічання (**Всевобуч**). І на першому ж з'їзді Всевобучу навіть було внесено проєкт створення **Вищої Ради Фізичної Культури**, однак вона почала працювати лише 1920 року **при Головному управлінні Всевобучу** і до її складу увійшли губернські ради фізкультури.

Сліди відмітити, що за часів Центральної Ради, Директорії та гетьманства знову відновила роботу Київська Футбольна Ліга. А за часів остаточного встановлення влади більшовиків і створення Української Соціалістичної Радянської Республіки (УСРР) на території східної України були ще й створені губернські ради фізкультури Всевобучу. 1921 року було запроваджене Міжнародне об'єднання робітничо-селянських спортивно-гімнастичних організацій "**Червоний Спортивний Інтернаціонал**" (ЧСІ), в який увійшли "революційні клуби спортсменів" і УСРР (значок з емблемою цієї організації в УСРР зображено на іл.1).

1

Вже 1922 року після закінчення громадянської війни за керівництво розвитком фізкультури та спорту в СРСР загострилася боротьба між Всевобучем і комсомолом (ЦК КСМ). Всевобуч намагався створити єдину державну спортивну асоціацію – Російський Союз Червоних організацій фізичної культури (РСЧОФК) при Спортінтерні, але підтримки не одержав і дуже скоро взагалі необхідність у Всевобучі відпала. А вже в червні 1923 року декретом ВЦВК була створена **Вища Рада Фізичної Культури (ВРФК) при ВЦВК СРСР**. Відповідно в УСРР в жовтні цього року була створена ВРФК при ВУЦВК та при цій керівній організації місцеві ради при Губвиконкомках, які одразу охрестили "губсофіками". Саме при цих губсофіках повинні були бути створені секції по окремим видам спорту, які б замінили місцеві Футбольні Ліги, які продовжували в цей час плідно працювати.

Однак одночасно в Україні комсомолом були створені спортивні організації "Спартак", а пізніше й пролетарські товариства "Динамо" (при ГПУ). Багатовладдя, зокрема в футболі – Всевобуч, КСМУ, Губсофік, старі Ліги, а з 1924 року й окружні ради профспілок (ОСПС) привело до повної плутанини і безладу. Тому 1924 року було прийняте рішення передати усі клуби й гуртки у завідування місцевих профспілкових організацій під державним контролем з боку губсофіків. Однак до 1925 року в цих організаціях відділів чи секцій, які б конкретно займалися футболі, не існувало, тим паче, що в країні взагалі декілька років проводилася активна боротьба з футболі, як "буржуазним" видом спорту, яка навіть доходила до

перетворення футболу в гру "без голів". Та до того ж, профспілки не розповсюджували свій вплив на колективи фізкультури у військових відомствах і учбових закладах.

Вже 1925 року при державних губсофіках (окрсофіках – з 1926 р.) були створені Секції ігор (у тому числі й футболу), які намагалися об'єднати ті колективи фізкультури, які ще в ті часи існували, однак це їм не вдалося. На місцях уся влада залишилася в руках у профспілок (ОСПС) і саме вони почали після ліквідації Футбольних Ліг запроваджувати свої власні змагання, не допускаючи туди ні силовиків, ні учнів і студентів.

А на державному рівні тільки 1929 року при тому ж ЦВК СРСР був створений вже не Вища, а **Всесоюзна Рада фізичної культури** (з тією ж аббревіатурою – ВРФК) з конкретно зазначеною функцією центрального державного керівного органу. В республіках створеному ВРФК підпорядкували РФК при ЦВК республік. В Українській СРР УРФК при ВУЦВК було створено вже в квітні 1930 року. Однак ні ВРФК, ні РФК республік не мали особливих підрозділів з управління футболом. Одночасно при культвідділі ВЦСПС було створене Центральне бюро фізкультури, а при культвідділах ЦК кожної з 23 профспілок свої бюро фізкультури. Усі футбольні команди отримали назви цих профспілок. Навіть збірні команди міст повідміняли – вони мали тепер назву збірних профспілок. Тепер вже ідея "футболу без голів" трансформувалася в ідею "футболу горшка та корита". Звичайно, так легше було контролювати тих, хто сидів за цим горшком і стояв у цього корита.

Першими наводити порядок у футболі вирішили в Україні, і вже 1932 року (нажаль більш точна дата поки що не відома) у Харкові при УРФК була створена **Всеукраїнська футбольна секція**, головою якої було обрано **Олександра Левітіна** (іл.2) – відомого харківського суддю з футболу, автора дуже популярної в ті часи книжки "Правила гри у футбол у питаннях і відповідях", яка побачила світ у Харкові 1930 року (видавництво "Фізкультура", 64 стор., наклад 5000 прим.).

2

Враховуючи викладене, є всі підстави саме **1932 рік** вважати **роком народження сучасної Федерації футболу України**.

1934 року, коли столицю УСРР було перенесено до Києва, туди переїхала й УРФК при ВУЦВК з провідними харківськими спеціалістами з футболу В.А.Бляхом і І.С.Космачовим. І вже в Києві одразу ж головою Всеукраїнської футбольної секції було призначено **Івана Сергійовича Космачова** (його фото вже друкувалося на сторінках нашого "Клубу" №14). Він змінив на цій посаді О.Левітіна, який на думку керівництва виявився людиною не зовсім коректною.

А тільки 27 грудня 1934 року нарешті постановою ВРФК СРСР була створена футбольно-хокейна секція – вища громадська організація з управління футболом в країні, яка повинна була допомагати ВРФК. Та в цей час одразу розпочалася боротьба між наркоматами і профспілками за право очолювати фізкультурний рух. Почали створюватися відомчі добровільні спортивні товариства (першими були "Спартак" і "Локомотив").

Та вже 1936 року замість ВРФК при ЦВК СРСР був створений **Всесоюзний комітет зі справ фізичної культури й спорту (ВКФК) при Раді Народних Комісарів (РНК) СРСР**, в структурі якого був сформований відділ футболу та хокею, а також і громадська Секція футболу. В Українській СРР був створений республіканський комітет – Український комітет у справах фізичної культури та спорту при РНК УСРР (УКФС), який був розміщений у будинку по вул. Кірова, 43. Йому підпорядковувалися 15 обласних комітетів та комітет Молдавської АСРР (з центром у Тирасполі).

3

Наступного року наприкінці лютого при Українському комітеті у справах фізичної культури та спорту при РНК УСРР була створена **Футбольно-хокейна секція** (в подальшому в усіх засобах масової інформації вона здебільшого іменувалася просто як Секція футболу). Був затверджений склад цієї секції. Головою секції був призначений **Самуїл Ізепильович Хавчин** (іл.3), а його заступником М.І.Макєєв (іл.4). Членами секції були такі відомі у футбольному світі особистості, як Л.Ф.Коген (іл.5) Г.І.Бланк (іл.6), Л.А.Чорнобильський (іл.7) і К.В.Щегоцький (іл.8).

4

5

6

7

8

В середині квітня 1938 року в Харкові була проведена Українська конференція з футболу, на якій був переобраний склад бюро футбольної секції УКФС. Головою секції залишився С.І.Хавчин, а от його заступника замінили харків'янином С.Д.Романенко.

Вже 1939 року, коли розпо-

чалася в Європі війна, радянські війська окупували західну Україну і приєднали Львівське та Волинське воєводства до складу Української РСР. Історія цих земель у складі Австро-Угорської імперії, а потім Польщі завершилася. Українськими мешканцями об'єднання народу було сприйняте позитивно, але підкорятися владі комуністів не всі звичайно бажали. Щодо польських мешканців, то вони взагалі залишилися без любої їм вітчизни. Багато хто подався до визвольної армії Польщі. Щодо спортсменів, у тому числі польських футболістів, то їм взагалі нічого не залишалось, як очікувати кращих часів. Але їх прийшлося чекати довгих 5 років, з яких 3 роки знаходження СРСР у стані Великої Вітчизняної війни з німецькими загарбниками.

Вже після визволення території Української РСР від фашистського ярма 1944 року приступив до роботи й Комітет у справах фізичної культури та спорту при Раднаркомі УРСР. При комітеті одразу була відновлена й Футбольно-хокейна секція, яку очолив **Степан Дмитрович Романенко** (іл.9), який переїхав до Києва. До складу секції, крім відомого вже нам С.І.Хавчина, увійшли мало кому відомі Левітін, Янковський та інші.

1946 року у зв'язку з перетворенням Раднаркому СРСР у Раді Міністрів СРСР з березня вже діяв **Державний комітет зі справ фізичної культури й спорту (Держкомспорт) при Раді Міністрів СРСР**. Трохи пізніше аналогічну зміну назви отримала ця установа й в Українській РСР.

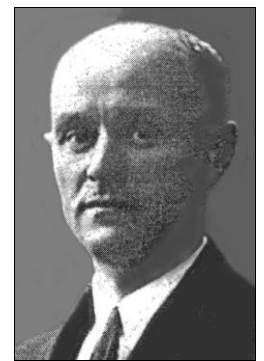
Найгучнішою подією цього року був вступ Футбольно-хокейної секції Держкомспорту СРСР до Всесвітньої Федерації футбольних асоціацій (ФІФА) як повноправного члена цієї організації. А наступного року від Футбольно-хокейної секції Держкомспорту СРСР була відокремлена Секція футболу, як самостійна структурна одиниця. Стали самостійними й Секції футболу Республіканських комітетів з фізкультури та спорту при Радах Міністрів союзних республік, у тому числі й УРСР. До речі, тільки 1950 року в Держкомспорті від відділу футболу і хокею відокремився, як самостійний, відділ футболу. Слід також відмітити, що з березня 1953 року по лютий 1954 року Державний комітет зі справ фізичної культури й спорту (Держкомспорт) при Раді Міністрів СРСР мав зовсім іншу назву й підпорядкування – **Головне управління з фізичної культури та спорту при Міністерстві охорони здоров'я СРСР**, яке не виправдало тих завдань, які на нього поклалися. За такий короткий час у республіках майже не встигли зробити відповідні зміни.

1954 року була створена Європейська футбольна асоціація (УЄФА) і Секція футболу Держкомспорту СРСР одразу влилася в її ряди. Також цього року відділ футболу Держкомспорту СРСР було перетворено в Управління футболу.

Вже 1955 року до складу президії Всесоюзної секції футболу увійшов М.М.Балакін.

Найбільш серйозної реорганізації керівні органи фізкультурою та спортом СРСР зазнали 1959 року. Постановою ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР від 9.01.1959 року Державний комітет зі справ фізичної культури й спорту (Держкомспорт) при Раді Міністрів СРСР було ліквідовано, а замість нього створена громадська організація - **Союз спортивних товариств і організацій СРСР**, який очолила Центральна рада цього союзу, в яку увійшли представники профспілок, комсомолу, ДСТ, Радянської Армії та ДТСААФ, міністерств і відомств. На цей союз була покладена уся повнота керівництва фізичною культурою та спортом в СРСР і при ньому було створено Управління футболу. З 1 березня були ліквідовані Комітети з фізкультури та спорту союзних республік. В Українській РСР це було проведено навіть раніше - постановою ЦК КПУ та Ради Міністрів УРСР від 23 січня, а вже 17 березня – на установчій конференції Союзу.

А вже 26 травня була сформована громадська організація з управління футболом в країні – Федерація футболу СРСР, яка зберегла за собою право членства у ФІФА та УЄФА. До 1968

9

10

року вона була єдиним офіційним органом з управління футболом у СРСР. До складу Федерації входили представники республіканських федерацій, Москви та Ленінграду, спортивних товариств, міністерств і відомств, профспілкових і комсомольських організацій, фахівці футболу, медичні та наукові працівники, висококваліфіковані майстри спорту, представники спортивної преси, радіо, кіно та телебачення.

В середині травня 1959 року на установчому пленумі була створена й Федерація футболу УРСР. Таким чином **травень 1959 року – є другою офіційною датою народження сучасної Федерації футболу України.**

Головою Федерації було обрано **Миколу Миколайовича Балакіна** (іл.10), відповідальним секретарем

В.Ф.Ямкового (іл.11), головою тренерської ради А.Л.Ідзковського, а головою президії Колегії суддів С.Д.Романенко. Однак вже наприкінці травня з боку Республіканської ради Союзу спортивних товариств і організацій почали надходити рекомендації щодо необхідності більш серйозного підходу до вибрання голови Федерації.

М.М.Балакін, як надзвичайно чесна людина в питаннях спорту, не витримав цих закулісних чвар і від посади відмовився. На нових зборах президії Федерації футболу УРСР вже в перших числах липня новим головою було обрано **Миколу Степановича Кузнєцова** (іл.12).

11

12

Оголошення

Продовжуємо друкувати оголошення шанувальників футболу:

Крайник Віктор Степанович, 36011, м. Полтава, вул. Комсомольська 57 кв. 3. Тел. (05322) 2-95-06. Е-mail: krayvi@ukr.net.

Пропоную нову, тільки що видану книжку А.Ломов, В.Крайник.

"Місце відліку Павленки" (історія полтавського футболу). 200 стор. Наклад – 270 прим. Вартість з пересилкою – 60 грн.

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник – **Анатолій Коломієць**

Під редактуванням *Володимира Баняса*

з газети "Український футбол" №113 від 6 серпня 2009 року

Найкращі арбітри українського футболу (у довоєнні часи)

Перед тим як розпочати розповідь щодо суддів, яким на теренах сучасної України довіряли в довоєнні часи проводити арбітраж матчів великого гатунку, неможливо обійти увагою питання "дикого" футболу на початку минулого століття. Цікаво насамперед те, що як і зараз, так і у ті часи і футболісти, і уболівальники основну долю вини за поразку своєї команди частіше усього покладали на суддів цих матчів. І якщо самі гравці могли за гру скоїти не один десяток грубіших помилок, але суддя, на їх думку, не мав права хоча б на одне упущення.

Звичайно, в ті перші футбольні роки суддівство в деяких випадках було упередженим. Особливо це стосувалося бокових помічників судді, які багато років призначалися з представників тих команд, на чиєму полі проводився матч. Траплялось, що суддя в полі змушений був вилучати своїх колег на лінії з-за явної їх необ'єктивності. Гарні ж судді, нажаль, лише інколи отримували слова вдячності, та частіше з ними розраховувалися нецензурною лайкою і навіть рукоприкладством. Та й не тільки вболівальники і футболісти, але й тренери, керівники і організатори футболу не вважали для себе чимось особливим при всіх виказувати арбітру свою особисту думку щодо нього, а деякі свою точку зору підкріпляли ще й за допомогою кулаків.

Звичайно, це породжувало надзвичайно велику плінність кадрів, і потрібно було бути великим любителем гострих почуттів, щоб надовго зв'язати свою долю с суддівським свистком. Відсутність захисту честі й гідності суддів, часта зміна кадрів не могли сприяти підвищенню кваліфікації арбітрів. А це, звичайно, дуже гальмувало розвиток футболу.

Все це з значно меншому відношенні мало місце на теренах Західної України, де вже в другому десятиріччі минулого століття футбол був поставлений на професійні рейки, а після першої світової війни суддівській справі у ліговому футболі Польщі, Чехословаччини та Румунії приділялося дуже багато уваги. Щодо Польщі, то взагалі з 34 суддів від її східних воєводств, які обслуговували матчі чемпіонату Польщі з 1921 по 1939 рік, 24 судді були з Львову і це багато про що свідчить. А також слід відмітити, що більшість суддів ніколи не грали в командах вищого ешелону, в матчах якого вони були арбітрами. Лише 4 футболіста провідних команд Львова під час своєї футбольної кар'єри або після її закінчення стали авторитетними суддями: Франтішек Гебартовський, Едвард Гуліч, Йозеф Стрелецький і Вацлав Кухар.

Одразу проведемо й визначення найкращих з львівських суддів (нажаль тільки за кількістю сезонів, у яких їм довіряли судити матчі):

- 9 сезонів відсудив **Владислав Шиба** (1927-28, 1932-33, 1935-39);
- 8 сезонів – **Оскар Курцвейл** (1932-39);
- 7 сезонів – **Маріан Білор** (1921-22, 1925, 1927-30);
- 5 сезонів – **Лонгін Дудрик-Дарлевський** (1922, 1925, 1927-28, 1930), **Еміль Неджвірський** (1927-31) і **Арнольд Гаусман** (1933-37);
- 4 сезони – **Ян Баран-Білевський** (1921, 1925, 1928, 1931), **Кароль Вецистий** (1929, 1931-33), **Йозеф Стрелецький** (1935-36, 1938-39) і **Вацлав Кухар** (1936-39);
- 3 сезони – **Йозеф Гржиб** (1922-23, 1927) і **Едвард Гуліч** (1930-32).

У Російській імперії, якщо багато хто з суддів ще погано розбирався в тонкощах правил, то в ті часи більшість гравців взагалі мали поверхове уявлення про них. Як іронічно писав в той час Г.А.Дюперрон “...часто кажеся, что игроки считают мяч совершенно ненужной принадлежностью игры, что им гораздо веселее играть по ногам противника, нежели по мячу”.

Однак значний прогрес у суддівській справі намітився з виникненням вперше в Одесі, а вже потім у Москві постійно діючих Колегій футбольних суддів. А вже 1913 року в зв'язку з проведенням першої Всеросійської Олімпіади пов'язане створення й Київської міської колегії футбольних суддів, де було обрано комітет колегії, якому Київська Футбольна Ліга доручила підготувати і проект її статуту. Згідно цьому статуту члени колегії поділялися на постійних суддів і кандидатів у постійні судді. Трохи пізніше навіть ввели категорію почесних суддів. До речі, вже тоді проводилася своєрідна атестація суддів, а тим, хто “витримував” іспити на звання рефері, навіть видавали посвідчення. Відрадно, що колегію суддів у Києві було створено навіть раніше ніж у Санкт-Петербурзі.

Однак під стать поведінці футболістів вели себе на трибунах і вболівальники. Відомо було достатньо багато випадків, коли арбітри вимушені були переривати й навіть взагалі зупиняти матчі з-за обурливої поведінки спортсменів і вболівальників. Частенько з метою безпеки суддів приходилося супроводжувати до транспорту при допомозі поліцейських.

Дискваліфікації порушників спортивної та чисто людської етики у ті часи, включаючи й довічні, запроваджувалися теж часто, так що, уявлялось, скоро нікому буде грати у клубах. Однак навіть це не могло втримати хуліганів на полі від емоцій, що переливали через край. Не

випадково ж серед футболістів популярним був афоризм: “Хто у футбол не грав, той у лікарні не лежав”. Ось таким був футбол тоді, коли тільки вчилися й пробували грати. Але все ж таки ця жорстокість існувала здебільшого від відсутності майстерності, ніж від бажання грубіянити й дебоширити.

Майже все, що викладено вище, в повній мірі має відношення й до футболу 20-х років в Українській СРР. Підтвердженнь цього настільки багато, що й зникає бажання щось про це писати. З тих часів слід тільки відмітити, що як правило судити матчі, особливо принципів, довіряли здебільшого тим самим футболістам, чи вже ветеранам (“старичкам”), чи тим, хто користувався авторитетом. Тому саме “зірки” футболу тих часів спочатку потроху судили матчі, а потім і ставали непоганими суддями-професіоналами. Наприклад, на початку 20-х років великим авторитетом користувалися одесит Роман, харків’янин Варженінов, кияни Піскун і Ернст, яким довіряли судити матчі першості УСРР.

1

Велике значення мало вперше здійснене в СРСР у Москві 1924 року видання Всесоюзною та Московською Радами фізичної культури (ВРФК і МРФК) дуже великим накладом за мірками того часу у 25 тисяч примірників офіційних правил гри у футбол “Футбол. Правила игры и организация соревнований” на 64 сторінках (іл.1), а вже 1926 року вперше і в Харкові у видавництві “Вестник физической культуры” нових правил, відпрацьованих науково-технічною комісією і затверджених ВРФК РСФРР і УСРР – “Футбол. Новые пра-

2

вила” більшого формату на 45 сторінках (іл.2).

Лише 1927 року в дні проведення футбольного турніру у рамках IV Всеукраїнської Спартакіади у Харкові за ініціативою харківських арбітрів була створена **Українська колегія суддів з футболу**, головою якої став **Степан Дмитрович Романенко**. Секретарем колегії був Л.Ордин, а її членами О.Левітін і А.Петровський. На всесоюзному рівні тільки 22 серпня 1928 року була заснована Всесоюзна колегія суддів з ігор, у складі якої створили секцію футболу та хокею.

Вже у ці роки найбільш цікаві й принципові матчі судили харків’яни Блях, Романенко, Космачов, Йосилевич і Слепов, дніпропетровець Кривошеев, миколаївець Миронов, одесити Чорнобильський і Романов, кияни Піскун, Хавчин, Яхніс, Світоч, Хейфець, Т.Т.Прокофьев, Карпов, Швецов.

Вперше навчатися на суддів з’явилася можливість лише 1931 року на відкритих у Харкові курсах футбольних тренерів-груповодів, де за півтора місяці випускникам надавали звання й футбольного судді. Щодо підвищення кваліфікації, то у Києві з 1934 року вже проводилися окремі семінари для суддів.

А 14 березня 1934 року ВРФК при ЦВК СРСР затвердила вище в ті часи почесне

3

4

5

суддівське звання “Всесоюзний суддя з футболу” (кожний рік повинно було підтверджуватись), яке в листопаді спортивно-суддівським комітетом ВРФК УРСР було присвоєне харківським суддям С.Д.Романенко та **Івану Сергійовичу Космачову**. Також було присвоєне вже й своє звання “Республіканський суддя з футболу” таким авторитетним на той час суддям, як

професор **Володимир Адамович Блях** (іл.3), **Самуїл Ізепильович Хавчин**, **Симон Залманович Хейфець** (іл.4) і **Михайло Юлійович Ходак** (іл.5), а також М.Навольневу зі Сталіного. І В.Блях і І.Космачов з цього року були вже киянами, бо столицю УСРР перенесли з Харкова до Києва.

6

1935 року судді матчів на першість УРСР призначалися президією Колегії суддів ВРФКУ і до головної суддівської комісії увійшли І.С.Космачов - голова комісії, С.І.Хейфець - заступник голови комісії, **Іван Васильович Миронов** – секретар (іл.6), С.Д.Романенко та **Л.А.Чорнобильський**.

1936 року була обрана нова Колегія суддів СРСР, заступником голови якої став В.А.Блях. Колегія одразу переглянула існуючі кваліфікації суддів країни. До складу всесоюзних суддів з футболу на 1936 рік увійшли українські арбітри В.А.Блях, І.С.Космачов, С.І.Хавчин і Л.А.Чорнобильський.

Цього ж року головна дирекція спорту нового Всесоюзного комітету у справах фізичної культури та спорту (ВКФК) при Раді Народних Комісарів СРСР розробила “Тимчасове положення про колегії суддів з окремих видів спорту”. Згідно цього положення була визначена не тільки нова кваліфікація суддів, але й їх форма, значок і квиток (посвідчення) – див. іл.7 і 8. Щодо кваліфікації, то крім всесоюзного й республіканського суддів, були введені ще й судді 1, 2 та 3 категорій.

7

8

Вже в першому чемпіонаті СРСР серед показових команд майстрів футболу 1936 року (весна) судити матчі було довірено І.С.Космачову та С.І.Хавчину, а **Герман Ісаакович Бланк** взагалі був призначений заступником головного судді чемпіонату.

Наприкінці лютого 1937 року Комітет зі справ фізкультури та спорту УСРР при створенні Футбольно-хокейної секції комітету не забув затвердити й Положення про Колегію суддів. А для проведення змагань з футболу були затверджені судді В.А.Блях, С.І.Хавчин, Л.А.Чорнобильський, М.Ю.Ходак, І.В.Миронов, М.І.Макеєв, П.С.Піскун і С.З.Хейфець (усі – Київ), Г.І.Бланк, І.Рачко, Л.Кулинець, Г.Чорногоров, В.Колганов і А.Романов (усі - Одеса), С.Романенко, М.Онищенко, А.Гоготов, А.Левін, С.Вашаров, К.Демченко, В.Грицюк, Бочаров і К.Ус (усі – Харків), М.Навольнев, Ф.Захаров, І.Розанов, С.Казаренко (усі – Сталіно). Також було цього року заплановано провести 8 семінарів для суддів. До речі, цього року звання "Суддя республіканської категорії" отримав В.Ситніков з Сталіно.

А наступного 1938 року спортивна громадськість широко відмітила 25-річний ювілей Київської футбольно-хокейної колегії суддів, до складу якої цього року входило 88 членів. Однак на всесоюзному рівні цього року ювілей “не помітили”, бо в ті часи не вітали те, що брало свій початок з часів царської Росії. Для радянського народу, вважала тоді влада, квітуче життя почалося з жовтня 1917 року (пощастило, що хоч літочислення не розпочали з цієї дати). Та все ж наступного 1939 року якимось схаменулись і ВКФС нагородив грамотами С.І.Хавчина, П.С.Піскуна та М.Ю.Ходака, а Л.А.Чорнобильському та І.В.Миронову оголосили подяку. Звання всесоюзного судді з футболу підтвердили С.І.Хавчину і вперше присвоїли **Петру Семеновичу Піскуну** (іл.9).

21 грудня 1940 року відмічалася 25-та річниця Миколаївської колегії суддів з футболу. На цей час своєчасно зреагував КФС при РНК УРСР, який нагородив багатьох суддів цього міста грамотами, а також присвоїв звання "Суддя республіканської категорії" Андрію Моренко, Якову Хмельницькому та Юрію Ганцману.

Тепер є можливість визначити рейтинг за досягнення провідних суддів українського футболу за балами, які мало чим відрізняються від тих, які ми нараховували гравцям та тренерам, ураховуючи їх почесні звання та проведення суддівства матчів на рівні збірної УСРР, чемпіонату СРСР та деяких значних міжнародних матчів.

9

Рейтинг українських суддів довоєнного періоду (перелік з нарахуванням балів за їх досягнення)

№ № п п	Прізвище та ім'я та по-батькові	На республіканському рівні				На державному рівні				Бали	
		Чемпіонат і Кубок	Збірна офіц. матчі	Респуб. категор	Керівництво Колегії		Чемпіонат і Кубок		Всесоюз. категор.		Член Колегії
					голова	член	участь	сезон			
		2	х2	6	12	6	4	х2	12	12	
1	Космачов Іван Сергійович	2	10	6	12		4	2	12		48
2	Романенко Степан Дмитрович	2	2	6	12			2	12		36
3	Блях Володимир Аронович	2		6				2	12	12	34
4-5	Хавчин Самуїл Ізепільович	2		6			4	4	12		28
4-5	Чорнобильський Л.А.	2		6				8	12		28
6	Піскун Петро Семенович	2		6				2	12		22
7	Шіба Владислав							18			18
8-9	Курцвейл Оскар							16			16
8-9	Хейфець Симон Залманович	2		6		6		2			16
10	Ходак Михайло Юлійович	2		6				6			14

Керівні органи футболу України (історія створення, змін і вдосконалення)

(Продовження. Початок див. "УФ" №109 за 30.07.2009 р.)

Ні в якому разі не можна обійти стороною події, які сталися вже 1962 року. Федерація футболу УРСР у зв'язку з високим рівнем розвитку українського футболу почала ставити питання щодо можливості вже в недалекому майбутньому створення в республіці свого вищого ешелону, а потім навіть, що особливо дивно, й питання подачі заявки на входження УРСР до ФІФА, як самостійного члена цієї організації (аналогічно входженню УРСР до ООН). Голова Федерації футболу УРСР М.С.Кузнецов скрізь усіх повідомляв, що це питання вже погоджено з Федерацією футболу СРСР, і що на черговому конгресі ФІФА делегація СРСР збирається поставити його до розпорядок дня. Він про це навіть розповів декільком тисячам київських уболівальників у травні на засіданні Київського клубу любителів футболу на трибунах Республіканського стадіону ім. Хрущова. Читач, очевидно, розуміє наскільки все ж абсурдною була ця ідея (навіть під час деякої "відлиги") при боротьбі, яка ніколи не припинялася, з усіма виявами націоналізму в Україні та хоча б найменшими рухами в бік її незалежності в будь-якому вигляді. Навряд чи ставилося це питання на конгресі ФІФА, однак було ясно, що футбольна кар'єра М.С.Кузнецова завершилася. Так воно й сталося.

Знову ж таки ніякі офіційні емблеми як Федерації футболу СРСР, так і Федерації футболу Української РСР ніколи не затверджувалися та не наводилися ні в статутах, ні в інших офіційних документах цих організацій. Тільки через декілька років для членів Федерації футболу УРСР були замовлені значки (іл.1). Вони були зроблені на непоганому художньому рівні і усім сподобалися. Тому їх зображення і є підставою вважати першою офіційною емблемою Федерації футболу України.

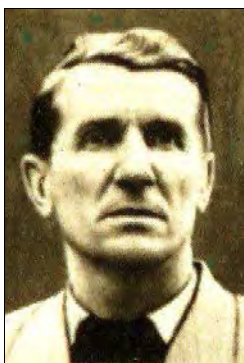

1

Події, які сталися 1962 року, коли Федерація футболу УРСР зажадала трохи незалежності,

не могли залишитися без наслідків. І вже в середині травня 1963 року на засіданні президії Федерації футболу УРСР головою федерації було обрано **Антоня Леонардовича Ідзковського** (іл.2).

Але й цього було замало, усі без винятку потуги до самостійності потрібно було викоренити вщент. Тому вже на початку січня 1964 року в Києві було проведено звітно-виборчий пленум Федерації футболу УРСР (іл.3), на якому вирішувалися усі питання, пов'язані з життям і проблемами українського футболу за останні три роки. На цьому пленумі була

2

4

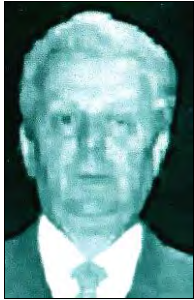
переобрана президія федерації та обрано нового голову – **Федора Март'яновича Мартинюка** (іл.4), який раніше працював головою Житомирської обласної ради Союзу спортивних товариств і організацій. Його одразу було включено й до складу президії Федерації футболу СРСР.

3

футболу УРСР – Управління футболу Спорткомітету УРСР. До речі, начальником цього управління 1971 року було призначено **Олега Олександровича Ошенкова** (іл.5). Він одночасно став і головою Федерації футболу УРСР.

1973 року на звітно-виборчому пленумі Федерації футболу УРСР

6

О.О.Ошенкова переобирають знову на цьому посту. Його заступниками були обрані В.Оратовський і Ю.Пустоваров, а відповідальним секретарем – Шмігельський Б.М. (іл.6). До Ради Федерації футболу СРСР було включено ще одного представника від УРСР – М.М.Михалину.

Та вже 18 березня 1975 року на звітно-виборчому пленумі Федерації футболу УРСР головою федерації обирають **Миколу Федоровича Фоміних** (іл.6). Заступники та секретар

залишилися ті ж самі. А наприкінці березня 1976 року в Києві на спільному

засіданні Федерації футболу УРСР і відділу футболу республіканського Спорткомітету були затверджені склади комісій Федерації. Головою науково-методичної ради призначили В.Кожухова, комісії оргмасової роботи Ю.Пустоваров, спортивно-технічної комісії Ю.Ходак, дитячо-юнацької комісії В.Пащенко, комісії пропаганди та агітації В.Оратовський, комісії спортивних споруд та інвентарю В.Коритний. Вже наприкінці 1977 року до ради Федерації футболу СРСР увійшов М.М.Балакін, а до складу її президії М.Ф.Фоміних, як голова Федерації футболу УРСР та одночасно начальник Управління футболу Республіканського спорткомітету.

Вже 1980 року при Спорткомітеті УРСР було створене Управління спортивних споруд і його начальником було призначено Б.М.Воскресенського, який багато років працював на цій посаді. А 1983 року за результатами огляду-конкурсу роботи федерацій футболу союзних республік, Москви та Ленінграду перше місце зайняла Федерація футболу УРСР. Переможцями конкурсу комісій федерацій футболу кращими були названі комісії: організаційно-масової роботи і спортивно-технічна та тренерська рада Федерації футболу УРСР.

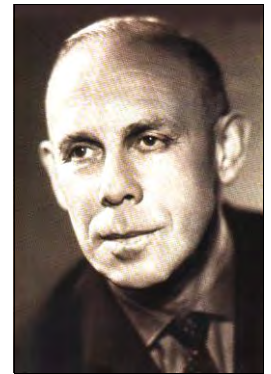
На початку 80-х років Федерацією футболу УРСР були замовлені нові значки для членів федерації (іл.7). Вони мали хоча й спрощений вигляд, але все ж більш сучасний – вже з смугастим м'ячем. Звісно зображення на цих значках ні в якому разі не було затверджено, як офіційна емблема Федерації футболу Української РСР. Але у багатьох друкованих виданнях, у тому числі й міжнародних, саме це зображення займало місце на рівні офіційної емблеми федерації.

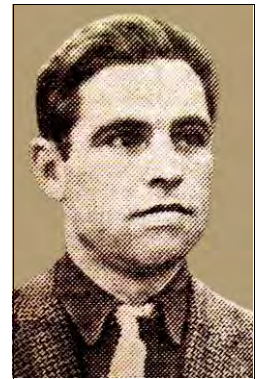
8

29 квітня 1987 року в Києві було проведено черговий звітно-виборчий

1968 року на звітно-виборчих зборах Ф.М.Мартинюк знову був переобраний на черговий термін на своєму посту. А 29 грудня було відновлено Державний комітет з фізичної культури та спорту (Держкомспорт) при Раді Міністрів СРСР і під такою назвою ця організація проіснувала аж до 1991 року. Звісно такий же комітет було створено й при Раді Міністрів УРСР і він, як правило, скорочено іменувався Спорткомітетом УРСР. І вже з 1969 року Федерація футболу СРСР вже знову діяла під керівництвом державного органу - Управління футболу Держкомспорту СРСР, а Федерація

5

7

пленум Федерації футболу УРСР, на якому головою федерації був обраний **Юрій Олександрович Пустоваров**, який змінив на цьому посту М.Ф.Фоміних, що залишився на посаді заступника голови федерації. Другим заступником став В.Р.Пашенко, а відповідальним секретарем незамінний Б.М.Шмігельський. Членами президії федерації були обрані (переобрані): М.М.Балакін, В.М.Банников, В.Р.Савчук, В.В.Снегур, В.А.Матвієнко, А.О.Сучков, Д.Д.Александренко, О.В.Капустін, Є.П.Кликов і П.І.Тюріков. Наведемо також і голів складових частин Федерації футболу УРСР: науково-методична рада – А.В.Попов; комітет організаційно-масової роботи – Ф.М.Мартинюк; спортивно-технічна комісія – В.Д.Байдюк; республіканська колегія суддів – Л.А.Саркісов; комітет дитячо-юнацького футболу – М.М.Черниш; комітет виховної роботи – В.Т.Оратовський; рада ветеранів футболу – А.Л.Ідзковський; комітет спортивних споруд – В.Ф.Коритний; комісія пропаганди – Б.А.Нартовський.

На початку червня 1988 року, уявіть собі, в Центральному Комітеті КПРС в присутності члена Політбюро ЦК КПРС Лігачова та завідуючого Відділом пропаганди ЦК КПРС Склярова була проведена бесіда з тренерами команд вищої ліги чемпіонату СРСР. Серед усього 11 присутніх на бесіді були - головний тренер збірної СРСР і київського "Динамо" В.В.Лобановський, а також і головні тренери донецького "Шахтаря" А.Коньков і дніпропетровського "Дніпра" Є.Кучеревський. Було відмічено, що в радянському футболі назріла необхідність серйозних змін в методах управління, а для виправлення положення, що склалося, потрібен цілий комплекс заходів, де державні форми управління поєднувалися б з громадськими, тобто впровадження госпрозрахунку. Саме тому, як було вирішено під час бесіди, вже назріла ідея організації Футбольного союзу СРСР.

А в серпні Рада Міністрів СРСР, ВЦСПС і ЦК ВЛКСМ прийняла постанову "Про вдосконалення управління футболом, другими ігровими видами спорту та додаткових заходів з упорядкування утримання команд і спортсменів з основних видів спорту". В постанові щодо Футбольного союзу СРСР було відмічено:

"... Принято предложение Госкомспорта СССР и Федерации футбола СССР о создании Футбольного союза СССР, объединяющего ведущих специалистов, тренеров, спортсменов и судей по футболу, осуществляющего свою деятельность при активном участии спортивной общественности, в тесном контакте с Госкомспортом СССР и другими заинтересованными организациями..."

Подготовка и проведение учредительной конференции Футбольного союза СССР поручены Госкомспорту СССР совместно с заинтересованными организациями..."

І установча конференція Футбольного союзу СРСР була проведена 13-14 грудня цього ж 1988 року в Москві. На цій конференції створення цього Союзу знову було схвалене, але його Статут, проект якого був підготовлений Держкомспортом, а саме начальником Управління футболу та хокею В.Колосковим, і опублікований в декількох спортивних друкованих виданнях за тиждень до конференції, було визнано недосконалим. Розпочалася "затримка" часу – вирішили створити комісію з 25 чоловік для доробки Статуту, хоча представники Києва, які були присутні на конференції, одразу передали до президії свій альтернативний і більш досконалий проект Статуту, до речі, усіма підтриманий, і його можна було б одразу й затвердити. Але усі чудово розуміли, що В.Колосков, який претендував на посаду голови Футбольного союзу СРСР, на цій конференції вже не буде підтриманий, і тому він зробив усе, щоб було прийняте рішення про проведення нової установчої конференції, а терміни її проведення не обумовив, тобто бажав провести її як пізніше. При цьому повноваження Федерації футболу СРСР, звичайно, прийшлося продовжити на невизначений час (безумовно, не менше ніж ще на один рік). Розпочиналася дуже цікава для шанувальників футболу країни боротьба за владу в "футбольному царстві" цілковито трухлявої "країни розвинутого соціалізму", яке, до речі, вже за мільйони доларів почало продавати своїх футболістів за кордон. А перевірити, куди ці отримані мільйони були витрачені, ой як було непросто.

Наприкінці лютого 1989 року Держкомспорт СРСР повернувся до проблеми прийнятої Радою Міністрів СРСР, ВЦСПС і ЦК ВЛКСМ постанови про створення Футбольного союзу СРСР. Однак знову це питання не було вирішене. Та вже наприкінці березня на тренерській раді Федерації футболу СРСР все ж був розглянутий проект Статуту Футбольного союзу СРСР, який запропонував для обговорення голова комісії з розробки цього статуту В.Артем'єв. Однак

в результаті проведених дебатів було запропоновано дуже багато поправок до цього проекту, до того ж з'явився ще й альтернативний проект – практично той самий, що вже розглядався на першій установчій конференції. Зоставався й другий альтернативний проект киян.

Друга конференція зі створення Футбольного союзу СРСР все ж відбулася 1 червня. І мало хто чекав, що буде прийняте якесь рішення, але воно було прийняте. Усі, безумовно, розуміли, що ні розроблений Статут Футбольного союзу, ні обидва його альтернативні варіанти прийняті не будуть. Але потрібно було знайти вихід з того стану, що склався, і якимось все ж таки домовились. Запропонований В.В.Лобановським варіант створення не Футбольного союзу СРСР, а **Союзу футбольних ліг**, знайшов у цій ситуації підтримку більшості. Малося на увазі, що в СРСР віднині будуть два керівних органи з футболу – Союз футбольних ліг (професійна організація, що займається питаннями проведення чемпіонату СРСР) і Федерація футболу СРСР (громадська організація, що займається питаннями збірних СРСР і дитячо-юнацького футболу). Звичайно, зберігалася й структура Управління футболу при Держкомспорті, тому що хтось все ж таки повинен був наглядати за самим процесом у цілому.

Установча конференція нової, самостійної, професійної спортивної організації – Союзу футбольних ліг СРСР була проведена наприкінці липня. На ній було прийнято Статут Союзу, обрано Адміністративну раду, якій доручено було затвердити структуру управління Союзом, і його Виконком. До Адміністративної ради увійшов і В.В.Лобановський, та крім нього відомі українські фахівці Ю.Заболотний і Є.Лемешко.

При створенні трійній структурі управління футболу у СРСР чекати неприємностей слід було постійно. З самого початку, коли Союз футбольних ліг прийняв рішення по новій структурі проведення чемпіонату СРСР 1990 року, одразу ж Федерація футболу СРСР вирішила потрібним відмінити це рішення, мотивуючи не тим, що вона з чимось в новій структурі не згідна, а посилаючись на відсутність в день його прийняття на адмінраді Союзу "таких видних футбольних діячів", як Бесков, Нетто та Яшин. Не маючи ніяких прав на проведення чемпіонатів в лігах радянського футболу, Федерації дуже хотілось показати усім, що вона стоїть вище Союзу ліг. Однак причина цієї неповаги прийнятих постанов була тільки в одному – начальник відділу футболу Держкомспорту СРСР В.Колосков готовив під себе місце голови Федерації футболу СРСР і будь якими шляхами намагався зберегти чільну роль цієї громадської (непрофесійної) організації у радянському футболі.

До речі, наприкінці грудня в УРСР пройшли перевибори голови Федерації футболу УРСР і на цю посаду знову було обрано колишнього начальника відділу футболу Спорткомітету УРСР **Миколу Федоровича Фоміних**, який все ж повернув собі цю посаду. Відповідальним секретарем Федерації футболу УРСР став Д.С.Резнік. На конференції був присутній і особисто виступав сам В.Колосков.

Все що сталося після цього, це публікація 21 листопада в газеті "Советский спорт" проекту нового Статуту Федерації футболу СРСР, в якому вся влада над футболу в країні передавалася саме цій організації, а Союз футбольних ліг СРСР був представлений як додаток до цієї організації абсолютно без усіх прав, які були чітко прописані в його затвердженому Статуті. Таким чином, почалася війна між "перестройкою" і "застоем" у футболі, яка нічим не відрізнялася від війни в головних структурах влади в СРСР.

9-10 січня 1990 року в Москві в конференц-залі Держкомспорту СРСР була проведена Всесоюзна конференція з футболу, на якій було проголошено, що працівники Управління футболу Держкомспорту "переходять" до Федерації футболу СРСР і під них був зроблений новий Статут цієї громадсько-державної організації. Приголомшлива більшість голосів проголосувала за цей Статут, у якому чітко було записано, що Футбольний союз ліг, створений в минулому році, переходить під управління Федерації футболу (практично як комітет федерації). З виступаючих тільки один О.П.Базилевич нагадав усім учасникам конференції, що Футбольний союз ліг був створений як самостійна професійна організація на установчому з'їзді, має свій Статут і розрахунковий рахунок у банку, тобто передача цього Союзу в якості структурного підрозділу Федерації футболу СРСР юридично незаконна. Однак на його виступ ніхто навіть не звернув уваги. За Статут нової Федерації футболу СРСР проголосували усі, за виключенням одного делегата. Ось що значить правильно підібрати делегатів конференції. Також одногосно, як і передбачалося, головою Федерації футболу СРСР було обрано В.И.Колосков (керував федерацією фактично по 1991 рік включно). Цікаво, що кандидатуру

Колоскова запропонував голова Федерації футболу УРСР М.Фоміних. До речі, до складу ради Федерації було обрано... 193 члена. Задовольнили усіх. А на пленумі Федерації було обрано виконком, в який увійшло... 48 чоловік, в основному усі ті ж що й були - громадські діячі, далекі від футболу, а з тренерів, звичайно, не забули москвичів – К.Бескова, М.Симоняна, Ю.Ниркова і ще декількох. Навіть від Футбольного союзу ліг до виконкому був запропонований О.Базилевич.

В резолюції було відмічено *"о нецелесообразности создания Союза футбольных лиг СССР и считает необходимым образовать в структуре Федерации Комитет по проведению всесоюзных соревнований среди штатных команд мастеров, признанных ФИФА как "нелюбительские"*. Виявляється, все можна "зробити" мирно, без усяких там війн. Однак для особливо "непокірних", в тому числі й В.В.Лобановського, була організована зустріч у Ідеологічному відділі ЦК КПРС, а після неї у будь які часи, навіть, не дивлячись на "перестройку" в країні, самі розумієте, навряд чи хто міг вже висловити своє бачення, яке йшло у розріз баченню партії.

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник – Анатолій Коломієць

Під редактуванням Володимира Баняса

з газети "Український футбол" №117 від 13 серпня 2009 року

З цього номеру нашого "Клубу" ми розпочинаємо займатися визначенням найкращих в Україні у повоєнні роки, а саме з 1944 по 1959 рік включно. У цей час футбол мало чим відрізнявся від довоєнного, та й успіхів у українських футболістів було не так вже й багато, тому надбання їх за цей період є тільки додатком до розробок, які вже були надруковані раніше. Після завершення розгляду цього періоду вважаємо за доцільне змінити таблицю рейтингу футболістів довоєнного періоду, доповнивши її післявоєнними здобутками, бо так буде справедливіше, адже ці періоди потрібно розглядати, як етап становлення футболу на теренах сучасної України.

Українські футболісти в списках найкращих в СРСР (у повоєнні роки - 1948-59 рр.)

Після війни з 1948 року в СРСР майже усі списки склалися вже тільки з "33-х найкращих" футболістів, але не всі вони були в повній мірі офіційними, бо деякі з них були складені і навіть затверджені, але з невідомих причин не були допущені до відкритого друку (1949, 1951, 1953 і 1955 рр.). Списки 1952 і 1958 року не тільки не були опубліковані, але й не були затверджені, а список 1958 року взагалі навіть не зберігся і якщо на нього посилаються, то це з вже щось міфічне. Вперше офіційний список "33-х найкращих" було складено, затверджено й опубліковано 1948 року, другий офіційний список з'явився 1950 року, потім 1956, 1957 і вже з 1959 року вони були усі офіційні й усі публікувалися. Зовсім не було складено список за наслідками 1954 року. До речі, ми, звичайно, ні в якому разі не акцентуємо увагу читача на списки найкращих, які увійшли до брошури Ю.Лукашина "Звезды советского футбола" (1988 р. вид.), бо це визнана майже усіма відомими істориками футболу фікція (важливо, що більшість фахівців, які спростовують ці неправдоподібні списки – саме росіяни). Але про все це докладно велася мова в "УФ" №54 за 15.04.2009 р.

Зараз наведемо 21 українського футболіста, який потрапив до списків, складених своєчасно за результатами кожного сезону, хоча деякі з них є неофіційними:

- 1948 р.** лівий півзахисник – **Олександр Малявкін** (“Динамо” Москва) - №2
центральний нападаючий – **Олександр Пономарьов** (“Торпедо” Москва) - №1
- 1949 р.*** лівий півзахисник – **Олександр Малявкін** (“Динамо” Москва) - №2
центральний нападаючий – **Олександр Пономарьов** (“Торпедо” Москва) - №2
лівий крайній нападаючий – **Георгій Борзенко** (“Локомотив” Харків) - №3
- 1950 р.** центральний нападаючий – **Олександр Гулевський***** (“Крила Рад” Куйбишев) - №3
лівий крайній нападаючий – **Віктор Фомін** (“Шахтар” Сталіно) - №3
- 1951 р.*** правий захисник – **Микола Дегтярьов** (“Шахтар” Сталіно) - №3
правий півзахисник – **Олександр Алпатов** (“Шахтар” Сталіно) - №3
центральні нападаючі – **Олександр Гулевський** (“Крила Рад” Куйбишев) - №1
– **Олександр Пономарьов** (“Шахтар” Сталіно) - №2
лівий крайній нападаючий – **Георгій Борзенко** (“Локомотив” Харків) - №3
- 1952 р.**** правий захисник – **Віталій Голубєв** (“Динамо” Київ) - №1
лівий захисник – **Петро Тищенко** (“Динамо” Київ) - №1
правий півзахисник – **Ернест Юст** (“Динамо” Київ) - №2
лівий півзахисник – **Михайло Михалина** (“Динамо” Київ) - №2
- 1953 р.*** центральний захисник – **Віктор Мар'єнко** (“Шахтар” Донецьк) - №3
правий півзахисник – **Аркадій Ларіонов** (“Динамо” Київ) - №4
лівий півзахисник – **Юрій Войнов** (“Зеніт” Ленінград) - №3
центральний нападаючий – **Олександр Гулевський** (“Зеніт” Куйбишев) - №2
- 1955 р.*** воротар – **Олег Макаров** (“Динамо” Київ) - №3
правий півзахисник – **Йосип Беца** (ЦБРА Москва) - №2
лівий півзахисник – **Мирослав Думанський** (“Шахтар” Сталіно) - №3
лівий півсередній нападаючий – **Михайло Коман** (“Динамо” Київ) - №3
- 1956 р.** правий півзахисник **Йосип Беца** (ЦБРА Москва) - №2
лівий півсередній нападаючий – **Михайло Коман** (“Динамо” Київ) - №3
- 1957 р.** воротар – **Володимир Маслаченко** (“Локомотив” Москва) - №3
лівий захисник – **Леонід Островський** (“Торпедо” Москва) - №2
правий півзахисник – **Юрій Войнов** (“Динамо” Київ) - №1
лівий півсередній нападаючий – **Михайло Коман** (“Динамо” Київ) - №2
лівий крайній нападаючий – **Віктор Фомін** (“Динамо” Київ) - №3
- 1959 р.** воротар – **Володимир Маслаченко** (“Локомотив” Москва) - №2
лівий захисник – **Дмитро Багрич** (ЦСК МО Москва) - №2
правий півзахисник – **Юрій Войнов** (“Динамо” Київ) - №1

* списки неофіційні, хоча й затверджені, але з невідомих причин не опубліковані, а 1953 року взагалі був складений тільки з "25-ти найсильніших".

** списки неофіційні, не тільки не опубліковані, але й не затверджені.

*** О.Гулевський грав тільки з 1957 по 1961 рр. у "Трудових резервах" Ворошиловград, але тренером працював увесь час в Україні (заслужений тренер УРСР).

Українські футболісти в складі збірної СРСР (у повоєнні роки - 1954-59 рр.)

Ще 1946 року Футбольно-хокейна секція при Держкомспорті СРСР вступила до ФІФА і стала повноправним членом цієї Всесвітньої футбольної організації, але збірну СРСР вперше зібрали лише 1952 року на основі кращої в ті часи футбольної команди ЦБРА Москва для участі в футбольному турнірі Олімпійських ігор у Гельсинкі (Фінляндія). Збірна СРСР перед цими офіційними змаганнями під прапором збірної Москви провела 10 матчів з кращими командами СРСР (програла тільки два матчі), потім під прапором ЦБРА не змогла переграти вдома збірну Софії (Болгарія) у двох матчах – 2:2. А на Олімпійських іграх виступила вкрай погано (вже в 1/8 поступилася у двох матчах в той час одному з “ворогів” СРСР і Сталіна – збірній Югославії 5:5 і 1:3) й тому, навіть, команду ЦБРА одразу розігнали, бо такої ганьби керівництво Радянського Союзу витримати було не в силах. Як же так, до війни обігравали усіх з величезними рахунками, а тут одразу така невдача?! Трохи пофартило членам збірної 1952 року, що це був не 1937 рік, бо тоді точно їх усіх розстріляли б як “ворогів народу”. До речі, до збірної не було запрошено жодного українського футболіста.

Вже після смерті “вождя народів” збірну знову зібрали 1954 року, але знову до першого складу українців не запрошували. Щоправда, у мат-чі зі збіркою Угорщини 26 вересня у Москві (1:1) грав **Юрій Войнов** (іл.1, в той час гравець ленинградського “Зенита”, а вже без п’яти хвилин київський динамівець, доля якого потім повністю було пов’язане з Україною). Також цього року була створена і друга збірна СРСР, а тих, хто до неї входив, безумовно, можна завжди вважати кандидатами до першої збірної. Так от, другу збірну очолив тренер “Динамо” Київ О.О.Ошенков і звісно ввів до її складу одразу шістьох киян: Макарова, Голубева, Поповича, Михалину, Зазроєва та В.Фоміна.

1

А наступного 1955 року збірна СРСР одразу двома складами поїхала до Індії (де ж ще можна було вигравати, як до війни, з великими рахунками?), та й там в трьох офіційних матчах зі збіркою цієї країни, де в футбол ніколи не вмiли грати, збірна виграла з

2

3

рахунками лише 3:0 і 4:0. В цих трьох матчах грав Ю.Войнов (забив у першому й третьому матчах по одному голу), а також у першому матчі грав київський динамівець **Віктор Фомін** (іл.2), а у другому матчі - ще й його одноклубник **Віталій Голубев** (іл.3). В першому матчі грав і український футболіст **Іван Мозер**, який тоді представляв команду “Спартак” Москва. На жаль, вже зараз у Росії ці матчі зі збіркою Індії вирішено вважати неофіційними, та ми все ж цьому факту не будемо приділяти особливої уваги.

У неофіційних матчах цього турне за першу збірну СРСР грали ті ж Ю.Войнов (усі 7 матчів і 3 голи), В.Фомін (1 матч, 1 гол) і В.Голубев (2 матчі), а також і Олег Макаров (2 матчі, не пропускав голів). У другому складі збірної грав ще й А.Кольцов. Присутність киян пояснюється минулорічною перемогою у Кубку СРСР. А В.Фомін зіграв і у офіційному матчі 26 червня зі збіркою Швеції у Стокгольмі (6:0).

Цього ж 1955 року в офіційному матчі зі збіркою Франції 23 жовтня в Москві грав український футболіст **Йосип Беца**, який тоді представляв московську команду ЦБРА. А 24 липня у матчі двох складів збірної СРСР за першу збірну зіграв і І.Мозер. А вже наступного року І.Мозер зіграв ще у чотирьох офіційних матчах збірної СРСР зі збірними: Данії 1 липня у Копенгагені (5:2), Ізраїлю 31 липня у Тель-Авіві (2:1) у відбірковому матчі Олімпійських ігор 1956 року у Мельбурні (Австралія), ФРН 15 вересня у Ганновері (2:1) та Угорщини 23 вересня у Москві (0:1). А його земляку Й.Беці поталанило трошки більше – його запросили до складу збірної СРСР грати у фінальному турнірі Олімпійських ігор цього року. І хоча він зіграв лише у другому матчі цього турніру 29 листопада у Мельбурні зі збіркою Індонезії (0-0) і навіть коли цей матч перегравали, то вже у ньому не приймав участі, все ж деякі видання й навіть енциклопедії вважають його чемпіоном Олімпійських ігор 1956 року, хоча це, звісно, не так – по-перше, він не грав у фінальному матчі, а по-друге, не зіграв навіть 50% усіх матчів у Австралії.

1957 року до першої та другої збірних СРСР перед матчами з цими збірними Румунії було включено одразу семеро київських динамівців: Войнов, Голубев, Єрохін, Коман, Макаров, В.Фомін і Є.Юст. Вони повинні були грати у матчі між двома складами збірної СРСР, але цей матч не був зіграний. До першої збірної майже постійно залучали київського динамівця (вже в той час) Ю.Войнова. Він зіграв у 7 офіційних матчах, з яких три було товариських зі збірними: Румунії 1 червня в Москві (1:1), Болгарії 21 липня в Софії (4:0) і Угорщини 22 вересня в Будапешті (2:1) та у чотирьох відбіркових VI Чемпіонату світу 1958 року зі збірними: Польщі 23 червня в Москві (3:0) і 24 листопада в Лейпцигу (повторний – 2:0) та Фінляндії 27 липня в Москві (2:1, забив один гол) і 15 серпня в Гельсинки (10:0). Ще двоє гравців “Динамо” Київ

залучалися до відбіркових матчів Чемпіонату світу зі збірною Фінляндії: В.Фомін зіграв у двох матчах, а **Олег Макаров** (іл.4) – у першому матчі 27 липня (пропустив один гол).

4

Слід відмітити (чомусь про це забувають, а інколи навіть пишуть, що й такого футбольного турніру не проводилося зовсім – напевно дуже соромно) й матчі першої збірної СРСР у футбольному турнірі III Міжнародних дружніх спортивних ігор молоді в Москві 1957 року. Дуже вже хотілось почати вигравати якісь турніри, тому під прапором молодіжної збірної СРСР грала майже повним складом перша збірна СРСР. До речі, один з найкращих енциклопедичних довідників Російської Федерації “Российский футбол за 100 лет” пише, що на цих іграх *“выступала молодежная сборная СССР, усиленная несколькими более опытными игроками. В команду, в частности, вошли 8 чемпионов Олимпийских игр 1956 года”*. До того ж тренував цю “молодь” чомусь тренер першої збірної СРСР Г.Качалін. Та насправді з 23 гравців, які приймали участь у цій збірній, тільки п’ятеро було віком до 23 років. Одним з них був і **Леонід Островський**, доля якого здебільшого пов’язана з Україною, і який начебто грав в якихось матчах, але саме в яких, нажаль, невідомо.

Були обіграні збірна Судану (6:1), студентська збірна Індонезії (6:1), австрійська команда “Форвартс” Штейр (4:1), молодіжна збірна клубів Шанхая (Китайська Народна Республіка - КНР) – 6:0, у півфіналі молодіжна збірна Чехословаччини (4:3) та у фіналі молодіжна збірна Угорщини (5:1). У чотирьох матчах цього турніру грав Ю.Войнов і навіть у фінальному матчі забив гола. Він став переможцем цих ігор і отримав навіть золоту медаль чемпіона турніру. Умовно все ж ми віднесемо ці матчі до неофіційних матчів збірної СРСР.

Наступного року в травні з метою якнайкращої підготовки до участі у VI Чемпіонату світу 1958 року в Швеції кандидатами до збірної СРСР були й четверо київських динамівців: Єрохін, Войнов, Канєвський і В.Фомін. Але до Швеції узяли тільки Ю.Войнова. Він взагалі зіграв цього року в усіх без винятку матчах збірної СРСР, тобто у 9 офіційних матчах, з яких три були товарицькими зі збірними: Англії 18 травня в Москві (1:1) і 22 жовтня у Лондоні (0:5) та Чехословаччини 30 серпня у Празі (2:1, забив один гол); у п’яти матчах VI Чемпіонату світу 1958 року в Швеції: у груповому турнірі зі збірними Англії 8 червня у Гетеборзі (2:2), Австрії 11 червня у Буросі (2:0), Бразилії 15 червня у Гетеборзі (0-2) і знову Англії 17 червня там же (1:0) та у чвертьфінальному матчі зі збірною Швеції 19 червня у Стокгольмі (0:2), а також в одному матчі в першому розіграші Кубка Європи 1960 року 28 вересня зі збірною Угорщини у Москві (3:1). Ще в одному офіційному матчі грав і киянин **Віктор Канєвський** – зі збірною Чехословаччини 30 серпня у Празі (2:1). В усіх 10 неофіційних матчах збірної СРСР цього року зіграв Ю.Войнов (забив 3 голи); в одному неофіційному матчі в турне по КНР 21 лютого зі збірною Пекіна в Гуанджоу зіграв ще один гравець київського “Динамо” **Володимир Єрохін**, а ще в одному (тренувальному) з “Волгою” Твер 17 жовтня (1:1) грав і О.Макаров (не пропустив голів).

І нарешті, 1959 року вже в середині лютого президія Секції футболу СРСР затвердила список кандидатів до збірної СРСР, який був наданий Радою тренерів. До цього списку увійшло троє киян - Макаров, Войнов і Канєвський, а також двоє гравців ужгородського “Спартака” - А.Гаваші та В.Турянчик (майбутніх динамівців Києва). Цього року Ю.Войнов зіграв у трьох офіційних матчах збірної СРСР: по-перше, в 1/8 фіналу Кубка Європи 27 вересня зі збірною Угорщини у Будапешті (1-0, забив єдиний і вирішальний гол) та в двох товариських зі збірними Чехословаччини 6 вересня у Москві (3:1) і КНР 3 жовтня у Пекіні (1:0).

Міг би Войнов зіграти й у чвертьфіналі зі збірною Іспанії, однак іспанці з політичних мотивів відмовилися від цих матчів. Войнов також зіграв і у трьох неофіційних матчах (забив один гол). В одному з неофіційних матчів (тренувальному) з тільки що створеною олімпійською збірною СРСР 11 червня у Москві крім Войнова грала ще двоє українських футболістів: воротар **Володимир Маслаченко** (представляв тоді московський “Локомотив”) та нападник **Ігор Зайцев** (теж тоді грав у “Локомотиві” Москва, але у подальшому його доля пов’язана цілком з Україною).

Перелік українських гравців у матчах збірної СРСР (1954-59 рр.)

№ №	Прізвище та ім'я	Амплуа	З якої команди	Роки участі	Офіційні матчі (голи)						Неоф. матчі (голи)
					ТМ	Відб ЧС	ЧС		ОІ		
							Відб	Фін	Відб	Фін	
1.	Багрич Дмитро	захисник	ЦСКА Москва	1959	-	-	-	-	4	-	-
2.	Беца Йосип	півзахисник	ЦБРА Москва	1955-56	1	-	-	-	-	1	-
3.	Войнов Юрій	півзахисник	"Зеніт" Л, "Динамо" К	1954-59	12(3)	2(1)	4(1)	5	-	-	24(8)
4.	Голубев Віталій	захисник	"Динамо" Київ	1955	1	-	-	-	-	-	2
5.	Єрохін Володимир	захисник	Динамо" Київ	1958	-	-	-	-	-	-	1
6.	Зайцев Ігор	нападник	"Локомотив" Москва	1959	-	-	-	-	1	-	1
7.	Канєвський Віктор	нападник	Динамо" Київ	1958	1	-	-	-	-	-	-
8.	Макаров Олег	воротар	Динамо" Київ	1955-58	-	-	1	-	-	-	3
9.	Маслаченко Володимир	воротар	"Локомотив" Москва	1959	-	-	-	-	-	-	1(-1)
10	Мозер Іван	нападник	"Спартак" Москва	1955-56	4	-	-	-	1	-	1
11	Фомін Віктор	нападник	Динамо" Київ	1955-57	3	-	2	-	-	-	1(1)

Потрібно враховувати і досягнення українських футболістів, які залучалися й до олімпійської збірної СРСР, відокремивши звичайно офіційні матчі у фінальних турнірах на Олімпійських іграх (прирівнюються до офіційних матчів першої збірної СРСР), у відбіркових матчах Олімпійських ігор, у товариських матчах на рівні збірних інших країн та у звичайних товариських (тренувальних) матчах. У складі олімпійської збірної СРСР 1959 року у відбіркових матчах Олімпійських ігор 1960 року у Римі з футболістів, яких потрібно повноправно вважати українськими, грали лише Ігор Зайцев ("Локомотив" Москва) та **Дмитро Багрич** (ЦСКА Москва). Багрич зіграв в усіх чотирьох таких матчах зі збірними Болгарії та Румунії, а Зайцев тільки в одному матчі зі збірою Болгарії 13 вересня у Софії (0:1 і путівка до Італії була втрачена).

Керівні органи футболу України (історія створення, змін і вдосконалення)

(Закінчення. Початок див. "УФ" № 109, 113 за 30.07 і 6.08.2009 р.)

Однак, що ви думаєте, "непокірні" не змирилися і скликали Надзвичайний з'їзд Союзу футбольних ліг СРСР, який було проведено в Москві 28 січня. На з'їзд прибуло 490 делегатів з 710, що висловили бажання прийняти участь у ньому. Причина одна – "залякування" зверху, а точніше – їм просто "порекомендували" не їхати до Москви на цей з'їзд щоб уникнути неминучих наслідків. Надзвичайний з'їзд, звичайно, не погодився з резолюцією Федерації футболу СРСР і постановив продовжувати роботу з вирішення організаційних питань Союзу футбольних ліг на місцях. Однак на з'їді була зроблена одна наївна похибка – було вирішено домовитися з Федерацією футболу СРСР та Держкомспортом СРСР. І після завершення з'їзду керівництво Союзу футбольних ліг СРСР пішло до Держкомспорту, щоб сісти за стіл переговорів, але... стіл був зайнятий іншими (і кім ви думаєте? Звичайно - Колосковим, а після нього іншими керівниками чисельних служб цього державного відомства). Ніхто там і не думав про щось домовитися. Ось так і не інакше!... Тоді вирішили звернутися до Верховної Ради СРСР... з запитом і до Ради Міністрів СРСР... передали документи. Таким чином, все було відкладено на невизначений термін.

Робочі зустрічі з Федерацією футболу СРСР все ж розпочалися через тиждень, але домовилися тільки про сумісне проведення чемпіонату СРСР. Можете собі уявити, з яким настроєм повіз збірну СРСР на Чемпіонат світу в Італію В.В.Лобановський. Та дуже скоро він, очевидно, "плюнув" на все це, бо напевно зрозумів, що в такій "ідіотській" країні щось зробити людське, про що все життя мрієш, ніколи не вдасться, та поїхав у місця "не столь отдаленные"... - до Об'єднаних Арабських Еміратів (!!!). І слава Господу, бо в минулі часи

прийшлося б відправлятися куди-небудь на Соловки чи Колиму, а в Еміратах хоча б не було російських морозів – цілий рік тепло, якщо не сказати - жаркувато. Не одне, так, чорт забори, інше. А здоров'я, пробачте, не сталеве, серце як у всіх – з однієї матерії.

У лютому 1990 року в Києві на засіданні виконкому Федерації футболу УРСР під керівництвом М.Ф.Фоміних та його замісників В.Р.Пашенко, Є.П.Котельникова та В.М.Банникова був затверджений новий склад постійно діючих комісій та інших органів федерації. Назвемо голів цих складових частин Федерації футболу УРСР: науково-методична рада – К.Вихров; комісія масового футболу – Ф.Мартинюк; спортивно-технічна комісія – А.Щанов; республіканська колегія суддів – А.Попов; інспекторська комісія – Б.Шмигельський; дитячо-юнацька комісія – Ю.Роменський; тренерська рада – В.Мунтян; рада ветеранів футболу – М.Кузнецов; комітет спорспоруд і спортивентарю – Ю.Пустоваров; комісія пропаганди та зв'язків з пресою – Д.Александренко.

А на початку червня група народних депутатів Верховних Ради СРСР і УРСР написала звернення до українських футболістів, тренерів, любителів і шанувальників футболу. Виходячи з того, що цей документ є історичним у футбольному житті України, слід навести його в більш-менш повному об'ємі:

"Шановні друзі!

У час перебудови нашого суспільства стала очевидною криза спортивного життя, зокрема футболу на Україні.

Беручи до уваги той факт, що незабаром в Італії буде проводитися чемпіонат світу з футболу, ми, народні депутати СРСР і УРСР, хотіли б, звичайно, бачити серед 24 фіналістів змагань чемпіонату світу збірну команду України з футболу. Однак, для цього необхідно створити незалежну федерацію футболу УРСР. Але, оскільки, теперішній склад федерації футболу республіки негативно ставиться до ідеї незалежності футболу на Україні, вважаємо за необхідне скликати федерацію футболу УРСР і порушити питання про переобрання членів федерації на альтернативній, демократичній основі, Тільки тоді футбольні клуби України і національна збірна зможуть репрезентувати республіку в кубках УЄФА, чемпіонатах світу, Європи й Олімпійських іграх.

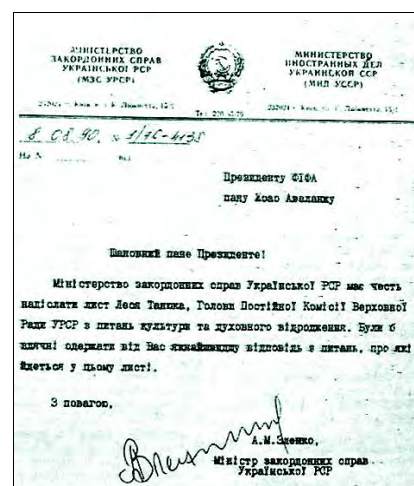
Маючи футбольні команди майже в кожному місті й селі, було б доцільно проводити чемпіонат України...

Народні депутати СРСР С.Конев, А.Лісничий;

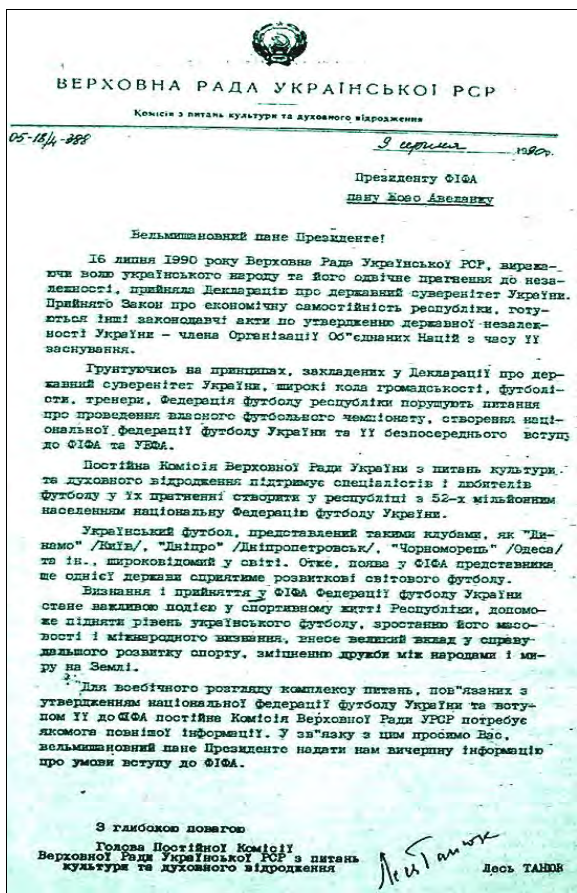
Народні депутати УРСР І.Деркач, П.Мовчан, І.Драч, Л.Кравчук, Я.Кендзьор, І.Юхновський, С.Хмара, Д.Чобіт, В.Чорновіл, Л.Скорик, Л.Танюк, Ю.Костенко, В.Івасюк та інші".

Можна по-різному відноситись до таких документів – це право читача. Однак цей документ підписало 30 народних обранців, а за кожним з них стояли десятки тисяч громадян республіки. Та особливо, поклавши руку на серце, схвилював цей документ тим, що він був підписаний існуючою владою – Компартією УРСР у вигляді надзвичайно авторитетного в ті роки майбутнього першого президента незалежної України Леоніда Кравчука, а також лідера нової політичної сили в УРСР - "Народного Руху" у вигляді не менш авторитетного в народі В'ячеслава Чорновола. Потрібно було над цим замислитися? Про що там казати. Це була пісня абсолютно для усіх шанувальників футболу в Україні. Практично, не було жодного, хто б це не підтримував. До того ж вже 16 липня була прийнята Верховною Радою УРСР Декларація про державний суверенітет України.

І, нарешті, найбільш цікава подія цього року. Вже 8 серпня Міністерством закордонних справ УРСР за підписом міністра А.Зленко був відправлений лист до ФІФА для розгляду прикладеного звернення голови Комісії Верховної Ради УРСР з питань культури та духовного відродження Леся Танюка (оригінали цих листів Ж.Авеланжу наведені на іл.1 і 2) з проханням прийняття Федерації футболу УРСР до членів ФІФА, посилаючись на принципи, закладені в

Декларації про державний суверенітет України, прийнятої 16 липня. А 4 вересня Генеральний секретар ФІФА Й.Блаттер надав ґрунтовну відповідь Міністерству закордонних справ УРСР, зміст якої полягав у тому, що Федерація футболу УРСР може бути прийнята до ФІФА тільки в тому випадку, "якщо Українська РСР отримає політичну незалежність".

2

вирішили почекаати поки правові колізії нададуть підстави для проведення реорганізації системи, що існувала.

Але вже в цьому році політичні події в СРСР призвели до того, що структура урядових органів була змінена. Спорткомітет УРСР було перетворено у Держкомітет України зі справ молоді, фізкультури та спорту, а в ньому відділ футболу перестав існувати – розчинився у відділі спортивних ігор. Більшість працівників відділу футболу була переведена до штату Федерації футболу УРСР (поки ще не України), яка з нового 1991 року повинна була стати самостійною громадсько-державною організацією.

6 березня 1991 року в Києві відбулася установча конференція Федерації футболу України (звертаємо увагу читача, щ це вже не федерація УРСР, а федерація України). Саме 6 березня 1991 року є третьою офіційною датою створення Федерації футболу України (вже незалежної). Новим головою федерації було обрано відомого в минулому воротаря київського "Динамо" і збірної СРСР Віктора Максимовича Банникова (іл.3), який змінив на цьому посту М.Ф.Фоміних. Радою Федерації футболу України на прохання Федерації футболу СРСР була надана згода на догравання чемпіонату СРСР 1991 року за участю українських команд і на участь українських гравців у відбіркових матчах Чемпіонату Європи 1992 року у відповідь на обіцянку голови Федерації футболу СРСР В.Колоскова, як віце-президента ФІФА, підтримати Федерацію футболу України у міжнародних структурах і прийнятті її до членів ФІФА.

4

До речі, після цієї конференції було поставлене завдання розробити нову офіційну емблему Федерації футболу України, але пройшло декілька місяців, поки вона з'явилася (іл.4). Її потрібно було затвердити, і

Однак у той час суперечності між - з одної сторони Федерації футболу СРСР і УРСР, а з другої сторони Союзу футбольних ліг СРСР і керівництва футбольних клубів і команд майстрів УРСР до кінця року настільки загострилися, що взагалі виникла загроза проведенню будь-яких змагань 1991 року. В середині жовтня представники українських команд на своїй нараді в Києві навіть висловилися за створення незалежної Асоціації професійного футболу України та за проведення самостійного чемпіонату Республіки.

Після цього "зламалася" Федерація футболу УРСР, так як зрозуміла, що запахло "смаженим" і скоро від неї не залишиться й "мокрого місця". Вона запропонувала вищу лігу чемпіонату СРСР поки що не ламати, а ось усі інші команди УРСР вивести з інших ліг і провести між ними свій чемпіонат УРСР.

Однак в перших числах листопада на розширеному засіданні Федерації футболу СРСР все ж, нарешті, усі згадали про правові наслідки всіх цих нововведень і в першу чергу про діючу Конституцію УРСР, яка, до речі, рішенням Верховної Ради УРСР повинна була бути до 30 листопада приведена у відповідність до положень Декларації про державний суверенітет України. І усі дружньо

3

було вирішено це зробити на наступному засіданні Ради Федерації, яка була проведена не тільки після того, як Верховною Радою УРСР 24 серпня було прийняте рішення про незалежність України, але навіть після того, як 1 грудня на Всенародному референдумі ця незалежність була підтверджена. А увесь 1991 рік Федерація футболу України займала урівноважену й продуману позицію, розробляючи та обговорюючи різні варіанти проведення національного чемпіонату України.

У серпні 1991 року після політичних подій у СРСР і спроби скоєння державного перевороту вже 24 серпня Україна на сесії Верховної Ради УРСР заявила про свою незалежність. У футбольних колах ці політичні події сприйняли з єдиним і основним питанням – *а що ж тепер далі робити?* Вже 2 вересня відбулося засідання бюро виконкому Федерації футболу СРСР, на якому були обговорені питання подальшого розвитку футболу на теренах колишньої великої держави. Учасники наради згодилися, що шляхом переговорів і консультацій з представниками федерацій республік потрібно було б добиватися того, щоб через події, що сталися, ні в якому разі не постраждав футбол. Усі розуміли, що необхідно довести до кінця хоча б ті всесоюзні змагання, які пройшли більше половини свого терміну (насамперед – чемпіонат СРСР), а також не допустити припинення існування збірних СРСР, які здатні в майбутньому році виступити в фіналах великих міжнародних змагань. Все це було б просто нерозумно. В принципі на цій нараді й нічого іншого не могло бути прийнято. Очевидно, це все ж було найбільш мудрим рішенням.

Вже після прийняття Верховною Радою УРСР 24 серпня Акту про незалежність України та створення самостійної держави Україна, 10 вересня відбулося засідання виконкому Федерації футболу України, на якому було прийняте звернення до усіх обласних федерацій, до тренерів, футболістів і уболівальників, суть якого зводилася до одного – прийняти участь 1 грудня в республіканському референдумі й проголосувати за незалежність України. Тільки таким чином була можливість здвинути з "мертвої точки" організацію власного чемпіонату та входження до світових структур футболу – ФІФА та УЄФА. Була визначена й дата проведення пленуму Ради федерації – 13-14 грудня, тобто вже після всенародного визначення. Таким чином, Федерація футболу України вибрала, очевидно, все ж єдиний слушний – правовий шлях, без грюкання дверима та образ колишніх "хазяїв".

І вже 13-14 грудня 1991 року в Києві, на засіданні Ради Федерації футболу України (іл.5) було прийняте історичне рішення – вихід з складу Федерації футболу СРСР. Офіційно була зроблена заява, що, згідно всенародного референдуму 1 грудня 1991 року, Україна стала незалежною державою, а Федерація футболу України стала самостійною, незалежною, громадською організацією. Голова федерації Віктор Банников зачитав проект заяви про зупинення членства в складі союзної структури. Текст заяви було затверджено одностайно. Сталося це о 14-й годині 21-й хвилині 13 грудня. О 16-й годині заява була передана факсом до штаб-квартир ФІФА та УЄФА. Також було вирішено питання щодо структури проведення першого чемпіонату та розіграшу Кубка України. Щодо питання символіки Федерації, то перша офіційна емблема Федерації футболу України, під якою проходило засідання Ради федерації, остаточно не була затверджена. А вже 1992 року перед першим матчем національної збірної України зі збірною Угорщини 29 квітня була остаточно затверджена нова офіційна емблема (іл.6).

Таким чином, ми повністю визначилися з основними подіями щодо історії створення, змін і вдосконалення керівних органів українського футболу за часів Радянського Союзу. Тепер читач і сам бачить що відмовлятися від такої насиченої та цікавої спадщини не тільки не можна, але й згубно. Отже Федерація футболу сучасної незалежної України в своєму історичному минулому мала три визначні для неї дати народження, а саме:

- **1932 року** – створення Всеукраїнської футбольної секції Української Ради фізичної культури при ВУЦВК УСРР;
- травень **1959 року** – створення Федерації футболу УРСР;
- 6 березня **1991 року** – створення Федерації футболу України.

Зміна назви Федерації футболу України за радянських часів проводилася 5 разів:

6

- 1932-1937 рр. - Всеукраїнська футбольна секція Української Ради фізичної культури при ВУЦВК;
- 1937-1941, 1944-47 рр. - Футбольно-хокейна секція Українського комітету у справах фізичної культури та спорту при РНК УСРР;
- 1947-1959 рр. – Секція футболу Республіканського комітету у справах фізичної культури та спорту при Раді Міністрів УРСР;
- 1959-1991 рр. – Федерація футболу Української РСР;
- з 6.03.1991 р. – Федерація футболу України.

За часи перебування в складі СРСР головами керівного органу футболу України були:

- 1932-1934 рр. – Левітін Олександр Якович;
- 1934-1937 рр. – Космачов Іван Сергійович;
- 1937-1941 рр. – Хавчин Самуїл Ізепильович;
- 1944-1959 рр. – Романенко Степан Дмитрович;
- 1959 р. – Балакін Микола Миколайович;
- 1959-1963 рр. – Кузнецов Микола Степанович;
- 1963 р. – Ідзковський Антон Леонардович;
- 1964-1971 рр. – Мартинюк Федір Март'янович;
- 1971-1975 рр. – Ошенков Олег Олександрович;
- 1975-1987 рр. – Фоміних Микола Федорович;
- 1987-1989 рр. – Пустоваров Юрій Олександрович;
- 1989-1991 рр. – Фоміних Микола Федорович;
- з 6.03.1991 р. – Банников Віктор Максимович.

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник – Анатолій Коломієць

Під редактуванням Володимира Баняса

з газети "Український футбол" №120 від 19 серпня 2009 року

Українські футболісти – призери чемпіонатів СРСР у повоєнні роки (1945-59 рр.)

Зараз спробуємо визначити призерів чемпіонатів СРСР повоєнних часів, бо вище рівня змагань і в ті часи нажаль не було. Нагадаємо читачеві, що для усіх без виключення нами застосовується єдине правило – участь у щонайменше 50% матчів чемпіонату (або 30% для гравців збірних СРСР). Українські команди після війни у період 1945-59 років жодного разу не були чемпіонами Радянського Союзу. Проте чемпіонами Радянського Союзу все ж були українські футболісти:

- **Олександр Малявкін** (вихованець дніпродзержинського футболу) – двічі у VII і XI чемпіонатах СРСР серед команд майстрів 1945 і 1949 років у складі московського "Динамо" (іл.1);

1

2

- **Іван Мозер** (вихованець мукачівського футболу) – двічі у XVIII і XX чемпіонатах СРСР серед команд майстрів 1956 і 1958 років у складі московського "Спартака" (іл.2).

Таким чином, ми маємо 2 українських футболіста, які у повоєнні часи були чемпіонами СРСР.

А от **віце-чемпіонами СРСР** українські команди після війни одного разу таки були, а саме у XIV чемпіонаті СРСР 1952 року серед команд майстрів радянського футболу друге місце виборола команда **київського "Динамо"** (іл.3), у складі якої грали: **Олег Макаров, Віталій Голубєв, Абрам Лерман, Михайло Михалина, Ернест Юст, Петро Тищенко, Золтан Сенгетовський, Андрій Зазроєв, Володимир Богданович, Віктор Жилін, Віктор Журавльов, Павло Віньковатов, Михайло Коман** (це ті 13 гравців, що провели

понад 50% матчів у чемпіонаті). Серед них один грузинський футболіст – Андрю Зазрошвілі, який у Києві в ті часи виступав як Андрій Зазроєв.

Проте другими призерами чемпіонатів Радянського Союзу також були ще українські футболісти:

- **Олександр Малявкін** – тричі у VIII, IX і X чемпіонатах СРСР серед команд майстрів 1946, 1947 і 1948 ро-ків у складі московського "Динамо";

- **Мар'єнко Віктор** (вихованець ясинуватського футболу) – у XIX чемпіонаті 1957 року серед команд майстрів у складі московського "Торпедо";

- **Маслаченко Володимир** (вихованець криворізького футболу) – у XXI чемпіонаті 1959 року серед команд майстрів у складі московського "Локомотива".

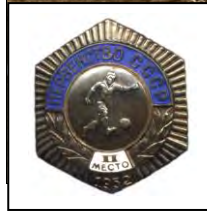
Таким чином, ми маємо 15 українських футболістів, які у повоєнні часи були другими призерами чемпіонатів СРСР.

Третіми призерами чемпіонатів СРСР українські команди до війни були теж тільки одного разу, а саме у XIII чемпіонаті СРСР 1951 року серед команд майстрів третє місце виборола команда **"Шахтар" Сталіно** (нині – Донецьк) - іл.4, у складі якої грали: **Олександр Алпатов, Володимир Гавриленко, Микола Дегтярьов, Дмитро Іванов, Павло Іванчук,**

Віктор Колесников, Євген Пестов, Юрій Петров, Олександр Пономарьов, Леонід Савінов, Микола Самарін, Віктор Фомін (це ті 12 гравців, що провели понад 50% матчів у чемпіонаті).

Проте третіми призерами чемпіонатів Радянського Союзу також були ще українські футболісти:

- той же **Олександр Пономарьов** (вихованець горлівського футболу) – ще

3

4

двічі у VII і XIII чемпіонатах СРСР серед команд майстрів 1945 року у складі московського "Торпедо" і 1951 року у складі московського "Спартака" (іл.5).

- Іван Мозер – двічі у XVI і XIX чемпіонатах СРСР серед команд майстрів 1954 року у складі мінського "Спартака" і 1957 років у складі московського "Спартака";

Таким чином, ми маємо 13 українських футболістів, які у повоєнні часи були третіми призерами чемпіонатів СРСР.

5

Українські футболісти – найкращі в розіграші Кубка СРСР у повоєнні роки (1944-59 рр.)

Подальший розгляд традиційно проведемо щодо досягнень у розіграші Кубка СРСР і одразу визначимо, що у повоєнні роки стати володарями цього кришталевого призу спромоглися лише одна українська команда, а саме у XV його розіграші 1954 року – "Динамо" Київ (іл.6), у складі якої у фінальному матчі грали: **Олег Макаров, Аркадій Ларіонов, Віталій Голубєв, Тиберій Попович, Олександр Кольцов, Михайло Михалина, Володимир Богданович, Віктор Терентьєв, Павло Віньковатов, Андрій Зазроєв, Михайло Коман, Віктор Фомін.**

6

Крім них понад 50% з п'яти зіграних матчів провів ще **Ернест Юст** та **Георгій Грамматикопуло**. Але Зазроєв і Грамматикопуло - грузинські футболісти, а Терентьєв – російський, навіть не дивлячись, що він майже 20 років свого життя віддав українському футболу.

Проте володарями Кубка Ра-

дянського Союзу також були ще українські футболісти:

- **Олексій Пшеничний** (вихованець енакіївського футболу) – у V розіграші Кубка СРСР 1944 року в складі ленінградського "Зеніту";

- **Микола Палиска** (вихованець севастопольського футболу) – у VI розіграші Кубка СРСР 1945 року в складі московського ЦБЧА;

- **Олексій Леонтєв** (справжнє прізвище – Шерейко, вихованець дніпропетровського футболу) – двічі у VII і VIII розіграшах Кубка СРСР 1946 і 1947 року в складі московського "Спартака" (іл.7);

- **Олександр Пономарьов** (вихованець горлівського футболу) – у X розіграші Кубка СРСР 1949 року в складі московського "Торпедо";

- **Йосип Беца** (вихованець мукачівського футболу) – у XIV розіграші Кубка СРСР 1955 року в складі московського ЦБРА;

- **Володимир Маслаченко** (вихованець криворізького футболу) – у XVII розіграші Кубка СРСР 1957 року в складі московського "Локомотива" (іл.8);

- **Ігор Зайцев** (більшість футбольного життя провів в Україні) – у XVII розіграші Кубка СРСР 1957 року в складі московського "Локомотива";

- **Іван Мозер** (вихованець мукачівського футболу) – у XVIII розіграші Кубка СРСР 1958 року в складі московського "Спартака";

Таким чином, ми маємо 8 українських футболістів, які у повоєнні часи були володарями Кубка СРСР.

8

7

Серед фіналістів розіграшу Кубка СРСР українських команд не було, проте фіналістами були такі українські футболісти, як:

- **Олександр Малявкін** (вихованець дніпродзержинського футболу) – двічі у VI і X розіграшах Кубка СРСР 1945 і 1949 років у складі московського "Динамо";

- **Олександр Пономарьов** – у VIII розіграші Кубка СРСР 1947 року у складі московського "Торпедо";

- **Іван Мозер** – у XVII розіграші Кубка СРСР 1957 року у складі московського "Спартака";

- **Віктор Мар'єнко** (вихованець ясинуватського футболу) – у XVIII розіграші Кубка СРСР 1958 року у складі московського "Торпедо".

Таким чином, ми маємо 4 українських футболіста, які у повоєнні часи грали у фіналах розіграшу Кубка СРСР.

Що ж до участі українських команд у півфіналах розіграшу Кубка СРСР, то вони доходили до цього етапу змагань 6 разів:

- двічі **"Шахтар" Сталіно** – у 1951 і 1953 роках:

1951 р.: **Олександр Алпатов, Володимир Гавриленко, Микола Дегтярьов, Олег Жуков, Дмитро Іванов, Павло Іванчук, Віктор Колесников, Юрій Петров, Олександр Пономарьов, Леонід Савінов, Микола Самарин, Віктор Фомін;**

1953 р.: **Олександр Алпатов, Іван Бобошко, Микола Дегтярьов, Мирослав Думанський, Анатолій Колосков, Микола Кривенко, Віктор Мар'єнко, Валентин Морозов, Леонід Савінов, Віктор Самойлов, Валентин Сапронов, Володимир Солдатченко, Іван Федосов, Віктор Г.Чанов, Володимир Чуриков;**

- по одному разу **"Динамо" Київ** у 1946 році, **ОБО Київ** у 1952 році, **"Металург" Дніпропетровськ** у 1954 році та **СКА Одеса** у 1959 році.

1946 р.: **"Динамо" Київ: Микола Бобков, Дмитро Васильєв, Павло Віньковатов, Анатолій Горохов, Олег Жуков, Анатолій Зубрицький, Абрам Лерман, Микола Махія, Михайло Мельник, Георгій Пономарьов, Віктор Рогозянський;**

1952 р.: **ОБО Київ** (склад за заявкою): **В.Биков, Анатолій Богданович, Микола Бобков, К.Бондаренко, А.Воронін, Микола Горбунов, І.Гришин, Семен Гулевич, В.Данилюк, В.Дейнека, В.Кашлик, Ю.Налімов, В.Огнєв, Г.Піскун, Георгій Пономарьов, Олександр Принц, Віктор Севаст'янов, Костянтин Скрипченко, М.Тисовський, А.Хижняк;**

1954 р.: **"Металург" Дніпропетровськ** (іл.9): **Ф.Белецький, В.Гварамадзе, С.Гулевич, М.Гуркін, М.Дідевич, М.Ємельянов, Г.Колосов, Н.Майсурадзе, В.Маслаченко, Ю.Ословський, М.Тисовський, Ф.Філатов;**

1959 р.: **СКА Одеса** (склад поки що остаточно визначається).

Також півфіналістами розіграшу Кубка СРСР з наведених футболістів були:

- **Олексій Леонтєв** – у V розіграші Кубка СРСР 1944 року в складі московського "Спартака";

- **Олександр Пономарьов** – двічі у V і VII розіграші Кубка СРСР 1944 і 1946 років у складі московського "Торпедо";

- **Олексій Пшеничний** – у VI розіграші Кубка СРСР 1945 року в складі ленінградського "Зеніту";

- **Олександр Малявкін** – у XIX розіграші Кубка СРСР 1948 року у складі московського "Динамо";

- **Йосип Беца** – у XVII розіграші Кубка СРСР 1957 року в складі московського ЦСК МО;

- **Віктор Мар'єнко** – у XVII розіграші Кубка СРСР 1957 року у московському "Торпедо".

- **Володимир Маслаченко** – у XVIII розіграші Кубка СРСР 1958 року в складі московського "Локомотива";

- **Ігор Зайцев** – у XVIII розіграші Кубка СРСР 1958 року в московському "Локомотиві";

Таким чином, ми маємо ще понад 80 українських футболістів, які у повоєнні часи грали у півфіналах розіграшу Кубка СРСР.

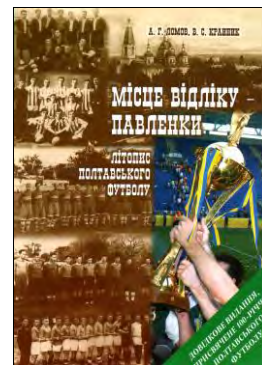

9

Новини

Інформуємо шанувальників футболу про видання нової книги з історії футболу, на цей раз – футболу в Полтаві. Надаємо вихідні дані про цю книгу за наступним порядковим номером з нашого переліку:

76. Ломов А.Г., Крайник В.С. **Місце відліку – Павленки**. Літопис полтавського футболу. Полтава. "Дивосвіт". 2009 р., 200 стор. з іл. Тир. 270 прим., (ф.142x200), укр.м. (іл.10).

10

Оголошення

Продовжуємо друкувати оголошення шанувальників футболу:

Крайник Віктор Степанович, 36011, м. Полтава, вул. Комсомольська 57 кв. 3. Тел. (05322) 2-95-06. E-mail: krayvi@ukr.net. Пропоную нову, тільки що видану книжку А.Ломов, В.Крайник. "Місце відліку Павленки" (історія полтавського футболу). 200 стор. Наклад – 270 прим. Вартість з пересилкою – 60 грн.

Українські футболісти в складі збірної УРСР у повоєнні роки (1956-59 рр.)

Ще 1953 року за рішенням Комітету зі справ фізкультури та спорту при Раді Міністрів УРСР повинна була бути відтворена збірна Української РСР з футболу. Однак крім юнацької збірної УРСР нічого іншого так не спромоглися створити. А ось коли вже 1956 року було заплановано проведення фінальних змагань Спартакіади народів СРСР, які повинно було провести за три місяця до початку XVI Олімпійських ігор у Мельбурні (Австралія), а у програму Спартакіади включили й футбольний турнір серед збірних команд союзних республік, Москви та Ленінграду, які були складені з найсильніших футболістів країни, то одразу справу було зрушено з "мертвої точки".

Значок учасника Спартакіади

Збірну УРСР сформували на базі найкращих команд майстрів республіки - "Динамо" Київ і "Шахтаря" Сталіно. Спочатку визначили склад команди: воротарі - **Макаров** і **Лемешко**, захисники - **Соболев**, **Голубев**, **Єрохін**, **Попович**, **Кривенко** та **Метельський** (гравець збірної Одеської області - переможець Спартакіади УРСР), півзахисники - **Войнов**, **Юст** і **Думанський**, нападники – **Грамматикопуло**, **Терентьев**, **Коршунов**, **Канєвський**, **Коман**, **В.Фомін**, **Бобошко**, **Сапронов** і **Пономаренко**. Та остаточно склад збірної повинен був визначитися після двох товариських матчів зі збірою Ленінграду.

Перший матч було проведено 25 липня у Києві. Він закінчився мирною нічиєю з рахунком 1:1 (гол забив **Войнов**). Пояснюється це через перестановку **Грамматикопуло** з лівого краю на правий, а його місце віддали донецькому нападнику **Сапронову**. Традиційно ми наводимо протоколи усіх офіційних матчів збірної України.

Протокол матчу:

Збірна УРСР – Збірна Ленінграда 1:1 (1:1)

20 липня 1956 р. м. Київ. Республіканський стадіон ім. Хрущова. Товариський матч.

УРСР: **Лемешко** – **Єрохін**, **Голубев**, **Попович** – **Войнов**, **Думанський** - **Сапронов** (**Канєвський**), **Терентьев** (**Коршунов**), **Бобошко**, **Коман**, **Грамматикопуло**.

Ленінград: **Трофимов** – **Демидов**, **Самарін**, **Худояш** – **Родін**, **Завідонов** – **Колобов**, **Тенгягін**, **Гулевський**, **Бондаренко**, **Іванов**.

Голи: 0:1 – **Колобов** (5 хв.), 1:1 – **Войнов** (44 хв.).

У другому матчі в Ленінграді 29 липня українська збірна все ж спромоглася виграти, хоча й з мінімальним рахунком – 1:0 (гол забив Сапронов). Очевидно, що розібралися з розстановкою нападників.

Протокол матчу:

Збірна Ленінграда - Збірна УРСР 0:1 (0:0)

29 липня 1956 р. м. Ленінград. Стадіон ім. Кірова. Товариський матч.

Ленінград: ..., **Бельков**, ...

УРСР: **Макаров – Єрохін, Голубєв, Попович – Войнов, Думанський - Грамматикопуло (Сапронов, 25 хв.), Бобошко, Коршунов, Терентьєв, В.Фомін.**

Голи: 0:1 – **Сапронов** (84 хв.).

Та основні матчі, звичайно, припали на серпень. Фінальні змагання з футболу Спартакіади народів СРСР проходили з 2 по 16 серпня у Москві. Збірна Української РСР в першому матчі в 1/8 фіналу зустрічалася зі збірною Казахської РСР. Матч виявився непростим і українці спромоглися перемогти казахів лише у додатковий час – 2:1 (два голи забив – Терентьєв, ще в першому таймі з пенальті, та на 104 хвилині матчу). До речі, у складі збірної Казахської РСР грали футболісти “Урожая” Алма-Ата, тобто команди класу “Б”. Як були розставлені гравці в цьому матчі, нажаль, невідомо (у протоколі перелічені у порядку, як було надруковано в газеті).

Протокол матчу:

Збірна Казахської РСР - Збірна УРСР 1:2 (1:1, 1:1) д.ч.

4 серпня 1956 р. м. Москва. Стадіон “Сталінець”. 1/8 фін. турніру Спартакіади народів СРСР.

Казахська РСР: Денисов - Єркович, ... - Котлярів, ... - Остроушко, Краснов, ...

УРСР: **Лемешко, Соболев, Голубєв, Єрохін, Войнов, Юст, Бобошко (Коршунов, 46 хв.), Терентьєв, Канєвський, Коман, В.Фомін.**

Голи: 1:0 – Краснов (14 хв.), 1:1 – **Терентьєв** (35 хв., пен), 1:2 – **Терентьєв** (104 хв.).

У чвертьфіналі суперниками української збірної були азербайджанці, і цього разу збірна УРСР перемогла без особливих труднощів (голи забили Войнов – два, Коршунов і Фомін.

Протокол матчу:

Збірна Азербайджанської РСР - Збірна УРСР 1:4 (1:1)

8 серпня 1956 р. м. Москва. Центр. ст. “Динамо”. 1/4 фін. турніру Спартакіади народів СРСР.

Азербайджанська РСР: Баташов, Абіль-заде, Мікучадзе ...

УРСР: **Макаров - ..., Попович - Войнов, ... - ... Коршунов, Канєвський, Терентьєв, В.Фомін.**

Голи: 0:1 – **Войнов** (20 хв.), 1:1 – Абіль-заде (у 1-му таймі), 1:2 – **Коршунов** (55 хв.), 1:3 – **Войнов** (через декілька хв.), 1:4 – **В.Фомін** (наприкінці матчу).

У півфіналі українська збірна зустрілася з грузинськими футболістами і... несподівано програла – 1-3 (гол Войнова). Цікаво, що вже в перші хвилини матчу команди обмінялися голами. Також, до речі, центром нападу збірної Грузинської РСР був ні хто інший, як Зазрошвілі, тобто Зазроєв, який ще в минулому році захищав честь київського “Динамо” та був серед киян найкращим. Шлях до фіналу було закрито і залишалося тільки поборотися за третє місце.

Протокол матчу:

Збірна Грузинської РСР - Збірна УРСР 3:1 (2:1)

11 серпня 1956 р. м. Москва. Центр. ст. ім. Леніна. 1/2 фін. турніру Спартакіади народів СРСР.

Суддя: І.Лук'янов (Москва).

Грузинська РСР: Марганія – Елошвілі, Дзяпшипа, Хочолава – Котрикадзе, Гогоберідзе – Хасан, Гагнідзе, Зазрошвілі, Каляєв, Чкуаселі.

УРСР: **Макаров – Єрохін, Голубєв, Попович - Войнов, Думанський** – Грамматикопуло, Терентьєв, **Канєвський, Коман** (Коршунов, 80 хв.), **В.Фомін.**

Голи: 1:0 – Калоев (3 хв.), 1:1 – **Войнов** (7 хв.), 2:1 – Калоев (19 хв.), 3:1 – Чкуаселі (90

А в матчі за 3-тє місце збірній УРСР довелося зустрітися саме з тими, на кому вони тренувалися при підготовці до Спартакіади – збірною Ленінграду. Було трошки легше, хоча суперник у першому таймі вчинив належний опір. Та на початку другого тайму два голи підряд забили Бобошко та Войнов, і гра фактично була “зроблена”.

Протокол матчу:

Збірна Ленінграда - Збірна УРСР 1:2 (0:0)

15 серпня 1956 р. м. Москва. Центр. ст. “Динамо”. Матч за 3 місце фін. турніру Спартакіади народів СРСР.

Ленінград: ..., Денисов, ...

УРСР: ... - **Войнов, ... – ..., Бобошко, ..., В.Фомін.**

Голи: 0:1 – Бобошко (55 хв.), 0:2 – **Войнов** (57 хв.), 1:2 – Денисов (64 хв.).

Третє місце серед усіх 16 республік та ще й команд Москви й Ленінграда – це, безумовно, був успіх українських гравців, тим паче що не треба забувати, що в ті часи дійсно в Москві були кращі з кращих на теренах Радянського Союзу, і конкуренції їм скласти було просто не реально. Але саме ці перші кроки наближення до стандартів “білокам’яної” мали велике значення, яке недооцінювати просто неможливо.

А 1958 року збірну УРСР запросили приїхати до Об’єднаної Арабської Республіки (ОАР), а також Судану та Ефіопії. І саме збірну республіки, а не “Динамо” Київ. Поїхало, звичайно, “Динамо”, але під прапором збірної України. За час турне з 17 листопада до 1 січня вже 1959 року включно було проведено взагалі 12 товариських матчів, в яких було отримано 7 перемог, 4 нічії та один матч був програний. Загальний підсумок забитих і пропущених голів – 32:18. Все ж таки, очевидно, жаркувато було грати (дійсно температура сягала +45-50 градусів). В проведених матчах грали: **Макаров** (тільки в першому матчі), **Лемєшко, Голубєв, Войнов, Фефлов, Грамматикопуло, Біба, Сорокін, Голодець, Коман, Диковець, В.Фомін** та інші київські динамівці. Та скудна інформація про ці матчі не дає можливості щось про них детально розповісти, але перелікувати їх ми все ж наважимося:

Диплом Спартакіади за 3 місце

Збірна УРСР під пекучим сонцем Єгипту

1. Каїр (Єгипет). **Збірна Каїру** (фактично збірна Єгипту) – 0:1;
2. Олександрія (Єгипет). **Збірна Олександрії** – 2:1 (голи **Сорокіна** та **Комана**);
3. Каїр (Єгипет). **Молодіжна збірна Єгипту** – 3:2 (голи **Біби, Голодця** та **Диковця**);
4. Порт-Саїд (Єгипет). 30 листопада 1958 р. **Збірна зони Суецького каналу** (посилена гравцями збірної Каїру) – 1:1 (гол Голодця).

5. Хартум (Судан). “Аль-Морада” Хартум – 3:3;
6. Хартум (Судан). “Аль-Міррех” Хартум – 5:3;
7. Хартум (Судан). “Аль-Хилал” Хартум – 4:1;
8. Вад-Медані (Судан). Збірна м.Вад-Медані – 5:1;
9. Аддіс-Абеба (Ефіопія). “Макурія” Аддіс-Абеба – 2:0;
10. Аддіс-Абеба (Ефіопія). “Мачал” Аддіс-Абеба – 3:3;
11. Аддіс-Абеба (Ефіопія). “Сейн Джордж” Аддіс-Абеба – 1:1;
12. Діредауа (Ефіопія). 1 січня 1959 р. Збірна м. Діредауа – 3:1.

Результати матчів були не дуже шальні, тому пишатися не було чим, тай керівництво якось сприйняло їх з подивом. А коли повернулися до Києва “туристи” 11 січня вже 1959 року, то й взнали, що було прийняте рішення збирати збірні республік на рівні команд класу “Б”. Тому саме з цього року про збірну УРСР з її найсильніших представників на 20 років забули.

Таким чином, за цей період в офіційній матчах збірної України прийняло участь 14 українських футболістів. Більш за всіх провів матчів (6) і забив голів (5) **Юрій Войнов**. На другому місці **Віктор Фомін** (5 матчів, 1 гол). Також не слід забувати про чинних кандидатів до збірної України, а саме Кривенка, Пономаренка та Метельського. Не можна забувати про членів збірної у її неофіційних матчах 1958 року, в яких приймали участь, крім наведених у таблиці прізвищ, ще й Біба, Диковець, Сорокін і Фейфлов. Справедливо до переліку не включені Сергій Коршунов, Віктор Терентьев і Георгій Грамматикопуло, бо вони за нашими критеріями щодо українських футболістів, нажаль до них не належать.

Перелік офіційних матчів збірної УРСР (1956-59 рр.)

№ №	Дата	Місце	Суперники	Змагання	Раху -нок
34	20.07.56	Київ	Українська РСР - Ленінград	т.м.	1:1
35	29.07.56	Ленінград	Ленінград - Українська РСР	т.м.	0:1
36	4.08.56	Москва	Казахська РСР - Українська РСР	Спартакіада народів СРСР – 1/8 ф.	1:2
37	8.08.56	Москва	Азербайджанська РСР – Укр. РСР	Спартакіада народів СРСР – 1/4 ф.	1:4
38	11.08.56	Москва	Грузинська РСР - Українська РСР	Спартакіада народів СРСР – 1/2 ф.	3:1
39	15.08.56	Москва	Ленінград - Українська РСР	Спартакіада народів СРСР - за 3 м.	1:2

Перелік українських гравців у офіційних матчах збірної УРСР (1956-59 рр.)

№ №	Прізвище та ім'я	Амплуа	З якої команди	Роки участі	Оф. матчі (голи)
1.	Бобошко Іван	нападник	"Шахтар" Сталіно	1956	4(1)
2.	Войнов Юрій	півзахисник	"Динамо" Київ	1956	6(5)
3.	Голубев Віталій	захисник	"Динамо" Київ	1956	4
4.	Думанський Мирослав	півзахисник	"Шахтар" Сталіно	1956	3
5.	Єрохін Володимир	захисник	"Динамо" Київ	1956	4
6.	Канєвський Віктор	нападник	"Динамо" Київ	1956	4
7.	Коман Михайло	нападник	"Динамо" Київ	1956	3
8.	Лемешко Євген	воротар	"Динамо" Київ	1956	2 (...)
9.	Макаров Олег	воротар	"Динамо" Київ	1956	3(...)
10.	Попович Тиберій	захисник	"Динамо" Київ	1956	4
11.	Сапронов Валентин	нападник	"Шахтар" Сталіно	1956	2(1)
12.	Соболев Віталій	захисник	"Динамо" Київ	1956	1
13.	Фомін Віктор	нападник	"Динамо" Київ	1956	5(1)
14.	Юст Ернест	півзахисник	"Динамо" Київ	1956	1

Кандидатами до збірної УРСР в ці роки були Метельський (Одеса), Кривенко і Пономаренко (Сталіно).

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник – **Анатолій Коломієць**

Під редактуванням **Володимира Банеса**

**Анатолій
КОЛОМІЄЦЬ**

РУБРИКА

**"КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ
УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ"**

**У ГАЗЕТІ "УКРАЇНСЬКИЙ ФУТБОЛ"
БЕРЕЗЕНЬ 2009- СІЧЕНЬ 2010**

Частина 7

2021

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник – Анатолій Коломієць

Під редактуванням Володимира Баняса

з газети "Український футбол" №127 від 28 серпня 2009 року

Досягнення найкращих українських футболістів у повоєнні часи на республіканській арені

Щодо досягнень футболістів кращих українських команд майстрів у республіканських змаганнях найвищого рівня, то потрібно по-перше вказати, що у чемпіонатах УРСР ці команди не приймали участі, а от у розіграшах Кубка УРСР у перші повоєнні роки вони грали залюбки.

Розіграші Кубка УРСР за участю кращих команд України проводилися у довоєнний період п'ять разів – 1944, 1945, 1946, 1947 і 1948 років. Перший розіграш було проведено у вересні-жовтні і у ньому прийняли участь 34 команди. Було проведено 4 тури матчів за кубковою системою, а от фінальну частину розіграшу було вирішено провести в Києві з 8 по 15 жовтня за схемою чемпіонатів в одне коло й за участю 4-х найсильніших тоді команд: "Динамо" Київ, "Локомотив" Харків, "Стахановець" Сталіно та "Динамо" Одеса (в деяких друкованих виданнях чомусь вирішили іменувати ці змагання першістю УРСР або зовсім про них не згадують). Нажаль, відомо тільки одне – володарями почесного кришталевого призу (який київські футболісти, а саме опальний Георгій Швецов, зберегли за часів окупації міста) стали кияни, а хто у цьому турнірі зайняв друге чи третє місце невідомо. У складі київського "Динамо" того року вже грали: **А.Ідзковський, М.Махиня** (капітан), **А.Лерман, В.Балакін, М.Хижніков, Д.Васильєв, М.Балакін, Л.Корчевський, П.Лайко, І.Серов, К.Калач і П.Віньковатов**.

Наступного 1945 року розіграш Кубка УРСР було проведено після завершення всесоюзних змагань у жовтні-листопаді по звичайній кубковій системі серед 40 команд. У півфіналі київські динамівці у важкій боротьбі у двох матчах (2:2, 4:1) перемогли одеський "Харчовик" і у фіналі зустрілися з харківським "Локомотивом", який переміг "Стахановець" Сталіно (2:0, грали у Києві). І от у вирішальному матчі 8 листопада харків'яни (іл.1) на цей раз подолали киян – 1:0 і вперше стали володарями цього почесного призу. У складі переможців цього року грали:

М.Скороход, С.Безрук, М.Хлистов, О.Бутенко, В.Рогозянський, А.Головін, М.Усіков, С.Орлов, А.Горохов, В.Теляк, Б.Гуркін (капітан) і **О.Балацький**. Відомий і склад киян в цьому матчі: **А.Ідзковський, С.Васильєв, А.Лерман, М.Махиня** (капітан), **А.Садовський, М.Мельник, Д.Васильєв, М.Балакін, Л.Корчевський, І.Серов, К.Калач, І.Буригін**, а також напевно в інших матчах розіграшу грали **В.Сухарєв, В.Балакін, М.Гаврилюк, В.Ханенко, М.Поварчук, М.Кононенко та М.Гончаренко**.

1

1946 року в Кубку УРСР прийняли участь вже 43 команди і змагання проводилися у вересні-листопаді. До фіналу без боротьби у півфіналі (ужгородський "Спартак" не приїхав на матч) знову потрапив харківський "Локомотив", а київське "Динамо" знову в напруженій боротьбі у двох півфінальних матчах

здолало “Шахтар” з Сталіного (2:2,2:1). У фіналі 12 листопада на цей раз кияни переграли харків’ян – 2:0 і вдруге у повоєнний період стали володарями Кубка УРСР. Склад динамівців у цьому матчі відомий: **А.Зубрицький, О.Шевцов, А.Садовський, М.Кузнєцов** (капітан), **М.Махиня, М.Бобков, В.Рогозянський, А.Горохов, О.Жуков, П.Віньковатов, М.Шевелянчик, О.Щанов** (зверніть увагу: Рогозянський і Горохов минулорічні харків’яни – володарі Кубка УРСР 1945 року). Також є можливість з наказу республіканської ради ВФСТ “Динамо” від 14 листопада 1946 року щодо преміювання переможців Кубка встановити, що у інших матчах розіграшу ще грали: **Г.Пономарьов, К.Скрипченко, Д.Васильєв, В.Гребер, М.Мельник, М.Поварчук, Л.Гржибовський, Я.Борисов і Є.Королевич**. Відомо, що капітаном “Локомотива” Харків був Б.Гуркін.

1947 року в розіграші цього призу в вересні-листопаді вже прийняли участь 52 команди. У півфіналі динамівці Києва розгромили настирних харківських залізничників (4:1), а “Харчовик” Одеса переміг авангардівців Краматорська (рахунок невідомий). У фіналі 9 листопада кияни розтрошили й одеситів – 5:1 і знову стали володарями Кубка УРСР. У складі “Динамо” у фінальному матчі грали: **А.Зубрицький (К.Скрипченко, на початку матчу), З.Гершин, В.Рогозянський, А.Жиган, О.Принц, В.Севастьянов, В.Жилін, П.Демент’єв, М.Чаплигін, П.Віньковатов** (капітан), **Ф.Дашков**. Хоча можливо що в попередніх двох матчах грав хтось і з інших гравців команди: Лерман, Шевцов, Махиня, Садовський, Д.Васильєв, Г.Пономарьов, Кудименко, Жуков, Пушкарський і Щанов. У складі одеситів відомо, що грали: В.Близинський, М.Поварчук і М.Потапов.

А 1948 року динамівці Києва, як і інші найсильніші команди України прийняли участь у розіграші Кубка УРСР в останній раз. У півфіналі вони обіграли сталінський “Шахтар” (1:0) і у фіналі зустрілися з “Більшовиком” Мукачеве, який у півфіналі переміг запорізький “Локомотив” (3:1). Досить сильна закарпатська команда все ж не могла встояти перед командою вищого ешелону радянського футболу, хоча ще в чвертьфіналі у трьох матчах здолала одеський “Харчовик”. Склад переможців у фінальному матчі: **К.Скрипченко, М.Бобков, М.Гаврилюк, А.Жиган, О.Принц, І.Фабіян, В.Севастьянов, В.Жилін, О.Жуков, А.Лерман, П.Віньковатов** (капітан), **Г.Пономарьов**. А в інших матчах цього розіграшу ймовірно грав ще хтось з інших членів команди: Зубрицький, Лавер, Гершин, Шевцов, Садовський, Дашков, П.Демент’єв, Г.Пономарьов, Чаплигін, Пігулевський, Пушкарський, Рибалов, Гржибовський, Залещук, Чеканов і Щанов. У складі мукачівського “Більшовика” у фіналі відомо що грали: С.Кривулін (В.Попп, на початку 2-го тайму), В.Годничак, Й.Егерварі, Ю.Понєвич (капітан), Ю.Грабчак.

Як бачите, нажал, навіть склади переможців і фіналістів наведені з деякою вірогідністю, бо ми не змогли їх визначити через відсутність інформації щодо складів команд у попередніх матчах. Можливо хтось з читачів має хоча б якусь більш точну інформацію, то просимо навести її з обов'язковим позначенням джерела її отримання. Вона обов'язково буде опублікована на наших сторінках і стане у нагоді при подальших дослідженнях.

Нові знахідки:

Нашим редактором В.Банясом зовсім недавно знайдені до цього часу невідомі нам матеріали референдумів на визначення найкращого футболіста СРСР, які проводилися деякими провідними газетами СРСР. Перший такий референдум, про який ми вже інформували читачів у випуску нашого “Клубу” №6, був проведений ще 1926 року московською газетою “Красный спорт”. Ми результати його ввели в загальну таблицю рейтингу найкращих довоєнних українських футболістів до колонок “Списки найкращих”. А от ще два маловідомих референдуми були проведені московською газетою “Комсомольская правда” у 1958 і 1959 роках. 1958 року найкращим газетою визначено київського динамівця **Юрія Войнова**, а серед першої вісімки ще й **В.Канєвського** (№5), а також були визначені читачами **Дмитро Багрич** (ЦСК МО) та **А.Голодець** (“Динамо” Київ), але його саме українським футболістом за нашими критеріями ми не вважаємо можливим. 1959 року до опублікованого переліку найкращих (лише 8 футболістів) жодний український футболіст не потрапив. Результати знайденого В.Банясом референдуму, який проводився 1960 року газетою “Московский комсомолец”, ми обов'язково наведемо, коли будемо досліджувати наступний період визначення рейтингу українських футболістів, а саме 1960-1991 років.

Каталог друкованих видань з футболу України

Ми вже інформували шанувальників футболу України щодо найбільш цікавих і значних видань з історії футболу в Україні, але майже усі вони були надруковані за часів незалежності нашої країни. На прохання багатьох читачів зараз на сторінках нашого "Клубу" ми зробимо все ж спробу розпочати складання каталогу взагалі усіх видань з футболу, які побачили світло на теренах сучасної України і мають безпосереднє відношення до футболу України і, звичайно, також стали історією цього футболу. Звичайно не забудемо й про видання, які стосуються цілком футболу в Україні, але були видані за її межами. Окремо ми маємо бажання надати інформацію й про найбільш цікаві допоміжні видання, без багатьох з яких вивчення футболу України просто не можливе. За прийнятою вже давно серед футболофілів класифікацією усіх друкованих видань, ми розподілимо наш каталог за розділами: книги, брошури, буклети та періодичні видання (газети і журнали). А найбільш цікаві усім з точки зору статистики футболу - календарі-довідники перелікуємо в окремому розділі. Колись такий каталог вже друкувався на сторінках газети "Футболофіл-ревью", що видавалася Українським товариством колекціонерів-футболофілів (УТКФ) у 2000-2001 роках, але не всі тоді мали можливість придбати цю газету, яка розповсюджувалася лише серед членів УТКФ. Тай вже за цей час було визначено багато змін і доповнень. Крім того, ми маємо велику надію на читачів "УФ", які можливо доповнять цей унікальний каталог матеріалами, які вони мають у своїх зібраннях, або володіють інформацією про них.

Нажаль, видання довоєнних часів знайти не так просто, навіть у бібліотеках, тому за цей період їх важко розподілити за розділами щодо кількості в них сторінок і методами їх виготовлення й брошурування. Тому ми їх перелікуємо усі разом, відокремивши лише конкретно відомі календарі довідники. До речі, тим хто вперше загляне в цей каталог, одразу стане зрозуміло, що футбол все ж прийшов в Україну саме на західних її землях. Бо саме перша сугубо футбольна книга з'явилася у Львові 1902 року (переклад з англійської на польську мову), а там же 1905 року з'явилося це видання українською мовою. А в Одесі така книжка побачила світло вже 1909 року. Та й взагалі щось вперше про цю гру була можливість прочитати у книжці, яка була надрукована у тому ж Львові ще 1891 р. (переклад з чеської на польську мову). Та навіть вже на українській мові про правила гри у футбол повідомлялося у книжці, виданій у Львові 1894 року. Це вже щось означає.

1. Друковані видання за часів Російської та Австро-Угорської імперій.

Книги й брошури:

1. **Pilka nozna (Association Football) wedlug zrodel angielskich** (Футбол /Асоціація футболу/. Згідно англійських джерел. Переклад – Е.Пясецького). Львів. Тип. "Słowa polskiego". 1902 р. польс.м. (іл.2).

2. Е.Жарський. **Копаний м'яч**. Львів. 1905 р. укр.м.

3. Х.Цепник. **Сорокаліття львівського "Сокола" (1867-1907)**. Львів. 1907 р.

4. Л.С.Можаровський. **Футбол. Руководство и правила**. Одеса. "Одесские новости", 1909 р., тир. 600, 51 стор., рос.м. (переклад з німецької, з додатком правил гри, прийнятих Санкт-Петербурзькою футбол-лігою).

5. **Устав одесского кружка "Футбол"**. Одеса. 1909 р., тир.1000, 14 стор., рос.м.

6. **Prawidła piłki nożnej - Angielskiej Football Association z uwagami i objaśnieniami**. (Правила футболу англійської футбольної асоціації з примітками й поясненнями – переклад К.Гемерлінга). Львів. Вид-во Towarzystwa Zabaw Ruchowych. Тип. "Słowa polskiego". 1910 р., польс.м.

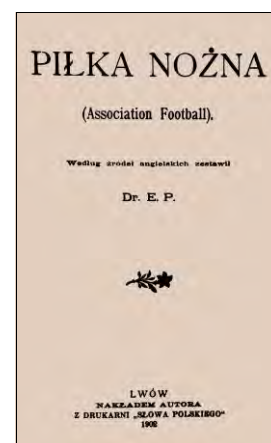
7. **Руководство по легкой атлетике и Футбол**. Севастополь. Складено та видано групою офіцерів... для військ і старших класів середніх учбових закладів. 1912 р., 40 стор., рос.м.

8. **Устав Одесской Футбольной Лиги**. Кишинів (зараз Молдова). 1912 р., 16 стор., рос.м.

9. **Устав Елизаветградского футбольного кружка**. Єлизаветград (зараз Кіровоград). 1913 г. тир. 300, 7 стор., рос.м.

10. **Устав николаевского "Спортивного клуба"**. Миколаїв. 1913 р.

11. **Футбольный спорт – источник здоровья**. Харків. Російське футбольно-спортивне виробництво Л.Кольнер і К°. 1915 р., 24 стор. з іл., рос.м.

2

12. Николаевская Футбольная Лига. Ежегодникъ 1916 г. Миколаїв. Тип."Геллеръ". 1916 р. Упор. П.Соболев, 24 стор., рос.м.

Допоміжні видання:

1. E.Cenar. **Gry gimnastyczne mlodziezy szkolney** (Е.Ценар. Гімнастичні ігри шкільної молоді). Львів. 1891 р., польс.м.

2. **Сокільський календар на 1895 р.** Львів. СТ "Сокіл". 1894 р., укр.м. (стаття В.Лаврінського про правила гри в футбол).

3. E.Kacz. **Gry i zabawy mlodziezowe oraz znaczenie ich w wychowaniu** (Е.Кач. Молодіжні ігри і забави, а також їх значення у вихованні). Львів. 1895 р., польс.м.

4. E.Cenar. **Gry i zabawy ruchowe roznych narodow** (Е.Ценар. Ігри і рухові забави різних народів). Львів. 1901 р., польс.м.

5. І.Баберський. **Підручник ігор і забав.** Львів. 1904 р. укр.м. (методичні поради та тлумачення ігор, в тому числі й копаного м'яча).

6. Е.Жарський. **М'ячеві ігри.** Львів. 1905 р.

7. Е.Жарський. **Підручник до англійських ігор.** Львів. 1905 р.

8. К.Нemerling. **O potrzebie i znaczeniu zabaw ruchowych w wychowaniu** (К.Гемерлінг. Про потребу і значення рухових забав у вихованні). Львів. 1907 р., польс.м.

9. К.Нemerling. **Lwowskie Towarzystwo Zabaw Ruchowych** (К.Гемерлінг. Львівське товариство рухових забав). Варшава. 1907 р. польс.м.

10. **Ежегодникъ Всероссийскаго Футбольнаго Союза за 1912 г.** Москва. Тип. Т.А.Подрезкова. 1913 р. Тир. 4100, 226 стор. з іл. (ф. 13x19), рос.м. (іл.3).

3

Довідники-календарі:

1. **Одесская футбольная лига. Календарь игр. Весенний полусезон 1912 года.** Одеса. Тип. "Труд". 1912 р. 10 стор., рос.м.

2. **Одесская футбольная лига. Календарь игр. Осенний полусезон 1912 года.** Одеса. Тип. "Трудовой мир". 1912 р. 10 стор., рос.м.

3. (Календар ігор). Одеса. 1913 р., рос. м.

4. **Одесская футбольная лига. Календарь игр. Весенний полусезон 1915 года.** Одеса. Тип. "Техник". 1915 р. 10 стор., рос.м.

5. **Пригородная Харьковская футбольная лига. Календарь осеннего сезона 1915 года. Розыгрыш первенства.** Харків. Вид. "Саде-Футбол-клуба", 1915 р., 12 стор., рос.м.

6. (Футбольний довідник). Олександрівськ (зараз Запоріжжя), 1916 р., рос.м.

Газети і журнали:

Допоміжні видання:

1. **Przewodnik gimnastyczny** (Гімнастичний путівник). Щомісячник гімнастичного товариства "Сокіл" Львів. 1881 р. (квітень) – 1939 рр., ред. Т.Жулинський, польс.м. (іл.4).

2. **Kolo** (Коло). Двотижневик клубу велосипедистів. Львів. 1895 – 1900 рр., ред. К.Гемерлінг, польс.м.

3. **Gazeta sportowa** (Спортивна газета). Львів. 1900 – 1901 рр., ред. К.Гемерлінг, польс.м.

4. **Спорт.** Санкт-Петербург. 1900 – 1908 р., рос.м.

5. **Спорт и наука.** Двотижневик. Одеса. 1908 – 1910 рр., рос.м. (присвячений повітроплаванню та усім видам спорту).

6. **Русский спорт.** Москва. 1909 – 1919 рр., рос.м.

7. **Спорт и игра.** Київ. 1912 – 1913 рр., рос.м. (присвячений усім видам спорту з шаховим відділом).

8. **Strzelec** (Стрілець). Щомісячник. Львів. 1914 – 1917 рр. ред. Е.Ридзь, польс.м.

9. **К спорту.** Москва. 1911 – 1917 рр., рос.м. (публікувався список спортивних організацій у всіх містах Російської імперії).

10. **Футболист.** Тижневик. Санкт-Петербург. 1913 – 1914 рр., рос.м. (з додатками та спецномерами).

11. **Спорт.** Москва. 1914 – 1916 і 1918 рр., рос.м.

4

Перші кроки футболу України

Ми вже на сторінках нашого “Клубу” досить багато уваги приділили питанням визначення кращих українських футболістів, тренерів і суддів футбольних матчів, а також зробили спробу впорядкувати питання створення керівних структур футболом щодо дати народження Федерації футболу України. Але читач, на нашу думку, залишається невдоволеним тим, що до цього часу нами не порушені питання витоків футболу в Україні, а також появи на її теренах перших футбольних клубів та їх об’єднання в самостійні футбольні організації, які здатні були проводити змагання серед клубів міст та регіонів України, та про перших переможців цих змагань. Звісно, історію футболу України без цієї інформації створити просто неможливо. Нажаль, на обмеженому газетному форматі надати читачеві повноцінну історію виникнення футболу в Україні та перших його кроках дуже важко, але розпочинати все ж треба і хоча б з короткого її викладення. А читач, якого ми вже інформували про найкращі українські видання (“УФ” №№35, 43, 47 і 62 за 12, 26.03 і 2, 30.04.2009 р.), вже сам зможе повніше й детальніше розкрити подробиці, які його зацікавлять. Та й, крім того, можливо й виправити деякі наші ствердження, бо ми теж не всеісильні й від помилок не застраховані.

І одразу, на наш розсуд, все ж потрібно нарешті якось більш прагматично підійти до основної термінології при висвітленні історії футболу нашої країни. Справа в тому, що словосполучення “український футбол” сприймається з деякою іронією в певних колах його шанувальників. Якщо брати по великому рахунку, то в світі ту гру, в яку ми усі так закохані, інакше як “англійський футбол” іменувати неможливо. Іншої саме такої за правилами й змістом гри в світі немає. Щоправда є ще, наприклад, “американський футбол”, але це зовсім інакша гра, яка якось більше схожа на регбі. Тобто такої гри, як “український футбол” в світі не існує. Тому ми й закликаємо намагатися не так часто і тільки з розумінням до справи використовувати термін “український футбол”. Особливо це потрібно робити при викладенні його історії, тобто ні в якому разі не вказувати, що це історія українського футболу, а саме - історія **футболу в Україні**.

1. Коротко про зародження футболу на теренах сучасної України

Перед тим, як розпочати розповідь про футбол на теренах сучасної України, потрібно обов’язково коротко доторкнутися до зародження футболу в світі. Гра з м’ячем була розповсюджена практично на усіх континентах з стародавніх часів. Перше зображення м’яча та й самі м’ячі були знайдені навіть в пірамідах Древнього Єгипту. В різні види гри з м’ячем грали й китайці, й японці, й греки, й римляни, й індійці племені майя... Таким чином, з м’ячем грали завжди й усюди. Напевно гралися м’ячами й у Київській Русі та робили вправи з ними навіть запорізькі козаки. Правила цих ігор були різноманітні, однак дуже все ж відрізнялися від правил гри в "футбол". Ця гра зародилася в Англії ще з XIII століття. Грали кому заманеться та з будь-якої чисельністю гравців. Поступово відпрацьовувалося щось у вигляді правил гри, однак їх ніхто не узаконював. У англійських містах вже XIX століття грали прямо на вулицях, усе руйнували, трощили, били один одного, суперечили до посиніння. Грати в футбол декілька разів заборонялося королівськими наказами. Коротше, витримувати все це всім набридло і, коли керівники команд декількох англійських коледжів зібралися разом 1863 року й вирішили створити єдині правила гри, то це тільки усіма віталосся. Противників гри руками та ногами було дуже багато, тому створили спочатку правила гри в м’яч ногами (тобто саме футбол), а потім і руками – регбі. Мало того створили Асоціацію футболу Англії й навіть надрукували в типографії книжечку – "Опис гри в футбол" (13 основних правил). Все це було в 1863 році, й заперечувати це, як рік народження футболу на планеті Земля, не має сенсу та й цього ніхто ніколи до цього часу не робив. Стали грати за правилами, створили команди з 11 гравців в кожній, спорудили окремі майданчики для гри й зробили примітивну розмітку поля та й пішло-поїхало. А через 8 років вже розіграли перший в світі футбольний приз – Кубок Англії. Мало того, через 22 роки футбол в Англії отримав статус професійного й завдяки йому почали заробляти гроші, як ті що в нього грав, так і їх наймачі.

Та ще й завдяки тому, що англійські моряки плавали по усьому світу, то вони там, де вони засновували свої представництва, також інколи трохи грали й у футбол. В великих портах (в Російській імперії в Україні – це Одеса, Миколаїв, Маріуполь, Бердянськ тощо) навіть створювали щось на зразок команд, якщо достатньо було службовців, а коли під’їздили судна, то грали з командами моряків. А інколи навіть створювали і спортивні клуби, наприклад, у Одесі - відомий ОБАК (Одеський Британський Атлетичний Клуб), який було створено

наприкінці XIX століття. Взагалі презентацію гри в футбол англійськими моряками в Одесі відносять нібито ще до 1878 року, хоча документально це нічим досі не підтверджено. Однак мешканців цих портових міст, звичайно, в ці клуби не допускали, та й звалили вони до цієї гри поступово – за міркою того наскільки вона їм була до душі.

В західній частині України, що в той час входила до Австро-Угорської імперії, у цю гру почали грати після створення Сокольської системи фізичного виховання у 60-70-ті роки у Чехії, коріння якої скоро проросло до Закарпаття та Східної Галиції. Центром руху Соколів тут стало одне з найбільших і стародавніх міст – Львів. Тут вперше Гімнастичне Товариство "Сокол" (Towarzystwo Gimnastyczne Sokol) було створено ще 1867 року (див. книжку Х.Цепника Сорокаліття львівського "Сокола" (1867-1907). Львів. 1907 р.). Цей Сокольський союз футбол серед прихильників фізичного розвитку тіла почав запроваджувати практично вже наприкінці XIX століття. Тут у цю гру вже грали не заїжджі з закордону, а мешканці міст, в тому числі й багато саме українців. Перша така команда футболістів Львова носила назву "Сокол" (це товариство було створено у Львові 11 лютого 1894 року) і вперше офіційно продемонструвала своє вміння грати в футбол **14 липня** того ж **1894 року** на другому зльоті Гімнастичного Товариства "Сокол". Того дня було проведено офіційний міжміський матч між командами Львова і Кракова. Матч проводився з-за браку часу за домовленістю до першого забитого голу і тому закінчився вже через 7 хвилин. Завдяки тому, що це все проводилося у цивілізованій європейській державі, то збереглося до наших часів інформація про цей матч, як в газетах ("Gazeta lwowska" (іл.1), "Kurjer lwowski" – обидві польською мовою, "Дело" – укр. мовою), так і серед архівних документів та у виданих вже потім книжках. Мало того, 1984 року в "Сокольському календарі на 1895 рік" були надруковані правила гри в футбол на українській мові.

Ніде раніше на території сучасної України нічого подібного не збереглося. Та й, відверто кажучи, й не могло зберегтись, тому що у футбол навіть якщо й грали "дворові" команди тієї ж Одеси, то важко

1

2

а місцеві команди міської гімназії та реального училища почали грати у 1901-02 роках. 1906 року була створена команда "Техніки" при механіко-технічному училищі, а 1908 року мешканцями англійської колонії міста – футбольний клуб "Зебра".

У Києві футбол побачили, як про це розповідається в тому ж "Ежегоднике Всероссийского Футбольного Союза за 1912 год", "с некоторой достоверностью" лише 1900 року. Цього року знову ж чеські службовці на своєму заводі Гретера та Криванека (тепер ВО "Більшовик")

увати собі, чим вони грали, де грали та за якими правилами. Публікувати в газетах про ці ніде не зареєстровані команди за російськими законами не вдалося, хіба що у "скандальній хроніці". Навіть у "Ежегоднике Всероссийского Футбольного Союза за 1912 год" вказано чітко, що перші "русские" гравці у клубі ОБАК з'явилися 1899 року, перші команди при одеських гімназіях вже 1907 року, і цього ж року було засновано перший одеський футбольний клуб – ОКФ (Одеський кружок спорту) – іл.2.

У Миколаєві англійські моряки презентували футбол нібито наприкінці 80-х – початку 90-х років XIX століття,

організували декілька футбольних команд і грали на так званому Скаковому полі біля цього заводу. Десь вже 1904 року чехи, прихильники все тієї ж системи Сокольського зізвіховання, організували своє товариство "Юг", команди якого потроху почали поповнюватися "русской молодежью", в основному з 1-ої гімназії. А вже 1907 року були створені команди в спорторганізаціях "Політехнічний інститут" (іл.3) і "Німецьке Гімнастичне Товариство", в які входили вже мешканці Києва.

3

У Харкові в футбол мешканці заграли 1908 року, коли влітку була створена "Перша харківська футбольна команда" с двома групами гравців – "червоною" та "зеленою" (потім 1911 року перетворена у СК "Фенікс" – іл.4). Перший офіційний матч згідно замітці у газеті "Южный край" (№9983 за 8..05.1910 р.) було проведено 6 травня 1910 року між "Першою харківською футбольною командою" та "Другою харківською футбольною командою" – 4:0 (110 хвилин з перервою у 5 хвилин, два судді – по одному від кожної команди)

До речі, перші львівські футбольні команди,

4

крім "Сокола", з'явилися не на багатого раніше. 1903 року студенти реальної школи створили клуб "Слава", а наступного року його перейменували у "Чарні" (з укр. мови – "Чорні"). 1904 року також було створено спортивний клуб 4-ої гімназії – КГС (Клуб Гімнастично-Спортовий), який через 3 роки перейменували у "Погонь", і 1906 року при 1-ій Українській академічній гімназії – Український Спортивний Кружок (УСК) – попередник створеного вже 1911 року Спортивного Товариства "Україна".

2. Створення перших об'єднань команд в Україні

Трохи дивно, але органи, які об'єдували футбольні команди при різних спортивних організаціях, на теренах України були створені практично одночасно як на заході, так і на сході. У Львові в червні 1911 року був створений загально крайовий футбольний Союз Галичини, який став автономним членом Австрійського футбольного Союзу. Головою Союзу Галичини був обраний львів'янин Христельбауер. А вже після створення 1919 року Футбольного союзу Польщі (ПЗПН) на початку 1920 року було створено Львівський окружний футбольний союз (ЛОЗПН – Львівський округовий зв'язок пільки ножней).

На сході України в великих містах також саме 1911 року почали створюватися місцеві Футбольні Ліги. Першою була створена Одеська Футбольна Ліга – ще восени 1910 року (перший чемпіонат Одеси на Кубок Емброса було проведено 1911 року серед 4-х команд). Перший чемпіон Одеси – все той же ОБАК. Редактора одеського журналу "Спортивная жизнь" Емброса

вибрали тимчасовим головою Ліги, а восени 1911 року його замінив **Ернест Вільямович Джекобс**. До речі, офіційно Одеська Ліга була зареєстрована 12 (25) квітня 1912 року.

Київська Футбольна Ліга була створена 7 жовтня (24 вересня) 1911 року. Її головою був обраний **Микола Олександрович Тананаєв** (іл.5) – викладач КПІ, а секретарем – Олександр Петрович Вешке. Перший матч першого чемпіонату Києва було проведено 14 (1) жовтня цього ж року. Перший чемпіон міста серед 15 команд у двох класах – перша команда "Політехників". До речі, офіційно так і не була зареєстрована.

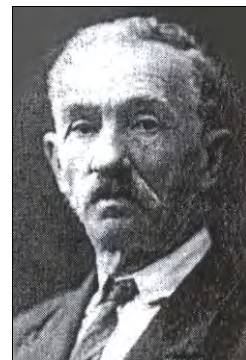

5

Харківська Футбольна Ліга була створена фактично 1911 року, як "Спецкомісія для проведення чемпіонату міста", але установчі збори були проведені 1 квітня (19 березня) 1912 року і її головою був обраний **Михайло Сергійович Маєвський** (іл.6), який представляв гурток "Маяк". Перший чемпіонат було проведено все ж 1911 року за участю 7 команд в двох групах. Перший чемпіон Харкова – перша команда "Фенікса", другий, вже офіційний чемпіон 1912/13 рр. – "Гельферіх-Саде". Вже наступного року прямолинійного та ортодоксально непримиримого Маєвського замінили більш дипломатичним І.Коваленко від клубу "Модерн".

У Миколаєві у березні 1912 року замість Ліги реорганізували "Атлетік Клуб" і створили Миколаївський спортивний клуб (МКС) і на цьому зупинились. Головою обрали **Павла Миколайовича Засухіна**.

Взагалі у Російській імперії думка про об'єднання футбольних ліг міст Росії виникла у організаторів футболу Петербурга та Москви у той час, коли, саме завдяки їх допомозі, почали з'являтися футбольні організації і в інших містах Росії. **6 січня 1912 року** відбулися установчі збори Всеросійського Футбольного Союзу (ВФС) у Петербурзі. Президія зборів мала офіційні заявки-клопотання на вступ до Союзу крім Москви та Петербурга ще Київської та Одеської Футбольних Ліг, а також Севастопольського Кружка Любителів Спорту. До речі, Російський Футбольний Союз на протязі 1912 року поповнився ще трьома членами, два з яких були з України – Харківською Футбольною Лігою та Миколаївським Спортивним Клубом. Цього ж року на конгресі ФІФА у Стокгольмі Росія була прийнята до постійних членів цієї всесвітньої організації, що, до речі, надало можливість збірній Росії з футболу дебютувати на Олімпійських іграх у Стокгольмі 1912 року.

6

3. Участь команд українських міст у перших офіційних змаганнях

На заході України 1912 року було проведено перший чемпіонат Галичини за участю 4-х команд, але заявки його учасників було подано несвоєчасно і цей чемпіонат визнали таким, що не відбувся. Перший чемпіонат, вже затверджений Австрійським футбольним Союзом, відбувся 1913 року, однак краща львівська команда "Погонь" завоювала тільки третє місце. А чемпіонат 1914 року не завершився з причини початку першої світової війни.

У Російській імперії перший чемпіонат був проведений 1912 року у вересні – жовтні. Учасників чемпіонату було п'ять: Москва, Петербург, Київ, Одеса та Харків. Однак одесити відмовилися від гри з харків'янами, а кияни не поїхали до Петербургу (причина – ущемлення представництва Києва у складі правління Всеросійського Футбольного Союзу та образа за відмову київському воротарю Оттену прийняти участь у Олімпійських іграх у складі збірної Росії). Харків у півфіналі дома програв збірній Москви - 1:6 і в фіналі в Москві зустрілися збірні Москви й Петербурга.

Другий чемпіонат було проведено 1913 року з липня по листопад. У ньому приймали участь 13 команд, розбитих на дві групи: Південь і Північ. У першості Півдня Росії спочатку були проведені матчі: Юзівка - Ростов-на-Дону (5:1), Харків – Київ (начебто збірна Києва не приїхала на матч), Херсон-Севастополь (відмова Севастополя), Одеса-Миколаїв (відмова Миколаєва). У півфіналах зустрілися Одеса з Херсоном – 10:0 та Харків з Юзівкою – 4:0, а у фіналі збірна Одеса перемогла збірну Харкова в Одесі – 2:0. У першості Півночі Росії перемогу одержала збірна Петербургу. Таким чином, у фіналі другого чемпіонату Росії 2 листопада в

7

Одесі збірна Одеси виграла у збірної Петербурга - 2:0. Склад збірної Одеси 1913 року є можливість побачити на наведеній іл.7 (зліва направо): Гробман, Фаленський, Іванов, Тихонюк, Гесслер, Д.Каждан (воротар), Овен, А.Злочевський, Блюм, Е.Джекобс, Г.Богемський, М.Мізерський. Крім них у цьому чемпіонаті ще грали Гаттон, Родіонов, Гізер, Карр, Д.Поляков, Вітіс, Ю.Дихно, Прокіпов, Тауненд і Черба. **Одесити стали чемпіоннами Росії**, однак були ними трохи менше двох місяців. До ВФС на-

дійшли протести Києва на Харків (їх викликали на матч на 2 дні пізніше, а потім повідомили, що ті не з'явилися на матч), Харкова на Одесу (за одеситів грало 4 іноземця – Гаттон, Е.Джекобс, Карр і Тауненд, а за правилами їх могло бути тільки троє). Обидва протести були слухні, тому довелося їх задовольнити. І нарешті ВФС прийняв рішення анулювати наслідки чемпіонату, визнати його не розіграним, чемпіона лишити титулу. Ось так. Однак, не дивлячись ні на що навіть російські футбольні довідники в більшості все ж визнають збірну Одеси чемпіоном Росії 1913 року.

Третій чемпіонат Росії 1914 року перешкодила розіграти війна, що розпочалася цього року. Його збирались провести більш масштабним: тільки в першості Півдня в липні-серпні повинно було грати 12 команд, розподілених на східний і західний райони. Але, що там казати, матчі не відбулися.

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник – Анатолій Коломієць

Під редактуванням Володимира Баняса

з газети "Український футбол" №128 від 3 вересня 2009 року

У попередніх номерах нашого "Клубу" ми вже визначилися з усіма досягненнями українських футболістів повоєнного періоду і тепер маємо можливість, використовуючи запропоновану нами систему начислення балів за кожне досягнення, зробити ще один висновок щодо рейтингу цієї плеяди футболістів України. Вже зараз є можливість надати читачеві нову повну таблицю щодо 100 найкращих гравців періоду становлення футболу в Україні, об'єднавши кращих з довоєнних та повоєнних часів. У цій таблиці змінені результати у 4-х довоєнних футболістів та додані результати нових 19 гравців повоєнного футболу, у яких кількість набраних балів надавала їм на це право. У подальшому на наших сторінках ми проведемо такі ж дослідження в період перших успіхів та досягнень (у тому числі й на міжнародній арені) усіх без винятку футболістів за часів Радянського Союзу і саме період 1960-91 років ми розцінюватимемо вдвічі більше, бо саме він приніс світову славу дуже великій кількості майстрів футболу України.

Рейтинг найкращих українських футболістів періоду становлення футболу в Україні

(перелік гравців з нарахуванням балів за їх досягнення)

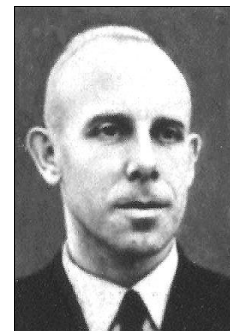

Примітка до таблиці, яка була наведена раніше:

Хай читач вже нас вибачить, але з невідомих причин чомусь до подібного списку за довоєнні часи (опублікованого у нашому "Клубі" №18 – "УФ" №97 за 9.07.2009 р.) не увійшов Антон Ідзковський, який повинен був у тому списку зайняти почесне 19 місце.

Найкращі тренери українського футболу у повоєнні часи (1945-59 рр.)

Продовжимо визначення найкращих українських тренерів за часи становлення футболу в республіці тепер вже у повоєнні роки. Одразу відмітимо, що до посад тренерів збірних команд СРСР поки що їх не запрошували. Щодо збірної Української РСР, то її 1956 року очолив **Олег Олександрович Ошенков** (іл.1) – тренер київського "Динамо", гравці якого склали кістяк цієї збірної. Завдяки зусиллям цього тренера збірна республіки

1

2

на Спартакіаді народів СРСР зайняла почесне третє місце серед 18 збірних республік СРСР, Москви та Ленінграда. Потребує обов'язкового відзначення тренер і юнацької збірної УРСР (вік 17-18 років) **Михайло Борисович Корсунський** (іл.2), який приводив цю збірну до перемог у Всесоюзних юнацьких змаганнях 1955 і 1956 років. Цей талановитий тренер очолював з 1950 року створену ним в Києві знамениту футбольну школу №1 Київського МіськВНО, яка дала Україні таких талановитих майстрів шкіряного м'яча, як Лобановський, Канівський, Сосніхін, Мунтян тощо. Він був першим і єдиним з діючих українських тренерів, який отримав у повоєнні

роки почесне звання "Заслужений тренер СРСР" (12.02.57 р. – знак №140).

Найбільш титулована у ці часи українська команда "Динамо" Київ, очолювана О.О.Ошенковим, завдяки саме йому стала другим призером чемпіонату СРСР 1952 року і володарем найпочеснішого призу в країні – Кубка СРСР 1954 року. А команда "Шахтар" Сталіно, 1951 року очолюємо російським тренером Віктором Івановичем Новіковим, стала третім призером чемпіонату СРСР.

3

Також треба відмітити й граючого тренера київського "Динамо" 1944 року **Миколу Борисовича Махіню** (іл.3), який цього року допоміг динамівцям стати володарями Кубка УРСР, а також тренера харківського "Локомотива" 1945 року **Івана Грубера** (іл.4), завдяки якому цього року залізничники Харкова стали володарями Кубка УРСР.

4

Потребує відзначення й тренер київського "Динамо" **Іван Андрійович Натаров** (іл.5), який 1949 року опікувався командою дублюючого складу і завдяки котрому ця команда стала переможцем Всесоюзних змагань серед дублюючих складів команд майстрів вищого ешелону чемпіонату СРСР.

5

Вже 1954 року дипломованими тренерами, які закінчили школу тренерів при Київському Державному інституті фізкультури, стали В.Богданович, М.Коман, М.Михалина, Є.Лемешко, А.Лерман, А.Рижиков і О.Макаров.

До речі, 27 березня 1956 року Комітетом з фізкультури та спорту при Раді Міністрів СРСР було засноване почесне звання "Заслужений тренер СРСР", яке вже 1957 року було присвоєне киянину М.Б.Корсунському.

Команди майстрів вищого ешелону чемпіонату СРСР (перша група, клас "А") у ці роки очолювали українські тренери:

"Динамо" Київ:

- Ідзковський Антон Леонардович – у травні 1946 р.;
- Щегоцький Костянтин Васильович – 1948 р. (до липня);
- Ошенков Олег Олександрович – 1951-1956 і 1959 (по серпень) рр. - 2 місце 1952 р. і володар Кубка СРСР 1954 р.;

- Шиловський Віктор Костянтинівич – 1957-58 рр.;

“Шахтар” Сталіно:

- Мазанов Георгій Васильович (вихованець костянтинівського футболу, закінчив школу тренерів при Московському Державному інституті фізичної культури) – 1949 р.

- Пономарьов Олександр Степанович – 1952 р. (з вересня, як граючий тренер), 1953, 1954, 1955 і 1956 (до середини червня) рр.;

- Єрмілов Василь Олексійович – 1956 (з середини червня) і 1957 рр.;

- Щегоцький Костянтин Васильович – 1959 (друге коло) р. – півфіналіст Кубка СРСР 1959/60 рр.

“Локомотив” Харків:

- Кротов Микола Федорович – 1946 р. – фіналіст Кубка УРСР 1946 р.;

- Паровишников Петро Гаврилович – 1949 р. – 1948 р. вивів команду в І-шу групу;

- Шевцов Олександр Трифонович і Васильєв Дмитро Миколайович – 1953-54 рр.

“Харчовик” Одеса:

- Фомін А. Є. – у 1947 р. - фіналіст Кубка УРСР 1947 р.

“Більшовик” Мукачеве:

- Сабо Карл – у 1948 р. - фіналіст Кубка УРСР 1947 р.

З півфіналістами Кубка СРСР працювали українські старші тренери:

- Махия Микола Борисович – ОБО Київ у 1952 р.;

- Лушицький К. - “Металург” Дніпропетровськ у 1954 р.;

Тепер є можливість визначити загальний рейтинг за досягнення провідних тренерів українського футболу в часи становлення футболу України за балами, які мало чим відрізняються від тих, які ми нараховували гравцям.

Рейтинг українських тренерів періоду становлення футболу України
(перелік 10-ти найкращих з нарахуванням балів за їх досягнення)

№ пп	Прізвище та ім'я та по-батькові	На республіканськ. рівні					На державному рівні						І кат	змс зтр	Спец. освіта	Бали		
		Чемпіонат			Кубок		Збір -на оф. м.	Чемпіонат				Кубок						
		1м	2м	3м	в	ф		2м	3м	вл	нл	пф					в	
		х8	х4	х2	х4	х2		х2	х8	х4	х2	х1					х2	х8
1	Ошенков Олег Олександрович						12	8		14				8		24	6	72
2	Товаровський Михайло Давидович	8			4		-	8	4	6						24	6	60
3-4	Кротов Микола Федорович						8			4	4				12	24		52
3-4	Фомін Володимир Васильович				4					2	4				12	24	6	52
5	Натаров Іван Андрійович									4	3				12		6	25
6	Корсунський Михайло Борисович															24		24
7	Бланк Герман Ісаакович		4			2				2	3				12			23
8	Ямковий Василь Федотович			2							3				12			17
9	Шабакевич Людвіг							8		4								12
10	Шевцов Георгій Дмитрович					2				2	1						6	11

Найкращі арбітри українського футболу
(у повоєнні часи)

1948 року до складу Всесоюзної колегії суддів увійшов від УРСР Степан Дмитрович Романенко, а крім нього серед суддів Всесоюзної категорії були й кияни П.С.Пісун і С.І.Хавчин. Вже 1949 року звання “Суддя республіканської категорії” було присвоєне київським суддям М.Я.Фастовському та М.Б.Корсунському.

Наприкінці березня 1950 року в Києві був проведений республіканський збір суддів з футболу за участю 40 суддів республіканської та 1-ої категорії, а вже наступного року другий такий збір був проведений в квітні на Закарпатті в Мукачеве. У ці роки матчі вищого ешелону чемпіонату СРСР судили М.Пінський (Харків), М.Гутарев (Дніпропетровськ) і К.Демченко

(Житомир), а до суддівства матчів на першість УРСР залучалися такі судді, як Кривченя, М.Балакін, Фастівський, Ямковий, Сатанічев, Гордієнко, Басс, Кононенко, Постоловський тощо.

Також у ці роки з'явилися й офіційні значки суддів, які їм вручалися при присвоєнні тієї чи іншої категорії (на сторінках нашого "Клубу" №14 вже велася мова про ці відзнаки і їх зображення було наведено в "УФ" №82 за 11.06.2009 р..

Вже 1953 року серед українських суддів виділявся своїм безкомпромісним суддівством матчів київський суддя **Микола Миколайович Балакін** і саме йому було довірено суддівство першого міжнародного матчу у Києві між динамівцями та "Іст-Бенгал клуб" Калькутта (Індія).

1954 року одним з перших за активну та бездоганну громадську діяльність у якості судді на протязі 25 та більше років отримав значок "Почесний суддя по спорту" С.Д.Романенко.

А 1955 року до складу президії Всесоюзної колегії суддів було введено киянина С.І.Хавчина, який теж отримав почесне суддівське звання. А судити матчі вищого ешелону радянського футболу крім М.М.Балакіна, вже судді всесоюзної категорії, було довірено ще декільком українським суддям республіканської категорії – О.О.Мугурдумову та О.М.Цаповецькому (Київ), М.Шляпину (Одеса), А.Бутенко (Харків).

1957 року почесним суддею став третій український арбітр П.С.Пісун, а 1958 року звання "Суддя всесоюзної категорії" отримали українські арбітри **М.В.Кривченя** (іл.4) та **О.О.Мугурдумов**.

4

5

Наступного 1958 року коли вищим органом керівництва фізкультурою та спортом в СРСР став Союз спортивних товариств і організацій СРСР, а також була створена Федерація футболу СРСР, то саме федерації було підпорядковано Всесоюзну колегію суддів. Цією колегією вже 1959 року було складено вперше список кращих суддів країни з футболу за наслідками цього року, до якого українських арбітрів не включили. А до списку **кращих з 51** судді, які були допущені судити матчі класу "А", увійшли й **чотверо** українських суддів, а саме: кияни М.М.Балакін і О.О.Мугурдумов, **харків'янин М.Т.Шевцов та О.М.Малець з Ужгороду**. Також цього року звання "Суддя всесоюзної категорії" отримали киянин **Олександр Матвійович Цаповецький** (іл.5) та одесит **Сергій Романович Раздорожнюк**.

Рейтинг українських суддів періоду становлення українського футболу (перелік з нарахуванням балів за їх досягнення)

№ № п п	Прізвище та ім'я та по-батькові	На республіканському рівні					На державному рівні					Бали
		Чемпіонат, Кубок	Збір-на - офіц. матчі	Респ. кат.	Керівництво колегії		Чемпіонат і Кубок		Всес. кат.	Поч. суд	Член коле- гії	
					голо- ва	член	участь	се- зон				
		2	x2	6	12	6	4	x2	12	24	12	
1	Романенко Степан Дмитрович	2	2	6	12			2	12	24	12	72
2	Космачов Іван Сергійович	2	10	6	12		4	2	12			48
3	Пісун Петро Семенович	2		6				2	12	24		46
4	Хавчин Самуїл Ізепільович	2		6			4	4	12		12	40
5-6	Блях Володимир Аронович	2		6				2	12		12	34
5-6	Балакін Микола Миколайович			6				14	12			34
7	Мугурдумов Олександр Олександрович	2		6				10	12			30
8-9	Цаповецький Олександр Матвійович	2		6				8	12			28
8-9	Чорнобильський Л.А.	2		6				8	12			28
10	Шіба Владислав							18				18

Святкувати 100-річчя футболу в Полтаві потрібно 13 жовтня 2011 року

Ще раз нагадаємо про випуск чудової книжки з історії футболу Полтави "Місце відліку – Павленки", про яку ми інформували читачів у позаминулому нашому випуску. Хочеться щиро подякувати її авторам – А.Г.Ломову та В.С.Крайнику за їх працю на ниві вивчення футболу України та вагомий внесок в нашу загальну справу.

Однак все ж хочеться трохи критичніше підійти до встановлення істини щодо дати святкування саме 100-річчя, як пишуть автори, - полтавського футболу.

По перше, і ми вже про це неодноразово натякали, що та гра, яку ми так любимо, завжди була англійською. Є, звичайно, ще американський футбол, міні-футбол, пляжний футбол тощо, але це вже зовсім інші ігри, за іншими правилами. Тому дуже хотілося б, щоб автори хоча б книжок історичного напрямку, з розумінням і трохи прискіпливіше вживали такі формулювання. Начебто й нічого не було б важкого, якби визначалося, що мова йде не про "полтавський футбол", а "футбол Полтави" чи, напевно, ще краще – "футбол у Полтаві". Це, звісно, докора не тільки авторам саме цієї книги, а взагалі усім, хто пише про футбол.

По-друге, якщо мова йде про визначення дати будь-яких подій, то це повинно бути в обов'язковому порядку документально підтверджено і посилання на якісь спогади очевидців, якими вони поділилися вже наприкінці свого життя, просто недопустимо й абсурдно. Інакше ми тоді можемо взагалі дійти до бог зна яких висновків. Наприклад, за таким "розумінням" справи ми усі давно б визнали батьківщиною футболу України – Бердянськ, бо саме там, за словами одного з очевидців (про це було надруковано в місцевій газеті ще в 60-ті роки) він сам грав вже в футбол у 80-тих роках XIX століття. Так і в новій книжці про "полтавський футбол" стверджується що саме чомусь 27 липня 1909 року був перший матч у Полтаві на Павленківській площі. Підтвердження – стаття якогось А.Григоренко у газеті "Комсомолец Полтавщини" за 15 червня 1968 року (!!!). До речі, в книзі не наведена навіть цитата з цієї статті, в якій очевидно навіть була саме вказана дата цього матчу – 27 липня (цікаво, за новим чи старим стилем, визначена ця дата?).

По-третє, в книзі є й цитати з друкованих видань саме тих часів. Одне з перших ("Полтавський голос" №968 за 1.10.1910 р.) свідчить, що у другій гімназії Полтави тільки почалися "упражнения в игру футбол". А про перший матч у Полтаві, який стався 1 жовтня 1911 року на майданчику 2-ої гімназії між командами 1-ої та 2-ої гімназій, надрукувала ця ж газета №1262 за 4.10.1911 року. Але чомусь в книжці вказано, що матч було проведено 1 жовтня 1910 року (тобто на рік раніше). Це, звісно, викликає подив у читача.

Таким чином, за наведеними документальними підтвердженнями можна зробити єдиний висновок – **датою народження футболу в Полтаві є 13 жовтня** (за новим стилем) **1911 року**, а не ніяке там 27 липня 1909 року.

Хай вже пробачать нас автори цієї чудової книги, та нам важко їх зрозуміти, чому саме вони вирішили святкувати ювілей саме 2009 року? Напевно на це їх хтось підштовхнув. Місцева влада безумовно зацікавлена проголосити, що футбол у Полтаві з'явився раніше ніж у Києві чи Харкові, тай ще й успіхи "Ворскли" досить доречні для проголошення такого всенародного свята.

Але ж, пробачте, фахівців футболу цим не заманити. І вони ніколи не згодяться з фальсифікацією історії, бо вони вірять тільки документам. І якщо ми не праві, то надаємо сторінки нашого клубу для спростування наших висновків, яке безумовно буде надруковане, якщо автори надішлють документальне підтвердження їх стверджень. Досить вже гратися в словоблуддя. Вже не ті часи, коли з кинутих напризволяще владою футболістів робили героїв "матчу смерті". Навіть одесити не змогли довести, що в їх місті народився футбол в Україні, бо й зараз не тільки не можуть навести приклад хоч одного матчу місцевої команди раніше 1894 року, а й навіть документально підтвердити заснування саме 1878 року в місті сугубо британського клубу ОБАК, куди до початку нового століття навіть на поріг мешканців Одеси не допускали. Мабуть це теж кимсь створена красива легенда.

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник – **Анатолій Коломієць**

Під редактуванням *Володимира Баняса*

з газети "Український футбол" №132 від 10 вересня 2009 року

Біографічні дані та спортивний шлях найкращих тренерів та суддів періоду становлення футболу України

Після визначення рейтингу 10 найкращих українських тренерів і суддів періоду становлення футболу України ми маємо можливість ознайомити читачів з основними біографічними даними та тим шляхом, який вони пройшли на футбольній ниві, й здобутими ними досягненнями на цій дорозі життя. Нажаль, ми маємо можливість надати цю інформацію тільки про трьох найкращих тренерів та про одного найкращого суддю тих часів:

Тренер №1. **ОШЕНКОВ (ОШЕМКОВ) Олег Олександрович** - півзахисник,

тренер (зріст 168 см), в друкованих виданнях вказане прізвище - Ошенков, хоча при народженні було записане прізвище - Ошемков.

Заслужений майстер спорту СРСР (17.01.1953 р. - знак № 894), заслужений тренер СРСР (4.05.1964 г. - знак № 428), заслужений тренер УРСР (1961 р.), один з ведучих тренерів радянського футболу 50-60-х років.

Народився 14 (27) травня 1911 р. в Санкт-Петербурзі - помер 10 травня 1976 р. в Києві.

У футбол почав грати 1927 р. у Москві в клубній команді фабрики "Госзнак". 1931 р. грав в "Красном треугольнике" Ленінград, у 1931-34 рр. в "Промкооперації" Ленінград, 1935 р. у "Спартаку" Ленінград, у 1936-40 рр. - у "Динамо" Ленінград, 1941 р. (по червень) у "Зеніті" Ленінград. 1942 р. грав у "Динамо" Казань. У 1942-47 рр. знову в "Динамо" Ленінград.

У вищому ешелоні чемпіонатів СРСР за "Динамо" Ленінград провів 147 матчів, забив 7 голів (+ 3 матчі за "Зеніт" Ленінград 1941 р.). Входив до складу збірної Ленінграду в 1946-48 рр. Учасник матчу "Динамо" Ленінград з "Партизаном" Белград (Югославія) 1946 р.

Особливих досягнень, як футболіст, не мав.

1948 р. працював адміністратором команди "Зеніт" Ленінград. У 1949-50 рр. був тренером "Динамо" Ленінград. У 1951-56 рр. головний тренер "Динамо" Київ. В середині 50-х років був членом Всесоюзної тренерської ради з футболу Спорткомітету СРСР. У 1957-58 рр. головний тренер "Трудових резервів" Ленінград. У 1959 Р. (по червень) знову в "Динамо" Київ. 1960 р. (по червень) головний тренер "Авангарду" Миколаїв, з червня 1960 р. по жовтень 1969 р. - "Шахтаря" Донецьк. У 1963-64 рр. входив і був заступником голови Ради тренерів при Федерації футболу СРСР. 1970 р. головний тренер "Суднобудівника" Миколаїв. З 1971 р. начальник Управління футболу Спорткомітету УРСР і голова Федерації футболу УРСР. 1972 р. (червень-липень) був тренером збірної СРСР на розіграші "Кубка Незалежності" в Бразилії. З травня 1975 р. по травень 1976 р. головний тренер "Металіста" Харків.

Досягнення: під його керівництвом "Динамо" Київ стало другим призером чемпіонату СРСР 1952 р. і володарем Кубка СРСР 1954 р., "Шахтар" Донецьк у 1961 і 1962 рр. був володарем Кубка СРСР, а 1963 р. фіналістом Кубка СРСР.

Дуже багато зробив для становлення "Динамо" Київ, заклав фундамент майбутніх перемог цієї команди; перетворив "Шахтар" Донецьк у сильний духом і високої ігрової дисципліни колектив.

1950 р. закінчив школу тренерів при Ленінградському державному інституті фізичної культури ім. Лесгафта.

На протязі багатьох років виступав у спортивних періодичних виданнях з теоретичними статтями щодо тенденцій розвитку футболу.

Нагороджений орденом "Знак Пошани" 1968 р., а 1963 р. за успіхи в тренерській роботі – грамотою Ради тренерів ДСО профспілок.

Тренер №2. **ТОВАРОВСЬКИЙ Михайло (Мойсей) Давидович (Давідович)** -

нападник, півзахисник, тренер, викладач (зріст 168 см), в більшості друкованих видань вказане ім'я та по-батькові - Михайло Давидович, хоча насправді він мав єврейське ім'я та по-батькові - Мойсей Давідович.

Заслужений майстер спорту СРСР (7.10.1947 р. - знак № 394). Один з перших футбольних тренерів в УРСР і СРСР, один з найкращих викладачів футболу, автор багатьох методичних посібників з техніки та тактики футболу.

Народився 25 жовтня (7 листопада) 1902 р. в селищі Орловець Київської губернії - помер 6 січня 1969 р. у Москві.

В футбол почав грати 1918 р. у Києві в командах Клубу любителів спорту (КЛС). У 1927-28 рр. грав в першій команді "Желдора" Київ, потім у "Радторгслужбовцях" Київ у 1927-28 рр. 3 жовтня 1928 р. по липень 1929 р. у "Динамо" Київ. Потім знову повернувся до "Желдору", де грав з серпня 1929 р. по 1930 р.

Входив до складу збірної Києва у 1921-27 рр.

Досягнення: неодноразовий чемпіон м. Києва.

1928 р. йому було доручено формування команди "Динамо" Київ. 1935 р. (липень-серпень) був керівником команди Київського гарнізону, а з вересня 1935 р. по 1937 р. офіційно призначений керівником (тренером) показової команди майстрів "Динамо" Київ. Одночасно виконував обов'язки тренера збірної Києва. 1938 р. - тренер команди майстрів "Динамо" Москва.

Досягнення: під його керівництвом "Динамо" Київ - другий призер першого чемпіонату СРСР 1936 р. (весна) і третій призер чемпіонату 1937 р., чемпіон УРСР 1936 р. і володар Кубка УРСР 1937 р.

1939 р. почав працювати в Москві у Центральному інституті фізичної культури ім. Сталіна (в подальшому - Державному Центральному ордена Леніна інституті фізичної культури - ДЦОЛІФК), де до кінця життя був на викладацькій роботі. Був ініціатором і творцем 1939 р. при інституті футбольного відділення при школі тренерів для гравців команди "Динамо" Москва (після війни - Вища школа для підготовки тренерів усіх футбольних команд). У 1939-41 рр. викладав у цій школі, а у 1945-49 рр. був ще й державним тренером відділу футболу Всесоюзного Комітету з фізкультури та спорту. У 50-ті рр. - заступник голови й голова тренерської ради Секції футболу СРСР, у 1955-60 рр. - член редколегії журналу "Спортивные игры". 1962 р. організатор і завідуючий кафедрою футболу в ДЦОЛІФКу, заступник голови учбово-методичної ради Федерації футболу СРСР, а 1963 р. увійшов до Ради тренерів при Федерації футболу СРСР. 1964 р. був головою комісії з підготовки й перепідготовки тренерських кадрів науково-методичної ради Федерації футболу СРСР.

1925 р. закінчив Київський медичний інститут, а у 30-ті роки вчився в аспірантурі Московського Центрального інституту фізичної культури ім. Сталіна.

Автор учбових посібників з футболу для секцій колективів фізкультури та спортивних шкіл (Москва, 1941, 1945, 1948, 1949 рр.), для шкіл тренерів і технікумів (Москва, 1961 р.).

1957 р. нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора СРСР за відмінний виступ радянських спортсменів на XVI Олімпійських іграх у Мельбурні.

З листопада 1993 р. у ДЦОЛІФКу проводяться традиційні зустрічі-симпозіуми його пам'яті.

Тренер №3. **КРОТОВ Микола Федорович** – нападаючий, півзахисник і захисник, тренер (зріст 177 см).

Заслужений майстер спорту (7.10.1947 р. - знак №997), тренер 1-ої категорії (1938 р.), один з найкращих футболістів УСРР 20-х років.

Народився в 1898 р. в Харкові – помер 1978 р. в Харкові.

В футбол почав грати 1910 р. у Харкові в дитячій команді "Зірочка". В 1914-15 і 1920-24 рр. грав у "Штурмі" Харків, у 1925-26 рр. у "Рабісі" Харків, у 1927-33 рр. у команді Харківського паровозобудівного заводу (ХПЗ).

У 1920-24 рр. був капітаном "Штурму" Харків.

Входив до складу збірної СРСР у 1924-25 рр. (9 матчів). Приймав участь у матчі зі збірною Туреччини 1925 р. Входив до складу збірної Української СРР у 1924-28 рр. (6 офіційних матчів), збірної Харкова у 1920-29 рр. У складі збірної УСРР у чемпіонаті СРСР 1924 р. провів 3 матчі.

Учасник міжнародних матчів збірної Харкова в Німеччині 1925 р.

Досягнення: чемпіон СРСР 1924 р., чемпіон УСРР 1921, 1922, 1923, 1924 і 1927 рр., неодноразовий чемпіон Харкова.

Головний тренер збірної УСРР 1933-35 рр. (8 офіційних матчів). Головний тренер "Спартака" Харків у 1936-41 рр., тренер

"Локомотива" Харків 1947 р. і багаторічний тренер клубних команд харківського "Локомотива". Перший директор харківського стадіону "Металіст".

Працював викладачем у Харківському Державному інституті фізкультури у 1934-35 рр. і організатором першої юнацької футбольної школи в Харкові 1934 р.

Учасник першої світової війни.

Почесний залізничник. З 1978 р. серед клубних команд колективів фізкультури Південної залізниці розігрується приз пам'яті М.Кротова.

Суддя №1. РОМАНЕНКО Степан Дмитрович - воротар, суддя, викладач, громадський діяч.

Заслужений майстер спорту СРСР (1947 р.), суддя всесоюзної категорії (1934 р.).

Народився 1891 р. в Харкові - помер 1974 р. в Харкові.

У футбол почав грати 1911 р. в "Штандарті" Харків, у 1913-18 рр. грав у "Штурмі" Харків, у 1919-23 рр. у "Вікторії" Харків, у 1924-25 рр. у "Рабісі" Харків, 1926 р. у "Динамо" Харків.

Був капітаном харківського "Штандарту".

Входив до складу збірної Харкова у 1913-23 рр. Входив до складу збірної УСРР у 1922-23 рр.

Досягнення: другий призер чемпіонату РСФРР 1922 р., триразовий чемпіон УСРР 1921, 1922 і 1923 рр., неодноразовий чемпіон Харкова.

У 1913-41 рр. займався суддівством футбольних матчів (у вищому ешелоні чемпіонатів СРСР у 1938-39 рр. судив у 6 матчах, а також судив один офіційний матч збірної УРСР). 1936 та у 1938-39 рр. був організатором та керівником Харківської колегії суддів. 1927 р. став першим головою Колегії суддів УРСР і довгий час керував нею.

Був головою Харківської Футбольної Ліги, з 1919 по 1941 рр. керував футболом у Харкові, був головою Секції ігор при Губернській (Округній) Радах фізичної культури та ОРПС. У 1948-58 рр. член Президії Секції футболу СРСР. Проводив значну громадську роботу у Федерації футболу УРСР та Федерації футболу СРСР.

У 1939-41 рр. завідувач кафедри футболу Харківського Державного інституту фізичної культури, а у 1954-58 рр. завідувач кафедри футболу Київського Державного інституту фізичної культури.

Почесний суддя СРСР – володар Почесного знака за активну та бездоганну громадську діяльність у якості судді на протязі 25 та більше років (1954 р.) та знака "Почесний суддя СРСР" (1977 р.).

Автор декількох учбових посібників з футболу (Київ - 1949, 1956, 1959 рр. і Дніпропетровськ – 1972 р.), а також брошури "Футбол – народний вид спорту" (Київ – 1950 р.).

Каталог друкованих видань з футболу України

(Продовження. Початок див. "УФ" № 124 за 27.08.2009 р.)

Продовжимо інформування шанувальників футболу України щодо друкованих видань з футболу в Україні. Сьогодні ми спробуємо скласти каталог таких видань, які побачили світло на теренах сучасної України після закінчення першої світової війни та революційних подій у Російській імперії і до початку Великої Вітчизняної війни радянського народу з німецькими загарбниками. І в ці часи першими оговталися поляки, які вже в незалежній Польщі, до якої відійшли західні українські території, першими почали на цих землях видавати книжки з футболу вже 1920 року. Перше українське футбольне видання на території Української СРР з'явилося двома роками пізніше у Харкові – тоді столиці республіки.

2. Друковані видання за часів 1917-1941 рр.

Книги й брошури:

13. **Sprawozdanie I-ego Lwowskiego Klubu Pilki Noznej "Czarni" od 1909-1920** (Звіт 1-го львівського футбольного клубу "Чарні" за 1909-1920 роки). Львів. 1920 р. польсь.м.
14. Шифрин Б.М. **Футбол. Руководство для игры "футбол"** (Б-ка "Юного коммунара" №41). Харків. ЦК КСМ України. 1922 р. 94 стор. з іл., рос.м.
15. Шифрин Б.М. **Футбол. 2-ге вид.** (Б-ка "Юного коммунара"). Харків. "Молодой рабочий". 1923 р. 117 стор., рос.м.
16. В.Тараскін. **Футбол. Подвижные игры для взрослых** (Б-ка фізкультури). Харків. "Пролетарій". 1925 р., 78 стор., рос.м.
17. **15 років клубу "Маккабі"**. Чернівці (тоді Румунія). 1925 р., 44 стор., нім. і рум.м.
18. **Футбол. Новые правила игры, утвержденные ВСФК РСФСР и УССР** (Б-ка ВКФ). Харків. "Вестник физкультуры". 1926 р., тир.7000, 45 стор. (ф.17x13), рос.м.
19. І.Вайсенгоф. **Мистецтво гри у футбол.** Львів.1926 р., польсь.м.
20. **ФК "Ян"**. Чернівці (тоді Румунія). 1928 р., 16 стор., нім.м.
21. **Футбол. Правила змагань.** Харків. ВФК. тир. 5000, 20 стор. (ф.12x17), укр.м.
- 22, 23, 24. Левітін А.Я. **Правила гри в футбол у запитаннях і відповідях.** Харків. "Вісник фізкультури". 1, 2 і 3 вид., 1929, 1930, 1932 рр. тир. 3000 і 5000, 56, 61 і 92 стор. (ф.13x17), рос. і укр.м.
25. **25 років клубу "Маккабі"**. Чернівці (тоді Румунія). 1935 р., 32 стор., нім.м.
26. **"СТ Україна" 1911-1936"**. Львів. 1936 р., укр.м.
27. **Ksiega pamiatkowa poswiecona 35-leciu dzialnosc L.K.S. "Pogon" 1904-1939** (35 років діяльності ЛКС "Погонь" 1904-1939). Львів. Упор. Р.Вацек, 1939 р., польсь.м.
28. **Всесоюзний день фізкультурника. Футбольний сезон** (пам'ятка). Харків. ХІТ 1940 р., тир. 2000, 8 стор.
29. **Футбол. Команда мастеров "Динамо" Киев.** Москва. "ФиС". Упор. О.С.Перель, 1941 р., тир. 8000, 17 стор. з фото гравців., (ф.11x17), рос.м.
30. **Футбол. Команда мастеров "Спартак" Одесса.** Москва. "ФиС". Упор. О.С.Перель, 1941 р., тир. 5000, 16 стор. з фото гравців., (ф.11x17), рос.м.
31. **Футбол. Команда мастеров "Спартак" Харьков.** Москва. "ФиС". Упор. О.С.Перель, 1941 р., тир. 8000, 15 стор. з фото гравців., (ф.11x17), рос.м.
32. **Футбол. Команда мастеров "Стахановец" Сталино.** Москва. "ФиС". Упор. О.С.Перель, 1941 р., 18 стор. з фото гравців., (ф.11x17), рос.м.

Допоміжні видання:

11. Є.П'ясецький. **Рухові забави та ігри для дітей і молоді.** Львів. 1919 р., укр.м.
12. **Rocznik Polskiego Związku Pilki Noznej – Pieciolecie Polskiego Związku Pilki Noznej - 1919-1924** (Щорічник Польського футбольного союзу – п'ять років ПФЛ (1919-1924). Краків. 1925 р., польсь.м.
13. **Устав пожарного й руханкового товариства "Сокіл"**. Львів. 1925 р., укр.м.
14. **Спартакиада. Бюлетень оргкомітета Всесоюзной спартакиады.** Москва. 1928 р., рос.м.

15. **Энциклопедический словарь по физической культуре.** Москва. 1928 р. Ред. Б.М.Чесноков, тир. 5000, рос.м. (футбол - стор.908-912)
16. **Rocznik Jubileuszowy 1930. Polski Związek Pilki Nożnej** (Щорічник ювілею 1930 року. Польський футбольний союз). Варшава. 1930 р., польс.м.
17. Рябоконт В.А. **Спутник футболиста.** Москва-Ленінград. "ФиТ". 1932 р., тир. 15 000, 165 стор., рос.м.
18. **Мастера спорта и рекорды.** Москва. "ФиТ". Упор. П.В.Ратов, 1934 р., тир. 12 200, 100 стор., рос.м. (наведений рейтинг футбольних команд СРСР і кваліфікаційні списки футболістів – стор. 70-72).
19. **Мастера спорта и рекорды.** 2-ге вид. Москва. "ФиТ". Упор. П.В.Ратов, 1935 р., тир. 12 000, 176 стор., рос.м. (футбол: матч 3-х міст, першості союзних республік, міжнародні та міжміські матчі – стор. 92-95).
20. **Футбол.** Бухарест (Румунія). 1936 р. рум.м.
21. **Советский спорт в 1935 году.** Оценка достижений по отельным видам, значительные соревнования, рекорды. Москва. "ФиТ". Упор. М.Д.Ромм, 1935 р., тир. 10 200, 152 стор., рос.м. (футбол – стор. 17-22).
22. **Советский спорт.** Справочник-ежегодник за 1937 г. Москва. "ФиС". 1939 р. 212 стор. (на стор. 137-151 – футбол: першість і Кубок СРСР 1937 р., життя на периферії довідки про орденосців і змс, таблиці першостей навіть дитячого та колгоспного футболу).
23. Перель О.С. **В борьбе за знамя чемпиона страны по футболу. Группа "А".** Описание игр и др. Стадион "Сталинец". Москва. "ФиС". 1940 р., тир. 8 000, 128 стор. з іл., рос.м. (наведені дані про першості СРСР 1936-1939 рр., положення на 1939 р., склади команд, таблиці, багато ілюстрацій).
24. Товаровський М.Д. **Футбол.** Учебное пособие для коллективов физической культуры. Москва-Ленінград. "ФиС". 1941 р. Тир. 7 000, 188 стор., рос.м. (перша книга одного з тренерів "Динамо" Київ).

Довідники-календарі:

По-перше, одразу доповнимо наш минулий перелік довідників-календарів, виданих ще за часів Російської імперії (пробачте, але ми пропустили цей довідник:

7. "Николаевская футбольная лига" (щорічник 1916 р.). **Миколаїв**, Упор.. П.Соболев. 1916 р. 24 стор., рос. мовою.
А тепер вже повернемося до радянських часів довоєнного футболу:
8. **Календарь игр по футболу и правила розыгрыша первенства Одессы по классам.** Одеса. Одеська губрада фізкультури при губвиконкомі. Секція ігор. 1925 р. 44 стор., рос.м.
9. **Календарь игр по футболу и правила розыгрыша первенства г. Одесса.** Одеса. Губрада фізичної культури. 1926 р. 44 стор., рос.м.
10. (Футбольний довідник). Одеса. 1929 р., рос.м.
11. (Календар ігор). Одеса. 1934 р., рос.м.
12. **Календарь першості Одеси з футболу на 1936 рік. Весняний сезон.** Одеса. 1936 р. тир. 5 000, 56 стор., укр.м.
13. **Календарний розклад футбольних матчів на першість Києва (осінь 1936 р.).** Київ. Міськліт. 1936 р. тир. 1 000, 16 стор., (ф.14x10), укр.м.
14. (Футбольний довідник). Сталіно (зараз Донецьк). 1936 р., рос.м.
15. **Футбол. Справочник-календарь первенства СССР.** Харків. 1938 р., рос.м.
16. **Футбол. Справочник-календарь первенства СССР, кубка СССР, кубка Харькова и первенства Харькова.** Харків. ДСТ "Здоровье". 1939 р., тир. 3 000, 32 стор., рос.м.
17. **Футбол. Первенство Украины, 1 группа, 1939 год.** Краматорськ. ДСТ "Авангард". 1939 р., тир. 2 000, 4 стор. - буклет, (ф. 15x20), рос.м.
18. (Футбольний довідник). Сталіно (зараз Донецьк). 1939 р., рос.м.
19. (Футбольний довідник). Харків. 1940 р., рос.м.
20. (Футбольний довідник). Одеса. 1940 р., рос.м.
21. **Футбол. Первенство и кубок СССР для команд мастеров 1941 г.** Справочник. Харків. 1941 р., тир. 2 000, 20 стор., рос.м.

22. **Футбол. Календар першості СРСР.** Київ. 1941 р., 4 стор.

23. (Футбольний довідник). Одеса. 1941 р., рос.м.

Допоміжні видання:

1. **Календарь осеннего первенства СССР по футболу 1936 года.** Москва. ВКФК. 1936 р., 16 стор., рос.м.

2. **Футбол. Первенство СССР 1938 года (май – октябрь).** Календарь-справочник. Москва. ВКФК. 1938 р., тир. 10 000, 40 стор., рос.м.

3. **Футбол. Календарь первенства СССР 1939 года. Группа "А".** Москва. "ФиС", стадіон "Сталінець". 1939 р., тир. 10 000, 16 стор., рос.м.

4. **Футбол. Первенство и кубок СССР 1939 года.** Москва. Центр. стадіон "Динамо". 1939 р., тир. 15 000, 94 стор. (ф.11x14), рос.м.

5. **Футбол. Календарь первенства СССР 1939 года.** Москва. Стадіон "Сталінець". 1939 р. Упор. О.С.Перель, тир. 20 000, 40 стор., рос.м.

6. **Футбольный кубок СССР.** Сборник статей и материалов. Москва. "ФиС". 1939 р. Упор. Ю.І.Ваньят та ін., тир. 10 000, 48 стор., рос.м.

7. **Календарь-справочник физкультурника.** Москва. "ФиС". 1939 р. Упор. Д.П.Якушев, тир. 110 000, 196 стор., рос.м. (футбол – стор. 164-174).

8. **Календарь-справочник физкультурника на 1940 год.** Москва. "ФиС". 1940 р. Упор. Д.П.Якушев і С.Б.Резнік, 340 стор. (ф.11x15), рос.м. (футбол – стор. 271-287).

9. **Футбол. Календарь первенства СССР 1940 года – группа "А".** Москва. Стадіон "Сталінець". 1940 р. Упор. О.С.Перель, тир. 20 000, 16 стор., рос.м.

10. **Футбол. Календарь-справочник на 1940 год.** Москва. Вид. ВКФК. 1940 р., тир. 5 000, 128 стор., рос.м. (відомий у м'якій і твердій обкладинках).

11. **Футбол.** Справочник. Москва. Центр. стадіон "Динамо". 1940 р. Упор. Ю.І.Ваньят, В.І.Дубінін, К.Я.Оганесов, тир. 20 000, 176 стор. (ф.11x15), рос.м.

12. **Футбол. Календарь первенства СССР 1941 года.** Москва-Ленінград. "ФиС". 1941 р. Упор. С.Ільїн і О.Перель, 20 стор., рос.м.

Газети і журнали:

Допоміжні видання:

12. **Спорт.** Ялта. 1921 р., рос.м.

13. **Спорт.** Харків. 1922 р., рос.м.

14. **Известия спорта.** Приложение к журналу "Физическая культура". Москва. 1922 (з липня)-1924 (до липня), рос.м.

15. **Спортивный листок.** Харків. 1922 р., рос.м. (усього 3 випуски у серпні до Всеукраїнської спартакіади)..

16. **Вестник физической культуры** (журнал). Харків. 1922-1930 рр., тир. 1000, рос.м.

17. **Sport** (Спорт) - тижневик. Львів. 1922-1927 і 1932-1934 рр. Ред. Р.Вацек, польс.м.

18. **Stadion** (Стадіон) - тижневик. Варшава. 1923-1932 рр., польс.м.

19. **Красный спорт.** Київ. 1923 р., тир. 1500 (вийшло 6 номерів), рос.м.

20. **Известия физической культуры** (двоптижневий журнал). Москва. ВРФК. 1924-28 рр.

21. **Красный спорт** (тижневик – у 1924 та з жовтня 1933 р., два рази на тиждень – 1925-28 рр.). Приложение к журналу "Физическая культура". Москва. ВРФК і Моск.РФК. 1924 (з липня)-1927 (тир. 15000-25000, 4-8 стор.) і 1933 (з жовтня)-1941 рр. (тир. 50000, 6 стор. малого формату), рос.м.

22. **Спорт** (тижневик). Львів. 1925-1926 і 1936-1937 рр., укр.м.

23. **Спорт** (випуск журналу "Шквал"). Одеса. 1926 р., рос.м.

24. **Физическая культура** (щотижневик). Москва. ВЦСПС. 1928(з серпня)-1929 (до лютого) - вкладка до газети "Труд", 1929 (з лютого)-1932 (до червня) - окремий додаток до газети "Труд" і 1932 (з червня)-1933 (до березня) рр. - самостійне видання, рос.м.

25. **Физкультура и спорт** (щотижневий журнал). Москва. 1928-1941 і 1945 рр., рос.м.

26. **Фізкультурник України** (журнал). Харків. 1931-1935 рр., рос.м.

27. **Готовый к труду и обороне (ГТО).** Харків. 1931-1934 рр., рос.м.

28. **Фізкультура Дніпропетровщини.** Дніпропетровськ. 1931-1936 рр., укр.м.

29. **Фізкультурник-ударник.** Одеса. 1931-1933 рр., укр.м.

30. **Wiadomosci Sportowe** (Спортивні відомості) - тижневик. Варшава. 1931-1939 рр., польс.м.
31. **Крымский физкультурник**. Сімферополь. 1932-1933 рр., рос.м.
32. **Готовий до праці і оборони (ГПО)**. Київ. 1934-1937 рр., укр.м.
33. **Готові**. Львів. 1934-1935 рр., укр.м.
34. **Спорт** (журнал). Київ. 1935-1940 рр., рос.м.
35. **Колхозный физкультурник**. Москва. "Крестьянская газета". 1935 р. (до середини квітня).
36. **Культура и спорт**. Москва. "Крестьянская газета". 1935 р. (з середини квітня)
37. **Оборона и физкультура**. Москва. "Крестьянская газета". 1936-1937 (до травня) рр.
38. **Інформаційний бюлетень СК "Погонь"** (щомісячник). Львів. Вид. з грудня 1935 р. польс.м.
39. **Фізкультурник Одещини**. Одеса. 1935-1936 рр., укр.м.
40. **Фізкультурник-сталінець** (бюлетень). Сталіно (зараз Донецьк). 1936 р.
41. **Змаг**. Львів. 1937-39 рр., укр.м.
42. **Радянський спорт** (двічі на тиждень). Київ. 1938-1939, 1945-48 рр., укр.м.
43. **Інформаційний бюлетень СК ОРБ Золочів**. Золочів. Вид. з кінця 1938 р.
44. **Інформаційний бюлетень СК "Юнак" Дрогобич**. Дрогобич. Вид. з кінця 1938 р.
45. **Інформаційний бюлетень ЛОСФ (Львівського окружного союзу футболу)**. Львів. Вид. у 30-ті рр., польс.м.

Нові знахідки:

Нами, завдяки книжці П.Пилипчука “Футбольні постаті Львова” (2008 р., 160 стор.) знайдені до цього часу неопрацьовані нам матеріали щодо українських футболістів, які після війни залишили Львів та опинилися в інших країнах світу і вже там мали значні досягнення у футболі. Ці досягнення, звичайно, теж потребують розгляду при визначенні рейтингу цих гравців.

По-перше, це відомий тренер збірної Польщі **Казімеж Гурський** – уродженець Львова та вихованець львівського футболу, який до війни грав у РКС Львів (1936-39 рр.) та “Спартак” Львів (1939-41 рр.) і навіть після визволення Львова – у “Динамо” Львів (1944 р.). Потім переїхав до Польщі, де грав у варшавській “Легії” (1945-53 рр.). В цей час 1948 року він зіграв в одному матчі (Данія – Польща) за збірну Польщі. Це лише 16 балів до нашого рейтингу і, нажаль, до переліку 100 найкращих футболістів в часи становлення футболу України він не входить.

По-друге, це львів’янин **Остап Стецьків**, який грав в “Україні” Львів (1941-44 рр.) та “Галичині” Львів (1943 р.). Далі він переїхав до Бельгії (“Олімпік” Шарлеруа), потім до Франції (ФК Ліон), а вже після цього оселився в Канаді, де грав в українських командах Канади та США. В цей період він 1957 року став володарем Кубка Канади і навіть зіграв три матчі за збірну Канади у відбірковому турнірі Чемпіонату світу 1958 року. Ці його досягнення обліковуються за нашими розрахунками 40 балами, що ставить його одразу в другу півсотню кращих українських футболістів часів становлення футболу України, а це 64 місце в переліку найкращих, надрукованому в нашому “Клубі” №26 (“УФ” №128 за 3 вересня). Нажаль ми його раніше не змогли включити до цього переліку.

Ще одне виправлення, яке потрібно зробити – це змінити ім’я футболіста Беци з Йосипа на Йозеф (дивись книжку І.Жирова “Шлях до Олімпу” Про Йозефа Бецу, видану в Ужгороді 2004 року).

А також ми хочемо подякувати відомого статистика українського футболу Юрія Яцину з Дніпродзержинська за доповнення щодо славних вихованців дніпродзержинського футболу: **Віталія Васкевича** – володаря Кубка СРСР 1953 року у складі московського "Торпедо" та **Олександра Воробйова** – півфіналіста Кубка СРСР 1939 року у складі ташкентського "Динамо". Ці доповнення, безумовно, дуже корисні, бо при визначенні рейтингу футболістів нами вони, нажаль, не розглядалися. Саме такі повідомлення й допоможуть нам скласти справжній перелік усіх українських футболістів, які мають якісь досягнення в своїй кар’єрі.

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник – Анатолій Коломієць

Під редактуванням Володимира Баняса

з газети "Український футбол" №136 від 17 вересня 2009 року

Перші кроки футболу України

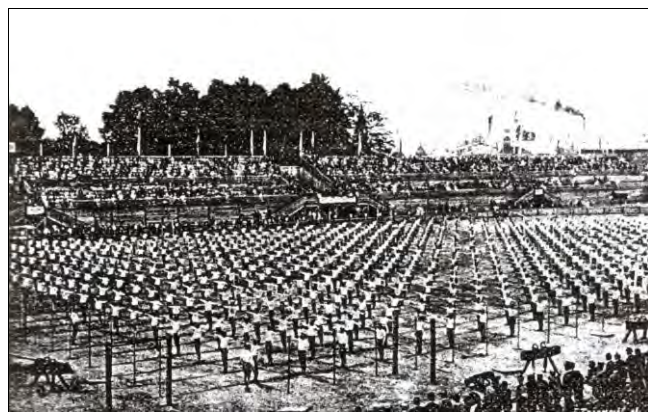
(Продовження. Початок див. "УФ" № 124 за 27.08.2009 р.)

4. Перші стадіони України

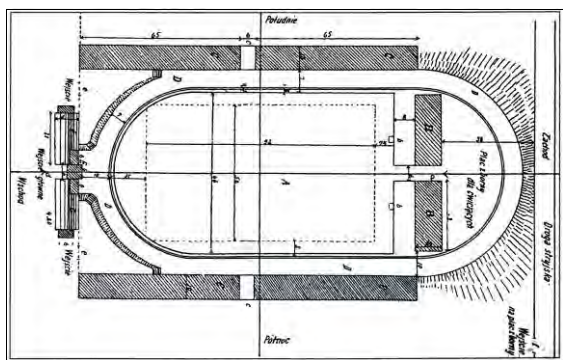
Футбол без місця проведення матчу просто неможливий. Питання визначення перших футбольних майданчиків в містах України, а трохи пізніше вже й справжніх стадіонів з футбольним полем – є одним з важливих в історії зародження і становлення футболу в Україні. Обійти це питання – означає викреслити з історії цього виду спорту дуже цікаві сторінки його історії. Цього допускати не потрібно. Тому одна з сторінок цього номеру "Клубу" буде присвячена українським стадіонам у найбільших містах України, а саме тим місцям, на яких почали проводитися перші футбольні матчі.

Одразу сповістимо шанувальників футболу, що ця тема досить об'ємна за змістом і буде викладена з дуже значними скороченнями, але не розпочати таку розповідь ми просто не маємо права.

Як ми вже визначилися, першими містами в сучасній Україні, де зародилася й вперше була показана мешканцям ця гра, були Львів, Ужгород і Одеса. У Львові, тоді столиці Коронного краю "Галіція та Володимирія" Австро-Угорської імперії, спогадів про перші "дикі" майданчики майже немає. Перший офіційно зареєстрований матч у місті було проведено 14 липня 1894 року і він проходив в рамках чергової загально крайової виставки досягнень саме на новому, спеціально збудованому для II-го зльоту спортивно-гімнастичного товариства "Сокіл" у Стрийському парку стадіоні "Велетень" (іл.1 – гімнастичні вправи на стадіоні та іл.2 – схема стадіону) з трибунами на 10 000 сидячих місць (!!!) та проходив (з-за браку часу та за домовленістю) до першого забитого голу і тому закінчився вже через 7 хвилин. Хоча ніхто не має сумнівів, що футбольні майданчики у Львові з'явилися набагато раніше, адже з правилами гри в футбол бажаючі вже могли ознайомитися 1891 року, коли в місті навіть була надрукована книжка Е.Ценара "Гімнастичні ігри шкільної молоді". Таким чином, документально підтверджено, що **перший справжній стадіон з футбольним полем з'явився на теренах сучасної України саме у Львові 1894 року**. А 1895 року владою Львова була виділена площа на Личакові під забудову ще одного вже більш сучасного стадіону, який мав належати саме

1

2

спортивному товариству "Сокіл". Цей стадіон було відкрито 21 травня 1902 року і він вражав відвідувачів чудовим футбольним полем, біговими доріжками, дерев'яними трибунами для глядачів і наявністю поруч спортивних залів для занять гімнастикою та іншими видами спорту. На цьому стадіоні свої домашні матчі проводила львівська "Лехія", а вже у 40-х роках стадіон передали спочатку ДСТ "Спартак", а потім Львівському Державному інституту фізкультури, якому він належить й досі.

29 червня 1909 року Товариство розваг народу та молоді урочисто відкрило у Львові свій ігровий парк (футбольне поле з критою трибуною на 500 місць та 4 тренувальних майданчики). Ось сюди й перебрався ЛСК "Чарні", якому в парку було виділене місце, де цей клуб обладнав власне поле. А найбільш відомий і титулований львівський клуб "Погонь" вже 1 травня 1913 року до першого чемпіонату Галичини відкрив новий стадіон з центральною критою трибуною на 250 місць (1924 року її переробили на 2000 осіб) на вулиці Стрийській біля вже існуючого стадіону клубу "Чарні" (за радянських часів – стадіон "Динамо"). Перший матч на стадіоні "Погонь" було проведено 1 травня.

На Закарпатті про футбол взнали ще 1893 року, хоча в ужгородській гімназії гімнастика була введена Іштваном Медрецьким з 1875 року, й одразу ввели вивчення правил цієї гри серед гімназистів. А міська влада Ужгорода (тоді це місто мало назву Унгварі) одразу виділила безкоштовно 7 гектарів землі під "справжню спортивну площу". І стадіон досить скоро збудували на лівому березу Ужа, неподалік від тоді залізничного (а зараз шосейного) мосту (тут нині розташовані середні школи №10 та №11). Ця місцевість тоді мала назву "Фізеш" ("Вербова"). Саме тут вперше на Закарпатті було розбито і обладнано футбольне поле. З тих часів напевно жодного спортивного свята не обходилося без товариських матчів з "копаного м'яча", але офіційним все ж прийнято вважати матч 15 серпня 1901 року між ужгородською командою та будапештським атлетичним клубом (БАК) – 0:3. Та цей матч проводився вже не у Вербовій, а на новому сучасному стадіоні за міським парком (нині тут стадіон "Тиса" – колишній "Спартак") і присутніми на матчі були понад 1000 глядачів (вхід зробили платним, щоб покращити стан цієї споруди). До речі, 29 серпня тут же Ужгороді ця команда перемогла збірну команду Кошіце та Пряшова з Словаччини – 4:1. А вже з 1910 року новостворений Ужгородський атлетичний клуб (УАК) проводив свої матчі знову на стадіоні у Вербовій.

В Одесі англійські службовці створили свій Одеський Британський Атлетичний Клуб (ОБАК) навіть раніше – кажуть ще 1878 року, а грали у футбол ще й до створення цього клубу у районі Малофонтанної дороги, недалеко від моря. Але саме ОБАК розпочав своє життя з того, що спочатку збудував для матчів між командами британських представників спеціальний, обладнаний за правилами тих часів (розроблені в Англії ще 1864 р.), футбольний майданчик. Він розміщався на Французькому бульварі (навпроти зараз Одеська кіностудія). Вже значно пізніше поряд з'явилися й футбольні майданчики "Спортінг-клубу", Шереметьєвського клубу спорту (ШК), "Вега"...

У Києві чеські співробітники заводу Гретера і Криванека (зараз ВО "Більшовик") свої матчі на початку ХХ століття вже проводили на майданчику без огорожі й якихось лавок біля заводу – на краю Скакового поля (зараз на цьому місці знаходиться кіностудія ім. Довженка). А вже 1907 року викладачами та студентами в парку Київського політехнічного інституту був збудований елітний, за мірками того часу, майданчик, який одразу розраховувався на проведення футбольних матчів, однак, виключно за участю команди "Політехників". Розміри майданчика - 30x45 сажнів (1 сажень = 2,13 метрів). Трава на футбольному полі майданчика була відсутня, глядачі дивилися матчі стоячи, а дерев'яні футбольні ворота були без сітки з верхньою перекладиною у вигляді даху. Саме на цьому майданчику було проведено перший матч на першість міста 1 жовтня 1911 року.

Та на початку 1912 року акціонерне товариство з восьми пайщиків – розумних підприємців узяло в оренду на 10 років у землевласника Ясногужського з його

4

повинні були брати його в оренду. Будували “Спортивне поле” за зразком паризького “Парк-де-Пренсу” і місткість його передбачала майже 15 000 глядачів, з них на трибунах з лавками – 5 000 (крита – на 1000 нумерованих місць, відкрита – з лавками на 2000 місць по обидві сторони). 12 серпня 1912 року перший в місті стадіон було урочисто відкрито, а кульмінацією свята став футбольний матч між збірною командою чеської колонії в місті та командою спортивного гуртка “Спорт”. Тобто, грали чехи проти німців. Команди корінних киян за оренду поля гроші платити не поспішали. Вперше в Києві за відвідування футбольного матчу й глядачі заплатили гроші. До великого розчарування історія цього стадіону виявилася нетривалою – в роки першої світової війни пожежа майже повністю знищила цю споруду.

У Миколаєві закордонні моряки торговельних суден облаштували футбольними воротами майданчик біля хлібного елеватора ще наприкінці XIX століття, а також потім проводили матчі на Адміралтейській площі та на пустирі біля порту у районі зсипного пункту жужельниці (перегару вугляр для електростанції). Там же почали грати й місцеві команди гімназистів, які випросили старого м'яча у іноземних гравців клубу "Зебра". Грали вони й на майданчику біля містечка інженерних казарм (Дикий сад). А перший офіційно зареєстрований матч між миколаївською "вольной" командою та англійцями відбувся 12 травня 1911 року на майдані біля каторжної тюрми. Перший в Миколаєві міжміський матч між командами Миколаєва та Одеси було проведено на майданчику Адміралтейської площі. Та вже досить скоро миколаївським Атлетик Клубом (створений на базі "Зебри"), який 1912 року став іменуватися Миколаївським Спортивним Клубом, був взятий в оренду майданчик на розі вулиць Садової та Пограничної. Він був добре облаштований і вже 22 липня цього року на ньому навіть продавалися квитки за відвідування матчу.

У Харкові перший футбольний майданчик спорудили теж закордонні спеціалісти, які працювали на заводі "Гельферіх-Саде", у 1907-1908 роках на Старо-Московській вулиці (зараз це Московський проспект і на місці того майданчика височить універмаг "Харків"). А одна з перших місцевих футбольних команд "Стортинг-клуба" вже через два роки розмістила свої майданчики в Земському парку (тепер парк ім. Горького) та на Новій Баварії, неподалеку від фабрики Олексієва (шерстемийки). Створений з 1-ого футбольного клубу 1911 року вже елітний клуб "Фенікс" грав тоді на власному приватному стадіоні на Сумській вулиці навпроти Земського парку. Біля нього спорудили величезну водонапірну башту (її добре видно на іл.5). Фото наведено щоб ніхто не думав що там був якийсь особливий стадіон. Звичайно до львівських споруд йому ой як далеко. Та коли проводили принципові матчі з великою кількістю глядачів, то їх проводили на недалеко розташованому харкавському іподромі. Та все ж більшість харківських команд продовжували грати на запиленій Кінній площі та пустирях Петінки.

Щодо Катеринослава, то вперше футбол тут з'явився вже 1911 року, коли в місті ентузіастами все того ж товариства "Сокіл" був збудований

5

перший і мабуть довгий час все ж єдиний футбольний майданчик (зараз це на розі проспекту Пушкіна та вулиці Ю.Савченка і середньої школи №2). І хоча поле й не відповідало за розмірами вимогам правил футболу та все ж тут зробили декілька дерев'яних трибун для глядачів та почесних гостей.

Щодо ж Донбасу, то тут перший футбольний майданчик з'явився в Юзівці (зараз Донецьк) вже на початку 10-х років ХХ століття. Спочатку тут збудували циклодром (велотрек), але одразу ж його перебудували для проведення матчів з футболу. Щось подібне одночасно з'явилося і в Костянтинівці, де 1912 року поміж хімічним і скляним заводами та робітничим селищем "Собачёвка" був споруджений непоганий стадіон, який поєднував футбольний майданчик з велосипедним треком і навіть трибунами. На нього навіть вхід був платний, тому більшість глядачів переглядало матчі з навколишніх височин і дахів будинків. А 1913 року стадіон був споруджений і в Краматорівці (таку назву тоді мав Краматорськ). Його збудували на правому березі Торця і він мав футбольне поле, бігову доріжку на 400 м, але замість трибун зробили вузькі довгі лавки з обох сторін поля, які вмщали не багато, не мало, але 2000 глядачів.

Хай пробачать нас маріупольці та бердянці, де футбол теж в ці часи вже існував, та на усіх просто не вистачає місця на наших сторінках. Якщо вже про них почати щось казати, то образяться херсонці, севастопольці..., не кажучи вже про івано-франківців (тоді станіславівців). При нагоді ми обов'язково ще повернемося до теми перших стадіонів, то може знайдеться місце й для них.

Перша відома програмка футбольного матчу в Україні

Напевно футболофілам буде цікаво подивитися на першу відому зараз українську програмку футбольного матчу (іл.6). Вона була видана у Харкові ще 1914 року до міжміського товариського матчу між харківським "Саде-Футбол-Клубом" та клубом ОБАК з Одеси, який було проведено 8 квітня на футбольному майданчику Саде-парку (вул. Старомосковська, 103). Програмка була надрукована на одному аркуші у харківській типографії "Печатник" і навіть відомо, що дозвіл на її друкування надав поліцмейстер Сизов.

З програмки можна встановити не тільки склади обох команд, які планувалося вивести на поле, але й результати зустрічей між ними в минулі роки. Також вказано хто саме з гравців ОБАК отримав медалі за перемогу в чемпіонаті Російської імперії 1913 року – 4 британця: Карр, Гаттон, Джекобс і Тауненд, і саме цим харків'яни підкреслили ще раз, що грало четверо іноземців у складі збірної Одеси, замість дозволених трьох.

6

Каталог друкованих видань з футболу України

(Продовження. Початок див. "УФ" №124, 132 за 27.08, 10.09.2009 р.)

Продовжимо інформування шанувальників футболу України щодо друкованих видань з футболу в Україні. Сьогодні ми спробуємо скласти каталог таких видань, які побачили світло на теренах сучасної України після закінчення Великої Вітчизняної війни у повоєнні часи відродження футболу в Україні, а саме з 1945 р. по 1959 р. включно. Перше українське футбольне видання на території Української СРР з'явилося одночасно у Києві та Львові вже 1946 року у вигляді маленької брошурки й, звісно, було нічим іншим, як "Правилами гри". Потрібно було розпочинати все з початку. Секція футболу СРСР вступила до ФІФА і в першу чергу, треба було добре вивчити прийняті в міжнародному суспільстві правила, щоб у зустрічах з закордонними командами не виглядати нікчемами. Закінчилися часи трактування правил на "більшовицький" лад і ніякі вже потурання просто не можливо було застосовувати.

3. Друковані видання за часів 1945-1959 рр.

Книги:

1. Романенко С.Д. **Футбол**. Київ. Держмедвидав УРСР. 1949 р., тир. 10 000, 72 стор. з іл., (ф. 13x20), рос.м. (методика футболу).
2. Товаровський М.Д. **Футбол**. Посібник для секцій колективів фізкультури і спорт шкіл (Б-чка сільського фізкультурника). Київ. "Молодь". 1951 р., тир. 30 000, 136 стор. з іл., (ф. 12x18), укр. м.
3. Сєверов П.Ф., Хелемський Н.А. **Останній поєдинок**. Повість. Київ. "Рад. письменник". 1958 р., тир. 65 000, 280 стор., (ф. 12x17), укр.м. (літературна повість про "матч смерті" - прототип матчу гравців київського "Динамо" за часів окупації).
- 4, 5. Сєверов П.Ф., Хелемський Н.А. **Последний поединок**. Повесть. 1-ше та 2-ге вид. Москва. "ФиС". 1959 р., тир. по 150 000, 260 стор., рос.м.

Допоміжні видання:

1. **Первенство СССР по футболу 1936-1947 гг.** Справочник. Москва. ЦС "Динамо". 1948 р. Упор. О.Перель, тир. 20 000, 92 стор. з іл., (ф. 15x20), рос.м. (статистика).
2. О.Перель. **Футбол. Первенство, Кубок, международные встречи**. Справочник. Москва. Госкультпросветиздат. 1949 р., тир.30 000, 186 стор. з іл., (ф.14x21), рос.м. (статистика).
3. О.Перель. **Футбол. Первенство, Кубок, международные встречи**. Справочник. Москва. ГИКПЛ. 1950 р., тир.30 000, 228 стор. з іл., (ф.15x22), рос.м. (статистика).
4. О.Перель. **Футбол. Первенство, Кубок, международные встречи**. Москва. Воениздат. 1951 р., 160 стор. з іл., (ф.15x23), рос.м. (статистика).
5. **Футбол в СССР**. Справочник. Москва. "ФиС". 1951 р. Упор. В.Фролов, тир. 100 000, 160 стор. з іл., (ф.13x20), рос.м. (історія та статистика).
6. О.Перель. **Футбол. Первенство, Кубок, международные встречи**. Москва. Воениздат. 1952 р., 168 стор. з іл., (ф.15x23), рос.м. (статистика).
7. **Футбол. Первенство, Кубок, международные встречи**. Справочник. Москва. "Медучпособие". 1954 р. Упор. О.Перель, тир. 30 000, 100 стор. з іл., (ф.24x17), рос.м. (альбом, статистика).
8. Анд.Старостін. **Soviets football. 60 years**. (Радянський футбол. 60 років). Лондон (Великобританія). "Soviet News". Буклет №18. 1957 р. 52 стор. з іл., (ф. 14x21), англ.м.
9. **Футбол в СССР**. Москва. "ФиС". 1957 р. Упор. А.Качалов, тир. 50 000, 64 стор. з іл., (ф. 16x24), рос.м.
10. Гранаткін В.О. **Международные встречи советских футболистов**. Москва. "ФиС". 1957 р., тир. 30 000, 104 стор., (ф.13x20), рос.м.
11. Набоков Б.П., Туров Б.І. **256 международных матчей 1957 г.** Москва. "ФиС". 1958 р., тир. 35 000, 104 стор. з іл., (ф.13x20), рос.м.
12. Перель О.С. **Отечественному футболу 60 лет (1898-1958)**. Материалы для пропагандистов и агитаторов. Москва. "Сов. Россия". 1958 р., тир. 10 000, 80 стор., (ф.15x22), рос.м.

Брошури:

1. **Футбол. Правила гри**. Київ-Львів. ДВТЛУ. Відп. Ф.Курочкін. 1946 р., тир. 10 000, 24 стор., (ф. 9x13), укр.м. (методика).
2. **"Динамо" Києв**. Учасник первенства СССР по футболу. Москва. "Моск. большевик". 1948 р. Ред.М.Семечкін, тир. 100 000, 32 стор. з іл., (ф. 10x14), рос.м. (фото).
3. **"Шахтар" Сталіно**. Майстри футболу. Київ. "Рад. Україна". 1949 р., тир. 30 000, 32 стор. з іл., (ф. 10x14), укр.м. (фото).
4. **"Динамо" Київ**. Майстри футболу. Київ. "Рад. Україна". 1949 р., тир. 70 000, 32 стор. з іл., (ф. 10x14), укр.м. (фото).
5. **"Локомотив" Харків**. Майстри футболу. Київ. "Рад. Україна". 1949 р., тир. 30 000, 32 стор., (ф. 10x14), укр.м. (фото).

6. Романенко С.Д. **Футбол – народний вид спорту**. Київ. АН УРСР. 1950 р., тир. 15 000, 20 стор., (ф. 13x17), укр.м. (історія, методика).
7. Романенко С.Д. **Футбол** (Б-чка фізкультурника). Київ. “Молодь”. 1956 р., тир. 45 000, 30 стор.
8. Романенко С.Д. **Футбол**. Київ. “Молодь”. 1959 р., тир. 40 000, 28 стор., укр.м.

Допоміжні видання:

1. Перель О.С. **25 лет международных встреч советских футболистов 1922-1947**. Москва. ЦР “Динамо”. 1948 р., тир. 30 000. 46 стор., рос.м.
2. **Сборная СССР**. Москва. Мосполиграфпром. 1956 р., тир.50 000, 20 стор. з іл., (ф.10x16), рос.м.

Буклети:

1. **Мастера футбола**. Київ. “Горкоопинсоюз”. 1948 р. Упор. Ф.Акопов, 4 стор. з іл. (ф. 9x12), рос.м.

Довідники-календарі:

1. **Футбол. Харьков в играх на первенство СССР 1948 г.** Харків. Харківський комітет з справ фізкультури і спорту. 1948 р., тир. 7 000, 20 стор., (ф. 15x20), рос.м.
2. **Футбол. Первенство СССР 1949 г. Первая группа. Календарь игр второго круга**. Київ. Ст. “Динамо”. 1949 р., 4 стор. з табл. - буклет, (ф. 15x20), рос.м.
3. **Футбол 1950 г.** Справочник-календарь. Київ. “Київська правда”. 1950 р., тир. 50 000, 64+8 (2-ге коло) стор., (ф. 10x14), рос.м.
4. **Футбол. Первенство СССР 1950 года. Календарь игр на апрель**. Київ. Респ. ст. ім. Хрущова. 1950 р., 4 стор. з табл. - буклет, (ф. 18x23), рос.м.
5. **Первенство СССР 1951 г. Футбол. Класс “А”**. Київ. Ст. “Динамо”. 1951 р., тир. 10 000, 52 стор. з іл., (ф. 11x14), рос.м.
6. (Футбольний календар). Ужгород. 1952 р.
7. (Футбольний календар). Харків. 1952 р.
8. (Футбольний календар). Дніпропетровськ. 1954 р., тир. 5 000, 16 стор.
9. (Футбольний календар). Сімферополь. 1954 р.
10. (Футбольний календар). Сталіно. 1954 р.
11. **Футбол-55**. Справочник-календарь. Київ. “Молодь”. 1955 р. Упор. П.Безсмертний, тир. 100 000, 96 стор. з іл., (ф. 10x13), рос.м.
12. **Календарь игр на первенство СССР по футболу в 1955 году. Класс “А”. Первый круг**. Київ. Тип. МВС України. 1955 р., тир. 10 000, 14 стор. + 2 табл., (ф. 7x9), рос.м.
13. (Футбольний календар. 2-ге коло). Дніпропетровськ. 1955 р., тир. 3 000, 64 стор.
14. (Футбольний календар). Львів. 1955 р.
15. **Футбол 1955 г.** Календар-довідник. Одеса. 1955 р., 64 стор.
16. (Футбольний календар. 2-ге коло). Сталіно. 1955 р.
17. **Футбол 1955. Ужгородський “Спартак”**. Ужгород. 1955 р., тир. 5 000, 52 стор.
18. **“Шахтер” Сталино. Мастера кожного мяча. Первенство СССР**. Сталіно. Облвидат. 1955 р., тир. 100 000, 64 стор., рос.м.
19. (Футбольний календар). Кіровоград. 1955 р.
20. (Футбольний календар). Полтава. 1955 р.
21. **Футбол 1956**. Календарь-справочник. Київ. “Молодь”. 1956 р. Упор. П.Безсмертний, тир. 100 000, 128 стор. з іл., (ф. 10x13), рос.м.
22. **Справочник-календарь по футболу. Сезон 1956 г.** Київ. Ст. ім. Хрущова. 1956 р. Відп. Р.Кондель, тир. 10 000, 64 стор., (ф. 9x11), рос.м.
23. **Футбол 1956. Первенство СССР. 1 круг**. Сталіно. 1956 р., тир. 30 000, 48 стор., рос.м.
24. (Футбольний календар). Кіровоград. 1956 р.

25. **Футбол 1957.** Календарь-справочник. Київ. “Молодь”. 1957 р. Упор. П.Безсмертний, тир. 200 000, 144 стор. з іл., (ф. 10x12), рос.м.
26. **Календар-довідник з футболу. Сезон 1957 р.** Київ. Ст. ім. Хрущова. 1957 р. Відп. Р.Кондель, тир. 7 500, 80 стор., (ф. 10x14), укр.м.
27. (Футбольний календар. 2-ге коло). Одеса. 1957 р.
28. (Футбольний календар. 1-ше коло). Львів. 1957 р.
29. (Футбольний календар). Ворошиловград. 1957 р.
30. **Футбол в Запоріжжя. 2-ой круг.** Запоріжжя. Облвидат. 1957 р. Упор. Г.Свистун, М.Федець, А.Москаленко, тир. 8 000, 48 стор. з іл., (ф.10x13), рос. м.
31. (Футбольний календар). Полтава. 1957 р.
32. **Календар-довідник з футболу. 1 коло. Сезон 1958 р.** Київ. Ст. ім. Хрущова. 1958 р. Відп. Р.Кондель, тир. 12 000, 96 стор. з іл., (ф. 10x14), укр.м.
33. (Футбольний календар. 2-ге коло). Сталіно. 1958 р., тир. 35 000, 56 стор.
34. (Футбольний календар. 1-ше коло). Львів. 1958 р.
35. (Футбольний календар. 2-ге коло). Львів. 1958 р.
36. **Футбольний Миколаїв. Змагання першості СРСР і міжнародні зустрічі. 1 коло. 1958 р.** Миколаїв. Обл. вид. 1958 р. Упор. Б.Аров та ін., тир. 10 000, 36 стор.
37. (Футбольний календар. 2-ге коло). Миколаїв. 1958 р.
38. (Футбольний календар). Ворошиловград. 1958 р., тир. 10 000, 62 стор.
39. (Футбольний календар). Запоріжжя. 1958 р.
40. (Футбольний календар). Сімферополь. 1958 р., тир. 30 000, 112 стор.
41. (Футбольний календар). Херсон. 1958 р.
42. (Футбольний календар). Кіровоград. 1958 р.
- 43, 44. **Футбол 1959.** Календар-довідник. Київ. КОКДВ. 1959 р. Упор. П.Безсмертний, тир. 150 000, 128 стор. з іл., (ф. 10x13), укр.м. і рос.м.
45. **Футбол. Календар-довідник. Сезон 1959 р.** Київ. Упр. спорт. споруд. 1959 р. Упор. Р.Кондель, тир. 15 000, 104 стор. з іл., (ф. 9x14), укр.м.
46. (Футбольний календар). Сталіно. 1959 р., тир. 30 000, 100 стор.
47. (Футбольний календар. 2-ге коло). Харків. 1959 р., тир. 20 000, 100 стор.
48. (Футбольний календар. 1-ше коло). Львів. 1959 р., тир. 20 000, 68 стор.
49. (Футбольний календар. 2-ге коло). Львів. 1959 р.
50. (Футбольний календар). Дніпропетровськ. 1959 р., тир. 45 000, 48 стор.
51. (Футбольний календар). Запоріжжя. 1959 р., тир. 30 000, 64 стор.
52. **Футбол 1959.** Довідник-календар. Луганськ. Обл. вид. 1959 р. Упор. В.Смага, тир. 40 000, 40 стор.
53. (Футбольний календар. 1-ше коло). Миколаїв. 1959 р.
54. (Футбольний календар. 2-ге коло). Миколаїв. 1959 р.
55. **Футбол. Календарь-справочник 1959 года.** Одеса. 1959 р. Ред. Б.Галинський, тир. 25 000, 48 стор. з іл., (ф. 10x14), рос.м.
56. (Футбольний календар). Вінниця. 1959 р., тир. 15 000, 120 стор.
57. (Футбольний календар). Дніпродзержинськ Дніпропетровської обл. 1959 р.
58. (Футбольний календар). Черкаси. 1959 р.
59. (Футбольний календар). Рівне. 1959 р.
60. (Футбольний календар). Кіровоград. 1959 р.

Допоміжні видання:

1. **Календарь первенства СССР по футболу 1945 г. 1 группа.** Москва. ЦР “Динамо”. 1945 р., тир. 10 000, 6 стор., рос.м.
2. **Первенство СССР по футболу 1946 г.** Календарь-справочник. Москва. “ФиС”. 1946 р. Упор. О.Перель, тир. 20 000, 48стор., (ф. 13x20), рос.м.
3. **Кубок СССР по футболу. 6-20 октября 1946 г.** Москва. Ст. “Динамо”, “Вечерняя Москва” 1946 р., тир. 25 000, 8 стор., (ф. 10x14), рос.м.
4. **Первенство СССР по футболу, 1947 год.** Справочник. Москва. “Вечерняя Москва”. 1947 р. (Упор. А.Лясс), тир. 100 000, 32 стор. з іл., (ф. 10x15), рос.м.

5. **Кубок СССР 1947 года.** Календарь-справочник. Москва. Ст. “Сталінець”. 1947 р. Упор. Ю.Ваньят, тир. 10 000, 24 стор., (ф. 13x18), рос.м.
6. **Первенство СССР по футболу. 1948 год.** Справочник. Москва. “Вечерняя Москва”. 1948 р., 16 стор. з іл., (ф. 10x14), рос.м.
7. **Первенство СССР по футболу. 1948 год. 2-й круг.** Москва. “Вечерняя Москва”. 1948 р., тир. 100 000, 8 стор. - буклет, (ф. 10x14), рос.м.
8. **Футбольный Кубок страны.** Москва. ЦР “Динамо”. 1948 р. Ред. М.Семячкін, тир. 100 000, 48 стор. з іл., (ф.14x21), рос.м.
9. **Первенство СССР по футболу 1949 года.** Календарь-справочник. Москва. “ФиС”. 1949 р. Упор. В.Гранаткін, С.Льїн, тир. 60 000, 48 стор. з іл., (ф. 15x22), рос.м.
10. **Кубок СССР по футболу 1949 года.** Москва-Ленінград. “ФиС”. 1949 р. Упор. В.Гранаткін, С.Льїн, тир. 100 000, 48 стор. з іл., (ф. 13x20), рос.м.
11. **Футбол. Первенство СССР 1950 года.** Москва. “ФиС”. 1950 р. Упор. В.Гранаткін, С.Льїн, тир. 10 000, 80 стор. з іл., (ф. 13x20), рос.м.
12. **Футбол. Первенство СССР 1950 года. 2-й круг.** Справочник по футболу. Москва. “ФиС”. 1950 р. Упор. В.Гранаткін, С.Льїн, тир. 200 000, 64 стор. з іл., (ф. 13x20), рос.м.
13. **Кубок СССР по футболу 1950 года.** Справочник. Москва. “ФиС”. 1950 р. Упор. В.Архіпов, Ю.Ваньят, тир. 50 000, 64 стор. з іл., (ф. 13x20), рос.м.
14. С.А.Савін. **Первенство СССР по футболу. 1951 год.** Москва. “ФиС”. 1951 р., тир. 100 000, 64 стор., (ф. 13x20), рос.м.
15. **Кубок СССР по футболу 1951 г.** Москва. “ФиС”. 1951 р. Упор. В.Архіпов, Ю.Ваньят, тир. 15 000, 48 стор. з іл., (ф. 13x20), рос.м.
16. В.М.Архіпов. **Первенство СССР по футболу 1952 г.** Москва. “ФиС”. 1952 р., тир. 75 000, 72 стор., (ф. 13x20), рос.м.
17. **Первенство СССР по футболу 1953 года. 2-й круг.** Москва. “ФиС”. 1953 р., тир. 50 000, 32 стор., (ф. 13x20), рос.м.
18. **Футбол 1954 год.** Москва. Ком. по фіз. культ. і спорту при РМ СРСР. 1954 р., тир. 1 000, 152 стор., (ф. 9x12), рос.м.
19. **Соревнования по футболу 1954 и 1955 гг.** Москва. “ФиС”. 1955 р. Упор. А.Меньшиков, Б.Туров, тир. 200 000, 80 стор., (ф. 13x20), рос.м.
20. **Соревнования по футболу 1955 и 1956 годы.** Справочник-календарь. Москва. “ФиС”. 1956 р. Упор. А.Меньшиков, тир. 25 000, 89 стор., (ф. 13x20), рос.м.
21. **Соревнования по футболу 1956-57 гг.** Справочник-календарь. Москва. “ФиС”. 1957 р. Упор. А.Меньшиков, тир. 100 000, 80 стор., (ф. 13x20), рос.м.
22. **Футбол 1957.** Справочник-календарь. Москва. Центр. ст. ім. Леніна. 1957 р. Упор. В.Архіпов, А.Качалов, Н.Разумовський, тир. 100 000, 52 стор. з іл., (ф. 12x19), рос.м.
23. **Соревнования по футболу 1958 г.** Москва. “ФиС”. 1958 р. Упор. А.Меньшиков, тир. 100 000, 64 стор., (ф. 13x20), рос.м.
24. **Футбол 1958.** Справочник-календарь. Москва. Центр. ст. ім. Леніна. 1958 р. Упор. В.Архіпов, А.Качалов, тир. 200 000, 64 стор. з іл., (ф. 13x20), рос.м.
25. **Справочник-календарь по футболу 1958 год.** Москва. Центр. ст. ім. Леніна. 1959 р. Упор. А.Качалов, А.Леонтьєв, А.Архіпов, тир. 200 000, 64 стор. з іл., (ф. 14x19), рос.м.

Допоміжні видання:

Газети і журнали:

1. **Фізкультура і спорт.** Київ, 1945-1965 р., рос.м. - до 1957 р., укр.м. – з 1957 р. (щомісячний журнал).
2. **Советский спорт.** Москва., з березня 1946 р. по 1991 рр., рос.м. (газета).
3. **Спортивна газета** (тричі на тиждень). Київ, з 1949 р., укр.м.
4. **Спорт в СССР** (додаток до журналу “Советский Союз”). Москва, з 1953 р., рос., англ., франц., угор., іспан. і нім. м. (щомісячний журнал).
5. **Спортивные игры.** Москва. 1955-1990 гг., рос.м. (щомісячний журнал).

* * *

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник – Анатолій Коломієць Під редактуванням Володимира Банеса

Анатолій
КОЛОМІЄЦЬ

РУБРИКА

**"КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ
УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ"**

У ГАЗЕТІ "УКРАЇНСЬКИЙ ФУТБОЛ"
БЕРЕЗЕНЬ 2009- СІЧЕНЬ 2010

Частина 8

2021

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник – Анатолій Коломієць

Під редактуванням Володимира Баняса

з газети "Український футбол" №140 від 24 вересня 2009 року

Перші кроки футболу України

(Продовження. Початок див. "УФ" №№124, 136 за 27.08, 17.09.2009 р.)

5. Перші футбольні команди спортивних організацій України

Звичайно, потребує значної уваги створення офіційних (не "диких") футбольних команд в містах на теренах сучасної України. Бо саме ці команди в часи до першої світової війни були першими учасниками перших чемпіонатів міст, а також саме вони поставляли кращих своїх представників до збірних команд цих міст. А ті вже захищали честь міст у змаганнях більш високого рівня – чемпіонатах країн або автономних країв (тоді двох імперій – Російської та Австро-Угорської). Ці футбольні команди в ті часи, як правило, створювалися при офіційно зареєстрованих спортивних організаціях (товариствах, клубах, гуртках тощо). Самостійних футбольних клубів та ще й професійних в Україні тоді ще не існувало. Доля повернулася до них неоднозначно. На сході України про це за часів "советів" і мови не могло бути, а на заході України вони отримали з часом статус професійності. Хоча, відверто, кажучи значної, особливої різниці між східними і західними командами не було. В кращих командах гравці грали й тренувалися щоденно і отримували заробітну платню за свою працю – чи в товаристві, чи на якомусь підприємстві чи у відомстві, до якого вони належали. Ті й інші, чим краще грали, тим більше заробляли, а чи це було у вигляді премій, чи підвищення окладів, мало кого цікавило.

Як це вже відомо читачам, перший спортивний клуб, щоб там не казали, але з'явився в Одесі – Одеський Британський Атлетик-Клуб (ОБАК), хоча... він був суцього іноземним і мешканцям Одеси дорога до нього була закрыта аж до початку ХХ століття. Та й після цього туди прийняли усього декількох обранців, тобто придбали (як це й зараз скрізь робиться), а ось чи платили їм гроші – й досі невідомо. Напевно ні, бо бути членом такого клубу вже була велика честь для одесита і ніякі навіть великі гроші з цим не можна було порівнювати. В інших великих містах сходу України першими трохи пізніше з'явилися команди на підприємствах, власниками яких були теж іноземці, здебільшого чехи – провідники Сокольської системи фізичного виховання, і грали в цих командах перед усім іноземні співробітники.

На заході України – в Галичині та Підкарпатській Русі, звісно, сокольський рух був дуже поширений і тому саме тут першими почали створюватися так звані

2

1

"гімнастичні товариства" під єдиною назвою - "Сокол", а вже при них створювалися й футбольні команди. У Львові – центрі Галичини, таке товариство (**Towarzystwo Gimnastyczne Sokol**) з'явилося першим ще 1867 року (про це свідчить книжка Х.Цепника. Сорокаліття львівського "Сокола" (1867-1907). Львів. 1907 р.), але перша футбольна команда "Сокол" була створена лише 1894 року (офіційна емблема на іл.1) - грали в першому історичному

матчі, який відкрив літопис футболу України. Тому саме з батьківщини футболу України ми й почнемо розповідь про перші команди України, тим більше що у Львові вони першими й були створені. 1903 року тут студентами першої реальної школи була заснована футбольна команда під назвою "**Слава**" (іл.2). Ініціаторами її утворення були К.Солтинський, Л.Шерауц, Е.Хапка і В.Паппіус. І саме цього ж року учні третьої та шостої гімназій утворили **Львівський Клуб Спортовий "Лехія"** (іл.3). Ініціаторами створення цього клубу були Максимілян Дудрик і Тадеуш Кухар.

3

Та 1904 року у Львові з'явилося ще два вже спортивних клуби з футбольними командами. По-перше, це **Львівський Клуб Спортовий "Чарні"** (з

4

української – "Чорні") за кольором футболок (іл.4) – спадкоємець існуючої вже "Спарти", а по-друге, з ініціативи Євгеніуша П'ясецького спортивний клуб четвертої гімназії – **КГС (Клуб Гімнастично-Спортовий)**. Саме в листопаді цього року відбулися перші поєдинки "Слави" та КГС (3:0 і 2:0). Головою ЛКС "Чарні" було обрано Казимира Солтинського, а капітаном команди був Валер'ян Паппіус. У складі команди в перші роки її створення грали: А.Салік, К.Солтинський, Я.Гертель, Л.Дудрик, Я.Бергер, Я.Войцеховський, В.Ядовський, Л.Шерауц, Й.Бізон, В.Паппіус, Й.Їжицький.

1905 року між футбольними командами створених спортивних організацій відбувся перший неофіційний чемпіонат Львова і його першим переможцем став ЛКС "Чарні". Футбольна команда цього клубу вже наступного року разом з командою КГС виїжджала до Кракова, де провела 4 червня перший міжміський матч зі збірною командою учнів середніх шкіл Кракова й перемогла – 2:0. Кращим гравцем цього матчу було визнано львів'янина Шелпаковського. А через два дні команда КГС Львів перемогла учнів Кракова навіть 4:0. До речі, матчі проходили на футбольному майданчику з розмірами поля 60x30 метрів, а гра тривала два тайми по 30 хвилин кожен.

Вже 1906 року при Першій Українській академічній гімназії було створено - **УСК (Український Спортивний Кружок)** – безпосередній спадкоємець того самого першого "Сокола" на українських землях, адже саме в статуті "Сокола" було вказано, що це Українське Спортивне Товариство. Статут в той час писав професор Іван Боберський – вчитель української гімназії, він же й створив і УСК Львів через 13 років, коли побачив, що футболом серйозно почали займатися лише в польських учбових закладах.

Саме в цей час у футболі Львова розпочалося якесь незрозуміле розподілення клубів за національностями. Наприклад, вже наступного року учні польських гімназій української національності вирішили створити своє окреме **Українське Спортивне Товариство "Дніпро"**, серед футболістів якого виділялися Зиновій Дума, Костянтин Гусаківський і Володимир Богоніс.

А ще восени 1907 року відбулося об'єднання клубів "Лехії" та КГС в єдиний Львівський Клуб Спортовий, який за пропозицією представника "Лехії" отримав назву **ЛКС "Погонь"** (іл.5). як символ мужності та благородства від назви середньовічного знаку литовського князівства – фігури лицаря в озброєнні на коні (у подальшому цей елемент геральдики Литви був поєднаний з польським срібним орлом в єдиний герб Польського королівства). Першим головою ЛКС "Погонь" обрано Євгеніуша П'ясецького, а у витоків клубу стояли від "Лехії" - Орест Жулинський, Мар'ян Штейгер, Тадеуш Кухар і від КГС – Мар'ян Білор, Рудольф Гібель, Едвард Маріон і Станіслав Полякевич. До речі, вже 1908 року було затверджено статут клубу "Погонь", а "Лехія" чомусь узяла й відродилася знову як самостійний клуб. Таким чином, від "Слави" з'явився ЛКС "Чарні", а від КГС – ЛКС "Погонь".

5

В цьому ж році в рамках двох турнірів львівського "Товариства розваг народу і молоді" (можна вважати чемпіонатами Львова) відбулися й історичні матчі між цими клубами Львова – перший завершився перемогою "Погоні" – 5:2, а другий перемогою "Чарні" - 2:1. І вже тоді ще у рік дебюту "Погоні" тренував її... чеський фахівець Кароль Вопанецький (до цього – тренер "Славії" Прага). До речі, в першому з цих турнірів "Погонь" та "Чарні" грали трьома командами (друга та третя команди клубу "Чарні" мали назви "Лауда" та "Юнак". І хоча у цих обох чемпіонатах Львова кращими за набраними очками була друга команда «Погоні», але перемогу організатори турнірів віддали "Чарні" з-за зловживань "Погоні" (наприклад, щоб вийти у фінал двом її командам, перша програла другій з рахунком 9:29).

1908 року, продовжуючи поділення клубів за національностями, у Львові з ініціативи Адольфа Кона з'явився перший єврейський спортклуб – **Жидівський Клуб Спортивний (ЖКС) "Гасмонея"** (іл.6), який відокремився від єврейського гімнастичного товариства "Дрор". А 22 вересня 1911 року українські спортклуби поєдналися при ще існуючому Руханковому товаристві "Сокіл-Батько" в єдине

6

7

Спортивне Товариство (СТ) "Україна" (іл.7). Перший матч футбольної команди цього товариства було проведено 15 жовтня з своїми старшими братами з клубу УСК, який вона програла – 1:2. В цьому матчі в команді СТ "Україна" грали: С.Королик, В.Богоніс, К.Мацюррак, Д.Вахняник, К.Жуковський, С.Гайдучок, Р.Носковський, А.Зелений, І.Тружанко, В.Козаревич і Х.Лучаківський.

В першому чемпіонаті Галичини 1913 року львівські клуби "Погонь" і "Чарні" зайняли лише відповідно третє та четверте місця серед чотирьох учасників класу "А", пропустивши вперед команди Кракова. А там вже й розпочалася перша світова війна.

На Буковині перша футбольна секція була заснована після того, як до Чернівецького університету 1902 року приїхали спеціалісти угорського походження – Професст, брати Мауери та Вільмер. Студенти університету збиралися невеличкими групами, вивчали правила гри, проводили тренування, а також показові виступи. А 1903 року в Чернівцях був заснований і перший футбольний клуб – **Дойчен Футболен Клуб (ДФК)**, а вже 1910 року був заснований і єврейський **футбольний клуб "Гакоах"**. Перший чемпіонат Буковини було проведено вже 1908 року і першим чемпіоном був саме ДФК Чернівці. Відомий ще один чернівецький клуб тих часів, а саме **Буковинський всезагальний спортклуб**.

На закарпатській землі ужгородські сокольські команди довгий час грали без найменувань і лише вже 1910 року футбольна команда з'явилася при новоствореному **Ужгородському Атлетичному Клубі (УАК)** і свій перший матч вона провела цього року вдома з командою ШАЦ - Атлетичного клубу з угорського міста Шаторалуйгель, який програла – 2:3. Відомий склад ужгородців: Курак – Іжак, Борош – Кочіш, Ап'ярі, Фенник – Готліб, Сатала, Ліпот, Феєр-1, Феєр-2, Арваї.

У Одесі у футбол на початку ХХ століття навіть якщо й грали "дикі", ніде не зареєстровані команди, то важко уявити собі, чим вони грали, де грали та за якими правилами. Про це навіть у "Ежегоднике Всероссийского Футбольного Союза за 1912 год" вказано чітко, що перші "русские" гравці у клубі ОБАК з'явилися тільки 1899 року. Є документально непідтверджені відомості про те, що перші матчі між мешканцями Одеси проходили поміж учнями казенного

8

реального училища, де заводилою був Сергій Уточкін – відомий пізніше український авіатор, якого запрошували грати й у ОБАКу, та учнями 2-ої гімназії. А вже 1907 року була створена футбольна команда при приватній гімназії Юнгмейстера, де вчителями і її засновниками були англійці, яка навіть перемогла ОБАК – 1:0. 1908 року з'явився й перший місцевий офіційний **Одеський кружок футболу (ОКФ)** – іл.8, який заснували залізничники. Цього ж року був створений і спортивний кружок при 3-ій гімназії полковником В.І.Шереметьєвим, який так й іменувався – **Шереметьєвський кружок спорту (ШКС)**. А 1909 року вже був проведений неофіційний чемпіонат міста, переможцем якого став клуб ШКС.

9

1911 року з'явився й **"Стортінг-клуб"** (іл.9), який спочатку іменувався як "Стад де Одеса". Інші футбольні команди при спортклубах **"Флорида"**, **"Вега"** (іл.10), **"Індо"** - Індо-Європейського телеграфу, німецькому **"Турн ферайн"**

і грецькому **"Вікторія"** з'явилися теж цього року. Але не треба забувати й про команди, де грали діти пролетарів, а саме **"Чорне море"**, **"Левадія"**, **"Чорний ящик"**, **"Кречет"**, **"Шанхай"**, **"Жерстяний чайник"**, **"Швейцарська долина"**... Адже саме в цих командах набували майстерності зірки футболу Одеси 20-30-их років.

10

В першому офіційному чемпіонаті Одеси 1911 року - весна (перший матч 20 лютого) грали п'ять клубів: ШКС, ОКФ, ОБАК, "Вікторія" та "Стад де Одеса". Перші місця поділили ШКС та ОБАК. Але Кубок журналу "Спортивная жизнь" (виходив лише у 1910-1911 роках) отримав лише ОБАК. Цього ж року в

Одесі британські футболісти запропонували проводити першість міста за традиційною для Англії схемою – осінь-весна. Другий чемпіонат Одеси 1911/12 рр. теж завершився з двома переможцями, на цей раз ОБАКУ створив компанію “Спортінг-клуб” (СК), де провідним гравцем був відомий Григорій Богемський. У третьому чемпіонаті 1912/13 рр. перемогла команда Шереметьєвського кружка спорту, яка отримала вже Кубок Джекобса – голови Одеської Футбольної Ліги. Відомий склад цієї команди: Васильєв, Тихонюк, Болгаров, Барський, Гізер, Гаврилов, Фаленський, Яворський, Прокопов, Злочевський і Чорба.

У четвертому чемпіонаті Одеси 1913/14 років чемпіоном Одеси став “Спортінг-клуб”, в якому грали: Погорелкін, Данилов, Ангерт, Іванов, П.Касабудський, Геслер, Дихно, Вітіс, Богемський, Соболевський, Борецький. У п’ятому і шостому чемпіонатах першими з значним відривом були відповідно ШКС та СК.

У Миколаїв футбол, як і в Одесу, завезли іноземні моряки торгових суден, але вже на початку ХХ століття в футбол тут грали й команди гімназії та реального училища. 1906 року при середньому механіко-технічному училищі (зараз Суднобудівний інститут) було створено першу місцеву команду “Техніки” (організатори – М.Збинський, О.Коротков і В.Медвідь). Потім з’явилися команди в робітничому селищі Піски та в інших районах міста. Але перший офіційний **Футбол-Клуб** місцевої англійської колонії створив 1908 року службовець хлібної контори Чарльз Бейт і назвав його “Зebra” (іл.11). А вже наступного року було організовано **1-й миколаївський спортивний гурток “Діагор”**.

З футбольної команди цього гуртка вийшли такі майстри, як Рябов, Верман, Миронов, брати Полегеньки, які потім разом з кращими футболістами гімназії та техніків грали у складі команди “Зebra” або вже 1911 року захищали честь **“1-ої николаєвської вольної команди”**, яка була створена на базі гуртка “Діагор”. До речі, відомо хто грав в клубі “Зebra” 1911 року: Штейнігер, Бет, Верман, Севастопольський, Збинський, Казарновський, Манцбендель, Панхоке, Кремер, Вінер, Рябов, Дмитрієв, Миронов, Філіппов, Сібер... Та вже 1912 року “Зебру” перетворили в **“Миколаївський Атлетичний клуб”** і зробили це Босаліні, Багне, Бейт, Клінч і Збинський, а грали цього року за цей миколаївський клуб: Грін, Грицуненко, Костін, Масанжинов, Ляшенко, Філіппов, Харитонов, Вінер і Петля. Відомий і склад все ще існуючої команди “Діагор”: Урсулов, Верман-1, Лейзерович, Верман-2, Миронов, Масанжинов-2, Беляєв, Дмитрах, Рябов, Степанов, Алексєєв. Склади команд наведені хоча б для того, щоб читач побачив, що в ці роки в Миколаєві не було жодного поділення команд за національністю гравців. Тобто, у протигагу західному Львову тут команди навпаки вже були інтернаціональними.

11

1912 року, ще в березні, щоб стати повноправним членом Всеросійського Футбольного Союзу (ВФС) вирішили хоча б для початку офіційно зареєструвати статут Миколаївського Атлетичного Клубу і його чомусь вже назвали “Миколаївським Атлетік-Клубом”. Потім було проведено й перший чемпіонат Миколаєва, в якому прийняли участь команди Миколаївського Атлетік-Клубу, “Діагора”, **“Флориди”**, **“Гаммарі”**, **“Спорта”**, **“Феміди”**, **“Везувія”**, **“Уніону”** та **“Николаєвського кружка футбол”** (НКФ). Та через те, що значно сильнішою за усіх була команда “Атлетік-клуб”, то її усі одразу визнали чемпіоном міста, а всі інші команди змагалися у класі “Б”, де переможцем стала команда “Діагор”. Але статут “Атлетік-Клубу” так просто затвердити у градоначальника не вдалося, і його вже прийняли 1913 року, коли змінили назву клубу на просто **“Спортивний клуб”** (іл.12).. Саме під цією

12

назвою він і увійшов до ВФС.

1913 року чемпіонат Миколаєва не проводився, а 1914 року він був проведений лише у вигляді двох зустрічей “Уніону” та “Спортивного клубу” (переміг “Уніон”). 1915 року було проведено тільки весняний чемпіонат міста і знову між цими двома клубами (переміг знову “Уніон”). 1916 року до них приєднався ще й **“Русский сокол”**. Цього разу чемпіонат було проведено весною та осінню по двом категоріям цих команд. Чемпіоном Миколаєва в обох першостях став “Спортивний клуб”.

Каталог друкованих видань з футболу України

(Продовження. Початок див. "УФ" № 124, 132, 136 за 27.08; 10, 17.09.2009 р.)

Продовжимо інформування шанувальників футболу України щодо друкованих видань з футболу в Україні. Сьогодні ми наведемо каталог таких видань, які побачили світло на теренах сучасної України в період перших його значних успіхів на всесоюзній арені та перших кроків на міжнародній, а саме з 1960 р. по 1965 р. включно. Створена в СРСР Федерація футболу СРСР твердо стала на ноги в світовому суспільстві, а кращі радянські футбольні команди майстрів почали приймати участь в трьох розіграшах популярних вже в ті часи європейських кубків. Хай нас вже читач пробачить, але в нашому каталозі ми відмовилися від переліку літературних творів, які не висвітлюють абсолютно хоч якісь конкретні футбольні події, наприклад, від багатьох книжок для дітей та юнацтва, які були видані з метою покращення справи виховання підлітків.

3. Друковані видання за часів 1960-1965 рр.

Книги:

6, 7. Северов П.Ф., Хелемський Н.А. **Останній поєдинок**. Повість. Київ. ДВХЛ. 1960 р., тир. 150 000, 256 стор., (ф. 14x21), укр.м. і рос.м.

8. **Очима болільника**. Збірник. Гуморески. Київ. "Молодь". 1960 р., тир. 30 000.

9. Борцагівський О.М. **Тревожные облака**. Повість. Москва. "Сов. Россия". 1960 р., тир. 75 000, 164 стор. з іл., (ф. 13x20), рос.м. (літературна повість про "матч смерті" - прототип матчу гравців київського "Динамо" за часів окупації).

10, 11. Войнов Ю.М. **На футбольних меридіанах**. Записки спортсмена. Вид. 1-ше і 2-ге. Київ. "Молодь". 1961 і 1962 рр., тир. 30 000 і 50 000, 192 і 261 стор. з іл., (ф. 11x17), укр.м. (мемуари відомого футболіста київського "Динамо")

12. Старостін А.П. **Большой футбол**. Воспоминания. Изд. 3-е. Луганськ. Обл. вид. 1961 р., тир. 10 500, 316 стор., рос.м. (мемуари відомого російського футболіста).

13, 14. Макаров О.О. **Воротар**. Записки спортсмена. Київ. "Рад. письменник". 1962 і 1963 рр., тир. 45 000 і 115 000, 368 і 388 стор. з іл., (ф. 12x17), укр.м. і рос.м. (мемуари відомого воротаря київського "Динамо").

15. Коман М.М. **Атака**. Записки спортсмена. Київ. "Молодь". 1963 р., тир. 30 000, 144 стор. з іл. у суперобкладинці, (ф. 12x17), укр.м. (мемуари відомого футболіста київського "Динамо")

16. Ордін Л.П., Строков Л.М. **Мяч в игре**. Рассказы о футболе. Харків. Книж. вид. 1964 р., тир. 26 000, 116 стор. з іл., (ф. 13x16), рос.м. (історія харківського футболу).

Допоміжні видання:

13. Бутусов М.П. **Футбол в СССР**. Ленінград. ТРПИЗ РРФСР. 1961 р., тир. 15 000, 68 стор., (ф. 13x20), рос.м. (історія, чемпіонати, статистика).

14. **Спортивный Київ**. Збірник. Київ. КОКГВ. 1961 р. Упор. М.Шерстюк, тир. 16 100, 172 стор. з іл., (ф. 13x21), укр.м. (довідник про стан розвитку спорту, в т.ч. футболу, в столиці УРСР).

15, 16, 17. **Энциклопедический словарь по физической культуре и спорту**. В 3-х томах. Москва. "ФИС". 1961, 1962 і 1963 рр., тир. 28 000 (перші два томи) і 27 450 (третій том), 368, 388 і 424 стор. з кольор. іл., (ф. 21x26), рос.м.

18. Соскін О.М. **Наш друг футбол** (Прочитай, товарищ!). Москва. "Знание". 1963 р., тир. 100 000, 96 стор., (ф. 10x14), рос.м. (книга з історії розвитку футболу).

Брошури:

9. **Наша команда** (фотоальбом-буклет). Київ. ДВОМЛ. 1961 р. Упор. К.Григор'єв, тир. 10 000, 46 стор. з іл., (ф. 10x22), рос.м. (про "Динамо" Київ 1960-1961 рр.).

10. **Футбол. Правила гри**. Київ. "Молодь". 1961 р., тир. 10 000, 44 стор., укр.м.

11. Руднев С.В., Меншиков О.В. **100 вопросов и ответов по футболу**. Луганськ. Обл. вид. 1962 р., тир. 100 000, 44 стор. з іл., (ф. 13x20), рос.м.

12. **Футбол. Правила игры**. Сімферополь. Кривидат. 1962 р., тир. 50 000, 32 стор., (ф. 13x20), рос.м.

13. **Футбол. Правила змагань.** Київ. “Здоров’я”. 1965 р., тир. 28 000, 40 стор., (ф. 12x20), укр.м. (правила гри).

Буклети:

2. **Гостинно просимо!** Київ. ФФ УРСР, Респ. ст. ім. Хрущова. 1962 р., тир. 25 000, 4 стор., (ф. 10x14), укр.м. – звернення до уболівальників.

3. **Футбол. “Динамо” Київ.** Москва. Прес-бюро Центр. ст. ім. Леніна. 1964 р. Ред. А.Соснін, тир. 40 000, 6 стор. з іл. (ф. 8x16), рос.м.

4. **Футбол. “Шахтер” Донецьк.** Москва. Прес-бюро Центр. ст. ім. Леніна. 1964 р. Ред. А.Соснін, тир. 40 000, 6 стор. з іл. (ф. 8x16), рос.м.

5. **“Динамо” Київ.** Київ. “Мистецтво”. 1964 р., тир. 65 000, 4 стор. з іл. (ф. 15x8), укр.м.

6. **Олег Базилевич** (Мастера советского футбола). Москва. Прес-бюро Центр. ст. ім. Леніна. 1965 р., тир. 10 000, 4 стор. з іл. (ф. 10x15), рос.м.

7. **Виктор Банников** (Мастера советского футбола). Москва. Прес-бюро Центр. ст. ім. Леніна. 1965 р., тир. 10 000, 4 стор. з іл. (ф. 10x15), рос.м.

8. **Андрей Биба** (Мастера советского футбола). Москва. Прес-бюро Центр. ст. ім. Леніна. 1965 р., тир. 10 000, 4 стор. з іл. (ф. 10x15), рос.м.

9. **Виктор Каневский** (Мастера советского футбола). Москва. Прес-бюро Центр. ст. ім. Леніна. 1965 р., тир. 10 000, 4 стор. з іл. (ф. 10x15), рос.м.

10. **Виктор Серебряников** (Мастера советского футбола). Москва. Прес-бюро Центр. ст. ім. Леніна. 1965 р., тир. 10 000, 4 стор. з іл. (ф. 10x15), рос.м.

11. **Команда “Динамо” Київ – переможець змагань на Кубок СРСР з футболу 1964 року.** Київ. Спорткомбінат “Динамо”. 1964 р., тир. 2 000, 4 стор. з іл. (ф. 13x21), укр.м.

12. **Першість СРСР з футболу 1965 р. Футбол. Київські динамівці – переможці змагань серед дублюючих складів команд класу “А”.** Київ. Спорткомбінат “Динамо”. 1965 р., тир. 2 500, 6 стор. з іл. (ф. 10x21), укр.м.

Довідники-календарі:

61, 62. **Футбол 1960.** Календар-довідник. Київ. КОКДВ. 1960 р. Упор. П.Безсмертний, тир. 100 000, 128 стор. з іл., (ф. 10x13), укр.м. і рос.м.

63. **Календар-довідник з футболу на сезон 1960 р.** Київ. Ст. ім. Хрущова. 1960 р. Упор. Р.Кондель, тир. 15 000, 88 стор. з іл., (ф. 11x14), укр.м.

64. **Календар-довідник з футболу. Заклучні змагання чемпіонату СРСР 1960 р.** Київ. Ст. ім. Хрущова. 1960 р. Упор. Р.Кондель, тир. 10 000, 64 стор. з іл., (ф. 10x14), укр.м.

65. (Футбольний календар). Сталіно. 1960 р., тир. 40 000, 240 стор.

66. (Футбольний календар. 1-ше коло). Харків. 1960 р., 104 стор.

67. (Футбольний календар. 2-ге коло). Харків. 1960 р., тир. 23 000, 112 стор.

68. **Футбол 1960.** Календар-довідник. Львів. Кн. журн. вид. 1960 р. Упор. В.Зеленський, тир. 50 000, 168 стор. з іл., (ф. 11x15), укр.м.

69. **Футбол 1960.** Календар-довідник. Одеса. Кн. вид. 1960 р., тир. 45 000, 64 стор.

70. **“Суднобудівник” Миколаїв.** Календар-довідник. Миколаїв. Херсонське обл. кн. вид. 1960 р. Упор. Б.Аров, тир. 10 000, 52 стор.

71. **Футбол. Довідник-календар на 1960 р.** Дніпропетровськ. Кн. вид. 1960 р. Упор. Я.Новак, тир. 40 000, 48 стор.

72. (Футбольний календар). Ворошиловград. 1960 р., тир. 15 000, 64 стор.

73. (Футбольний календар). Запоріжжя. 1960 р., тир. 30 000, 144 стор.

74. (Футбольний календар СКА Львів). Львів. 1960 р.

75. (Футбольний календар). Рівне. 1960 р.

76. (Футбольний календар). Сімферополь. 1960 р., тир. 30 000, 128 стор.

77. (Футбольний календар). Херсон. 1960 р.

78. (Футбольний календар). Житомир. 1960 р., тир. 15 000, 60 стор.

79, 80. **Футбол 1961.** Календар-довідник. Київ. КОКДВ. 1961 р. Упор. П.Безсмертний, тир. 155 000, 160 стор. з іл., (ф. 10x13), укр.м. і рос.м.

81. **Календар-довідник з футболу на сезон 1961 р.** Київ. Ст. ім. Хрущова. 1961 р. Упор. Р.Кондель, тир. 35 000, 64 стор.

82. **Футбол 1961. Календар-довідник 1961 року.** Одеса. Кн. вид. 1961 р. Упор. Б.Галинський, тир. 35 000, 64 стор.
83. **Футбол 1961.** Календарь-справочник. Сталіно (Донецьк). Кн. вид. 1961 р. Упор. Р.Харсель, тир. 50 000, 112 стор. з іл., (ф. 10x14), рос.м.
84. **Футбол 1961. Класс "А". Футбольный справочник- календарь на 1961 год.** Харків. Кн. вид. 1961 р. Упор. Л.Ордин, В.Ровчан, тир. 35 000, 128 стор. з іл., (ф. 11x14), рос.м.
85. (Футбольний календар. 2-ге коло). Харків. 1961 р., тир. 25 000, 100 стор.
86. (Футбольний календар. "Авангард"). Харків. 1961 р., тир. 5 000, 16 стор.
87. (Футбольний календар). Львів. 1961 р.
88. (Футбольний календар). Ворошиловград. 1961 р., тир. 15 000, 72 стор.
89. **Футбол. Справочник-календарь на 1961 год.** Дніпропетровськ. Кн. вид. 1961 р. Упор. Є.Зінченко, Я.Новак, тир. 45 000, 72 стор.+ вклеєна таблиця, (ф. 11x17), рос.м.
90. (Футбольний календар). Запоріжжя. 1961 р., тир. 30 000, 72 стор.
91. (Футбольний календар). Сімферополь. 1961 р.
92. **Футбол. 1-ше коло.** Вінниця. Ст. "Локомотив", 1961 р., тир. 8 000.
93. (Футбольний календар). Житомир. 1961 р., тир. 10 000, 112 стор.
94. (Футбольний календар). Суми. 1961 р.
95. (Футбольний календар). Рівне. 1961 р.
96. (Футбольний календар). Херсон. 1961 р.
97. (Футбольний календар). Хмельницький. 1961 р., тир. 7 000, 64 стор.
98. (Футбольний календар). Чернігів. 1961 р.
99. (Футбольний календар). Севастополь. 1961 р.
100. (Футбольний календар). Дніпродзержинськ Дніпропетровської обл. 1961 р.
101. **Футбол 1962.** Календарь-справочник. Київ. КОКДВ. 1962 р. Упор. Р.Кондель, тир. 150 000, 128 стор. з іл., (ф. 10x13), рос.м.
102. **Чемпионат 1962 по футболу. Финал. Класс "А".** Київ. КОКДВ. 1962 р., тир. 100 000, 16 стор. - буклет, (ф. 7x10), рос.м.
103. **Футбол 1962. Класс "А". Футбольный справочник-календарь на 1962 год.** Харків. Кн. вид. 1962 р. Упор. Л.Ордин, В.Ровчан, тир. 60 000, 128 стор. з іл., (ф. 11x14), рос.м.
104. **Футбол 1962.** Календарь-справочник. Донецьк. Кн. вид. 1962 р. Упор. Б.Брусилів, Є.Лепетуха, Ю.Шварц, тир. 40 000, 126 стор. з іл., (ф. 10x14), рос.м.
105. (Футбольний календарь). Одеса. 1962 р., тир. 50 000, 100 стор. з іл., (ф. 13x17), рос.м.
106. **Футбол. Справочник-календарь на 1962 г.** Дніпропетровськ. Кн. вид. 1962 р. Упор. Я.Новак, тир. 40 000, 76 стор. + вклеєна таблиця, (ф. 11x17), рос.м.
107. **Спутник болельщика. Календарь.** Запоріжжя. Кн.-газ. вид. 1962 р. Упор. М.Золотихин, Б.Мязь, тир. 40 000, 80 стор. з іл., (ф. 10x14), рос.м.
108. (Футбольний календар). Ворошиловград. 1962 р., тир. 50 000, 68 стор.
109. (Футбольний календар). Львів. 1962 р.
110. **Футбольный календарь.** Полтава. 1962 р., тир. 12 000, 96 стор., (ф. 10x14), рос.м.
111. (Футбольний календар). Сімферополь. 1962 р., тир. 15 000.
112. **Футбол. Справочник-календарь на 1962 год.** Херсон. ХКГВ. 1962 р. Упор. В.Бородачов, тир. 30 000, (ф. 10x14), рос.м.
113. (Футбольний календар. 1-ше коло). Хмельницький. 1962 р.
114. (Футбольний календар. 2-ге коло). Хмельницький. 1962 р.
115. **Футбол 1962. Футбольний календар. Першість країни з футболу. 1962 рік.** Чернігів. Облвидат. 1962 р. Упор. С.Старженецький, тир. 10 000, 62 стор. з іл., (ф. 10x14), укр.м.
116. (Футбольний календар). Севастополь. 1962 р.
117. (Футбольний календар). Нікополь. 1962 р.
118. (Футбольний календар). Дніпродзержинськ Дніпропетровської обл. 1962 р.
119. **Футбол 1963.** Календарь-справочник. Київ. КОКДВ. 1963 р. Упор. П.Безсмертний, тир. 250 000, 128 стор. з іл., (ф. 9x13), рос.м.
120. **Футбол. Справочник-календарь на 1963 г.** Дніпропетровськ. Кн. вид. 1963 р. Упор. Я.Новак, тир. 50 000, 74 стор. з іл., (ф. 11x17), рос.м.
121. **Футбол 1963. XXV чемпіонат країни.** Календар-довідник. Одеса. Кн. вид. 1963 р. Упор. Б.Галинський, тир. 50 000, 160 стор.

122. **Донецк-63.** Календарь-справочник. Донецьк. Кн. вид. 1963 р. Упор. Б.Брусиллов, Ю.Шварц, тир. 100 000, 160 стор. з іл., (ф. 10x14), рос.м.
123. **Футбол 1963.** Довідник-календар. Сімферополь. Кримвидат. 1963 р. Упор. А.Єременко, А.Сочнев, тир. 15 000, 64 стор.
124. **Футбол 1963. Класс "А". Футбольный справочник-календарь на 1963 год.** Харків. Газ. вид. 1963 р. Упор. Л.Ордин, В.Ровчан, А.Апальков, тир. 45 000, 128 стор. з іл., (ф. 11x14), рос.м.
125. (Футбольний календар). Ворошиловград. 1963 р., тир. 50 000, 176 стр.
126. **Футбол. Львов 1963.** Футбольный календарь. Львів. Кн.-журн. вид. 1963 р. Упор. А.Лавренко, А.Матов, В.Ханенко, тир. 50 000, 128 стр. з іл., (ф. 10x13), рос.м.
127. **Спутник болельщика.** Запоріжжя. Облгазетвидат. 1963 р. Упор. М.Базов, тир. 20 000, 16 стор. з іл. – буклет, (ф. 12x18), рос.м.
128. **Футбол 1964.** Календарь-справочник. Київ. Федерація футболу. "Здоров'я". 1964 р. Упор. В.Оратовський, тир. 100 000, 208 стор. з іл., (ф. 11x13), рос.м.
129. **Футбол 1964.** Справочник-календарь. Одеса. "Маяк". 1964 р. Упор. Б.Галинський, тир. 50 000, 160 стор. з іл., (ф. 10x14), рос.м.
130. **Футбол 1964.** Донецьк. "Донбас". 1964 р. Упор. В.Бондаренко, Б.Брусиллов, Ю.Шварц, тир. 150 000, 126 стор. з іл., (ф. 11x17), рос.м.
131. **Футбол. Справочник-календарь 1964 года.** Дніпропетровськ. "Промінь". 1964 р. Упор. Я.Новак, тир. 60 000, 100 стор. з іл., (ф. 10x16), рос.м.
132. (Футбольний календар). Сімферополь. 1964 р., тир. 30 000, 80 стор.
133. (Футбольний календар). Харків. 1964 р.
134. (Футбольний календар). Ворошиловград. 1964 р.
135. (Футбольний календар). Запоріжжя. 1964 р., тир. 30 000, 64 стор.
136. (Футбольний календар). Львів. 1964 р.
137. (Футбольний календар). Чернігів. 1964 р., тир. 10 000, 64 стор.
138. (Футбольний календар). Жовті Води. 1964 р.
- 139, 140. **Здравствуй, футбол.** Довідник-календар. Київ. "Здоров'я". 1965 р. Упор. П.Безносенко, тир. 150 000, 152 стор. з іл., (ф. 11x17), укр.м. і рос.м.
141. **Футбол. Одесса 1965 год.** Справочник-календарь. Одеса. "Маяк". 1965 р. Упор. Б.Галинський, тир. 50 000, 168 стор. з іл., (ф. 10x14), рос.м.
142. **Футбол 1965.** Календарь-справочник. Донецьк. "Донбас". 1965 р. Ред. Л.Санін, тир. 200 000, 112 стор. з іл., (ф. 11x16), рос.м.
143. **Футбол 1965.** Справочник-календарь. Дніпропетровськ. "Промінь". 1965 р. Упор. Я.Новак, тир. 100 000, 96 стор. з іл., (ф.10x16), рос.м.
144. (Футбольний календар). Ворошиловград. 1965 р., тир. 10 000, 12 стор.
145. (Футбольний календар, 2-ге коло). Ворошиловград. 1965 р., тир. 15 000, 10 стор.
146. (Футбольний календар). Львів. 1965 р.
147. (Футбольний календар). Хмельницький. 1965 р., тир. 3 500, 96 стор.
148. (Футбольний календар, 2-ге коло). Вінниця. 1965 р., тир. 4 000, 32 стор.
149. (Футбольний календар, фінал). Вінниця. 1965 р., тир. 3 000, 32 стор.

Допоміжні видання:

26. **Футбол 1960 год.** Справочник-календарь. Москва. Центр. ст. ім. Леніна. 1960 р. Упор. А.Качалов, А.Меньшиков, тир. 300 000, 64 стор., (ф. 13x17), рос.м.
27. **Футбол 1961 год.** Справочник-календарь. Москва. Центр. ст. ім. Леніна. 1961 р. Упор. А.Меньшиков та ін., тир. 400 000, 64 стор. з іл., (ф. 13x20), рос.м.
28. **Футбол 1962 год.** Справочник-календарь. Москва. Центр. ст. ім. Леніна. 1962 р. Упор. А.Меньшиков, А.Соскін, тир. 300 000, 66 стор. з іл., (ф. 12x20), рос.м.
29. **Футбол 1963 год.** Справочник-календарь. Москва. Центр. ст. ім. Леніна. 1963 р. Упор. А.Меньшиков, В.Пахомов, А.Соскін, тир. 400 000, 82 стор. з іл., (ф. 13x20), рос.м.
30. **Футбол 1964 год.** Справочник-календарь. Москва. Центр. ст. ім. Леніна. 1964 р. Упор. А.Меньшиков, А.Леонтьєв, А.Соскін, тир. 450 000, 80 стор. з іл., (ф. 13x20), рос.м.
31. **Кубок СССР по футболу 1965.** Москва. "ФиС". 1965 р. Упор. А.Комаров, Ю.Лукашин, Б.Хавін, тир. 300 000, 72 стор. з іл., (ф. 13x20), рос.м.

32. **Футбол. Первенство СССР по футболу 1965.** Календарь-справочник. Москва. "ФиС". 1965 р. Упор. А.Комаров, Ю.Лукашин, Б.Хавін, тир. 500 000, 104 стор. з іл., (ф. 13x20), рос.м.

33. **Футбол 1965 год.** Справочник-календарь. Москва. Центр. ст. ім. Леніна. 1965 р. Упор. А.Санін, тир. 825 000, 80 стор. з іл., (ф. 14x20), рос.м.

Газети і журнали:

Допоміжні видання:

6. **Футбол.** Приложение к газете "Советский спорт". Москва. 1960 (травень)-1967 (листопад), 16 стор., рос.м. (щотижнева газета).

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник – **Анатолій Коломієць**

Під редактуванням Володимира Баняса

з газети "Український футбол" №144 від 1 жовтня 2009 року

Перші кроки футболу України

5. Перші футбольні команди спортивних організацій України

(Продовження. Початок див. "УФ" №140 за 24.09.2009 р.)

Саме іноземцями – чехами, пристрасними шанувальниками футболу, робітниками великого вже й у ті часи київського машинобудівельного та котельного заводу Гретера і Криванека (зараз ПО "Більшовик") ця гра була завезена до Києва, і 1900 року вони продемонстрували її киянам біля стін свого підприємства на території сирецького Скакового поля ("Сирецького плацу"), пристосованого для проведення кінних змагань і занять гімнастикою. А перша в місті спортивна організація - **Київське атлетичне і гімнастичне товариство** (голова – доктор Є.Ф.Гарніч-Гарницький), статут якого був затверджений 1899 року, але яке існувало ще до того на протязі п'яти років у вигляді гуртка любителів фізичних вправ, прийняло рішення застосовувати "разня игры, требующія ловкости и силы...". До речі чеські любителі спорту, які працювали на заводах Києва, та члени їх сімей ще 1900 року дружньо почали вступати в це єдине тоді в місті товариство, одразу створивши своє відділення.

1904 року чеськими інженерами, які працювали на заводі Гретера і Криванека, за ініціативою більшості представників чеської колонії міста - прихильників сокольничого руху, була створена одна з перших спортивних організацій – **Гімнастичне товариство "Юг"** (з української – "Південь"). Це нове товариство (перший голова – В.О.Вондрак, а вже через півроку – Ф.І.Котек) почало функціонувати 1905 року, а свій статут зареєструвало тільки 1907 року, після появи закону від 4.03.1906 р. про реєстрування усіх товариств і союзів Російської імперії. Член цього товариства Віктор Кашпар з ще одним чеським інженером Вацлавом Кожухом були керівниками футбольної команди цього спортивного товариства. 1908 року це товариство було перейменовано в **Гімнастичне товариство "Сокіл"** (голова – В.В.Кашпар, з 1911 року О.К.Бурдье). В наступні роки створена футбольна команда цього товариства поповнювалася й місцевими любителями футболу - мешканцями Києва, в основному гімназистами. З 1906 року в Києві почало функціонувати й **Польське Гімнастичне товариство**, статут якого був затверджений цього ж року.

Зацікавилася грою в футбол і група викладачів Київського політехнічного інституту (КПІ), та й їх діти були незмінними учасниками перших матчів цього колективу. Офіційно ж створена

1907 року футбольна команда (серед спортсменів міста й шанувальників спорту відома як “Політехніки”) дуже скоро стала однією з кращих в місті. 1909 року ця команда була реорганізована в **Спортивно-Гімнастичний Гурток при Політехнічному Інституті**. Серед засновників цього гуртка при КПІ були професори М.Б.Делоне й В.О.Плотніков, викладач М.О.Тананаєв та інші. Майже одночасно з командою “Політехніків” була створена футбольна команда й у **Німецькому Гімнастичному Товаристві**, яке спочатку мало назву “Veritas”. А наприкінці 1908 року був зареєстрований статут так званого **Київського Спортивного Клуба** (голова – Є.Ф.Гарнич-Гарницький), яке 1910 року було перетворене в **Гімнастичне Товариство “Русский Сокол”**. Відомі прізвиська найкращих в ті часи київських футболістів, в основному представників чеської колонії: братів Вітачек, Відмана, Пшенички, Горалека, Науменко, В.Якобсона та Лібмана. Але найбільш значимою особою був воротар Василь Оттен, який переїхав до Києва вчитися в КПІ з Санкт-Петербургу, де грав у “Тріумфі”.

2

На початку жовтня 1910 року команда КПІ зробила сенсацію, двічі підряд перемігши “Сокол”, який до цього жодного разу не програв місцевим командам Києва. А вже 1912 року викладачем педагогічного інституту О.К.Анохіним була створена футбольна команда **київського гуртка “Спорт”** (іл. 1 і 2), основу якої склали відомі в ті часи футболісти Німецького Гімнастичного Товариства - брати Вешке.

1

6 жовтня (24 вересня) 1911 року з ініціативи старшого з братів Вешке –

Олександра Павловича була створена Київська Футбольна Ліга за участю спочатку двох клубів “Політехніків” і “Німецького Гімнастичного товариства” (перший голова Ліги – Микола Олександрович Тананаєв). А вже 14 (1) жовтня відбувся перший матч першого чемпіонату Києва за срібний Кубок, який надав П.К.Вешке – батько чотирьох братів Вешке. За цей приз в першому класі боролося 5 команд: Спортивно-Гімнастичний Гурток при Політехнічному Інституті, Імператорська Олександрівська гімназія, Німецьке Гімнастичне Товариство, 4-та київська гімназія та Приватна гімназія В.П.Науменко. Першим володарем цього призу й чемпіоном Києва стала команда “Політехніків”.

Вже після того, як Київська Футбольна Ліга 1912 року стала одним з засновників Всеросійського Футбольного Союзу, до неї вступили й чехи, хоча й не від Гімнастичного товариства “Сокол”, а від відокремленого від нього **Київського гуртка “Славія”**; футболісти **Київського гуртка “Спорт”**, створеного з кращих футболістів Німецького Гімнастичного товариства; **Польського Гімнастичного товариства** (іл.3), а також **Київського гуртка “Любителі спорту”**(іл.4) та **Київського гуртка “Фенікс”**, які цього року підготували свої статuti. Чемпіонами міста стали одразу 3 команди – “Спорт”, “Політехніки” та “Славія”.

3

4

1913 року була створена ще одна команда – **“Вікторія”**, але вона свій перший контрольний матч з минулорічними новачками – “Фортуною” програла (1:4). А новачок Ліги – команда **“Уніон”** програла чемпіону цього року “Політехнікам” - 1:20. Наступного року було створено **Спортивний гурток Олексіївського (Труханова) острова**, а футболісти спортивних гуртків “Спорту” та “Славії” об’єдналися щоб вийти на лідируючі позиції й виступали командою **“Спорт-Славія”**. Але чемпіонами Києва 1913 і 1914 років були “Любителі спорту”. До речі, 1914 року в Києві з’явилися нові команди – **“Спарта”**, **“Царський сад”** і **“Куренівка”**, а у пригороді міста команда **“Боярка”**.

Та вже 1915 року "Спорт-Славія" розпалася і замість "Славії" чеська колонія Києва грала вже повним складом, тобто товариством "Сокол", але без успіхів, а от "Спорт" став вперше чемпіоном міста, і, до речі, останнім за часів Російської імперії.

Якщо казати про Київську губернію, то 1908 року в Смілі завдяки англійським спеціалістам була створена команда при залізничних майстернях (організатором її був Т.М.Медведев). В Черкасах перша команда була створена при реальному училищі, а трохи пізніше з'явилися "Пристань", "Базарка", "Таможня", "Соборська", "Казбет". У 1910-11 роках були тут створені "Маккабі" та "Сокол". 1912 року створюються футбольні команди й у Бердичеві і кращою з них була єврейська "Маккабі", яка мала свій статут і свій футбольний майданчик. Ще до першої світової війни була організована футбольна команда в Умані (до речі, тут починав грати в футбол відомий український письменник Ю.Смолич).

У Харків, як і в інших містах сходу України, футбол завезли закордонні спеціалісти заводу "Гельферіх-Саде", гра яких стала для мешканці міста своєрідним навчальним посібником. Команда цього заводу з однойменною назвою **"Гельферіх-Саде"** почала проводити офіційні матчі, коли вже 1907 року збудувала власний футбольний майданчик. Також в ці роки грали в футбол в дачних селищах Новій Баварії, Липовому гаю, Кочетці... студенти, які вчилися у Санки-Петербурзі та Москві. Офіційно мешканці міста заграли в футбол 1908 року, коли влітку була створена **"Перша харківська футбольна команда"** з двома групами гравців – "червоною" та "зеленою", а десь вже на початку 1910 року з'явилася й **"Друга харківська футбольна команда"**. Перший офіційний матч в Харкові між цими двома командами було проведено 6 травня 1910 року – 4:0 на користь першої команди. Вже після цього матчу друга команда Харкова обрала собі назву **"Спортсмен"**. В цей час існувала й футбольна команда **ВСК** (Велосипедно-Спортивного Кружка). Цього ж року в Харкові було створено й елітний **"Стортинг-клуб"** і його почесним головою обрали фабриканта Г.С.Алексєєва. Дивно, але робітники фабрики Алексєєва не мали доступу до клубу свого хазяїна і створили свою спортивну організацію під назвою **"Олексіївський клуб"**.

Вже 1911 року багато гравців "Стортинг-клубу" перейшли до більш перспективного **спортивного клубу "Фенікс"**, створеного на базі "Першого харківського футбольного клубу". Цей клуб вже зовсім обходився без іноземних футболістів. Цікаво, що в цей час у Харкові з'явилося багато самодіяльних команд: **"Горець"** – на Холодній горі, **"Маяк"** – на Журавлівці, **"Вікторія"** на Рашкинній дачі, **"Єрмак"** – на Ващенківській Леваді, **"Діана"**, **"Спартанець"**, **"Маріанна"**, **"Орел"**, **"Банзай"**, **"Хризантема"**, **"Модерн"**, **"Надєжда"**, **"Моряк"**, **"Провідник"** і навіть **"Цап-Царап"** – на Петінці. Назва останньої в цьому переліку команди виникла з тієї причини, що її гравці поцупили у англійців декілька першокласних м'ячів, а старі бутси позичили у гравців "Гельферіх-Саде", яким вони вже були не потрібні. Ось і приклеїлась до команди назва "Цап-царап". Та ця команда без проблем переграла усі "дикі" команди і

1912 року навіть вступила в Харківську Футбольну Лігу під вже більш благозвучною назвою **"Штурм"** (іл.5). Весною 1911 року було проведено й перший чемпіонат Харкова на Кубок Шілінгера, в якому перший перший публічний матч було проведено 14 травня на іподромі між "Феніксом" та "Гельферіх-Саде" (3:1). В цьому чемпіонаті перемогу одержав "Фенікс", другими були футболісти "Маяка", а третіми – "Женесс". До речі, в першому ліговому матчі 1912 року серед команд 3-го розряду в "Штурмі" грали: І.Пономаренко-Луговий, П.Глуховський, Ф.Купрій, Ф.Хорошавський, Ф.Синегубкін, Г.Кльований, К.Нагорний, К.Дегтярьов, К.Воронін (капітан і організатор команди), К.Овчаренко і Микола Кротов (тоді йому було 15 років). А до 1917 року "Штурм" став однією з кращих команд харківського футболу. Крім М.Кротова в цьому клубі вже тоді грали такі видатні українські футболісти, як Іван Привалов і Іван Натаров.

На цьому ми зупинимо розповідь про перші футбольні команди, але обіцяємо повернутися до цієї теми, тому що нам відомо, що багатьох цікавить така інформація в трохи менших містах тих часів, особливо нинішніх обласних центрів України.

6. Перші міжнародні матчі в Україні

Саме міжнародні матчі в часи зародження та становлення футболу в Україні досить не просто визначити і причини цього наступні:

- по-перше, територія сучасної України в ті часи була поділена між Російською та Австро-

Угорською імперіями та крім того потрібно враховувати те, що землі сучасної Польщі входили до Російської імперії, а Чехія, Словаччина, Угорщина та Австрія – до Австро-Угорської імперії, тому матчі між командами однієї імперії, звичайно, рахувати міжнародними неможливо;

- по-друге, багато спортивних організацій в містах обох імперій створювалися представниками однієї з національностей, які мешкали в місті, а інколи навіть і окремими групами закордонних громадян, які тимчасово працювали в містах, і мешканцями цих міст їх вважати просто неможливо хоча б тому, що вони були громадянами інших країн. Матчі між такими командами одного міста теж вважати міжнародними звичайно неможливо.

Ось тому усі перелічені в багатьох львівських виданнях матчі львівських клубів з командами Словаччини, Угорщини, Австрії вважати міжнародними досить нескромно. А от матч **львівської “Погоні” зі збірною Литви 1911 року (7:0)** – це вже звісно міжнародний матч. Нажаль є мало інформації про цей матч, так само, як і про другий міжнародний матч цього клубу **1912 року у Варшаві** (тоді у складі Російської імперії) **зі збірною цього міста (6:2)**.

А інший найкращий футбольний клуб Львова **“Чарні”** 18 червня 1911 року провів свій перший міжнародний матч з **Буковинським всезагальним спортклубом Чернівці** (фактично збірною цього міста) - 5:1 (Румунія до Австро-Угорської імперії не входила). А наступного року 6 червня зіграв в один день навіть **два матчі з БАСК Чернівці (4:1 і 6:2)**. Ось і усі міжнародні матчі західноукраїнських команд тих часів. Але на сході їх було не більше.

На півдні України як визначає “Ежегодник Российского Футбольного Союза за 1913 год” **Одеський Британський Атлетік Клуб (ОБАК)** щорічно проводив матчі з румунською футбольною командою міста Галац, але в які саме роки відбувалися ці матчі та їх результат невідомо. А перший офіційно підтверджений міжнародний матч в Одесі було проведено лише **1914 року 28 травня**, де команда **Шереметьєвського кружка спорту (ШКС)** приймала турецький клуб **“Фенербахче” Константинополь** (пізніше це місто іменувалося вже Стамбулом) і обіграла його з рахунком 2:1. Потім з цією турецькою командою грали **“Спортінг-клуб” - 1:1 (30 травня)** і **збірна Одеси (фактично ОБАК) – 3:0 (1 червня)**. Після цих матчів турецька команда виїхала до Миколаєва, де вже чомусь як збірна клубів Константинополя 5 червня зіграла з **миколаївським “Спортивним клубом”** і програла – 0:1, але 8 червня в матчі-реванші все ж перемогла – 3:0.

У Києві в ці часи міжнародних матчів зовсім не проводилося. Однак вже під час першої світової війни в місті були розміщені деякі військові підрозділи країн-союзників Російської імперії у війні з Німеччиною, наприклад, французька авіачастина. Французькі льотчики були “розквартировані” на Печерську і, спостерігаючи за грою молоді тільки що зібраної команди підлітків цього району, виявили бажання зустрітися з ними на футбольному полі. Звичайно, виклик одразу був прийнятий і, готуючись до гри, молоді кияни терміново придумали навіть назву своїй команді – “Вега”. І матч відбувся. Перший тайм пройшов при значній перевазі французів і закінчився з рахунком 2:0 на їх користь. Однак бажання перемогти у киян було настільки великим, що вони увесь другий тайм провели в безперервних атаках воріт суперників, і їм вдалося не тільки зрівняти рахунок, але й на останніх хвилинах забити вирішальний м'яч. Перемогою з рахунком 3:2 закінчився цей перший в історії футболу Києва міжнародний, хай навіть абсолютно неофіційний товариський матч. До речі, в цьому матчі ворота “Веги” захищав один з кращих в майбутньому київських воротарів – В.Ямковий, гравець знаменитого у 20-ті роки “Желдора” - багатократного чемпіона Києва, а також збірної Києва, чудовий суддя та тренер. Саме він розповів про цей матч читачам газети “Молодь України” 21 травня 1944 року вже після визволення Києва від гітлерівських загарбників за рік до закінчення вже другої світової війни. Є в деяких виданнях повідомлення про проведення в Києві в роки першої світової війни ще деяких матчів міжнародного характеру – з бельгійськими та сербськими командами військових частин, однак що це за команди та з ким вони грали, нажаль, невідомо.

Ось і усі міжнародні матчі за часів розділення України на дві імперії. Звичайно було дуже багато матчів в Одесі, Миколаєві, Херсоні, Маріуполі, Бердянську та інших портових містах з командами іноземних суден, що заходили в ці порти. Особливо в Одесі, де було найчисельніше британське морське торгове представництво. Але про ці матчі в періодичних друкованих виданнях тих часів, якщо й згадується, то навіть без назв суден, та й навіть рахунки таких матчів не наводяться. Не кажучи вже, що це були команди, які збиралися на один – два матчі під час відпочинку моряків. Ці матчі, за дуже рідкими випадками, ніхто ніколи не планував.

Каталог друкованих видань з футболу України

(Продовження. Початок див. "УФ" №124, 132, 136, 140 за 27.08; 10, 17, 24.09.2009 р.)

Продовжимо інформування шанувальників футболу України щодо друкованих видань з футболу в Україні. Сьогодні ми наведемо каталог таких видань, які побачили світло на теренах сучасної України в період його досить значних успіхів не тільки на всесоюзній арені, але й перших кроків на міжнародній, а саме з 1966 р. по 1969 р. включно. Кращі радянські футбольні команди майстрів почали приймати участь в трьох розіграшах популярних вже в ті часи європейських кубків. Хай нас вже читач пробачить, але в нашому каталозі ми відмовилися від переліку літературних творів, які не висвітлюють абсолютно хоч якісь конкретні футбольні події, наприклад, від багатьох книжок для дітей та юнацтва, які були видані з метою покращення справи виховання підлітків.

3. Друковані видання за часів 1966-1969 рр.

Книги:

17. Заседа І. **Штурм футбольного Олимпа**. Очерки о VIII чемпионате мира в Англии. Київ. "Здоров'я". 1967 р., тир. 15 000, 154 стор. з іл., (ф. 13x16), рос.м.
18. Михайлов М.І. **"Динамо" Київ - бб**. Київ. "Здоров'я". 1967 р., тир. 15 000, 84 стор. з іл., (ф. 13x17), укр.м. (про чемпіонів СРСР 1966 року).
19. Сушков М. **Кожаний мяч**. Луганськ. "Донбас". 1968 р., тир. 30 000, 64 стор., рос.м.
20. Балакін М.М., Михайлов М.І. **Футбол України**. Київ. "Здоров'я". 1968 р., тир. 33 000, 176 стор. з іл., (ф. 13x16), укр.м. (історія футболу в Україні)
21. **Веселий м'яч**. Гумористи про футболістів. Київ. "Рад. Україна". 1968 р. Упор. О.Лук'яненко, тир. 200 000, 48 стор. з іл., (ф. 13x16), укр.м. (дружні шаржі і гуморески про гравців "Динамо" Київ).
22. Галинський Б.В. **Черноморцы**. Записки о футболе. Одеса. "Маяк". 1969 р., тир. 10 000, 176 стор. з іл., (ф. 13x17), рос.м. (історія футболу в Одесі).
23. Михайлов М.І. **Повість про "Динамо"**. Київ. "Здоров'я". 1969 р., тир. 44 000, 158 стор. з іл., (ф. 13x17), укр.м. (про футбольну команду київського "Динамо")
24. Михайленко К. **Команда з берега Дніпра**. Київ. "Реклама". 1969 р., тир. 21 000, 102 стор. з іл., (ф. 13x16), укр.м. (про футбольну команду київського "Динамо").

Допоміжні видання:

19. Сашенков Є.П., Левін М.Є. **Филателия под знаком пяти колец**. Москва. "Связь". 1966 р., тир. 50 000, 152 стор. з іл. у суперобкладинці, (ф. 15x20), рос.м.
20. Теппер Ю.М. **Історія м'яча**. Київ. "Здоров'я". 1966 р., тир. 13 000, 140 стор. з іл., (ф. 13x16), укр.м. (розповіді про історію ігор з м'ячем, в т.ч. футболу).
21. **Это футбол**. Рассказы, очерки. Москва. "Молодая гвардия". 1967 р. Упор. Н.Елінсон, тир. 100 000, 240 стор. з іл., (ф. 15x22), рос.м. (літературні розповіді, вірші, гумор про футбол).
22. Єсенін К.С. **Футбол: рекорды, парадоксы, сенсации**. Москва. "Молодая гвардия". 1968 р., тир. 100 000, 208 стор. з іл., (ф. 16x12), рос.м. (все про статистику футболу).
23. **Клубы**. Все о футболе. Москва. "ФиС". 1968 р. Упор. О.Соскін, тир. 100 000, 88 стор., (ф. 13x20), рос.м. (інформація про кращі футбольні клуби світу).
24. Кулжинський І.П.. **Словарь любителя футбола**. Ростов-на-Дону. "Молот". 1969 р., тир. 100 000, 200 стор. з іл., (ф. 14x20), рос.м. (енциклопедія футболу).

Брошури:

14. **Мо-лод-ці, Команда київського "Динамо", рік 1966-й** (фотоальбом). Київ. "Реклама". 1966 р. Текст К.Михайленка, тир. 30 000, 36 стор. з іл., (ф. 22x14), укр.м. (про чемпіонів СРСР).
15. Ідзковський А.Л. **Футбол**. (Б-чка громадського тренера-інструктора). Київ. "Здоров'я". 1967 р., тир. 24 000, 36 стор. з іл., (ф. 11x17), укр.м. (методика футболу).

Допоміжні видання:

3. **Альманах футболофила №1**. п/о Правдинський Московська обл. (Самвидав). 1966 р. Упор. В.Соколов, 16 стор. з іл., (ф. 16x19), рос.м. (виготовлено фотоспособом – статистика, адреси колекціонерів)

4. **Альманах футболіфила №2.** п/о Правдинський Московська обл. (Самвидав). 1967 р. Упор. В.Соколов, рос.м.

Буклети:

13. **Першість СРСР з футболу 1966 р. Положення про чемпіонат.** Київ. “Реклама”. 1966 р., тир. 1 000, 6 стор. (ф. 10x21), укр.м.

14. **Чемпіони і володарі Кубка СРСР 1966 року – команда “Динамо” Київ.** Київ. 1966 р., тир. 3 000, 1 лист з фото - плакат, (ф. 28x41), укр.м.

15. **“Динамо” Київ. Футбол 1966.** Київ. КФКД, 1966 р., тир. 75 000, 6 стор. з іл., (ф. 8x15), укр.м.

16. **Чемпіони і володарі Кубка СРСР 1966 року. Київські динамівці та їх наставники.** Київ. Спорткомбінат “Динамо”, 1966 р., тир. 5 000, 4 стор. з іл., (ф. 21x30), укр.м.

17. **Призи великого футболу, здобуті командою “Динамо” Київ у чемпіонаті СРСР 1966 р.** Київ. Спорткомбінат “Динамо”, 1966 р., тир. 3 000, 4 стор. з іл., (ф. 17x23), укр.м.

18. **Переможці змагань дублюючих складів команд 1 групи класу «А». Київські динамівці та їх наставники.** Київ. Спорткомбінат “Динамо”, 1966 р., тир. 3 000, 4 стор. з іл., (ф. 17x23x30), укр.м.

19. **Привіт динамівцям Києва.** Київ. КЕДФІУ, 1966 р. Вірші С.Олійника, 4 стор., (ф. 11x17), укр.м.

20,21. **Київські динамівці – чемпіони СРСР і володарі Кубка СРСР 1966 р.** Київ. Спорткомбінат “Динамо”, 1967 р., 6 стор. з іл., (ф. 10x21), укр.м. – з двома різними малюнками на лицьовій стороні.

22. **Тренери київських динамівців В.О.Маслов, В.В.Терентьєв, М.М.Коман.** Київ. (Спорткомбінат “Динамо”), 1967 р., тир. 1 000, 4 стор. з іл., (ф. 14x20), укр.м.

23. **Вони грають у київському “Динамо”: Й.Сабо, Ф.Медвідь, В.Мунтян.** Київ. (Спорткомбінат “Динамо”), 1967 р., тир. 1 000, 4 стор. з іл., (ф. 14x20), укр.м.

24. **Вони грають у київському “Динамо”: В.Поркуян, А.Пузач.** Київ. (Спорткомбінат “Динамо”), 1967 р., тир. 1 000, 4 стор. з іл., (ф. 14x20), укр.м.

25. **Вони грають у київському “Динамо”: В.Щегольков, В.Турянчик, Л.Островський.** Київ. (Спорткомбінат “Динамо”), 1967 р., тир. 1 000, 4 стор. з іл., (ф. 14x20), укр.м.

26. **Вони грають у київському “Динамо”: В.Сосніхін, В.Левченко, С.Круликовський.** Київ. (Спорткомбінат “Динамо”), 1967 р., тир. 1 000, 4 стор. з іл., (ф. 14x20), укр.м.

27. **Вони грають у київському “Динамо”: А.Біба, В.Банников, Є.Рудаков.** Київ. (Спорткомбінат “Динамо”), 1967 р., тир. 1 000, 4 стор. з іл., (ф. 14x20), укр.м.

28. **Вони грають у київському “Динамо”: В.Серебряников, А.Бишовець, В.Хмельницький.** Київ. (Спорткомбінат “Динамо”), 1967 р., тир. 1 000, 4 стор. з іл., (ф. 14x20), укр.м.

29. **Молодці! Чемпіони 1966. Молодці. Чемпіони 1967.** Київ. “Реклама”, 1967 р., тир. 30 000, 16 стор. з іл., (ф. 10x23), укр.м.

30. **Футбол. Чемпіони 1966. Приз чемпіона СРСР з футболу 1967 р. “Динамо” Київ.** Київ. “Реклама”, 1968 р., тир. 2 500, 4 стор. з іл., (ф. 11x20), укр.м.

31. **Зрителі должны знати правила...** Київ. Упр. спортуспоруд, 1968 р., тир. 10 000, 2 стор. - листівка, (ф. 11x21), рос.м.

32. **“Динамо” Київ. Чемпіони 1966, 1967, 1968 рр.** Київ. “Реклама”, 1968 р., тир. 8 000, 16 стор. з іл., (ф. 11x15), укр.м.

33. **Чемпіони СРСР 1968 р. з футболу – динамівці Києва.** Київ. Спорткомбінат “Динамо”, 1968 р., тир. 6 000, 8 стор. з іл., (ф. 11x25), укр.м.

34. **Київські динамівці - чемпіони СРСР 1968 р. з футболу.** Київ. Спорткомбінат “Динамо”, 1968 р., тир. 2 000, 6 стор. з іл., (ф. 12x22), укр.м.

35. **Дублери київського “Динамо” – володарі призу дублерів 1968 р. з футболу.** Київ. Спорткомбінат “Динамо”, 1968 р., тир. 2 000, 6 стор. з іл., (ф. 10x20), укр.м.

36. **“Динамо” з берега Дніпра.** Київ. “Музична Україна”, 1968 р., тир. 210 000, 4 стор. з нотами і словами пісні – призначена для відправки поштою, (ф. 13x17), укр.м.

37. **А.Бишовець виходить з оточення.** Київ. “Музична Україна”, 1968 р., тир. 210 000, 4 стор. з нотами і словами пісні – призначена для відправки поштою, (ф. 13x17), укр.м.

37. Підсумки сезону минулого (основні склади команд). Київ. Спорткомбінат "Динамо", 1969 р., тир. 1 000, 6 стор. з табл., (ф. 11x20), укр.м.
38. Підсумки сезону минулого (дублюючі склади команд). Київ. Спорткомбінат "Динамо", 1969 р., тир. 1 000, 6 стор. з табл., (ф. 11x20), укр.м.
39. "Динамо" Київ. Київ. КФКД, 1969 р., тир. 80 000, 4 стор. з іл., (ф. 15x10), укр.м.
40. Київські динамівці – володарі срібних медалей чемпіонату СРСР 1969 р. Київ. Спорткомбінат "Динамо", 1969 р., тир. 2 000, 4 стор., (ф. 11x20), укр.м.
41. Приз Федерації футболу СРСР. Київ. Спорткомбінат "Динамо", 1969 р., тир. 2 000, 4 стор. з іл., (ф. 11x20), укр.м.

Допоміжні видання:

1. Футбол. Призери VIII чемпіоната мира. Москва. Прес-бюро Центр. ст. ім. Леніна, 1966 р., тир. 40 000, 4 стор. з іл., (ф. 14x22), рос.м.

Довідники-календарі:

- 150, 151. Футбол 1966. Довідник-календар. Київ. "Здоров'я". 1966 р. Упор. П.Безносенко, (ф. 11x17), укр.м. - тир. 80 000, 136 стор. з іл.; рос.м. - тир. 100 000, 148 стор. з іл.
152. Футбол 1966. Справочник-календарь. Дніпропетровськ. "Промінь". 1966 р. Ред. А.Нестеренко, тир. 100 000, 112 стор. з іл., (ф. 11x16), рос.м.
153. Футбол 1966. Справочник-календарь. Одеса. "Маяк". 1966 р. Упор. Б.Галинський, тир. 50 000, 160 стор. з іл., (ф. 10x14), рос.м.
154. Футбол. Календарь-справочник. Донецьк. "Донбас". 1966 р. Упор. Л.Санін, тир. 200 000, 190 стор. з іл., (ф. 10x14), рос.м.
155. Футбол. 2-й круг 1966. Донецьк. "Донбас". 1966 р. Упор. В.Бондаренко, тир. 50 000, 120 стор. з іл., (ф. 10x14), рос.м.
156. (Футбольний календар. 1-ше коло). Ворошиловград (Луганськ). 1966 р.
157. (Футбольний календар). Запоріжжя. 1966 р.
158. Футбол 1966. Футбольний календар. Львів. "Каменярь". 1966 р. Упор. А.Лавренко, С.Плоткін, І.Жуховський, тир. 40 000, 112 стор. з іл., (ф. 11x14), укр.м.
159. (Футбольний календар). Вінниця. 1966 р., тир. 5 000, 64 стор.
160. (Футбольний календар. 2-ге коло). Вінниця. 1966 р., тир. 4 000, 20 стор.
161. (Футбольний календар). Миколаїв. 1966 р.
162. (Футбольний календар). Шостка. 1966 р.
163. Футбол 1967. Довідник-календар. Київ. "Здоров'я". 1967 р., тир. 100 000, 160 стор. з іл., (ф.11x17), укр.м.
164. Футбол 1967. Перша група класу "А". Календар ігор. Київ. "Реклама". 1967 р., Упор. К. Михайло, тир. 50 000, 24 стор. з іл., (ф.14x21), укр.м.
165. Футбол 1967. Справочник-календарь. Дніпропетровськ. "Промінь". 1967 р. Ред. А.Нестеренко, тир. 100 000, 96 стор. з іл., (ф. 11x16), рос.м.
166. Футбол 1967. Справочник-календарь. Одеса. "Маяк". 1967 р. Упор. Б.Галинський, тир. 40 000, 136 стор. з іл., (ф. 10x14), рос.м.
167. Футбол 67. Донецьк. "Донбас". 1967 р. Упор. Л.Санін, тир. 150 000, 128 стор. з іл., (ф. 10x14), рос.м.
168. Футбол 1967. Футбольний календар. Львів. "Каменярь". 1967 р. Упор. А.Лавренко, С.Плоткін, В.Ханенко, тир. 40 000, 144 стор. з іл., (ф. 11x14), укр.м.
169. Футбол 1967. Справочник-календарь. Сімферополь. "Крим". 1967 р. Упор. Г.Немировський, тир. 30 000, 104 стор. з іл., (ф. 11x17), рос.м.
170. Футбол. Первенство страны среди команд мастеров класса «Б». 1 украинская зона. Памятка любителям футбола. Кривий Ріг Дніпропетровської обл. СК "Богатир". 1967 р., тир. 5 000, 4 стор.- буклет, (ф. 15x20), рос.м.
171. (Футбольний календар). Вінниця. 1967 р., тир. 5 000, 80 стор.
172. (Футбольний календар). Ворошиловград (Луганськ). 1967 р.
173. (Футбольний календар). Дніпродзержинськ Дніпропетровської обл. 1967 р.
174. (Футбольний календар). Севастополь. 1967 р.
175. (Футбольний календар). Хмельницький. 1967 р., тир. 3 000, 64 стор.

176. **Футбол-68**. Календар-довідник. Київ. "Здоров'я". 1968 р., Упор. П.Безносенко, тир. 150 000, 144 стор. з іл., (ф.13x17), укр.м.
177. **Футбол 1968**. Справочник-календарь. Дніпропетровськ. "Промінь". 1968 р. Ред. Г.Чорноусько, тир. 100 000, 192 стор. з іл., (ф. 10x14), рос.м.
178. **Футбол 1968**. Справочник-календарь. Одеса. "Маяк". 1968 р. Упор. Б.Галинський, тир. 30 000, 132 стор. з іл., (ф. 10x14), рос.м.
179. **Футбол 1968**. Календарь-справочник. Донецьк. "Донбас". 1968 р. Упор. Л.Санін, тир. 150 000, 128 стор. з іл., (ф. 10x14), рос.м.
180. (Футбольний календар). Ворошиловград (Луганськ). 1968 р., тир. 50 000, 112 стор.
181. **Футбол 1968**. Футбольний календар. Львів. "Каменярь". 1967 р. Упор. А.Лавренко, С.Плоткін, В.Ханенко, тир. 100 000, 176 стор. з іл., (ф. 11x14), укр.м.
182. (Футбольний календар). Вінниця. 1968 р., тир. 5 000, 144 стор.
183. **"Автомобіліст" Житомир. Футбол-1968**. Календар-довідник. Житомир. Обл. упр. преси. 1968 р. Упор. Л.Ботвинський, тир. 30 000, 112 стор. з іл., (ф. 11x14), укр.м.
184. **"Автомобіліст" Житомир – чемпіон України 1967 г.** Житомир. Самвидат. 1968 р., 8 стор., (ф. 14x20), рос.м. (надруковано на друк. машинці).
185. (Футбольний календар). Кривий Ріг Дніпропетровської обл. 1968 р., тир. 5 000, 14 стор.
186. (Футбольний календар). Суми. 1968 р., тир. 5 000, 24 стор.
187. **Футбол 1968**. Справочник-календарь. Сімферополь. "Крим". 1968 р. Упор. Г.Немировський, тир. 25 000, 96 стор. з іл., (ф. 11x17), рос.м.
188. **Футбол-68**. Справочник-календарь. Харків. "Прапор". 1968 р. Упор. В.Ровчан, Л.Тах, тир. 50 000, 144 стор. з іл., (ф. 11x17), рос.м.
189. **Футбол-69**. Довідник-календар. Київ. "Здоров'я". 1969 р., Упор. П.Безносенко, тир. 150 000, 152 стор. з іл., (ф.13x17), укр.м.
190. **Футбол 1969**. Справочник-календарь. Дніпропетровськ. "Промінь". 1969 р. Ред. А.Нестеренко, тир. 50 000, 64 стор. з іл., (ф. 11x17), рос.м.
191. **Футбол 1969**. Справочник-календарь. Запоріжжя. "Промінь" (Дніпропетровськ). 1969 р. Упор. А.Москаленко, Г.Свистун, тир. 50 000, 96 стор. з іл., (ф. 10x16), рос.м.
192. **Футбол 1969**. Футбольний календар. Львів. "Каменярь". 1969 р. Упор. А.Лавренко, С.Плоткін, В.Ханенко, тир. 100 000, 144 стор. з іл., (ф. 10x14), укр.м.
193. **Футбол 69**. Справочник-календарь. Донецьк. "Донбас". 1968 р. Упор. М.Левицький, тир. 50 000, 112 стор. з іл., (ф. 11x14), рос.м.
194. **"Заря" - 69. Справочник-календарь любителям футболу на 1969 г.** Ворошиловград (Луганськ). "Донбас" (Донецьк). Упор. В.Бондаренко, 1969 р., тир. 50 000, 128 стор. з іл., (ф. 10x14), рос.м.
195. **Футбол 1969. Проспект розыгрыша XXXI чемпионата СССР.** Одеса. Упр. з друку Одеського облвиконкома. 1969 р. Упор. Б.Галинський, тир. 50 000, 160 стор. з іл. (ф. 10x14), рос.м.
196. **Футбол-69**. Справочник-календарь. Харків. "Прапор". 1969 р. Упор. В.Ровчан, Л.Тах, тир. 30 000, 96 стор. з іл., (ф. 13x20), рос.м.
197. **Футбол 1969**. Календарь-справочник. Сімферополь. "Крим". 1969 р. Упор. І.Луханін, В.Луханін, тир. 25 000, 96 стор., (ф. 11x17), рос.м.
198. (Футбольний календар). Вінниця. 1969 р., тир. 5 000, 160 стор.
199. (Футбольний календар). Кіровоград. 1969 р., тир. 20 000, 148 стор.

Допоміжні видання:

34. **Футбол 1966**. Справочник-календарь. Москва. Прес-бюро Центр. ст. ім. Леніна. 1966 р. Упор. О.Соскін, тир. 1 000 000, 80 стор. з іл., (ф. 14x22), рос.м.
35. **Футбол 1966 год**. Календарь-справочник. Москва. "ФиС". 1966 р. Упор. А.Угрешин, тир. 200 000, 48 стор., (ф. 13x20), рос.м.
36. **Футбол 1967**. Справочник-календарь. Москва. Прес-бюро Центр. ст. ім. Леніна. 1967 р. Упор. О.Соскін, тир. 1 000 000, 80 стор. з іл., (ф. 14x20), рос.м.
37. **Футбол 1968**. Справочник-календарь. Москва. Прес-бюро Центр. ст. ім. Леніна. 1968 р. Упор. О.Соскін, тир. 1 000 000, 80 стор. з іл., (ф. 13x20), рос.м.

38. **Футбол'68**. Москва. "ФИС". 1966 р. Упор. Ю.Метаєв, тир. 500 000, 192 стор. з іл., (ф. 13x17), рос.м.

39. **Футбол 1969**. Справочник-календарь. Москва. Прес-бюро Центр. ст. ім. Леніна. 1969 р. Упор. О.Соскін, тир. 1 000 000, 80 стор. з іл., (ф. 13x20), рос.м.

40. **Футбол'69**. Супутник любителя футболу. Москва. "ФИС". 1969 р. Упор. Ю.Метаєв, тир. 500 000, 128 стор. з іл., (ф. 13x20), рос.м.

Газети і журнали:

Допоміжні видання:

7. **Старт**. Київ. Орган Комітету по фізкультурі та спорту при Раді Міністрів УРСР, 1967-1992 рр., укр.м. (щомісячний журнал).

8. **Футбол-Хоккей**. Приложение к газете "Советский спорт". Москва, з грудня 1967 р., 16 стор. 16 стор., рос.м. (щотижнева газета).

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник – **Анатолій Коломієць**

Під редактуванням Володимира Баняса

з газети "Український футбол" №148 від 8 жовтня 2009 року

Роздуми щодо дати народження футболу України

Вважаємо, що повернення до цієї теми завжди доцільне, і чим частіше шанувальники футболу України будуть обговорювати це питання та розмірковувати навколо нього, то це тільки принесе користь, бо будь-яке зациклення й залишення висновків на майбутнє шкодить не тільки історії футболу країни, але й залишає невизначеними суперечки між знавцями цієї історії. А чого приховувати, більшість зацікавлених і не байдужих у встановленні істини зараз чітко поділена на два табори. Одні (здебільшого мешканці західних областей) впевненні, що футбол України народився у Львові, і підтверджують це документами. Інші (здебільшого мешканці східних та південних областей) не погоджуються з цими документами і вважають батьківщиною футболу України тільки Одесу, але документально це підтвердити чомусь не бажають чи не в змозі.

Про дату народження футболу України у Львові 14 липня 1894 року написано вже в багатьох гарних книжках, які видані там же. Та й центральні, київські засоби масової інформації підтримують це твердження, керуючись висновками роботи провідних фахівців футболу і рішенням щодо цього Федерації футболу України. Але досить значна, а інколи здається що майже половина, якщо не більше, знавців футболу України залишилася невдоволена таким рішенням вищих футбольних органів і самотужки окремо один від одного, нажалі без будь якого документального підтвердження, постійно розповсюджує інші погляди, а інколи навіть усіма можливими засобами виказує свою думку щодо цього. Ніхто, звичайно, не заперечує проти можливості окремих думок кожного громадянина, але все ж потрібно якось зблизити ці погляди і чим скоріше, тим краще. Потрібно знайти такий необхідний консенсус, який примирить усіх. Але "супротивники" чудово розуміють, що це може статися тільки тоді, коли будуть знайдені та винесені на розсуд усіх шанувальників футболу нові документи щодо футболу в Одесі або буде визначено однозначно, що їх не існує.

Нажалі, усі заходи, які вжиті одеськими функціонерами, ветеранами та меценатами футболу, з якими є можливість ознайомитися на сайтах Інтернету, ні до чого, навіть на

крихітку, не призвели. Це свідчить тільки про одне – в Одесі немає справжніх, зацікавлених фахівців футболу, які б занурилися у бібліотеки і архіви Одеси, Києва, а може й Москви, та хоч щось переглянули й перечитали. Усі по вуха у бізнесі, а для душі ніхто й хвилини виявляється не змарнує на справу футболу, який, б'ючи себе у груди, усі в Одесі так люблять. Прикро, але це так. Тому, напевно, потрібно усім миром допомогти “неспроможним” одеситам. Якщо хоч хтось з шанувальників футболу з інших міст, вже має якісь конкретні документи, хоча б виписки з якихось газет часів до 1910 року або ж інформацію найближчих після них років, то ми залюбки в повному обсязі будемо її друкувати у нашому “Клубі”. Дуже хотілося, щоб хоча б хтось розпочав цю справу.

А тепер звернемося до того, що ми вже маємо. Сповістимо, по-перше, читачів, що насправді ми майже не маємо нічого, крім тієї інформації, яка наведена в щорічнику “**Всероссийский футбольный союз за 1912 год**”, виданому в Москві 1913 року на 226 сторінках з чудовими ілюстраціями. І щоб не було ніяких пересудів і посилань на цей довідник, а це дійсно є офіційний документ, наведемо повний текст того, що там надруковано про перші кроки футболу в Одесі:

“Футболъ в Одессе, как и в большинстве другихъ местностей, былъ введенъ англичанами.

Около 40 летъ тому назадъ (це десь не раніше 1973 року – Прим. автора) Керченская Индо-Европейская Контора Телеграфа была перенесена въ Одессу; благодаря этому местная английская колонія значительно увеличилась и могла организовать спортивный клубъ (такимъ чиномъ це десь схоже на 1878 рік, але конкретно рік не вказано – Прим. автора).

Таковойъ былъ учрежденъ подъ названіемъ “Одесскій Британскій Атлетическій Клубъ” (О.Б.А.К.).

Долгое время О.Б.А.К. былъ единственнымъ футбольнымъ, чисто-английскимъ клубомъ, который устраивалъ матчи съ командами английскихъ судовъ, посещавшихъ портъ. Ежегодно клубъ игралъ матчъ с Галацомъ (Румынія).

Въ 1899 году появились первые русскіе игроки: Пітровскій, Крыжановскій и, теперь известный авіатор, Уточкинъ.

Въ течение 6-7 летъ они были единственными русскими игроками Одессы.

Г-нъ Пітровскій и теперь еще играетъ въ О.Б.А.К.

Крыжановскій – одинъ изъ учредителей “Спортингъ-Клуба” – очень много содействовалъ развитію спорта вообще и футбола въ частности.

Большую услугу развитію футбола оказалъ преподаватель англійскаго языка въ гимназіи Юнгмейстера г. Питерсь.

В 1907 году онъ обучилъ воспитанниковъ правиламъ игры, а администрація гимназіи вошла въ соглашеніе с О.Б.А.К., на площадке котораго и начали играть “Юнгмейстеровцы”.

Игры гимназистовъ собирали много публики, преимущественно учащейся молодежи и послужили большимъ толчкомъ къ развитію футбола.

Одновременно организовался будущій “О.К.Ф.”, (Одесскій Кружокъ Футболъ), инициаторами котораго были несколько местныхъ любителей футбола, игравшихъ некоторое время за границей.

Осенью 1908 года организовался частный кружокъ изъ воспитанниковъ 3-ей гимназіи, изъ котораго образовался “Шереметевскій Кружокъ Спорта”. Названіе это онъ получилъ по фамиліи подполковника 11-го сапернаго баталіона В.Шереметьева, бывшего преподавателемъ гимнастики въ 3-ей гимназіи и взявшего на себя организацію и ответственность за действія кружка.

Далее последовательно народились “Спортингъ-Клубъ” и позднее “Вега”, “Индо”, “Флорида”, а также открыл футбольную секцію “Турнь-ферейнь”...”

Тепер переглянемо ті видання, які побачили світ вже в наші роки. Найбільш цікавою й значною вважаємо є книжка відомого й шанованого усіма нашого статистика футболу з Маріуполя Олександра Бояренка “**Пионеры футбола Юга России**”, видана 2005 року на 67 сторінках з ілюстраціями. По-перше, нам дуже припало до вподоби те, що він одразу своє звернення “До шанувальників футболу” завершує тим, що “не претендує на першість в наданні

інформації” і вважає що “прийшов, напевно, час звернути свої погляди статистикам” саме на цей період історії. На превеликий жаль, пише він, значна відсутність інформації дає привід деяким “вумникам” вважати, що потрібно б почекати, поки вона буде знайдена. “Ось хай і зроблять доповнення! А перевидати завжди можна. Було б що!”. Прекрасні слова, краще не скажеш.

А от щодо сумлінності деяких висновків у цій книжці є багато питань:

1. Щодо незгоди автора з визначенням західноукраїнських земель “етнічними землями України”, бо багато земель Донеччини та Луганщини потрібно тоді вважати “етнічними землями Війська Донського”. На нашу думку, суперечки тут ні до чого, бо ми зараз мову ведемо про футбол на теренах сучасної України, тобто і в Галичині, і в Закарпатті, і в Криму, і на Донбасі. Така вже зараз наша Україна, а визнати де чії етнічні землі, то вже справа інших дослідників.

2. Щодо самого львівського матчу 1894 року і начебто якоїсь “підтасовки фактів”, то є документи – три львівські газети про цей матч і тут вже нікуди не дітися. То що грали в ньому саме мешканці Львова – те ж саме так. Щось подібне б знайти про матч в Одесі. Так нема. Поки що. Ось росіяни знайшли у “Велосипедисте” №23 за вересень 1893 року щось про гру в шкіряний м'яч у грязюці панів спортсменів в білих костюмах і чомусь не вважають що датою народження російського футболу є 1893 рік, а узяли за основу 1897 рік, коли була створена перша російська футбольна команда. То може й Україні доцільно все ж було датою народження вважати 1903 рік, коли у Львові де-факто був створений перший футбольний клуб “Слава”? Раніше його все одно немає інформації, що десь була офіційно створена місцева футбольна команда. Але ж чого це нам з своєї історії викидати 10 років? Адже навіть у ФІФА немає єдиного підходу щодо початку відліку історії футболу в окремо взятій державі. Італійці, наприклад, рахують датою народження футболу Італії дату створення своєї футбольної федерації, то може й ми скотимося до 1910 року, коли нарешті офіційно відомо про створення першою саме Одеської Футбольної Ліги? Та й роком пізніше створені Футбольний Союз Галичини, Ліги у Києві та Харкові. Примиримо хоч таким чином разом усіх. Хай потішаться росіяни, що вони на 13 років попереду “хохлів”. Їм буде це приємно – і Блохін у них росіянин, і київське “Динамо” - російська команда, а тут ще й набагато раніше взагалі в футбол у них заграли. Віддамо “старшому брату” усе – хай тільки нам газ дешево продає, бо помремо скоро мабуть з голоду - не буде на чому й сало засмажити, або замерзнемо.

3. Вважати, що британські моряки та представники морського торгового відомства Великобританії були підданими Російської імперії, тобто громадянами Росії – це вже щось з світу фантастики. Дійсно, дехто з них довгий час працював в Одесі, але змінювати громадянство навіщо їм було? Може й були такі випадки, але поодинокі та щоб саме усі вони ще й були футболістами та грали в ОБАК – це напевно не так.

4. Немає жодного документального підтвердження що ОБАК було створено 1878 року. Це вже **Б.Галинський** проголосив на першій сторінці своєї книжки “**Черноморці**”, виданої аж 1969 року, а звідки він це узяв, він не написав. Може десь і знайшов щось, але де? Покажіть, будь ласка. І тоді будемо обговорювати ОБАК. А чому ж росіяни не узяли датою народження російського футболу саме 1878 рік? Це ж значно краще ніж 1897 рік. Чи може вони знали що через 100 років Україна від них відокремитися й стане самостійною? Та й взагалі, якщо вірити спогадам 60-х років, то сам же автор пише, що ветеран бердянського футболу М.В.Юхно (тоді йому було вже десь років 80, не менше) теж, до речі, як і Б.Галинський, заявив, що перший матч у Бердянську відбувся у вересні 1890 року. То може назвемо за спогадами ветерана батьківщиною футболу України – Бердянськ?

5. Автор пише, що ОБАК 1984 року збудував футбольний майданчик вже на Французькому бульварі. Звідки ця інформація щодо року спорудження майданчика? З газет тих часів чи журналів часів трохи пізніших? Хотілося б все ж таки знати. Чи може це теж спогади ветеранів 60-х. Тоді це було “модно”, Хрущов дозволив базікати, навіть “матч смерті” у Києві вигадали.

6. Щось теж саме про організацію 1892 року в Одесі німецького спортклубу “Турн-Ферайн” та про створення легендарним Уточкіним вже 1899 року першої футбольної команди “руських”. Може це з мемуарів самого Уточкіна, але про них ми щось не чули.

7. Яюсь незрозуміло виглядає ще інформація, що 1 жовтня 1900 року відбувся матч в Києві між командами Олександрівської і 4-ої київської гімназій, а також що це був перший матч, який провели за усіма правилами футболу. А це звідки? Тобто, ще чехи на заводі Гретера і Криванека не розпочали грати, а вже гімназисти Києва зіграли свій перший матч? От якби так,

то футболу Києва вже потрібно було б давно святкувати своє сторіччя, а не чекати 2011 року. До речі, такий матч був, але 1 жовтня 1911 року – перший матч першого чемпіонату Києва (дата створення організованого футболу в Києві). Що це – помилка або чийсь “підтасовки фактів”.

Ось така історія. Ну що тут можна казати? По-перше, подякувати О.Бояренко за те що він зібрав ці “факти”, бо якби не він, то й мови про них не було б. Одесити тільки на словах завзяті вболівальники, а розібратися в історії свого ж футболу – штанці короткуваті. А ще хочуть, щоб їх місто визнали батьківщиною футболу України. Дуже боїмося, що впевнити прискіпливого українського вболівальника їм не вдасться. Треба буде добренько попрацювати. Інакше їм ніколи не повірять. Може хтось з інших міст їм допоможе?

І ще один цікавий факт щодо футболу в Одесі ми знайшли у чудовій книзі **О.Двойнисюка і Б.Кутового “Футбольный Николаев”**, виданої 2008 року на 490 сторінках з багатьма прекрасними ілюстраціями й фото документів. Він пише, що футбольний історик В.Лісовий знайшов у польській футбольній енциклопедії “Piłka nozna”, виданої 1982 року, наводяться спомини львівського інженера Недзельського, який перебував деякий час у Одесі, де **спостерігав за грою місцевих команд з англійськими моряками**, а при поверненні до Львова поділився враженнями від побаченого з земляками. Недзельський розповідав, що **в Одесі навіть тренування місцевих футболістів проходили набагато інтенсивніше й більш професійно**.

Однак саме про це було надруковано й у значно меншого розміру книжці львів'янина Євгена Попова “Львів 1894-1939 рр.” лише на 48 сторінках з доданими на двох аркушах ілюстраціями, яка була видана Об'єднанням футбольних статистиків і істориків 1997 року в запланованій серії “Футбольна карта України” (нажаль і об'єднання розпалося і, звичайно, продовження цієї серії книжок ніхто не побачив). Так от, в цій книжці в розділі “Сторінки історії” чітко вказано: **“1892 – Інженер Недзельський, перебуваючи в Одесі, ознайомився з футбольними новинками у виконанні англійських моряків. Чим, по поверті додому, поділився з колегами”**. Це схоже на цитату з якогось видання, але, нажаль, не вказано з якого. Як бачите, у цій інформації немає жодного слова про мешканців Одеси, які грали у футбол, не кажучи вже про те що ще й тренувалися.

Нам, звичайно, було дуже цікаво побачити сам текст публікації, тільки саме тої, звідки у цих книжках з'явилося таке дещо суперечливе твердження, щоб остаточно перевірити – де ж правдивіше інформація. Нажаль ми так ніде й не знайшли польської енциклопедії 1982 року, бо в цьому році вона не видавалася. Та все ж переглянули дуже значні за розмірами польські видання: Й.Галіша “Piłka nozna w Polsce” (том 1, 1981 р., 264 стор.) і “Polska piłka nozna” (1986 р., 996 стор.). І дійсно, в першій з цих книг ми знайшли те, про що йде мова. Наведемо ці рядки саме польською мовою: **“...clonek Sokola inz. Niedzielski, który w roku 1892 przebywał w Odessie, gdzie zetknął się z piłką nożną, obserwował sposób gry przebywających tam marynarzy angielskich, a po powrocie do Lwowa przekazał chłopcom najnowsze zasady tej gry”**. Навіть з першого погляду на цей текст оригінала стане будь кому ясно, що більш точно перевів його з польської саме львів'янин Є.Попов.

Ось де “підробка фактів”. Як бачите, з маленького речення на іншій мові при нагоді можна зробити й мешканців Одеси граючими у футбол вже 1892 року і, що найголовніше, начебто мимоволі підкреслити, що самі ж львів'яни це бачили, а ще хочуть бути першими за одеситів. А може це такий одеський гумор, а ми, дурні, його не розуміємо. Пробачте, але ми все чудово розуміємо, і нас на м'якині не проведеш. Десять разів перевіримо, де брехня, а де правда!

Нові знахідки:

Нами, на цей раз завдяки книжці В.Стріхи “Украинский футбол: Западная Украина, диаспора, легионеры” (2004 р., 260 стор.) знайдені нові до цього часу неопрацьовані нами матеріали щодо українських футболістів, які після війни залишили Львів та опинилися в інших країнах світу і вже там мали значні досягнення у футболі. Ці досягнення, звичайно, теж потребують розгляду при визначенні рейтингу цих гравців.

По-перше, це відомий нападаючий **Адам Волянин** – уродженець Львова та вихованець львівського футболу, який до війни грав у львівській “Погоні”, “Спартаку” та “Динамо”, а також у московському “Спартаку” (1940-41 рр.). Після війни він перебрався до Англії, де 1945 року пограв за ФК Блекпул, а потім до США де 1953 року був володарем Кубка США у складі команди “Поліш Уайт Іглу” з Чикаго та у 1950-64 роках входив до складу збірної США, навіть

зіграв один матч у фінальній частині Чемпіонату світу 1950 року зі збірною Іспанії. Вже 1976 року він був включений до “Залу слави футболу США”. Це щонайменше 36 балів до нашого рейтингу і, 69 місце серед 100 найкращих, визначених до 1960 року.

По-друге, це зовсім невідомий нам півзахисник **Зенон Снилик** – уродженець Рогатинського району Станіславівської округи (нині – Івано-Франківська обл.), який мешкав після війни теж у США і з 1949 року грав в українських командах Канади та США, а в 1956-64 роках за збірну США провів 5 матчів. Він грав і в олімпійській збірній США у 1956-66 роках (13 матчів), був учасником Олімпійських ігор 1956 року (1 матч). Нажаль нам невідомо, чи пограв він у футбол на Львівщині і можливо він є вихованцем вже футболу української діаспори США. Якщо стане відомо, що він є саме вихованцем західноукраїнського футболу, то навіть без врахування його товариських матчів за олімпійську збірну США та 9 матчів на Панамериканських іграх 1959 і 1963 років, його рейтинг дорівнює 40 балам, а це не нижче 65-го місця серед 100 найкращих, визначених до 1960 року.

Українського походження були ще двоє гравців клубів української діаспори в Північній Америці: **Мирон Береза** – 2 матчі 1957 року за збірну Канади та **Д.Стахровський** – грав у олімпійській збірній США 1959-60 років. Але, нажаль, вони звісно не були вихованцями футболу на теренах саме України та й їх досягнення не такі вже й значні. Але, безумовно, ми й цих українських футболістів не можемо обминути при складанні енциклопедії українського футболу в повному обсязі.

Каталог друкованих видань з футболу України

(Продовження. Початок див. "УФ" №№124, 132, 136, 140, 144 за 27.08; 10, 17, 24.09, 1.10.2009 р.)

Продовжимо інформування шанувальників футболу України щодо друкованих видань з футболу в Україні. Сьогодні ми наведемо каталог таких видань, які побачили світло на теренах сучасної України в період з 1970 р. по 1976 р. включно.

3. Друковані видання за часів 1970-1976 рр.

Книги:

25. Соломонко В.В. **Новобранцям футболу**. Київ. "Здоров'я". 1970 р., тир. 15 000, 100 стор. з іл., (ф. 13x20), укр.м. (методичний посібник для дітей).

26. Михайлов М.І. **Повість о чемпионе**. Москва. "ФиС". 1970 р., тир. 50 000, 158 стор., (ф. 13x16), рос.м. (про футбольну команду київського “Динамо”).

27, 28. **22 і футбольний м'яч**. Смійні малюнки. Київ. "Мистецтво". 1971 р. Упор. Я.Горештейн, тир. 30 000 і 20 000, 144 стор. з іл., (ф. 12x19), укр.м. і рос.м.

29. Галинський Л.Р. **Не сотвори себе кумира** (Спорт и личность). Москва. "Молодая гвардия". 1971 р., тир. 75 000, 288 стор., (ф. 13x16), рос.м. (роздуми українського журналіста про футбол і його оточення).

30. Щегоцький К.В. **У грі та поза грою**. Спогади футболіста. Київ. "Здоров'я". 1972 р., тир. 30 000, 152 стор., (ф. 13x16), укр.м. (мемуари відомого футболіста і тренера).

31. Романенко С.Д. **Тренировка футболистов в подготовительный период**. Дніпропетровськ. 1972 р., рос.м. (методика футболу).

32. Гальперін Ф.Я. **Пригоди шкіряного м'яча**. Оповідання про футбол і футболістів. Київ. "Веселка". 1972 р., тир. 30 000, 120 стор. з іл., (ф. 17x22), укр.м. (історія футболу для дітей).

33. **Футбол**. Правила змагань. Київ. "Здоров'я". 1973 р., тир. 14 000, 56 стор., (ф. 11x17), укр.м. (правила гри).

34. **Кубок полный надежд**. Київ. "Здоров'я". 1975 р. Упор. О.Черкаський, тир. 65 000, 96 стор. з іл., (ф. 13x17), рос.м. (повна інформація про перемогу “Динамо” Київ у Кубку кубків).

35. Михайлов М.І. **“Динамо” Киев** (Б-чка футбольного болельщика). Москва. “ФиС”. 1975 р., тир. 230 000, 128 стор., (ф. 12x16), рос.м. (статистичний довідник).

36. Келлер В.С., Соломонко В.В. **Індивідуальне тренування футболіста**. Київ. "Здоров'я". 1975 р., тир. 7 500, 80 стор. з іл., (ф. 13x20), укр.м. (методика футболу).

37. Аркадьєв Д.А. **Два сезона**. Рассказ спортивного журналиста. Київ. “Молодь”. 1976 р.,

тир. 50 000, 96 стор., (ф. 13x20), рос.м. (“Динамо” Київ у 1974 і 1975 роках).

38, 39. “Динамо” Київ (фотоальбом). Київ. “Мистецтво”. 1976 і 1977 рр. Текст Ф.Остапченко, тир. 20 000, 144 стор. з іл., (ф. 22x22), рос.м. і укр.м. (до 50-річчя “Динамо” Київ).

Допоміжні видання:

25. **Футболисты, тренеры, судьи.** Все о футболе. Москва. “ФиС”. 1970 р. Упор. О.Соскін, тир. 50 000, 112 стор., (ф. 13x20), рос.м. (інформація про кращих в світі).

26. Левін М.Є., Сашенков Є.П. **Футбол в филателии.** Москва. “Связь”. 1970 р., тир. 40 000, 136 стор. з іл., (ф. 15x20), рос.м. (розповідь про філателістичні видання в світі).

27. Єсенін К.С. **Футбол: рекорды, парадоксы, трагедии, сенсации.** 2-ге вид. Москва. “Молодая гвардия”. 1970 р., тир. 100 000, 208 стор. з іл., (ф.16x12), рос.м. (все про статистику футболу).

28. Кулжинський І.П.. **Словарь любителя футбола.** 2-ге вид. випр. і доп. Ростов-на-Дону. “Молот”. 1970 р., тир. 160 000, 240 стор. з іл., (ф.13x20), рос.м. (енциклопедія футболу).

29. **70 футбольных лет.** Футбол в Петербурге, Петрограде, Ленинграде. Ленинград. “Лениздат”. 1970 р. Упор. М.Ковальов, тир. 30 000, 280 стор. з іл., (ф. 15x22), рос.м. (статистика, є відомості про зустрічі з українськими командами).

30. **Футбол.** Специальные почтовые штемпеля. Нововолинськ Волинської обл. Ново волинське відділення УРВ ВТФ. 1971 р. Упор. В.Греков, 53 стор. з іл., (ф. 24x16), рос.м. (каталог філателістичних матеріалів) – видано ерокопіюванням.

31. Теппер В.С. **Україна на спартакіаді.** Київ. “Здоров’я”. 1972 р., тир. 7 000, 128 стор. з іл., (ф. 13x16), укр.м. (у тому числі й про збірні УРСР з футболу).

32. **Все о футболе.** Страны, клубы, турниры, футболисты, тренеры, судьи. Справочник. Москва. “ФиС”. 1972 р. Упор. О.Соскін, тир. 100 000, 448 стор., (ф. 18x21), рос.м. (енциклопедія світового футболу).

33. **Все о спорте.** Справочник. Вып.2. Москва. “ФиС”. 1973 р. Упор. В.Кукушкін, тир. 50 000, 223 стор., (ф. 15x22), рос.м. (є про футбол, ДСТ і спортклуби).

34. “Динамо” - **50 лет** (альбом). Москва. “ФиС”. 1973р. Ред. В.Сазонов, тир. 25 000, 336 стор. з кольор. іл., (ф. 21x27), рос.м. (історія всесоюзного ВФСТ “Динамо”).

35. **Герои спортивного року.** Вип. 5. Київ. “Здоров’я”. 1974 р., тир. 15 000, 94 стор., (ф. 13x16), укр.м. (є нарис про О.Блохіна).

36. Єсенін К.С. **Московский футбол.** Москва. “Московский рабочий”. 1974 р., тир. 100 000, 264 стор. з іл., (ф.13x20), рос.м. (статистика, є про зустрічі з українськими командами).

37. Коршак Ю.Ф. **Старый, старый футбол.** Москва. “ФиС”. 1975 р., тир. 50 000, 120 стор. з іл., (ф. 13x20), рос.м. (історія футболу в Російській імперії).

38. Метаєв Ю., Ульянов В. **Тренеры рассказывают.** Москва. “ФиС”. 1975 р., тир. 50 000, 112 стор. з іл., рос.м.

39. **Играючи, размышляю об игре.** 33 интервью с футболистами. Москва. “ФиС”. 1975 р. Упор. Л.Філатов, тир. 75 000, 201 стор. з іл., рос.м.

40. **Спорт, спорт, спорт.** Альбом юмористических рисунков. Київ. “Мистецтво”. 1976 р. Упор. Я.Горенштейн, тир. 25 000, 174 стор. з кольор.іл., (ф. 13x20), рос.м. (спортивний гумор, у т.ч. і про футбол).

41. Ільїнський В.М. **Значки и их коллекционирование.** Пособие для фалериста. Вид. 2-ге, перер. і доп. Москва. “Связь”. 1976 р., тир. 80 000, 192 стор. з іл., (ф. 13x20), рос.м. (є розділи про спортивні і олімпійські значки, в т.ч. і українські)

42. **Спортивная атрибутика.** Москва. “ФиС”. 1976 р. Упор. В.Кудряшов, тир. 75 000, 120 стор. з кольор.іл., (ф. 22x23), рос.м. (спортивні організації СРСР і світу, емблеми та нагороди).

Брошури:

16. **Футбол. Правила гри.** Київ. “Здоров’я”, 1976 р., тир. 24 000, 40 стор., (ф. 13x16), укр.м.

Допоміжні видання:

5. **Футбол. VII летняя спартакиада народов СССР.** Программа соревнований. Москва. “ФиС”. 1976 р. Упор. В.Пахомов, тир. 3 000, 24 стор., (ф. 11x20), рос.м. (історія спартакіад і календар матчів, в т.ч. і збірної УРСР та турнір в Києві).

Буклети:

42. **Чемпіон СРСР з футболу 1971 р. “Динамо” Київ.** Київ. Спорткомбінат “Динамо”, 1971 р., тир. 3 000, 4 стор. з іл., (ф. 18x25), укр.м.
43. **“Динамо” Київ - 1972.** Київ. Київська рада “Динамо”, 1972 р., тир. 700, 4 стор. з іл., (ф. 11x20), укр.м.
44. **Київські динамівці – чотириразові володарі Кубка СРСР з футболу.** Київ. Спорткомбінат “Динамо”, 1974 р., тир. 1 000, 4 стор., (ф. 12x21), укр.м.
45. **Чемпион страны. Обладатель Кубка кубков европейских стран. Обладатель Суперкубка. “Динамо” Киев 1975** (фотобуклет). Київ. “Мистецтво”, 1976 р. Ред. Н.Павловська, тир. 125 000, 8 стор. з іл., (ф. 14x9), рос.м.
46. Аркадьєв Д.А. **Футбол.** (Олімпійські види спорту). Київ. “Здоров’я”, 1976 р., тир. 50 000, 8 стор. з кольор. іл., (ф. 13x20), укр.м. (коротка літературна розповідь про футбол).

Довідники-календарі:

200. **Футбол - 70.** Довідник-календар. Київ. "Здоров'я". 1970 р. Упор. П.Безносенко, тир. 150 000, 112 стор. з іл., (ф.13x17), укр.м.
201. **“Динамо” Київ.** Київ. Спорткомбінат "Динамо". 1970 р., тир. 1 000, 4 стор.- буклет, (ф.11x20), укр.м.
202. **З футболем - 70, друзі! Ласкаво просимо!** Київ. Упр. спорт. споруд. 1970 р., тир. 20 000, 4 стор.- буклет, (ф.14x21), укр.м.
203. (Футбольний календар). Дніпропетровськ. 1970 р., тир. 5 000, 12 стор..
204. (Футбольний календар). Одеса. 1970 р., тир. 50 000, 8 стор.
205. **Футбол 71.** Довідник-календар. Київ. "Здоров'я". 1971 р. Упор. П.Безносенко, тир. 200 000, 88 стор. з іл., (ф.13x17), укр.м.
206. **Футбол - 1971. Львівські “Карпати”.** Львів. "Каменяр". 1971 р. Упор. М.Зяблюк, Ю.Кордіяк, тир. 100 000, 128 стор. з іл., (ф.11x14), укр.м.
207. **“Шахтер”1971.** Справочник-календарь. Донецьк. "Донбас". 1971 р. Упор. М.Левицький, тир. 70 000, 80 стор. з іл., (ф.10x14), рос.м.
208. **“Заря”- 71.** Календарь-справочник. Донецьк. "Донбас". 1971 р. Упор. Б.Брусилів, тир. 50 000, 96 стор. з іл., (ф.10x14), рос.м.
209. **Программа-сувенир любителям футбола.** Кривий Ріг Дніпропетровської обл. СК “Богатырь”. 1971 р., тир. 5 000, 16 стор. з іл., (ф.15x20), рос.м.
210. (Футбольний календар). Нікополь Дніпропетровської обл. 1971 р.
211. **Футбол -72.** Довідник-календар. Київ. "Здоров'я". 1972 р. Упор. Є.Лазарєв, тир. 200 000, 128 стор. з іл., (ф.13x17), укр.м.
212. **Футбол. “Динамо” Київ у сезоні – 72 р.** Умови змагань. Склад команди. Календар ігор. Київ. КО УП. 1972 р., тир. 20 000, 6 стор. з іл., (ф.14x22), укр.м.
213. **Спутник болільника. 34-й чемпіонат СРСР з футболу.** Дніпропетровськ. Вид. спілки журналістів. 1972 р., тир. 50 000, 4 стор. з іл. - буклет, (ф.21x30), укр.м.
214. **“Заря”- 72.** Календарь-справочник. Донецьк. "Донбас". 1972 р. Упор. Б.Брусилів, тир. 35 000, 112 стор. з іл., (ф.10x14), рос.м.
215. **34-й чемпионат СССР по футболу 1972 г. Высшая лига.** Календарь игр. Ворошиловград (нині Луганськ). 1972 р. Відп. С.Гладченко, тир. 40 000, 24 стор. з іл. (ф.7x10), рос.м.
216. **“Шахтер”1972.** Справочник-календарь. Донецьк. "Донбас". 1972 р. Відп. Л.Санін, тир. 57 000, 104 стор. з іл., (ф.10x14), рос.м.
217. (Футбольний календар). Кривий Ріг Дніпропетровської обл. 1972 р., тир. 5 000, 36 стор.
218. **Футбол 1972.** Календар-довідник. Львів. "Каменяр". 1972 р. Упор. О.Бережний, Ю.Кордіяк, І.Яремко, тир. 100 000, 120 стор. з іл., (ф.11x15), укр.м.
219. (Футбольний календар). Макєєвка Донецької обл. 1972 р., тир. 3 000, 8 стор.
220. (Футбольний календар). Нікополь Дніпропетровської обл. 1972 р.
221. **Одесса. Футбол-72.** Календарь игр. Одеса. "Черноморська комуна". 1972 р. Упор. В.Арсен, Я.Сафронський, тир. 30 000, 104 стор. з іл., (ф.10x14), рос.м.

222. **Футбол -73**. Довідник-календар. Київ. "Здоров'я". 1973 р. Упор. Є.Лазарєв, тир. 150 000, 96 стор. з іл., (ф.13x17), укр.м.
223. **"Динамо" Київ у сезоні 1973 р. Змагання у 3-х лігах. Шоста перемога дублерів. Це було в минулому році**. Календар зустрічей. Склад команди. Київ. КОУДШКТ. 1973 р., тир. 50 000, 6 стор. з іл., (ф.14x20), укр.м.
224. **"Заря" - 73**. Календарь-справочник. Ворошиловград (нині Луганськ), "Донбас" - видано у Донецьку. 1973 р. Упор. Б.Брусилів, тир. 35 000, 112 стор. з іл., (ф.10x14), рос.м.
225. (Футбольний календар). Ворошиловград (нині Луганськ). 1973 р., тир. 40 000, 24 стор.
226. **Футбол 1973**. Справочник-календарь. Дніпропетровськ. "Промінь". 1973 р. Упор. М.Столяров, Б.Стецюк, Ю.Панарін, тир. 70 000, 112 стор. з іл., (ф.10x14), рос.м.
227. **"Шахтер"1973**. Справочник-календарь. Донецьк. "Донбас". 1973 р. Відп. Л.Санін, тир. 150 000, 96 стор. з іл., (ф.10x14), рос.м.
228. (Футбольний календар). Жовті Води Дніпропетровської обл. 1973 р., тир. 1 000, 16 стор.
229. **"Металлург"- 73**. Спутник болельщика. Запоріжжя. "Комунар". 1973 р. Відп. А.Копеліович, тир. 5 000, 8 стор. з іл., (ф.11x21), рос.м.
230. **Футбол 1973**. Календар-довідник. Львів. "Каменярь". 1973 р. Упор. Ю.Кордіяк, Ф.Зубач, І.Яремко, тир. 100 000, 128 стор. з іл., (ф.11x14), укр.м.
231. **Футбол-73. Одесса**. Календарь игр. Одеса. "Чорноморська комуна". 1973 р. Упор. В.Арсен, Я.Сафронський, тир. 40 000, 128 стор. з іл., (ф.10x14), рос.м.
232. **Футбол 1973. "Динамо" Хмельницький**. Хмельницький. Обл. Рада ФСТ "Динамо". 1973 р. Ред. Р.Злотніков, тир. 3 000, 52 стор. з іл., (ф.10x14), рос.м.
233. (Футбольний календар). Чернівці. 1973 р., тир. 5 000, 12 стор.
234. **Футбол - 74**. Довідник-календар. Київ. "Здоров'я". 1974 р. Упор. А.Мельник, тир. 150 000, 56 стор. з іл., (ф.13x17), укр.м.
235. **Футбол – XXXVI першість СРСР**. Київ. Упр. спортуспоруд. 1974 р. Упор. І.Міронов, тир. 50 000, 12 стор. з іл., (ф.10x21), укр.м.
236. **"Шахтер"-74**. Справочник-календарь. Донецьк. "Донбас". ФФ Донецької обл. 1974 р. Відп. Л.Санін, тир. 100 000, 56 стор. з іл., (ф.10x14), рос.м.
237. **"Заря"- 74**. Справочник-календарь. Донецьк. "Донбас". 1974 р. Упор. Б.Брусилів, тир. 20 000, 48 стор. з іл., (ф.10x14), рос.м.
238. (Футбольний календар). Ворошиловград (нині Луганськ). 1974 р., тир. 40 000, 28 стор.
239. (Футбольний календар). Одеса. 1974 р., тир. 100 000, 56 стор.
240. **Футбол-74. Одесса**. Календарь игр. Одеса. "Чорноморська комуна". 1974 р. Упор. Я.Сафронський, А.Іванов, тир. 40 000, 96 стор. з іл., (ф.10x14), рос.м.
241. (Футбольний календар). Чернівці. 1974 р., тир. 8 000, 16 стор.
242. **Футбол - 75**. Довідник-календар. Київ. "Здоров'я". 1975 р. Упор. П.Безносенко, тир. 100 000, 80 стор. з іл., (ф.13x20), укр.м.
243. **Футбол – 75. Одесса**. Календарь-справочник. Одеса. "Маяк". 1975 р. Упор. Б.Арсен, Б.Галинський, тир. 40 000, 80 стор. з іл., (ф.10x14), рос.м.
244. **"Заря"- 75**. Справочник-календарь. Донецьк. "Донбас". 1975 р. Упор. Б.Брусилів, тир. 25 000, 48 стор. з іл., (ф.10x14), рос.м.
245. (Футбольний календар). Ворошиловград (нині Луганськ). 1975 р., тир. 40 000, 28 стор.
246. **"Шахтер"-75**. Справочник-календарь. Донецьк. "Донбас". ФФ Донецької обл. 1975 р. Відп. Л.Санін, тир. 100 000, 64 стор. з іл., (ф.10x14), рос.м.
247. **Футбол 1975**. Календар-довідник. Львів. "Каменярь". 1975 р. Упор. Ю.Кордіяк, І.Яремко, тир. 40 000, 64 стор. з іл., (ф.11x14), укр.м.
248. (Футбольний календар). Чернівці. 1975 р., тир. 5 000, 14 стор.
249. **Футбол - 76**. Довідник-календар. Київ. "Здоров'я". 1976 р. Упор. О.Черкаський, тир. 100 000, 72 стор. з іл., (ф.13x17), укр.м.
250. **Футбол. "Шахтер"- 40 – 1936/76**. Справочник-календарь. Донецьк. "Донбас". 1976 р. Упор. В.Кузьменко, тир. 50 000, 96 стор. з іл., (ф.10x14), рос.м.
251. **Футбол - 76**. Календар-довідник. Львів. "Каменярь". 1976 р. Упор. Ю.Кордіяк, І.Яремко, тир. 40 000, 28 стор. з іл., (ф.13x17), укр.м.
252. **"Заря"-76**. Справочник-календарь. Донецьк. "Донбас". 1976 р. Упор. Б.Брусилів, тир.

25 000, 48 стор. з іл., (ф.10x14), рос.м.

253. **Календарь игр 38-й чемпионата СССР по футболу. Высшая лига.** Ворошиловград (нині Луганськ). 1976 р. Відп. В.Кирш, тир. 40 000, 24 стор. з іл. (ф.7x10), рос.м.

254. **Футбол - 76. 2-ой круг.** Календарь-справочник. Запоріжжя. "Комунар". 1976 р. Упор. В.Адамов, А.Капеліович, тир. 20 000, 30 стор. з іл., (ф.14x20), рос.м.

255. **Футбол - 76. Межведомственное первенство Ворошиловградской обл.** Роженьки Луганської обл. Ст. "Авангард". 1976 р. Відп. В.Ходос, тир. 500, 4 стор. з іл. - буклет, (ф.11x18), рос.м.

256. (Футбольний календар). Нікополь Дніпропетровської обл. 1976 р., тир. 40 000, 132 с.

257. (Футбольний календар). Жовті Води Дніпропетровської обл. 1976 р., 12 стор.

Допоміжні видання:

41. **Футбол-1971.** Справочник-календарь. Москва. Центр. ст. ім. Леніна. 1971 р. Упор. О.Соскін, тир. 1 000 000, 80 стор. з іл., (ф. 13x20), рос.м.

42. **Футбол-71.** Календарь-справочник. Москва. "ФиС". 1971 р. Упор. Л.Іллічов, тир. 500 000, 64 стор. з іл., (ф. 13x20), рос.м.

43. **Футбол 1972.** Справочник-календарь. Москва. Центр. ст. ім. Леніна. 1972 р. Упор. О.Соскін, тир. 1 000 000, 80 стор. з іл., (ф. 13x20), рос.м.

44. **Футбол 72.** Календарь-справочник. Москва. "ФиС". 1972 р. Упор. А.Комаров, тир. 500 000, 64 стор. з іл., (ф. 13x20), рос.м.

45. **Футбол-1973.** Справочник-календарь. Москва. Центр. ст. ім. Леніна. 1973 р. Упор. О.Соскін, тир. 600 000, 80 стор. з іл., (ф. 13x20), рос.м.

46. **Футбол 73.** Календарь-справочник. Москва. "ФиС". 1973 р. Упор. А.Комаров, тир. 300 000, 64 стор. з іл., (ф. 13x20), рос.м.

47. **Футбол-1974.** Справочник-календарь. Москва. Центр. ст. ім. Леніна. 1974 р. Упор. О.Соскін, тир. 900 000, 80 стор. з іл., (ф. 13x20), рос.м.

48. **Футбол-1975.** Календарь-справочник. Москва. Центр. ст. ім. Леніна. 1975 р. Упор. О.Соскін, тир. 1 000 000, 80 стор. з іл., (ф. 13x20), рос.м.

49. **Футбол 1976.** Справочник-календарь. Москва. Центр. ст. ім. Леніна. 1976 р. Упор. Ю.Лукашин, тир. 1 000 000, 80 стор. з іл., (ф. 14x20), рос.м.

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник – **Анатолій Коломієць**

Під редактуванням Володимира Баняса

з газети "Український футбол" №152 від 15 жовтня 2009 року

Українські футболісти в збірній СРСР (СНД) (у 1960-1992 рр.)

У зв'язку з тим, що переліковувати усі матчі збірної СРСР (першої та олімпійської), в яких приймали участь українські футболісти, на наш погляд недоцільно (це займе досить велику кількість друкованих рядків), тому ми наведемо загальний перелік усіх їх в порядку найбільшого числа кількості таких матчів та забитих (пропущених) ними голів в цих матчах, як окремо офіційних, так і неофіційних, а також їх загальну кількість. До уваги взяті й усі матчі збірної СНД 1992 року, яка продовжувала в цьому році розпочаті матчі збірою СРСР минулого року.

Усього в матчах збірної СРСР (СНД) приймав участь за період 1960-92 років 121 український футболіст, то й перелікуємо усіх їх за вищенаведеними показниками:

№ №	Прізвище та ім'я	З якої команди	Роки участі	Офіційні матчі (голи)						Неоф. матчі (голи)	Усього	
				ТМ	ЧЕ		ЧС		ОІ			
					Відб	Фін	Відб	Фін	Відб			Фін
1	Блохін Олег	"Д" К, "Форвертс"(Авст)	1972-89	57(21)	20(6)	-	18(6)	7(2)	1(2)	11(7)	80(58)	194(102)
2	Безсонов Володимир	"Динамо" Київ	1977-90	41(2)	13(1)	3	13(1)	10	-	6(1)	49(7)	135(12)
3	Дем'яненко Анатолій	"Динамо" Київ	1981-90	41(2)	13(2)	4	13(2)	9	-	-	50(7)	130(13)
4	Капличний Володимир	ЦСКА Москва	1968-74	31	7	4	8	3	2	7	49(4)	111(4)
5	Протасов Олег	"Дніпро"Дн, "Динамо"К, "Олімпіакос"(Греція)	1984-91	36(16)	9(2)	5(2)	15(8)	4(1)	-	-	32(14)	101(43)
6	Буряк Леонід	"Динамо" Київ	1972,74-83	21(6)	12(1)	-	11(1)	-	4(2)	5	46(12)	99(22)
7	Колотов Віктор	"Рубін"Казань, "Динамо"К	1970-78	26(9)	13(7)	2	3(1)	-	-	11(5)	41(19)	96(41)
8	Литовченко Геннадій	"Дніпро"Дн, "Динамо"К	1983-90	33(9)	5(1)	4(1)	13(4)	4	2	-	32(4)	93(19)
9	Мунтян Володимир	"Динамо" Київ	1967-76	26(3)	11(2)	-	8(2)	4	-	-	43(9)	92(16)
10	Кузнєцов Олег	"Д" К,"Гл.Рейндж."(Шотл)	1986-92	32	12(1)	7	6	7	-	-	27(3)	91(4)
11	Коньков Анатолій	"Шахтар"Д, "Динамо"К	1971-78	27(5)	12(1)	2(1)	4(1)	-	-	2	43(7)	90(15)
12	Рудаков Євген	"Динамо" Київ	1968-76	22(-17)	13(-8)	2(-3)	6(-1)	-	-	6(-6)	37(-16)	86(-51)
13	Сабо Йозеф	"Динамо" К, "Динамо" М	1962,65-68,71-72	21(3)	7(3)	-	2(1)	4	2	5(1)	35(8)	76(16)
14	Балтача Сергій	"Динамо" Київ	1980-89	23(1)	7(1)	1	10	5(1)	-	2	27(1)	75(4)
15	Онищенко Володимир	"Зоря"Луг, "Динамо"К	1972-77	20(4)	8(2)	2	6(2)	-	-	8(3)	26(14)	70(25)
16	Михайличенко Олексій	"Д" К, "Сампдорія"(Іт), "Глазго Рейндж."(Шотл)	1986-92	14(3)	12(3)	8(1)	7(2)	-	8(2)	6(5)	13(6)	68(22)
17	Рац Василь	"Д" К, "Еспаньол"(Ісп)	1986-90	25(1)	7(1)	5(1)	6	4(1)	-	-	20(3)	67(7)
18	Заваров Олександр	"Д" К, "Ювентус" (Іт)	1985-90	12(1)	6(2)	5	11(1)	7(2)	-	-	11(4)	52(10)
19	Андрєєв Сергій	СКА Ростов-на-Дону	1979-83	13(3)	4(2)	-	6(3)	3	-	6(5)	32(15)	64(28)
20	Трошкін Володимир	"Динамо" Київ	1971-72,74-77	12(1)	8	2	4	-	9(1)	5	24	64(2)
21	Істомін Юрій	ЦСКА Москва	1967-68,70-72	17	6	4	-	-	1	6	27(1)	61(1)
22	Бишовець Анатолій	"Динамо" Київ	1966-72	21(7)	8(3)	2	3(1)	4(4)	2	-	16(2)	56(17)
23	Веремєєв Володимир	"Динамо" Київ	1971-79	13	9(1)	-	-	-	4	4(1)	26(3)	56(5)
24	Чанов Віктор	"Динамо" Київ	1981-83,86-90	19(-7)	-	1	2(-2)	1	-	-	32(-12)	55(-21)
25	Серебряников Віктор	"Динамо" Київ	1963-66,69-70	14(3)	-	-	3	4	5(4)	-	26(4)	52(11)
26	Хмельницький Віталій	"Динамо" Київ	1964-71	11(5)	1	-	4(1)	4(1)	-	-	28(4)	48(11)
27	Беланов Ігор	"Чорноморець", "Д"К, "Боруссія"М (Німеччина)	1983,85-90	18(1)	6(4)	4	2	4(4)	2	-	11(14)	47(23)
28	Матвієнко Віктор	"Динамо" Київ	1971-77	10	4	-	2	-	2	5	22(2)	45(2)
29	Фоменко Михайло	"Динамо" Київ	1972-76	11	7	-	1	-	-	5	20	44
30	Яремчук Іван	"Динамо" Київ	1986-90	11(1)	2	-	1	5(1)	-	-	22(12)	41(14)
31	Решко Стефан	"Динамо" Київ	1971,75-76	6	5	-	-	-	3	4	23	41
32	Татарчук Володимир	ЦСКА Москва	1987-88,90-91	9(1)	1	-	-	-	5	5	20(3)	40(4)
33	Баль Андрій	"Динамо" Київ	1981-83,86,89	9	5	-	1	6(1)	-	-	18(1)	39(2)
34	Банников Віктор	"Динамо" К, "Торпедо" М	1964-66,70-72	10(-10)	2(-1)	-	2(-2)	-	-	-	25(-17)	39(-30)
35	Шавло Сергій	"Спартак" Москва	1979-81,85	14	2	-	3	-	-	5(1)	11(6)	35(7)
36	Звягінцев Віктор	ЦСКА, "Шахтар" Д, "Д"К	1972,75-76	5	5	-	-	-	5	3(1)	17	35(1)
37	Пільгуй Володимир	"Динамо" Москва	1971-75,77,80	6(-5)	1(-3)	-	2(-1)	-	1	3	22(-20)	35(-29)
38	Яковенко Павло	"Динамо" Київ	1986-88,90	10	6	-	-	3(1)	-	-	15(5)	34(6)
39	Канчельскіс Андрій	"Динамо" К, "Шахтар"Д, "Манч. Ютд" (Англія)	1989-92	12	8(3)	3	-	-	-	-	8(1)	31(4)
40	Дубинський Едуард	ЦСКА Москва	1961-63	9	1	-	2	1	-	-	15	28
41	Дегтярьов Юрій	"Шахтар" Донецьк	1968-69,77-79	13(-8)	2(-1)	-	2(-1)	-	-	-	10(-1)	27(-11)
42	Пузач Анатолій	"Динамо" Київ	1969-70,72	7(2)	-	-	5	2	-	-	12(4)	26(6)
43	Маслаченко Володимир	"Локомотив", "С" Москва	1960-63	6(-3)	-	-	2(-2)	-	-	-	18(-15)	26(-20)
44	Юран Сергій	"Д" К, "Бенфіка"(Порт)	1990-92	9(3)	5(1)	2	-	-	-	-	8(5)	24(9)
45	Островський Леонід	"Торпедо" М, "Динамо" К	...1961-62,66	3	-	-	-	6	-	-	...14	...23
46	Тищенко Вадим	"Дніпро" Дніпропетровськ	1987,89-90	6	2	-	-	-	4	-	11	23
47	Євтушенко Вадим	"Динамо" Київ	1980,82-83,86-87	4(1)	4	-	1	3	-	-	10(2)	22(3)
48	Лютій Володимир	"Дніпро" Дніпропетровськ "Шальке-04"(ФРН)	1986-88,90,92	4(1)	-	1	-	1	6(3)	6	3(2)	21(6)
49	Бережной Олександр	"Динамо" Київ	1976-79	10	4	-	-	-	-	-	6(1)	20(1)
50	Суслопаров Юрій	"Торпедо" Москва	1981-83	2	-	-	4	1	-	-	11(1)	18(1)
51	Лужний Олег	"Динамо" Київ	1989-90	5	-	-	4	-	-	-	8	17
52	Яровенко Євген	"Кайрат"А-А, "Дніпро"Дн	1987-89	2	-	-	-	-	5	4	6	17
53	Пасулько Віктор	"Чорноморець" О, "С" М	1986,88	6	-	2(1)	-	-	-	-	6(3)	14(4)
54	Войнов Юрій	"...Динамо" Київ	...1960-61	...1	...-	2	...-	...-	-	-	..11(1)	...14(1)
55	Чередник Олексій	"Дніпро" Дніпропетровськ	1987-89	2	-	-	-	-	4	4	4	14
56	Біба Андрій	"Динамо" Київ	1961-65	1	-	-	-	-	4(2)	-	8(2)	13(4)

57	Поркуян Валерій	“Д” К, “Чорноморець” О	1966,70	5	-	-	-	3(4)	-	-	4(1)	12(5)
58	Медвідь Федір	“Динамо” Київ	1966-68	7(2)	-	-	-	-	-	-	5	12(2)
59	Федоренко Микола	“Шахтар” Донецьк	1980	2(1)	-	-	-	-	-	-	10(1)	12(2)
60	Козинкевич Едуард	“Шахтар” Д, “Карпати” Льв	1971-72	3	2(1)	1	-	-	4(3)	-	1	11(4)
61	Семенов В’ячеслав	“Зоря” Луганськ	1972	4(1)	-	-	2	-	-	5(3)	-	11(4)
62	Канєвський Віктор	“Динамо” Київ	...1961-62	2	-	-	-	2	-	-	6(2)	...10(2)
63	Кузнєцов Сергій	“Зоря” Луганськ, “Д” Київ	1972,75	3	-	-	-	-	-	-	7	10
64	Родін Олег	“Карпати” Львів	1979-80	4	-	-	-	-	-	-	6	10
65	Єлісеєв Юрій	“Зоря” Луганськ	1972	4(1)	-	-	-	-	-	3(1)	2(2)	9(4)
66	Шепель Анатолій	“Динамо” Київ	1974-75	1	-	-	-	-	-	-	8(2)	9(2)
67	Вишневський Іван	“Дніпро” Дніпропетровськ	1985, 88	4	-	-	2	-	-	-	3	9
68	Кузнєцов Віктор В.	“Зоря” Луганськ	1972-73	5	-	-	3	-	-	-	1	9
69	Куксов Анатолій	“Зоря” Луганськ	1972	3	-	-	-	-	-	5	1	9
70	Лещук В’ячеслав	“Чорноморець” Одеса	1974-76	1	-	-	-	-	-	-	8	9
71	Грещак Богдан	“Карпати” Львів	1971-72	-	-	-	-	-	3(1)	-	5	8(1)
72	Дамін Олександр	“Динамо” Київ	1975	-	-	-	-	-	-	-	8(1)	8(1)
73	Лобановський Валерій	“Динамо” Київ	1960-61,63	2	-	-	-	-	2	-	4	8
74	Сосніхін Вадим	“Динамо” Київ	1963,66-67,71	4	-	-	-	-	3	-	1	8
75	Чанов В’ячеслав	“Торпедо” Москва	1981,83-84	1(-2)	-	-	-	-	5(-3)	-	2	8(-5)
76	Грачов Віктор	“Шахтар” Донецьк	1983-84	1	-	-	-	-	-	6(1)	-	7(1)
77	Левченко Володимир	“Динамо” Київ	1968	2	-	-	-	-	1	-	4	7
78	Роменський Юрій	“Чорноморець” О, “Д” К	1977-79	4(-1)	1(-1)	-	-	-	-	-	2(-1)	7(-3)
79	Аджем Юрій	“Таврія” Сімф., ЦСКА	1975,79	3	1	-	-	-	-	-	2	6
80	Дударенко Володимир	ЦСКА Москва	1970-71	2	-	-	-	-	-	-	4	6
81	Лозинський Володимир	“Динамо” Київ	1979,81-83	1	1	-	2	-	-	-	2	6
82	Юрчишин Степан	“Карпати” Львів	1979-80	2(1)	2	-	-	-	-	-	1	5(1)
83	Каплун Віктор	“Динамо” К, “Металіст” Х	1980,83	1	-	-	-	-	1	-	3	5
84	Шмуц Леонід	ЦСКА Москва	1971	2	-	-	-	-	-	-	3(-1)	5(-1)
85	Слободян Петро	“Динамо” Київ	1976	2	-	-	-	-	-	-	2(2)	4(2)
86	Горбунов Валерій	“Шахтар” Донецьк	1976,78	1	-	-	-	-	-	-	3	4
87	Зуєв Валерій	“Динамо” Київ	1975	-	1	-	-	-	-	-	3	4
88	Кульчицький Ігор	“Карпати” Львів	1971	2	-	-	-	-	-	-	2	4
89	Никифоров Юрій	“Чорноморець” Одеса	1992	4	-	-	-	-	-	-	-	4
90	Плахетко Мар’ян	ЦСКА Москва	1968,71	2	-	-	-	-	-	-	2	4
91	Шматоваленко Сергій	“Динамо” Київ	1988,90	2	-	-	-	-	-	-	2	4
92	Ткаченко Олександр	“Зоря” Луганськ	1971-72	3(-2)	-	-	-	-	1	-	-	4(-2)
93	Головін В’ячеслав	“Чорноморець” Одеса	1980	-	-	-	-	-	-	-	3	3
94	Журавльов Олександр	“Зоря” Луганськ	1972	3	-	-	-	-	-	-	-	3
95	Журавльов Сергій	“Динамо” Київ	1982	-	-	-	-	-	-	-	3	3
96	Лисенко Віктор	“Чорноморець” Одеса	1969	1	-	-	-	-	-	-	2	3
97	Малигін Володимир	“Зоря” Луганськ	1972	3	-	-	-	-	-	-	-	3
98	Онопко Віктор	“Спартак” Москва	1992	-	-	3	-	-	-	-	-	3
99	Перепаденко Геннадій	“Спартак” Москва	1990	3	-	-	-	-	-	-	-	3
100	Михайло Михайло	“Динамо” Київ	1986	-	-	-	-	-	-	-	3(-1)	3(-1)
101	Колтун Леонід	“Дніпро” Дніпропетровськ	1974	-	-	-	-	-	-	-	3(-2)	3(-2)
102	Краковський Сергій	“Дніпро” Дніпропетровськ	1986	-	-	-	-	-	-	-	3(-3)	3(-3)
103	Кузнєцов Віктор М.	“Дніпро” Дніпропетровськ	1983	-	-	-	-	-	2	-	-	2
104	Пучков Сергій	“Дніпро” Дніпропетровськ	1984,86	-	-	-	-	-	-	-	2	2
105	Сидельніков Андрій	“Дніпро” Дніпропетровськ	1990	2	-	-	-	-	-	-	-	2
106	Сорокалет Олександр	“Динамо” Київ	1983	-	-	-	-	-	2	-	-	2
107	Чорба Федір	“Карпати” Львів	1976	-	-	-	-	-	-	-	2	2
108	Шкляр Сергій	СКА Ростов-на-Дону	1963,68	-	-	-	-	-	-	-	2	2
109	Дорошенко Анатолій	“Чорноморець” Одеса	1980	-	-	-	-	-	-	-	1(1)	1(1)
110	Латиш Микола	“Динамо” Москва	1980	-	-	-	-	-	-	-	1(1)	1(1)
111	Малько Сергій	“Дніпро” Дніпропетровськ	1977	-	-	-	-	-	-	-	1(1)	1(1)
112	Багрич Дмитро	ЦСК МО	...1960	-	-	-	-	-	...-	-	...1	...1
113	Броварський Лев	“Карпати” Львів	1971	1	-	-	-	-	-	-	-	1
114	Кудрицький Микола	“Дніпро” Дніпропетровськ	1990	1	-	-	-	-	-	-	-	1
115	Морозов Сергій	“Зоря” Луганськ	1972	1	-	-	-	-	-	-	-	1
116	Павлов Микола	“Дніпро” Дніпропетровськ	1984	1	-	-	-	-	-	-	-	1
117	Панчик Валерій	“Нефтчі” Баку	1986	-	-	-	-	-	1	-	-	1
118	Поточняк Ростислав	“Карпати” Львів	1972	-	-	-	-	-	1	-	-	1
119	Старухін Віталій	“Шахтар” Донецьк	1974	-	-	-	-	-	-	-	1	1
120	Форкаш Михайло	“Зоря” Луганськ	1972	1	-	-	-	-	-	-	-	1
121	Шульженко Анатолій	“Зоря” Луганськ	1971	1	-	-	-	-	-	-	-	1

Досягнення українських футболістів у складі збірної СРСР на міжнародній арені в цей період були наступні:
у чемпіонатах Європи:

- **чемпіоном** (володарем Кубка) **Європи** 1960 року був один український футболіст - **Юрій Войнов** (2 матчі у фінальній частині, грав у ф фіналі);

- **другими призерами Чемпіонату Європи** 1972 року було 8 українських футболістів - **Юрій Істомін** (2 матчі у фінальній частині з 2-х, грав у фіналі), **Володимир Капличний** (2 з 2, фінал), **Віктор Колотов** (2 з 2, фінал), **Анатолій Коньков** (2 з 2, фінал), **Володимир Онищенко** (2 з 2, фінал), **Євген Рудаков** (2 з 2-ох, грав у фіналі), **Володимир Трошкін** (2 з 2, фінал) і **Едуард Козинкевич** (1 з 2, фінал);

- **другими призерами Чемпіонату Європи** 1988 року було 11 українських футболістів – **Олександр Заваров** (5 матчів у фінальній частині з 5-ти, грав у фіналі), **Олексій Михайличенко** (5 з 5, фінал), **Олег Протасов** (5 з 5, фінал), **Василь Рац** (5 з 5, фінал), **Ігор Беланов** (4 з 5, фінал), **Анатолій Дем'яненко** (4 з 5, фінал), **Олег Кузнєцов** (4 з 5), **Геннадій Литовченко** (4 з 5, фінал), **Володимир Безсонов** (3 з 5), **Віктор Пасулько** (2 з 5, фінал) і **Сергій Балтача** (1 з 5, фінал).

- **третіми призерами Чемпіонату Європи** 1968 року було 3 українських футболіста – **Анатолій Бишовець** (2 матчі у фінальній частині з 2-х, грав у матчі за 3 місце), **Юрій Істомін** (2 з 2, матч за 3 місце) і **Володимир Капличний** (2 з 2, матч за 3 місце).

у Чемпіонатах світу:

- **четвертими призерами Чемпіонату світу** 1966 року було 3 українських футболіста – **Йожеф Сабо** (4 матчі у фінальній частині з 6-ти), **Валерій Поркуян** (3 з 6) і **Віктор Серебряников** (2 з 6, грав у матчі за 3 місце).

на Олімпійських іграх:

- **чемпіонами Олімпійських ігор** 1988 року було 5 українських футболістів – **Володимир Лютий** (6 матчів з 6-ти, грав у фіналі), **Олексій Михайличенко** (6 з 6, фінал), **Володимир Татарчук** (5 з 6, фінал), **Євген Яровенко** (4 з 6, фінал) і **Олексій Чередник** (4 з 6).

- **бронзовими призерами Олімпійських ігор** 1972 року було 7 українських футболістів – **Володимир Капличний** (7 матчів з 7, матч за 3 місце), **Олег Блохін** (6 з 7, матч за 3 місце), **Юрій Істомін** (6 з 7, матч за 3 місце), **Віктор Колотов** (6 з 7, матч за 3 місце), **Євген Рудаков** (6 з 7, матч за 3 місце), **В'ячеслав Семенов** (5 з 7, матч за 3 місце) і **Йожеф Сабо** (5 з 7).

- **бронзовими призерами Олімпійських ігор** 1976 року було 10 українських футболістів – **Олег Блохін** (5 матчів з 5-ти, грав у матчі за 3 місце), **Леонід Буряк** (5 з 5, матч за 3 місце), **Віктор Колотов** (5 з 5, матч за 3 місце), **Віктор Матвієнко** (5 з 5, матч за 3 місце), **Володимир Онищенко** (5 з 5, матч за 3 місце), **Володимир Трошкін** (5 з 5, матч за 3 місце), **Михайло Фоменко** (5 з 5, матч за 3 місце), **Стефан Решко** (4 з 5, матч за 3 місце), **Володимир Веремєєв** (4 з 5) і **Віктор Звягінцев** (3 з 5, матч за 3 місце).

- **бронзовими призерами Олімпійських ігор** 1980 року було 4 українських футболіста – **Сергій Андрєєв** (6 матчів з 6-ти, грав у матчі за 3 місце), **Володимир Безсонов** (6 з 6, матч за 3 місце), **Сергій Шавло** (5 з 6, матч за 3 місце) і **Сергій Балтача** (2 з 6, матч за 3 місце).

Крім вказаних вище призерів, учасниками фінальних частин цих змагань були:

- на Чемпіонатах Європи: А.Канчельскіс (1992), О.Кузнєцов (1992), В.Лютий (1992), О.Михайличенко (1992), В.Онопко (1992), В.Чанов (1988) і С.Юран (1992);

- на Чемпіонатах світу: В.Безсонов (1982, 1986, 1990), А.Дем'яненко (1982, 1986, 1990), А.Баль (1982, 1986), О.Блохін (1982, 1986), О.Заваров (1986, 1990), О.Кузнєцов (1986, 1990), Г.Литовченко (1986, 1990), Л.Островський (1962, 1966), О.Протасов (1986, 1990), В.Рац (1986, 1990), І.Яремчук (1986, 1990), С.Андрєєв (1982), С.Балтача (1982), І.Беланов (1986), А.Бишовець (1970), Е.Дубинський (1962), В.Свтушенко (1986), В.Канєвський (1962), В.Капличний (1970), В.Лютий (1990), В.Мунтян (1970), А.Пузач (1970), В.Серебряников (1970), Ю.Суслопаров (1982), В.Хмельницький (1970), Вік.Чанов (1986) і П.Яковенко (1986);

- на Олімпійських іграх: В.Пільгуй (1972, 1980), Ю.Єлісеєв (1972), А.Коньков (1976), В.Онищенко (1972).

Каталог друкованих видань з футболу України

(Продовження. Початок див. "УФ" №№124, 132, 136, 140, 144, 148 за 27.08; 10, 17, 24.09; 1, 8.10.2009 р.)

3. Друковані видання за часів 1977-1981 рр.

Книги:

40. Романенко А.М., Джус О.М., Догадін М.Є. **Тренировка футболистов**. Київ. "Здоров'я". 1979 р., тир. 20 000, 288 стор. з мал., (ф. 14x21), рос.м. (методика футболу).
41. Мирський В.І., Семибратський Б.О. **Атакующая вершины**. Київ. "Здоров'я". 1980 р., тир. 50 000, 280 стор. з іл., (ф. 13x21), рос.м. (про становлення київського "Динамо").
42. Михайлов М. **В чужі і свої ворота**. Київ. "Рад. письменник". 1980, т.30 тис., 222 с, укр.м.
43. Блохін О.В. **Гол, который я не забил**. ("Знаменосцы спорта"). Повесть о футболе. Київ. "Молодість". 1981 р. Літ. запис І.Заседи, тир. 65 000, 160 стор. з іл., (ф. 15x21), рос.м. (мемуари відомого футболіста київського "Динамо").
44. Вихров К.Л. **Змагання з футболу**. Київ. "Здоров'я". 1981 р., тир. 10 000, 112 стор. з мал., (ф. 13x20), укр.м. (правила гри та підготовка арбітрів).
45. Соломонко В.В. **Єдиноборства у футболі**. Київ. "Здоров'я". 1981 р., тир. 5 000, 88 стор. з мал., (ф. 13x20), укр.м. (методика футболу).

Допоміжні видання:

43. **Играючи, размышляю об игре**. 33 інтерв'ю с футболістами. Москва. "ФиС". 1978 р. Упор. Л.Філатов, тир. 75 000, 201 стор., рос.м. (є інтерв'ю і з українськими футболістами).
44. **Футбол** (Спорт в СРСР). Москва. "ФиС". 1978 р. Упор. В.Винокуров, тир. 100 000, 64 стор. з кольор. іл., (ф. 20x21), рос.м. (про футбол в СРСР).
45. **Спортивная атрибутика**. 2-ге вид., випр. Москва. "ФиС". 1978 р. Упор. В.Кудряшов, тир. 35 000, 84 стор. з кольор. іл. у суперобкладинці, (ф.22x22), рос.м. (спортивні організації СРСР і світу, емблеми і нагороди).
46. Горянов Л.Б. **Под флагом Родины**. Москва. "ФиС". 1978 р., тир. 50 000, 160 стор. з іл., (ф.13x20), рос.м. (розповіді про історію збірної СРСР).
47. Фурман В.М. **Олимпийская филателия**. Москва. "ФиС". 1979 р., тир. 75 000, 160 стор. з кольор. іл., (ф. 14x16), рос.м. (про олімпійські філателістичні випуски).
48. Померанцев Ю.М. **Як до м'яча слава прийшла**. Науково-художня книга. Київ. "Веселка". 1979 р., тир. 65 000, 256 стор. з мал., (ф. 11x15), укр.м. (розповіді про ігри з м'ячем).
49. Хавін Б. **Все об Олимпийских играх**. Вид. 2-ге. доп. Москва. "ФиС". 1979 р., тир. 100 000, 607 стор. з іл., (ф. 14x21), рос.м. (довідник про олімпійські ігри).
50. Ільїнський В.М. **Спортивные сувениры**. Москва. "Прогресс". 1979 р., тир. 24 000, 102 стор. з кольор. іл., (ф. 19x20), рос. і англ. м. (радянський спорт у фалеристиці).
51. Левін М.Є. **Филателистическая летопись советского спорта**. Москва. "Связь". 1979 р., тир. 100 000, 176 стор. з кольор. іл., (ф. 12x16), рос.м. (про філателістичні спортивні вип.).
52. Прибиловський Л.П. **Тренеры большого футбола**. Москва. "ФиС". 1980 р., тир. 50 000, 168 стор. з іл., (ф. 13x20), рос.м. (про видатних тренерів СРСР, в т.ч. про В.Маслова).
53. Левін М.Є., Сашенков Є.П. **Филателия под знаком пяти колец**. Москва. "Связь". 1980 р., тир. 95 000, 336 стор. з кольор. іл. у суперобкладинці, (ф. 15x23), рос.м. (про олімпійські філателістичні випуски).
54. **Олимпийская энциклопедия**. Москва. "Сов. энциклопедия". 1980 р., тир. 100 000, 415 стор. з кольор. іл. у суперобкладинці, (ф. 18x22), рос.м. (все про олімпійські ігри).
55. Махов Ю.Ф. **Футбол на Олимпиадах**. Мінськ. "Полимя". 1980 р., тир. 50 000, 80 стор. з іл., (ф.13x20), рос.м. (про олімпійські футбольні турніри).
56. J.Nalys. **Pilka nozna w Polsce** (Халис Й. Футбол у Польщі). Том 1. Краків (Польща). КАВ, 1981 р., тир. 10 000, 264 стор. з іл., (ф. 28x27), польсь.м. (дуже багато про футбол на західних землях України).

Брошури:

17. Каневський Л.Г. **Футбол**. Київ. "Здоров'я", 1979 р., тир. 50 000, 12 стор. з кольор. іл., (ф. 22x21), рос. і англ. м. (про футбол в Україні).
18. Мирський В.І. **"Динамо" Киев – чемпион 80**. Київ. "Реклама", 1980 р., тир. 15 000, 16 стор. з іл., (ф. 14x21), рос. м. (про чемпіонів СРСР 1980 р.).
19. **Сборник справочных материалов о проведении игр футбольного турнира "Олимпиада-80" на республиканском стадионе в г. Киеве**. Київ. "Реклама", 1980 р. Відп. А.Борзаківський, тир. 450, 12 стор. з іл. і додаток – 2 листи схем, (ф. 14x21), рос. м. (все до олімпійського турніру в Києві).

20. **Футболофил 1981.** Футбол, футболофілія, футболофіли. Одеса. (Самвидав – фотографії з надрукованого тексту), 1981 р. Упор. Є.Полянський, 36 стор. з іл., (ф. 15x20), рос. м. (перелік довідників-календарів 1978-80 рр., фото і адреси футболофілів).

21. Мирський В.І. **Десятая вершина.** Футболісти киевского “Динамо” - чемпионы СССР 1981 г. Київ. “Реклама”, 1981 р., тир. 5 000, 32 стор. з іл., (ф. 22x13), рос. м.

Буклети:

47. **XIV Чемпіонат мира.** Київ. Внешторгиздат, 1980, 8 с. з кольор. іл., (ф. 11x22), рос.м.

48. **Добро пожаловать на наш стадион.** Київ. 1980 р., тир. 5 000, 8 стор. з кольор. іл., (ф. 14x22), рос., англ. і франц. м. (про Республіканський стадіон у Києві).

Довідники-календарі:

258. **Футбол - 77.** Довідник-календар. Київ. "Здоров'я". 1977 р. Упор. О.Черкаський, тир. 200 000, 80 стор. з іл., (ф.13x17), укр.м.

259. **Футбол - 77. СКА Киев.** Київ. ККВО. 1977 р., Відп. Ю.Нечаєв, тир. 11 000, 12 стор., (ф. 10x14), рос.м.

260. **Футбол - 77.** Дніпропетровськ. "Зоря". 1977 р., Упор. Я.Новак, А.Косий, В.Кривопапальцев, тир. 50 000, 96 стор. з іл., (ф. 11x14), рос.м.

261. **Футбол - 77.** Календар-довідник. Львів. "Каменяр". 1977 р. Упор. Ю.Кордіяк, І.Яремко, тир. 25 000, 32 стор. з іл., (ф.13x17), укр.м.

262. **Футбол - 77. "Таврія".** Календарь-справочник. Сімферополь. "Таврія". 1977 р., Упор. Я.Немировський, тир. 20 000, 48 стор. з іл., (ф. 11x14), рос.м.

263. **“Шахтер” - 77.** Справочник-календарь. Донецьк. "Донбас". 1977 р. Упор. Л.Санін, тир. 25 000, 48 стор., (ф. 10x14), рос.м.

264. **“Заря” - 77.** Справочник-календарь. Донецьк. "Донбас". 1977 р. Упор. Б.Брусилів, тир. 25 000, 40 стор. (ф.10x14), рос.м.

265. **Календарь игр 40 чемпионата СССР по футболу. Высшая лига.** Ворошиловград (нині Луганськ). 1977 р. Відп. В.Кирш, тир. 40 000, 28 стор. з іл. (ф.7x10), рос.м.

266. (Футбольний календар). Одеса. 1977 р., тир. 30 000, 124 стор.

267. **Футбол - 77.** Програма-сувенір шанувальникам команди “Буковина”. Чернівці. Упр. спорт. споруд “Буковина”. 1977 р. Ред. П.Шваб, тир. 2 000, 16 стор. з іл., (ф. 14x20), укр.м.

268. **Футбол. Первая лига. "Кривбасс"-77.** Справочник-календарь. Дніпропетровськ. "Зоря". 1977 р. Упор. Є.Алакін, М.Лубенець, В.Цветной, тир. 20 000, 80 стор. з іл., (ф. 14x20), рос.м.

269. (Футбольний календар). Жовті Води Дніпропетровської обл. 1977 р., тир. 1 000, 8 с.

270. **Календарь спортивных-массовых мероприятий по футболу.** Ровеньки Луганської обл. 1977 р., тир. 100. 8 стор. (ф. 10x40), рос.м.

271. **Футбол - 78.** Довідник-календар. Київ. "Здоров'я". 1978 р. Упор. В.Браницький, Г.Кузьмін, тир. 150 000, 64 стор. з іл., (ф.13x17), укр.м.

272. **Футбол - 78.** Календарь-справочник. Запоріжжя. "Комунар". 1978 р., Упор. А.Пивненко, А.Бабій, А.Копеліович, тир. 20 000, 48 стор. з іл., (ф. 14x20), рос.м.

273. **“Шахтер” - 78.** Справочник-календарь. Донецьк. "Донбас". Фед. футболу Донецької обл. 1978 р. Упор. Л.Санін, тир. 25 000, 40 стор., (ф. 10x14), рос.м.

274. **Футбол - 78. Одесса. Календарь игр.** Одеса. "Чорноморська комуна". 1978 р. Упор. І.Коляда, тир. 50 000, 168 стор. з іл. (ф.10x14), рос.м.

275. (Футбольний календар). Одеса. 1978 р., тир. 40 000, 64 стор. (СКА Одеса).

276. (Футбольний календар). Одеса. 1978 р., буклет.

277. **“Заря” - 78.** Справочник-календарь. Донецьк. "Донбас". 1978 р. Упор. Б.Брусилів, тир. 25 000, 40 стор. (ф.10x14), рос.м.

278. **Календарь игр 41 чемпионата СССР по футболу. Высшая лига.** Ворошиловград (нині Луганськ). 1979 р. Відп. В.Кирш, тир. 40 000, 32 стор. з іл. (ф.7x10), рос.м.

279. **Футбол - 78.** Справочник-календарь. Харків. "Соц. Харківщина". 1978 р., Упор. В.Терновенко, тир. 100 000, 96 стор. з іл., (ф. 13x20), рос.м.

280. **“Спартак” - 78 (Итоги сезона). Класс “А”. Вторая лига, вторая зона.** Житомир. Самвидаг. 1978 р. 4 стор. (ф.15x20), рос.м. (надруковано на друкарській машинці).

281. **Футбол. "Таврія" - 78.** Календарь-справочник. Сімферополь. "Таврія". 1978 р. Упор. Г.Неміровський, тир. 25 000, 24 стор.+8 стор. іл., (ф.11x17), рос.м.
282. **Футбол 78. Вітчизняному футболу – 80 років.** Довідник-календар. Тернопіль. Обл. фед. футболу. 1978 р. Упор. З.Поліха, тир. 1 000, 24 стор. з іл., (ф.15x20), укр.м.
283. **Футбол - 79.** Довідник-календар. Київ. "Здоров'я". 1979 р. Упор. В.Фісюн, тир. 150 000, 80 стор. з іл., (ф.13x17), укр.м.
284. **Футбол - 79.** Календарь-справочник. Дніпропетровськ. Обл. федерація футболу. 1979 р. Упор. А.Косий, тир. 30 000, 40 стор. з іл., (ф. 14x20), рос.м.
285. **"Шахтер" - 79.** Справочник-календарь. Донецьк. "Донбас". Фед. футболу Донецької обл. 1979 р. Упор. Є.Орлов, тир. 25 000, 48 стор., (ф. 10x14), рос.м.
286. **"Заря" - 79.** Справочник-календарь. Донецьк. "Донбас". 1979 р. Упор. Б.Брусилів, тир. 25 000, 32 стор. (ф.10x14), рос.м.
287. **Календарь игр 42 чемпионата СССР по футболу. Высшая лига.** Ворошиловград (нині Луганськ). 1979 р. Відп. П.Жуков, тир. 40 000, 32 стор. з іл. (ф.7x10), рос.м.
288. **Футбол. Высшая лига. 1979 г. Календарь игр 42-го чемпионата СССР.** Ворошиловград (нині Луганськ). 1979 р., 1 лист з іл. (ф.33x26), рос.м.
289. **Футбол - 79. Одесса. Календарь игр.** Одеса. "Чорноморська комуна". 1979 р. Упор. І.Коляда, тир. 50 000, 192 стор. з іл. (ф.10x14), рос.м.
290. **Футбол-79. СКА (Одесса).** Одеса. 1979 р. Упор. А.Борисенко, Є.Горелюк, тир. 16 000, 64 стор. з іл. (ф. 10x14), рос.м.
291. (Футбольний календар). Одеса. 1979 р., буклет.
292. (Футбольний календар). Сімферополь. 1979 р., тир. 5 000, 8 стор. (кубок)
293. **Футбол - 1979. 1-й круг.** Справочник-календарь. Харків. "Соц. Харківщина". 1979 р. Упор. В.Терновенко, тир. 30 000, 80 стор. з іл., (ф. 15x20), рос.м.
294. **Футбол - 79. Спутник болельщика. Команда мастеров СКА (Львов).** Львів. Газета "Слава Родины". 1979 р., 6 стор. з іл., (ф. 20x30), рос.м.
295. **Футбол 1979.** Футбольний календар (команд – колективів фізкультури Тернопільської обл.). Тернопіль. Облполіграфвидав. Обл. фед. футболу. 1979 р. Упор. З.Поліха, тир. 1 000, 32 стор., (ф.10x14), укр.м.
296. **Футбол. 42 чемпионат СССР. "Днепр" - 79. Вторая лига, вторая зона.** Программа-сувенир любителям футбола. Черкаси. Облполіграфвидават. 1979 р. Упор. І.Ушета, тир. 5 000, 12 стор. з іл., (ф.15x20), рос.м.
297. **Футбол - 79. "Подолье" Хмельницкий.** Рекламный проспект. Хмельницький. ОУСОПКТ. 1979 р. Текст Ф.Аксельруда, тир. 10 000, 26 стор. з іл., (ф.11x14), рос.м.
298. **Футбол – 20 лет футбольной команде мастеров "Спартак" Житомир.** Житомир. Ст. ім. Ленінського комсомолу. Обл. рада ДСТ "Спартак". 1979 р. Упор. В.Казидуб, тир. 2 000, 22 стор. (ф.15x20), рос.м.
299. **Вторая лига, вторая зона. Класс "А". "Спартак" Житомир. Первый круг.** Житомир. Самвидават. 1979 р. 8 стор. (ф.14x19), рос.м. (надруковано на друкарській машинці).
300. **Футбол - 80.** Довідник-календар. Київ. "Здоров'я". 1980 р. Упор. В.Фісюн, тир. 100 000, 104 стор. з іл., (ф.13x17), укр.м.
301. **"Шахтер" - 80.** Справочник. Донецьк. "Донбас". 1980 р. Упор. М.Левицький, тир. 25 000, 48 стор. з іл., (ф. 10x14), рос.м.
302. **Футбол - 80.** Календарь-справочник. Дніпропетровськ. "Зоря". 1980 р. Упор. А.Косий, тир. 30 000, 56 стор., (ф. 14x20), рос.м.
303. **Футбол - 80.** Календар-довідник. Львів. "Каменярь". 1980 р. Упор. Ю.Кордіяк, І.Яремко, тир. 30 000, 32 стор. з іл., (ф. 13x17), укр.м.
304. (Футбольний календар). Львів. 1980 р., службовий.
305. **Футбол - 80. Одесса.** Календарь игр. Одеса. "Чорноморська комуна". 1980 р. Упор. А.Ясень, тир. 50 000, 192 стор. з іл. (ф.10x14), рос.м.
306. **Футбол - 80. СКА – Одесса.** Одеса. 1980 р. Упор. А.Борисенко, Є.Горелюк, тир. не вказаний, 80 стор. з іл. (ф. 10x14), рос.м.
307. (Футбольний календар). Одеса. 1980 р., буклет.
308. **Футбол 80. 1-й круг. Футбол в Олимпийском году.** Календарь-справочник. Харків. "Соц. Харківщина". 1980 р. Упор. Ю.Грот, Л.Тах, тир. 10 000, 40 стор. з іл. (ф. 15x20), рос.м.

309. **Футбол - 80.** Програма-сувенир болельщикам команды “Буковина”. Чернівці. Упр. спорт. споруд “Буковина”. 1980 р. Ред. Б.Глуханюк, П.Шваб, тир. 8 000, 20 стор. з іл., (ф. 14x20), рос.м.
310. **"Кривбасс"-80. 43-й чемпионат СССР по футболу. Вторая лига.** Програма сезону. Кривий Ріг. 1980 р. Упор. Є.Алакін, В.Цветной, тир. 5 000, 12 стор. з іл., (ф. 15x20), рос.м.
311. (Футбольний календар). Нікополь Дніпропетровської обл. 1980 р.
312. (Футбольний календар). Жовті Води Дніпропетровської обл. 1980 р.
313. (Футбольний календар). Кіровоград. 1980 р., тир. 5 000, 12 стор.
314. **“Спартак” - 80** (Календарь игр). Житомир. Обл. рада ДСТ “Спартак”. Ст. ім. Ленінського комсомолу. 1980 р., тир. 1 000, 9 стор. (ф.15x20), рос.м.
315. **“Станкостроитель” Житомир** (Календарь игр). Житомир. Обл. фед. футболу. 1980 р. Упор. В.Казидуб, 16 стор. з іл. (ф.15x20), рос.м.
316. **Календарь игр 43 чемпионата СССР по футболу. Первая лига.** Ворошиловград (нині Луганськ). 1979 р. Відп. П.Жуков, тир. 50 000, 48 стор. з іл. (ф.7x10), рос.м.
317. **Футбол. Первая лига. 1980 г. Календарь игр 43-го чемпионата СССР.** Ворошиловград (нині Луганськ). 1980 р., 1 лист з іл. (ф.33x31), рос.м.
318. **Футбол - 81.** Довідник-календар. Київ. "Здоров'я". 1981 р. Упор. А.Романенко, тир. 200 000, 112 стор. з іл., (ф.13x17), укр.м.
319. **Футбол - 81. 1-й круг.** Календарь-справочник. Дніпропетровськ. "Зоря". 1981 р. Упор. А.Косий, тир. 50 000, 48 стор. з іл., (ф. 15x20), рос.м.
320. **Календарь игр чемпионата и Кубка СССР по футболу для команд мастеров высшей и первой лиги на 1981 г.** Дніпропетровськ. 1981 р. Відп. В.Леонов, тир. 1 500, 48 стор., (ф. 11x14), рос.м.
321. **“Шахтер” - 81.** Справочник. Донецьк. "Донбас". 1981 р. Упор. Є.Орлов, тир. 25 000, 44 стор. з іл., (ф. 10x14), рос.м.
322. **Футбол - 81.** Таблица для заполнения. Донецьк. "Рад. Донеччина". 1981 р., тир. 50 000, 4 стор., (ф. 16x20), рос.м.
323. **Футбол – 81. Одесса.** Календарь игр. Одеса. “Чорноморська комуна” 1981 р. Упор. А.Ясень, тир. 50 000, 248 стор. з іл., (ф. 10x14), рос.м.
324. **Футбол – 81. СКА Одесса.** Одеса. 1981 р. Упор. А.Борисенко, Є.Горелюк, тир. не вказаний, 80 стор. з іл., (ф. 10x14), рос.м.
325. **Футбол - 81. “Таврия”.** Календарь-справочник. Сімферополь. "Таврія". 1981 р. Упор. Л.Грач, Г.Неміровський, тир. 25 000, 48 стор. з іл., (ф. 11x17), рос.м.
326. **Футбол - 81.** Програма-сувенир любителям футбола. Кіровоград. Ст. СК "Зірка". 1981 р. Упор. М.Родохліб, тир. 10 000, 12 стор., (ф. 15x20), рос.м.
327. **Футбол - 81.** Календарь-справочник. Харків. "Соц. Харківщина". 1981 р. Упор. Ю.Грот, Л.Тах, Г.Путилін, М.Бондар, тир. 50 000, 64 стор. з іл., (ф. 14x20), рос.м.
328. **“Металлист” - 81.** Харків. "Соц. Харківщина". 1981 р. Упор. Ю.Звонков, тир. 80 000, 8 стор. з іл. - буклет, (ф. 13x20), рос.м.
329. **“Судостроитель” - 81.** 44-й чемпионат СССР по футболу среди команд мастеров второй лиги. Миколаїв. Комфізспорт при Миколаївському виконкомі міськради. 1981 р. Упор. А.Терещенко, тир. 5 000, 24 стор. з іл., (ф. 14x20), рос.м.
330. **Календарь игр чемпионата СССР по футболу (первая лига).** Ворошиловград (ніні – Луганськ). 1981 р., тир. 20 000, 48 стор. з іл., (ф. 7x10), рос.м.
331. **Футбол. 1981 г. Первая лига.** Календарь игр 44-го чемпионата СССР. Ворошиловград (ніні – Луганськ). 1981 р., тир. 10 000, 1 лист з іл., (ф. 44x29), рос.м.
332. **Футбол - 81.** Програма-сувенир болельщикам команды “Буковина”. Чернівці. Упр. спортепоруд "Буковина". 1981 р. Упор. П.Шваб, тир. 5 000, 20 стор. з іл., (ф. 15x20), рос.м.
333. **“Кривбасс” - 81.** 44-й чемпионат СССР по футболу. Вторая лига. Кривий Ріг Дніпропетровської обл. 1981 р. Упор. Є.Алакін, тир. 5 000, 24 стор. з іл. (ф. 15x20), рос.м.
334. **Футбол - 81.** Календарь игр. Житомир. Ст. ім. Ленінського комсомолу. 1981 р. Упор. В.Казидуб, тир. 3 100, 24 стор., (ф. 10x14), рос.м.
335. (Футбольний календар). Житомир. 1981 р., тир. 300, 16 стор.
336. (Футбольний календар). Львів. 1981 р., (службовий).

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник – **Анатолій Коломієць** Під редактуванням **Володимира Банька**

Анатолій
КОЛОМІЄЦЬ

РУБРИКА

**"КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ
УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ"**

У ГАЗЕТІ "УКРАЇНСЬКИЙ ФУТБОЛ"
БЕРЕЗЕНЬ 2009- СІЧЕНЬ 2010

Частина 9

2021

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник – Анатолій Коломієць

Під редактуванням Володимира Баняса

з газети "Український футбол" №156 від 22 жовтня 2009 року

Українські футболісти в списках найкращих в СРСР (у 1960-1991 рр.)

Як ми вже повідомляли шанувальників футболу України тільки з 1959 року всі списки "33-х найкращих" були офіційними, тобто усі вони були затверджені Федерацією футболу СРСР і доведені до вболівальників засобами масової інформації. У зв'язку з тим, що переліковувати входження у ці списки українських футболістів щорічно недоцільно на наш погляд (це займе досить велику кількість друкованих рядків), тому ми наведемо загальний перелік усіх їх в порядку найбільшого числа входжень до списків та кращих зайнятих місць у них.

Усього до списків "33-х найкращих" за період 1960-91 років входило 104 українських футболіста, то й перелікуємо усіх їх за вищенаведеними показниками:

№ №	Прізвище, ім'я	Команди	Роки	№1	№2	№3	У 33	Усього
1	Блохін Олег	"Динамо" Київ	1972-86	13	2	-	-	15
2	Безсонов Володимир	"Динамо" Київ	1977-82, 85-89	9	1	1	-	11
3	Веремєєв Володимир	"Динамо" Київ	1971-77, 79-81	3	2	5	-	10
4	Дем'яненко Анатолій	"Динамо" Київ	1979-86, 88	7	1	1	-	9
5	Коньков Анатолій	"Шахтар" Донецьк, "Динамо" Київ	1971, 73, 75-81	4	3	2	-	9
6	Серебряников Віктор	"Динамо" Київ	1960-65, 67-69	2	2	4	1	9
7	Мунтян Володимир	"Динамо" Київ	1966-70, 72-73, 75	6	-	1	1	8
8	Балтача Сергій	"Динамо" Київ	1978, 80-86	5	3	-	-	8
9	Буряк Леонід	"Динамо" Київ	1975-82	5	1	2	-	8
10	Протасов Олег	"Дніпро" Дніпр-ськ, "Динамо" Київ	1983-90	5	1	2	-	8
11	Колотов Віктор	"Динамо" Київ	1971-77	4	1	2	-	7
12	Литовченко Геннадій	"Дніпро" Дніпр-ськ, "Динамо" Київ	1983-85, 87-90	3	3	1	-	7
13	Кузнецов Олег	"Динамо" Київ	1985-90	5	1	-	-	6
14	Рудаков Євген	"Динамо" Київ	1969, 71-75	3	1	2	-	6
15	Бишовець Анатолій	"Динамо" Київ	1966-71	3	-	2	1	6
16	Фоменко Михайло	"Динамо" Київ	1972-77	2	3	1	-	6
17	Онищенко Володимир	"Зоря" Луганськ, "Динамо" Київ	1972-77	2	2	2	-	6
18	Шавло Сергій	"Спартак" Москва	1978-82, 84	1	2	3	-	6
19	Хмельницький Віталій	"Шахтар" Донецьк, "Динамо" Київ	1964-66, 68-69, 71	1	1	4	-	6
20	Соснихін Вадим	"Динамо" Київ	1964, 66-69, 71	-	3	2	1	6
21	Базилевич Олег	"Динамо" Київ	1960-65	-	2	4	-	6
22	Чанов Віктор	"Шахтар" Донецьк, "Динамо" Київ	1980-82, 85, 88-89	-	2	4	-	6
23	Михайличенко Олексій	"Динамо" Київ	1987-91	4	1	-	-	5
24	Капличний Володимир	ЦСКА Москва	1968-70, 72-73	3	2	-	-	5
25	Сабо Йозеф	"Динамо" Київ	1961-62, 65-67	2	2	-	1	5
26	Матвієнко Віктор	"Динамо" Київ	1971, 73-76	1	4	-	-	5
27	Істомін Юрій	ЦСКА Москва	1967-68, 70-72	1	3	-	1	5
28	Банников Віктор	"Динамо" Київ, "Торпедо" Москва	1964-65, 70-72	1	2	2	-	5
29	Пільгуй Володимир	"Динамо" Москва	1971-74, 77	1	2	2	-	5
30	Дегтярьов Юрій	"Шахтар" Донецьк	1968, 76-79	1	-	4	-	5
31	Заваров Олександр	"Динамо" Київ	1985-88	4	-	-	-	4
32	Андрєєв Сергій	СКА Ростов-на-Дону	1979-81, 84	1	2	1	-	4
33	Баль Андрій	"Карпати" Львів, "Динамо" Київ	1980-82, 89	1	2	1	-	4

34	Біба Андрій	“Динамо” Київ	1963-66	1	2	1	-	4
35	Лозинський Володимир	“Динамо” Київ	1979-82	1	2	1	-	4
36	Пузач Анатолій	“Динамо” Київ	1968-69, 71-72	1	2	1	-	4
37	Рац Василь	“Динамо” Київ	1985-88	1	2	1	-	4
38	Беланов Ігор	“Динамо” Київ	1985-88	1	-	3	-	4
39	Звягинцев Віктор	ЦСКА Москва, “Шахтар” Донецьк	1972-75	1	-	3	-	4
40	Островський Леонід	“Торпедо” Москва, “Динамо” Київ	1960-61, 65-66	-	3	1	-	4
41	Пучков Сергій	“Дніпро” Дніпропетровськ	1985, 88-89, 91	-	2	2	-	4
42	Багрич Дмитро	ЦСКА Москва	1960, 62, 65-66	-	1	3	-	4
43	Дубинський Едуард	ЦСКА Москва	1961-63	3	-	-	-	3
44	Багмут Володимир	“Дніпро” Дніпропетровськ	1988-91	2	1	-	-	3
45	Трошкін Володимир	“Динамо” Київ	1974-76	2	1	-	-	3
46	Яремчук Іван	“Динамо” Київ	1985-86,89	1	1	1	-	3
47	Турянчик Василь	“Динамо” Київ	1962, 66-67	1	-	1	1	3
48	Маслаченко Володимир	“Локомотив”, “Спартак” Москва	1960-62	-	3	-	-	3
49	Соколовський Михайло	“Шахтар” Донецьк	1975, 82-83	-	2	1	-	3
50	Татарчук Володимир	ЦСКА Москва	1989-91	-	2	1	-	3
51	Чанов В’ячеслав	“Торпедо” Москва	1981-83	-	2	1	-	3
52	Шматоваленко Сергій	“Динамо” Київ	1989-91	-	2	1	-	3
53	Юран Сергій	“Динамо” Київ	1990-91	2	-	-	-	2
54	Бережной Олександр	“Динамо” Київ	1977-78	1	-	1	-	2
55	Яковенко Павло	“Динамо” Київ	1986-87	1	-	1	-	2
56	Медвідь Ференц	“Динамо” Київ	1966-67	1	-	-	1	2
57	Грачов Віктор	“Шахтар” Донецьк	1983-84	-	2	-	-	2
58	Кузнецов Віктор	“Зоря” Ворошиловград (Луганськ)	1972, 74	-	2	-	-	2
59	Лобановський Валерій	“Динамо” Київ	1960, 62	-	2	-	-	2
60	Перепаденко Геннадій	“Спартак” Москва	1990-91	-	2	-	-	2
61	Роменський Юрій	“Чорноморець” Одеса, “Динамо” Київ	1977, 80	-	2	-	-	2
62	Сидельников Андрій	“Дніпро” Дніпропетровськ	1989-90	-	2	-	-	2
63	Суслопаров Юрій	“Торпедо” і “Спартак” Москва	1981, 87	-	2	-	-	2
64	Чередник Олексій	“Дніпро” Дніпропетровськ	1987-88	-	2	-	-	2
65	Горбунов Валерій	“Шахтар” Донецьк	1975-76	-	1	1	-	2
66	Євтушенко Вадим	“Динамо” Київ	1982, 86	-	1	1	-	2
67	Козинкевич Едуард	“Шахтар” Донецьк	1970-71	-	1	1	-	2
68	Кузнецов Віктор	“Дніпро” Дніпропетровськ	1983-84	-	1	1	-	2
69	Лютій Володимир	“Дніпро” Дніпропетровськ	1988-89	-	1	1	-	2
70	Пасулько Віктор	“Чорноморець” Одеса, “Спартак” Москва	1985, 87	-	1	1	-	2
71	Старухін Віталій	“Шахтар” Донецьк	1975, 79	-	1	1	-	2
72	Щегольков Володимир	“Динамо” Київ	1965, 67	-	1	-	1	2
73	Канєвський Віктор	“Динамо” Київ	1961-62	-	-	2	-	2
74	Круликовський Сергій	“Динамо” Київ	1968-69	-	-	2	-	2
75	Краковський Сергій	“Дніпро” Дніпропетровськ	1984-85	-	-	2	-	2
76	Кудрицький Микола	“Дніпро” Дніпропетровськ	1989-90	-	-	2	-	2
77	Лужний Олег	“Динамо” Київ	1989, 91	-	-	2	-	2
78	Тищенко Вадим	“Дніпро” Дніпропетровськ	1987, 89	-	-	2	-	2
79	Левченко Володимир	“Динамо” Київ	1967-68	-	-	1	1	2
80	Войнов Юрій	“Динамо” Київ	1960	1	-	-	-	1
81	Канчельскіс Андрій	“Шахтар” Донецьк	1990	1	-	-	-	1
82	Вишневський Іван	“Дніпро” Дніпропетровськ	1988	-	1	-	-	1
83	Грещак Богдан	“Карпати” Львів	1971	-	1	-	-	1
84	Журавльов Сергій	“Зоря” Ворошиловград (Луганськ)	1972	-	1	-	-	1
85	Михайлов Михайло	“Динамо” Київ	1985	-	1	-	-	1
86	Никифоров Юрій	“Чорноморець” Одеса	1991	-	1	-	-	1
87	Олефіренко Михайло	“Динамо” Київ	1982	-	1	-	-	1
88	Поркуян Валерій	“Динамо” Київ	1966	-	1	-	-	1
89	Решко Стефан	“Динамо” Київ	1975	-	1	-	-	1
90	Семенов В’ячеслав	“Зоря” Ворошиловград (Луганськ)	1972	-	1	-	-	1
91	Третяк Сергій	“Чорноморець” Одеса	1991	-	1	-	-	1
92	Боговик Анатолій	“Динамо” Київ	1969	-	-	1	-	1
93	Васін Олександр	“Шахтар” Донецьк	1973	-	-	1	-	1
94	Кондратов Віктор	“Шахтар” Донецьк	1977	-	-	1	-	1
95	Кульчицький Ігор	“Карпати” Львів	1970	-	-	1	-	1
96	Латиш Микола	“Шахтар” Донецьк	1978	-	-	1	-	1

97	Лещук В'ячеслав	“Чорноморець” Одеса	1977	-	-	1	-	1
98	Лисенко Віктор	“Чорноморець” Одеса	1966	-	-	1	-	1
99	Роговський Володимир	“Шахтар” Донецьк	1979	-	-	1	-	1
100	Родін Олег	“Карпати” Львів	1979	-	-	1	-	1
101	Таран Олег	“Дніпро” Дніпропетровськ	1983	-	-	1	-	1
102	Федоренко Микола	“Шахтар” Донецьк	1979	-	-	1	-	1
103	Шахов Євген	“Дніпро” Дніпропетровськ	1988	-	-	1	-	1
104	Юрковський Віктор	“Динамо” Київ	1977	-	-	1	-	1

Нові знахідки:

Переглянувши ще раз уважно книжку П.Пилипчука “Футбольні постаті Львова” (2008 р., 160 стор.) ми виявили, що, нажаль, при складанні рейтингу найкращих українських тренерів у повоєнні часи нами зовсім не був врахований вихованець львівського футболу **Ришард Концевіч**, хоча саме він у повоєнному футболі Польщі був одним з найкращих: під його керівництвом “Рух” Хожув 1951 року був володарем Кубка Польщі, “Полонія” Битом 1952 року була віце-чемпіоном Польщі, а 1954 року – чемпіоном, “Легія” Варшава 1956 року була і чемпіоном, і володарем Кубка Польщі; він був у 1948-56 роках одним з тренерів збірної Польщі, а з лютого 1968 року по листопад 1970 року – головним тренером збірної Польщі. А це за балами нашого рейтингу тренерів повоєнного футболу ставить його в один ряд з визнаним найкращим тренером О.О.Ошенковим. Не обмовилися ми жодним словом і про тренера збірної Польщі 1950-52 років, до речі, учасника Олімпійських ігор 1952 року, **Міхала Матіаса**.

При визначенні найкращих українських суддів нами не врахований вихованець львівського футболу **Кміцінський Філіп**, а він був у перші повоєнні часи одним з найкращих арбітрів Польщі і 1948 року у 53 роки отримав звання “арбітр ФІФА” (суддя міжнародної категорії).

Надійшли деякі доповнення до “Нових знахідок”, надрукованих у №31 нашого “Клубу”, від активного нашого читача Віктора Стріхи з Черкас, в яких він повідомив нас:

- згаданий нами **Зенон Снилик** був ще й володарем Кубка Канади 1957 року у складі команди СТ “Україна” Монреаль;

- до складу збірної Канади 1957 року входив і **Остап Стецьків** (1 матч, 1 гол), відомий у довоєнні часи гравець футбольного клубу “Україна” Львів, в тому числі й під час війни, а також він грав 1945 року і в команді дивізії “Галичина”. Цей гравець був тричі чемпіоном Канади у складі СТ “Україна” Торонто 1951, 1953 і 1954 рр., а також володарем Кубка Канади 1957 року у складі команди СТ “Україна” Монреаль;

- двічі чемпіоном Канади 1953 і 1954 років у складі команди СТ “Україна” Торонто був **Володимир Лесюк**, відомий у довоєнні часи гравець футбольних клубів “Україна” Львів (1929-36 рр.) та “Пролом” Станіславів (1937-40 рр.);

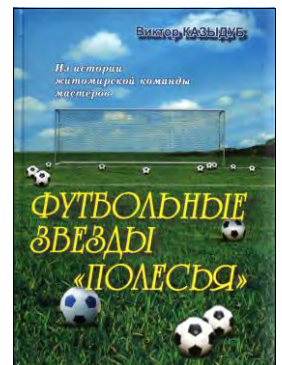
- відомий за участю у “Динамо” Київ **Олександр Скоцень** був чемпіоном Канади 1951 року у складі СТ “Україна” Торонто.

Особливо Віктор Стріха звертає увагу на українського футболіста **Володимира Закалюжного** – трьохкратного чемпіона Канади 1951, 1953 і 1954 років у складі СТ “Україна” Торонто та гравця збірної Канади у 1957 році (2 матчі). І хоча цей футболіст є вихованцем футболу міста Перемишль (зараз Польща) і до війни грав за клуб “Сян” цього міста у першості Галичини, та в післявоєнні часи грав в українських командах Німеччини (СТ “Україна” Ульм, УСТ “Дністер” Цуфенхаузен, УСТ “Січ” та “Ян” Регенсбург) та Канади (СТ “Україна” Торонто), був тренером канадських клубів УСК “Тризуб” Торонто і СТ “Україна” Монреаль, а також клубу зі США – УАСТ з Рочестеру, тобто усе своє життя віддав саме українському футболу.

Новини

Інформуємо шанувальників футболу про видання нової книги з історії футболу, на цей раз – футболу в Житомирі. Надаємо вихідні дані про цю книгу за наступним порядковим номером з нашого переліку:

77. Казидуб В.В. **Футбольные звезды “Полесья”** (из истории житомирской команды мастеров). Спортивно-довідкове видання. Житомир. “Полісся”. 2009 р., 264 с., іл., т.100 прим., (ф.152x210), рос.м. (див. іл.).

Оголошення

Продовжуємо друкувати оголошення шанувальників футболу:

Казидуб Віктор Васильович, 10030, м. Житомир-30, вул. Київська 65 кв. 56. Моб. тел. (0412) 46-05-30 (СДМА). Пропоную нову, тільки що видану мою книжку "Футбольные звезды "Полесья" (264 стор., тир. 100 прим.), а також інші мої видання минулих років.

Чуйко Олександр Іванович. 03194, м. Київ-194, а/с-48. Пропоную мультимедійну енциклопедію "Динамо" Київ (три ліцензійних диска CD) 1927-2005" - 85 грн. з пересилкою. Пропоную великий вибір футбольних книг, буклетів, календарів-довідників періодів України і СРСР, програми київського "Динамо", збірної України, газети. При бажанні надішлю каталоги (надсилати маркований конверт з вашою повною адресою). E-mail: alfut@kpvti.kiev.ua

Каталог друкованих видань з футболу України

(Продовження. Початок див. "УФ" №№124, 132, 136, 140, 144, 148, 152 за 27.08; 10, 17, 24.09; 1, 8, 15.10.2009 р.)

3. Друковані видання за часів 1982-1985 рр.

Книги:

46. Вихров К.Л. **Знакомство с футболом**. Київ. "Реклама". 1983 р., тир. 75 000, 80 стор. з кольор. іл., (ф. 11x16), рос.м. (правила гри у питаннях і відповідях, рекомендації суддям).
47. Вихров К.Л. **Игры в тренировке футболиста**. Київ. "Здоров'я". 1983 р., тир. 15 000, 96 стор. з мал., (ф. 13x20), рос.м. (методика футболу).
- 48, 49. Блохін О.В., Аркадьєв Д.А. **Право на гол**. (Сердца отданные спорту). Москва. "ФиС". 1984 р., тир. 75 000, 224 стор. з іл., у м'якій та твердій обкладинках, (ф. 13x17), рос.м. (мемуари відомого футболіста).
50. **Ритмы атаки**. (Знаменосцы спорта). Художественно-документальные рассказы. Київ. "Молодь". 1984 р. Упор. В.Фісюн, тир. 30 000, 136 стор. з іл., (ф. 15x21), рос.м. (нариси про спортсменів, у тому числі декількох українських футболістів).
51. Романенко А.М., Джус О.М., Догадін М.Є. **Тренировка футболистов**. Вид. 2-ге, перер. I доп. Київ. "Здоров'я". 1984 р., тир. 15 000, 264 стор. з мал., (ф. 14x21), рос.м. (методика футболу).
52. Борщагівський О.М. **Тревожные облака**. Повесть. Вид. 2-ге. Москва. "ФиС". 1984 р., тир. 50 000, 160 с., (ф. 14x21), рос.м. (розповідь про легендарний "матч смерті" "Динамо" Київ).
53. Буряк Л.Й. **Горячие точки поля**. (Знаменосцы спорта). Повесть о футболе. Київ. "Молодь". 1985 р. Літ. запис М.Михайлова, тир. 30 000, 168 стор. з кольор. іл., (ф. 15x21), рос.м. (мемуари відомого українського футболіста).
54. **Вратарская площадка**. (Знаменосцы спорта). Художественно-документальные очерки. Київ. "Молодь". 1985 р. Упор. Л.Франчук, тир. 30 000, 152 стор. з іл., (ф. 15x21), рос.м. (про кращих радянських воротарів, здебільшого українських).
55. Зеленцов А.М., Лобановський В.В. **Моделирование тренировки в футболе**. Київ. "Здоров'я". 1985 р., тир. 5 000, 136 стор. з мал., (ф. 14x20), рос.м. (наукова методика тренувань).
56. Скоцень О. **З футболом у світ**. Спомини. Торонто (Канада). 1985 р., 638 стор. з іл., (ф. 16x24), укр.м. (мемуари відомого футболіста західної України).

Допоміжні видання:

57. F.Korcek, J.Ksinan, I.Mraz. **Futbal encyclopedia** (Корчек Ф., Кшинян Й., Мраз І. Енциклопедія футболу). Братислава (тоді - Чехословаччина). "Спорт", 1982 р., тир. 40 000, 360 стор. з кольор. іл., (ф. 18x25), слов. м. (є деяка статистика щодо закарпатських команд у чехословацьких змаганнях довоєнного періоду).
58. Ульянов В.О., Лукашин Ю.С. **Интервью у кромки поля**. Москва. "ФиС". 1983 р., тир. 50 000, 136 стор. з іл., (ф. 17x22), рос.м. (інтерв'ю з багатьма футболістами, у т.ч. українськими).
59. Єсенін К.С. **Футбол. Сборная СССР**. Москва. "ФиС". 1983 р., тир. 50 000, 208 стор. з іл., (ф.13x22), рос.м. (історія збірної та усі матчі в хронолог. порядку).

60. **Сила в движении.** Книга-альбом. Москва. "ФиС". 1984 р. Упор. В.Гостев, А.Чайковский, Г.Черневич, тир. 35 000, 240 стор. з кольор. іл. у суперобкладинці, (ф.22x29), рос.м. (про шлях ВФСТ "Динамо", в т.ч. і українського – до 60-річчя ВФСТ).

61. Глод В.В., Козенко О.І. **Футбольные кубки Европы.** Мінськ (Білоруська РСР). "Полимя". 1985 р., тир. 30 000, 128 стор., (ф. 10x14), рос.м. (історія, статистика, в т.ч. і радянських команд).

Брошури:

22. Ємець В.О., Жиздик Г.А. **Золотой сезон "Днепра".** Дніпропетровськ. "Промінь", 1984 р., тир. 50 000, 38 стор. з іл., (ф. 13x16), рос.м. (про чемпіонів СРСР 1983 р.).

Буклети:

49. **"Днепр" – чемпион 83.** Дніпропетровськ. Облполіграфвидав, 1983 р. Відп. А.Косий, тир. 10 500, 6 стор. з кольор. іл., (ф. 19x20), рос.м. (про чемпіонів СРСР 1983 р.).

50. Кожухов В.А. **Футбол.** (Спортивные игры). Київ. "Вища школа", 1984 р., тир. 40 000, 36 стор. з мал., (ф. 14x22), рос.м.

51. Косий А.М. **Бронза высокой пробы.** Дніпропетровськ. Облполіграфвидав, 1985 р., тир. 5 000, 8 стор. з кольор. іл., (ф. 15x21), рос.м. (про "Дніпро" Дніпропетровськ).

Допоміжні видання:

2. 49. **Футбол. СССР – страна спорта.** Карта-схема. Тбілісі (Грузинська РСР). "Хеловнеба". 1981 р. Упор. Л.Тельнов, тир. 500 000, 12 стор. з таблицею і картою СРСР (ф. 11x25, у розгорнутому вигляді – 66x49), рос. м. (карта СРСР з вказівкою команд майстрів вищої, першої і усіх зон другої ліги, статистика).

Довідники-календарі:

337. **Футбол - 82.** Довідник-календар. Київ. "Здоров'я". 1982 р. Упор. А.Романенко, тир. 100 000, 144 стор. з іл., (ф.13x17), укр.м.

338. **Футбол - 82.** Справочник-календарь. Дніпропетровськ. "Зоря". 1982 р. Упор. А.Косий, тир. 75 000, 72 стор. з іл., (ф. 14x20), рос.м.

339. **"Шахтер" - 82.** Справочник. Донецьк. "Донбас". 1982 р. Упор. М.Левицький, тир. 25 000, 48 стор. з іл., (ф. 10x14), рос.м.

340. **Футбол - 82.** Справочник-календарь. Запоріжжя. "Комунар". 1982 р., Упор. А.Копеліович, А.Кузнецов, тир. 20 000, 84 стор. з іл., (ф. 11x19), рос.м.

341. **Футбол. 1982. Первая лига. Календарь игр 45-го чемпионата СССР.** Ворошиловград (нині – Луганськ). 1982 р., тир. 10 000, 1 лист. з іл., (ф. 44x29), рос.м.

342. **Календарь игр 45 чемпионата СССР по футболу. Первая лига.** Ворошиловград (нині – Луганськ). 1982 р., тир. 20 000, 36 стор. з іл., (ф. 7x10), рос.м.

343. **Футбол - 82.** Программа-сувенир любителям футбола. Кіровоград. Облполіграфвидав. 1982 р. Упор. М.Родохліб, тир. 5 000, 12 стор. з іл., (ф. 15x20), рос.м.

344. **Футбол - 82. СКА "Карпаты".** Календарь-справочник. Львів. КПВО. 1982 р. Упор. Е.Липовецький, В.Синєокий, 112 стор. з іл., (ф. 14x20), рос.м.

345. **Футбол - 82. Одесса.** Календарь игр. Одеса. "Чорноморська комуна". 1982 р. Упор. А.Ясень, тир. 50 000, 288 стор. з іл., (ф. 10x14), рос.м.

346. **Футбол - 82. СКА Одесса.** Одеса. 1982 р. Упор. А.Борисенко, Є.Горелюк, тир. не вказаний, 84 стор. з іл., (ф. 10x15), рос.м.

347. **Программа соревнований по футболу.** Рівне. Облполіграфвидав. Ст. "Авангард", 1982 р. Ред. О.Хромих, тир. 5 000, 24 стор., (ф. 13x19), рос.м.

348. **"Таврія" - 82. Футбол.** Календарь-справочник. Сімферополь. "Таврида". 1982 р. Упор. Г.Немировський, Л.Грач, тир. 30 000, 64 стор. з іл., (ф. 11x17), рос.м.

349. **Футбол.** Справочник. Ужгород. Прес-бюро ст. "Авангард". 1982 р. Упор. С.Коваленко, тир. 18 000, 56 стор. з іл., (ф. 15x20), рос.м.

350. **Футбол - 82.** Календарь-справочник. Харків. "Прапор". 1982 р., Упор. Ю.Грот, Л.Тах, тир. 50 000, 40 стор. + 8 стор. іл., (ф. 13x20), рос.м.

351. **Футбол - 82. "Новатор". Сезон надежд и ожиданий.** Жданов (нині – Маріуполь). ЖЗТМ. 1982 р., Упор. О.Бояренко, Г.Жихарев, тир. 300, 40 стор., (ф. 15x20), рос.м.
352. **Футбол. "Спартак" – 82. Первый круг.** Календарь игр. Житомир. Ст. ім. Ленінського комсомолу. 1982 р., тир. 300, 16 стор. (ф.14x20), рос.м.
353. **Команда "Спартак" Житомир во втором круге чемпионата СССР по футболу 1982 г.** Житомир. Облрада ДСТ "Спартак". 1982 р. Відп. В.Казидуб, тир. 600, 4 стор. з іл. (ф.15x20), рос.м.
354. **Футбол-82. "Спартак" – 82** Итоги сезона. Житомир. Ст. ім. Ленінського комсомолу. 1982 р. Упор. В.Казидуб, тир. 300, 8 стор. з іл. (ф.14x20), рос.м.
355. **Футбол-82.** Житомир. 1982 р. Відп. В.Казидуб, тир. 200, 4 стор. з іл. (ф.15x20), рос.м.
356. **"Кривбасс"-82. Футбол. 45-й чемпионат СССР. Вторая лига.** Программа сезона. Кривий Ріг Дніпропетровської обл. 1982 р. Упор. Є.Алакін, т. 5 000, 24 с. з іл., (ф. 15x20), рос.м.
357. (Футбольний календар). Малин. 1982 р.
358. **Футбол - 83.** Довідник-календар. Київ. "Здоров'я". 1983 р. Упор. А.Романенко, тир. 150 000, 120 стор., (ф.13x17), укр.м.
359. **Футбол - 83.** Справочник-календарь. Дніпропетровськ. "Зоря". 1983 р. Упор. А.Косий, тир. 50 000, 72 стор. з іл., (ф. 15x20), рос.м.
360. **Футбол - 83. СКА "Карпаты" (Львов).** Календарь-справочник. Львів. КПВО. 1983 р. Упор. Е.Липовецький, В.Синеокий, 80 стор. з іл., (ф. 15x20), рос.м. з додатком календаря ігор на 4 стор. – буклет.
361. **Футбол - 83.** Календарь-справочник. Харків. "Прапор". 1983 р., Упор. Ю.Грот, тир. 40 000, 32 стор. + 8 стор. іл., (ф. 13x20), рос.м.
362. **"Металлист" - 83. Высшая лига.** Календарь игр. Харків. "Соц. Харківщина". 1983 р., Упор. Ю.Ландер, тир. 80 000, 8 стор. з іл. - буклет, (ф. 13x27), рос.м.
363. **"Шахтер" - 83.** Справочник. Донецьк. "Донбас". 1983 р. Упор. М.Левицький, тир. 25 000, 44 стор. з іл., (ф. 10x14), рос.м.
364. **Футбол. "Зірка" - 83.** Программа-сувенир любителям футбола. Кіровоград. КЛФ при ст. "Зірка". 1983 р. Упор. М.Родохліб, тир. 500, 16 стор. з іл., (ф. 15x20), рос.м.
365. **Футбол - 83. Одесса.** Календарь игр. Одеса. "Чорноморська комуна". 1983 р. Упор. А.Ясень, тир. 50 000, 320 стор. з іл., (ф. 10x14), рос.м.
366. (Футбольний календар). Суми. 1983 р. 8 стор. – буклет.
367. **Футбол - 83. "Подолье" Хмельницкий.** Рекламный проспект. Хмельницький. Ст. "Поділля". 1983 р., тир. 3 000, 48 стор. з іл., (ф. 11x14), рос.м.
368. **Футбол - 83. Крым.** Календарь-справочник. Сімферополь. "Таврида". 1983 р. Упор. Г.Немировський, Л.Грач, тир. 40 000, 192 стор. з іл., (ф. 13x17), рос.м.
369. **Календарь игр 46 чемпионата СССР по футболу. Первая лига.** Ворошиловград (нині – Луганськ). 1983 р., тир. 2 500, 36 стор. з іл., (ф. 7x10), рос.м.
370. **Футбол' 83.** Программа соревнований по футболу. Житомир. Облрада ДСТ "Спартак". Ст. ім. Ленінського комсомолу. 1983 р. Упор. В.Казидуб, тир. 2 000, 32 стор. з іл. (ф.15x20), рос.м.
371. **Футбол' 83. Команда "Спартак" Житомир во втором круге чемпионата СССР по футболу 1983 г.** Житомир. Облрада ДСТ "Спартак". 1983 р., тир. 300, 4 стор. (ф.15x21), рос.м.
372. (Футбольний календар чемпіонату Житомирської обл.). Житомир. 1983 р., т. 300, 16 с.
373. **"Кривбасс"-83. 46-й чемпионат СССР по футболу. 2 лига. 6 зона.** Календарь-справочник. Кривий Ріг Дніпропетровської обл. Ст. "Металург". 1983 р. Упор. Є.Алакін, В.Цветной, тир. 500, 64 стор. з іл., (ф. 15x20), рос.м.
374. **"Колос" Никопольский р-н. 46-й чемпионат СССР по футболу. 1 лига.** Календарь-справочник. Нікополь Дніпропетровської обл. 1983 р., тир. 3 000, 8 стор. з іл. - буклет, (ф. 8x11), рос.м.
375. **Футбол - 84.** Довідник-календар. Київ. "Здоров'я". 1984 р. Упор. А.Романенко, тир. 200 000, 120 стор. з іл., (ф.13x17), укр.м.
376. **Футбол - 84.** Справочник-календарь. Дніпропетровськ. "Зоря". 1984 р. Упор. А.Косий, тир. 60 000, 64 стор. з іл., (ф. 15x20), рос.м.
377. **"Шахтер" - 84.** Справочник. Донецьк. "Донбас". 1984 р. Упор. М.Левицький, тир. 25 000, 64 стор. з іл., (ф. 13x16), рос.м.

378. **Календарь игр 47 чемпионата СССР по футболу. Первая лига.** Ворошиловград (нині – Луганськ). 1984 р., тир. 30 000, 24 стор., (ф. 7x10), рос.м.
379. **Футбол. 1984. Первая лига. Календарь игр 47-го чемпионата СССР.** Ворошиловград (нині – Луганськ). 1984 р., тир. 10 000, 1 лист. з іл., (ф. 44x29), рос.м.
380. (Футбольний календар). Ворошиловград (нині – Луганськ). 1984 р., тир. 500, 10 стор.
381. **Футбол - 84.** Программа-сувенир любителям футбола. Кіровоград. 1984 р., тир. 2 500, 18 стор. з іл., (ф. 15x20), рос.м.
382. **Футбол - 84. Одесса.** Календарь игр. Одеса. “Чорноморська комуна”. 1984 р. Упор. А.Ясень, тир. 50 000, 320 стор. з іл., (ф. 10x14), рос.м.
383. **Футбол. СКА Одесса.** Календарь игр. Одеса. 1984 р. Упор. Є.Горелюк, А.Борисенко, тир. 6 000, 64 стор. з іл., (ф. 10x14), рос.м.
384. **Футбол. 2 лига 6 зона 1 группа. “Авангард” - 84.** Справочник-календарь. Рівне. Облполіграфвидат. Ст. “Авангард”, 1984 р. Упор. В.Крижанівський, тир. 5 000, 32 стор., (ф. 12x20), рос.м.
385. **Футбол. “Спартак”. 25 лет житомирской команде мастеров (1959-1984 рр.).** Житомир. Обл. фед. футболу. 1984 р., тир. 200, 8 стор. з іл., (ф.15x20), рос.м.
386. (Футбольний календар чемпіонату Житомирської обл.). Житомир. 1984 р., тир. 300, 12 стор.
387. **Футбол - 84. Крым.** Справочник-календарь. Сімферополь. “Таврида”. 1984 р. Упор. Г.Немировський, тир. 30 000, 192 стор. з іл., (ф. 13x17), рос.м.
388. **Футбол. Чемпіонат України серед команд колективів фізкультури (перша зона), друге коло.** Тернопіль. Облполіграфвидат, обл. фед. футболу. 1984 р. Упор. Б.Бурле, З.Поліха, тир. 500, 16 стор., (ф. 10x14), укр.м.
389. (Футбольний календар). Павлоград. 1984 р., 6 стор. – буклет.
390. **“Металлист’ 84.** Харків. “Прапор”. 1984 р., Упор. Ю.Грот, тир. 40 000, 40 стор. з іл., (ф. 13x20), рос.м.
391. **Футбол - 84. “Подолье” Хмельницький.** Рекламний проспект. Хмельницький. Облполіграфвидат. 1984 р. Упор. Б.Тишкун, т. 3 000, 40 стор. з іл. + таблиця, (ф. 11x15), рос.м.
392. **“Кривбасс”-84. 47-й чемпионат СССР по футболу. 2 лига. 6 зона.** Календарь-справочник. Кривий Ріг Дніпропетровської обл. Ст. “Металург”. 1984 р. Упор. Є.Алакін, В.Цветной, тир. 5 000, 100 стор. з іл., (ф. 15x20), рос.м.
393. (Футбольний календар). Малин. 1984 р., тир. 1 000, 20 стор.
394. **Футбольный календарь 1984-85.** Харків. Ред. фед. футболу СРСР. “Соц. Харківщина”. 1985 р. Упор. Ю.Ландер, тир. 40 000, 256 стор., (ф.13x20), рос.м.
395. **Футбол - 85.** Довідник-календар. Київ. “Здоров’я”. 1985 р. Упор. А.Романенко, тир. 200 000, 120 стор. з іл., (ф.13x17), укр.м.
396. **Футбол - 85.** Справочник-календарь. Дніпропетровськ. “Зоря”. 1985 р. Упор. А.Косий, тир. 50 000, 64 стор. з іл., (ф. 14x20), рос.м.
397. **Футбол - 85. “Звезда”.** Программа-сувенир любителям футбола. Кіровоград. 1985 р. Упор. С.Бондарев, 14 стор., (ф. 14x20), рос.м.
398. **Футбол - 1985.** Спутник любителя футбола. Кіровоград. 1985 р. Упор. С.Бондарев, тир. 10 000, 17 стор. - буклет, (ф. 6x10), рос.м.
399. **Футбол - 85. Одесса.** Календарь игр. Одеса. “Чорноморська комуна”. 1985 р. Упор. А.Ясень, тир. 50 000, 304 стор. з іл., (ф. 10x14), рос.м.
400. **Футбол-85. СКА Одесса.** Календарь игр. Одеса. 1985 р. Упор. Є.Горелюк, 64 стор. з іл., (ф. 10x14), рос.м.
401. **“Шахтер” - 85.** Справочник. Донецьк. “Рад. Донеччина”. 1985 р. Упор. М.Левицький, тир. 50 000, 80 стор. з іл., (ф. 13x20), рос.м.
402. **“Металлист’ 85.** Календарь-справочник. Харків. “Соц. Харківщина”. 1985 р., Упор. Ю.Грот, тир. 40 000, 32 стор. з іл., (ф. 14x20), рос.м.
403. **Футбол -85. “Судостроитель”.** Миколаїв. Коміт. фізк. і спорту при Мик. Міськвикон-комі. СК “Суднобудівельник”. КЛФ. “Южная правда”. 1985 р. Упор. Ю.Малишев, тир. 15 000, 32 стор. з іл., (ф. 15x20), рос.м.
404. (Футбольний календар). Житомир. 1985 р., тир. 500, 20 стор.

Допоміжні видання:

50. **Футбол 1976.** Справочник-календарь. Москва. Центр. ст. ім. Леніна. 1976 р. Упор. Ю.Лукашин, тир. 1 000 000, 80 стор. з іл., (ф. 14x20), рос.м.
51. **Футбол 1977.** Справочник-календарь. Москва. Центр. ст. ім. Леніна. 1977 р. Упор. Ю.Лукашин, тир. 1 000 000, 80 стор. з іл., (ф. 13x20), рос.м.
52. **Футбол 1978.** Справочник-календарь. Москва. Центр. ст. ім. Леніна. 1978 р. Упор. Ю.Лукашин, тир. 1 000 000, 80 стор. з іл., (ф. 14x20), рос.м.
53. **Футбол 1979.** Справочник-календарь. Москва. Центр. ст. ім. Леніна. 1979 р. Упор. О.Соскін, тир. 750 000, 80 стор. з іл., (ф. 14x20), рос.м.
54. **Футбол 1980.** Справочник-календарь. Москва. Центр. ст. ім. Леніна. 1980 р. Упор. О.Соскін, тир. 1 000 000, 80 стор. з іл., (ф. 14x20), рос.м.
55. **Футбол 1981.** Справочник-календарь. Москва. Центр. ст. ім. Леніна. 1981 р. Упор. О.Соскін, тир. 500 000, 80 стор. з іл., (ф. 14x20), рос.м.
56. **Футбол 1982.** Справочник-календарь. Москва. Центр. ст. ім. Леніна. 1982 р. Упор. О.Соскін, тир. 1 000 000, 96 стор. з іл., (ф. 13x20), рос.м.
57. **Футбол 1983.** Справочник-календарь. Москва. Центр. ст. ім. Леніна. 1983 р. Упор. О.Соскін, тир. 1 000 000, 80 стор. з іл., (ф. 13x20), рос.м.
58. **Футбол 1984.** Справочник-календарь. Москва. Центр. ст. ім. Леніна. 1984 р. Упор. О.Соскін, тир. 550 000, 96 стор. з іл., (ф. 14x22), рос.м.
59. **Футбол 1985.** Справочник-календарь. Москва. Центр. ст. ім. Леніна. 1979 р. Упор. Ю.Лукашин, О.Соскін, тир. 620 000, 96 стор. з іл., (ф. 14x22), рос.м.

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник – **Анатолій Коломієць**

Під редактуванням *Володимира Баняса*

з газети "Український футбол" №160 від 29 жовтня 2009 року

Була така команда

До 50-річчя житомирського "Полісся"

В минулому номері нашого "Клубу" ми надали інформацію про нову чудову книжку відомого статистика українського футболу з Житомира Віктора Васильовича Казидуба "Футбольные звезды "Полесья". І нам стало відомо, що ветерани житомирського футболу наприкінці цього місяця, а саме 24-25 жовтня збираються відмітити півстолітній ювілей самобутньої в історії українського футболу команди майстрів радянського футболу, а потім і футбольного клубу незалежної України – "Полісся" Житомир. Нажаль з 2005 року команда цього клубу знялася зі змагань на першість України і нам залишаються тільки спомини про цей колектив майстрів футболу, вихованцями якого була ціла плеяда чудових футболістів – зірок нашого футболу. З дозволу В.В.Казидуба – постійного і незмінного історіографа цієї команди, ми вирішили використати деякі основні відомості з його книги і нагадати українським шанувальникам футболу про цю команду, яка назавжди залишиться в нашій пам'яті, і можливо ми хоч якось зможемо сприяти її відродженню.

Коротка історична довідка про зародження футболу в Житомирі:

У футбол в цьому українському місті почали грати 1912 року, коли почалося проведення перших товариських матчів на Пуятинському майдані (нині – площа 1-го Травня) серед команд гімнастичного товариства "Сокіл" (керівник Гоушко), "Уніон", першої чоловічої гімназії, реального та комерційного училищ. Але регулярні матчі почали проводитися лише з

1921 року, коли 1 травня на майданчику Інституту народної освіти відбувся перший футбольний матч між "Соколом" і "Уніоном", а 28 травня між збірними Житомира та Бердичева.

Щодо збірної Житомира, то вона непогано виступала проти команд Харкова, Києва, Одеси, Вінниці, Козятина. Саме в цей період житомиряни обіграли навіть київський "Желдор" (11:0). Серед гравців збірної слід виділити братів Синельникових (Віктора, Семена та Якова), О.Сгорова, В.Угнивого, М.Варенцова, В.Карабанова, В.Снетенчука, Л.Григор'єва, В.Карчева, Л.Тарановича, Г.Кривика тощо.

Перший стадіон у Житомирі було відкрито на базі колишнього саду "Аркадія" 1923 року (зараз це стадіон "Спартак"). А в першому чемпіонаті міста 1924 року прийняли участь 17 міських команд. До 1928 року однією з кращих була команда "Совработников".

1928 року після створення в місті ПСО "Динамо" на базі колишнього саду Хорожанського було збудовано другий стадіон в Житомирі (нині – Центральний міський стадіон). З цього часу і досередини 50-х років житомирське "Динамо" – незмінний лідер міста й області.

Ініціатором створення команди майстрів у Житомирі був голова облспорткомітету Федір Маркіянович Мартинюк (потім був і головою Федерації футболу УРСР), який в Москві зумів вибити місце у класі "Б" для команди. Саме він запросив до Житомира майже весь випуск київської ФШМ – переможця першості СРСР серед футбольних шкіл молоді: Віктор Зайцев, Євген Дзюба, Леонід Ковилов, Михайло Калинов, Олег Денисов, Віктор Котляренко, Анатолій Гнатюк, Володимир Ольшевський і Валерій Мозгунов. Але, звичайно, до команди були зараховані й вихованці місцевих команд колективів фізкультури – Віктор Банников і Лев Кржечевський, армієць Києва захисник Геннадій Шиляєв, нападаючий станіславського "Спартака" Юрій Головей, вихованці закарпатського футболу Василь Напуда та Іван Осуський. На протязі сезону в команді з'явилися Микола Ганзе, Ігор Водоп'янов, Юрій Никитін, Микола Долгаш, В'ячеслав Калькута, Микола Сюсюра, а наприкінці сезону ще один закарпатець – Степан Югас. Першим старшим тренером і начальником команди був відомий київський динамівець Анатолій Іванович Богданович. Майже повний склад команди представлений на іл.1.

1

Далі у наведеній "візитці" ФК "Полісся" представлена уся основна інформація, як про цю команду майстрів радянського футболу, так і про футбольний клуб чемпіонатів незалежної України.

Футбольний клуб "Полісся" Житомир

Загальні відомості:

Команда майстрів класу "Б" радянського футболу була створена 1959 року на базі обласної ради республіканського ДСТ "Авангард" під назвою "Авангард" (офіційна емблема на іл.2). З наступного року команда вже іменувалася – "Полісся" (передана до всесоюзного ДСТ "Спартак" – іл.3). З 1967 року команда виступала як "Автомобіліст" (захисила честь місцевої автоколони №2193). З 1977 року отримала назву рідного їй ДСТ "Спартак", а з березня 1989 року знову іменувалася "Полісся". Але вже з чемпіонату незалежної України 1992/93 років житомирська команда вже представляла колектив фізкультури заводу "Хімволокно" і мала назву ФК "Хімік". Та з сезону 1997/98 по сезон 2004/2005 років команді повернули її назву – ФК "Полісся" (іл.4). Зображення

2

3

5

декількох сувенірних значків наведені на іл. 6-8

У радянські часи команда майстрів футболу була учасником 33-х

чемпіонатів СРСР (1959-1991 рр.), в яких провела 1379 матчів, де отримала 592 перемоги, 371 матч зіграла унічию і 416 матчів програла; різниця м'ячів $1695 - 1283 = 412$. У тому числі:

- у класі "Б" – 9 сезонів (1959-67 рр.) - 331 матч (152 перемоги, 81 нічия, 98 поразок, різниця м'ячів $417 - 296 = +121$)

- у класі "А" (друга група) – 3 сезони (1968-70 рр.) - 124 матчі (58 перемог, 40 нічий, 26 поразок, різниця м'ячів $156 - 77 = +79$)

- у другій лізі – 21 сезон (1971-91 рр.) - 924 матчі (382 перемоги, 250 нічий, 292 поразки, різниця м'ячів $1122 - 910 = +212$)

4

У часи незалежної України команда була учасником 14-ти чемпіонатів України (1992-2005 рр.), в яких провела 509 матчів, де отримала 195 перемог, 106 матчів зіграла унічию і 208 матчів програла; різниця м'ячів $575 - 627 = -52$. У тому числі:

- перехідний матч сезону 2001/02 років за вихід у вищу лігу - 1 поразка (0:1);

- у першій лізі – 12 сезонів (1992, 1993/94-1999/2000, 2001/02-2004/05 рр.) - 444 матчі (153 перемоги, 93 нічий, 198 поразок, різниця м'ячів $461 - 579 = -118$)

- у другій лізі – 2 сезони (1992/93, 2000/01 рр.) - 64 матчі (42 перемоги, 13 нічий, 9 поразок, різниця м'ячів $114 - 47 = +67$)

В розіграшах Кубка СРСР команда провела 37 матчів, де отримала 20 перемог, 7 матчів зіграла унічию і 10 матчів програла; різниця м'ячів $51 - 26 = +25$. В розіграшах Кубка УРСР команда провела 31 матч, де отримала 16 перемог, 4 матчі зіграла унічию і 11 матчів програла; різниця м'ячів $47 - 34 = +13$. В розіграшах Кубка ЦК ЛКСМУ команда провела 8 матчів, де отримала 5 перемог і 3 матчі програла; різниця м'ячів $18 - 14 = +4$. В розіграшах Кубка України команда провела 33 матчі, де отримала 15 перемог, 4 матчі зіграла унічию і 14 матчів програла; різниця м'ячів $50 - 52 = -2$. В розіграшах Кубка другої ліги України команда провела 5 матчів, де отримала 5 перемог; різниця м'ячів $16 - 1 = +15$.

В своїй історії за період 1959-89 років житомирська команда провела 55 міжнародних товариських матчів, в яких одержала 35 перемог, 12 матчів звела до нічий, а у 8 матчах програла; різниця забитих і пропущених м'ячів $149 - 70 = +79$. Крім домашніх зустрічей, команда побувала у Болгарії (1961, 1977, 1982, 1986 і 1987 роках), Румунії (1964 року), Польщі (1988 і 1989 роках), НДР (1989 року) і 1980 року в Африці в Того. Найбільш серйозними суперниками були словацький "Інтернаціонал" з Братислави (Чехословаччина), якому житомиряни обидва матчі вдома програли (1974 року – 4-7 і 1982 року – 0-1) та польська "Легія" з Варшави, якій у м.Дембіца 1989 року перший матч програли (3-4), але у другому виграли (3-1).

Вищі досягнення:

У чемпіонатах СРСР:

- **чемпіон УРСР 1967 року** (переможець серед команд двох українських зон класу "Б" - іл.8). Чемпіонами Української РСР були гравці "Автомобіліста": Т.Сицинський, М.Форкаш, Ф.Кокольник, І.Штефуца, В.Гуменюк, В.Котляренко, В.Андрющенко, П.Белий, М.Криж, І.Шандор, Р.Гордеев, А.Боговик, О.Горелов, Л.Кобрин, В.Косов і В.Попов. Старшим тренером команди був В.С.Жилін

- **бронзовий призер чемпіонату УРСР 1964 року** (3 місце серед команд українських зон класу "Б").

У чемпіонатах України:

- двічі 4 місце в першій лізі 1994/95 і 2001/02 років.

У розіграші Кубка СРСР:

- вихід до 1/8 фіналу 1969 року (програли ЦСКА Москва у повторному матчі – 0-0,0-1).

6

7

8

9

У розіграші Кубка УРСР:

- **двічі володар Кубка: 1972 року** (приз газети "Радянська Україна" – іл.9) і **1990 року** (приз газети "Правда України"). Володарями Кубка 1972 року були гравці "Автомобіліста": В.Журба, В.Козинець, В.Горбач, Б.Кравчук, В.Зеленський, В.Пестріков, М.Пінчук, В.Сладковський, Ю.Несміян, М.Васютін, Ю.Соловйов, А.Котов і П.Белій. Тренували команду О.Базилевич, М.Сюсюра та Й.Ліфшиць. Володарями Кубка 1990 року були гравці "Полісся": І.Рутковський, С.Страшненко, С.Баран, В.Хруслов, Огороднік, А.Анненков, І.Ракетинець, Ю.Стрихарчук, В.Присяжнюк, П.Касанов, А.Лапін, А.Желтоносов, Ілюхін, І.Талько, Ю.Леонов, А.Лукашенко, Р.Соболевський. Гол. тренер В.Стародубов.
- **фіналіст розіграшу Кубка 1974 року** (приз газети "Радянська Україна");
- **півфіналіст розіграшу Кубка 1976 року** (приз газети "Радянська Україна").

У розіграші Кубка ЦК ЛКСМУ:

- півфіналіст розіграшу Кубка 1962 року.

У розіграші Кубка України:

- вихід до 1/8 фіналу 1992 року.

У розіграші Кубка другої ліги України:

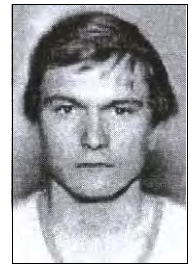
- володар Кубку 2000/01 років.

Найбільші рахунки у матчах команди:

- у міжнародних вдома 1972 р. зі збірною профспілкових клубів Марокко – 8-0 та у гостях у Болгарії в м.Михайловград 1986 р. з місцевою командою "Прециз" – 8-3 і у Польщі в м.Дембіца 1988 р. з "Опочнянкою" Опочно – 8-1.
- на першість СРСР 1962 р. з донецьким "Локомотивом" (7-2), 1963 р. з чернігівською "Десною" (6-0) та 1987 р. з "Новатором" Жданов (6-0).

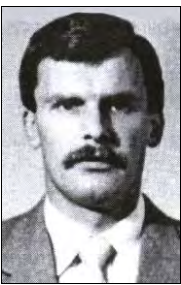
Рекордсмени команди:

Найбільше матчів за команду провів півзахисник **Андрій Желтоносов** (іл.10) – 514 у 1981-1997 роках, другий – нападник Володимир Шишков – 471 у 1974, 1978, 1981-1993 роках, третій - півзахисник Стефан Баран – 457 у 1981-1992 роках. Взагалі більш 100 матчів провело 77 футболістів (символічний клуб Геннадія Шиляєва, який першим зіграв у 100 матчах).

10

У класі "Б" (1959-1967 рр.) найбільше матчів провів нападник і захисник Віктор Котляренко - 195, у класі "А" - друга група (1968-1970 рр.) – захисник Володимир Гуменюк – 117, у другій лізі чемпіонатів СРСР (1971-1991 рр.) – півзахисник Стефан Баран – 441, у чемпіонатах України (1992-2005 рр.) – нападник Валерій Софілканич – 269.

11

Найкращим бомбардиром команди був **Володимир Шишков** (іл.11) – 206 голів у сезонах 1974, 1978, 1981-1992 років, другим був Павло Паршин – 90 голів у сезонах 1998-2004 років, третім – Олександр Горелов – 86 голів у сезонах 1964-1973 років.

У класі "Б" (1959-1967 рр.) найбільше голів забив Олександр Горелов - 50, у класі "А" - друга група (1968-1970 рр.) – Еміль Губаній – 23, у другій лізі чемпіонатів СРСР (1971-1991 рр.) – Володимир Шишков – 175, у чемпіонатах

України (1992-2005 рр.) – Павло Паршин – 82.

У розіграшах Кубка СРСР найкращим бомбардиром був Олександр Горелов – 12 голів, у розіграшах Кубка УРСР найкращим бомбардиром був Микола Васютін – 7 голів, у розіграшах Кубка України найкращим бомбардиром був Павло Паршин – 6 голів.

Рекордсменами команди за один сезон були:

- у чемпіонатах СРСР – **Володимир Шишков** - 30 голів у сезоні 1987 року;
- у чемпіонатах України - **Павло Паршин** (іл.12) – 17 голів у сезоні 1999/2000 рр.

Рекордсменом команди по забитим голам у міжнародних матчах був Микола Батюта – 9 голів (1973-1980 рр.):

12

Кращі з кращих:

Складені символічні збірні команди у різні періоди:

- по класу "Б" (1959-1967 рр.): Т.Сицинський – К.Крючков, І.Осуський, Ф.Кокольник, Г.Шиляєв – В.Котляренко, М.Сюсюра, А.Вознюк – Г.Кржечевський, В.Богданович, А.Цицей;
- по другій лізі (1971-1991 рр.): В.Журба – В.Козинець, С.Єрмаков, О.Чернявський, Б.Кравчук – В.Сладковський, М.Батюта, С.Баран, В.Притулін – В.Шишков, Є.Наумов;
- по першості України (1992-2004 рр.): А.Баталов – С.Воронежський, В.Хруслов, Р.Соболевський, О.Чернявський, А.Желтоносов – В.Серіков, І.Талько, І.Якубовський, Б.Бутханов – П.Паршин, В.Софілканич.

Житомирська команда майстрів виховала для радянського футболу таких першокласних і всім відомих гравців, як В.Банников, М.Форкаш, А.Пузач, С.Круликовський, А.Шепель, Р.Журавський, А.Боговик, тощо. У команді також грали в свій час: В.Богданович, В.Напуда, А.Александров, М.Пінчук, В.Кащей, В.Хруслов, В.Чирва, І.Талько, Л.Ткаченко, А.Анненков.

В різні роки тренували команду такі відомі в футболі особистості, як А.Богданович, В.Фомін, В.Гребер, Г.Тучков, В.Жилін, О.Базилевич, Й.Ліфшиць, В.Банников, В.Пестріков, А.Біба, А.Крощенко, О.Іщенко, О.Гулевський, З.Авдиш, Р.Покора, А.Заяєв, Ю.Школьніков, О.Томах, а також їм допомагали В.Онисько, В.Кащей, С.Євсєнко та інші.

Команда ветеранів "Полісся" Житомир. 2009 р. (зліва направо): сидять – Ю.Воловень, В.Литвин, В.Василишин, І.Ревуцький, С.Завалко, В.Герасимчук, А.Уник, А.Желтоносов; стоять – В.Островський, Ц.Портних, Ю.Романов, В.Радущинський, С.Сечин, М.Батюта, Ю.Стрихарчук, В.Микитюк, В.Прокопенко, С.Єрмаков

Досягнення українських футболістів у європейських клубних кубках у період 1960-91 рр.

Володарі Суперкубка Європи:

1. 1975 – "Динамо" Київ – Євген Рудаков (2 матчі), Стефан Решко (2), Михайло Фоменко (2), Валерій Зуєв (2), Олександр Дамін (1), Леонід Буряк (2), Анатолій Коньков (2), Володимир Трошкін (2), Володимир Веремєєв (1), Віктор Колотов (1), Володимир Мунтян (1), Володимир Онищенко (1), Олег Блохін (2,3 м'яча), Петр Слободян (1).

Учасники розіграшу Суперкубка УЄФА:

1. 1986 р. – "Динамо" Київ – Віктор Чанов, Сергій Балгача, Олег Кузнєцов, Анатолій Дем'яненко, Василь Рац, Павло Яковенко, Андрій Баль, Олександр Заваров, Вадим Євтушенко, Олег Блохін, Ігор Беланов, Олексій Михайличенко.

Володарі Кубка володарів кубків УЄФА:

1. 1974/75 рр. – "Динамо" Київ – Євген Рудаков (9 матчів,-5 м'ячів), Віктор Матвієнко (9), Стефан Решко (9), Михайло Фоменко (9), Віктор Колотов (9,2), Володимир Мунтян (8,2),

Володимир Веремєєв (7), Володимир Трошкін (7), Леонід Буряк (6,1), Анатолій Коньков (5), Володимир Онищенко (9,7), Олег Блохін (9,5).

2. 1985/86 рр. – "Динамо" Київ – Віктор Чанов (5 матчів,-3 м'яча), Михайло Михайлов (5,-5), Анатолій Дем'яненко (9,2), Олег Кузнєцов (9), Сергій Балгача (8), Володимир Безсонов (7), Василь Рац (9,2), Павло Яковенко (8,1), Андрій Баль (8), Іван Яремчук (3,3), Олег Блохін (9,5), Ігор Бєланов (9,5), Вадим Євтушенко (9,3), Олександр Заваров (8,5).

Фіналісти Кубка володарів кубків УЄФА:

1. 1971/72 рр. – "Динамо" Москва – Володимир Пільгуй (8 матчів,-9 м'ячів), Йозеф Сабо (7,1)

Півфіналісти Кубка європейських чемпіонів УЄФА:

1. 1976/77 рр. – "Динамо" Київ – Євген Рудаков (6 матчів,-5 м'ячів), Олександр Бережний (8), Віктор Матвієнко (8), Стефан Решко (8), Михайло Фоменко (6), Леонід Буряк (8,3), Володимир Мунтян (8,1), Володимир Трошкін (8,1), Анатолій Коньков (8), Олег Блохін (8,2), Петро Слободян (6,3), Володимир Онищенко (4,2).

2. 1986/87 рр. – "Динамо" Київ – Віктор Чанов (8 матчів,-7 м'ячів), Анатолій Дем'яненко (8), Олег Кузнєцов (7), Володимир Горілий (6), Сергій Балгача (5), Володимир Безсонов (5), Вадим Євтушенко (7,5), Василь Рац (7), Андрій Баль (7), Павло Яковенко (5,3), Олексій Михайличенко (8,2), Олег Блохін (7,5), Ігор Бєланов (7,1), Олександр Заваров (7).

№.№	Прізвище та ім'я	Роки	Суперкубок УЄФА		Кубок кубків		Кубок чемпіонів
			учасники	володарі	володарі	фіналісти	півфіналісти
1	Блохін Олег	1974-77,85-87	1	1	2	-	2
2	Буряк Леонід	1974-77	-	1	1	-	1
3	Коньков Анатолій	1974-77	-	1	1	-	1
4	Мунтян Володимир	1974-77	-	1	1	-	1
5	Онищенко Володимир	1974-77	-	1	1	-	1
6	Решко Стефан	1974-77	-	1	1	-	1
7	Рудаков Євген	1974-77	-	1	1	-	1
8	Трошкін Володимир	1974-77	-	1	1	-	1
9	Фоменко Михайло	1974-77	-	1	1	-	1
10	Балгача Сергій	1985-87	1	-	1	-	1
11	Баль Андрій	1985-87	1	-	1	-	1
12	Бєланов Ігор	1985-87	1	-	1	-	1
13	Дем'яненко Анатолій	1985-87	1	-	1	-	1
14	Євтушенко Вадим	1985-87	1	-	1	-	1
15	Заваров Олександр	1985-87	1	-	1	-	1
16	Кузнєцов Олег	1985-87	1	-	1	-	1
17	Рац Василь	1985-87	1	-	1	-	1
18	Чанов Віктор	1985-87	1	-	1	-	1
19	Веремєєв Володимир	1974-75	-	1	1	-	-
20	Колотов Віктор	1974-75	-	1	1	-	-
21	Слободян Петро	1975-77	-	1	-	-	1
22	Безсонов Володимир	1985-87	-	-	1	-	1
23	Матвієнко Віктор	1974-77	-	-	1	-	1
24	Михайличенко Олексій	1986-87	1	-	-	-	1
25	Яковенко Павло	1986-87	1	-	-	-	1
26	Зусь Валерій	1975	-	1	-	-	-
27	Дамін Олександр	1975	-	1	-	-	-
28	Михайлов Михайло	1985-86	-	-	1	-	-
29	Яремчук Іван	1985-86	-	-	1	-	-
30	Пільгуй Володимир	1971-72	-	-	-	1	-
31	Сабо Йозеф	1971-72	-	-	-	1	-
32	Бережний Олександр	1976-77	-	-	-	-	1
33	Горілий Володимир	1986-87	-	-	-	-	1

Каталог друкованих видань з футболу України

(Продовження. Початок див. "УФ" №№124, 132, 136, 140, 144, 148, 152, 156 за 27.08; 10, 17, 24.09; 1, 8, 15, 22.10.2009 р.)

3. Друковані видання за часів 1986-1987 рр.

Книги:

57. Блохін О.В. **Екзаменуєт футбол.** (Знаменоносцы спорта). Повесть о футболе. Київ. "Молодь". 1986 р. Літ. запис І.Заседи, тир. 115 000, 208 стор. з кольор. іл., (ф. 15x21), рос.м. (мемуари відомого футболіста "Динамо" Київ).

58. Соломонко В.В. **Треніровка вратаря в футболі**. Київ. "Здоров'я". 1986 р., тир. 10 000, 128 стор. з мал., (ф. 13x20), рос.м. (методика футболу).

59. Вихров К.Л. **Підготовка футбольного арбітра**. Київ. "Здоров'я". 1987 р., тир. 12 000, 200 стор. з мал., (ф. 14x17), рос.м. (все для арбітрів).

Допоміжні видання:

62. Барсук О.Л., Кудрейко О.І. **Футбольний калейдоскоп**. Мінськ. "Полимя". 1986 р., тир. 100 000, 128 стор., (ф. 13x20), рос.м. (цікаві цифри і факти світового і радянського футболу).

63. **Игры XXII Олимпиады в филателии**. Каталог-справочник. Москва. "Радио и связь". ВОФ. 1986 р. Упор. М.Левін, В.Якобс, тир. 40 000, 208 стор. з іл., (ф.15x21), рос.м. (каталог філателістичних матеріалів, у т.ч. і футбольних).

64. Махарадзе Г. **На поле виртуозы из Басконии**. Тбілісі. "Накадулі". 1987 р., тир. 3 000, 104 стор. з іл., (ф.12x16), рос.м. (про візит іспанських футболістів до СРСР у 1936 році, в т.ч. і про матч з "Динамо" Київ).

65. Барсук О.Л., Кудрейко О.І. **Страницы футбольной летописи**. Мінськ. "Полимя". 1987 р., тир. 47 000, 160 стор., (ф. 14x20), рос.м. (цікаві розповіді про історію футболу).

Брошури:

23. **"Динамо" Киев. Одиннадцатое восхождение**. Київ. "Реклама", 1986 р. Упор. В.Мирський, тир. 50 000, 34 стор. з кольор. іл., (ф. 20x12), рос.м. (випуск до чествовання "Динамо" Київ - чемпіона СРСР 1985 р.).

24. **Киевскому "Динамо" – 60 лет**. Київ. "Реклама", 1987 р. Упор. В.Мирський, тир. 50 000, 24 стор. з кольор. іл., (ф. 14x21), рос.м. (розповідь про 60-річну історію "Динамо" Київ).

25. **Двенадцатикратные. "Динамо" Киев – 86**. Київ. "Реклама", 1987 р. Упор. В.Мирський, тир. 10 000, 36 стор. з кольор. іл., (ф. 20x13), рос.м. (випуск до чествовання "Динамо" Київ - чемпіона СРСР 1986 р.).

Допоміжні видання:

6. **Главный спортивный комплекс**. Київ. "Реклама", 1986 р. Упор. В.Погорелий, Ю.Шелуха, тир. 23 000, 40 стор. з кольор. іл., (ф. 20x14), рос.м. (розповідь про головні спортивні споруди Києва, у т.ч. – Республіканський стадіон).

7. **Футбол. IX летняя Спартакиада народов СССР. Программа соревнований**. Москва. "Сов. спорт", 1986 р. Упор. Ю.Лукашин, тир. 1 000, 24 стор., (ф. 11x20), рос.м. (програма змагань у Дніпропетровській обл.).

Буклети:

53. Косий А.М. **Три сезона подряд – с медалями!** Дніпропетровськ. Облроліграфвидат, 1986 р., тир. 5 500, 8 стор. з іл., (ф. 15x37), рос. м. (розповідь про перемоги дніпропетровського "Дніпра").

54. **"Динамо" Київ. Футбол 1986**. Фотобуклет. Київ. "Мистецтво", 1987 р. Упор. В.Шевченко, тир. 25 000, 16 стор. з кольор. іл., (ф. 11x19), укр., рос. і англ. м. (коротка розповідь про 60-річний шлях "Динамо" Київ).

55. **Футбол. "Заря"(Ворошиловград) – чемпион Украины 1986 г.** Ворошиловград (нині – Луганськ). Прес-бюро ст. "Авангард", 1987 р. Упор. М.Никишин, тир. 10 000, 6 стор. з іл., (ф. 14x21), рос. м.

Допоміжні видання:

3. **Сборная Советского Союза по футболу**. Москва. "Сов. спорт". 1986 р., тир. 30 000, 10 стор. з кольор. іл., (ф. 18x22), рос. м. (до Чемпіонату світу 1986 р.).

4. **XIV Чемпионат мира**. Київ. "Зовнішторгвидат". 1986 р., тир. 30 000, 8 стор. з кольор. іл., (ф. 11x22), рос. м. (інтерв'ю і програма змагань).

Довідники-календарі:

405. **Футбол 1985-1986**. Харків. "Соц. Харківщина". Федерація. футболу СРСР. 1986 р.

Упор. Ю.Ландер, тир. 80 000, 320 стор. (ф.13x20), рос.м.

406. **Футбол - 86.** Довідник-календар. Київ. "Здоров'я". 1986 р. Упор. А.Романенко, тир. 200 000, 152 стор. (ф.13x17), укр.м.

407. **Футбол 1986. 49 чемпіонат ССРСР. Календарь игр. 1-ый круг.** Київ. Упр. спорту. Республ. ст. 1986 р., тир. 10 000, 12 стор. (ф.8x10), рос.м.

408. **"Шахтеру" – 50. 1936-1986.** Справочник-календарь. Донецьк. "Рад. Донеччина". 1986 р. Упор. М.Левицький, О.Бабешко, тир. 50 000, 144 стор. з іл. (ф. 13x20), рос.м.

409. **Футбол – 86. Второй круг.** Справочник-календарь. Донецьк. "Рад. Донеччина". 1985 р. Упор. М.Левицький, Ю.Колоцей, тир. 25 000, 32 стор. з іл. (ф. 13x20), рос.м.

410. **Футбол' 86.** Справочник-календарь. Дніпропетровськ. "Зоря". 1986 р. Упор. А.Косий, тир. 50 000, 80 стор. з іл. (ф. 15x20), рос.м.

411. **Футбол. Календарь игр чемпионата СССР 1986 г.** Дніпропетровськ. "Зоря". 1986 р., тир. 100 000, 12 стор. з іл. – буклет (ф. 5x9), рос.м.

412. **"Металлист' 86.** Календарь-справочник. Харків. "Соц. Харківщина". 1986 р., Упор. Ю.Грот, тир. 40 000, 32 стор. з іл., (ф. 15x20), рос.м.

413. **Футбол. IX летняя спартакиада народов СССР.** Програма. Запоріжжя. "Комунар". 1986 р. Упор. А.Копелювич, 6 стор. – буклет (ф. 10x20), рос.м.

414. **Футбол 86. Одесса.** Календарь игр. Одеса. "Чорноморська комуна". 1986 р. Упор. А.Ясень, тир. 50 000, 192 стор. з іл. (ф. 13x20), рос.м.

415. **Футбол. СКА Одесса.** Календарь игр. Одеса. 1986 р. Упор. Є.Горелюк, тир. не вказаний, 88 стор. з іл. (ф. 10x14), рос.м.

416. **"Заря" – 86.** Ворошиловград (нині – Луганськ). ФФ Ворошиловградської обл. 1986 р., Упор. М.Нікішин, тир. 25 000, (ф. 10x14), рос.м.

417. **Футбол - 86. 49 чемпіонат ССРСР по футболу. Вторая лига. Шестая зона.** Програма соревнований по футболу. Житомир. Обл. рада ДСТ "Спартак". Ст. ім. Лен. комсомолу. 1986 р., тир. 2 000, 16 стор. (ф. 14x20), рос.м.

418. **Футбол' 86.** Програма-сувенир любителям футбола. Кіровоград. Ст. СК "Зірка". 1986 р. Упор. С.Бондарев, тир. 5 000, 26 стор. (ф. 15x20), рос.м.

419. **"Кристалл" - 86.** Календарь-справочник. Херсон. "Наддніпряньська правда". Центр. ст. "Кристал". 1986 р. Упор. О.Крупіця, тир. 3 000, 44 стор. з іл. (ф. 15x20), рос.м.

420. **"Крибасс" – 86. Футбол. 49-й чемпионат СССР по футболу. Вторая лига.** Програма сезону. Кривий Ріг Дніпропетровської обл. 1986 р. Упор. Є.Алакін, тир. 5 000, 16 стор. з іл. (ф. 15x20), рос.м.

421. **Футбол - 86. "Колос" Никопольский р-н.** Календарь-справочник. Нікополь. 1986 р., 10 стор. з іл. – буклет, (ф. 10x14), рос.м.

422. (Футбольний календар. Спартакиада народів СРСР). Орджонікідзе Дніпропетровської обл. 1986 р.

423. **Футбол 1986-1987. Чемпионаты, кубки, турниры.** Харків. "Соц. Харківщина". Федерація. футболу СРСР. 1987 р. Упор. Ю.Ландер, тир. 50 000, 320 стор. (ф.13x20), рос.м.

424. **Футбол - 87.** Довідник-календар. Київ. "Здоров'я". 1987 р. Упор. А.Романенко, тир. 150 000, 120 стор. з іл. (ф.13x20), укр.м.

425. **Календарь игр чемпионата, Кубка СССР по футболу, Кубка Федерации футбола СССР для команд мастеров высшей лиги на 1987 год.** Київ. Упр. спорту. Республ. ст. 1987 р., тир. 500, 32 стор. (ф.7x10), рос.м.

426. Футбол. 50-й чемпионат СССР по футболу. **"Металлист" - 87.** Програма-сувенир. Харків. Облполіграфвидат. 1987 р., Упор. Ю.Ландер, тир. 10 000, 6 стор. з іл. (ф. 14x30), рос.м.

427. **Футбол - 87.** Справочник-календарь. Дніпропетровськ. "Зоря". 1987 р. Упор. А.Косий, тир. 65 000, 64 стор. з іл. (ф. 15x20), рос.м.

428. **Футбол - 87. Календарь игр чемпионата страны.** Дніпропетровськ. 1987 р., 13 стор. - буклет (ф. 5x8), рос.м.

429. **"Шахтер" – 87.** Справочник-календарь. Донецьк. "Рад. Донеччина". 1987 р. Упор. М.Левицький, О.Бабешко, тир. 50 000, 96 стор. з іл. (ф. 13x20), рос.м.

430. **Футбол - 87. Одесса.** Календарь игр. Одеса. "Чорноморська комуна". 1987 р. Упор. А.Ясень, тир. 40 000, 192 стор. з іл. (ф. 13x20), рос.м.

431. **Футбол - 87. СКА Одесса.** Календарь игр. Одеса. 1987 р. Упор. Є.Горелюк, тир. не вказаний, 80 стор. з іл. (ф. 10x15), рос.м.
432. **Футбол - 87. Второй круг.** Программа соревнований по футболу. Вінниця. Обл. фед. футболу (надрук. у Житомирі). 1987 р., тир. 500, 9 стор. (ф. 15x20), рос.м.
433. (Футбольний календар). Житомир. 1987 р., тир. 300, 8 стор.
434. **"Зоря" – 87.** Календарь-справочник. Ворошиловград (нині – Луганськ). ФФ Ворошиловградської обл. 1987 р., Упор. М.Нікішин, тир. 30 000, 48 стор. (ф. 10x14), рос.м.
435. **Футбол.** Программа соревнований по футболу. Чемпионат СССР по футболу. Вторая лига. Ворошиловград (нині – Луганськ). Обл. фед. футболу (надрук. у Житомирі). 1987 р. Упор. О.Громов, О.Григор'єв, тир. 500, 8 стор. (ф. 15x20), рос.м.
436. **Футбол. 50-й чемпионат СССР по футболу. Первая лига. "Зоря" Ворошиловград. Итоги сезона 1987 г.** Ворошиловград (нині – Луганськ). Ст. "Авангард". 1988 р. Упор. М.Нікішин, тир. 5 000, 4 стор. (ф. 14x29), рос.м.
437. **Футбол - 87. "Звезда". Вторая лига.** Программа-сувенир любителям футбола. Кіровоград. 1987 р. Упор. С.Бондарєв, тир. 5 000, 24 стор. (ф. 15x20), рос.м.
438. **50-й чемпионат СССР по футболу. "Судостроитель" - 87.** Календарь-справочник. Миколаїв. Коміт. з фізкультури і спорту при облвиконкомі. СК "Суднобудівник", КЛФ "Южная правда". 1987 р. Упор. П.Шевченко, тир. 15 000, 92 стор. (ф. 14x20), рос.м.
439. **Футбол 1987. "Ворскла" Полтава. 50-й чемпионат СССР. 2 лига, 6 зона.** Полтава. "Полтава". 1987 р. Відп. А.Надін, тир. 10 000, 8 стор. з іл. - буклет (ф. 10x15), рос.м.
440. **Футбол - 87. 50-й чемпионат СССР по футболу. Вторая лига. Шестая зона.** Программа соревнований по футболу. Сімферополь. Обл. фед. футболу (надрук. у Житомирі). 1987 р. Упор. В.Севаст'янов, 8 стор. з іл. (ф. 14x20), рос.м.
441. **"Кристалл" – 87.** Календарь-справочник. Херсон. Обл. фед. футболу. 1987 р., Упор. О.Крупіця, тир. 10 000, 72 стор. (ф. 14x20), рос.м.
442. **Футбол. Программа-сувенир любителям футбола. "Буковина".** Чернівці. Упр. спорт. споруд. "Буковина". 1987 р. Відп. В.Громов, тир. 5 000, 24 стор. з іл. (ф. 15x20), рос.м.
443. **Футбол - 87.** Бердичів Житомирської обл. (надрук. у Житомирі). 1987 р., (ф. 15x21), рос.м.
444. **Футбол - 87..** Керч Кримської обл. (надрук. у Житомирі). 1987 р., тир. 500, 8 стор. (ф. 15x21), рос.м.
445. **Футбол - 87.** Программа соревнований по футболу. Жданов (нині – Маріуполь) Донецької обл. Обл. фед. футболу (надрук. у Житомирі). 1987 р. Упор. В.Синиця, тир. 500, 9 стор. (ф. 15x20), рос.м.
446. **Футбол - 87. Нікопольський р-н.** Справочник-календарь. Дніпропетровськ. "Зоря". 1987 р. Упор. А.Косий, тир. 10 000, 48 стор. з іл. (ф. 15x20), рос.м.
447. **Футбол - 87. Чемпионат города, области, УССР.** Ізмаїл Одеської обл. Міський культурно-спортивний комплекс. Міська фед. футболу. 1987 р. Відп. М.Локтаєв, тир. 150, 12 стор. (ф. 15x20), рос.м.
448. **Футбол.** Программа соревнований по футболу. Ірпінь Київської обл. (надрук. у Житомирі). Обл. фед. футболу. 1987 р. Упор. І.Бишук, тир. 500, 8 стор. (ф. 15x20), рос.м.
449. **Футбол.** Первенство Николаевской обл. 1 группа. "Маяк" Очаков. Очаків Миколаївської обл. (1987 р.), 20 стор. з іл. (ф. 15x10), рос.м.
450. (Футбольний календар). Барвенково Харківської обл. 1987 р., тир. 1 000, 20 стор.

Допоміжні видання:

60. **Футбол 1986. 30 лет Лужникам.** Справочник-календарь. Москва. Центр. ст. ім. Леніна. Відділ інформації, друку та реклами. 1986 р. Упор. О.Соскін, тир. 450 000, 96 стор. з іл. (ф. 17x23), рос.м.
61. **Футбол - 87.** Справочник-календарь. Москва. "Сов. спорт". 1987 р. Упор. Ю.Лукашин, тир. 500 000, 96 стор. з іл. (ф. 14x22), рос.м.
62. **Футбол 1987.** Справочник-календарь. Москва. Центр. ст. ім. Леніна. Відділ інформації, друку та реклами. 1987 р. Упор. О.Соскін, тир. 600 000, 96 стор. з іл. (ф. 14x22), рос.м.

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник – Анатолій Коломієць

Під редактуванням Володимира Баняса

з газети "Український футбол" №164 від 5 листопада 2009 року

Українські футболісти в референдумах з визначення найкращих футболістів СРСР (у 1964-1991 рр.)

1960 року для визначення найкращих футболістів СРСР опитування своїх читачів було зроблено редакцією газети "Московский комсомолец", а вже з 1964 року редакційна колегія щотижневика "Футбол" ("Футбол-Хокей") почала проводити опитування спортивних журналістів і футбольних оглядачів газет, журналів, ТАРС, АПН, радіо та телебачення СРСР для визначення найкращого футболіста Радянського Союзу. Кожен з опитаних надсилав прізвиська трьох кращих на його думку футболістів. Умови конкурсу: за перше місце нараховувалося 3 очки, за друге – 2, за третє – 1. Гравець, який отримав найвищу кількість балів, визнавався найкращим футболістом сезону і нагороджувався спеціальним призом редакції "Футболу" ("Футболу-Хокею"). Наведемо перелік українських футболістів, які були відмічені в конкурсі та входили до десяти найкращих кожного сезону:

1960 р. **Юрій Войнов** ("Динамо" Київ) - №4.

1964 р. **Віктор Банников** ("Динамо" Київ) – №5, **Віктор Канєвський** ("Динамо" Київ) – №10.

1965 р. не відомий повний перелік (тільки перші 2 номери)

1966 р. **Андрій Біба** ("Динамо" Київ) – №1, **Анатолій Бишовець** ("Динамо" Київ) - №5, **Йожеф Сабо**, **Євген Рудаков** і **Василь Турянчик** (усі "Динамо" Київ) – відповідно №№8,9,10.

1967 р. **Анатолій Бишовець** ("Динамо" Київ) - №3, **Василь Турянчик** ("Динамо" Київ) – №5.

1968 р. **Володимир Мунтян** ("Динамо" Київ) - №4, **Василь Турянчик** ("Динамо" Київ) – №7, **Анатолій Бишовець** ("Динамо" Київ) - №10.

1969 р. **Володимир Мунтян** ("Динамо" Київ) - №1, **Віктор Серебряников** ("Динамо" Київ) – №5, **Анатолій Бишовець** ("Динамо" Київ) - №7, **Євген Рудаков** ("Динамо" Київ) - №9.

1970 р. **Віктор Банников** ("Торпедо" Москва) – №3, **Йожеф Сабо** ("Зоря" Луганськ) - №7, **Анатолій Бишовець** ("Динамо" Київ) - №7, **Володимир Мунтян** ("Динамо" Київ) - №10.

1971 р. **Євген Рудаков** ("Динамо" Київ) - №1, **Віктор Колотов** ("Динамо" Київ) – №2, **Володимир Пільгуй** ("Динамо" Москва) - №6, **Вадим Соснихін** ("Динамо" Київ) - №10.

1972 р. **Євген Рудаков** ("Динамо" Київ) - №2, **Віктор Колотов** ("Динамо" Київ) – №4, **Олег Блохін** ("Динамо" Київ) - №5, **В'ячеслав Семенов** ("Зоря" Луганськ) - №7, **Олександр Журавльов** ("Зоря" Луганськ) - №8.

1973 р. **Олег Блохін** ("Динамо" Київ) - №1, **Володимир Пільгуй** ("Динамо" Москва) - №3, **Володимир Мунтян** ("Динамо" Київ) - №6.

1974 р. **Олег Блохін** ("Динамо" Київ) - №1, **Володимир Веремєєв** ("Динамо" Київ) - №2, **Володимир Онищенко** ("Динамо" Київ) - №8, **Віталій Старухін** ("Шахтар" Донецьк) – №10.

1975 р. **Олег Блохін** ("Динамо" Київ) - №1, **Володимир Веремєєв** ("Динамо" Київ) - №2, **Віктор Колотов** ("Динамо" Київ) – №4, **Анатолій Коньков** ("Динамо" Київ) - №6, **Володимир Онищенко** ("Динамо" Київ) - №7, **Віктор Звягінцев** ("Шахтар" Донецьк) – №10.

1976 р. **Олег Блохін** ("Динамо" Київ) - №3, **Леонід Буряк** ("Динамо" Київ) – №6, **Анатолій Коньков** ("Динамо" Київ) - №7.

1977 р. **Олег Блохін** ("Динамо" Київ) - №2, **Юрій Дегтярьов** ("Шахтар" Донецьк) - №3, **Анатолій Коньков** ("Динамо" Київ) - №4, **Володимир Безсонов** ("Динамо" Київ) - №6, **Леонід Буряк** ("Динамо" Київ) – №8.

1978 р. **Олег Блохін** ("Динамо" Київ) - №2, **Володимир Безсонов** ("Динамо" Київ) - №6, **Юрій Роменський** ("Чорноморець" Одеса) - №7, **Микола Латиш** ("Шахтар" Донецьк) - №8, **Юрій Дегтярьов** ("Шахтар" Донецьк) – №9.

1979 р. **Вігалій Старухін** (“Шахтар” Донецьк) – №1, Анатолій Коньков (“Динамо” Київ) - №6, Степан Юрчишин (“Карпати” Львів) - №10.

1980 р. **Олег Блохін** (“Динамо” Київ) - №2, Сергій Андрєєв (СКА Ростов-на-Дону) - №4, Володимир Безсонов (“Динамо” Київ) - №5, Леонід Буряк (“Динамо” Київ) - №10.

1981 р. **Олег Блохін** (“Динамо” Київ) - №2, **Леонід Буряк** (“Динамо” Київ) - №2, Володимир Безсонов (“Динамо” Київ) - №7, Володимир Веремєєв (“Динамо” Київ) - №9.

1982 р. **Анатолій Дем’яненко** (“Динамо” Київ) - №2, Леонід Буряк (“Динамо” Київ) - №4, Олег Блохін (“Динамо” Київ) - №9, В’ячеслав Чанов (“Торпедо” Москва) і Михайло Соколовський (“Шахтар” Донецьк) - №№10-12.

1983 р. Олег Таран (“Дніпро” Дніпропетровськ) - №4, Віктор Грачов (“Шахтар” Донецьк) - №5, Геннадій Литовченко (“Дніпро” Дніпропетровськ) - №7.

1984 р. **Геннадій Литовченко** (“Дніпро” Дніпропетровськ) - №1, Сергій Андрєєв (СКА Ростов-на-Дону) - №6, Олег Блохін (“Динамо” Київ) - №8, Сергій Шавло (“Спартак” Москва) - №9.

1985 р. **Анатолій Дем’яненко** (“Динамо” Київ) - №1, **Олег Протасов** (“Дніпро” Дніпропетровськ) - №2, Олег Блохін (“Динамо” Київ) - №4, Олександр Заваров (“Динамо” Київ) - №6, Віктор Пасулько (“Чорноморець” Одеса) - №8.

1986 р. **Олександр Заваров** (“Динамо” Київ) - №1, **Ігор Бланов** (“Динамо” Київ) - №2, **Олег Блохін** (“Динамо” Київ) - №3, Павло Яковенко (“Динамо” Київ) - №4, Володимир Безсонов (“Динамо” Київ) - №8, Василь Рац (“Динамо” Київ) - №9.

1987 р. **Олег Протасов** (“Дніпро” Дніпропетровськ) - №1, **Олексій Михайличенко** (“Динамо” Київ) - №2, Олександр Заваров (“Динамо” Київ) - №5, Євген Яровенко (“Кайрат” Алма-Ата) - №№10-11.

1988 р. **Олексій Михайличенко** (“Динамо” Київ) - №1, Олександр Заваров (“Динамо” Київ) - №4, Євген Шахов (“Дніпро” Дніпропетровськ) - №7, Геннадій Литовченко (“Динамо” Київ) - №8, Олег Кузнецов (“Динамо” Київ) - №9, Володимир Лютий (“Дніпро” Дніпропетровськ) - №10.

1989 р. **Володимир Безсонов** (“Динамо” Київ) - №3, Олег Протасов (“Динамо” Київ) - №4, Микола Кудрицький (“Дніпро” Дніпропетровськ) - №5, Геннадій Литовченко (“Динамо” Київ) - №6, Олексій Михайличенко (“Динамо” Київ) - №7.

1990 р. **Сергій Юран** (“Динамо” Київ) - №2, Олексій Михайличенко (“Динамо” Київ, “Сампдорія” Генуя - Італія) - №4, Олег Кузнецов (“Динамо” Київ, “Глазго Рейнджерс” Глазго - Шотландія) - №6, Геннадій Литовченко (“Динамо” Київ, “Олімпіакос” Пірей - Греція) - №9.

1991 р. серед перших шести номерів українців не було.

Зведемо усі 48 у єдину таблицю, аналогічну тієї, яку ми наводили щодо “33-х найкращих”:

№ №	Прізвище, ім'я	Команди	Роки	№1	№2	№3	ВХ. у 10	Усьо- го
1	Блохін Олег	“Динамо” Київ	1972-86	3	4	2	4	13
2	Бишовець Анатолій	“Динамо” Київ	1966-70	1	-	-	4	5
3	Литовченко Геннадій	“Дніпро”Дніпр-ськ, “Динамо”Київ	1983-84, 88-90	1	-	-	4	5
4	Михайличенко Олексій	“Динамо” Київ	1987-90	1	1	-	2	4
5	Заваров Олександр	“Динамо” Київ	1985-88	1	-	-	3	4
6	Мунтян Володимир	“Динамо” Київ	1968-70, 73	1	-	-	3	4
7	Безсонов Володимир	“Динамо” Київ	1978, 80-81, 86	-	-	-	4	4
8	Буряк Леонід	“Динамо” Київ	1976-77, 80, 82	-	-	-	4	4
9	Коньков Анатолій	“Динамо” Київ	1975-77, 79	-	-	-	4	4
10	Протасов Олег	“Дніпро”Дніпр-ськ, “Динамо”Київ	1985, 87, 89	1	1	-	1	3
11	Рудаков Євген	“Динамо” Київ	1966, 69, 71	1	-	-	2	3
12	Веремєєв Володимир	“Динамо” Київ	1974-75, 81	-	2	-	1	3
13	Колотов Віктор	“Динамо” Київ	1971-72, 75	-	1	-	2	3
14	Турянчик Василь	“Динамо” Київ	1966-68	-	-	-	3	3
15	Дем’яненко Анатолій	“Динамо” Київ	1982, 85	1	1	-	-	2
16	Старухін Вігалій	“Шахтар” Донецьк	1974, 79	1	-	-	1	2
17	Банников Віктор	“Динамо” Київ, “Торпедо” Москва	1964, 70	-	-	1	1	2
18	Дегтярьов Юрій	“Шахтар” Донецьк	1977-78	-	-	1	1	2
19	Пільгуй Володимир	“Динамо” Москва	1971, 73	-	-	1	1	2
20	Андрєєв Сергій	СКА Ростов-на-Дону	1980, 84	-	-	-	2	2
21	Кузнецов Олег	“Динамо” Київ	1988, 90	-	-	-	2	2
22	Онищенко Володимир	“Динамо” Київ	1974-75	-	-	-	2	2
23	Сабо Йозеф	“Динамо” Київ, ...	1966, 70	-	-	-	2	2
24	Біба Андрій	“Динамо” Київ	1966	1	-	-	-	1
25	Бланов Ігор	“Динамо” Київ	1986	-	1	-	-	1
26	Юран Сергій	“Динамо” Київ	1990	-	1	-	-	1

26	Юран Сергій	“Динамо” Київ	1990	-	1	-	-	1
27	Войнов Юрій	“Динамо” Київ	1960	-	-	-	1	1
28	Грачов Віктор	“Шахтар” Донецьк	1983	-	-	-	1	1
29	Журавльов Олександр	“Зоря” Луганськ	1972	-	-	-	1	1
30	Звягінцев Віктор	“Шахтар” Донецьк	1975	-	-	-	1	1
31	Канєвський Віктор	“Динамо” Київ	1964	-	-	-	1	1
32	Кудрицький Микола	“Дніпро” Дніпропетровськ	1989	-	-	-	1	1
33	Латиш Микола	“Шахтар” Донецьк	1978	-	-	-	1	1
34	Лютий Володимир	“Дніпро” Дніпропетровськ	1988	-	-	-	1	1
35	Пасулько Віктор	“Чорноморець” Одеса	1985	-	-	-	1	1
36	Рац Василь	“Динамо” Київ	1986	-	-	-	1	1
37	Роменський Юрій	“Чорноморець” Одеса	1978	-	-	-	1	1
38	Семенов В'ячеслав	“Зоря” Луганськ	1972	-	-	-	1	1
39	Серебряников Віктор	“Динамо” Київ	1969	-	-	-	1	1
40	Соколовський Михайло	“Шахтар” Донецьк	1982	-	-	-	1	1
41	Соснихін Вадим	“Динамо” Київ	1971	-	-	-	1	1
42	Таран Олег	“Дніпро” Дніпропетровськ	1983	-	-	-	1	1
43	Чанов В'ячеслав	“Торпедо” Москва	1982	-	-	-	1	1
44	Шавло Сергій	“Спартак” Москва	1984	-	-	-	1	1
45	Шахов Євген	“Дніпро” Дніпропетровськ	1988	-	-	-	1	1
46	Юрчишин Степан	“Карпати” Львів	1979	-	-	-	1	1
47	Яковенко Павло	“Динамо” Київ	1986	-	-	-	1	1
48	Яровенко Євген	“Кайрат” Алма-Ата	1987	-	-	-	1	1

Українські футболісти у складі збірної Європи

У №15 нашого "Клубу" ("УФ" 386 за 18.06.2009 р.) ми вже надавали шанувальникам історії футболу України більш-менш повну інформацію щодо входження українських футболістів до складу збірної команди світу в різні часи проведення матчів за її участю і визначилися, що до складу такої збірної входили тільки нападники з України. Але чомусь в переліку таких матчів був пропущений матч 8 серпня 1986 року між збірними світу та Англійської Футбольної Ліги на честь її сторіччя. Та в цьому матчі грали двоє українців, а саме київські динамівці **Ігор Беланов** та **Олександр Заваров**. У тому матчі збірна ліги Англії перемогла з рахунком 3-0. Також не був врахований прощальний матч видатного французького футболіста Мішеля Платіні, який проходив у Нансі 23 травня 1988 року між збіроною Франції та збіроною світу (2-2) і входив до загальної програми урочистостей під назвою "Фестиваль Платіні". І у цьому матчі прийняли участь ті ж самі Беланов і Заваров.

Не було відмічено й про матч ветеранів збірної Італії та збірної світу, який проходив в Турині в перших числах листопада 1988 року і завершився також з традиційним для таких матчів рахунком – 3-3. В цьому матчі не обійшлося без Олега Блохіна, який тоді вже грав у австрійському "Форвертсі" зі Штайру. Але це вже матчі ветеранів футболу.

Тобто у період з 1973 по 1989 роки не троє, а четверо українських гравців одягали футболки збірної світу, а саме Ігор Беланов (грав у трьох матчах), Олег Блохін і Олександр Заваров (у двох матчах) та Володимир Онищенко (у одному матчі).

Зараз є можливість визначитися з українськими представниками у складі збірної Європи. У свій час вони приймали участь тільки у двох матчах цієї збірної нашого континенту. Обидва матчі потрібно мабуть вважати офіційними. Першим до збірної Європи було запрошено **Олега Блохіна**. Цей матч було проведено 18 серпня 1981 року між збірними Європи та Чехословаччини на честь 80-річчя чехословацького футболу. Саме цей матч несподівано закінчився не традиційно унічію, а перемогою збірної Чехословаччини... 4-0. До речі, кандидатом до збірної Європи був і Леонід Буряк, але до складу на цей матч його не включили.

Другим матчем, в якому на цей раз прийняв участь півзахисник **Володимир Веремєєв**, був матч 16 вересня 1984 року між збірними Європи та Болгарії на честь прощання з футболем видатного болгарського футболіста Христо Бонева. Цікаво, що матч закінчився з рахунком... 9-6 на користь збірної Європи і Веремєєву навіть пощастило забити один з дев'яти м'ячів.

Можливо хтось зі знавців футболу нагадає ще про якісь матчі збірних світу чи Європи, хай навіть і не зовсім офіційні або навіть між ветеранами. Все буде нами враховане й надруковане.

А зараз наведемо загальну таблицю з відомими 6-ма збірниками світу й Європи з України:

№№	Прізвище, ім'я	Команди	Роки	Збірна світу	Збірна Європи	Канди -дат	Усього матчів
1	Ігор Беланов	“Динамо” Київ	1986, 1988	3	-	-	3
2	Блохін Олег	“Динамо” Київ	1981, 1989	2	1	-	3
3	Олександр Захаров	“Динамо” Київ	1986, 1988	2	-	-	2
4	Онищенко Володимир	“Зоря” Луганськ	1973	1	-	-	1
5	Веремєєв Володимир	“Динамо” Київ	1984	-	1	-	1
6	Буряк Леонід	“Динамо” Київ	1981	-	-	1	1

Каталог друкованих видань з футболу України

(Продовження. Почат. див. "УФ".№№124, 132, 136, 140, 144, 148, 152, 156, 160 за 27.08; 10, 17, 24.09; 1, 8, 15, 22, 29.10.2009)

3. Друковані видання за часів 1988-1989 рр.

Книги:

60. Блохін О.В., Аркадьєв Д.А. **Футбол на всю жизнь**. Докум. повесть. Київ. "Веселка". 1988 р., тир. 215 000, 351 стор. з кольор. іл. (ф. 13x21), рос.м. (мемуари відомого українського футболіста).
61. Нартовський Б.А. **К футбольным вершинам**. (Знаменосцы спорта). Книга о динамовцах с берегов Днепра. Київ. "Молодь". 1988 р., тир. 65 000, 192 стор. з кольор. іл. (ф. 14x20), рос.м. (худож.-документальні нариси про шлях "Динамо" Київ).
62. **"Динамо" Киев** (фотоальбом). Київ. "Мистецтво". 1988 р. Текст Д.Александренко і Г.Кузьміна, тир. 70 000, 180 стор. з кольор. іл. (ф. 23x22), рос.м. (до 60-річчя київського "Динамо").
63. Романенко А.М., Джус О.М., Догадін М.Є. **Книга тренера по футболу**. Київ. "Здоров'я". 1988 р., тир. 20 000, 256 стор. з мал. (ф. 15x20), рос.м. (для тренерів всіх підрозділів футболу).
64. Лобановський В.В. **Бесконечный матч**. (Сердца отданные спорту). Москва. "ФиС". 1989 р., тир. 150 000, 191 стор. з іл. (ф. 14x21), рос.м. (мемуари відомого тренера і футболіста України).
65. Дем'яненко А.В. **Гармония игры**. (Знаменосцы спорта). Худож.-докум. повесть. Київ. "Молодь". 1989 р. Літ. запис О.Семененка, тир. 65 000, 152 стор. з кольор. іл. (ф. 14x20), рос.м. (мемуари відомого футболіста київського "Динамо").
66. Блохін О.В., Аркадьєв Д.А. **Футбол на всю жизнь**. Докум. повесть. 2-ге вид., доп. Київ. "Веселка". 1989 р., тир. 150 000, 392 стор. з кольор. іл. (ф. 13x20), рос.м. (мемуари відомого українського футболіста).
67. Зеленцов А.М., Лобановський В.В., Ткачук В.Г., Кондратьєв А.І. **Тактика и стратегия в футболе**. Научное издание. Київ. "Здоров'я". 1989 р., тир. 5 000, 192 стор. з мал. (ф. 13x20), рос.м. (монографія з методики футболу).
68. Горбунов О.А. **Лауреаты "Золотого мяча"**. Научно-популярное издание. Москва. "ФиС". 1989 р., тир. 100 000, 48 стор. з кольор. іл. (ф. 16x25), рос.м. (про Л.Яшина, О.Блохіна та І.Беланова).
69. **Футбольный арбитр Украины**. Київ. Держкомспорт УРСР, Колегія суддів ФФ УРСР. 1989 р. Ред.. К.Віхров, 90 стор. з мал. (ф. 14x20), рос.м. (інф. і метод. матеріали колегії суддів) – розмножено на принтері.

Допоміжні видання:

66. Лукашин Ю.С. **Звезды советского футбола (1918-1987)**. 70 лет советского футбола. Справочник-календарь. Москва. "Сов. спорт". 1988р., тир. 600 000, 96 стор. з іл. (ф.14x21), рос.м. (своєрідне і незрозуміле визначення 33-х кращих за кожний рік).
67. **50 чемпионатов СССР по футболу**. Справочник. Москва. "Сов. спорт". 1988 р. Текст А.Горбунова і Ю.Лукашина, тир. 350 000, 192 стор. з іл. (ф.17x26), рос.м. (статистика, переможці, гравці).
68. Stefan Maslonka, Jozef Ksinan. **Zlata kniha futbalu na Slovensku**. Defile generacii 1898-1987. (Машлонка Ш., Кшинян Й. Золота книга словацького футболу. 1898-1987). Братислава (тоді - Чехословаччина). "Спорт", 1988 р., тир. 20 000, 480 стор. з іл. (ф. 18x24), слов.м. (найкраще видання з історії словацького футболу, в т.ч. й закарпатського в довоєнні часи).

69. **Футбол-89**. Альманах. Москва. "ФиС". 1989 р. Упор. Л.Лебедев, тир. 150 000, 160 стор. з іл. (ф. 14x21), рос.м. (все про футбол 1989 р.).

70. **Игры сборной СССР по футболу (1952-88)**. Справочник. Москва. "Сов. спорт". 1989 р. Упор. О.Кучеренко, 128 стор. з іл. (ф. 16x25), рос.м. (статистика всіх матчів збірної СРСР станом на 1.07.88 р.).

Брошури:

26. **Флаг сборной над киевским "Динамо"**. Київ. НТЦ "Прогрес". 1988 р., тир. 25 000, 14 стор. з кольор. іл. (ф. 21x19), рос.м. (до чемпіонату Європи 1988 року).

27. Зеленцов А., Мирський В. **Киевское "Динамо" весной 1988 года**. Тестирует компьютер и другие очерки. Київ. НТЦ "Прогрес". 1988 р. тир. 25 000, 14 стор. з іл. (ф. 26x20), рос.м. (розповідь про "Динамо" і футбол в світі).

28. **Одиннадцать. Футбольный клуб "Днепр"**. Рекламно-информационный проспект. Дніпропетровськ. Облполіграфвидат. 1988 р., тир. 300 000, 16 стор. з кольор. іл. (ф. 14x24), рос.м.

29. **Альманах футболофила**. Дніпропетровськ. 1988 р. (КЛФ у СРСР, адреси футболофілів, місця зустрічей футболофілів, перелік к/д 1946-88).

30. **Альманах футболофила**. Київ. 1988 р., тир. 50, 32 стор.

31. **Пенальти - 88**. Каталог-приглашение Всесоюзной выставки карикатуры. Дніпропетровськ. "Зоря". 1988 р. Упор. А.Дубовський, М.Кравчук, А.Пшеняников, тир. 100 000, 16 стор. з іл. (ф. 22x30), рос.м. (карикатури, шаржі)

32. **Сборная СССР - вице-чемпион Европы**. (Гвардейцы спорта). Київ. Зовнішторгвидат, 1989 р. Упор. Д.Гордон, тир. 50 000, 32 стор. з іл. (ф. 14x21), рос.м. (про успішний виступ збірної СРСР на ЧЄ 1988 р.).

33. **Александр Заваров**. (Гвардейцы спорта). Київ. Зовнішторгвидат, 1989 р. Упор. Д.Гордон, тир. 100 000, 32 стор. з іл. (ф. 14x21), рос.м. (про одного з кращих гравців "Динамо" Київ).

34. **Прощальный матч Олега Блохина**. Київ. "Реклама", 1989 р. Упор. Д.Аркад'єв, тир. 20 000, 24 стор. з іл. (ф. 14x21), рос.м. (до прощального матчу найкращого українського футболіста) – відома, як програмка матчу.

35. **Одиннадцать. Футбольный клуб "Днепр"**. Рекл. проспект. Дніпропетровськ - Москва. 1989 р., тир. 500 000, 28 стор. з кольор. іл. (ф. 16x23), рос.м. (про радянський і світовий футбол з календарем першості СРСР 1989 р.).

Допоміжні видання:

8. **Киев спортивный**. Рекламное издание. Київ. "Здоров'я", 1989 р. Упор. Б.Нартовський, Ю.Шелуха, тир. 30 000, 16 стор. з іл. (ф. 14x20), рос.м. (про спортивні події в Києві, більшою частиною про футбол – жіночий та на першість міста).

9. **СССР 1988 - Олимпийские чемпионы**. Москва. ЦС "Динамо", 1989 р., тир. 20 000, 16 стор. з іл. (ф. 8x12), рос.м. (про олімпійських чемпіонів 1988 р.).

Буклети:

56. **Четыре высоты "Днепра"**. Дніпропетровськ. Облполіграфвидат. 1988 р. Упор. А.Косий, 10 стор. з кольор. іл., (ф. 14x27), рос.м. (про дніпропетровську команду майстрів – срібних призерів 1987 р.).

57. **Команда "Динамо" Київ сезону 1988**. Київ. Ст. "Динамо", 1988 р., тир. 10 000, 4 стор. з іл., (ф. 15x21), рос. м. ("візитка" київського "Динамо").

58. **Памятка болельщикам футбольной команды "Динамо" Киев**. Київ. Рада клубу уболівальників, 1988 р., тир. 50 000, 1 стор. - лист, (ф. 15x21), рос. м. (поради уболівальнику про поведінку на стадіоні і заклик до вступу в клуб).

59, 60, 61. **Футбол - это жизнь для побед** (размышления В.Лобановского). Вып. 1, 2 і 3. Київ. НТЦ "Прогрес", 1988 р., тир. 25 000, 10 стор. з кольор. іл., (ф. 14x22), рос. м. (скорочений варіант книги В.В.Лобановського в літ. запису О.Горбунова "Единство и разнообразие футбола", яка планувалася до видання).

62. **"Зоря"(Ворошиловград) в первой лиге.** Ворошиловград (нині – Луганськ). Прес-служба ст. "Авангард", 1988 р. Упор. М.Никишин, 4 стор., (ф. 14x24), рос. м. ("візитка" луганської "Зорі").

63. **"Динамо" Киев в европейских кубковых турнирах.** Київ. "Сяйво", 1989 р. Упор. Ю.Карман, В.Мирський, О.Семененко, тир. 10 000, 16 стор. з кольор. іл. (ф. 15x22), рос. м. (до 1/32 фіналу Кубка УЄФА 1989/90 – статистика матчів "Динамо" Київ у єврокубках).

64. **3 днем народження, футбольний клуб "Динамо" Київ 2 січня 1989 р.** Київ. ФК "Динамо" Київ, 1989 р., тир. 100 000, 4 стор. з кольор. іл. (ф. 10x15), укр. м. (календар ігор "Динамо" Київ у сезоні 1989 р.).

Допоміжні видання:

5. **Сборная СССР.** К XIV Чемпионату мира по футболу. Москва. ЦС "Динамо", "Спортметодинформация" 1988 р., тир. 20 000, 16 стор. з іл., (ф. 9x11), рос. м.

6. **National team USSR** (Национальная команда СССР). Подарок. "The Sport Promotion" – надр. у Швейцарії, 1989 р., 4 стор. з кольор. іл., (ф. 21x30), англ. м. (проспект про збірну СРСР до Чемпіонату світу 1990 р.).

Довідники-календарі:

451. **Футбол 1987-1988. Чемпионаты, кубки, турниры.** Харків. "Соц. Харківщина". Федерація футболу СРСР. 1988 р. Упор. Ю.Ландер, тир. 60 000, 320 стор. (ф.13x20), рос.м.

452. **Футбол' 88.** Довідник-календар. Київ. "Здоров'я". 1988 р. Упор. А.Романенко, тир. 200 000, 120 стор. з іл. (ф.13x20), укр.м.

453. **"Динамо" Киев на чемпионатах СССР и Европы.** Київ. Ст. "Динамо" 1988 р., тир. 10 000, 4 стор.- буклет, (ф.15x21), рос.м.

454. **"Динамо" Киев – 88. Программа соревнований по футболу.** Київ (надр. у Житомирі). Обл. федерація футболу. 1988 р., 8 стор. з іл. (ф.15x20), рос.м.

455. **Футбол - 88.** Справочник-календарь. Дніпропетровськ. "Зоря". 1988 р. Упор. А.Косий, тир. 50 000, 64 стор. з іл. (ф. 15x20), рос.м.

456. **"Шахтер" – 88.** Футбольный справочник-календарь. Донецьк. "Рад. Донеччина". 1988 р. Упор. М.Левицький, тир. 50 000, 80 стор. з іл. (ф. 13x20), рос.м.

457. **"Шахтер" – 88.** Футбольный справочник-календарь на 2-ой круг. Донецьк. "Рад. Донеччина". 1988 р. Упор. М.Левицький, тир. 10 000, 36 стор. (ф. 13x20), рос.м.

458. **Футбол - 88. Одесса.** Календарь игр. Одеса. "Чорноморська комуна". 1988 р. Упор. А.Ясень, тир. 50 000, 192 стор. з іл. (ф. 13x20), рос.м.

459. **Футбол - 88. СКА Одесса.** Календарь игр. Одеса. 1988 р. Упор. Є.Горелюк, тир. не вказаний, 92 стор. з іл. (ф. 10x14), рос.м.

460. **Футбол' 88.** Календарь-справочник. Харків. "Соц. Харківщина". 1988 р. Упор. Ю.Ландер, М.Бондар, тир. 40 000, 128 стор. з іл. (ф. 13x20), рос.м.

461. **"Зоря" – 88.** Календарь-справочник. Ворошиловград (нині – Луганськ). ФФ Ворошиловградської обл. 1988 р., Упор. М.Нікішин, тир. 30 000, 60 стор. (ф. 10x14), рос.м.

462. **"Зоря" (Ворошиловград) в первой лиге.** Програма. Ворошиловград (нині – Луганськ). Ст. "Авангард", 1988 р. Упор. М.Нікішин, тир. 5 000, 4 стор. – буклет, (ф. 13x24), рос.м.

463. **Футбол – 88** (таблицы для заполнения). Ворошиловград (нині – Луганськ). Ст. "Авангард". 1988 р., 4 стор. з іл. (ф. 14x21), рос.м.

464. **Футбол' 88. "Спартак" (Житомир).** Програма соревнований по футболу. Житомир. Обл. федерація футболу. Ст. ім. Лен. комсомолу. 1988 р., 16 стор. з іл. (ф. 15x20), рос.м.

465. (Футбольный календар, службовий). Житомир. 1988 р., тир. 500, 12 стор.

466. (Футбольный календар, першість області). Житомир. 1988 р., тир. 500, 12 стор.

467. (Футбольный календар, першість області). Житомир. 1988 р., тир. 500, 8 стор.

468. **"Торпедо" (Запорожье) - 88.** Програма соревнований по футболу. Запоріжжя. Обл. федерація футболу (надр. у Житомирі), 1988 р., тир. 500, 8 стор. (ф. 15x20), рос.м.

469. **Футбол - 88.** Програма-сувенир любителям футбола. Кіровоград. Ст. СК "Зірка". 1988 р. Упор. С.Бондарев, тир. 5 000, 18 стор. (ф. 15x20), рос.м.

470. **51-й чемпіонат СРСР по футболу. "Судостроитель" - 88.** Календарь-справочник. Миколаїв. Коміт. з фізкультури і спорту при облвиконкомі. Обл. федерація футболу. СК "Суднобудівник". 1988 р. Упор. П.Шевченко, тир. 15 000, 96 стор. з іл. (ф. 15x20), рос.м.
471. **Футбол. "Судостроитель" - 88.** Програма-сувенир любителям футболу. Миколаїв. Центр. ст. "Суднобудівник". ОПВ. 1988 р. Відп. П.Шевченко, тир. 10 000, 8 стор. з іл. - буклет (ф. 13x20), рос.м.
472. **Футбол' 88. "Таврія" Симферополь. 51-й чемпіонат СРСР.** Програма сезону. Симферополь. Ст. "Локомотив". 1988 р., тир. 25 000, 24 стор. з іл. (ф. 11x17), рос.м.
473. **Футбол - 88. 51-й чемпіонат СРСР по футболу (2 ліга, 6 зона).** Календарь-справочник. Херсон. "Надніпряньська правда". 1988 р. Упор. О.Крупницька, тир. 10 000, 68 стор. + 4 стор. іл. (ф. 15x20), рос.м.
474. **"Подольє". Вторая лига, шестая зона.** Рекл.-інформ. проспект. Хмельницький. ОПВ. 1988 р. Ред. Є.Захарчук, тир. 10 000, 12 стор. з іл. - буклет (ф. 9x11), рос.м.
475. **Футбол.** Програма-сувенир болельщикам команди "Буковина". Чернівці. Облполіграфвидат. 1988 р. Відп. В.Громов, тир. 3 000, 40 стор. з іл. (ф. 15x20), рос.м.
476. **Футбол - 88.** Програма районних змагань. Олександрівка Донецької обл. Федерація футболу району. 1988 р. Відп. А.Бабешко, тир. 3 000, 17 стор. + табл. + розклад Кубка, (ф. 13x20), рос.м.
477. **"Колос" Александровка.** Програма змагань по футболу 1988 г. Олександрівка Донецької обл. Федерація футболу Донецької обл. 1988 р. Відп. А.Бабешко, тир. 3 000, 31 стор. з іл. + табл. (ф. 14x20), рос.м.
478. (Футбольний календар). Артемівськ Донецької обл. 1988 р., тир. 2 000, 8 стор.
479. **Футбол' 88. "Динамо" Бєлая Церковь - 88.** Програма змагань по футболу. Біла Церква Київської обл. Обл. федерація футболу (надр. у Житомирі), 1988 р., тир. 500, 8 стор. з іл. (ф. 15x20), рос.м.
480. (Футбольний календар). Барвенково Харківської обл. 1988 р., тир. 1 000, 26 стор.
481. **Футбол' 88. "Прогресс" (Бердичев) - 88.** Програма змагань по футболу. Бердичів Житомирської обл., обл. Обл. федерація футболу (надр. у Житомирі), 1988 р., тир. 500, 8 стор. з іл. (ф. 15x20), рос.м.
482. **Футбол. "Шахтер" Горловка - 88.** Горлівка Донецької обл., Обл. федерація футболу (надр. у Житомирі), 1988 р. Упор. Вол.Воротилов, Вал.Воротилов, тир. 500, 9 стор. (ф. 15x21), рос.м.
483. (Футбольний календар). Дружківка Донецької обл. 1988 р., тир. 1 000.
484. **Футбол - 88.** Справочник-календарь. Ізмаїл Одеської обл. Міська федерація футболу. 1988 р. Відп. М.Локтаєв, тир. 200, 24 стор. (ф. 15x20), рос.м.
485. (Футбольний календар). Костянтинівка Донецької обл. 1988 р., тир. 500, 8 стор.
486. **Футбол. "Кривбасс" (Кривой Рог) - 88.** Кривий Ріг, Обл. федерація футболу (надр. у Житомирі), 1988 р. Упор. М.Лубінець, тир. 500, 8 стор. (ф. 15x20), рос.м.
487. (Футбольний календар). Северодонецьк Луганської обл. 1988 р., тир. 5 000, 8 стор.
488. **Чемпіонат СРСР 1988.** Календар ігор по футболу. Вінниця, Ст. "Локомотив", 1988 р., тир. 3 000, 16 стор. – буклет, (ф. 9x15), рос.м.
489. **Футбол 1988-1989. Чемпіонати, турніри, кубки.** Харків. "Соц. Харківщина". Федерація футболу СРСР. 1989 р. Упор. Ю.Ландер, тир. 40 000, 320 стор. (ф.13x20), рос.м.
490. **Футбол 89.** Довідник-календар. Київ. "Здоров'я". 1989 р. Упор. А.Романенко, тир. 195 000, 128 стор. з іл. (ф.13x20), укр.м.
491. **Футбол' 89.** Календарь-справочник. Дніпропетровськ. "Зоря". 1989 р. Упор. А.Косий, тир. 50 000, 64 стор. з кольор. іл. (ф. 14x20), рос.м.
492. **Футбол' 89.** Календар ігор чемпіоната країни. Дніпропетровськ. "Зоря". 1989 р., 16 стор. (ф. 5x9), рос.м.
- 493-495. **Футбольний календарь.** Клуб любителів футболу. 1, 2 і 3-й випуски. Дніпропетровськ. 1989 р., тир. 500 – перші два та тир. 100 – третій; 12 стор.- перші два та 18 стор. - третій.
496. **"Шахтер" – 89.** Футбольний справочник-календарь. Донецьк. "Рад. Донеччина". 1989 р. Упор. М.Левицький, тир. 50 000, 112 стор. з іл. (ф. 13x20), рос.м.

497. **Футбол' 89. 52-ий чемпіонат СРСР. "Карпати" Львів.** Львів. "Вільна Україна". 1989 р. Упор. В.Кузьма, І.Яремко., тир. 50 000, 72 стор. з іл. (ф. 13x20), укр.м.
498. (Футбольний календар. СКА Львів). Львів. 1989 р., 12 стор.
499. **Футбол - 89.** Календарь игр. Одеса. "Чорноморська комуна". 1989 р. Упор. А.Ясень, тир. 50 000, 176 стор. з іл. (ф. 13x20), рос.м.
500. **Футбол - 89. СКА Одесса.** Календарь игр. Одеса. 1989 р. Упор. Є.Горелюк, тир. не вказаний, 80 стор. з іл. (ф. 10x14), рос.м.
501. **2-ой круг чемпионата СССР по футболу команд второй лиги украинской зоны 1989 г.** Одеса. 1989 р., 18 стор. (ф. 10x15), рос.м. (тільки календар).
502. **Футбол. 52-й чемпіонат СРСР. 2 ліга 6 зона. Програма-сувенір уболівальникам команди "Прикарпаття".** Івано-Франківськ. Ст. "Кристал". 1989 р. Упор. П.Белей., тир. 2 000, 6 стор. з іл. – буклет, (ф. 12x22), укр.м.
503. **"Химик" Житомир (1974-1989).** Програма соревнований по футболу. Житомир. КФК з-ду хімволокна. 1989 р. Упор. В.Казидуб, тир. 100, 64 стор. з іл. (ф. 15x20), рос.м.
504. **Футбол – 89. "Полесьє" Житомир (1959-1989).** Програма соревнований по футболу. Житомир. Обл. фед. футболу. Ст. ім. Лен. комсомолу. 1989 р. Упор. В.Казидуб, тир. 1 000, (ф. 15x20), рос.м.
505. (Футбольний календар. "Станкобудівник". Першість обл.). Житомир. 1989 р., тир. 500, 16 стор.
506. (Футбольний календар, 30 років). Житомир. 1989 р., тир. 400, 32 стор.
507. **"Гол" Информ.-рекл. бюлетень ФК "Металург".** Запоріжжя (надр. у Москві – "ФиС"). 1989 р., тир. 20 000, 56 стор. з кольор. іл. (ф. 15x21), рос.м.
508. **52-й чемпионат СССР по футболу. "Судостроитель 89".** Календарь-справочник. Миколаїв. Коміт. з фізкультури і спорту при облвиконкомі. Обл. федерація футболу. СК "Суднобудівник". 1989 р. Упор. П.Шевченко, тир. 3 000, 92 стор. з іл. (ф. 15x20), рос.м.
509. **Футбол. "Авангард" Ровно.** Рекламный проспект. Рівне. Облполіграфвидат. 1989 р. Упор. В.Крижанівський, тир. 2 000, 20 стор. з іл.(ф. 15x20), рос.м.
510. **Футбол' 89. ФК "Таврия" (Симферополь). 52-й чемпионат СССР.** Програма сезона. Сімферополь. Ст. "Локомотив". 1989 р., тир. 5 000, 24 стор. з іл. (ф. 14x21), рос.м.
511. **"Нива" – 89. 52-й чемпіонат СРСР з футболу. 1 коло.** Календар-довідник. Тернопіль. ОПВ. Центр. міській ст. 1989 р., тир. 5 000, 36 стор. з іл. (ф. 14x20), укр.м.
512. **Футбол - 89. "Кристалл".** Календарь-справочник. Херсон. "Наддніпряньська правда". 1989 р. Упор. О.Крупиця, тир. 5 000, 120 стор. з іл. (ф. 14x20), рос.м.
513. **Футбол. "Днепр" (Черкассы).** Програма соревнований по футболу. Черкаси. КЛФ (надр. у Житомирі). 1989 р. Упор. О.Атаманчук, тир. 500, 8 стор. (ф. 15x20), рос.м.
514. (Футбольний календар). Чернігів. 1988 р., тир. 500, 8 стор.
515. **Футбол. "Буковина" - 89.** Програма-сувенір. Чернівці. РВВ ОПВ. 1989 р. Упор. П.Шваб, тир. 3 500, 88 стор. з іл. (ф. 15x20), рос.м.
516. **Футбол - 89. "Кривбасс" Кривой Рог.** Календарь игр. Кривий Ріг. КЛФ (надр. у Житомирі). 1989 р. Упор. А.Савчук, тир. 500, 12 стор. (ф. 15x20), рос.м.
517. **"Колос" Никополь - 1989.** Нікополь Дніпропетровської обл. КЛФ (надр. у Дніпропетровську – "Зоря"). 1989 р. Упор. В.Кисельов, В.Калінін, А.Фролов, тир. 4 000, 24 стор. (ф. 15x20), рос.м.
518. **Футбол - 89. "Колос" (Никополь) - 89.** Програма соревнований по футболу. Нікополь Дніпропетровської обл. Обл. фед. футболу (надр. у Житомирі). 1989 р. Упор. А.Фролов, тир. 500, 12 стор. (ф. 15x20), рос.м.
519. **Футбол - 89.** Програма-сувенір болельщикам команди "Колос" Нікополь. Нікополь Дніпропетровської обл. СК "Колос". 1989 р. Упор. Л.Бассараб, тир. 5 000, 12 стор. (ф. 15x20), рос.м.
520. **Футбол.** Справочник-календарь. Керчь (Крым). Ст. ім. 50-річчя Жовтня (надр. у Сімферополі). 1989 р. Упор. С.Биткін, тир. 5 000, 56 стор. з іл. (ф. 14x20), рос.м.
521. **Програма соревнований.** Олександрівка Донецької обл. МСОК "Колос". 1989 р. Відп. А.Бабешко, тир. 1 000, 26 стор. (ф. 14x20), рос.м.
522. (Футбольний календар). Охтирка. 1989 р., тир. 1 000, 8 стор.
523. (Футбольний календар). Охтирка. 1989 р. (надр. у Житомирі), тир. 700, 8 стор.

524. (Футбольний календар). Біла Церква Київської обл. 1989 р., тир. 500, 12 стор.
 525. (Футбольний календар). Бердичів Житомирської обл. 1989 р., 16 стор.
 526. **Футбол - 89**. Справочник-календарь. Дніпродзержинськ Дніпропетровської обл. Міськрада, КЛФ і СК (надр. у Дніпропетровську – "Зоря"). 1989 р. Упор. А.Бородін, Ю.Яцина, тир. 2 500, 48 стор. з іл. (ф. 15x20), рос.м.
 527. **Футбол - 89. ФК "Дунаец" Измаил**. Календарь-справочник. Измаїл Одеської обл. Одеський облполіграфвидат. 1989 р. Відп. М.Локтаєв, тир. 300, 20 стор. (ф. 14x20), рос.м.
 528. (Футбольний календар). Коростень. 1989 р., тир. 2 000, 8 стор.
 529. (Футбольний календар). Макіївка Донецької обл., 1989 р., тир. 600 (надр. у Житомирі), 12 стор.
 530. (Футбольний календар). Слав'янськ Донецької обл., 1989 р., тир. 500, 8 стор.
 531. (Футбольний календар). Малин, 1989 р., тир. 500, 8 стор.

Допоміжні видання:

63. **Футбол - 88**. Справочник-календарь. Москва. "Сов. спорт". 1988 р. Упор. Ю.Лукашин, тир. 500 000, 96 стор. з іл. (ф. 14x22), рос.м.
 64. **Футбол - 1988**. Справочник-календарь. Москва. Центр. ст. ім. Леніна. ВІДР. 1989 р. Упор. О.Соскін, тир. 350 000, 80 стор. з іл. (ф. 14x21), рос.м.
 65. **Высшая лига - 89. Футболисты и тренеры**. Программа - справочник. Москва. Центр. ст. "Динамо". 1989 р., тир. 20 000, 32 стор. з іл. (ф. 14x21), рос.м.

Газети і журнали:

1. **"Форвард"** (газета Республіки Крим, до 1991 р. – газета Севастопольського КЛФ). Севастополь. Виходила з грудня 1988 р. до грудня 1994 р. Усього 19 номерів, 4-16 стор. (ф.30x41, 20x30), рос.м.
2. **"Конкурент"** (журнал). Дніпропетровськ. Виходив з грудня 1989 р. по вересень 1990 р. (ф.20x30), рос.м.
3. **"Атака"** (газета ФК "Динамо" Києв). Київ. Виходила з жовтня 1989 р. до червня 1993 р. Усього 45 номерів (перший номер був кольоровим), початковий тир. 100 000, 4-12 стор. (ф.30x41, було декілька номерів ф.20x30 по 8 стор.), до листопада 1990 р. - рос.м., потім – укр.м.

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник – **Анатолій Коломієць**

Під редактуванням Володимира Баняса

з газети **"Український футбол" №168 від 12 листопада 2009 року**

Українські футболісти в складі збірної УРСР (у 1960-1991 рр.)

Вдруге в післявоєнний час збірну УРСР з кращих українських футболістів визначили вже тільки у жовтні 1971 року, коли виникла потреба її поїздки за кордон до Австрії, де була підготовлена для неї участь зустрітися у трьох матчах з австрійськими клубами. А сталося це якось раптово – вже наприкінці серпня було у газетах повідомлення, що у першій декаді жовтня до Австрії мають виїхати динамівці Києва, та не виключалося, що через запрошення великої кількості гравців команди до збірних СРСР, під прапором цієї команди буде сформована збірна УРСР, до якої увійдуть найсильніші футболісти з "Карпат", "Зорі" та "Шахтаря". Часу для формування збірної республіки було обмаль, але все ж це

сталось, і 6 жовтня виїхало до Відня 18 гравців збірної УРСР, а саме: дванадцятьоро з "Динамо" Київ – Олександр Прохоров, **Роман Журавський**, **Борис Білоус**, **Віктор Матвієнко**, **Олександр Дамін**, **Валерій Зуєв**, **Федір Медвідь**, **Анатолій Боговик**, **Володимир Мунтян**, **Віталій Хмельницький**, **Анатолій Пузач** і **Олег Блохін**; троє з львівських "Карпат" – **Ростислав Поточняк**, **Остап Савка** і **Геннадій Лихачов**; двоє з луганської (тоді – ворошиловградської) "Зорі" – **Михайло Фоменко** та **Юрій Васенін** і один з донецького "Шахтаря" – **В'ячеслав Чанов**. Керували цією збірою командою тренери київського "Динамо" **О.О.Севідов**, **В.В.Терентьев** та **М.М.Коман**. Але чомусь у досить великій кількості друкованих видань ці матчі збірної приписані до міжнародних матчів київського "Динамо", що звісно є абсурдним.

Перший матч збірна УРСР виграла 8 жовтня в Граці у клубу "Штурм-Дурисол" (SK Sturm-Durisol Graz) – 2-0 (голи забили Блохін і Хмельницький), потім 12 жовтня збірна зіграла унічию у Відні з місцевим "Рапідом" (SK Rapid Wien) – 1-1 (гол Пузача), а в останньому матчі 17 жовтня був подоланий у Лінці місцевий клуб ЛАСК (LASK Linz) – 2-1 (голи забили Пузач і Блохін). Нажаль точні протоколи матчів відсутні (матчі все ж були товарицькими) і визначити кількість зіграних матчів кожним з перелічених гравців важко, хіба що умовно зарахувати кожному по 2 матчі і поставити на цьому крапку.

А втретє і, нажаль, як виявилось, в останнє, керівництво футболом СРСР вирішило ще раз зібрати збірні радянських республік, Москви та Ленінграду на рівні найкращих їх представників і після 24-річної перерви провести змагання серед цих збірних у турнірі з футболу за програмою VII Спартакіади народів СРСР 1979 року. Це рішення було прийняте ще наприкінці 1977 року і вже в жовтні президія Федерації футболу УРСР розглянула й затвердила план підготовки збірної УРСР до цих відповідальних змагань. Старшим тренером збірної республіки було призначено **В.В.Лобановського**.

Наступного року у зв'язку з тим що кращим українським футболістам 1979 року потрібно було ще й захищати честь Радянського Союзу у складі як першої, так і олімпійської збірної СРСР, вже наприкінці липня Федерація футболу УРСР, розуміючи, що одночасно їм буде неможливо грати в обох збірних, вирішила заздалегідь визначити кандидатів до збірної республіки. Ними стали: київські динамівці – **О.Блохін**, **Л.Буряк**, **В.Веремєєв**, **В.Колотов**, **А.Коньков**, **М.Олефіренко** та **В.Юрковський**;

Емблема VII Спартакіади народів СРСР

гравці донецького "Шахтаря" – **Ю.Дегтярьов**, **М.Латиш**, **В.П'яних**, **Ю.Резник** і **М.Соколовський**; гравці львівських "Карпат" – **Г.Батич**, **О.Родін**, **А.Саулевич**, **Ю.Сафронов**, **Ю.Суслопаров** і **С.Юрчишин**; гравці одеського "Чорноморця" – **В.Лещук** і **В.Плоскіна**; гравець дніпропетровського "Дніпра" – **С.Каталімов** і гравець сімферопольської "Таврії" – **О.Серебрянський**. І вже з цього року гравці повинні були розпочати підготовку за спеціальними індивідуальними програмами, а наступного року планувалося передбачити проведення декількох товариських матчів збірної УРСР, які б допомогли відпрацювати тактичні варіанти та налагодити ігрові зв'язки. Але, нажаль, такі матчі так і не були проведені.

І ось 1979 року в СРСР були проведені найкрупніші комплексні спортивні змагання – VII Спартакіада народів СРСР. У попередній частині цих змагань, яка проходила в Москві, Києві та Мінську з 20 липня по 5 серпня, прийняли участь 16 збірних. До 20-ти заявлених у складі збірної УРСР увійшли: київські динамівці – **Юрій Роменський**, **Анатолій Коньков**, **Сергій Балтача**, **Анатолій Дем'яненко**, **Сергій Журавльов**, **Володимир Лозинський**, **Леонід Буряк**, **Олександр Хапсаліс**, **Віктор Колотов**, **Олег Блохін**, **Олександр Бережний** і **Володимир Безсонов**, гравці донецького "Шахтаря" **Юрій Дегтярьов**, **Володимир П'яних**, **Володимир Роговський**, **Віталій Старухін** і **Микола Федоренко**; одеського "Чорноморця" – **Анатолій Дорошенко** та **В'ячеслав Лещук**; львівських "Карпат" – **Степан Юрчишин**. Допомігав **В.В.Лобановському** тренер **В.Т.Богданович**.

Збірна УРСР на цьому етапі у III-ій групі в Києві зайняла 1 місце, отримавши перемоги над збірними: 21 липня **Узбецької РСР** - 2-1 (голи Блохіна та Юрчишина), 23 липня **Таджицької РСР** - 3-1 (голи Буряка, з пенальті, Колотова та Роговського) і 25 липня **РРФСР** - 5-1 (голи Блохіна – 3 і Колотова – 2). Ці матчі проходили на стадіоні "Динамо". Базувалися усі збірні на олімпійській базі Спорткомітету УРСР у Конча-Заспі.

У фінальній частині змагань у Москві збірна УРСР у півфінальній групі "А" перемогла 28 липня **збірну Литовської РСР** - 2-0 (голи Буряка і Хапсаліса), зіграла унічию 30 липня зі **збірою Білоруської РСР** - 0-0 і прогнала 1 серпня **збірній Москви** - 0-2, зайнявши в групі 2 місце.

У матчі за 3 місце також у Москві 4 серпня збірна УРСР знову перемогла **збірну РРФСР** (2-1 у додатковий час) і здобула бронзові медалі цієї спартакіади. Наведемо повний протокол цього матчу:

Знак учасника VII Спартакіади народів СРСР

Протокол матчу:**Збірна Російської РФСР - Збірна УРСР 1:2 (1:0, 1:1) д.ч.**

4 серпня 1979 р. м. Москва. Матч за 3 місце турніру VII Спартакіади народів СРСР.

Суддя: В.Бутенко (Москва).**РФСР:** Лисенчук, Андрющенко (Раздаєв, 90 хв.), Бондаренко, Александров (Бердяєв, 76 хв.), Панфілов, Суанов, Плошкін. Андрєєв, Чуркин, Шишкін, Копаєв.**УРСР:** Роменський, Коньков, Балтача, Дем'яненко, Журавльов, Буряк (Дорошенко, 63 хв.), Колотов, Блохін, Безсонов, Юрчишин, Федоренко (Лозинський, 46 хв.).**Голи:** 1:0 – Панфілов (5 хв.), 1:1 – Юрчишин (50 хв.), 1:2 – Юрчишин (118 хв.).**Попередження:** Шишкін.

Таким чином, бронзові нагороди Спартакіади народів СРСР отримали кийські динамівці: **Ю.Роменський, А.Коньков, С.Балтача, А.Дем'яненко, С.Журавльов, В.Лозинський, Л.Буряк, О.Хапсаліс** (у матчі за 3 місце не грав), **В.Колотов, О.Блохін, В. Роговський** (у матчі за 3 місце не грав) і **В.Безсонов**, а також **А.Дорошенко, С.Юрчишин** і **М.Федоренко**. Нагороджені були й тренери збірної **В.В.Лобановський** і **В.Т.Богданович**.

Нам відомий склад збірної Української РСР в усіх матчах цієї спартакіади.

Перелік офіційних матчів збірної УРСР (1960-91 рр.)

№№	Дата	Місце	Суперники	Змагання	Рахунок
40	8.10.71	Грац	"Штурм-Дурисоль" Грац (Австрія) – УРСР	т.м.	0:2
41	12.10.71	Відень	"Рапід" Відень (Австрія) – УРСР	т.м.	1:1
42	17.10.71	Лінц	ЛАСК Лінц (Австрія) – УРСР	т.м.	1:2
43	21.07.79	Київ	Українська РСР - Узбецька РСР	Спартакіада народів СРСР – група	2:1
44	23.07.79	Київ	Українська РСР - Таджикиська РСР	Спартакіада народів СРСР – група	3:1
45	25.07.79	Київ	Українська РСР - Російська РФСР	Спартакіада народів СРСР – група	5:1
46	28.07.79	Москва	Литовська РСР - Українська РСР	Спартакіада народів СРСР – п/ф група	0:2
47	30.07.79	Москва	Білоруська РСР - Українська РСР	Спартакіада народів СРСР – п/ф група	0:0
48	1.08.79	Москва	Москва - Українська РСР	Спартакіада народів СРСР – п/ф група	2:0
49	4.08.79	Москва	Російська РФСР - Українська РСР	Спартакіада народів СРСР – за 3 місце	

Перелік українських гравців у офіційних матчах збірної УРСР (1960-91 рр.)

№ №	Прізвище та ім'я	З якої команди	Роки участі	Оф. матчі (голи)	
				тм	Спартакіада
1.	Блохін Олег	"Динамо" Київ	1971, 1979	2 (2)	5 (4)
2.	Балтача Сергій	"Динамо" Київ	1979	-	6
3.	Безсонов Володимир	"Динамо" Київ	1979	-	6
4.	Бережний Олександр	"Динамо" Київ	1979	-	1
5.	Буряк Леонід	"Динамо" Київ	1979	-	6(2)
6.	Дем'яненко Анатолій	"Динамо" Київ	1979	-	5
7.	Дорошенко Анатолій	"Чорноморець" Одеса	1979	-	6
8.	Журавльов Сергій	"Динамо" Київ	1979	-	5
9.	Колотов Віктор	"Динамо" Київ	1979	-	5 (3)
10.	Коньков Анатолій	"Динамо" Київ	1979	-	6
11.	Лозинський Володимир	"Динамо" Київ	1979	-	7
12.	Роменський Юрій	"Динамо" Київ	1979	-	3(-2)
13.	Федоренко Микола	"Шахтар" Донецьк	1979	-	3
14.	Юрчишин Степан	"Карпати" Львів	1979	-	7(3)
15.	Дегтярьов Юрій	"Шахтар" Донецьк	1979	-	4(-4)
16.	Лещук В'ячеслав	"Чорноморець" Одеса	1979	-	1

17.	П'яних Володимир	"Шахтар" Донецьк	1979	-	4
18.	Роговський Володимир	"Шахтар" Донецьк	1979	-	5(1)
19.	Старухін Віталій	"Шахтар" Донецьк	1979	-	2
20.	Білоус Борис	"Динамо" Київ	1971	2	-
21.	Боговик Анатолій	"Динамо" Київ	1971	2	-
22.	Дамін Олександр	"Динамо" Київ	1971	2	-
23.	Журавський Роман	"Динамо" Київ	1971	2	-
24.	Зуєв Валерій	"Динамо" Київ	1971	2	-
25.	Лихачов Геннадій	"Карпати" Львів	1971	2	-
26.	Матвієнко Віктор	"Динамо" Київ	1971	2	-
27.	Медвідь Федір	"Динамо" Київ	1971	2	-
28.	Мунтян Володимир	"Динамо" Київ	1971	2	-
29.	Поточняк Ростислав	"Карпати" Львів	1971	2	-
30.	Пузач Анатолій	"Динамо" Київ	1971	2 (2)	-
31.	Савка Остап	"Карпати" Львів	1971	2	-
32.	Фоменко Михайло	"Зоря" Луганськ	1971	2	-
33.	Хмельницький Віталій	"Динамо" Київ	1971	2 (1)	-
34.	Чанов В'ячеслав	"Шахтар" Донецьк	1971	2	-

Кандидатами до збірної УРСР були: київські динамівці В.Веремєєв, М.Олефіренко та В.Юрковський; гравці донецького 'Шахтаря' – М.Латиш, Ю.Резник і М.Соколовський; львівських 'Карпат' – Г.Батич, О.Родін, А.Саулевич і Ю.Суслопаров; одеського "Чорноморця" – В.Плоскіна; дніпропетровського "Дніпра" – С.Каталімов і сімферопольської "Таврії" – О.Серебрянський.

Поправки до викладеного в минулих випусках:

Як не прикро, але проти помилок і ми не застраховані. В минулому випуску нашого "Клубу" №32 у перелік українських футболістів у збірній СРСР нами був включений гравець московських "Спартак" та ЦСКА Сергій Ольшанський, але, як потім виявилось, він ніякого відношення до України не має, бо був вихованцем ФШМ Москва та й грав тільки за московські команди. Трохи заплутав нас у цьому з однаковим прізвиськом Лев Ольшанський, досить відомий повоєнний тренер радянського футболу, який дійсно був вихованцем дніпропетровського футболу і в довоєнні роки спочатку грав у "Спартак" з цього міста, а потім у московських "Старті" та "Харчовику", а також у ленінградському "Динамо".

А також ми не врахували у вищевказаному переліку, а також у переліку українських футболістів в списках найкращих в СРСР ("Клуб" №33) такого відомого футболіста, як **Юрій Суслопаров**, який був вихованцем школи харківського "Металіста", грав у цій команді та ще й львівських "Карпатах", але усі його найбільші досягнення пов'язані з московськими "Торпедо" та "Спартаком". По-перше він зіграв за збірну СРСР у 18 матчів - був учасником Чемпіонату світу 1982 року (1 матч) та грав у чотирьох відбіркових матчах цієї світової першості, приймав участь у двох товариських офіційних матчах та 11 неофіційних матчах, в яких навіть забив один гол. А по-друге, він входив до списків "33-х найкращих" в СРСР під №2 1981 та 1987 років.

Каталог друкованих видань з футболу України

(Продовження. Початок див. "УФ" №№124, 132, 136, 140, 144, 148, 152, 156, 160, 164 за 27.08; 10, 17, 24.09; 1, 8, 15, 22, 29.10; 5.11.2009 р.)

3. Друковані видання за часів 1990-1991 рр.

Книги:

70. Кузьмін Г.С. **Страсти вокруг мяча.** История чемпионатов мира по футболу. Київ. Облполіграфвидат. 1990 р., тир. 50 000, 80 стор. з іл. (ф. 14x20), рос.м. (розповіді про усі чемпіонати, статистика).

71. Воскресенський Б.М., Кулібабенко В.М. **Футбол в фалеристике, датах и событиях.** Київ. "Молодь". 1990 р., тир. 10 000, 216 стор. з кольор. іл. – у суперобкладинці, (ф. 21x30), рос.м. (книга про турніри, клуби і федерації з ілюстраціями значків).

72. Рабинович П.Н., Лоос В.Г., Лавриненко Д.І. **Развитие гибкости и ловкости футболистов.** Методические рекомендации. Специальные упражнения. Київ. РНМК Дежкомспорту УРСР. 1990 р., тир. 24 000, 112 стор. з іл. (ф. 14x21), рос.м. (методика футболу для тренерів).

73. Віхров К.Л. **Футбол в школе.** Пособие для учителя. Київ. "Рад. школа". 1990 р., тир. 40 000, 192 стор. з мал. (ф. 13x21), рос.м. (методика вивчення та проведення занять з футболу для вчителів).

74. Кассиль Л.А. **Воротар республіки.** Роман. Київ. "Молодь". 1990 р., тир. 115 000, 272 стор. з іл. (ф. 13x20), укр.м. (відомий роман російського письменника про футбол).

75. **Сборная СССР.** (Футбол – история и статистика). Харків. 1991 р. Упор. Ю.Ландер, 288 стор. з іл. (ф. 12x20), рос.м. (повна статистика збірної СРСР).

76. **Чемпионаты мира (1930-90).** (Футбол – история и статистика). Харків. 1991 р. Упор. Ю.Ландер, тир. 5 000, 384 стор. з іл. (ф. 12x20), рос.м. (повна статистика чемпіонатів світу).

77. Аркадьев Д.А. **Футбол Лобановского.** Докум. повесть. Київ. УСХА. 1991 р., тир. 25 000, 272 стор. з кольор. іл. (ф. 13x21), рос.м. (про шлях українського футболіста і тренера).

78. Щегоцький К.В. **У грі та поза грою.** 2-ге випр. і доп. вид. Київ. "Здоров'я". 1991 р., тир. 10 000, 278 стор. з іл. (ф. 13x16), укр.м. (мемуари відомого гравця "Динамо" Київ довоєнних часів).

79. Лоос В.Г., Альямані Ф.А. **Тренер по футболу.** Київ. РНМК Міністерства з справ молоді і спорту УРСР. 1991 р., тир. 10 000, 112 стор. з іл. (ф. 14x21), рос.м. (методика футболу).

80. **"Шахтер"-91 или 30 лет Кубка.** (Б-чка "Шахтера"). Справочное издание. Донецьк. Самвидат (ксерокопія рукопису). 1991 р. Упор. О.Попельницький, 48 стор. і 1 лист з іл. (ф. 15x21), рос.м. (саморобне рукописне видання про улюблену команду).

81. **Футбол. 20 чемпионатов второй лиги (1971-1990).** Справочник (Клуб любителей футбола "Верность"). Кривий Ріг Дніпропетровської обл.(надр. у Дніпропетровську, РВУД). 1991 р. Упор. В.Гнатюк, тир. 15 000, 104 стор. з іл. (ф. 14x21), рос.м. (статистика виступів українських команд у другій лізі чемпіонатів СРСР).

82. Лисенчук Г.А., Лоос В.Г., Догадайло В.Г. **Тактика футбола.** Київ. РНМК Міністерства України з справ молоді і спорту. 1991 р., тир. 25 000, 88 стор. з мал. (ф. 14x20), рос.м. (методика футболу).

Допоміжні видання:

71. **Футбол-90.** Альманах. Вып. 2. Москва. "ФиС". 1990 р. Упор. Л.Лебедев, тир. 150 000, 160 стор. з іл. (ф. 14x21), рос.м. (все про футбол 1990 р.).

72. **Все о футболе.** Справочник 1988-89 гг. Москва. "Сов. спорт". 1990 р. Упор. Л.Лебедев, тир. 70 000, 240 стор. (ф. 13x20), рос.м. (статистика радянського і світового футболу за 1988 і 1989 рр.).

73. Бадигін С.В., Чурін А.Є. **На пути к вершине.** (Школа знаменитых чемпионов). Книга для учащихся. Москва. "Просвещение". 1991 р., 160 стор. з іл. (ф. 14x22), рос.м. (є розділ про О.Михайличенка).

74. Кузнецов А. **Бабий яр.** Роман-документ. Київ. "Рад. письменник". 1991 р., тир. 250 000, 352 стор. (ф. 13x21), рос.м. (є розділ спогадів очевидця про "матч смерті" 1942 року в окупованому Києві).

75. **Советские клубы в розыгрышах европейских кубковых турниров.** Статистический справочник. Душанбе (Тадж.РСР). Вид. ЦК КП Таджикистану. 1991 р. Упор. І.Алімов, тир. 15 000, 88 стор. (ф. 14x21), рос.м. (статистика матчів 1965-90 рр.).

76. **Советские клубы в европейских кубках 1965-91 гг.** (Первый из серии статистических справочников). Санкт-Петербург (РРФСР). ФМБ "Пирал". 1991 р. Упор. Ю.Лукосяк, тир. 10 000, 86 стор. (ф. 15x21), рос.м. (статистика матчів 1965-91 рр.).

77. **Футбол-90/91.** Уфа (РРФСР). 1991 р. Упор. В.Колос, тир. 5 000, 144 стор. (ф. 14x20), рос.м. (довідник про підсумки 1990 р. – повна статистика, історичні викладки).

Брошури:

36. Чуканов І.М. **История горловского футбола.** Очерк. Донецьк. "Донбас", 1990 р. тир. 1 000, 40 стор. з іл. (ф. 11x17), рос.м. (розповідь про шляхи розвитку футболу у Горлівці).

37. **"Бенфика"**. Португалія – Лиссабон. Кубок європейських чемпіонів. Дніпропетровськ. 1990 р. Упор. В.Кривопапальцев, тир. 40 000, 20 стор. з кольор. іл. (ф. 21x21), рос.м. (розповідь про відомий в світі клуб – суперника "Дніпра" Дніпропетровськ у КЄЧ).

38. **"Днепр" 500 матчей в высшей лиге.** Памятка болельщику. Дніпропетровськ. Облполіграфвидат, 1990 р. Упор. А.Бойчев, О.Хандрига, тир. 5 000, 28 стор. з іл. (ф. 15x22), рос.м. (статистика виступів "Дніпра" в чемпіонатах СРСР у вищій лізі).

39. **"Динамо" Киев. Европейские кубки.** Справочник. Душанбе (Тадж.РСР). "Бохтар". 1990 р., тир. 10 000, 40 стор. (ф. 7x10), рос.м. (перелік матчів "Динамо" Київ в ЄК 1965-89 рр.).

40. **Памятка футболофила.** Дніпропетровськ. Облполіграфвидат, 1990 р. Упор. А.Бойчев, О.Хандрига, тир. 2 000, 42 стор. (ф. 15x20), рос.м. (адреси футболофілів, клубів колекціонерів, перелік програм КЄЧ, календарів-довідників 1946-89 рр.).

41. Горячкін А.М. **Футбол. "Торпедо" Запорожье.** (Б-чка футб. болельщика. Серия: Клубы второй лиги). Севастополь (надр. у Житомирі), 1990 р. тир. 500, 12 стор. (ф. 15x21), рос.м. (статистика команди).

42. Кашунін А.Г. **Футбол. "Чайка" Севастополь.** (Б-чка футб. болельщика. Серия: Клубы второй лиги). Запоріжжя (надр. у Житомирі), 1990 р. 12 стор. (ф. 15x20), рос.м. (статистика команди).

43. **Серебряный взлет.** Миколаїв. РІО облполіграфвидата. ФК "Суднобудівник". МП "Варіант". 1990 р. Упор. О.Двойнисюк, тир. 2 000, 16 стор. з іл. (ф. 15x20), рос.м.

44. **Каталог футболофила.** Херсон. 1991 р. 28 стор.

45. **Полтавський футбол 1909-1911 рр.** Рекл.-информ. проспект. Вып. 1. Полтава. ФК "Ворскла". 1991 р. Упор. А.Ломов, І.Черчатий, 12 стор. (ф. 21x30), рос.м. (поро перші кроки полтавського футболу).

46. **Сборная СССР в отборочном турнире Чемпионата Европы – 92.** Одеса. ТПП "Хайтек". КЛФ "Одисей". 1991 р. Упор. В.Веват (В.Ватанський), 32 стор. (ф. 15x20), рос.м. (статистика матчів чемпіонатів Європи, а також з суперниками по ЧЄ-92).

47. **"Буковина" – чемпион 1990 г. 2-я лига. Западная зона.** Чернівці. ЧОХМО "Імпульс". 1991 р. Упор. В.Коржевський, тир. 950, 38 стор. (ф. 15x20), рос.м.

48-49. **Бюллетень футболофила.** Вып. 1 и 2. (Все про футбол: книги, буклети и др.). Київ. Секція футболофілів Київського клубу колекціонерів. 1991 р. Упор. А.Коломієць, тир. 2 000, 16 стор. з додатком фото значків і мал. Емблем, (ф. 14x20), рос.м. (для футболофілів)

50. **Национальные чемпионаты 1990/91 гг. (Футбол Европы).** Житомир. "Фієста". 1991 р. Упор. Є.Попов, тир. 3 000, 36 стор. з іл. (ф. 15x20), рос.м. (підсумки чемпіонатів і Кубків країн Європи за сезон 1990/91 рр.)

47. **"Динамо" Киев в европейских турнирах.** Київ. ПЦ "Динамо" Київ. 1991 р., тир. 50 000, 30 стор. з іл. (ф. 14x20), рос.м.

Допоміжні видання:

10-12. Травкін М.І. **Библиография футбола.** Часть 1 (1879-35), часть 2 (1936-54), часть 3 (1955-66). Справочник. Москва. 1991 р., тир. 5 000, 16 стор. (ф. 14x20), рос.м. (каталог друкованих видань).

Буклети:

65. **"Динамо" Киев – легендарный футбольный клуб.** Київ. "The Telemund Group" (надр. у Франції). 4 стор. з кольор. іл., (ф. 21x30), рос.м. (проспект про "Динамо" Київ).

66. **"Нефтяник" – чемпион. Футбол' 91.** Охтирка Сумської обл. ДК "Промзв'язок", 1991р., 4 стор. (ф. 15x20), рос. м. (про останніх чемпіонів УРСР 1991 р.).

67. **"Черноморец" в розыгрышах Кубка УЕФА** (памятка болельщику). Одеса (надр. у Дніпропетровську), КБ ФК "Черноморець", 1991р. Упор. С.Євтухов, тир. 4 000, 10 стор. з іл. (ф. 15x21), рос. м. (перелік матчів "Черноморця" у єврокубках).

Довідники-календарі:

532. **Футбол 1989-1990. Чемпионаты, турниры, кубки.** (Футбол – история и статистика). Харків. "Соц. Харківщина". 1990 р. Упор. Ю.Ландер, тир. 5 000, 352 стор. (ф.13x20), рос.м.

533. **Футбол' 90**. Довідник-календар. Київ. "Здоров'я". 1990 р. Упор. А.Романенко, тир. 142 000, 136 стор. з іл. (ф.13x20), укр.м.
534. **Футбол. "Динамо" (Київ)**. Київ. КЛФ (надр. у Житомирі). 1990 р., тир. 1 000, 12 стор. з іл. (ф.15x20), рос.м.
535. **Футбол' 90**. Календарь игр чемпионата страны. Дніпропетровськ. "Зоря". 1990 р., 14 стор. (ф.5x9), рос.м.
536. **"Шахтер" - 90**. Футбольный справочник-календарь. Донецьк. "Рад. Донеччина", ФК "Шахтар". 1990 р. Упор. М.Левицький, тир. 50 000, 112 стор. з іл. (ф. 13x20), рос.м.
537. **Футбол – 90**. Календарь игр. Одеса. "Чорноморська комуна". 1990 р. Упор. А.Ясень, тир. 50 000, 176 стор. з іл. (ф. 14x20), рос.м.
538. **Футбол. СКА Одесса – 1990**. Одеса. 1990 р. Упор. Є.Горелюк, тир. не вказано, 80 стор. з іл. (ф. 10x14), рос.м.
539. **Футбол – 90**. Календарь-справочник. Харків. "Соц. Харківщина". 1990 р. Упор. Ю.Ландер, М.Бондар, тир. 5 000, 80 стор. з іл. (ф. 14x20), рос.м.
540. **"Металлист" 90**. Программа сезона. Харків. "Соц. Харківщина". 1990 р. Упор. Ю.Ландер, 16 стор. з іл. (ф. 15x20), рос.м.
541. **Футбол. 53-й чемпионат СССР. "Маяк" Харьков**. Харків. 1990 р., тир. 500, 16 стор. з іл. (ф. 15x20), рос.м.
542. **"Нива" - 90**. Справочник-календарь. Вінниця. Обл. ФК "Нива". 1990 р. Упор. Н.Горобець, О.Коляда, Ю.Михалюк, В.Онищук, тир. 1000, 32 стор. з іл. (ф. 15x20), рос.м.
543. (Футбольный календар, 2-ге коло). Вінниця. 1990 р., тир. 1 000.
544. **"Полесье" - 90**. Футбольный календарь. Житомир. Обл. федерація футболу. Правління обл. організації Союзу журналістів України. "Періодика". 1990 р. Упор. В.Казидуб, В.Киричанський, тир. 10 000, 64 стор. з іл. (ф. 14x20), рос.м.
545. (Футбольный календар, "Хімік"). Житомир. 1990 р., тир. 500, 32 стор.
546. (Футбольный календар, "Полісся"). Житомир. 1990 р., тир. 700, 12 стор.
547. (Футбольный календар, БФБ). Житомир. 1990 р., тир. 500, 12 стор.
548. **Футбол 90. ФК "Станкостроитель" (Житомир) - 90**. Календарь игр. Житомир. ФК "Верстатобудівник". 1990 р., 16 стор. з іл. (ф. 15x20), рос.м.
549. **Сезон – 1990. Спутник болельщика футбола. 17.11.90. Программа. Праздник, посвященный чествованию футбольной команды "Металлург" – бронзового призера первенства страны**. Запоріжжя. "Комунар". ФК "Металург". 1990 р. Упор. А.Копеліович, П.Альошин, тир. 950, 48 стор. з іл. (ф. 14x24), рос.м.
550. **Футбол. 53-й чемпионат СРСР. 2 ліга (укр. зона)**. Програма-сувенір. Івано-Франківськ. Ст. "Кристал". 1990 р. Упор. П.Белей, тир. 2 500, 6 стор. з іл. - буклет (ф. 12x22), укр.м.
551. **Футбол - 90. "Прикарпатье" (Івано-Франковск)**. Календарь игр. Івано-Франківськ (надр. у Житомирі). 1990 р. Упор. В.Клічук, 12 стор. з іл. (ф. 15x20), рос.м.
552. **"Волинь" Луцьк**. Луцьк. РВВ ВОУД. 1990 р. Упор. Ю.Люпа, 8 стор. з кольор. іл. – буклет, (ф. 11x20), укр.м.
553. **"Карпати" Львів**. Рекламно-інформ. довідник. Львів. "Каменяр". 1990 р. Упор. І.Сало, І.Яремко, тир. 50 000, 168 стор. з іл. (ф. 13x20), укр.м.
554. **Футбол – 90. ФК "Карпати"**. Довідник-календар. Львів. РВВОПВ. 1990 р. Упор. Ю.Михалюк, І.Яремко, тир. 25 000, 80 стор. з іл. (ф. 15x20), укр.м.
555. **Футбол – 90**. Справочник-календарь. Миколаїв. Обл. організації Союзу журналістів України. 1990 р. Упор. О.Двойнисюк, тир. 10 000, 132 стор. (ф. 14x20), рос.м.
556. **"Ворскла" Полтава. Події, цифри, факти**. Рекламно-інформ. проспект. Полтава. ОПВ Обл. федерація футболу. 1990 р. Упор. А.Ломов, І.Черчатий, тир. 10 000, 20 стор. (ф. 14x17), укр.м.
557. **Футбол. "Нива" - 90**. Довідник-календар. Тернопіль. РВВ облполіграфвидату. 1990 р. Упор. З.Поліха, тир. 8 000, 64 стор. з іл. (ф. 10x14), укр.м.
558. **Футбол – 90. "Кристалл' 90"**. Календарь-справочник. Херсон. "Наддніпряньська правда". 1990 р. Упор. О.Крупиця, тир. 5 000, 100 стор.+ 4 стор. іл. (ф. 15x20), рос.м.
559. **Футбол – 90. ФК "Днепр" (Черкасы) - 90**. Черкаси. Ст. ім. Лен. комсомолу. ФК "Дніпро". 1990 р. Упор. О.Атаманчук, 16 стор. (ф. 15x20), рос.м.

560. **"Буковина" - 90. Футбол.** Програма-сувенир. Чернівці. РВВОПВ. 1990 р. Упор. П.Шваб, тир. 2 000, 60 стор. з іл. (ф. 15x20), рос.м.
561. **Футбол - 90. "Буковина" (Черновцы).** Чернівці. КЛФ (надр. у Житомирі). 1990 р. Упор. А.Гусак, 13 стор. з іл. (ф. 15x20), рос.м.
562. (Футбольний календар, жінки). Чернівці. 1990 р., тир. 1 000, 8 стор.
563. (Футбольний календар). Чернівці. 1990 р., тир. 600, 40 стор.
564. (Футбольний календар). Комунарськ (нині – Алчевськ). 1990 р., тир. 200, 22 стор.
565. (Футбольний календар). Комунарськ (нині – Алчевськ). 1990 р., 92 стор.
566. (Футбольний календар). Охтирка. 1990 р., тир. 1 000, 20 стор.
567. (Футбольний календар). Барвенково. 1990 р., тир. 500, 24 стор.
568. (Футбольний календар). Борщів. 1990 р., тир. 2 000, 20 стор.
569. **Футбол - 90. "Югосталь" Енакієво.** Єнакієве. КЛФ (надр. у Житомирі). 1990 р. Упор. А.Шульженко, 13 стор. (ф. 15x20), рос.м.
570. **Футбол - 90. "Югосталь" Енакієво. 2 круг. Чемпіонат України среди КФК.** Програма сезону. Єнакієве. 1990 р. Упор. А.Шульженко, 8 стор. (ф. 14x20), рос.м.
571. (Футбольний календар). Керч (Крим). 1990 р., тир. 5 000, 56 стор.
572. **"Кривбас" - 90. 53 чемпіонат СРСР по футболу. 2 ліга 1 зона.** Програма сезону. Кривий Ріг Дніпропетровської обл. (надр. у Дніпропетровську, РВОПВ), ФК "Кривбас". 1990 р. Упор. Є.Алакін, тир. 5 000, 16 стор. з іл. (ф. 15x20), рос.м.
573. (Футбольний календар). Кривий Ріг. 1990 р., тир. 500, 12 стор.
574. **Футбол. "Колос" - 90.** Програма сезону. Нікополь Дніпропетровської обл. 1990 р. Упор. А.Фролов, тир. 700, 12 стор. (ф. 15x20), рос.м.
575. **Футбол. "Авангард" (Орджоникидзе). Чемпіонат УРСР по футболу среди КФК.** Програма. Орджоникидзе. СК "Манганіт". 1990 р. Упор. А.Череп, А.Фролов, тир. 1 000, 6 стор. (ф. 15x20), рос.м.
576. **ФК "Шахтер" Павлоград. Футбол. 53 чемпіонат СРСР. 2 ліга.** Памятка болельщика. Павлоград Дніпропетровської обл. (надр. у Дніпропетровську, РВОПВ). 1990 р. Упор. М.Нестеренко, тир. 3 000, 32 стор. з іл. (ф. 15x20), рос.м.
577. (Футбольний календар). Свердловськ Луганської обл. 1990 р.
578. (Футбольний календар). Севастополь (Крим). 1990 р., тир. 500, 12 стор.
579. (Футбольний календар, БФБ). Севастополь (Крим). 1990 р., тир. 500, 16 стор.
580. (Футбольний календар). Слов'янськ. 1990 р., тир. 3 000, 48 стор.
581. **Футбол. "Подольє" 1990.** Хмельницький. Ст. "Поділля". 1990 р. Ред. А.Фомін, тир. 5 000, 12 стор. з іл. - буклет (ф. 9x12), рос.м.
582. **Футбол 1991.** Довідник-календар. Київ. "Здоров'я". 1991 р. Упор. Б.Нартовський, тир. 30 000, 144 стор. з іл. (ф.13x20), укр.м.
583. **Футбол 1991.** СКА Київ. Чемпіонат СРСР. Справочник-календарь. Київ. 1991 р. Упор. В.Калиніченко, 88 стор. (ф.15x20), рос.м.
584. **"Шахтер" Донецьк - 91.** Календарь-справочник. Донецьк. Ред. газети "Матч". 1991 р. Упор. О.Бабешко, М.Левицький, тир. 15 000, 98 стор. (ф. 14x20), рос.м.
585. **Футбол – 91. "Карпати" Львів.** Довідник-календар. Львів. "Вільна Україна". 1991 р. Упор. Ю.Михалюк, І.Яремко, 80 стор. з іл. (ф. 15x20), укр.м.
586. **Футбол – 91. "Чорноморець" Одеса (цифры, события, факты). 1 круг.** Календарь игр. Одеса (надр. у Житомирі). 1991 р., тир. 2 000, 18 стор. (ф. 14x20), рос.м.
587. **Футбол - 91. СКА Одеса.** Календарь игр. Одеса. 1991 р. Упор. Є.Горелюк, тир. не вказано, 80 стор. з іл. (ф. 10x14), рос.м.
588. **Футбол - 91. Вторая лига. Западная зона.** Справочник-календарь. Вінниця. РВВОУД. 1991 р. Упор. Ю.Михалюк, М.Горобець, О.Коляда, В.Онищук, тир. 1 000, 112 стор. з іл. (ф. 15x20), рос.м.
589. **Первенство среди команд коллективов физкультуры УССР. Первенство области.** Справочник-календарь. Вінниця. РВВУД. ВО "Жовтень". ФК "Інтеграл". 1991 р. Упор. О.Коляда, Ю.Михалюк, тир. 300, 30 стор. з іл. (ф. 15x20), рос.м.
590. **Футбол 91. ФК "Хімік" Житомир.** Календарь игр. Житомир. КФК з-ду хімволокна ім. Лен. комсомолу. 1991 р., 32 стор. з іл. (ф. 15x20), рос.м.
591. (Футбольний календар, "Полісся"). Житомир. 1991 р., тир. 3 000, 16 стор.

592. **Футбол 91. ФК "Станкобудівник" (Житомир). Чемпіонат Житомирської обл. по футболу 1991 року.** Календарь игр. Житомир. ФК "Верстатобудівник". 1991 р., тир. 1 000, 16 стор. з іл. (ф. 15x20), рос.м.
593. **Футбол – 91.** Справочник-календарь. Запоріжжя. "Комунар". 1991 р. Упор. А.Копеліович, тир. 20 000, 96 стор. з іл.+ 8 стор. кольор. іл. (ф. 14x20), рос.м.
594. **Футбол' 91.** Календарь-справочник. Миколаїв. Спорт. додаток до щотижневика "Профсоюзная газета". 1991 р. Упор. П.Шевченко, тир. 3 000, 64 стор. з іл. (ф. 14x20), рос.м.
595. **Николаев футбольный.** Календарь-справочник. Миколаїв. Ред. газети "Вечерний Николаев". 1991 р. Упор. О.Двойнисюк, тир. 2 000, 60 стор. з іл. (ф. 14x20), рос.м.
596. **"Кривбасс" - 91. 54-й чемпионат СССР по футболу, 2 лига 1 зона.** Календарь-справочник. Кривий Ріг Дніпропетровської обл. (надр. у Дніпропетровську, РВ ОПВ). 1991 р. Упор. Є.Алакін, В.Гнатюк, А.Гордієнко, тир. 8 000, 112 стор. з іл. (ф. 15x20), рос.м.
597. **Футбол – 91.** Календарь-справочник. Херсон. Газета "Трибуна". 1991 р. Упор. О.Крупиця, тир. 10 000, 96 стор. з іл. (ф. 14x20), рос.м.
598. **Футбол – 91. 54-й чемпионат СССР.** Календарь игр. Черкаси. Обл.. федерація футболу. 1991 р. Упор. О.Атаманчук, тир. 10 000, 64 стор. з іл. (ф. 15x21), рос.м.
599. **Футбол – 91.** Календарь-справочник. Чернівці. Молодіжний центр "Імпульс". 1991 р. Упор. В.Коржевський, тир. 900, 64 стор. (ф. 15x20), рос.м.
600. **"Сталь" Коммунарск - 91.** Календарь-справочник 54 чемпіоната СССР по футболу – 2 лига. Комунарськ (нині – Алчевськ) – надр. у Луганську РВБОУД. 1991 р. Упор. Ф.Голофаєв, В.Давиденко, В.Мальченко, тир. 2 500, 76 стор. з іл. (ф. 14x20), рос.м.
601. **"Нефтяник" Ахтырка' 91.** Календарь-справочник. Охтирка Сумської обл. 1991 р. Упор. В.Беленецький, В.Чернець, тир. 1 500, 74 стор. (ф. 15x20), рос.м.
602. **Футбол. Спутник болельщика. Чемпионат СССР.** Нікополь (надр. у Дніпропетровську, РВБОУД). 1991 р. Упор. А.Фролов, тир. 4 000, 36 стор. з іл. (ф. 15x20), рос.м.
603. **Футбол. Чемпионат СССР. 2 круг. "Колос" Нікополь.** Нікополь (надр. у Дніпропетровську, РВБОУД). 1991 р. Упор. А.Фролов, тир. 2 500, 16 стор. (ф. 15x20), рос.м.
604. (Футбольний календар). Нікополь. 1991 р., тир. 2 000, 60 стор.
605. (Футбольний календар). Антрацит. 1991 р., тир. 2 000, 12 стор.
606. (Футбольний календар). Барвенково. 1991 р., 12 стор.
607. (Футбольний календар). Бердянськ. 1991 р., тир. 500, 28 стор.
608. **Футбол - 91.** Справочник-календарь. Красноармійськ Донецької обл. РВВ ДОУП. 1991 р. Упор. В.Яковенко, тир. 2 000, 32 стор. з іл. (ф. 14x20), рос.м.
609. (Футбольний календар). Красноград. 1991 р., тир. 1 000, 16 стор.
610. (Футбольний календар). Харцизьк. 1991 р., 8 стор.

Допоміжні видання:

66. **Футбол - 1990.** Справочник-календарь. Москва. Центр. ст. ім. Леніна. ВІДР. 1990 р. Упор. Ю.Лукашин, тир. 500 000, 96 стор. (ф. 14x22), рос.м.
67. **Высшая лига - 90. Футболисты и тренеры.** Програма - справочник. Москва. Центр. ст. "Динамо". 1990 р., тир. 25 000, 40 стор. з іл. (ф. 15x21), рос.м.
68. **Футбол - 1991.** Справочник-календарь. Москва. Центр. ст. ім. Леніна. ВІДР. 1991 р. Упор. Ю.Лукашин, тир. 500 000, 62 стор. (ф. 14x22), рос.м.
69. **Высшая лига - 91. Футболисты и тренеры.** Програма - справочник. Москва. Центр. ст. "Динамо". 1991 р., тир. 15 000, 40 стор. з іл. (ф. 15x21), рос.м.

Газети і журнали:

4. **Футбольний вісник** (газета ФК "Поділля"). Хмельницький. Виходила з квітня 1990 р. до грудня 1995 р. Усього 76 номерів, тир. 2 000 – 1 200, 4 стор. (ф.30x41), укр.м.
5. **Кур'єр футбольний** (спецвипуск газет "Трибуна" і "Ленінський прапор"). Херсон. Виходила з квітня 1990 р. до березня 1992 р. Усього 7 номерів, 4 стор. (ф.30x41), укр.м.
6. **Аут.** Івано-Франківськ. Виходила у 1990 р.
7. **Український футбол** (щотижневе видання газети "Молодь України"). Київ. Виходить з серпня 1990 р., тир. у перші роки 680 000, 8 стор. (ф.30x41), укр.м.

8. **Карпати** (газета ФК "Карпати"). Львів. Виходила з жовтня 1990 р. до червня 1994 р. Усього 25 номерів, тир. 25 000 – 1 000, 4 - 16 стор. (ф.30x41, 20x30), укр.м.
9. Спецвипуск для футбольних уболівальників газети "**Комунаровець**" (орган автозаводу "Комунар"). №44. 21.11.90. Запоріжжя, тир. 2 400, 8 стор. (21x30), укр. і рос. м.
10. **Тайм-аут** (городская футбольная газета). Кривий Ріг. Виходила з березня 1991 р. до жовтня 1994 р. Усього 31 номер, тир. 3 100 – 3 025, 4 стор. (ф.30x41), рос.м.
11. **Гол** (видання ТВ СКО "Природа" і газети "Західна Україна"). Тернопіль. Виходила з березня 1991 р., тир. 20 000 – 2 650, 8 - 32 стор. (ф.20x30), укр.м.
12. **Футбольний вісник** (газета ФК "Прикарпаття"). Івано-Франківськ. Перший номер був додатком до газети "Світ молоді", потім до "Нового часу", в 1992 р. один номер як самостійна газета, а потім, як спецвипуск газети "Галичина". Виходила з квітня 1991 р., тир. 70 000 – 5 000, 4 - 8 стор. (ф.30x40, 20x30), укр.м.
13. **Волинь футбольна** (газета ФК "Волинь"). Луцьк. Виходила з квітня 1991 р., тир. 10 000 – 3 000, 8 - 16 стор. (ф.20x30), укр.м.
14. **Галичина** (газета ФК "Галичина"). Дрогобич Львівської обл. Виходила з травня 1991 р. до травня 1992 р. Усього 4 номери, тир. 3 000, 4 - 8 стор. (ф. 30x41, 20x30), укр.м.
15. **Футбольний кур'єр**. Житомир. Виходила у 1991 р. Усього 2 номери.
16. **Футбол-інформ**. Нікополь Дніпропетровської обл. Виходила у 1991 р. Усього 6 номерів.
17. **Футбольная газета**. Нікополь Дніпропетровської обл. Виходила у 1991 р.
18. **Футбол** (спецвипуск издательского комплекса "Порто-Франко"). Одеса. Виходила на початку 1991-94 рр. Усього 4 номери (по 1 на рік), тир. 17 500 – 15 000, 8 стор. (ф.30x41), рос.м.
19. **Фінт**. Газета В.Мирського (і О.Базилевича – у 1991 р.) і фірми "Сенс". Київ. Виходила з жовтня 1991 до лютого 1992 р. Усього 5 номерів, тир. 20 250 – 15 000, 16 стор. (ф. 20x30), у 1991 р. – рос.м., у 1992 р. – укр.м..
20. **Вінницький футбол** (спецвипуск газети "Третій поверх". Вінниця. Виходила у 1991-92 рр. Усього 2 номери (по одному на рік), тир. 12 000 і 9 000, 4-8 стор. (ф.30x41), укр.м.
21. **Мировой футбол** (журнал) №1. Луганськ. МП "Гривен". 1991 р. Ред. А.Землянський та ін., тир. 20 000, 20 стор. з кольор. фото, (ф. 19x29), рос.м.

Допоміжні видання:

9. **Львів спортивний**. Львів. Виходила 1989 р., укр.м.
10. **Спорткур'єр**. Запоріжжя. Виходила з 1989 по 1994 рр., рос.м.
11. **Футбол**. Москва, Федерація футболу СРСР. Виходила з липня 1990 р., 16 стор., рос.м. (щотижнева газета).
12. **Буковина спортивна**. Чернівці. Виходила з 1990 по 1992 рр., укр.м.
13. **Спорт-кур'єр**. Полтава. Виходила з 1990 по 1993 рр., рос.м.
14. **Херсонщина спортивна**. Херсон. Виходила у 1990-91 рр., рос.м.
15. **Матч**. Донецьк. Виходила у 1991-92 рр., рос.м.

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник – Анатолій Коломієць

Під редактуванням Володимира Банкса

Анатолій
КОЛОМІЄЦЬ

РУБРИКА

**"КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ
УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ"**

У ГАЗЕТИ "УКРАЇНСЬКИЙ ФУТБОЛ"
БЕРЕЗЕНЬ 2009- СІЧЕНЬ 2010

Частина 10

2021

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник – Анатолій Коломієць

Під редактуванням Володимира Баняса

з газети "Український футбол" №172 від 19 листопада 2009 року

Українські футболісти в списках найкращих в УРСР (у 1960-1991 рр.)

Поряд зі списками "33-х найкращих" в СРСР в цей період також і Федерація футболу Української РСР майже щорічно (у 18 з 32 сезонів: 1961, 1963-66, 1968-74, 1976-77, 1983-85 і 1988 років) складала й затверджувала свої списки "33-х найкращих" футболістів українських команд, хоча не усіх їх потрібно вважати українськими футболістами, бо деякі з них не тільки не були вихованцями футболу України, але й грали в командах майстрів українських міст тимчасово і після цього їх доля абсолютно не була пов'язана з футболом нашої республіки. Усі ці списки вже надруковані на цьому тижні в нашій газеті ("УФ" №166 за 10.11.2009 р.) і ще раз їх публікувати, звичайно, недоцільно. Але звести усіх, хто входив до списків, до єдиної таблиці у порядку за кількістю входження до них, звичайно, потрібно і зараз ми таку таблицю й надаємо шанувальникам футболу та маємо надію, що вона буде їм цікава. До речі, по-перше, ми додали до списків ФФУ ще й переліки "12-х найкращих" українських футболістів 1967, 1990 і 1991 року, які за відсутністю списків Федерації футболу УРСР у ці роки були складені Спорткомітетом УРСР, а по-друге, у зв'язку з тим, що до офіційних списків за 21 сезон увійшло аж 258 гравців і таблиця при цьому була б дуже громіздка, вирішено скоротити її на тих гравців, які займали по одному разу тільки третє або друге місце у списках та були тільки по одному разу на цих двох місцях. Звісно, якщо когось буде цікавити повний перелік, то його все ж не так складно буде зробити.

№ №	Прізвище, ім'я	Команди	Роки	№1	№2	№3	Усього
1	Мунтян Володимир	"Динамо" Київ	65-74,76-77	7	4	1	12
2	Рудаков Євген	"Динамо" Київ	66-74,76	10	-	-	10
3	Соснихін Вадим	"Динамо" Київ	63-72	8	2	-	10
4	Блохін Олег	"Динамо" Київ	72-74,76-77,83-85	8	-	-	8
5	Хмельницький Віталій	"Шахтар" Донецьк, "Д" Київ	63-66,68-71	6	1	1	8
6	Пузач Анатолій	СКА Львів, "Динамо" Київ	63,65,66,68-72	4	3	1	8
7	Трошкін Віктор	"Динамо" Київ	69,70-74,76-77	4	3	1	8
8	Решко Стефан	"Чорноморець" Одеса, "Д"К	69-74,76-77	4	2	2	8
9	Веремєєв Володимир	"Динамо" Київ	69,70-74,76-77	3	4	1	8
10	Матвієнко Віктор	"Динамо" Київ	70-74,76,77	6	1	-	7
11	Серебряников Віктор	"Динамо" Київ	61,63-68	6	1	-	7
12	Бишовець Анатолій	"Динамо" Київ	65-71	6	-	1	7
13	Турянчик Василь	"Динамо" Київ	61,63-68	5	2	-	7
14	Фоменко Михайло	"Д" Київ, "Зоря" Луганськ	70-74,76-77	5	1	1	7
15	Медвідь Федір	"Динамо" Київ	64-70	4	2	1	7
16	Поточняк Ростислав	"Карпати" Львів	69,70-74,76	1	3	3	7
17	Лихачов Геннадій	"Карпати" Львів	69,70-74,76	-	3	4	7
18	Колотов Віктор	"Динамо" Київ	71-74,76-77	6			6
19	Сабо Йозеф	"Динамо" Київ	61,64-68	6			6
20	Щегольков Володимир	"Динамо" Київ	61,63-67	5	1		6
21	Онищенко Володимир	"Д" Київ, "Зоря" Луганськ	69,72-74,76,77	4	1	1	6
22	Коньков Анатолій	"Шахтар" Донецьк, "Д"К	69-71, 73,76-77	3	1	2	6
23	Левченко Володимир	"Динамо" Київ	65-70	2	4		6
24	Круликовський Сергій	"Динамо" Київ	64-69	2	3	1	6

25	Журавльов Олександр	"Зоря" Луганськ	68-73	2	1	3	6
26	Дегтярьов Юрій	"Шахтар" Донецьк	68,71,73-74,76-77	1	4	1	6
27	Біба Андрій	"Динамо" Київ	61,63-66	5			5
28	Литовченко Геннадій	"Дніпро" Дн., "Динамо" Київ	83-85,88,90	4	1		5
29	Базилевич Олег	"Д" К,"Чорноморець" Одеса	61,63-66	4		1	5
30	Банников Віктор	"Динамо" Київ	63,64-67	3	2		5
31	Протасов Олег	"Дніпро" Дн., "Динамо" Київ	83-85,88,90	3	2		5
32	Безсонов Володимир	"Динамо" Київ	77,83-85,88	2	3		5
33	Буряк Леонід	"Чорноморець" Одеса,"Д"К	72-74,76-77	2	1	2	5
34	Шульженко Анатолій	"Зоря" Луганськ	65,66,68	1	3	1	5
35	Козинкевич Едуард	"Ш" Донецьк,"Карпати"Львів	70-72,74,76	1	2	2	5
36	Дем'яненко Анатолій	"Динамо" Київ	83-85,88	4			4
37	Островський Леонід	"Динамо" Київ	63-66	4			4
38	Лобановський Валерій	"Д" К,"Чорноморець" Од.	61,63,65,66	2	1	1	4
39	Пучков Сергій	"Дніпро" Дніпропетровськ	83-85,88	1	3		4
40	Плоскіна Володимир	"Чорноморець" Одеса	83-85,88	1	1	2	4
41	Кузнецов Віктор	"Зоря" Луганськ	71-74	1		3	4
42	Кульчицький Ігор	"Карпати" Львів	63-65,70	1		3	4
43	Ананченко Юрій	"Шахтар" Донецьк	61,63-64,66		4		4
44	Броварський Лев	"Карпати" Львів	69,70,72,76		3	1	4
45	Москаленко Василь	СКА,"Чорноморець" Одеса	61,64,66,68		2	2	4
46	Семенов В'ячеслав	"Зоря" Луганськ	70-72,77		2	2	4
47	Куксов Анатолій	"Зоря" Луганськ	71-74		1	3	4
48	Балтача Сергій	"Динамо" Київ	83-84	3			3
49	Канєвський Віктор	"Динамо" Київ	61,63,64	3			3
50	Кузнецов Олег	"Динамо" Київ	85,88,90	3			3
51	Бсланов Ігор	"Чорноморець" Одеса,"Д"К	84-85,88	2	1		3
52	Головко Микола	"Шахтар" Донецьк	61,63,64	2	1		3
53	Кузнецов Віктор	"Дніпро" Дніпропетровськ	83-85	2	1		3
54	Кузнецов Сергій	"Зоря" Луганськ	72-74	2	1	-	3
55	Заваров Олександр	"Динамо" Київ	83,85,88	2		1	3
56	Рац Василь	"Динамо" Київ	84-85,88	2		1	3
57	Соколовський Михайло	"Шахтар" Донецьк	83-85	2		1	3
58	Чанов Віктор	"Динамо" Київ	84,88,90	2		1	3
59	Башкиров Сергій	"Дніпро" Дніпропетровськ	84-85,88	1	2		3
60	Таран Олег	"Дніпро" Дніпропетровськ	83-85	1	2		3
61	Баль Андрій	"Динамо" Київ	83,85,88	1	1	1	3
62	Грачов Віктор	"Шахтар" Донецьк	83-85	1	1	1	3
63	Романюк Віктор	"Дніпро" Дніпропетровськ	71-73	1	1	1	3
64	Васін Олександр	"Шахтар" Донецьк	72-74		3		3
65	Вишневський Іван	"Дніпро" Дніпропетровськ	84-85,88		3		3
66	Мізерний Дмитро	"Шахтар" Донецьк	61,63,64		3		3
67	Поркуян Валерій	"Чорноморець" Одеса,"Д"К	65,66,70		3		3
68	Богданов Микола	"Дніпро" Дніпропетровськ	71-73		2	1	3
69	Герег Іван	"Карпати" Львів	70-72		2	1	3
70	Кутєпов Ігор	"Металіст" Харків,"Д"К	85,90,91		2	1	3
71	Пилипчук Анатолій	"Шахтар" Донецьк,"Д"К	65,66,68		2	1	3
72	Сафонов Володимир	"Шахтар" Донецьк	74,76-77		2	1	3
73	Ткаченко Олександр	"Зоря" Луганськ	69,70,72		2	1	3
74	Шепель Анатолій	"Чорноморець" Одеса	72-74		2	1	3
75	Галустов Валерій	"Зоря"("Тр.рез.") Луганськ	63,65,66		1	2	3
76	Дрозденко Олексій	"Шахтар" Донецьк	64,66,68		1	2	3
77	Євтушенко Вадим	"Динамо" Київ	83-85		1	2	3
78	Заболотний Юрій	"Чорноморець" Одеса	61,64,65		1	2	3
79	Звягінцев Віктор	"Шахтар" Донецьк	73,76-77		1	2	3
80	Іщак Василь	"Чорноморець" Одеса	84-85,88		1	2	3
81	Лютій Володимир	"Дніпро" Дніпропетровськ.	83-84,88		1	2	3
82	Малигін Володимир	"Зоря" Луганськ	72-74		1	2	3
83	Нечасв Володимир	"Чорноморець" Одеса	73-74,76		1	2	3
84	Тарасов Юрій	"Металіст" Харків	84-85,88		1	2	3
85	Христян Олексій	"Д"К,"Дніпро"Дніпропетровськ	68,69,74		1	2	3
86	Шматоваленко Сергій	"Динамо" Київ	88,90,91		1	2	3
87	Сальков Володимир	"Шахтар" Донецьк	61,64,66			3	3
88	Самохін Валерій	"Кривбас" Кривий Ріг, "Д"К	71-73			3	3

89	Войнов Юрій	“Динамо” Київ	61,63	2		2
90	Михайличенко Олексій	“Динамо” Київ	88,90	2		2
91	Старухін Віталій	"Шахтар" Донецьк	73-74	2		2
92	Боговик Анатолій	“Динамо” Київ	69-70	1	1	2
93	Краковський Сергій	"Дніпро" Дніпропетровськ	83,85	1	1	2
94	Лозинський Володимир	“Динамо” Київ.	77,83	1	1	2
95	Пінчук Микола	"Зоря" Луганськ	70,71	1	1	2
96	Варнавецький Олексій	"Шахтар" Донецьк	83,85	1		1 2
97	Грещак Богдан	"Карпати" Львів	70-71	1		1 2
98	Михайлов Михайло	“Динамо” Київ	83,85	1		1 2
99	Сучков Анатолій	“Динамо” Київ	61,63	1		1 2
100	Аляб'єв В'ячеслав	"Шахтар" Донецьк	61,63		2	2
101	Горбунов Валерій	"Шахтар" Донецьк	76-77		2	2
102	Жарков Сергій	"Чорноморець" Одеса	83-84		2	2
103	Кудрицький Микола	"Дніпро" Дніпропетровськ	88,90		2	2
104	Чорба Федір	"Карпати" Львів	74,76		2	2
105	Веригін Валерій	“Динамо” Київ	63,64	1	1	2
106	Єлінскас Валентин	"Шахтар" Донецьк	83,85	1	1	2
107	Кондратов Віктор	"Шахтар" Донецьк	76-77	1	1	2
108	Лешук В'ячеслав	"Чорноморець" Одеса	74,77	1	1	2
109	Лисенко Віктор	"Чорноморець" Одеса	68,69	1	1	2
110	Малько Сергій	"Дніпро" Дніпропетровськ	76-77	1	1	2
111	Носов Віктор	"Шахтар" Д, "Авангард" Х.	63,65	1	1	2
112	Родін Анатолій	"Шахтар" Донецьк	61,64		1 1	2
113	Слободян Петро	“Динамо” Київ	76-77	1	1	2
114	Устимчик Володимир	"Чорноморець" О, "Дніпро" Дн	76,83	1	1	2
115	Шкляр Сергій	“Д” Київ, "Зоря" Луганськ	68,69	1	1	2
116	Яремченко Валерій	"Шахтар" Донецьк	68,76	1	1	2
117	Яремчук Іван	“Динамо” Київ	85,88	1	1	2
118	Гришко Віктор	"Чорноморець" Одеса	91	1		1
119	Канчельскіс Андрій	"Шахтар" Донецьк	90	1		1
120	Кутузов Петро	"Дніпро" Дніпропетровськ	83	1		1
121	Макаров Олег	“Динамо” Київ	61	1		1
122	Цимбалар Ілля	"Чорноморець" Одеса	91	1		1
123	Щербаков Сергій	"Шахтар" Донецьк	91	1		1
124	Юдін Андрій	"Дніпро" Дніпропетровськ	90	1		1
125	Юран Сергій	“Динамо” Київ	90	1		1

Новини

Інформуємо шанувальників футболу про видання нової книги з історії футболу, на цей раз – футболу в Овідеополі Одеської обл. Написав цю чудову книгу-довідник молодий, безперечно дуже талановитий журналіст Юрій Усатюк.

Надаємо вихідні дані про цю книгу за наступним порядковим номером з нашого переліку:

78. Усатюк Ю.І. **Fortes fortuna adiuvat (Судьба помогает смелым)** Художественно-публицистическое издание. Одеса. ТОВ "ФК "Дністер" Овідеополь. 2009 р., 272 стор. з кольор. іл., наклад 5 000 прим., (ф.15x21), рос.м. (див. іл.).

Чесно кажучи, нарешті ми дочекалися здібного й перспективного письменника та укладача довідкових матеріалів високого рівня в Одесі. Тобто саме там, де справа створення історії одеського футболу знаходиться давно у занепаді у порівнянні з іншими футбольними центрами України.

Одеса є родоначальником футболу центральної та східної України. Саме в Одесі коріння футболу України – тут були одними з перших створені футбольні команди, тут з'явилися перші талановиті "зірки" футболу, звідси футбол почав свій шлях по іншим містам нашої країни. В Україні немає жодного шанувальника історії футболу, який би не знав про це, не цікавився футболом Одеси. Та, нажаль, усі лаври першості перейшли повністю до Львову і у цьому немає

нічого поганого, Але ж забути про Одесу – це було б просто несправедливо. Незначна кількість одеських публіцистів – безмірних шанувальників футболу свого міста, чомусь виявилася просто неспроможною створити повноправну цікаву більш ніж сторічну історію футболу цього чудового міста та його області. Хоча навіть у авторів теперішніх солідних видань з історії футболу України: Києва (Коломієць А.Ф.), Харкова (Грот Ю.І.), Миколаєва (Двойнисюк О.Л.), Донецька (Бабешко О.А.), Маріуполя (Бояренко О.О.) та багатьох інших є безліч цікавих матеріалів, які мають безпосереднє відношення до історії футболу Одеси, у тому числі ще з початку минулого сторіччя. Усі вони згодні дати можливість будь-кому їх використовувати, аби все ж була нарешті створена така необхідна усім нам історію футболу Одеси.

Звісно ми покладаємо велику надію на **Юрія Івановича Усатюка**, який вже довів, що він спроможний опрацювати будь який матеріал історичного та статистичного плану, цікаво його представити шанувальникам футболу та видати у відповідному сучасному вигляді.

Впевнені, що усі футболісти України та автори книжок, які вже побачили світло, завжди допоможуть йому порадами, матеріалами своїх зібрань з історії одеського футболу та його атрибутики. Організація любителів історії українського футболу (ОЛІСФ) залюбки при першому ж зверненні цього одеського журналіста обіцяє організувати йому знайомство з усіма здібними допомогти йому футболістами України та надати особисту суттєву допомогу.

Сенсаційні висновки Української академії наук щодо легендарного "матчу смерті" 1942 р. у Києві

Тема легендарного "матчу смерті" київських футболістів під час Великої Вітчизняної війни у Києві 1942 року автора-упорядника нашого "Клубу" хвилювала на протязі усього його життя. Вивчення усього, що було надруковано з цього питання (книги та періодичні видання), а згодом і архівних матеріалів, сприяло правдивому відображенню цих подій у його брошурі "Правда о "матче смерти" 1942 года в Киеве", яка побачила світло 2005 року, а потім у більш фундаментальній праці "Киевский футбол на рубежах времен. 1911-1961" (Том 1), виданій 2007 року.

Саме тому, коли нарешті до цієї теми звернулися вчені з Української академії наук (президент УАН доктор технічних наук, професор Оніпко О.Ф.), то це не могло бути непоміченим і постійно контролювалося щодо з'явлення і вивчення друкованих видань УАН.

1

2006 року науковим керівником досліджень було призначено к.т.н. **Сабалдира В'ячеслава Павловича** (іл.1), відомого шанувальникам футболу за його декількома літературними виданнями, найбільш значним з яких була чудова книга "Від матчу смерті до матчу життя" (вид. "Леся", 2005 р., на 478 стор.). Але основною "робочою конячкою" в цих дослідженнях у питаннях, що стосуються безпосередньо футболу, був **Потапенко Михайло Іванович** (іл.2) – відомий київський футболіст, юрист за фахом (закінчив академію МВС України). Саме завдяки його невтомній праці, пошуку і дослідженням вже виданих раніше матеріалів проводилася робота щодо аналізу й необхідних висновків цієї наукової праці, а також створення суттєвого звіту та видання його в належному друкованому вигляді. Поряд з вивченням

подій з теми футболу, безумовно, потрібно було визначитися з історичною ситуацією під час Великої Вітчизняної війни у ці роки, що, як виявилось, стало дуже значним за суттю та обсягом доповненням до цієї праці. У цьому велика заслуга д.т.н., професорів Оніпко О.Ф. та Лівінського О.М., к.т.н. Величко В.О., Шалюка П.С. та Горіцького О.В. (тільки 1-й том) та к.ю.н. Омельченко Г.О. (тільки 3-й том). Потрібно враховувати, що уся робота проводилася на громадських засадах і в три етапи.

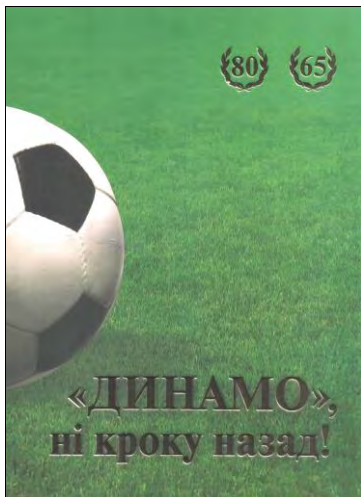

2

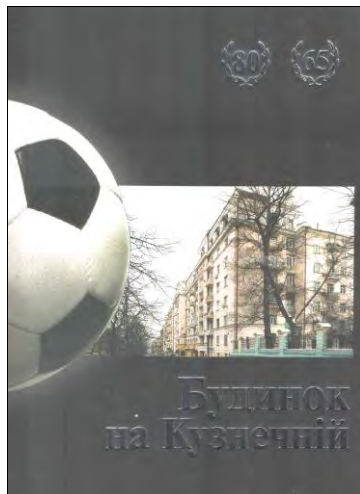
За результатами досліджень першого етапу ще 2007 року була видана перша книга під назвою - **"Динамо", ні кроку назад** (аналітична повість). Книга була надрукована незначним тиражем поліграфічною фірмою "Майстерня книги" у твердій обкладинці на 176 стор. (ф. 22x28,5 см) – див. іл.3, а також і у невеличкому за розмірами вигляді у видавництві "МП Леся" тиражем 300 примірників – форматом 15x22 см, на 256 стор.

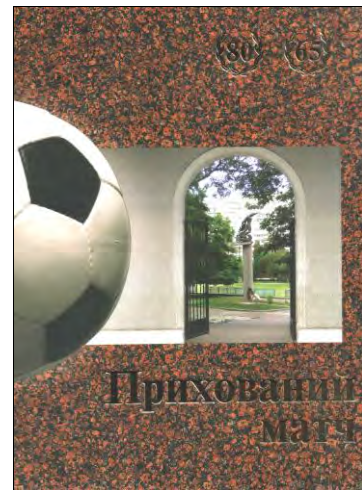
Другий етап завершився виданням вже в середині цього року книги під назвою - **"Будинок на Кузнецкій"** (аналітична повість), мабуть ще меншим тиражем там же на 328 стор. (ф. 22x28,5 см) – див. іл.4. І нарешті, зовсім недавно вийшла з друку й остання книга під назвою – **"Прихований матч"** (аналітична повість) теж маленьким тиражем на тій же поліграфічній базі на 244 стор. (ф. 22x28,5 см) – див. іл.5. Цю книжку вдалося видати за кошти народного депутата України, члена Парламентської Асамблеї Ради Європи, кандидата юридичних наук, генерал-лейтенанта СБУ Г.О.Омельченка. Усі три книги були видані до 80-річчя "Динамо" Київ і 65-річчя матчів в окупованому Києві та присвячувалися вони футболістам, тренерам, керівникам, працівникам, усім вірним вболівальникам команди "Динамо" Київ та у пам'ять тих, хто на протязі 80-років зміцнював авторитет "Динамо" в Києві, країні, Європі, світі. Як вказано, в роботі були використані матеріали українських і німецьких архівів, розсекречені документи радянських і німецьких спецслужб, фонди державних і приватних бібліотек, наукові публікації, художні та публіцистичні твори письменників і журналістів.

3

4

5

А тепер щодо змісту цих книжок. В першому томі наведена інформація щодо народження самої легенди, про саму футбольну команду "Старт" хлібозаводу №1, про стан подій у Києві 1942 року, свідчення очевидців тих подій та доля гравців команди. У другому томі висвітлена інформація про радянські спецслужби, військові доктрини СРСР і Німеччини, про проведення опору окупантам та протистояння спецслужб, про часи окупації в місті 1942 року та спробу визначення де ж свої, а де чужі в цих подіях. А от у третьому томі проведений аналіз політики радянської влади у довоєнний період та в перші роки війни, про воєнні дії обох сторін на протязі усієї війни та про проведення в Києві 1942 року ще одного – дванадцятого "прихованого" матчу 6 вересня все ж таки з командою "Люфтваффе" (!!!), а також нові відкриття та версії, виявлені помилки та вигадки. Замість епілогу зроблені наукові висновки з проведених досліджень. Усі три книжки багато ілюстровані та містять деякі фотографії, з якими читач ніколи раніше не зустрічався. Наприклад, на наведених зараз ілюстраціях представлені

6

7

8

9

рідкісні фото учасників матчів в окупованому Києві: М.Коротких (іл.6), І.Кузьменко з донькою Валерією (іл.7), М.Гончаренка (іл.8) та М.Путистіна (іл.9), а також фотографія загального вигляду одного з блоків Сирецького концтабору у Бабиному яру (іл.10).

10

У нарешті щодо зроблених висновків, бо літератори це одне, журналісти – інше, а яку все ж думку про ці події мають наші науковці? Звичайно трохи важкувато добре довести сенсаційні висновки наших науковців – треба прочитати цю книгу і прочитати її дуже уважно, бо тільки тоді можна все-таки зрозуміти, що проведенні дослідження зроблені на належному рівні і якимось обґрунтовані. Не вдаючись у безліч деталей, надамо читачеві основні факти висновків:

- у Києві залишилися серед спортсменів в більшості саме футболісти-динамівці, тобто саме ті, які мали безпосереднє відношення до служб НКВС, яким це спорттовариство було підпорядковане;

- засновниками кращої команди міста "Старт" (хлібозаводу) та провідними її гравцями були саме ті динамівці-ветерани, які у 30-ті роки значний час проходили спеціальне навчання в місті Іваново у школі розвідки НКВС, одночасно дуже добре граючи там за місцеве "Динамо";

- футболісти-динамівці в Києві (та й в інших окупованих містах і навіть у Війську Польському) виконували розвідувальну роботу й готові були проводити навіть терористичні акції, бо саме з цими завданнями вони й були залишені в місті;

- керівництвом радянської розвідки готувалися замаху на Гітлера і один з них був відпрацьований для проведення в Києві у випадку приїзду туди фюрера, до того ж з безпосередньою участю футболістів-розвідників, для чого власне їх тут і залишили;

- отримуючи в матчах лише перемоги, вони у серпні, отримавши напевно повідомлення, що на честь окупації німцями Сталінграду, яка повинна була ось-ось статися, готувався приїзд до Києва Гітлера, і що до програми урочистостей щодо цього був запланований футбольний матч найкращої команди Києва з однією з німецьких команд льотчиків (базувалися в Києві) – "Люфтваффе";

- німці для забезпечення надійності та безпеки Гітлера на всякий випадок зібрали усю команду колишніх динамівців і розмістили всіх разом у якомусь підвалі під особливим наглядом, натякаючи, що в цьому матчі вони повинні були програти;

- звичайно такий матч в Києві німці хотіли провести на окремому маловідомому стадіоні (бажано за колючим дротом) в присутності перевірених глядачів, яких німці навіть окремо готували з обслуги Сирецького концтабору у Бабиному ярі;

- хоча до Києва Гітлер не приїхав, та й німці отримали поразку у Сталінградській битві, але цей матч все ж було проведено 6 вересня (вже з нагоди завершення будівництва Сирецького табору) на якомусь малому стадіоні з трибунами, в якому динамівці знову перемогли – 5:3;

- роздратовані усіма подіями німці заарештували учасників матчу, посадили усіх за ґрати, розпочали посилене розслідування, одразу розстріляли Коротких, інших перевели до Сирецького табору, а потім розстріляли ще трьох з них.

Ось такий результат дало дослідження науковців України, до того ж їх висновки у цих книжках була зроблена спроба якнайкраще та досить детально обґрунтувати. Щоправда саме про проведення "прихованого" матчу з "Люфтваффе" немає жодного документального підтвердження, крім особистих записів учасника матчів Макара Гончаренка, та й то зроблених вже в дуже похилому віці через майже півсотні років після подій 1942 року і які зовсім нічим не відрізняються від того, що він казав на протязі усього свого життя після війни на безлічі зустрічей з шанувальниками футболу, от тільки конкретна дата матчу з'явилася – 6 вересня 1942 року (іл.11).

✓ легко их обвернем к вам в составе составился
еще один матч с участием их команды
"Люфтваффе" летчиками. Нам через игру
сказали, что бы мы их приветствовали по
ихнему вступившим ружью впереве прокричали
"Хай Гитлер" и мы прокричали по своему
физкультурный привет. Нам болельщики говорили
что бы мы прокричали, а они кричали во
ответ что не стало эту игру выиграть
"Динамо" во счетом 5:3

11

Якщо у "Передмові" до третього тому, підписаній Г.О.Омельченком, чітко вказано: "Книга "Прихований матч" є завершальною публікацією результатів наукового дослідження...", то в середині третього тому чомусь поряд з реченнями: "Ми вважаємо, що наші можливості у дослідженні теми "Матчу смерті" вичерпані. Можливо інші дослідники продовжать пошук відповідей на ще великий список запитань, що залишається..." трохи далі вказано: "Цікавих матеріалів багато і ми зараз працюємо над четвертою, останньою книгою в нашій роботі над цією темою". Щось все ж тут не стикується.

А з висвітленого в розділі "Замість епілогу" наведемо в оригіналі деякі найбільш суттєві висновки, які, звичайно, є для більшості шанувальників і фахівців футболу досить несподіваними:

"...У неосяжній череді подій і фактів цієї війни ми виділили невеличку їх частку, до якої були причетні київські футболісти-динамівці, спортсмени різних видів спорту, люди різних професій – цивільних і військових. **Всі вони стали учасниками операції радянських спецслужб, яку сміливо можна назвати "смертельною грою".**

...було встановлено, що зі складу команди "Динамо" Київ 1941 року з тридцяти гравців двадцять двоє брали участь в операціях радянських спецслужб, п'ятеро перебували на фронті: в лавах Червоної армії (двоє) та Війська Польського (троє); і лише двоє були евакуйовані в глибокий тил країни (Габер А. та Горинштейн А.)...

Окрім того, 17 динамівців, які грали за "Динамо" (Київ) в різні роки, брали участь в операціях радянських спецслужб: Коротких М.Б., Гончаренко М.М., Тимофеев Г.М., Прановеров В., Путистін М.Ф., Тютчев Ф.І., Ткаченко О., Чернега Ю., Сотник, Денисов М., Волін М.І., Табачковський, Шацький, Дорохов О.А., Жорданія А.Д., Свиридовський М., Сухарев В....

...Підведемо ризику: активну участь у боротьбі з фашизмом в роки Великої Вітчизняної Війни брали 44 футболісти, які в різні довоєнні роки грали за київське "Динамо". З них 27 – перебували на окупованій німцями території.

Цієї інформації цілком достатньо для того, щоб дії динамівців у період з 1941 по 1943 роки кваліфікувати як задалегідь організовану участь в операціях радянських спецслужб та спростувати всі негативні оцінки їх діяльності в окупованому Києві.

Факти свідчать: у роки війни використання радянськими спецслужбами спортсменів, в першу чергу футболістів, у військових цілях набуло значних масштабів. В основному це стосується членів Всесоюзного Спортивного Товариства "Динамо", підпорядкованого НКВС...

... Через рік, у 2010 році, ми будемо відмічати 65-ту річницю Перемоги. Було б вчасно і доцільно встановити справедливість, нагородивши футболістів київського "Динамо" державними нагородами Незалежної України".

До речі, Г.О.Омельченко з проханням такого нагородження звертався 9.04.2009 р. до Президента України В.А.Ющенка, Голови Служби безпеки України В.О.Наливайченка та Міністра внутрішніх справ Ю.В.Луценка. Відповіді надійшли від СБУ та МВС з майже однаковим змістом. СБУ відповіло що йому потрібно опрацювати це питання, а МВС – що потрібно вивчити необхідні архівні матеріали. Звісно, якщо дійсно є документи про те, що конкретні київські динамівці були залишені в Києві з завданням проведення розвідувальних дій та диверсій, то тих, хто загинув під час виконання цих доручень, потрібно обов'язково нагородити.

І ще одне принципове питання. У третьому томі проведено ще й аналіз творів про "матч смерті", у яких вченими були виявлені відверті помилки і недоведені факти та події, що містяться в цих творах, а саме: київського журналіста Г.Кузьміна, З.Трубакова з Ізраїлю, колишнього "дисидента" А.Кузнецова, журналіста та телекоментатора В.Щербачова, навіть заступника СБУ України, генерал-лейтенанта В.І.Пристайко та нарешті й автора статей до українського журналу "Футбол" Євгена Панкратова, в тому числі й редактора цього журналу Артема Франкова, Особливо багато "принципових" помилок приписується статті Є.Панкратова "Матч життя", надрукованій у додатку до цього журналу "Совершенно секретно" №4 (квітень 2009 р.). Крім того, що ця стаття представлена, як вкрай не професійна, вона ще й визнається замовленою ні ким іншим, як Москвою, напередодні 9 травня 2009 року. "Старі байки", "вигадки"... це ще не все, як оцінений цей твір. Всіх, хто має відношення до цієї статті, як "літературних кілерів", науковці вимагають обов'язково покарати судовою владою за моральний зиск. От так, і ніяк не інакше. Цікаво, як відреагує на це редакція "Футболу"! Почекаємо.

А поки що все ж більш серйозно потрібно вивчити ці три томи досліджень нашої науки і, можете бути впевнені, на цьому цю тему зарано закривати. Правда повинна перемогти.

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник – **Анатолій Коломієць**

Під редактуванням **Володимира Баняса**

з газети "Український футбол" №176 від 26 листопада 2009 року

Українські футболісти в референдумах з визначення найкращих футболістів УРСР (у 1960-1991 рр.)

Ми вже надали шанувальникам футболу інформацію щодо визначення найкращих футболістів СРСР у референдумах, які були запроваджені у 1960-1991 роках. Зараз прийшов час зробити це ж саме щодо подібних референдумів з визначення найкращого або найкращих футболістів УРСР у ці роки.

Найперший повноцінний референдум було проведено 1968 року київською газетою "Комсомольское знамя", а вже з наступного року такі плебісцити почала проводити щорічно

газета "Молодь України". Цією газетою референдуми проводилися аж до 1990 року включно, а з 1991 року, при виникненні у її надрах "Українського футболу", передала тоді нашому часопису право проведення цих референдумів особисто.

Але згідно аналізу оцінювання українських футболістів, зробленому В.Банясом у нашій газеті цього року ("УФ" №38 за 18.03.2009 р.), було зроблено висновок, що все ж роком народження призу найкращому футболісту УРСР є 1960 рік, коли "Спортивна газета" розпочала проводити щорічно визначення найкращого спортсмена України. Звісно, в списках претендентів на це звання були й футболісти, перелік яких і був наведений за 1960-67 роки. Тому зовсім неважко було встановити, кого ж в УРСР вважали найкращим футболістом року, а хто займав і нижчі місця при опитуванні.

Наводити ще раз ці списки мабуть не варто. Також немає сенсу й переліковувати усіх гравців, хто входив до списків у кожному повноцінному референдумі з 1968 року, тим більше, що прийде час і результати референдумів 1968-91 років неодмінно будуть опубліковані на шпальтах нашої газети в повному обсязі. Залишається лише звести усіх 87 гравців, хто входив до першої десятки, коли вона визначалася (таким же чином, як до таблиці референдумів у СРСР), у єдину таблицю, аналогічну тієї, яку ми наводили і щодо "33-х найкращих":

№ №	Прізвище, ім'я	Команди	Роки	№ 1	№ 2	№ 3	Вх. у 10	Усього
1	Блохін Олег	"Динамо" Київ	1972-87	9	1	3	3	16
2	Серебряников Віктор	"Динамо" Київ	1960-69	1		2	7	10
3	Мунтян Володимир	"Динамо" Київ	1967-74	1	3		4	8
4	Безсонов Володимир	"Динамо" Київ	1977-78,80-82,85,89	1	2		4	7
5	Протасов Олег	"Дніпро" Дн-к, "Динамо" Київ	1983-85,87-90		2	1	4	7
6	Буряк Леонід	"Динамо" Київ	1974,76-77,80-82		3	1	2	6
7	Бишовець Анатолій	"Динамо" Київ	1966-71		2		4	6
8	Сосніхін Вадим	"Динамо" Київ	1965,68-72			1	5	6
9	Дем'яненко Анатолій	"Динамо" Київ	1981-83,85,88	2		2	1	5
10	Литовченко Геннадій	"Дніпро" Дн-к, "Динамо" Київ	1983-84,87,89-90	1	1		3	5
11	Хмельницький Віталій	"Шахтар" Д, "Динамо" К	1964-65,68-70	1			4	5
12	Сабо Йозеф	"Динамо" К, "Зоря" Луганськ	1965-68,70		1	2	2	5
13	Заваров Олександр	"Динамо" Київ	1985-88	1	1	1	1	4
14	Рудаков Євген	"Динамо" Київ	1969,71-72,74	1	1	1	1	4
15	Біба Андрій	"Динамо" Київ	1962,64,66,69	1	1		2	4
16	Канєвський Віктор	"Динамо" Київ	1960-61,63-64		3	1		4
17	Онищенко Володимир	"Зоря" Луганськ	1972-75		2		2	4
18	Колотов Віктор	"Динамо" Київ	1971-72,74-75		1	1	2	4
19	Веремєєв Володимир	"Динамо" Київ	1974-75,77,81			2	2	4
20	Коньков Анатолій	"Динамо" Київ	1974-75,77,79			1	3	4
21	Лобановський Валерій	"Динамо" Київ	1960,62-63	2	1			3
22	Михайличенко Олексій	"Динамо" Київ	1987-88,90	2			1	3
23	Турянчик Василь	"Динамо" Київ	1962,67-68	2			1	3
24	Банников Віктор	"Динамо" Київ	1964,67	1	1	1		3
25	Дегтярьов Юрій	"Шахтар" Донецьк	1968,77-78		1	2		3
26	Базилевич Олег	"Динамо" Київ	1960-61,63			1	2	3
27	Головко Микола	"Шахтар" Донецьк	1961-63				3	3
28	Кульчицький Ігор	"Карпати" Львів	1969-71				3	3
29	Старухін Віталій	"Шахтар" Донецьк	1978-79	1			1	2
30	Юран Сергій	"Динамо" Київ	1990-91	1	1			2
31	Грачов Віктор	"Шахтар" Донецьк	1983-84		1		1	2
32	Кузнєцов Олег	"Динамо" Київ	1988,90		1		1	2
33	Балтача Сергій	"Динамо" Київ	1982-83			1	1	2
34	Габовда Янош	"Карпати" Львів	1969-70			1	1	2
35	Кудрицький Микола	"Дніпро" Дніпропетровськ	1989-90			1	1	2
36	Баль Андрій	"Динамо" Київ	1982-83				2	2
37	Круликовський Сергій	"Динамо" Київ	1968-69				2	2
38	Лещук В'ячеслав	"Чорноморець" Одеса	1974,77				2	2
39	Медвідь Федір	"Динамо" Київ	1966-67				2	2
40	Поркуян Валерій	"Динамо" К, "Чорноморець" О	1966,70				2	2
41	Пузач Анатолій	"Динамо" Київ	1968,72				2	2

42	Рац Василь	“Динамо” Київ	1986,88				2	2
43	Романюк Віктор	“Дніпро” Дніпропетровськ	1971-72				2	2
44	Семенов В'ячеслав	“Зоря” Луганськ	1971-72				2	2
45	Соколовський Михайло	"Шахтар" Донецьк	1982-83				2	2
46	Чанов Віктор	“Динамо” Київ	1982,90				2	2
47	Войнов Юрій	“Динамо” Київ	1960	1				1
48	Макаров Олег	“Динамо” Київ	1961	1				1
49	Таран Олег	"Дніпро" Дніпропетровськ	1983	1				1
50	Беланов Ігор	“Динамо” Київ	1986		1			1
51	Юрчишин Степан	“Карпати” Львів	1979		1			1
52	Данилюк Володимир	“Карпати” Львів	1976			1		1
53	Москаленко Василь	“Чорноморець” Одеса	1964			1		1
54	Шахов Євген	"Дніпро" Дніпропетровськ	1988			1		1
55	Шепель Анатолій	“Чорноморець” Одеса	1973			1		1
56	Бережний Олександр	“Динамо” Київ	1977				1	1
57	Вишневський Іван	"Дніпро" Дніпропетровськ	1988				1	1
58	Гецько Іван	“Чорноморець” Одеса	1990				1	1
59	Горячев Юрій	“Чорноморець” Одеса	1980				1	1
60	Грещак Богдан	“Карпати” Львів	1971				1	1
61	Євтушенко Вадим	“Динамо” Київ	1982				1	1
62	Єлінскас Валентин	"Шахтар" Донецьк	1983				1	1
63	Журавльов Олександр	“Зоря” Луганськ	1972				1	1
64	Звягінцев Віктор	"Шахтар" Донецьк	1975				1	1
65	Канчельскіс Андрій	"Шахтар" Донецьк	1991				1	1
66	Кондратьєв Георгій	“Чорноморець” Одеса	1989				1	1
67	Кутєпов Ігор	“Динамо” Київ	1991				1	1
68	Латиш Микола	"Шахтар" Донецьк	1978				1	1
69	Лютій Володимир	"Дніпро" Дніпропетровськ	1988				1	1
70	Макаров Володимир	“Чорноморець” Одеса	1974				1	1
71	Никифоров Юрій	“Чорноморець” Одеса	1991				1	1
72	Плоскіна Володимир	“Чорноморець” Одеса	1984				1	1
73	Роменський Юрій	“Динамо” Київ	1980				1	1
74	Сальков Володимир	"Шахтар" Донецьк	1961				1	1
75	Слободян Петро	“Динамо” Київ	1976				1	1
76	Тарасов Юрій	“Металіст” Харків	1988				1	1
77	Ткаченко Олександр	“Зоря” Луганськ	1970				1	1
78	Трошкін Володимир	“Динамо” Київ	1974				1	1
79	Фоменко Михайло	“Динамо” Київ	1973				1	1
80	Хлус Віктор	“Динамо” Київ	1982				1	1
81	Цимбалар Ілля	“Чорноморець” Одеса	1991				1	1
82	Чорба Федір	“Карпати” Львів	1976				1	1
83	Шаран Володимир	“Динамо” Київ	1991				1	1
84	Щербаков Сергій	"Шахтар" Донецьк	1991				1	1
85	Шподарунок Роман	“Металіст” Харків	1971				1	1
86	Юрковський Віктор	“Динамо” Київ	1978				1	1
87	Яковенко Павло	“Динамо” Київ	1986				1	1

Українські футболісти – учасники розіграшів Кубка сезону СРСР у період 1977-88 рр.

Розповідь про українських футболістів, які стали призерами найбільш значних футбольних турнірів, що були запроваджені в СРСР з 1960 по 1991 рік, ми розпочнемо з турніру найбільш високого рангу – розіграшу призу у матчах між чемпіоном і володарем Кубка СРСР, який мав назву Кубка сезону. І хоча він проводився, нажаль, не регулярно й усього у 1977-88 роках, але все ж важив не менше ніж подібні розіграші в інших провідних футбольних країнах світу.

Спочатку наведемо інформації про склади українських команд, які володіли цим Суперкубком:

1980 р. – "Динамо" Київ: Ю.Роменський, А.Коньков, С.Балтача, А.Баль, В.Безсонов, В.Лозинський, Л.Буряк, А.Дем'яненко, О.Хапсаліс, В.Євтушенко, О.Бойко, В.Веремєєв, С.Юрчишин, О.Блохін.

1983 р. – "Шахтар" Донецьк: В.Єлінскас, С.Покидін, О.Сопко, А.Раденко, В.Гошкодеря, В.Рудаков, О.Штурлак, М.Соколовський, С.Морозов, І.Василюк, С.Попович, С.Кравченко, В.Пархоменко, О.Смолянинов, І.Петров, В.Грачов.

1985 р. – "Динамо" Київ: Віктор Чанов, І.Яремчук, С.Балгача, О.Кузнецов, А.Дем'яненко, В.Рац, П.Яковенко, А.Баль, В.Безсонов, О.Заваров, І.Беланов, В.Євтушенко, О.Блохін, О.Щербаков.

1986 р. – "Динамо" Київ – Віктор Чанов, В.Безсонов, С.Балгача, О.Кузнецов, А.Дем'яненко, В.Рац, О.Михайличенко, А.Баль, П.Яковенко, В.Євсєєв, В.Євтушенко, І.Беланов, О.Блохін.

1988 р. – "Дніпро" Дніпропетровськ – В.Городов, В.Герашенко, А.Сидельников, С.Пучков, О.Сорокалет, М.Кудрицький, Е.Сон, В.Багмут, Є.Яровенко, А.Шох, О.Червоний, В.Лютий, Є.Шахов.

Також володарем Кубка сезону 1977 року у складі московського "Динамо" був український футболіст – воротар **В.Пільгуй**.

Учасниками розіграшу Кубка сезону були:

1977 р. – "Динамо" Київ: В.Юрковський, А.Коньков, О.Бережний, М.Фоменко, С.Решко, В.Онищенко, В.Лозинський, Л.Буряк, В.Безсонов, В.Колотов, В.Веремєєв, С.Кузнецов, О.Блохін.

1980 р. – "Шахтар" Донецьк: Віктор Чанов, О.Варнавський, В.Горбунов, В.Кондратов, О.Сопко, В.Рудаков, С.Кравченко, В.Роговський, М.Соколовський, В.Старухін, В.Гошкодеря, Ю.Бондаренко, В.Грачов.

1983 р. – "Дніпро" Дніпропетровськ: С.Краковський, С.Башкіров, І.Вишневський, С.Пучков, О.Лисенко, А.Ділай, П.Чилібі, В.Кузнецов, Г.Литовченко, В.Багмут, О.Серебрянський, А.Назаренко, О.Протасов, В.Лютий, М.Федоренко.

1985 р. – "Шахтар" Донецьк: С.Золотницький, В.Гаврилов, О.Варнавський, О.Сопко, В.Гошкодеря, В.Пархоменко, В.Рудаков, С.Ященко, С.Морозов, М.Соколовський, С.Кравченко, Ю.Гуляєв, О.Смолянинов, В.Грачов.

1988 р. – "Металіст" Харків: І.Кутєпов, Р.Колоколов, М.Романчук, В.Сусло, Б.Деркач, В.Яловський, О.Баранов, С.Ралюченко, О.Іванов, О.Назаренко, О.Меншиков, Г.Аджоєв, О.Єсіпов, Ю.Тарасов.

Також учасниками розіграшу 1986 року були у складі московського "Торпедо" українські футболісти – **О.Полукарів** і **С.Шавло**.

Залишається тільки звести їх усіх до однієї таблиці, але, звичайно, без тих, хто лише по одному разу приймав участь у цьому розіграші й успіхів не добився:

№№	Прізвище, ім'я	Команди	Роки	Кубок сезону		Усього
				в	уч	
1	Безсонов Володимир	"Динамо" Київ	1977,80,85,86	3	1	4
2	Блохін Олег	"Динамо" Київ	1977,80,85,86	3	1	4
3	Балгача Сергій	"Динамо" Київ	1980,85,86	3		3
4	Баль Андрій	"Динамо" Київ	1980,85,86	3		3
5	Дем'яненко Анатолій	"Динамо" Київ	1980,85,86	3		3
6	Євтушенко Вадим	"Динамо" Київ	1980,85,86	3		3
7	Чанов Віктор	"Шахтар"Д, "Динамо" Київ	1980,1985,86	2	1	3
8	Гошкодеря Валерій	"Шахтар" Донецьк	1980,83,85	1	2	3
9	Грачов Віктор	"Шахтар" Донецьк	1980,83,85	1	2	3
10	Кравченко Сергій	"Шахтар" Донецьк	1980,83,85	1	2	3
11	Рудаков Валерій	"Шахтар" Донецьк	1980,83,85	1	2	3
12	Соколовський Михайло	"Шахтар" Донецьк	1980,83,85	1	2	3
13	Сопко Олександр	"Шахтар" Донецьк	1980,83,85	1	2	3
14	Беланов Ігор	"Динамо" Київ	1985,86	2		2
15	Кузнецов Олег	"Динамо" Київ	1985,86	2		2
16	Рац Василь	"Динамо" Київ	1985,86	2		2
17	Яковенко Павло	"Динамо" Київ	1985,86	2		2
18	Багмут Володимир	"Дніпро" Дніпропетровськ	1983,88	1	1	2

19	Буряк Леонід	“Динамо” Київ	1977,80	1	1	2
20	Веремєєв Володимир	“Динамо” Київ	1977,80	1	1	2
21	Коньков Анатолій	“Динамо” Київ	1977,80	1	1	2
22	Лозинський Володимир	“Динамо” Київ	1977,80	1	1	2
23	Лютий Володимир	"Дніпро" Дніпропетровськ	1983,88	1	1	2
24	Морозов Сергій	“Шахтар” Донецьк	1983,85	1	1	2
25	Пархоменко Володимир	“Шахтар” Донецьк	1983,85	1	1	2
26	Пучков Сергій	"Дніпро" Дніпропетровськ	1983,88	1	1	2
27	Смолянинов Олег	“Шахтар” Донецьк	1983,85	1	1	2
28	Варнавський Олексій	“Шахтар” Донецьк	1980,85		2	2
29	Бойко Олександр	“Динамо” Київ	1980	1		1
30	Василюк Ігор	“Шахтар” Донецьк	1983	1		1
31	Геращенко Володимир	"Дніпро" Дніпропетровськ	1988	1		1
32	Євсєєв Василь	“Динамо” Київ	1986	1		1
33	Єлінскас Валентин	“Шахтар” Донецьк	1983	1		1
34	Заваров Олександр	“Динамо” Київ	1985	1		1
35	Кудрицький Микола	"Дніпро" Дніпропетровськ	1988	1		1
36	Михайличенко Олексій	“Динамо” Київ	1986	1		1
37	Петров Ігор	“Шахтар” Донецьк	1983	1		1
38	Пільгуй Володимир	"Динамо" Москва	1977	1		1
39	Покидін Сергій	“Шахтар” Донецьк	1983	1		1
40	Попович Сергій	“Шахтар” Донецьк	1983	1		1
41	Раденко Анатолій	“Шахтар” Донецьк	1983	1		1
42	Роменський Юрій	“Динамо” Київ	1980	1		1
43	Сидельников Андрій	"Дніпро" Дніпропетровськ	1988	1		1
44	Сорокалет Олександр	"Дніпро" Дніпропетровськ	1988	1		1
45	Червоний Олександр	"Дніпро" Дніпропетровськ	1988	1		1
46	Шахов Євген	"Дніпро" Дніпропетровськ	1988	1		1
47	Штурлак Олександр	“Шахтар” Донецьк	1983	1		1
48	Щербаков Олександр	“Динамо” Київ	1985	1		1
49	Юрчишин Степан	“Динамо” Київ	1980	1		1
50	Яремчук Іван	“Динамо” Київ	1985	1		1
51	Яровенко Євген	"Дніпро" Дніпропетровськ	1988	1		1

Оголошення

Продовжуємо друкувати оголошення шанувальників футболу:

Костогриз Ігор Олександрович, 39631, Полтавська обл, м.Кременчук, вул. Мира 23

кв. 48, тел. 066-284-39-82 Е-mail: csisa@mail.ru.

Пропоную свою нову книгу: І.А.Костогриз "Аматорський футбол - 2009" (52стр, Кременчук, 2009г) - протоколи, стенограми та ін. по чемпіонату і Кубку України в 2009 р. серед аматорських команд. Ціна - 30 грн.

Коломієць Анатолій Федорович, 03110, м.Київ, а/с 48, тел. 044-275-39-44 Е-mail: olisf@kolomiets.kiev.ua. Маю можливість

допомогти бажаючим придбати відсутні у них номери нашого "Клубу шанувальників футболу".

Усі бажаючі стати членами ОЛІСФ, а також футболісти, які мріють знайти друзів для спілкування з питань футболу та щось можуть запропонувати своїм колегам по захопленню або розшукують якісь матеріали для своїх колекцій, повинні написати листа на адресу: 03110, Київ-110, а/с 48. Коломієць Анатолію Федоровичу або за Е-mail: olisf@kolomiets.kiev.ua. У вашому листі надайте відомості про себе (П.І.Б., адреса, дата народження, предмет захоплення чи колекціонування), а також невеликий текст вашої об'яви, яку б ви хотіли опублікувати на сторінках нашої газети. Ніяких членських внесків, ніякої сплати за публікацію оголошення. Все безкоштовно. Усі без винятку адреси та об'яви будуть надруковані у розділі нашої газети

Каталог друкованих видань з футболу незалежної України

В минулих номерах нашого "Клубу" ми надали шанувальникам футболу повну інформацію (яку ми на цей час маємо) щодо друкованих видань з футболу (книг, брошур, буклетів, календарів-довідників і періодичних видань – газет та журналів), які побачили світло до 1992 року, тобто до отримання Україною незалежності. А вже з цього номеру ми потроху будемо рухатися далі і публікувати цю інформацію щодо видань, надрукованих з 1992 року – за часів вже незалежної України. Отже зараз надаємо такий перелік за 1992 рік.

Одразу висловлюємо велике прохання до усіх кого цікавлять ці видання щодо внесення поправок та доповнень до цього списку, якщо ви маєте якісь інші матеріали у ваших зібраннях. Це, звісно, допоможе нам створити повноцінний каталог усіх без виключення друкованих видань з футболу України. До речі, до цього каталогу не входять такі друковані видання, як програмки футбольних матчів, афіші на матчі, білети, запрошення, прес-листи тощо, бо це окрема, значна за обсягом інформація, яка потребує освітлення напевно все ж відповідно до переліку самих матчів, і їй потрібно приділяти окреме місце. Щодо карток та листівок, то про поштові їх видання, як і про марки та конверти ми вже розпочали розповідь і маємо надію, що прийде час і ми продовжимо її теж.

1. Друковані видання 1992 року.

Книги:

1. **Руководство-справочник Федерации футбола Украины.** Київ (надруковано у Донецьку – "Донеччина"). 1992 р., тир. 5 000, 80 стор. (ф. 11x18), рос.м. (службовий довідник номерів телефонів і адрес структурних одиниць ФФУ).

2. Боденчук В.І., Бондар Ю.В., Нартовський Б.А. **Золотий м'яч – зіркам футболу.** Художньо-документальне видання. Київ. УАФР. 1992 р., тир. 50 000, 80 стор. з іл. (ф. 15x16), укр.м. (розповідь про визначення найкращого футболіста Європи, зокрема Л.Яшина, О.Блохіна та І.Беланова, карикатури).

3. **Футбол України.** История, достижения, звезды, все о чемпионате–92. Київ. "Ал'янс Прес-ЛТД". 1992 р. Творч. кол. І.Заседа та ін., тир. 65 000, 168 стор. і 32 стор. іл. (ф. 12x20), рос.м. (розповідь про футбол в Україні, її "зірок" і 1-й чемпіонат).

4. **Футбол. Клуби України. 1-й чемпіонат України.** Вип.1. Довідкове видання. Житомир. КВО газети "Житомирський вісник". 1992 р. Упор. В.Казидуб, В.Киричанський, 72 стор. з іл. (ф. 14x21), укр.м. (розповідь про всі клуби України, календар 1-го чемпіонату, статистика).

5. Скоцень О. **Львівський "батьр" у київському "Динамо"** (Б-чка "Молоді України"). Київ. 1992 р., тир. 50 000, 224 стор. (ф. 12x20), укр.м. (скорочений витяг з книги О.Скоценя. З футболем у світ. Торонто – Канада. "Спомини". 1985 р.).

6. **Футбольний клуб "Динамо" Київ.** Фотоальбом. Київ (надр. у м.Лейбніц – Австрія, "Кайзердрук"). 1992 р., 84 стор. з кольор. іл. (ф. 21x30), укр., рос., англ. і нім. м. (фоторозповідь про кращий клуб України).

7. Ласков М.Р. **Футбол, как первая любовь.** Повесть-версия о Г.Жиздике. Лит.-худож. издание. Дніпропетровськ. "Пороги". 1992 р., тир. 3 000, 60 стор. (ф. 14x20), рос.м. (розповідь про відомого українського тренера).

8. **Регламент чемпионатов и первенств Украины по футболу на 1992-93 и 1993-94 гг.** Київ. ФФУ. 1992 р., тир. 2 000, 50 стор. (ф. 14x20), рос.м. (службове видання: регламент, положення, склади ліг, вимоги, статус).

Допоміжні видання:

1. **1936-91. История и статистика.** Часть последняя (б-чка "Действия"). Уфа (Росія). 1992 р. Упор. В.Колос, тир. 4 000, 128 стор. (ф. 14x21), рос.м. (статистика чемпіонату СРСР 1991 р.).

Брошури:

1. **Клубы Украины. 1-й чемпионат Украины** (цифры, события, факты). Вып.2. Справочное издание. Житомир. КЮ газети "Житомирський вісник". 1992 р. Упор. В.Казидуб, тир. 2 000, 32 стор. з іл. (ф. 14x20), рос.м. (підсумки всіх клубів за 1-й чемпіонат України).

2. Коломієць А.Ф. **Бюллетень футболофіла**. Вып. 3-4. (Все о футболе: книги, буклеты и др.). Київ. Секція футболофілів Київського клубу колекціонерів (надр. у м.Речиця – Білорусь), 1992 р., тир. 2 000, 32 стор. з іл. (ф. 14x20), рос.м. (для футболофілів).

3. **Футбольный клуб "Шахтер" Донецк**. Донецьк (надр. у Дніпропетровську – РА "Магеллан"), 1992 р., 8 стор. з кольор. іл., (ф. 22x30), рос. і англ. м. (проспект про ФК "Шахтар" Донецьк).

4. **Історія калуського футболу**. Калуш Івано-Франківської обл. "Калуське віче", 1992 р., 26 стор. з іл. (ф. 14x20), укр.м. (історія, календар-довідник на сезон 1992/93 рр.).

Буклети:

1. Дейчаківський І. **Історія ямницького футболу 1922-92 рр.** Ямниця Івано-Франківської обл. Спецвипуск газети "Ямниця" – додаток до газети "Вперед", 1992 р., тир. 1 000, 16 стор.

2. **Історія братковецького футболу**. Івано-Франківськ. Спецвипуск №9 газети "Наша справа", 1992 р. Упор. Я.Логін, І.Олексін, тир. 1 500, 16 стор. з іл. (ф. 15x21), укр.м. (історія команди "Колос" з с.Братківці з 1957 р.).

3. **Футбольний клуб "Динамо" Київ**. Київ. КФДР, 1992 р., 6 (4+2) стор. (ф. 21x10), укр. м. (для листів, адреси і номери телефонів клубу).

4. Громадченко Ю.С. **Місцевий Пеле**. Нарис (б-чка вісника "Наш край", спортивна серія №113(10). Дубно Рівненської обл. "Просвіта". 1992 р., тир. 998, 10 стор. з іл. (ф. 9x20), укр.м. (розповідь про спортивний шлях Л.Молчановського – гравця і тренера).

5. **9-й чемпіонат Європи по футболу**. Київ. ПФ "Компас", 1992 р., 8 стор. з кольор. іл. (ф. 10x21), рос. м. (інтерв'ю з А.Бишовцем і М.Платіні, календар).

6. **Футбольний лист. Вып.1**. Луганськ. Клуб уболівальників ФК "Зоря", 1992 р. Упор. І.Литвинчук, П.Шеведін, П.Піскун, 1 лист з іл. (ф. 26x37), рос. м. (щось подібне до стінної газети КЛФ Луганська).

7. **"Сурож" Судак. Чемпіонат Крима**. Судак (Крим). 1992 р., 4 стор. (ф. 15x22), рос. м. (виготовлений ксерокопіюванням на кольорових заготовках до програм "Таврії" Сімферополь з заклеюванням непотрібного – розповідь про команду).

Довідники-календарі:

Перший чемпіонат України 1992 року

Книги:

1. **Футбол-92**. Справочник-календарь. Донецьк. Газета "Матч" – вид. "Донеччина". 1992 р. Упор. М.Левицький та ін., тир. 50 000, 96 стор. з іл. (ф.13x20), рос.м.

2. **Футбол-92**. ФК "Волинь". Довідник-календар. Луцьк. 1992 р. Упор. С.Грудняк, М.Затовканюк, тир. 10 000, 64 стор. з іл. (ф.14x20), укр.м.

3. **"Буковина" Чернівці - 1992**. Календарь-справочник. Чернівці. 1992 р. Упор. В.Коржевський, тир. 3 000, 76 стор. з іл. (ф.14x20), рос.м.

4. **"Нефтяник" Ахтырка - 92**. Календарь-справочник. Охтирка Сумської обл. Чернівці. КЛФ. 1992 р. Упор. В.Беленецький, В.Чернець, тир. 1 500, 50 стор. (ф.14x20), рос.м.

5. **Футбол - 92. 1-й национальный чемпионат Украины. 1 лига, 1 подгруппа. СКА Киев**. Календарь-справочник. Київ. ККВО. 1992 р. Упор. В.Калиніченко, 56 стор. (ф.14x20), рос.м.

6. **Футбол. "Кривбасс"-92**. Календарь-справочник. Кривий Ріг Дніпропетровської обл. 1992 р. Відп. Є.Алакін, тир. 5 000, 56 стор. з іл. (ф.14x20), рос.м.

7. **Футбол-92. ФК "Автомобилист"**. Справочник-календарь. Суми. МКІП "Мрія". 1992 р. Упор. В.Жилін, тир. 7 000, 96 стор. з іл. (ф.14x20), рос.м.

8. **"Вагоностроитель"-92 ФК "Стахановец"**. Календарь-справочник. Стаханов Луганської обл. (надр. у Луганську, РВБОУД). 1992 р. Упор. І.Захарченко та ін., тир. 3 000, 100 стор. з іл. (ф.14x20), рос.м.

9. **"Химик"-92. Северодонецкий ФК "Химик"**. Футбольный справочник-календарь. Северодонецьк Луганської обл. 1992 р. Упор. А.Корнеєв, тир. 1 000, 66 стор. (ф.15x20), рос.м.

10. **"Сталь"-92. 1 лига**. Календарь-справочник 1-го независимого чемпионата Украины. Алчевськ Луганської обл. 1992 р. Упор. В.Давиденко, тир. 500, 60 стор. (ф.14x20), рос.м.

Брошури:

1. **Футбол. Весна - 92. Чемпионат Украины. ФК "Нива" Винница.** Календарь-справочник. Вінниця. Ст. "Локомотив". 1992 р. Упор. Ю.Михалюк та ін., тир. 250, 32 стор. (ф.14x19), рос.м.

2. **Футбол - 92. 1-й национальный чемпионат Украины. ФК "Полесье".** Календарь-справочник. Житомир. ВЖО ОСЖУ. 1992 р. Упор. В.Киричанський, В.Казидуб, тир. 3 300, 32 стор. з іл. (ф.14x20), рос.м.

3. **Футбол - 92. 1-й независимый чемпионат Украины ("Колос" Никополь).** Календарь-справочник. Нікополь Дніпропетровської обл. (надр. у Дніпропетровську, "Пороги"). 1992 р. Упор. А.Фролов, тир. 7 000, 44 стор. (ф.14x20), рос.м.

4. **ФК "Шахтер". Чемпионат области по футболу. Высшая лига.** Свердловськ Луганської обл. АТ "Прогрес". 1992 р. Упор. В.Каменський, 16 стор. з іл. (ф.14x20), рос.м.

5. **Футбол - 92. 1-й чемпионат Украины. 1 лига, 2 группа. "Вагоностроитель".** Стаханов Луганської обл. 1992 р. Упор. Е.Походенко, 6 стор. з іл. (ф.14x20), рос.м. (виготовлений ксерокопіюванням, відомий також з іншим малюнком на обкладинці).

Буклети:

1. **1-й чемпіонат України з футболу – весна 1992 р.** Календар змагань. Таблиця розіграшу. Рекл.-інформ. додаток до журналу "Старт". Київ. "Молодь". 1992 р. Відп. А.Чалий, тир. 100 000, 4 стор. з кольор. іл. (ф.21x29), укр.м.

2. **Футбол – 92. Національний чемпіонат України.** Календар ігор (6 березня – 25 червня). Львів. Ст. "Україна". 1992 р. Відп. Ю.Михалюк, І.Яремко, тир. 3 000, 8 стор. з іл. (ф.11x30), укр.м.

3. **Футбол – 92. ФК "Металлист".** Харків. 1992 р. Упор. Ю.Ландер, тир. 5 000, 8 стор. з іл. (ф.15x21), рос.м.

4. **От футбольной Украины до футбольной Европы.** Календарь-справочник. Луганськ. 1992 р., 6 стор. з кольор. іл. (ф.14x20), рос.м.

5. **Футбол – 92. 1-й национальный чемпионат Украины. Отборочный турнир среди команд КФК Луганской обл.** Ровеньки Луганської обл. 1992 р. Упор. М.Чередниченко, 8 стор. (ф.11x30), рос.м.

Другий чемпіонат України 1992/93 рр. (перше коло)

Книги:

11. **Футбол-92/93. ФК "Карпати" Львів.** Довідник-календар. Львів. "Вільна Україна". 1992 р. Упор. Ю.Михалюк та ін., тир. 1 000, 80 стор. з іл. (ф.14x20), укр.м.

12. **Український футбол – 1992-1993 рр.** Довідник-календар. Полтава. 1992 р. Упор. А.Ломов, І.Черчатий, тир. 20 000, 112 стор. (ф.14x20), укр.м.

Брошури:

6. **Футбол-92.** Календар-довідник. Кременчук Полтавської обл. Ред. Газети "Вісник Кременчука". 1992 р. Упор. О.Волочай, А.Гаркуша, В.Дубовий, тир. 8 000, 40 стор. з іл. (ф.14x20), укр.м.

7. **Футбол – 92. ФК "Шахтер" Горловка.** Календарь игр. Горлівка Донецької обл. 1992 р. Упор. М.Антусов, тир. 500, 32 стор. (ф.14x21), рос.м.

8. **ВС "Орияна" Киев. 2 лига. 2-й чемпионат Украины 1992-93 гг.** Программа сезона. Київ. Ст. СКА. 1992 р. Упор. В.Калиніченко, тир. 500, 12 стор. (ф.14x21), рос.м.

9. **Футбол. Чемпіонат України 1992-93 рр. 2 ліга. ФК "Явір".** Краснопілля Сумської обл. Ст. "Колос". 1992 р., тир. 1 000, 8 стор. (ф.15x21), укр.м.

10. **Чемпіонат України з футболу. Вища, перша і друга ліги. Осінь-92 – весна-93.** Календар. Дрогобич Львівської обл. 1992 р., тир. 2 000, 24 стор. (ф.10x14), укр.м.

Буклети:

6. **Футбол – 92/93. Чемпіонат України. ФК "Карпати" Львів. Вища ліга (перше коло).** Календар матчів. Львів. 1992 р. Упор. Ю.Михалюк, Ю.Назаркевич, тир. 1 000, 8 стор. з іл. (ф.15x22), укр.м.

7. **"Зірка" Кіровоград у другій лізі. Підсумки 1-го чемпіонату України 1992 р. (весна).** Кіровоград. Ст. СК "Зірка". 1992 р. Упор. М.Ковальов, А.Перевозник, тир. 25 000, 6 стор. (ф.11x20), укр.м.

8. **Чемпіонат України серед команд КФК. 3 зона. 1 коло.** Календар ігор. Турнірна таблиця. Лубни Полтавської обл. 1992 р. Упор. Ю.Климченко, О.Печора, 6 стор. (ф.15x20), укр.м.

9. **1-й національний чемпіонат України. Перва ліга. Ітоги и статистические данные по выступлению команды "Химик".** Северодонецьк Луганської обл. КЛФ. 1992 р. Упор. Є.Полішевський, В.Войцеховський, тир. 100, 6 стор. (ф.15x20), рос.м. – розмножено на принтері.

10. **Програма до матчів на першість Черкаської обл. з футболу. 1 група ("Колос").** Роднікове Черкаської обл. СВКГВ "Нива". 1992 р., 4 стор. (ф.15x20), укр.м. – розмножено на ксероксі.

Газети:

1. **Футбольное обозрение** (газета обласної федерації футболу). Луганськ. Виходила з вересня 1992 р. по 1996 р. Усього 29 номерів, тир. 7 000 – 5 000, 4-16 стор. (ф.13x41,20x30), рос.м.

2. **Галицький футбол** (первинна журналістська організація). Дрогобич Львівської обл. Виходила з січня 1992 р. до листопада 1994 р. Усього 45 номерів, тир. 5 000, 4-8 стор. (ф.30x41), укр.м.

3. **Футбол вверх ногами** (інтерв'ю Г.Каневського у А.Галинського). Київ. МП "Наїв". Газетний варіант видання. 1992 р., тир. 100 000, 16 стор. (ф. 20x30), рос.м.

4. **Футбол експрес** (газета уболівальника Кіровоградщини). Кіровоград. Виходила з лютого до червня 1992 р. Усього 5 номерів, тир. 5 000 – 2 500, 4-8 стор.

5. **Футбольная мозаика** (газета ФК "Стахановець"). Стаханов Луганської обл. (додаток до газети "Вагоностроитель"). Виходила з лютого 1992 р. до березня 1995 р. Усього 22 номери, тир. 200, 2 стор. (ф.30x41), рос.м.

6. **"Скала"** (спецвипуск газети "Франкова криниця"). Стрий Львівської обл. Виходила до зустрічі "Скала" Стрий – "Динамо" Київ. 14.03.92 на Кубок України, 4 стор. (ф.22x31), укр.м.

7. **Футбол експрес** (газета ФК "Нива"). Тернопіль (спецвипуск газети "Свобода"). Виходила в березні 1992 р. Усього 1 номер, тир. 20 000, 4 стор. (ф. 30x41), укр.м.

8. **Пенальти** (газета ФК "Сталь"). Алчевськ Луганської обл. Виходила з січня по травень 1992 р. Усього 6 номерів, тир. 1 000, 8 стор. (ф. 20x30), рос.м.

9. **Футбол-92** (газета ФК "Автомобіліст"). Суми (спецвипуск газети "Сумщина"). Виходила в березні 1992 р. Усього 1 номер, 8 стор. (ф. 20x30), укр.м.

10. **Гол** (випуск "Спортивної газети"). Київ. Виходила з березня 1992 р. по лютий 1993 р. Усього 24 номери, 8 стор. (ф. 30x41), укр.м.

11. **Стадіон** (спецвипуск газети). Київ. МП служби "Новини". Виходила за №6(8) в березні 1992 р., тир 50 000, 24 стор. (ф. 20x30), укр. і рос.м.

12. **Футбольная орбита** (газета обласної федерації футболу). Миколаїв. Виходила з квітня 1992 р. до грудня 1995 р. Усього 16 номерів, тир. 5 000 – 2 500, 8 стор. (ф. 20x30), рос.м.

13. **Тригол** (випуск сільського футболу Дніпропетровщини, з 1995 р. – всеукраїнський вісник сільського спорту). Магдалинівка Дніпропетровської обл. Виходила з травня 1992 р. до серпня 1995 р. Усього 12 номерів, тир. 5 000 – 500, 4-16 стор. (ф. 30x41, 21x30), укр.м.

14. **Рівне-футбол** (додаток до газети "Рівне"). Рівне. Виходила з серпня 1992 р. Усього 16 номерів, тир. 8 550 – 300, 8 стор. (ф. 20x30), укр.м.

15. **Футбольна Вінниччина** (газета ФК "Інтеграл"). Вінниця. Виходила з серпня 1992 р. до грудня 1993 р. Усього 47 номерів, тир. 4 000 – 2 000, 4-8 стор. (ф. 30x41,20x30), укр.м.

16. **Копаний м'яч** (незалежний обласний щомісячник). Івано-Франківськ (додаток до газети "Новий час"). Виходила з вересня 1992 р. до червня 1993 р. Усього 10 номерів, 4 стор. (ф. 30x41), укр.м.

17. **Грифон** (ежемесячное дополнение к газете "Крымские вести"). Сімферополь. Виходила в серпні 1992 р. Усього 1 номер, тир. 50 000, 8 стор. (ф. 30x41), рос.м.

Допоміжні видання:

1. **Пари-спорт**. Харків. Виходила у 1992-93 рр.
2. **АСКО-спорт**. Кременчук Полтавської обл. Виходила з листопада 1992 р.
3. **Спортбоз**. Алчевськ Луганської обл. Виходила у 1992 р.

Журнали:

1. **Ультрас** (печатное издание фанатов). Рівне. Виходив у серпні 1992 р. (№1) і у січні 1993 р. (№2). Усього 2 номери. Упор. І.Безпаленко, тир. 150 – 100, 12 стор. з іл. (ф. 15x21), рос.м. – розмножено ксерокопіюванням.
2. **Странник**. Запоріжжя. Фан-клуб "Металург". Виходив з грудня 1992 р. Відомі перші 12 номерів і 2 додатки. Упор. В.Карпенко ("Протас"), 16 – 36 стор. з іл., додатки на 72 – 96 стор. з іл. (ф. 15x21), рос.м. – розмножено ксерокопіюванням.

ФУТБОЛОФІЛИ - ОСТЕРІГАЙТЕСЬ!

Як повідомив нам постійний читач нашої газети Віктор Стриха з м.Черкаси – автор декількох чудових книжок з історії черкаського футболу та про українських "легіонерів", серед деяких футболофілів все ще є й такі, які користуються обдурюванням і крадіжками. Одним з них він назвав **Кудрявцева**

Олександра Євгеновича з м.Іловайська Донецької обл. (віл.Свободи, 121). Ще на початку року той сповістив, що продає книгу з Азербайджану про команду "Нефтчі", видану 2008 року. за 600 грн. За домовленістю з ним, Стриха вислав йому ці гроші, але на протязі 4-х місяців той мовчав, змінив номер телефону. Але коли ж все ж з ним вдалося зв'язатися, то він ще три місяці кормив його обіцянками: спочатку, що ось-ось вишле книгу, потім, що книги у нього вже немає і він поверне гроші, якщо не в Києві на футболі, то привезе в Черкаси. Закінчилося це тим, що він знову змінив номер телефону, а всі листи на його адресу поверталися з повідомленням, що адресат там не проживає. Знаючи, що Стриха має двох дворічних доньок-близняток, і така сума грошей для нього досить суттєва, він все одно обдурив цю порядну людину. Після цього Кудрявцева можна назвати не інакше, як гнидою. Напевно він обдурив не тільки одного Стриху. Усі, з ким Кудрявцев буде встановлювати "дружні" контакти, пам'ятайте про це й остерігайтеся.

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник – **Анатолій Коломієць**

Під редактуванням *Володимира Баняса*

з газети "Український футбол" №180 від 3 грудня 2009 року

Українські футболісти – призери чемпіонатів СРСР (у період 1960-91 рр.)

Зараз спробуємо визначити усіх українських (за нашими критеріями) гравців - призерів чемпіонатів СРСР зазначеного періоду. Нагадаємо читачеві, що для усіх без виключення нами застосовується єдине правило – участь у щонайменше 50% матчів чемпіонату (або 30% для гравців збірних СРСР). Переліковувати усіх гравців київського "Динамо" – чемпіонів СРСР ми звичайно не будемо, бо на сторінках нашої газети це вже було зроблено ("УФ" №122 від

31.10.2008 р.). Перелікуємо лише гравців українських команд, які були чемпіонами СРСР, а їх було ще тільки дві, а саме "Дніпро" Дніпропетровськ – двічі та один раз луганська "Зоря":

1972 – "Зоря" Луганськ (тоді – Ворошиловград): **О.Ткаченко, М.Форкаш, О.Журавльов, В.Малигін, С.Кузнєцов, М.Пінчук, В.Абрамов, В.Кузнєцов, В.Семенов, А.Куксов, С.Морозов, В.Онищенко, Ю.Єлісеєв, В.Старков.**

1983 – "Дніпро" Дніпропетровськ: **С.Краковський, А.Ділай, П.Кутузов, О.Лисенко, Ю.Миргородський, М.Павлов, В.Кузнєцов, В.Устимчик, О.Серебрянський, Г.Литовченко, О.Таран, В.Лютій, О.Погорєлов, О.Протасов, М.Федоренко.**

1988 – "Дніпро" Дніпропетровськ: **С.Башкіров, І.Вишневський, О.Сорокалет, С.Пучков, В.Багмут, О.Чередник, Є.Шахов, М.Кудрицький, В.Лютій, В.Євтушенко.**

А також перелікуємо і українських футболістів, які грали в цей період в інших командах Радянського Союзу:

- за "Спартак" Москва – **В.Пасулько** – вихованець закарпатського футболу (1987, 1989 рр.), **В.Маслаченко** – вихованець криворізького футболу (1962 р.), **С.Шавло** – вихованець нікопольського футболу (1979 р.), **Ю.Суслонarov** – вихованець харківського футболу (1987 р.);

- за "Динамо" Москва – **А.Шепель** – вихованець київського футболу і **О.Крамаренко** – вихованець харківського футболу (1976 р.-весна);

- за "Торпедо" Москва – **Л.Островський** – більшу частину життя віддав українському футболу (1960 р.);

- за ЦСКА Москва – **Л.Шмуц** – вихованець нікопольського футболу, **Ю.Істомін** – вихованець харківського футболу, **В.Капличний** – вихованець кам'янець-подільського футболу, **М.Плахетко** – вихованець львівського футболу, **В.Дударенко** – вихованець рівненського футболу (усі 1970 р.) та **В.Татарчук** – вихованець луцького футболу (1991 р.).

Усього чемпіонами СРСР у 1961-91 роках було 119 українських футболістів.

А от **віце-чемпіонами СРСР** українські команди були у 13 чемпіонатах, а саме:

1960 – "Динамо" Київ: **О.Макаров, В.Єрохін, А.Сучков, В.Ануфрієнко, В.Турянчик, Ю.Войнов, В.Сорокін, В.Лобановський, Й.Сабо, В.Канєвський, О.Базилевич, В.Серебряников, А.Біба, І. Зайцев.**

1965 – "Динамо" Київ: **В.Банников, Л.Островський, В.Щегольков, В.Сосніхін, В.Турянчик, Й.Сабо, В.Серебряников, А.Біба, В.Хмельницький, Ф.Медвідь, О.Базилевич, А.Пузач.**

1969 – "Динамо" Київ: **Є.Рудаков, В.Левченко, В.Сосніхін, С.Круліковський, В.Турянчик, Ф.Медвідь, В.Мунтян, Й.Сабо, А.Боговик, А.Пузач, В.Хмельницький, В.Серебряников, А.Бишовець.**

1972 – "Динамо" Київ: **Є.Рудаков, В.Самохін, В.Матвієнко, М.Фоменко, С.Решко, В.Сосніхін, В.Мунтян, В.Трошкін, В.Колотов, В.Веремєєв, А.Пузач, О.Блохін, А.Бишовець.**

1973 – "Динамо" Київ: **В.Самохін, Є.Рудаков, В.Матвієнко, С.Решко, М.Фоменко, О.Дамін, В.Семенов, В.Веремєєв, В.Мунтян, В.Трошкін, Л.Буряк, В.Колотов, О.Блохін, А.Пузач.**

1975 – "Шахтар" Донецьк: **Ю.Ванкевич, О.Васін, В.Горбунов, Ю.Дегтярьов, Ю.Дудинський, В.Звягінцев, В.Кондратов, В.П'яних, Ю.Резнік, В.Роговський, В.Сафонов, М.Соколовський, В.Старухін, В.Яремченко.**

1976-осень – "Динамо" Київ: **Є.Рудаков, О.Бережний, С.Решко, В.Матвієнко, С.Кузнєцов, М.Фоменко, В.Трошкін, Л.Буряк, В.Мунтян, А.Коньков, В.Колотов, Ю.Ковальов, О.Блохін, В.Онищенко, П.Слободян.**

1978 – "Динамо" Київ: **В.Юрковський, С.Балтача, О.Бережний, М.Фоменко, С.Решко, А.Коньков, В.Лозинський, В.Веремєєв, Л.Буряк, В.Колотов, О.Блохін, В.Онищенко, В.Безсонов.**

1979 – "Шахтар" Донецьк: **О.Варнавський, Ю.Дегтярьов, В.Звягінцев, В.Кондратов, В.Малий, В.П'яних, В.Роговський, В.Рудаков, В.Сафонов, М.Соколовський, В.Старухін, М.Федоренко.**

1982 – "Динамо" Київ: **В.Чанов, А.Дем'яненко, О.Сорокалет, В.Лозинський, С.Балтача, С.Журавльов, А.Баль, Я.Думанський, М.Олефіренко, Л.Буряк, В.Безсонов, В.Хлус, В.Євтушенко, О.Блохін.**

1987 – "Дніпро" Дніпропетровськ: **С.Башкіров, І.Вишневський, О.Чередник, С.Пучков, О.Сорокалет, Г.Литовченко, В.Тищенко, О.Протасов, О.Таран, Є.Шахов, В.Лютій, М.Кудрицький.**

1988 – "Динамо" Київ: **В.Чанов, А.Дем'яненко, О.Кузнєцов, А.Баль, С.Шматоваленко, В.Безсонов, С.Балтача, В.Рац, Г.Литовченко, О.Михайличенко, І.Яремчук, О.Протасов, І.Беланов, О.Заваров.**

1989 – "Дніпро" Дніпропетровськ: **О.Чередник, Є.Яровенко, І.Вишневський, С.Пучков, В.Багмут, В.Тищенко, М.Кудрицький, В.Лютій, А.Сидельников, Є.Шахов.**

№ №	Прізвище, ім'я	Команди	Роки	1 м	2 м	3 м	Усього
1	Блохін Олег	“Динамо” Київ	72-82,85,86	7	5	1	13
2	Мунтян Володимир	“Динамо” Київ	66-69,71-77	7	4	-	11
3	Рудаков Євген	“Динамо” Київ	1966-69,71-76	6	4	-	10
4	Веремєєв Володимир	“Динамо” Київ	71-75,77-81	6	3	1	10
5	Буряк Леонід	“Динамо” Київ	1973-82	5	4	1	10
6	Колотов Віктор	“Динамо” Київ	1971-80	5	4	1	10
7	Безсонов Володимир	“Динамо” Київ	1977-82,85,86,88,89	5	3	2	10
8	Дем'яненко Анатолій	“Динамо” Київ	1979-82,85,86,88,90	5	2	1	8
9	Пузач Анатолій	“Динамо” Київ	1965-69,71-73	4	4	-	8
10	Решко Стефан	“Динамо” Київ	1971-78	4	4	-	8
11	Балгача Сергій	“Динамо” Київ	1978-82,85,86,88	4	3	1	8
12	Матвієнко Віктор	“Динамо” Київ	1971-77	4	3	-	7
13	Сабо Йозеф	“Динамо” Київ	1960-61,65-69	4	3	-	7
14	Серебряников Віктор	“Динамо” Київ	1960-61,65-69	4	3	-	7
15	Сосніхін Вадим	“Динамо” Київ	1965-69,71-72	4	3	-	7
16	Трошкін Володимир	“Динамо” Київ	1971-77	4	3	-	7
17	Турянчик Василь	“Динамо” Київ	1960-61,65-69	4	3	-	7
18	Коньков Анатолій	“Динамо” Київ	1975-81	4	2	1	7
19	Фоменко Михайло	“Динамо” Київ	1972-78	3	4	-	7
20	Литовченко Геннадій	“Дніпро” Дніпр., "Динамо"К	1983-85,87,88-90	2	2	3	7
21	Протасов Олег	“Дніпро” Дніпр., "Динамо"К	1983-85,87,88-90	2	2	3	7
22	Євтушенко Вадим	“Динамо” К, "Дніпро"Дніпр.	1980-82,85,86,88	5	1	-	6
23	Бишовець Анатолій	“Динамо” Київ	1966-69,71-72	4	2	-	6
24	Медвідь Федір	“Динамо” Київ	1965-69,71	4	2	-	6
25	Онищенко Володимир	“Зоря”Луганськ, "Динамо"К	1972,74-78	4	2	-	6
26	Хмельницький Віталій	“Динамо” Київ	1965-69,71	4	2	-	6
27	Баль Андрій	“Динамо” Київ	1981-82,85-86,88-89	3	2	1	6
28	Лозинський Володимир	“Динамо” Київ	1977-82	3	2	1	6
29	Лютий Володимир	“Дніпро” Дніпропетровськ	1983-85,87-89	2	2	2	6
30	Шавло Сергій	“Спартак” Москва	1979-82,84,85	1	4	1	6
31	Островський Леонід	“Торпедо” М, "Динамо" К	1960-61,65-67	3	2	-	5
32	Кузнєцов Олег	“Динамо” Київ	1985,86,88-90	3	1	1	5
33	Михайличенко Олексій	“Динамо” Київ	1985,86,88-90	3	1	1	5
34	Рац Василь	“Динамо” Київ	1985,86,88-90	3	1	1	5
35	Яремчук Іван	“Динамо” Київ	1985,86,88-90	3	1	1	5
36	Чанов Віктор	“Динамо” Київ	1982,86,88-90	2	2	1	5
37	Вишневський Іван	“Дніпро” Дніпропетровськ	1984,85,87-89	1	2	2	5
38	Пучков Сергій	“Дніпро” Дніпропетровськ	1984,85,87-89	1	2	2	5
39	Чередник Олексій	“Дніпро” Дніпропетровськ	1984,85,87-89	1	2	2	5
40	Круліковський Сергій	“Динамо” Київ	1966-69	3	1	-	4
41	Левченко Володимир	“Динамо” Київ	1966-69	3	1	-	4
42	Щегольков Володимир	“Динамо” Київ	1961,65-67	3	1	-	4
43	Біба Андрій	“Динамо” Київ	1960-61,65-66	2	2	-	4
44	Беланов Ігор	“Динамо” Київ	1985,86,88,89	2	1	1	4
45	Слободян Петро	“Динамо” Київ	1975-77,79	2	1	1	4
46	Бережний Олександр	“Динамо” Київ	1976-79	1	2	1	4
47	Багмут Володимир	“Дніпро” Дніпропетровськ	1984,85,88,89	1	1	2	4
48	Башкіров Сергій	“Дніпро” Дніпропетровськ	1984,85,87,88	1	1	2	4
49	Таран Олег	“Дніпро” Дніпропетровськ	1983-85,87	1	1	2	4
50	Поркуян Валерій	“Динамо” Київ	1966-68	3	-	-	3
51	Банников Віктор	“Динамо” Київ	1965,67,68	2	1	-	3
52	Дамін Олександр	“Динамо” Київ	1973-75	2	1	-	3
53	Заваров Олександр	“Динамо” Київ	1985,86,88	2	1	-	3
54	Кузнєцов Сергій	“Зоря” Луганськ, "Динамо"К	1972,75-76	2	1	-	3
55	Шепель Анатолій	“Динамо” Київ, "Динамо"М	1974-76	2	-	1	3
56	Яковенко Павло	“Динамо” Київ	1985,86,89	2	-	1	3
57	Базилевич Олег	“Динамо” Київ	1960-61,65	1	2	-	3
58	Кудрицький Микола	“Дніпро” Дніпропетровськ	1987-89	1	2	-	3
59	Маслаченко Володимир	“Спартак” Москва	1962,63,68	1	2	-	3
60	Сорокалет Олександр	"Динамо"К “Дніпро” Дніпр.	1982,87,88	1	2	-	3
61	Шахов Євген	“Дніпро” Дніпропетровськ	1987-89	1	2	-	3
62	Журавльов Сергій	“Динамо” Київ	1979,80,82	1	1	1	3
63	Федоренко Микола	“Дніпро” Дніпр., "Шахтар"Д	1978,79,83	1	1	1	3

64	Шматоваленко Сергій	“Динамо” Київ	1988-90	1	1	1	3
65	Ділай Андрій	“Дніпро” Дніпропетровськ	1983-85	1	-	2	3
64	Шматоваленко Сергій	“Динамо” Київ	1988-90	1	1	1	3
65	Ділай Андрій	“Дніпро” Дніпропетровськ	1983-85	1	-	2	3
66	Краковський Сергій	“Дніпро” Дніпропетровськ	1983-85	1	-	2	3
67	Кузнєцов Віктор Мих.	“Дніпро” Дніпропетровськ	1983-85	1	-	2	3
68	Лисенко Олександр	“Дніпро” Дніпропетровськ	1983-85	1	-	2	3
69	Дегтярьов Юрій	"Шахтар" Донецьк	1975,78,79	-	2	1	3
70	Кондратов Віктор	"Шахтар" Донецьк	1975,78,79	-	2	1	3
71	П'яних Володимир	"Шахтар" Донецьк	1975,78,79	-	2	1	3
72	Резник Юрій	"Шахтар" Д, "Спартак" М.	1975,78,83	-	2	1	3
73	Сафонов Володимир	"Шахтар" Донецьк	1975,78,79	-	2	1	3
74	Соколовський Михайло	"Шахтар" Донецьк	1975,78,79	-	2	1	3
75	Старухін Віталій	"Шахтар" Донецьк	1975,78,79	-	2	1	3
76	Бойко Олександр	“Динамо” Київ	1980,81	2	-	-	2
77	Євсєєв Василь	“Динамо” Київ	1985,86	2	-	-	2
78	Зуєв Валерій	“Динамо” Київ	1974,75	2	-	-	2
79	Михайлов Михайло	“Динамо” Київ	1981,85	2	-	-	2
80	Пасулько Віктор	“Спартак” Москва	1987,89	2	-	-	2
81	Ануфрієнко Володимир	“Динамо” Київ	1960-61	1	1	-	2
82	Боговик Анатолій	“Динамо” Київ	1969,71	1	1	-	2
83	Войнов Юрій	“Динамо” Київ	1960-61	1	1	-	2
84	Думанський Ярослав	“Динамо” Київ	1981,82	1	1	-	2
85	Канєвський Віктор	“Динамо” Київ	1960-61	1	1	-	2
86	Лобановський Валерій	“Динамо” Київ	1960-61	1	1	-	2
87	Макаров Олег	“Динамо” Київ	1960-61	1	1	-	2
88	Семенов В'ячеслав	“Зоря” Луганськ	1972-73	1	1	-	2
89	Сучков Анатолій	“Динамо” Київ	1960-61	1	1	-	2
90	Татарчук Володимир	ЦСКА Москва	1990-91	1	1	-	2
91	Хлус Віктор	“Динамо” Київ	1981,82	1	1	-	2
92	Юрковський Віктор	“Динамо” Київ	1977-78	1	1	-	2
93	Засць Сергій	“Динамо” Київ	1989,90	1	-	1	2
94	Каплун Віктор	“Динамо” Київ	1979-80	1	-	1	2
95	Кутузов Петро	“Дніпро” Дніпропетровськ	1983,84	1	-	1	2
96	Лужний Олег	“Динамо” Київ	1989,90	1	-	1	2
97	Павлов Микола	“Дніпро” Дніпропетровськ	1983,84	1	-	1	2
98	Роменський Юрій	“Динамо” Київ	1979,80	1	-	1	2
99	Суслопаров Юрій	“Спартак” Москва	1986,87	1	-	1	2
100	Ткаченко Олександр	“Зоря” Луг., "Зеніт" Лен.	1972,80	1	-	1	2
101	Устимчик Володимир	"Чорноморець" О., "Дніпро" Д	1974,83	1	-	1	2
102	Звягінцев Віктор	"Шахтар" Донецьк	1975,79	-	2	-	2
103	Роговський Володимир	"Шахтар" Донецьк	1975,79	-	2	-	2
104	Самохін Валерій	“Динамо” Київ	1972-73	-	2	-	2
105	Тищенко Вадим	“Дніпро” Дніпропетровськ	1987,89	-	2	-	2
106	Горбунов Валерій	"Шахтар" Донецьк	1975,78	-	1	1	2
107	Дудинський Юрій	"Шахтар" Донецьк	1975,78	-	1	1	2
108	Пільгуй Володимир	"Динамо" Москва	1970,73	-	1	1	2
109	Рудаков Валерій	"Шахтар" Донецьк	1978,79	-	1	1	2
110	Яремченко Валерій	"Шахтар" Донецьк	1975,78	-	1	1	2
111	Багрич Дмитро	ЦСКА Москва	1964,65	-	-	2	2
112	Басалик Юрій	ЦСКА Москва	1964,65	-	-	2	2
113	Полукаров Олександр	"Торпедо" Москва	1988,91	-	-	2	2
114	Абрамов Володимир	“Зоря” Луганськ	1972	1	-	-	1
115	Дударенко Володимир	ЦСКА Москва	1970	1	-	-	1
116	Єлісєєв Юрій	“Зоря” Луганськ	1972	1	-	-	1
117	Журавльов Олександр	“Зоря” Луганськ	1972	1	-	-	1
118	Журавський Роман	“Динамо” Київ	1971	1	-	-	1
119	Істомін Юрій	ЦСКА Москва	1970	1	-	-	1
120	Капличний Володимир	ЦСКА Москва	1970	1	-	-	1
121	Кольцов Микола	“Динамо” Київ	1961	1	-	-	1
122	Крамаренко Олег	"Динамо" Москва	1976	1	-	-	1
123	Кузнєцов Віктор Вас.	“Зоря” Луганськ	1972	1	-	-	1

124	Куксов Анатолій	“Зоря” Луганськ	1972	1	-	-	1
125	Малигін Володимир	“Зоря” Луганськ	1972	1	-	-	1
126	Маслов Віктор	“Динамо” Київ	1974	1	-	-	1
127	Миргородський Юрій	“Дніпро” Дніпропетровськ	1983	1	-	-	1
128	Морозов Сергій	“Зоря” Луганськ	1972	1	-	-	1
129	Пінчук Микола	“Зоря” Луганськ	1972	1	-	-	1
130	Пилипчук Анатолій	“Динамо” Київ	1968	1	-	-	1
131	Плахетко Мар'ян	ЦСКА Москва	1970	1	-	-	1
132	Погорєлов Олександр	“Дніпро” Дніпропетровськ	1983	1	-	-	1
133	Серебрянський Олег	“Дніпро” Дніпропетровськ	1983	1	-	-	1
134	Старков Володимир	“Зоря” Луганськ	1972	1	-	-	1
135	Трояновський Валентин	“Динамо” Київ	1961	1	-	-	1
136	Форкаш Михайло	“Зоря” Луганськ	1972	1	-	-	1
137	Шмуц Леонід	ЦСКА Москва	1970	1	-	-	1
138	Юран Сергій	“Динамо” Київ	1990	1	-	-	1

А також перелікуємо і українських футболістів, які грали в цей період в інших командах Радянського Союзу:

- за "Спартак" Москва – **С.Шавло** (1980, 1981, 1984, 1985 рр.), **В.Маслаченко** (1963, 1968 рр.), **Ю.Резнік** – вихованець полтавського футболу (1983 р.), **Г.Перепаденко** – вихованець запорізького футболу (1991 р.);
- за "Динамо" Москва – **В.Пільгуй** – вихованець дніпропетровського футболу (1970 р.);
- за "Торпедо" Москва – **Л.Островський** (1961 р.);
- за ЦСКА Москва – **В.Татарчук** (1990 р.).

Третіми призерами чемпіонатів СРСР українські команди були 6 разів у сезонах:

1974 – "Чорноморець" Одеса: **О.Дегтярьов, О.Нефедов, В.Лещук, В.Григорьєв, В.Зубков, Є.Логвиненко, В.Нечаєв, В.Фейдман, А.Дорошенко, В.Макаров, В.Устимчик, В.Родіонов, Г.Сапожніков, В.Дзюба.**

1978 – "Шахтар" Донецьк: **В.Горбунов, Ю.Дегтярьов, Ю.Дудинський, В.Кондратов, М.Латиш, В.П'яних, Ю.Резнік, В.Рудаков, В.Сафонов, М.Соколовський, В.Старухін, М.Федоренко, В.Яремченко.**

1979 – "Динамо" Київ: **Ю.Роменський, С.Журавльов, А.Дем'яненко, В.Лозинський, С.Балгача, О.Бережний, В.Каплун, А.Коньков, В.Колотов, Л.Буряк, В.Веремєєв, П.Слободян, О.Блохін, В.Безсонов.**

1984 – "Дніпро" Дніпропетровськ: **С.Краковський, О.Протасов, Г.Литовченко, С.Башкіров, А.Ділай, В.Кузнєцов, В.Лютий, С.Пучков, О.Лисенко, В.Багмут, О.Таран, М.Павлов, О.Чередник, І.Вишневський, П.Кутузов.**

1985 – "Дніпро" Дніпропетровськ: **С.Краковський, С.Пучков, І.Вишневський, О.Лисенко, С.Башкіров, В.Багмут, Г.Литовченко, В.Кузнєцов, О.Чередник, А.Ділай, О.Протасов, О.Таран, В.Лютий.**

1989 – "Динамо" Київ: **В.Чанов, О.Кузнєцов, О.Лужний, С.Шматоваленко, С.Засць, А.Баль, В.Безсонов, В.Горілий, Г.Литовченко, І.Яремчук, О.Михайличенко, В.Рац, П.Яковенко, О.Протасов, І.Бєланов, А.Канчельскіс.**

Також перелікуємо і українських футболістів, які грали в цей період в інших командах Радянського Союзу:

- за "Спартак" Москва – **С.Шавло** (1982 р.), **В.Щербак** – вихованець горлівського футболу (1982 р.), **Ю.Суслопаров** (1986 р.);
- за "Динамо" Москва – **В.Пільгуй** (1973 р.), **А.Шепель** (1975 р.);
- за "Торпедо" Москва – **О.Полукарєв** – вихованець луганського футболу (1988, 1991 рр.);
- за ЦСКА Москва – **Д.Багрич** – вихованець харківського футболу, **Ю.Басалик** – вихованець київського футболу (1964, 1965 рр.);
- за "Динамо" Мінськ – **І.Мозєр** – вихованець мукачівського футболу (1963 р.);
- за "Нефтчі" Баку – **М.Богданов** - більшу частину життя віддав українському футболу (1966 р.);
- за "Зеніт" Ленінград – **О.Ткаченко** – вихованець куп'янського футболу (1980 р.).

Усього призерами чемпіонатів СРСР було 169 українських футболістів. Якщо звести усіх до таблиці, то вона виявиться занадто громіздкою, тому нам прийшлося відсіяти тих, хто по тільки по одному разу був на третьому та другому місцях.

Українські "легіонери" – призери європейських клубних турнірів, чемпіонатів та Кубків інших країн (у період до 1992 рр.)

У найкращих українських футболістів у зв'язку з "перестройкою" в СРСР з'явилась можливість наприкінці 80-х – початку 90-х років стати "легіонерами" та грати вже за провідні клуби інших країн. Найбільших успіхів у цей час спромоглись досягти **Андрій Канчельскіс** – був володарем Суперкубка УЄФА 1991 року у складі англійського "Манчестер Юнайтед" та **Олександр Заваров** – був володарем Кубка УЄФА 1990 року у складі італійського "Ювентусу" з Турину. Той же Заваров став і володарем Кубка Італії того ж 1990 року.

Чемпіоном Італії 1991 року у складі "Сампдорії" з Генуї став **Олексій Михайличенко**, а **Олег Таран** був чемпіоном Марокко 1990 року у складі ВАК Касабланка. Чемпіоном та володарем Кубка Ізраїлю 1991 року у складі "Маккабі" з Хайфи був **Віктор Чанов**. Щодо наших "легіонерів" до Греції, то і **Олег Протасов**, і **Геннадій Литовченко** стали 1991 року другими призерами у складі "Олімпіакосу" з Пірею, яким, до речі, тоді керував Олег Блохін.

Зведемо інформацію про цих "зірок" вже не тільки футболу України, але й інших країн, до єдиної таблиці:

№ №	Прізвище, ім'я	Команди	Роки	Інші країни			Європа	
				1 м	2 м	в.К	СК	КУ
1	Канчельскіс Андрій	"Манчестер Юнайтед" (Англія)	1991	-	-	-	1	-
2	Заваров Олександр	"Ювентус" Турин (Італія)	1990	-	-	1	-	1
3	Михайличенко Олексій	"Сампдорія" Генуя (Італія)	1991	1	-	-	-	-
4	Чанов Віктор	"Маккабі" Хайфа (Ізраїль)	1991	1	-	1	-	-
5	Таран Олег	ВАК Касабланка (Марокко)	1990	1	-	-	-	-
6	Протасов Олег	"Олімпіакос" Пірей (Греція)	1991	-	1	-	-	-
7	Литовченко Геннадій	"Олімпіакос" Пірей (Греція)	1991	-	1	-	-	-

Каталог друкованих видань з футболу незалежної України (Продовження. Початок див. в "УФ" №176 за 26.11.2009 р.)

2. Друковані видання 1993 року.

Книги:

9. Коржевський В.М., Степанчук В.В. **Летопись буковинского футбола (1902-1922)**. Изд.1. Чернівці. 1993 р., 104 стор. з іл. (ф. 14x20), рос.м. (історія і статистика до 90-річчя буковинського фут-болу).

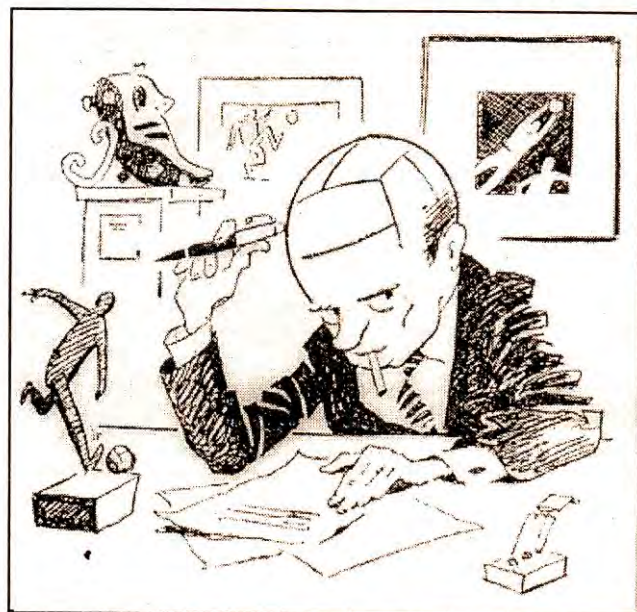
10. **"Бавария" Мюнхен** (Футбольные клубы мира). Дніпропетровськ. 1993 р. Упор. А.Алексеєв, О.Поддашкін, О.Татяненко, тир. 10 000, 48 стор. з іл. (ф. 14x20), рос.м. (розповідь про найкращий клуб Німеччини).

11. Шваб П.Г. **Футбольні вершини "Буковини"**. Том 1, частина 1. Матчі, голи, рекорди, історія, статистика (Енциклопедія українського футболу). Чернівці. Додаток до газети "Буковина спортивна". 1993 р., тир. 3 000, 80 стор. (ф. 14x20), укр.м. (статистика 1921-71 рр.).

12. Стрельцов Е.А. **Вижу поле**. Запоріжжя. СК"Ліанда". 1993 р. Літ. запис О.Ніліна, тир. 10 000, 208 стор. (ф. 13x20), рос.м. (мемуари відомого російського футболіста).

13. Бояренко О., Іваненко С. **1965 р.**

А вам нікого це не нагадує?!

Малюнок худ. І. Массини з чудової гумористичної книги В. Новоскольцева «Футбол після футболу» (Москва, «ФіС», 1966 р.)

Украина. Класс "Б". Уфа (Росія). 1993 р. Упор. В.Колос, 56 стор. (ф. 14x20), рос.м. (повна статистика 3-х зон УРСР в чемпіонаті СРСР).

Допоміжні видання:

2. Калинович В.Л. **Наши легионеры.** 1987-1992. Справочное издание. Москва (Росія). 1993 р., тир. 2 500, 112 стор. (ф. 15x20), рос.м. (розповідь про "легионерів" з СРСР – статистика виступів, у т.ч. про українських).

3. **Чемпионаты СССР 1936-38 гг.** Уфа (Росія). 1993 р. Упор. В.Колос, 96 стор. (ф. 14x20), рос.м. (повна статистика перших 4-х чемпіонатів СРСР).

4. **Чемпионат СССР 1939 г.** Уфа (Росія). 1993 р. Упор. В.Колос, 57 стор. (ф. 14x20), рос.м. (повна статистика 5-го чемпіонату СРСР).

5. **Футбол в СССР.** 1936-1991 годы, официальные матчи команд мастеров. Том.1. Москва (Росія). "Техносоюз" – "Луч-1". 1993 р. Упор. Ю.Кошель, тир. 5 000, 272 стор. (ф. 12x20), рос.м. (статистика чемпіонатів і Кубка СРСР за 1936-1964 рр.).

Брошури:

5. **Футболофил Украины.** Вып.1. Альманах. Кривий Ріг Дніпропетровської обл. КЛФ "Верность". 1993 р. Упор. В.Гнатюк, тир. 3 000, 28 стор. з фото авторів розділів, (ф. 14x20), рос.м. (видання для українських футболофілів).

6. **От "Авангарда" к "Сириусу". Желтые Воды. 1928-1993. Праздник, посвященный 65-летию желтоводского футбола.** Жовті Води Дніпропетровської обл. 1993 р., 44 стор. з іл. (ф.20x14), рос.м. (у т.ч. й календар-довідник на сезон 1992/93 рр.).

Буклети:

8. **"Динамо" Київ – легендарний футбольний клуб.** Рекламний проспект. Київ. 1993 р., 4 стор. з кольор. фото 4-х гравців, (ф. 10x29), укр.м. (з закликком голосувати за В.Медведчука).

9. **Футбол. "Торпедо" 1993-94.** Програма-сувенір. Запоріжжя. Ст. ВО "Автобаз". 1993 р. Упор. А.Копеліович, тир. 300, 6 стор. з фото гравців, (ф. 11x21), рос.м. (представлення команди до початку чемпіонату 1993/94 рр.).

10. **Футбол. Національний чемпіонат України (сезон 1993-94).** Програма-сувенір шанувальникам футболу Івано-Франківщини. Стадіон "Електрон". Івано-Франківськ. Прес-центр ФК "Прикарпаття". 1993 р., 6 стор. з іл. (ф. 15x20), укр.м. (історія та статистика футбольного клубу).

Довідники-календарі:

Другий чемпіонат України 1992/93 рр. (друге коло)

Книги:

13. **Копаний м'яч. Тернопільщина футбольна у сезоні 1992-93 рр. "Нива", "Кристал" та інші.** Тернопіль. 1993 р. Упор. Б.Дикальчук, Л.Легкий, тир. 6 000, 88 стор. з іл. (ф.14x20), укр.м.

14. **Футбол-92/93. "Торпедо" Запоріжжя. ВО "АвтоЗАЗ".** Довідник уболівальника. Запоріжжя. МП "КРИС" – МТК "Друк". 1993 р. Упор. А.Копеліович, тир. 10 000, 58 стор. з іл. (ф.14x20), укр.м.

15. **Футбол 1992/93.** Календарь-справочник. Кривий Ріг Дніпропетровської обл. 1993 р. Упор. Є.Алакін, В.Гнатюк, тир. 2 000, 48 стор. з іл. (ф.14x20), рос.м.

16. **"Ворскла" та інші. Футбол-93. Осінь 1992 – весна 1993** (Б-ка "Зорі Полтавщини" №2). Довідник-календар. Полтава. 1993 р. Упор. А.Ломов, І.Черчатий, тир. 5 000, 80 стор. з іл. (ф.15x20), укр.м.

17. **Херсонский футбол - 93.** Календарь-справочник 92/3. Херсон. "Наддніпряньська правда". 1993 р. Упор. О.Крупиця, тир. 5 000, 96 стор. з іл. (ф.14x9), рос.м.

18. **ФК "Дружба". Футбольный сезон 1992-93 гг.** Календарь-справочник. Бердянськ Запорізької обл. 1993 р. Упор. Е.Бондаренко, О.Бушин, В.Золотарьов, 112 стор. (ф.14x20), рос.м.

19. **Футбол. "Химик" – 92/93 гг.** Календарь-справочник. Житомир. "Полісся". 1993 р. Упор. В.Казидуб, В.Киричанський, тир. 5 000, 80 стор. з іл. (ф.15x21), рос.м.

20. **Участие футбольной команды "Интеграл" в республиканских и областных**

соревнованиях. Справочник. Вінниця. ФК "Інтеграл". 1992 р. Упор. О.Коляда, тир. 100, 64 стор. (ф.14x20), рос.м. – розмножено ксерокопіюванням

21. **Футбол-93.** Справочник. Ровеньки Луганської обл. 1993 р. Упор. М.Чередниченко, С.Щукін, тир. 1 000, 76 стор. (ф.14x20), рос.м.

22. **2-й чемпіонат України по футболу среди КФК. "Лада" Черновцы. Сезон 1992/93.** Календарь-справочник. Чернівці. 1993 р. Упор. В.Коржевський, тир. 5 000, 48 стор. з іл. (ф.14x20), рос.м.

Брошури:

11. **Футбол-93. 2-й чемпионат Украины по футболу. Высшая лига. "Днепр" Днепропетровск.** Программа сезона 1992/93 (2 круг). Дніпропетровськ. 1993 р. Упор. Ю.Арламов та ін., тир. 1 000, 16 стор. (ф.14x20), рос.м.

12. **Футбол-92/93. ФК "Химик". Итоги 1-го круга (цифры, события, факты).** Житомир. Прес-центр ФК "Хімік", "Полісся". 1993 р., тир. 1 000, 24 стор. з іл. (ф.15x20), рос.м.

13. **Футбол-92/93.** Вторая лига. ФК "Орияна" Киев. Справочник-календарь. Київ. 1993 р. Упор. В.Калиніченко, Е.Бояркін, 20 стор. (ф.14x20), рос.м.

14. **ФСК "Металлург". Все о "Шахтере-2" и "Металлурге".** Футбольный справочник. Костянтинівка Донецької обл. 1993 р. Упор. В.Шведь, тир. 500, 32 стор. (ф.14x20), рос.м.

15. **Футбол. Першість України з футболу. Друга ліга. Заліщики Тернопільської обл.** 1992 р. Упор. П.Мельник, 8 стор. з іл. (ф.15x20), укр.м.

16. **Футбол. "Керамік"-93.** Баранівка Житомирської обл. Газета "Слово Полісся". 1993 р. Упор. А.Михалюк та ін., тир. 3 000, 16 стор. з іл. (ф.14x20), укр.м.

17. **Футбол-93. Чемпионат Украины.** Димитров Донецької обл. 1993 р. Упор. В.Яковенко, 8 стор. з іл. (ф.14x20), рос.м.

18. **ФК "Приладист" Мукачево. Перша ліга. 2-й чемпіонат з футболу 1992-93 рр.** Програма сезону. Мукачево Закарпатської обл. 1993 р. Упор. В.Альошин, 20 стор. (ф.21x30), укр.м. – розмножено ксерокопіюванням.

Буклети:

11. **Чемпіонат України з футболу. Осінь 1992 – весна 1993 рр.** Рекламно-інформаційний додаток до журналу "Старт". Київ. "Україна". 1993 р. Відп. А.Чалий, 8 стор. з кольор. іл. (ф.10x20), укр.м.

12. **ФК "Зірка". Футбол – 93.** Програма-сувенір уболівальникам футболу. Кіровоград. 1993 р. Упор. М.Ковальов, А.Перевозник, тир. 1 500, 8 стор. з іл. (ф.10x30), укр.м.

13. **Календар 2-го національного чемпіонату України з футболу. Друга ліга. Друге коло.** Кіровоград. 1993 р. Упор. М.Ковальов, тир. 1 000, 1 лист-таблиця, (ф.42x30), укр.м.

Третій чемпіонат України 1993/94 рр. (перше коло)

Книги:

23. **Футбол-93/94. ФК "Мелиоратор".** Календарь-справочник. Каховка Херсонської обл. 1993 р. Упор. О.Крупича, тир. 5 000, 60 стор. з іл. (ф.14x20), рос.м.

Брошури:

19. **Футбол. Чемпионат Украины – 93/94. Перше коло у роздумах, фактах і цифрах.** Київ. Прес-служба АТ "ФК "Динамо" Київ". 1994 р. Упор. Димченко та ін, тир. 35 000, 40 стор. з іл. (ф.14x20), укр.м.

20. **Футбол Великоолександрівщини.** Довідник. Велика Олександрівка Херсонської обл. 1994 р. Упор. О.Москаленко, 45 стор. з іл. (ф.14x18), укр.м.

Буклети:

14. **Футбол – 93/94. Чемпионат Украины серед команд 2-ої ліги.** Біла Церква Київської обл. УОМС МВК. 1993 р., тир. 5 000, 1 лист, (ф.28x39), укр.м.

15. **Календарь игр "Металлурга". 2-ое первенство Украины среди команд 2-ой лиги (осень 93 – весна 94).** Костянтинівна Донецької обл. 1993 р., тир. 200, 4 стор. (ф.14x20), рос.м.

16. **3-й чемпионат Украины. ФК "Торпедо" Мелитополь. Переходная лига.** Мелітополь Запорізької обл. 1993 р., 4 стор. (ф.13x21), рос.м.

15. **Календарь игр "Металлурга". 2-ое первенство Украины среди команд 2-ой лиги (осень 93 – весна 94).** Костянтинівна Донецької обл. 1993 р., тир. 200, 4 стор. (ф.14x20), рос.м.

16. 3-й чемпіонат України. ФК "Торпедо" Мелітополь. Переходная ліга. Мелітополь Запорізької обл. 1993 р., 4 стор. (ф.13x21), рос.м.

17. "Енергія" Бердянськ. Календарь игр. Бердянськ Запорізької обл. ВО "Азовкабель". 1993 р., тир. 200, 4 стор. (ф.14x20), рос.м.

18. (Футбольний календар). Жовті Води Дніпропетровської обл. 1993 р.

Газети:

18. **Все о футболе** (доповнення к газете "За металл"). Алчевськ Луганської обл. Виходила у січні 1993 р. Усього 1 номер, тир. 2 000, 4 стор. (ф. 20x30), рос.м.

19. **Гол!** (доповнення к газете "Донетчина"). Донецьк. Виходила у 1993 р. Усього 2 номери, 4 стор. (ф.40x60), рос.м.

20. "Эвис" (спецвыпуск газети "Південна правда" в марте 1993 г. и газети "Эвис" в марте 1994 г.). Миколаїв., тир. 10 000, 4 500, 4-8 стор. (ф. 30x41,20x30), рос.м.

21. **Футбольний огляд** (газета ФК "Зірка"). Кіровоград. Виходила з квітня 1993 р. до липня 1995 р. Усього 10 номерів, тир. 1 500, 4-16 стор. (ф. 30x41, 20x30), укр.м.

22. **Спорт-кур'єр** (спецвыпуск тижневика "Полтавський вісник"). Полтава. Виходила у 1993 р., тир. 3 000, 8 стор. (ф.20x30), укр.м.

23. **АСКО-спорт №7(9)** – спортивна газета Кременчука. Кременчук Полтавської обл. Асоц. СК і організацій "АСКО-"Нафтохім". 19.06.93. Виходила до зустрічі "Кремінь" – "Динамо" Київ. Тир. 1 500, 2 стор. (ф.30x40), укр.м.

24. **Олімп-інформ** (спецвыпуск інформслужби КСК "Олімп"). Олександрія Кіровоградської обл. Виходила з 1993 р. до 1995 р. Усього 3 номери (один на рік), 4 стор. (ф. 30x41), укр.м.

25. **Липоводолинський футбол** (додаток до газети "Наш край"). Липова Долина Сумської обл. Виходила з січня по травень 1992 р. Усього 6 номерів, тир. 1 000, 8 стор. (ф. 20x30), рос.м.

Допоміжні видання:

4. **Команда**. Харків. Виходила з серпня до грудня 1993 р.

Журнали:

3. **Волки**. Рівне. Фан-клуб "Верес". 1993 р. Упор. І.Романів ("Джека"), 16 стор. з іл. Усього вийшов один номер - №1, (ф. 15x21), рос.м. – розмножено ксерокопіюванням.

Поправка до викладеного в минулому випуску:

Як не прикро, але проти помилок і ми не застраховані. В минулому випуску нашого "Клубу" №37 до переліку українських футболістів у списках "33-х найкращих" в УРСР було включено луганчанина Сергія Кузнєцова під №36 з чотирма визначеннями за 1972-74 і 1983 роки. Але за зауваженнями наших щирих і небайдужих до встановлення справедливості читачів виявилось, що у 1983 році визначався гравець "Металіста" Харків, а це зовсім інший футболіст. Тому потребує пониження місця луганчанина Сергія Кузнєцова на 54 місце таблиці з визначенням лише двох перших місць і одного другого у 1972-74 роках.

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник – Анатолій Коломієць

Під редактуванням Володимира Баняса

з газети "Український футбол" №184 від 10 грудня 2009 року

Українські футболісти – найкращі в розіграшах Кубка СРСР у період 1960-91 рр.

Подальший розгляд традиційно проведемо щодо досягнень усіх українських (за нашими критеріями) гравців у розіграші Кубка СРСР зазначеного періоду і одразу визначимо, що у цей період стати володарями кришталевого призу спромоглися 5 українських команд у 15 сезонах. Нагадаємо читачеві, що для усіх без виключення нами застосовується єдине правило – участь у фінальному матчі розіграшу, а також для тих, хто у фіналі не грав – участь не менш ніж у 50% матчів розіграшу. Переліковувати усіх гравців київського "Динамо" – володарів Кубка СРСР та фіналістів цих розіграшів ми звичайно не будемо, бо на сторінках нашої газети це вже було зроблено ("УФ" №7 від 21.01.2009 р. і "УФ" №12 за 29.01.2009 р.). Перелікуємо спочатку лише гравців українських команд, які були володарями Кубка СРСР, тобто "Шахтаря" Донецьк – чотири рази, "Карпат" Львів, "Металіста" Харків і "Дніпра" Дніпропетровськ – по одному разу:

1961 р. – "Шахтар" Донецьк – **М.Головко, Г.Снегірьов, В.Алябєв, В.Сальков, Д.Мізерний, Ю.Захаров, А.Родін, В.Сапронов, Ю.Ананченко, В.Савельєв.**

1962 р. – "Шахтар" Донецьк – **В.Алябєв, М.Головко, Г.Снегірьов, Д.Мізерний, В.Сальков, А.Родін, В.Савельєв, Ю.Захаров, В.Сапронов, В.Сорокін.**

1969 р. – "Карпати" Львів – **М.Лупол, В.Турпак, П.Данильчук, В.Сиров, І.Герег, Р.Поточняк, Ю.Бондаренко, Л.Броварський, В.Булгаков, І.Кульчицький, Я.Габовда, В.Данилюк, Г.Лихачов.**

1980 р. – "Шахтар" Донецьк – **Ю.Дегтярьов, В.Чанов, В.Горбунов, В.Кондратов, В.Звягінцев, І.Симонов, В.П'яних, О.Варнавський, В.Рудаков, В.Сафонов, М.Соколовський, Л.Малий, А.Раденко, В.Малий, В.Роговський, В.Старухін, М.Федоренко, В.Грачов, С.Кравченко, С.Морозов.**

1983 р. – "Шахтар" Донецьк – **В.Єлінскас, В.Пархоменко, В.Рудаков, О.Варнавський, С.Овчинников, І.Симонов, М.Соколовський, О.Сопко, С.Ященко, С.Покидін, І.Петров, С.Морозов, І.Юрченко, С.Акименко, В.Грачов.**

1987/88 – "Металіст" Харків – **Ю.Сивуха, І.Кутєпов, В.Вашенко, І.Панчишин, В.Яловський, Б.Деркач, С.Кузнецов, В.Суло, Р.Колоколов, О.Баранов, І.Якубовський, Л.Буряк, О.Іванов, О.Деревинський, Ю.Тарасов, О.Малишенко.**

1988/89 – "Дніпро" Дніпропетровськ – **С.Краковський, І.Вишневецький, О.Сорокалет, С.Пучков, О.Чередник, А.Червоний, Є.Яровенко, М.Кудрицький, В.Багмут, В.Тищенко, Є.Шахов, А.Сидельников, В.Лютій.**

А також перелікуємо і українських футболістів - володарів Кубка Радянського Союзу, які грали в цей період в інших командах Радянського Союзу:

- за "Спартак" Москва – **В.Маслаченко** – вихованець криворізького футболу (1963, 1965 рр.), **В.Єгорович** – вихованець запорізького футболу (1971 р.) і **В.Онопко** – вихованець луганського футболу (1991/92 рр.);

- за "Динамо" Москва – **В.Пільгуй** - вихованець дніпропетровського футболу (1970, 1977 рр.);

- за "Торпедо" Москва – **Л.Островський** – більшу частину життя віддав українському футболу (1959/60 рр.), **В.Банников** – вихованець житомирського футболу (1972 р.), **О.Полукаров** – вихованець луганського футболу (1985/86 рр.), **С.Шавло** – вихованець нікопольського футболу (1985/86 рр.);

- за ЦСКА Москва – **В.Татарчук** – вихованець луцького футболу (1990/91 рр.);

- за СКА Ростов-на-Дону – **В.Кузнецов** – вихованець кримського футболу, **В.Зуєв** – вихованець київського футболу, **О.Заваров** - вихованець луганського футболу, **С.Андрєєв** - вихованець луганського футболу (усі – 1981 р.).

Усього володарями Кубка СРСР у 1961-91 роках було 150 українських футболістів.

У фіналах розіграшу Кубка СРСР українські команди приймали участь 8 разів:

1963 р. – "Шахтар" Донецьк: **Л.Клюєв, В.Алябєв, Ю.Ананченко, М.Головко, Д.Мізерний, В.Носов, А.Родін, В.Сапронов, Г.Снегірьов, В.Сорокін, В.Хмельницький, В.Сальков.**

1974 р. – "Зоря" Ворошиловград: **О.Ткаченко, М.Пінчук, В.Малигін, С.Кузнецов, О.Журавльов, В.Кузнецов, С.Андрєєв, Ю.Єліссєв, А.Павлов, А.Куксов, В.Стульчин, М.Форкаш, В.Абрамов, Г.Шилін.**

1975 р. – "Зоря" Ворошиловград – **О.Ткаченко, М.Пінчук, В.Малигін, О.Аверьянов, О.Журавльов, В.Кузнецов, Ю.Єліссєв, А.Куксов, Ю.Ковальов, В.Абрамов, Г.Гусєв, С.Андрєєв, А.Шахун.**

1978 р. – "Шахтар" Донецьк – **Ю.Дегтярьов, В.Яремченко, В.Горбунов, В.Кондратов, В.П'яних, В.Рудаков, М.Лагиш, О.Варнавський, Ю.Резнік, В.Старухін, Ю.Дудинський, М.Соколовський, В.Сафонов.**

1983 р. – "Металіст" Харків – **Ю.Сивуха, В.Каплун, Р.Поточняк, О.Бойко, О.Горбик, В.Камарзаєв, С.Кузнєцов, Л.Ткаченко, В.Сусло, С.Мотуз, В.Линке, С.Берніков, Л.Сааков, Ю.Тарасов.**

1984/85 – "Шахтар" Донецьк – **В.Єлінскас, О.Варнавський, О.Сопко, С.Покидін, С.Журавльов, С.Морозов, В.Рудаков, С.Ященко, М.Соколовський, І.Петров, С.Акіменко, С.Кравченко, В.Гошкодеря, В.Грачов, О.Смолянинов, А.Раденко, В.Смігунов.**

1985/86 – "Шахтар" Донецьк – **С.Золотницький, О.Варнавський, О.Сопко, В.Гошкодеря, С.Морозов, В.Пархоменко, С.Кравченко, В.Рудаков, С.Ященко, М.Соколовський, І.Петров, Ю.Гуляєв, О.Смолянинов, В.Грачов.**

А також перелікуємо і українських футболістів - фіналістів Кубка Радянського Союзу, які грали в цей період в інших командах Радянського Союзу:

- за "Спартак" Москва – **В.Єгорович** (1972 р.), **С.Шавло** (1981 р.);

- за "Динамо" Москва – М.Латиш – вихованець олександрійського футболу (1979 р.), Ю.Резник – вихованець полтавського футболу (1979 р.);

- за "Торпедо" Москва – тричі **Олександр Полукаров** (1987/88, 1988/89 і 1990/91 рр.) та по одному разу **Л.Островський** (1961 р.), **В.Чанов** – вихованець донецького футболу (1982 р.), **Ю.Суслопаров** – вихованець харківського футболу (1982 р.);

- за ЦСКА Москва – **Ю.Істомін** – вихованець харківського футболу, **Д.Багрич** – вихованець харківського футболу, **В.Капличний** – вихованець кам'янець-подільського футболу, **В.Дударенко** – вихованець рівненського футболу, Т.Шулятицький – вихованець івано-франківського футболу (усі - 1966/67 рр.);

- за "Динамо" Мінськ – **І.Мозер** - вихованець мукачівського футболу (1965 р.).

Взагалі, як виявилось, володарями та фіналістами Кубка СРСР у 1961-91 роках було 197 українських футболістів. Якщо звести усіх до таблиці, то вона виявиться занадто громіздкою, тому нам прийшлося відсіяти тих, хто тільки по одному чи два рази був фіналістом цих розіграшів, але жодного разу не був володарем Кубка.

№№	Прізвище, ім'я	Команди	Роки	в	ф	Усього
1	Блохін Олег	"Динамо" Київ	1973- 74,78,82,85,87	5	1	6
2	Буряк Леонід	"Динамо" К, "Металіст"Х.	1973-74,78,82,88	4	1	5
3	Варнавський Олексій	"Шахтар" Донецьк	1978,80,83,85,86	2	3	5
4	Рудаков Валерій	"Шахтар" Донецьк	1978,80,83,85-86	2	3	5
5	Соколовський Михайло	"Шахтар" Донецьк	1978,80,83,85-86	2	3	5
6	Балгача Сергій	"Динамо" Київ	1978,82,85,87	4	-	4
7	Баль Андрій	"Динамо" Київ	1982,85,87,90	4	-	4
8	Безсонов Володимир	"Динамо" Київ	1978,85,87,90	4	-	4
9	Дем'яненко Анатолій	"Динамо" Київ	1982,85,87,90	4	-	4
10	Чанов Віктор	"Шахтар" Д, "Динамо" К	1980,82,87,90	4	-	4
11	Веремєєв Володимир	"Динамо" Київ	1973-74,78,82	3	1	4
12	Островський Леонід	"Торпедо"М, "Динамо" К.	1960-61,64,66	3	1	4
13	Грачов Віктор	"Шахтар" Донецьк	1980,83,85-86	2	2	4
14	Морозов Сергій	"Шахтар" Донецьк	1980,83,85,86	2	2	4
15	Полукаров Олександр	"Торпедо" Москва	1986,88-89,91	1	3	4
16	Банников Віктор	"Динамо" К, "Торпедо" М.	1964,66,72	3	-	3
17	Євтушенко Вадим	"Динамо" Київ	1982,85,87	3	-	3
18	Заваров Олександр	СКА Ростов, "Динамо" Київ	1981,85,87	3	-	3
19	Кузнєцов Олег	"Динамо" Київ	1985,87,90	3	-	3
20	Михайличенко Олексій	"Динамо" Київ	1985,87,90	3	-	3
21	Рац Василь	"Динамо" Київ	1985,87,90	3	-	3
22	Яремчук Іван	"Динамо" Київ	1985,87,90	3	-	3
23	Аляб'єв В'ячеслав	"Шахтар" Донецьк	1961-63	2	1	3
24	Головко Микола	"Шахтар" Донецьк	1961-63	2	1	3
25	Зусь Валерій	"Динамо" Київ, СКА Ростов	1973-74,81	2	1	3
26	Колотов Віктор	"Динамо" Київ	1973-74,78	2	1	3
27	Мізерний Дмитро	"Шахтар" Донецьк	1961-63	2	1	3
28	Мунтян Володимир	"Динамо" Київ	1966,73-74	2	1	3
29	Решко Стефан	"Динамо" Київ	1973-74,78	2	1	3
30	Родін Анатолій	"Шахтар" Донецьк	1961-63	2	1	3
31	Сальков Володимир	"Шахтар" Донецьк	1961-63	2	1	3

32	Сапронов Валентин	“Шахтар” Донецьк	1961-63	2	1	3
33	Снегирьов Геннадій	“Шахтар” Донецьк	1961-63	2	1	3
34	Фоменко Михайло	“Динамо” Київ	1973-74,78	2	1	3
35	Андрєєв Сергій	"Зоря" Луганськ, СКА Ростов	1974-75,81	1	2	3
36	Кондратов Віктор	“Динамо” К., “Шахтар” Д.	1973, 78,80	1	2	3
37	Кравченко Сергій	“Шахтар” Донецьк	1980,85-86	1	2	3
38	Петров Ігор	“Шахтар” Донецьк	1983,85,86	1	2	3
39	Сопко Олександр	“Шахтар” Донецьк	1983,85-86	1	2	3
40	Ященко Сергій	“Шахтар” Донецьк	1983,85,86	1	2	3
41	Беланов Ігор	“Динамо” Київ	1985,87	2	-	2
42	Біба Андрій	“Динамо” Київ	1964,66	2	-	2
43	Євсєєв Василь	“Динамо” Київ	1985,87	2	-	2
44	Захаров Юрій	“Шахтар” Донецьк	1961-62	2	-	2
45	Лозинський Володимир	“Динамо” Київ	1978,82	2	-	2
46	Маслаченко Володимир	"Спартак" Москва	1963,65	2	-	2
47	Медвідь Федір	“Динамо” Київ	1964,66	2	-	2
48	Михайлов Михайло	“Динамо” Київ	1982,85	2	-	2
49	Онищенко Володимир	“Динамо” Київ	1974,78	2	-	2
50	Пільгуй Володимир	"Динамо" Москва	1970,77	2	-	2
51	Рудаков Євген	“Динамо” Київ	1966,74	2	-	2
52	Сабо Йозеф	“Динамо” Київ	1964,66	2	-	2
53	Савельєв Віталій	“Шахтар” Донецьк	1961-62	2	-	2
54	Серебряников Віктор	“Динамо” Київ	1964,66	2	-	2
55	Симонов Ігор	“Шахтар” Донецьк	1980,83	2	-	2
56	Сорокалет Олександр	“Динамо” К, "Дніпро"Дніпр.	1982,89	2	-	2
57	Соснихін Вадим	“Динамо” Київ	1964,66	2	-	2
58	Турянчик Василь	“Динамо” Київ	1964,66	2	-	2
59	Цегольков Володимир	“Динамо” Київ	1964,66	2	-	2
60	Яковенко Павло	“Динамо” Київ	1985,87	2	-	2
61	Акименко Сергій	“Шахтар” Донецьк	1983,85	1	1	2
62	Ананченко Юрій	“Шахтар” Донецьк	1961,63	1	1	2
63	Бойко Олександр	“Динамо” К., "Металіст" Х.	1982,83	1	1	2
64	Горбунов Валерій	“Шахтар” Донецьк	1978,80	1	1	2
65	Дегтярьов Юрій	“Шахтар” Донецьк	1978,80	1	1	2
66	Єгорович В'ячеслав	"Спартак" Москва	1971-72	1	1	2
67	Єлінскас Валентин	“Шахтар” Донецьк	1983,85	1	1	2
68	Журавльов Сергій	“Динамо” К., "Металіст" Х.	1982,85	1	1	2
69	Кузнєцов Сергій	"Металіст" Харків	1983,88	1	1	2
70	Матвієнко Віктор	“Динамо” Київ	1973-74	1	1	2
71	Пархоменко Володимир	“Шахтар” Донецьк	1983,86	1	1	2
72	Покидін Сергій	“Шахтар” Донецьк	1983,85	1	1	2
73	Поточняк Ростислав	"Карпати" Л., "Металіст" Х.	1969,83	1	1	2
74	П'яних Володимир	“Шахтар” Донецьк	1978,80	1	1	2
75	Раденко Анатолій	“Шахтар” Донецьк	1980,85	1	1	2
76	Самохін Валерій	“Динамо” Київ	1973-74	1	1	2
77	Сафонов Володимир	“Шахтар” Донецьк	1978,80	1	1	2
78	Сивуха Юрій	"Металіст" Харків	1983-88	1	1	2
79	Сорокін Володимир	“Шахтар” Донецьк	1962-63	1	1	2
80	Старухін Віталій	“Шахтар” Донецьк	1978,80	1	1	2
81	Сусло Віктор	"Металіст" Харків	1983,88	1	1	2
82	Тарасов Юрій	"Металіст" Харків	1983,88	1	1	2
83	Трошкін Володимир	“Динамо” Київ	1973-74	1	1	2
84	Хмельницький Віталій	“Шахтар” Д., “Динамо” К.	1963,66	1	1	2
85	Багмут Володимир	"Дніпро" Дніпропетровськ	1989	1	-	1
86	Базилевич Олег	“Динамо” Київ	1964	1	-	1
87	Баранов Олександр	"Металіст" Харків	1988	1	-	1
88	Бережний Олександр	“Динамо” Київ	1978	1	-	1
89	Бишовець Анатолій	“Динамо” Київ	1966	1	-	1
90	Бондаренко Юрій	"Карпати" Львів	1969	1	-	1
91	Броварський Лев	"Карпати" Львів	1969	1	-	1
92	Булгаков Володимир	"Карпати" Львів	1969	1	-	1
93	Ващенко Віктор	"Металіст" Харків	1988	1	-	1

94	Веригін Валерій	“Динамо” Київ	1964	1	-	1
95	Вишневський Іван	"Дніпро" Дніпропетровськ	1989	1	-	1
96	Габовда Янош	“Динамо” Київ	1969	1	-	1
97	Герег Іван	"Карпати" Львів	1969	1	-	1
98	Горілий Володимир	“Динамо” Київ	1987	1	-	1
99	Данилюк Володимир	"Карпати" Львів	1969	1	-	1
100	Данильчук Петро	"Карпати" Львів	1969	1	-	1
101	Деревинський Олег	"Металіст" Харків	1988	1	-	1
102	Деркач Борис	"Металіст" Харків	1988	1	-	1
103	Думанський Ярослав	“Динамо” Київ	1982	1	-	1
104	Заєць Сергій	“Динамо” Київ	1990	1	-	1
105	Звягінцев Віктор	“Шахтар” Донецьк	1980	1	-	1
106	Іванов Олександр	"Металіст" Харків	1988	1	-	1
107	Канєвський Віктор	“Динамо” Київ	1964	1	-	1
108	Ковалець Сергій	“Динамо” Київ	1990	1	-	1
109	Колоколов Руслан	"Металіст" Харків	1988	1	-	1
110	Коньков Анатолій	“Динамо” Київ	1978	1	-	1
111	Краковський Сергій	"Дніпро" Дніпропетровськ	1989	1	-	1
112	Круликовський Сергій	“Динамо” Київ	1966	1	-	1
113	Кудрицький Микола	"Дніпро" Дніпропетровськ	1989	1	-	1
114	Кузнєцов Віктор Вас.	СКА Ростов-на-Дону	1981	1	-	1
115	Кульчицький Ігор	"Карпати" Львів	1969	1	-	1
116	Кутєпов Ігор	"Металіст" Харків	1988	1	-	1
117	Левченко Валентин	“Динамо” Київ	1964	1	-	1
118	Литовченко Геннадій	“Динамо” Київ	1990	1	-	1
119	Лихачов Геннадій	"Карпати" Львів	1969	1	-	1
120	Лужний Олег	“Динамо” Київ	1990	1	-	1
121	Лупол Михайло	"Карпати" Львів	1969	1	-	1
122	Лютий Володимир	"Дніпро" Дніпропетровськ	1989	1	-	1
123	Малий Володимир	“Шахтар” Донецьк	1980	1	-	1
124	Малий Леонід	“Шахтар” Донецьк	1980	1	-	1
125	Малишенко Олексій	"Металіст" Харків	1988	1	-	1
126	Овчинников Сергій	“Шахтар” Донецьк	1983	1	-	1
127	Онопко Віктор	"Спартак" Москва	1992	1	-	1
128	Панчишин Іван	"Металіст" Харків	1988	1	-	1
129	Поркуян Валерій	“Динамо” Київ	1966	1	-	1
130	Протасов Олег	“Динамо” Київ	1990	1	-	1
131	Пучков Сергій	"Дніпро" Дніпропетровськ	1989	1	-	1
132	Роговський Володимир	“Шахтар” Донецьк	1980	1	-	1
133	Сидельников Андрій	"Дніпро" Дніпропетровськ	1989	1	-	1
134	Сиров Валерій	"Карпати" Львів	1969	1	-	1
135	Татарчук Володимир	ЦСКА Москва	1991	1	-	1
136	Тищенко Вадим	"Дніпро" Дніпропетровськ	1989	1	-	1
137	Турпак Віктор	"Карпати" Львів	1969	1	-	1
138	Федоренко Микола	“Шахтар” Донецьк	1980	1	-	1
139	Хлус Віктор	“Динамо” Київ	1982	1	-	1
140	Червоний Анатолій	"Дніпро" Дніпропетровськ	1989	1	-	1
141	Чередник Олексій	"Дніпро" Дніпропетровськ	1989	1	-	1
142	Шавло Сергій	"Спартак" і Торпедо" Москва	1981, 86	1	-	1
143	Шахов Євген	"Дніпро" Дніпропетровськ	1989	1	-	1
144	Шепель Анатолій	“Динамо” Київ	1974	1	-	1
145	Шматоваленко Сергій	“Динамо” Київ	1990	1	-	1
146	Юрковський Віктор	“Динамо” Київ	1978	1	-	1
147	Юрченко Ігор	“Шахтар” Донецьк	1983	1	-	1
148	Якубовський Ігор	"Металіст" Харків	1988	1	-	1
149	Яловський Віктор	"Металіст" Харків	1988	1	-	1
150	Яровенко Євген	"Дніпро" Дніпропетровськ	1989	1	-	1

Каталог друкованих видань з футболу незалежної України

(Продовження. Початок див. в "УФ" №№176, 180 за 26.11 і 3.12.2009 р.)

3. Друковані видання 1994 року.

Книги:

14. Бояренко О. **Мариупольський футбол**. Маріуполь Донецької обл. 1994 р., 66 стор. (ф. 14x20), рос.м. (історія і статистика) – розмножено ксерокопіюванням.
15. Шваб П.Г. **Футбольні вершини "Буковини"**. Том 1. Частина 2. Матчі, голи, рекорди, історія, статистика. (Енциклопедія українського футболу). Чернівці. Додаток до газети "Буковина спортивна". 1994 р., тир. 1 000, 72 стор. (ф. 14x20), укр.м. (статистика 1972-91 рр.).
- 16-17. Мартинов С. **Футбольные клубы Одессы**. Вып. 1 и 2. От "Динамо" до "Черноморца" (Футбол – история и статистика). Харків. 1994 р., тир. 2 000, 116 і 120 стор. (ф. 14x20), рос.м. (статистика у 1-му вип. – 1936-82 рр. і у 2-му вип. – 1983-91 рр.).
18. Коломієць А.Ф. **"Динамо" Киев** (Футбольные клубы мира). Київ. 1994 р., тир. 2 000, 56 стор. з іл. (ф. 14x20), рос.м. (короткий історичний і статистичний довідник).
19. Шваб П.Г. **Энциклопедия советского футбола (1922-1936)**. Том 1. Чернівці. Додаток до газети "Буковина спортивна". 1994 р., тир. 1 000, 128 стор. (ф. 14x20), рос.м. (статистика і описи матчів з преси за 1922-36 рр.).
20. Коржевський В.М. **От Уругвая до США (1930-1994)**. По футбольным страницам зарубежной прессы. Чернівці. 1994 р., тир. 10 000, 224 стор. з іл. (ф. 14x20), рос.м. (статистика Чемпіонатів світу).
21. Коржевський В.М. **Чемпионаты Европы** (Футбольный глобус). Чернівці. 1994 р., 48 стор. (ф. 15x20), рос.м. (статистика Чемпіонатів Європи).
22. **Футбол в Украине. 1992 г.** Вып.1 (Футбол – история и статистика). Статистический справочник. Харків. 1994 р. Упор. Ю.Ландер, 128 стор. (ф. 14x20), рос.м. (повна статистика 1-го чемпіонату і Кубка України).
23. **Футбол в Украине. 1992-93 гг.** Вып.2 (Футбол – история и статистика). Статистический справочник. Харків. 1994 р. Упор. Ю.Ландер, 228 стор. (ф. 14x20), рос.м. (повна статистика 2-го сезону в Україні).
24. Макаров В.В. **Футбол без грима** ("Театр марионеток" Валерия Лобановского. Дети бездарной страны). Документально-художественное издание. Владивосток (Росія). "Уссури". 1994 р., тир. 10 000, 160 стор. (ф. 13x16), рос.м. (аналітичні роздуми автора про психологію футбольного життя).
25. Виноградов О. **Футбол Украины** (Информ.-статист. справочник). Черкаси. "Сіач". 1994 р., 68 стор. (ф. 14x20), рос.м. (довідник про футбол 1993 і 1994 років).
26. Пономаренко П.А. **Учись видеть поле**. Практическое пособие по детскому футболу. Донецьк. ОП "Лебідь". 1994 р., 112 стор. з іл. (ф. 15x20), рос.м. (методика футболу).

Допоміжні видання:

6. Федоренко І.Н. **Це славне ім'я – "Динамо"**. Київ. "Здоров'я". 1994 р., 104 стор. з іл. (ф. 15x20), укр.м. (розповідь про українське ФСТ "Динамо" – до 70-річчя заснування).
7. **Кубок СССР 1936-39 гг.** Уфа (Росія). 1994 р. Упор. В.Колос, М.Травкін, 48 стор. (ф. 14x20), рос.м. (статистика 4-х довоєнних розіграшів Кубка СРСР).
- 8-9. **Футбол в СССР. 1936-1991 гг.**, официальные матчи команд мастеров. Тома 2 и 3. Москва (Росія). "Техносоюз" – "Луч-1". 1994 р. Упор. Ю.Кошель, тир. 5 000, 272 стор. (ф. 12x20), рос.м. (статистика чемпіонатів і Кубка СРСР: 2-й том - за 1965-1977 рр., 3-й том – за 1978-1991 рр.).
10. Федак В.В. **Закарпаття у спортивному вимірі**. Ужгород. "Карпати". 1994 р., тир. 5 000, 152 стор. з іл. (ф. 17x27), укр.м. (історія спорту в Закарпатті, здебільшого про футбол цього регіону).

Брошури:

7. **Клубы Украины. 2-й чемпионат Украины (цифры, события, факты)**. Вып.3. Справочное издание. Житомир. 1994 р. Упор. В.Казидуб, тир. 300, 20 стор. (ф. 14x20), рос.м. (статистика 2-го чемпіонату України).
8. **Клубы Украины. 3-й чемпионат Украины (цифры, события, факты)**. Вып.4. Справочное издание. Житомир. 1994 р. Упор. В.Казидуб, тир. 300, 22 стор. (ф. 14x20), рос.м. (статистика 3-го чемпіонату України).

9. **Футболофил України.** Вып.2. Альманах (Б-ка газети "Тайм-аут"). Кривий Ріг Дніпропетровської обл. 1994 р. Упор. В.Гнатюк, тир. 500, 32 стор. (ф. 14x20), рос.м. (видання для українських футболістів).

10. Мартинов С. **Футбольные клубы Одессы.** Вып.3. От "Динамо" до "Черноморца". Одеса. 1994 р., тир. 500, 40 стор. (ф. 14x20), рос.м. (статистика 1936-91 рр. одеської команди майстрів).

11. Ватанський В.Є. **Футбол Европы 1992/93 гг.** Одеса (надруковано у Могилеві – Білорусь). 1994 р., тир. 3 000, 36 стор. (ф. 14x20), рос.м. (статистика чемпіонатів країн Європи).

12. **Кубок мира 1994 года в цифрах и таблицах.** Справочное издание. Харків. "Фоліо". 1994 р. Упор. О.Андрєєв, тир. 10 000, 32 стор. (ф. 13x20), рос.м. (повна статистика Чемпіонату світу 1994 р.).

13. Гавриленко А.С., Рубан К.М. **Футбол. Уругвай-1930.** Летопись Чемпионатов мира. Часть 1. Справочник. Ватутіно Черкаської обл. 1994 р., тир. 1 000, 32 стор. (ф. 14x20), рос.м. (пам'ятні дати футболу від 2500 р. до н.е. – до 1930 р., статистика 1-го Чемпіонату світу).

14. **Регламент чемпионатов и первенств Украины по футболу на 1994-95 и 1995-96 гг.** Київ. ФФУ. 1994 р., 36 стор. (ф.15x20), рос.м. (офіційне видання).

15. Концаренко В.П. **Футбольные пародии.** Литературно-художественное издание. Харків. "Мистець". 1994 р., 32 стор. з іл. (ф. 14x19), рос.м. (гумористичні пародії на відомих письменників на тему футболу).

16. Третьяков А.О., Рябошапка О.А. **Ця найулюбленіша гра** (Дещо про зародження та розвиток футболу у Знам'янці. Кіровоград. Центр.-Укр. вид-во. 1994 р., тир. 2 000, 11 стор. з іл. (ф. 14x19), укр.м. (історія футболу у м.Знам'янка).

17. **Біля витоків Дрогобицького футболу. 1920-44 рр.** Частина 1. Дрогобич Львівської обл. Додаток до газети "Галицький футбол". 1994 р. Упор. М.Куйдич та ін., 16 стор. (ф. 14x20), укр.м. (історія футболу в Дрогобичі).

18. **УСК "Ватра" Дрогобич** (з літопису українського спортивного клубу). Дрогобич Львівської обл., 1994 р., Упор. М.Куйдич та ін., 24 стор. з іл. (ф. 14x20), укр.м. (історія українського спортклубу "Ватра" 1934-44 рр.).

19. Бабій В. **Футбольне весілля** (Футбольний гумор). Івано-Франківськ. 1994 р., тир. 2 500, 38 стор. (ф. 10x15), укр.м. (невеличкі гумористичні оповідання).

Допоміжні видання:

1. **Чемпионаты СССР 1940-41.** Уфа (Росія). 1994 р. Упор. В.Колос, 44 стор. (ф. 14x20), рос.м. (повна статистика чемпіонатів 1940 і 1941 рр.).

Буклети:

11. **Супутник футболіста.** Львів. 1994 р., тир. 200, 6 стор. (ф. 14x21), укр.м. (видання для футболістів).

12. **Слідами копаного м'яча.** Спецвипуск газети "Вперед" до 80-річчя м.Тисмениця. Івано-Франківськ. 1994 р. Упор. І.Дейчаківський та ін., тир. 1 000, 16 стор. з іл. (ф. 14x22), укр.м. (історичний нарис).

13. Гаваздин В. **Спортивна гордість села** (з історії футболу в Старих Кривотулах). Івано-Франківськ. Спец додаток до газети "Вперед". 1994 р., 10 стор. (ф. 12x22), укр.м. (історичний нарис).

14. **Футбол. Встреча болельщиков с командой мастеров "Торпедо" 4 марта 1994 г.** Запоріжжя. Будинок культури ВО "АвтоЗАЗ". 1994 р. Упор. І.Павленко, тир. 30, 4 стор. (ф. 15x21), рос.м. (розповідь про команду в сезоні 1993/94 рр.).

15. **Футбол. 3-й национальный чемпионат Украины 1993-94 гг. (осень – весна). 2-й круг. Встреча болельщиков с командой "Металлург".** Нікополь Дніпропетровської обл. Палац культури ЮТЗ. 1994 р. Упор. О.Кисельов, 6 стор. (ф. 13x24), рос.м. (розповідь про команду в сезоні 1993/94 рр.).

16-17. **Футболофил Подолья.** Вып. 1 и 2. Вінниця. Додаток до тижневика "Футбол Поділля". 1994 р. Упор. А.Андрущенко, Ю.Любущенко, тир. 500 і 1 000, 16 стор. з іл. (ф. 15x22), рос.м. (видання для футболістів).

18. **Чемпионат мира по футболу. США. 17 июня – 17 июля 1994 г.** Календарь игр. Житомир. 1994 р., 8 стор. (ф. 15x21), рос.м. (таблиці чемпіонату).

19. **Календарь игр Чемпионата мира по футболу.** Мала Віска Кіровоградської обл. НТБ "Штурман". 1994 р., 10 стор. з іл. (ф. 6x13), рос.м. (таблиці чемпіонату).

20. **Чемпіонат Європи з футболу 1994-96 рр.** Календар-довідник. Вінниця. Додаток до тижневика "Футбол Поділля". 1994 р. Упор. А.Андрущенко, Ю.Любущенко, тир. 700, 16 стор. (ф. 15x22), укр.м. (учасники та календар).

Довідники-календарі:

Третій чемпіонат України 1993/94 рр. (друге коло)

Книги:

24. **Футбол - 94.** Календар-довідник. Київ. Тижневик "Український футбол". 1994 р. Відп. М.Моторний, 64 стор. з іл. (ф.14x19), укр.м.

25. **Футбол 93/94. ФК "Карпати" Львів – 30 (1963-93).** Довідник-календар. Львів. 1994 р. Упор. Ю.Михалюк та ін., тир. 2 000, 80 стор. з іл. (ф.14x20), укр.м.

26. **Футбол-1994.** Спутник любителя футболу. Кривий Ріг Дніпропетровської обл. Б-ка газети "Тайм-аут". 1994 р. Упор. В.Гнатюк, тир. 2 000, 88 стор. з іл. (ф.14x20), рос.м.

27. **Футбол 93/94. ФК "Прикарпаття".** Календар-довідник. Івано-Франківськ. 1994 р. Упор. В.Горошак, П.Белей, тир. 3 500, 102 стор. з іл. (ф.14x20), укр.м.

28. **Футбол. ФК "Галичина".** Довідник-календар. Дрогобич Львівської обл. 1994 р. Упор. М.Дмитроца, тир. 3 000, 176 стор. з іл. (ф.14x20), укр.м.

29. **Футбол. Сезон 1993/94. ФК "Лада" Черновці.** Календарь-справочник. Чернівці. 1994 р. Упор. В.Коржевський, В.Степанчук, 124 стор. (ф.14x20), рос.м.

30. **Футбол Львівщини. Сезон 1993/94 рр.** Довідник. Львів. СП "Каулонг". 1994 р. Упор. П.Пилипчук, М.Березняк, С.Мельников, 106 стор. (ф.10x14), укр.м.

Брошури:

21. **Футбол-94. ФК "Скала".** Довідник-календар. Стрий Львівської обл. 1994 р. Упор. П.Пилипчук, І.Пилипчук, А.Вареницький, 40 стор. з іл. (ф.14x20), укр.м.

22. **Чемпионат Украины по футболу (вторая лига). ФК "Динамо".** Луганськ. 1994 р. Упор. С.Краєвий, 12 стор. з іл. (ф.14x20), рос.м.

23. **Каховский футбол - 94.** Каховка Херсонської обл. ФК "Меліоратор". 1994 р. Упор. О.Крупиця, тир. 500, 28 стор. (ф.14x20), рос.м.

24. **3-й чемпіонат України з футболу. Перехідна ліга. Друге коло. ФК "Львів".** Програма сезону 93/94. Львів. 1994 р. Упор. Р.Лялюк, тир. 500, 12 стор. (ф.14x20), укр.м.

25. **Футбол. Підсумки футбольного сезону 1993/94 рр.** Календар-довідник. Чернівці. Додаток до газети "Буковина спортивна". 1994 р. Упор. П.Шваб, тир. 1 000, 16 стор. з іл. (ф.15x20), укр.м.

26. **"Факел" Липовець - 1994.** Липовець Вінницької обл. Тижневик "Футбол Поділля". 1994 р. Упор. І.Литвинюк, Ю.Любущенко, А.Андрущенко, тир. 500, 16 с. з іл. (ф.15x20), рос.м.

27. **Чемпионат Украины среди КФК. Второй круг.** Програма сезону. Єнакієво Донецької обл. 1994 р., 12 стор. (ф.15x21), рос.м. – розмножено ксерокопіюванням.

28. **Футбол 1993/94.** Справочник-календарь. Вінниця. 1994 р. Упор. С.Скоцький, тир. 100+100, 30 стор. (ф.14x20), рос.м. – розмножено ксерокопіюванням.

Буклети:

19. **Любителям футболу - 1994. ФК "Ворскла".** Полтава. "Зоря Полтавщини". 1994 р., 6 стор. з іл. (ф.14x22), укр.м.

20. **Путеводитель к сезону. Первенство Украины по футболу (осень-93, весна-94). Вторая лига. Второй круг.** Костянтинівна Донецької обл. 1994 р. Упор. В.Швець, тир. 200, 4 стор. (ф.14x20), рос.м.

21. **Футбол. Первенство Черниговской области 1994 г.** Славутич Чернігівської обл. ВО "Чорнобильська АЕС". 1994 р., 4 стор. (ф.15x20), рос.м.

22. **ФК "Текстильник". Футбол. Першість України серед КФК 1993/94 рр.** Чернігів. АТ "Чексил". 1994 р., тир. 3 000, 4 стор. (ф.15x20), укр.м.

Четвертий чемпіонат України 1994/95 рр. (перше коло)

Книги:

31. **Футбол-94.** Календар-довідник. Київ. 1994 р., 98 стор. з іл. (ф.14x20), укр.м.

32. **Календар ігор першості України з футболу (вища, 1, 2 і 3 ліги). Сезон 94-95. 1 коло.** Київ. ФФУ. 1994 р., тир. 2 000, 64 стор. (ф.10x14), укр.м.

33. **Футбол 94-95. 1 коло. Вища ліга.** Довідник уболівальникам команди "Нива". Вінниця. Центр. Міський ст. ФК "Нива". 1994 р. Упор. О.Коляда та ін., т. 400, 56 с. з іл. (ф.14x20), укр.м.

34. **Футбол-94. Перша ліга. Перше коло. "Борисфен" – люди, події, цифри.** Календар-довідник. Бориспіль Київської обл. "Київська правда". 1994 р. Упор. В.Валерко та ін., тир. 8 000, 56 стор. з іл. (ф.14x20), укр.м.

35. **Футбол 94/95.** Харків. АТ "Принтал". 1994 р. Упор. С.Пустогвар, С.Симонов, тир. 1 000, 48 стор. (ф.14x21), рос.м.

Брошури:

29. **Чемпионат Украины (осень 1994 – весна 1995). Первая лига. ФК "Химик".** Футбольный календарь. Житомир. КЛФ "Чемпіон". 1994 р. Упор. Ю.Чернишов, тир. 1 000, 24 стор. з іл. (ф.14x20), рос.м.

Буклети:

23. **Футбол. Чемпионат Украины по футболу 1994-95. Высшая лига. Первый круг.** Календарь игр. Вінниця. Тижневик "Футбол Поділля". 1994 р., 4 стор. з іл. (ф.22x30), рос.м.

24. **Футбол 94-95 гг. (1 круг). Чемпионат Украины среди команд третьей лиги. ФК "Сокол".** Ровеньки Луганської обл. 1994 р., 8 стор. (ф.10x30), рос.м.

25. **"Слід" Київ 1994/95 (міні-футбол).** Київ. 1994 р., 6 стор. з іл. (ф.10x21), укр.м.

Газети:

26. **Футбол Поділля** (незалежний тижневик Вінниччини). Вінниця. Виходила з лютого 1994 р. до 1997 р. 8 стор. (ф. 20x30), укр. і рос.м.

27. **Футбольна газета** (обласний вісник). Рівне. Виходила з лютого 1994 р. до 1995 р. Усього 13 номерів, тир. 5 200 – 1 500, 4-8 стор. (ф.30x41), укр.м.

28. **Футбольная информационная газета** (С.Симонов, С.Пустогвар). Харків. Виходила з березня 1994 р. до травня 1996 р. Усього 15 номерів, тир. 999, 4-8 стор. (ф. 30x41,20x30), рос.м.

29. **Футбольний меридіан** (додаток до газети "Разом"). Чернівці. 1.04.94 р. 1 номер, 4 стор. (ф. 21x30), укр.м.

30. **Футбол на аренах України і світу** (Компанія "Слід і К"). Київ. Виходила з травня до вересня 1994 р. Усього 4 номери, 16 стор. (ф.30x41), укр.м.

31. **Футбольні Карпати** (МПП "Барс"). Мукачеве Закарпатської обл. Виходила з травня до листопада 1994 р. Усього 12 номерів (один – спецвипуск), тир. 2 300 – 2 000, спецвипуска – 10 000, 8 стор. (ф.20x30), укр.м.

32. **Футбол плюс** (з вересня 1995 р. - "Спортивное обозрение Футбол плюс"). Одеса. Виходила з червня 1994 р. до 1998 р. Усього 52 номери, 4-8 стор. (ф. 30x44), рос.м.

33. **90 хвилин** (газета ФК "Прикарпаття"). Івано-Франківськ. Виходила з липня до листопада 1994 р. Усього 13 номерів, тир. 2 000 – 1 500, 8 стор. (ф. 20x30), укр.м.

34. **Футбольний крок** (газета СК "Колос"). Житомир. Виходила з серпня 1994 р. до 1996 р. Усього 9 номерів, тир. 1 500 - 500, 8 стор. (ф. 30x41), укр.м.

35. **Федерация футбола представляет лучшие команды города** (дополнение к газете "Вечерняя Макеевка"). Макеевка Донецької обл. Виходила у вересні 1994 р. Усього 1 номер, 4 стор. (ф. 30x41), рос.м.

36. **Спецвыпуск "Вечерней Макеевки"** (для АОЗО "Шахтер"). Макеевка Донецької обл. 5.11.94 р. до зустрічі "Шахтар" Донецьк – "Динамо" Київ, тир. 5 000, 8 стор. (ф. 30x41), рос.м.

37. **Гол-експрес** (спортивно-інформаційна газета). Луцьк. Виходила з грудня 1994 р. до 1996 р. Усього 7 номерів, тир. 3 000, 4 стор. (ф. 30x41), рос. і укр.м.

Допоміжні видання:

5. **Спорт-ревью.** Львів. Виходила у 1994-95 рр.

Журнали:

4. **Футбол Украины** (всеукраїнський масовий ілюстрований журнал для любителів футболу). Одеса. АТ "Імідж-прес". 1994 р. (№1) і 1995 р. (№2). Усього 2 номери, 34 і 36 стор. з іл. (ф. 20x28), рос.м.

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник – Анатолій Коломієць Під редактуванням Володимира Банеса

Анатолій
КОЛОМІЄЦЬ

РУБРИКА

**"КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ
УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ"**

У ГАЗЕТИ "УКРАЇНСЬКИЙ ФУТБОЛ"
БЕРЕЗЕНЬ 2009- СІЧЕНЬ 2010

Частина II

2021

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

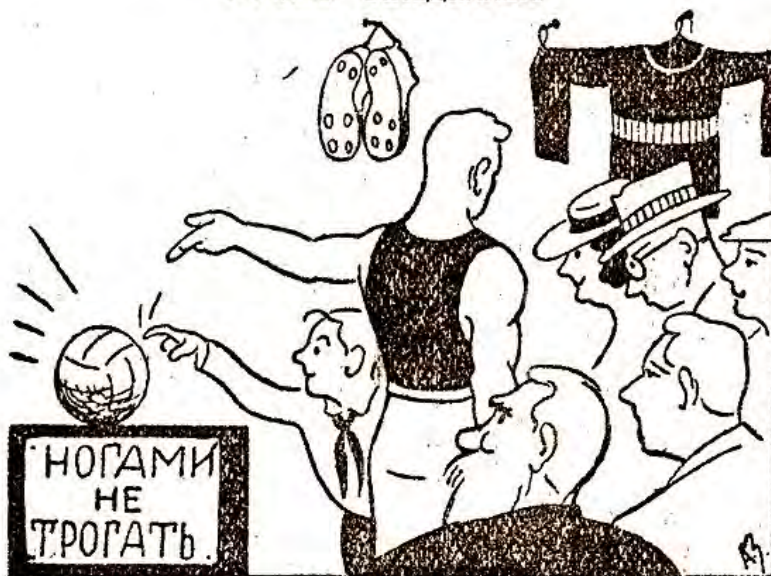
Автор-упорядник – Анатолій Коломієць

Під редактуванням Володимира Баняса

з газети "Український футбол" №188 від 17 грудня 2009 року

МУЗЕЙ СТАДИОНА

— Вот это тот последний мяч, который решил судьбу первенства в прошлом сезоне.

У попередніх номерах нашого "Клубу" ми вже визначилися з усіма досягненнями українських футболістів довоєнного та повоєнного періодів і тепер маємо можливість, використовуючи запропоновану нами систему начислення балів за кожне досягнення, зробити ще один висновок щодо рейтингу цієї плеяди футболістів України. До речі, кількість українських футболістів, яким хоч за одним досягненням потрібно нараховувати бали, виявилася досить значною – усього 366 гравців. Повний їх перелік, звичайно, виглядає громіздким і цікавим тільки досить вузькому колу шанувальників футболу. Враховуючи це, вже зараз є можливість нарешті надати читачеві повну таблицю щодо першої сотні найкращих гравців періоду значних досягнень футболу в Україні (1960-91 рр.). Хоча ми й обіцяли що деякі показники успіхів та досягнень цього періоду ми будемо розцінювати більше, бо саме в цей час прийшла світова слава дуже великій кількості дійсно майстрів футболу України міжнародного класу, але виявилось, що це проводити недоцільно через значне збільшення в цей період, як самих змагань, так і участі в них українських футболістів та й їх досягнень.

Рейтинг найкращих українських футболістів періоду значних досягнень футболу в Україні (перелік гравців з нарахуванням балів за їх досягнення)

Каталог друкованих видань з футболу незалежної України

(Продовження. Початок див. в "УФ" №№176, 180, 184 за 26.11 і 3, 10.12.2009 р.)

4. Друковані видання 1995 року.

Книги:

27. **100 матчей "Днепра" в высшей лиге.** Справочник. Дніпропетровськ. 1995 р. Упор. В.Конончук, В.Хорошилов, тир. 250, 60 стор. з іл. (ф. 14x20), рос.м. (повна статистика виступів "Дніпра" Дніпропетровськ у перших 4-х чемпіонатах України).

28. **Футбол в Украине 1993-94 гг.** Вып.3. (Футбол – история и статистика). Статистический ежегодник. Харків. 1995 р. Упор. Ю.Ландер, 224 стор. (ф. 14x20), рос.м. (повна статистика 3-го чемпіонату і Кубка України, виступи збірних команд).

29. Грабовий І., Ковальов М. **Зірки українського футболу.** (Історія, статистика, коментар). Кіровоград. 1995 р., 116 стор. (ф. 14x20), укр.м. (біографічні дані і спортивний шлях 55 найкращих футболістів України).

30. **Украинский футбол. Высшая лига. 1994-95 гг.** Альбом-справочник. Москва. "Мир футбола" (спеціальний випуск №2(13)). 1995 р. Упор. С.Ангелов, тир. 20 000, 112 стор. з кольор. іл. (ф. 21x28), рос.м. (представлення всіх клубів вищої ліги України перед 4-им чемпіонатом).

31. **Чемпионаты Европы 1960-1992 гг.** (Футбол – история и статистика). Вып.14. Харків. АТ "Принтал". 1995 р. Упор. Ю.Ландер, тир. 1 000, 256 стор. (ф. 14x20), рос.м. (повна статистика чемпіонатів Європи).

32. Жигулін М., Гнатюк В. **Футбольные клубы Украины в европейских кубковых турнирах (1965-1992 гг.).** Справочник. Кривий Ріг Дніпропетровської обл. 1995 р., 93 стор. з іл. (ф. 14x20), рос.м. (статистика матчів клубів УРСР у єврокубках).

33. **Регламент чемпионатов, первенств и Кубка Украины по футболу на 1995-1996 и 1996-97 гг.** Київ. 1995 р., 48 стор. (ф. 14x20), рос.м. (регламент змагань з футболу в Україні та інші офіційні документи ФФУ).

34. Чуйко О. **Футбол. "Динамо" Киев в 54-х чемпионатах СССР (1936-1991 гг.)** **Интересные факты, рекорды, в истории команды.** Київ. 1995 р., 80 стор.

35. Коржевський В.М., Трипольський С.В. **30 лет в еврокубках.** Чернівці. 1995 р., 52 стор. (ф. 14x20), рос.м. (статистика виступів "Динамо" Київ у єврокубках за 30 років).

36. **Футбол - 90. Чемпионаты, турниры, кубки.** (Футбол – история и статистика). Тула (Росія). "Рарус". 1995 р. Упор. Ю.Ландер, тир. 2 000, 328 стор. (ф. 13x20), рос.м. (повна статистика 53-го чемпіонату СРСР з футболу).

37. Щербачов В. **Ностальгія за радянським футболом.** Київ. МП "Брама". 1995 р., тир. 20 000, 144 стор. з іл. (ф. 12x20), укр.м. (спомин про "зірок" київського "Динамо" часів СРСР).

38. **Футбольный арбитр Украины.** Київ. ФФУ. Суддівський комітет. 1995 р. Упор. К.Вихров, тир. 5 000, 112 стор. (ф. 14x20), рос.м. (своєрідна інструкція для суддів з футболу).

39. **Футбол** Навчальна програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл, спеціалізованих дитячо-юнацьких шкіл олімпійського резерву. Київ. ФФУ. 1995 р. Упор. В.Ніколаєнко та ін., 118 стор. (ф. 15x290), укр.м. (методика проведення занять з футболу в спецшколах).

40. **900 значков "Динамо" Киев** (Для колекціонерів-фалеристів). Москва. Самвидат. 1995 р. Упор. В.Кислий, 57 стор. з мал.. значків (ф. 16x22), рос.м. – розмножено ксерокопіюванням (малюнки 932 значків про "Динамо" Київ).

Допоміжні видання:

11. Дементьев П. **Пека о себе или футбол начинается в детстве.** Москва (Росія). "Известия". 1995 р., тир. 10 000, 112 с. з іл. (ф. 13x20), рос.м. (є дещо про київське "Динамо").

12. Озеров М.М. **Всю жизнь за синей птицей...** Москва (Росія). "Наука". 1995 р., 288 стор. з іл. (ф. 17x24), рос.м. (багато про український футбол).

13-14. **Чемпионаты СССР 1945-46.** 1-ое и 2-ое издания. Уфа (Росія). 1995 р. Упор. В.Колос, тир. 300, 72 і 88 стор. рос.м. (статистика).

Брошури:

20. **Футболофил Украины.** Вып.3. Альманах. Кривий Ріг Дніпропетров. обл. КЛФ "Верность". 1995 р. Упор. В.Гнатюк, т. 500, 36 с. (ф. 14x20), рос.м. (для українських футболістів).

21. Гнатюк В. **100 зірок українського футболу (1936-91 рр.)**. Довідник. Кривий Ріг Дніпропетровської обл. 1995 р., тир. 1 500, 32 стор. (ф. 14x20), укр.м. (біографічні дані і загальна статистика кращих гравців України).

22. **1-й Кубок України**. (История украинского футбола. Часть 1). Дніпропетровськ. 1995 р. Упор. С.Шевченко, тир. 300, 44 стор. з іл. (ф. 15x21), рос.м. (протоколи матчів і статистика першого розіграшу Кубка України 1992 року).

23. Коржевський В.М., Степанчук В.В. **Вестник футболофила України**. Вып.1. Чернівці. 1995 р., 32 стор. (ф. 14x20), рос.м. (видання для українських футболофілів).

24. **Футбол. Европейские кубки 1993/1994 и 1994/95**. (Еврокубки Европы). Миколаїв. 1995 р. Упор. О.Сорокін, 40 стор. (ф. 15x20), рос.м. (статистика матчів євро кубків двох сезонів).

25. Коржевський В.М. **Европейские кубки (1955-63 гг.)**. Справочник (Футбольный глобус). Чернівці. 1995 р., тир. 400, 32 стор. (ф. 14x20), рос.м. (статистика матчів єврокубків).

26. **Сторінки історії УСК "Ватра" Дрогобич 1934-60-1994**. Дрогобич Львівської обл. 1995 р. Упор. М.Куйдич, тир. 200, 44 стор. з іл. (ф. 14x20), укр.м. (статистика дрогобицького футболу у 1934-44 роках).

27. **Футболофил Донбасса**. Вып.1. Луганськ. КК Луганська з АСЖ Луганської обл. 1995 р. Упор. С.Волков, тир. 200, 19 стор. (ф. 15x20), рос.м. (все про видання і футболофілів Донбасу).

Буклети:

21. **Футболофил-информ**. Альманах. Вып.1. Херсон. 1995 р. Упор. О.Латул, 8 стор. (ф. 15x21), рос.м. (видання для футболофілів).

22. **Футбольный клуб "Шахтер" Донецк - Украина**. Донецьк. "ПАС". 1995 р. Упор. М.Левицький, 12 стор. з кольор. іл. (ф. 10x21), рос. і англ.м.

23. **ФК "Черноморец" (Одесса). Кубок УЕФА 95/96**. Одеса. 1995 р., 4 стор. з кольор. іл. (ф. 21x30), рос.м. (фото команди та її візитка).

Довідники-календарі:

Четвертий чемпіонат України 1994/95 рр. (друге коло)

Книги:

36. **Футбол-95. Друге коло**. Довідник-календар. Київ. 1995 р., 138 с. з іл. (ф.14x20), укр.м.

37. **Футбол-95. ФК "Шахтер" Донецк**. Календарь-справочник. Донецьк. "Вечірня Макіївка". 1995р. Упор. В.Шарафудінов, 120 стор. з іл. (ф.14x20), рос.м.

38. **Футбол 94/95. ФК "Карпати"**. Довідник-календар. Львів. 1995 р. Упор. Ю.Михалюк, Ю.Назаркевич, І.Яремко, тир. 1 000, 80 стор. з іл. (ф.14x20), укр.м.

39. **Футбол. Команди першої ліги у сезоні 1994/95 рр. (друге коло)**. Довідник-календар. Кіровоград. 1995 р. Упор. М.Ковальов, А.Перевозник, 104 стор. з іл. (ф.14x20), укр.м.

40. **Футбол 92-95. ФК "Сталь"**. Календарь-справочник. Алчевськ Луганської обл. 1995 р. Упор. В.Мальченко, тир. 3 500, 144 стор. з іл. (ф.14x20), рос.м.

41. **Футбол 94/95. ФК "Скала" Стрий**. Довідник-календар. Стрий Львівської обл. 1995 р. Упор. Ю.Михалюк, Ю.Назаркевич, П.Пилипчук, тир. 1 000, 64 стор. з іл. (ф.14x20), укр.м.

42. **ФК "Покуття" Коломия**. Довідник-календар. Коломия Івано-Франківської обл. ПГО "Вік". 1995 р. Упор. В.Пішак, тир. 1 500, 64 стор. з іл. (ф.14x20), укр.м.

43. **Херсонский футбол – 94/95**. Календарь-справочник. Херсон. УВДЛ "Антошкіни казки". 1995р. Упор. О.Крупіца, тир. 3 000, 76 стор. (ф.14x20), рос.м.

Брошури:

30. **Четвертий чемпіонат України з футболу 1994-1995. Друге коло**. Календар ігор. Київ. Прес-служба АТ "ФК "Динамо" Київ". 1995 р., тир. 1 200, 16 стор. з іл. (ф.14x20), укр.м.

31. **Чемпіонат України серед команд вищої ліги 1994-1995 рр. Друге коло**. Календар ігор. Вінниця. АТ "ФК "Нива" Вінниця". 1995 р., 12 стор. з іл. (ф.14x20), укр.м.

32. **Футбольний довідник команд майстрів і КФК Тернопільської обл.** Збараж Тернопільської обл. "Тернопіль". 1995 р. Упор. З.Поліха, тир. 1 000, 24 стор. (ф.16x14), укр.м.

33. **"Ворскла"-95**. Програма. Полтава. ІВА "Астрєя". 1995 р., 8 стор. з іл. (ф.10x21), укр.м.

34. **Футбол-95. ФК "Крок" Житомир.** Справочник. Житомир. "Житомирщина футбольна", "Полісся". 1995 р., тир. 500, 16 стор. (ф.15x22), рос.м.

35. **Футбол-95. ФК "Днестровец".** Календарь-справочник. Білгород-Дністровський Одеської обл. 1995 р., 32 стор. з іл. (ф.14x21), рос.м.

36. **Футбол 94-95. Чемпіонат України (аматори), чемпіонат області (перша ліга).** Календар-довідник. Червоно град Львівської обл. ОФСІ. 1995 р. Упор. Є.Попов, 12 стор. (ф.15x20), укр.м. – виготовлено ксерокопіюванням.

Буклети:

26. **Винницький футбол 94/95 (второй круг).** Календарь-справочник. Вінниця. Щотижневик "Футбол Поділля". 1995 р. Упор. А.Андрущенко, В.Любущенко, тир. 1 300, 16 стор. з іл. (ф.15x22), рос.м.

27. **Футбол. "Явір" Краснопілля. Чемпіонат України, друга ліга 1995 р.** Краснопілля Сумської обл. 1995 р. Відп. Г.Рева, 8 стор. (ф.15x20), укр.м.

28. **Футбол. ФК "Енергія" Бердянск. Первенство области. Первый круг.** Бердянськ Запорізької обл. 1995 р., тир. 250, 4 стор. (ф.14x20), рос.м.

П'ятий чемпіонат України 1995/96 рр. (перше коло)

Книги:

44. **Футбол-95/96.** Довідник-календар. Київ. "Преса України". 1995 р., тир. 3 000, 192 стор. з іл. (ф.14x20), укр.м.

45. **Футбол Львівщини.** Довідник-календар. Львів. 1995 р. Упор. Є.Кравс, О.Паук, П.Пилипчук, 80 стор. з іл. (ф.15x20), укр.м.

46. **Футбол-95/96.** Календарь-справочник. Запоріжжя. 1995 р. Упор. Л.Вадимов, тир. 5 000, 64 стор. з іл. (ф.15x20), рос.м.

47. **Футбол-95. ФК "Волинь" Луцьк.** Календар-довідник. Луцьк. 1995 р. Упор. С.Грудняк, С.Федорук, М.Лапків, 124 стор. з іл. (ф.15x20), укр.м.

48. **Футбол-95/96. Первый круг** (Б-ка футбольного болельщика. Вып.1). Одеса. 1995 р. Упор. І.Коваль, О.Коваль, М.Огородник, тир. 300, 48 стор. (ф.15x20), рос.м.

49. **Футбол-95/96.** Харків. АТ "Принтал". 1995 р. Упор. С.Пустогвар, С.Симонов, Ю.Остроумов, тир. 1 000, 60 стор. (ф.14x20), рос.м.

50. **Буковинський футбол. Сезон 1995-96 (первый круг).** Календарь-справочник. Чернівці. "Частный украино-израильский ФК "Буковина-Хапоэль". 1995 р. Упор. В.Коржевський (Україна), О.Гусак (Ізраїль), тир. 200, 64 стор. (ф.14x20), рос.м.

Брошури:

37. **"Динамо" Київ-1995.** Календар-довідник. Київ. Прес-служба АТ "ФК "Динамо" Київ". 1995 р., 38 стор. (ф.14x20), укр.м.

38. **Футбол 1995-1996. "Торпедо" Запорожье** (Б-ка футбольного болельщика). Календарь-справочник. Запоріжжя. 1995 р. Упор. О.Горячкін, тир. 500, 40 с. (ф.15x20), рос.м.

39. **Дніпропетровськ 1995/1996. Результаты первого круга.** Календарь-справочник. Дніпропетровськ. 1996 р., тир. 100, 40 стор. (ф.15x20), рос.м.

40. **"Нива" - 92-95.** (Б-ка газети "Вільне життя" №52). Тернопіль. 1995 р. Упор. Б.Дикальчук, В.Зарванський, В.Попович, 16 стор. з іл. (ф.15x20), укр.м.

41. **Футбол-95. "Химик" Житомир.** Справочник. Житомир. "Житомирщина футбольна", "Полісся". 1995 р., тир. 1 500, 16 стор. (ф.15x21), рос.м.

42. **"Днестровец" Белгород-Днестровский 1995/96.** Футбольный справочник-календарь. Білгород-Дністровський Одеської обл. 1995 р., 36 стор. з іл. (ф.15x20), рос.м.

43. **Футбол 94/95.** Львів. ОФСІ і ФФ Львівщини. 1995 р. Упор. Є.Попов, 16 стор. (ф.16x20), укр.м.

44. **Футбол. 5-й чемпионат Украины 1995/96 гг.** Календарь-справочник. Вінниця. 1995 р. Упор. С.Скоцький, тир. 100, 35 стор. (ф.14x20), рос.м. – розмножено ксерокопіюванням.

Буклети:

29. **5-й чемпіонат. Календар ігор. Вища ліга, перше коло.** Дніпропетровськ. 1995 р., 4 стор. (ф. 15x21), укр. і рос.м.

30. **Футбол. Сезон 1995-96 гг. Представляем "Шахтер"-95/96.** Донецьк. 1995 р., 1 лист (ф.45x30), рос.м.

31. **5-й чемпіонат України серед команд вищої ліги. Вінницькому уболівальнику. АТ "ФК "Нива" Вінниця.** Довідник. Вінниця. Спортінформбюро "Скіф". 1995 р., тир. 1 000, 12 стор. з іл. (ф. 10x21), укр.м.

32. **Команди Львівщини у сезоні 1994/95 рр. ФК "Скала" Стрий.** Довідник-календар. Стрий Львівської обл. 1995 р. Упор. Ю.Михалюк, П.Пилипчук, тир. 300, 16 стор. з іл. (ф. 15x21), укр.м.

33. **Футбол. Фінал чемпіонату обласного кооперативного профспілкового фізкультурно-спортивного товариства "Колос".** Програма. Велика Олександрівка Херсонської обл. 1995 р. Упор. О.Москаленко, 4 стор. (ф. 14x20), укр.м.

34. **ФК "Полиграфтехника" Александрия. 5-й чемпіонат України по футболу. Первая лига. Результаты первого круга.** Олександрія Кіровоградської обл. 1996 р. Упор. С.Осипенко, 12 стор. (ф.15x20), рос.м. – розмножено ксерокопіюванням.

Газети:

38. **Білоцерківський футбол** (газета ФК "Рось"). Біла Церква Київської обл. Виходила у січні та лютому 1995 р. Усього 2 номери, тир. 3 000, 8 стор. (ф. 20x30), укр.м.

39. **Десна-95** (справочник АТ "ФК "Десна"). Чернігів. Виходила в березні 1995 р. Усього 1 номер, 8 стор. (ф. 20x30), рос.м.

40. **Херсонский футбол** (вид. дитячої літератури "Антошкіни казки"). Херсон. Виходила з квітня до жовтня 1995 р. Усього 4 номери, тир. 2002, 4 стор. (ф. 30x41), рос.м.

41. **Темпо** (спецвипуск "Дзвонів Підгір'я"). Калуш Івано-Франківської обл. Виходила 15 липня 1995 р. і у березні 1997 р. (№1), тир. 2 000, 8 стор. (ф. 20x30), укр.м.

Допоміжні видання:

6. **Спорт-ведомости.** Київ. Виходила у 1995-96 рр., рос.м.

7. **Команда.** Київ. Виходить з березня 1995 р.

Журнали:

5. **Сектор-23** (друкований орган фанатів Херсону). Херсон. Виходив з березня 1995 р. Відомо 8 номерів. Упор. В.Дармосюк, тир. 50, 20-32 стор. (ф. 15x21 - №№1-5 і ф. 21x30 - №№6-8), рос.м. – виготовлені ксерокопіюванням.

6. **Ураган.** Запоріжжя. Виходив з листопаду 1995 р. по липень 1997 р. Усього вийшло 4 номери. Упор. Лисий (О.Лозовий), тир. 50, 12-28 стор. (ф. 15x21), рос.м. – виготовлені ксерокопіюванням.

НОВІ ЗНАХІДКИ ТА ПОПРАВКИ ДО ВЖЕ НАДРУКОВАНОГО

За листами наших читачів все ж вдається потроху виправляти помилки, проти яких ми, звичайно, не застраховані, а також з'являється можливість зробити деякі доповнення до того матеріалу, який вже було надруковано.

Відомий київський колекціонер квитків на футбольні матчі Ігор Запорожець знайшов у своїй колекції білет на один з матчів Спартакіади народів СРСР 1956 року – між збірними Української та Грузинської РСР і одразу звернув увагу на дату матчу, зазначену на білеті, а саме 12 серпня, в той час як у статті в №24 нашого "Клубу" ("УФ" №120 за 19.08.2009 р.) у протоколі цього матчу зазначена дата – 11 серпня. Він навіть підняв старі газети ("Советский спорт" за 14.08.1956 р.) і знайшов правильну відповідь – матч дійсно було проведено саме 12 серпня. Треба нам зробити поправку у надрукованому тексті.

У №32 нашого "Клубу" в таблиці участі українських футболістів у матчах збірної СРСР помилково вказано, що Віктор Колотов зіграв у Олімпійських турнірах 6 відбіркових матчів (3 голи) та 5 матчів на самих іграх (2 голи). Але це помилка, бо Колотов усі ці 11 матчів зіграв вже у фінальних частинах розіграшів Олімпійських турнірів 1972 і 1976 років (забив там усі 5 голів), а участі у відбіркових матчах взагалі не приймав.

Щодо участі українських футболістів у матчах збірних світу ("Клуб" №15 – "УФ" №86 за 18.06.09) і матчах збірних Європи ("Клуб" 35 – "УФ" №164 за 5.10.09), то прикро, що в обох статтях не були вказані суттєві матчі, в яких приймав участь Олег Блохін, а саме:

- 1979 рік "Боруссія" Дортмунд (ФРН) – збірна ФІФА (до дитячого фонду ООН);

- 1980 рік ФК Барселона – збірна ФІФА (до фонду допомоги дітям-сиротам);
- 1989 рік збірна зірок світу у Ейндховені (Голландія) – прощальний матч В.Ван ден Керкофа;
- 1989 рік збірна зірок світу у Відні (Австрія) – прощальний матч Прохазки;
- 1989 рік збірна зірок світу у Турині (Італія) – бенефіс Антоніоні.

Також чомусь пропущено й матч у Нью-Йорку (США) 1982 року між збірними Європи та світу (до дитячого фонду ООН і ЮНІСЕФ).

Нажаль біль точних даних по цим матчам ми поки що не маємо і чекаємо на допомогу читачів. Може хтось з вас проявить ініціативу щодо поділення таких матчів на офіційні або добродійні, чи якимось ще. Звичайно, такі матчі несуть у собі значну повагу світової спільноти до визначних на їх думку гравців, але це ж той самий рейтинг, про який ми й ведемо мову більш ніж півроку. Чекаємо ваших листів на адресу: 03110, Київ-110, а/с 48 або за E-mail: olisf@kolomiets.kiev.ua

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник – Анатолій Коломієць

Під редактуванням Володимира Баняса

з газети "Український футбол" №192 від 24 грудня 2009 року

Біографічні дані та спортивний шлях найкращих футболістів України періоду значних успіхів українського футболу

Після визначення рейтингу усіх провідних українських футболістів періоду значних успіхів українського футболу ми маємо знову можливість ознайомити читачів з їх основними біографічними даними, тим шляхом, який вони пройшли на футбольній ниві, й здобутими ними досягненнями на цій дорозі життя. Звичайно, щоб надати цю інформацію про усіх 100 лауреатів, буде потрібна ціла книга. Але хоча б про перші номери рейтингу ми обов'язково розповімо:

№1. БЛОХІН Олег Володимирович - нападник, тренер (зріст 179 см), мав жартівливе прізвисько серед шанувальників футболу – "Блоха".

Заслужений майстер спорту СРСР (30.05.1975 р. – знак №2252), майстер спорту міжнародного класу (30.04.1975 р.), видатний майстер українського футболу радянських часів, володар більшої частини рекордів радянського футболу.

Народився 5 листопада 1952 р. у Києві.

У футбол почав грати 1962 р. у Києві в футбольній школі "Динамо" Київ. У 1969-87 рр. у "Динамо" Київ. З квітня 1988 р. по травень 1989 р. грав у "Форвертсі" Штайр (Австрія), у сезоні 1989/90 рр. у "Арісі" Лімасол (Кіпр).

У вищому ешелоні чемпіонатів СРСР провів за "Динамо" Київ 432 матчі, забив 211 голів (рекорди чемпіонатів СРСР). У вищих ешелоннах чемпіонатів Австрії провів за "Форвертс" Штайр 28 матчів, забив 4 голи та чемпіонатів Кіпру провів за "Аріс" Лімасол 22 матчі, забив 5 голів.

Був капітаном "Динамо" Київ у 1978-79 рр. Був найкращим бомбардиром "Динамо" Київ в 14 сезонах (1972-1982, 1984-85 рр.). Найбільше число забитих голів за сезон - 20 (1974 р.).

У європейських кубках зіграв за "Динамо" Київ у 79 матчах, забив 25 голів: Суперкубок Європи (УЄФА) - 3 матчі, 3 голи; Кубок європейських чемпіонів - 43 матчі, 10 голів; Кубок володарів кубків - 18 матчів, 10 голів і Кубок УЄФА - 15 матчів, 2 голи.

Входив до складу збірної СРСР у 1972-88 рр. - 114 офіційних міжнародних матчів, 44 голи - рекорди СРСР ("Динамо" Київ - 113 матчів, 44 голи та "Форвертс" Штайр - 1 матч) і 80 неофіційних матчів, 58 голів ("Динамо" Київ). Входив до складу олімпійської збірної СРСР 1972 р. - 1 матч, 2 голи. Учасник Чемпіонатів світу 1982 р. (5 матчів, 1 гол) і 1986 р. (2 матчі, 1 гол); Олімпійських ігор 1972 р. (6 матчів, 6 голів) і 1976 р. (5 матчів, 1 гол); відбіркових матчів Чемпіонатів світу 1974 р. (4 матчі, 1 гол), 1978 р. (4 матчі), 1982 р. (7 матчів, 5 голів) і 1986 р. (3 матчі); Чемпіонатів Європи 1976 р. (8 матчів, 3 голи), 1980 р. (3 матчі), 1984 р. (5 матчів, 2 голи) і 1988 р. (4 матчі, 1 гол); Олімпійських ігор 1972 р. (1 матч, 2 голи). Учасник матчів збірної ФІФА з "Боруссією" Дортмунд (ФРН) 1979 р. (на честь дитячого фонду ООН) і ФК Барселона (Іспанія) 1980 р. (у фонд допомоги дітям-сиротам), збірної УЄФА 1981 р. зі збіркою Чехословаччини (до 80-річчя чехословацького футболу), збірної Європи 1982 р. зі збіркою світу в Нью-Йорку (США) - на честь дитячого фонду ООН і ЮНІСЕФ, 1989 р. за збірну "зірок" світу в Ейндховені (Голландія) - прощальний матч В.Ван ден Керкофа., у Відні (Австрія) - прощальний матч Прохазки, у Італії (бенефіс Антоніоні) та у Москві (ювілей Яшина). 1989 р. 28 червня в Києві було проведено прощальний матч О.Блохіна (збірна СРСР - збірна "зірок" світового футболу), 1992 р. 9 листопада - матч до 40-річчя О.Блохіна ("Динамо" Київ - "Олімпіакос" Пірей Греція). Входив до складу юнацької збірної СРСР у 1970-71 рр., учасник турнірів УЄФА 1970 р. (2 матчі) та 1971 р. (5 матчів, 3 голи). Входив до складу молодіжної збірної СРСР у 1971-72 рр. Входив до складу збірної УРСР на Спартакіаді народів СРСР 1979 р.

Був капітаном збірної СРСР 1977, 1979 і 1981 рр.

Досягнення: володар "Золотого м'яча" - призу найкращому гравцю Європи 1975 р., володар Суперкубка Європи 1975 р., Кубка володарів кубків 1975 і 1986 рр., третій призер Олімпійських ігор 1972 і 1976 рр., молодіжного чемпіонату Європи 1972 р., чемпіон СРСР 1974, 1975, 1977, 1980, 1981, 1985 і 1986 рр., грав у складі "Динамо" Київ - чемпіона СРСР 1971 р. (1 матч з 30), другий призер чемпіонатів СРСР 1972, 1973, 1976 (осінь), 1978 і 1982 рр., грав у складі "Динамо" Київ - другого призера чемпіонату СРСР 1969 р. (1 матч з 32), третій призер 1979 р., володар Кубка СРСР 1974, 1978, 1982, 1984/85 і 1986/87 рр., фіналіст Кубка СРСР 1973 р., володар Кубка сезону 1977, 1980, 1985 і 1986 рр., третій призер Спартакіади народів СРСР 1979 р. Найкращий бомбардир чемпіонатів СРСР 1972 р. (14 голів), 1973 р. (18 голів), 1974 р. (20 голів), 1975 р. (18 голів) і 1977 р. (17 голів). Найкращий футболіст СРСР 1973, 1974 і 1975 рр. Найкращий футболіст УРСР 1972, 1973, 1974, 1975, 1976, 1977, 1978, 1980 і 1981 рр. (референдум газети "Молодь України"). Входив до десятки найкращих спортсменів СРСР 1975 р., входив до символічного "Клубу Г.Федотова" (317 голів). Увійшов до символічної збірної України ХХ сторіччя (за референдумом газети "Український футбол") і символічної збірної найбільш титулованих гравців України ХХ сторіччя (згідно рейтингу газети "Футболофіл-ревю" Українського товариства колекціонерів-футболофілів) та визначений цією газетою найкращим нападником і найкращим гравцем України ХХ сторіччя. У офіційних списках "33-х найкращих" у СРСР був під №1 1972, 1973, 1974, 1975, 1976, 1977, 1978, 1979, 1980, 1981, 1982, 1985 і 1986 рр. і під №2 1983 і 1984 рр.

З липня 1990 р. по січень 1993 р. був головним тренером "Олімпіакоса" Пірей (Греція), з лютого 1993 р. по травень 1994 р. - ПАОК Салоніки (Греція), з грудня 1994 р. по лютий 1997 р. - "Іонікоса" Афіни (Греція). 1997 р. (серпень-грудень) був тренером-консультантом "Чорноморця" Одеса. З грудня 1998 р. головний тренер АСК Афіни (Греція), а з березня 2000 р. знову головний тренер "Іонікоса" Афіни (Греція). З жовтня 2003 р. до кінця 2007 р. головний тренер національної збірної України. З 2008 р. головний тренер ФК "Москва" (Росія), а з вересня 2009 р. спортивний директор ФК "Чорноморець" Одеса.

Досягнення: під його керівництвом національна збірна України стала чвертьфіналістом Чемпіонату світу 2006 року; "Олімпіакос" Пірей став другим призером чемпіонату Греції 1991 і 1992 рр., володарем Кубка Греції 1992 р.

Грав за збірну ветеранів "Динамо" Київ 1998 р., збірну "зірок" СРСР 80-х років 1998 р. зі збірною клубів Росії (прощальний матч Р.Дасаєва) та за збірну ветеранів СРСР зі збірною "зірок" світу 1989 р. у Аусбурзі (ФРН) – на допомогу постраждалим від землетрусу у Вірменії та 1999 р. у Донецьку, а також за збірну клубів "Динамо" (СРСР) у матчі 1999 р. на честь 70-річчя Л.Яшина. 1988 р. грав у збірній ветеранів світу зі збірною Італії (забив 2 голи)

1994 р. у Києві створив "Фонд О.Блохіна" для надання допомоги ветеранам футболу, створення футбольної школи, проведення турніру на Кубок О.Блохіна.

Депутат Верховної Ради України (1999-2002 рр.).

Автор книг "Гол, который я не забил" (Київ, 1980 р.), "Право на гол" (разом з Д.Аркадьєвим, Москва, 1984 р.), "Экзаменует футбол" (Київ, 1986 р.), "Футбол на всю жизнь" (разом з Д.Аркадьєвим, Київ, 1988 і 1989 рр.).

1975 р. нагороджений Грамотою Президії Верховної Ради УРСР, а 19 серпня 2006 р. за досягнення високих результатів на Чемпіонаті світу 2006 р. нагороджений орденом князя Ярослава Мудрого V ступеню.

№2. БЕЗСОНОВ Володимир Васильович - півзахисник, захисник, тренер (зріст 180 см), серед шанувальників футболу мав жартівливе прізвисько - "Бес".

Заслужений майстер спорту СРСР (19.05.1986 р. - знак №3211), майстер спорту міжнародного класу (22.07.1977 р.), один з найяскравіших футболістів СРСР другої половини 70-х та 80-х років.

Народився 5 березня 1958 р. у Харкові.

У футбол розпочав грати 1970 р. у футбольній школі №7 Харкова, потім з 1973 р. у спортінтернаті Харкова. 1975 р. грав у дублюючому складі "Металіста" Харків. З 1976 р. по листопад 1990 р. у "Динамо" Київ. З грудня 1990 р. по січень 1991 р. грав у "Маккабі" Хайфа (Ізраїль).

У вищому ешелоні чемпіонатів СРСР провів за "Динамо" Київ 278 матчів, забив 27 голів. У вищому ешелоні чемпіонатів Ізраїлю за "Маккабі" Хайфа 5 матчів.

Був капітаном "Динамо" Київ у 1980-84 рр.

У європейських кубках за "Динамо" Київ зіграв у 39 матчах, забив 5 голів: Кубок європейських чемпіонів - 19 матчів, 2 голи; Кубок володарів кубків - 7 матчів і Кубок УЄФА - 13 матчів, 3 голи.

Входив до складу збірної СРСР у 1976-90 рр. - 86 офіційних міжнародних матчів, 5 голів та 49 неофіційних матчів, 7 голів. Учасник Чемпіонатів світу 1982 р. (5 матчів), 1986 р. (3 матчі) та 1990 р. (2 матчі); Чемпіонату Європи 1988 р. (3 матчі); Олімпійських ігор 1980 р. (6 матчів, 1 гол); відбіркових матчів Чемпіонатів світу 1982 р. (6 матчів, 1 гол), 1986 р. (3 матчі) та 1990 р. (4 матчі); Чемпіонатів Європи 1980 р. (4 матчі, 1 гол), 1984 р. (3 матчі) і 1988 р. (6 матчів). Входив до складу юнацької збірної СРСР 1976 р., учасник турніру УЄФА 1976 р. (6 матчів, 2 голи). Входив до складу юніорської збірної СРСР 1977 р., учасник чемпіонату світу 1977 р. (5 матчів). Входив до складу збірної УРСР на Спартакіаді народів СРСР 1979 р.

Досягнення: володар Кубка володарів кубків 1986 р., другий призер чемпіонату Європи 1988 р., третій призер Олімпійських ігор 1980 р., чемпіон СРСР 1977, 1980, 1981, 1985 і 1986 рр., грав у складі "Динамо" Київ - чемпіона СРСР 1990 р. (7 матчів з 24), другий призер чемпіонатів СРСР 1978, 1982 і 1988 рр., третій призер 1979 і 1989 рр., грав у складі "Динамо" Київ - другого призера чемпіонату СРСР 1976 р. (осінь), володар Кубка СРСР 1978, 1984/85, 1986/87 і 1989/90 рр., володар Кубка сезону 1977, 1980, 1985 і 1986 рр., грав у складі "Маккабі" Хайфа - чемпіону Ізраїлю 1990/91 рр. (5 матчів), переможець юніорського Чемпіонату світу 1977 р. (найкращий гравець чемпіонату), переможець юнацького турніру УЄФА 1976 р., третій призер Спартакіади народів СРСР 1979 р. Найкращий футболіст УРСР 1989 р. (референдум газети "Молодь України"), увійшов до символічної збірної найбільш титулованих гравців України ХХ сторіччя та визнаний найкращим півзахисником України ХХ сторіччя (за рейтингом газети "Футболофіл-ревью" Українського товариства колекціонерів-футболофілів). У офіційних списках "33-х найкращих" у СРСР був під №1 1978, 1979, 1980, 1981, 1982, 1985, 1986, 1987 і 1989 рр., під №2 1977 р. і під №3 1988 р.

У 1992-93 рр. був тренером "Динамо" Київ. 1993 р. головний тренер ЦСК ЗСУ (Центральний спортивний клуб Збройних сил України) Київ, 1994 г. (по вересень) ФК Бориспіль (з липня 1994 р. - "Борисфен" Бориспіль). З жовтня 1994 р. по 1997 р. тренер ЦСКА (Центральний спортивний клуб армії) Київ, з березня 1998 р. по липень 2000 р. головний тренер цієї команди (75 матчів), з липня 2000 р. по червень 2001р. тренер ЦСКА Київ, а з червня по вересень 2001 р. знову головний тренер цієї команди (разом з О.Кузнецовим), у сезоні 2005/06 рр. головний тренер "Ниви" Вінниця, з вересня по листопад 2006 р. головний тренер "Зорі" Луганськ, з квітня 2007 р. по травень 2008 р. – головний тренер ФК Харків, з вересня 2008 р. - головний тренер "Дніпра" Дніпропетровськ.

Досягнення: при його участі "Динамо" Київ стало чемпіоном України 1992/93 рр. і другим призером чемпіонату України 1992 р., володарем Кубка України 1992/93 рр.; під його керівництвом ЦСКА Київ став фіналістом Кубка України 1997/98 і 2000/2001 рр.

Грав за збірну ветеранів "Динамо" Київ у 90-х роках.

№3. ДЕМ'ЯНЕНКО Анатолій Васильович - лівий захисник, тренер (зріст 179 см).

Заслужений майстер спорту СРСР (19.05.1986 р. - знак №3212), майстер спорту міжнародного класу (10.06.1980 р.), один з найкращих захисників СРСР 80-х років.

Народився 19 лютого 1959 р. у Дніпропетровську.

У футбол розпочав грати 1971 р. у футбольній школі "Дніпро-75" Дніпропетровськ. У 1975-78 рр. грав у "Дніпрі" Дніпропетровськ. У 1979-90 рр. у "Динамо" Київ. 1991 р. (по липень) грав у ФК Магдебург (Німеччина), з листопада 1991 р. по червень 1992 р. у "Відзеві" Лодзь (Польща). 1992 р. (з липня) знову в "Динамо" Київ.

У вищому ешелоні чемпіонатів СРСР провів усього 353 матчі, забив 29 голів: за "Динамо" Київ - 333 матчі, 28 голів і за "Дніпро" Дніпропетровськ - 20 матчів, 1 гол. У вищому ешелоні чемпіонатів України провів за "Динамо" Київ 14 матчів, забив 1 гол. У перших ешелонах

Німеччини за ФК Магдебург 13 матчі та чемпіонату Польщі за "Відзев" Лодзь 13 матчів.

Був капітаном "Динамо" Київ у 1986-90 рр.

У європейських кубках зіграв за "Динамо" Київ у 43 матчах, забив 5 голів: Суперкубок УЄФА - 1 матч; Кубок європейських чемпіонів - 18 матчів, 1 гол; Кубок володарів кубків - 10 матчів, 2 голи та Кубок УЄФА - 14 матчів, 2 голи.

Входив до складу збірної СРСР у 1981-90 рр. - 80 офіційних міжнародних матчів, 6 голів і 50 неофіційних матчів, 7 голів. Учасник Чемпіонатів світу 1982 р. (5 матчів), 1986 р. (3 матчі) і 1990 р. (1 матч); Чемпіонату Європи 1988 р. (4 матчі); відбіркових матчів Чемпіонатів світу 1982 р. (4 матчі, 1 гол), 1986 р. (7 матчів, 1 гол) і 1990 р. (2 матчі); Чемпіонатів Європи 1984 р. (6 матчів, 2 голи) і 1988 р. (7 матчів). Входив до складу молодіжної збірної СРСР 1980 р. Входив до складу збірної УРСР на Спартакіаді народів СРСР 1979 р.

Був капітаном збірної СРСР у 1986-90 рр.

Досягнення: володар Кубка володарів кубків 1986 р., другий призер Чемпіонату Європи 1988 р., чемпіон СРСР 1980, 1981, 1985, 1986 і 1990 рр., чемпіон України 1992/93 рр., другий призер чемпіонатів СРСР 1982 і 1988 рр., третій призер 1979 р., грав у складі "Динамо" Київ - третього призера чемпіонату СРСР 1989 р. (5 матчів з 30), володар Кубка СРСР 1982, 1984/85, 1986/87 і 1989/90 рр., грав у складі "Динамо" Київ - володаря Кубка України 1992/93 рр. (2 матчі з 9), володар Кубка сезону 1980, 1985 і 1986 рр., третій призер Спартакіади народів СРСР 1979 р., переможець молодіжного Чемпіонату Європи 1980 р., володар Золотого Кубка Джавахарлала Неру 1985 р. в Індії у складі збірної СРСР. Найкращий футболіст СРСР 1985 р., найкращий футболіст УРСР (референдум газети "Молодь України") 1982 і 1985 рр. Увійшов до символічної збірної України ХХ сторіччя (за референдумом газети "Український футбол" 2000 р.) і символічної збірної найбільш титулованих гравців України ХХ сторіччя (за рейтингом газети "Футболфіл-ревью" Українського товариства колекціонерів-футболфілів) і визначений цією газетою кращим захисником України ХХ сторіччя. У офіційних списках "33-х найкращих" у СРСР під №1 у 1981, 1982, 1983, 1984, 1985, 1986 і 1988 рр., під №2 1980 р. і під №3 1979 р.

1993 р. (травень-червень) був головним тренером ЦСК ЗСУ (Центральний спортивний клуб Збройних сил України) Київ, 1993 г. (з липня) тренер "Борисфена" Бориспіль, а з кінця 1993 р. тренер "Динамо" Київ, з лютого 2002 р. тренер національної збірної України, з серпня 2005 р. по вересень 2007 р. головний тренер "Динамо" Київ, потім знову тренер "Динамо" Київ.

Досягнення: під його керівництвом "Динамо" Київ було чемпіоном України 2006/07 рр. і другим призером чемпіонату України 2005/06 рр., володарем Кубка України 2005/06 і 2006/07 рр., володарем Суперкубка України 2006 і 2007 р.; при його участі "Динамо" Київ було чемпіоном України 1993/94, 1994/95, 1995/96, 1996/97, 1997/98, 1998/99, 1999/2000, 2000/01, 2002/03 і 2008/09 рр., другим призером чемпіонату України 2001/02 і 2007/08 рр., володарем Кубка України 1995/96, 1997/98, 1998/99, 1999/2000 і 2002/03 рр., фіналістом Кубка України 2001/02 і 2007/08 рр.

Грав за збірну ветеранів "Динамо" Київ у 1998–2003 рр., 2003 р. в матчі на честь 50-річчя Л.Буряка, за збірну "зірок" СРСР 80-х років 1998 р. у матчі зі збірною клубів Росії (прощальний матч Р.Дасаєва) і збірну ветеранів СРСР 1999 р. у Донецьку.

Автор книги "Гармония игры" (Київ, 1989 р.).

19 серпня 2006 р. за досягнення високих результатів збірної України на Чемпіонаті світу 2006 р. був нагороджений орденом України "За заслуги" II ступеню.

№4. КОЛОТОВ Віктор Михайлович - півзахисник, тренер (зріст 180 см).

Заслужений майстер спорту СРСР (30.05.1975 р. - знак №2256), майстер спорту міжнародного класу (9.10.1972 р.), майстер спорту (1972 р.), заслужений тренер УРСР (1985 р.), один з найкращих футболістів СРСР 70-х років.

Народився 3 липня 1949 р. у селищі Юдіно Татарської АРСР - помер 3 січня 2000 р. у Києві.

У футбол розпочав грати 1958 р. у Юдіно в дитячій команді "Локомотив", у 1967-68 рр. грав у "Чайці" Зеленодольськ, у 1968 р. у "Трудових резервах" Казань, у 1968-70 рр. у "Рубіні" Казань. З травня 1971 р. по 1981 р. у "Динамо" Київ.

У вищому ешелоні чемпіонатів СРСР за "Динамо" Київ провів 218 матчів, забив 62 голи.

Був капітаном "Динамо" Київ у 1972-76 і 1978-79 рр. Був найкращим бомбардиром "Динамо" Київ у сезоні 1971 р. - 10 голів.

У європейських кубках за "Динамо" Київ зіграв у 39 матчах, забив 8 голів: Суперкубок Європи - 1 матч; Кубок європейських чемпіонів - 15 матчів, 4 голи; Кубок володарів кубків - 9 матчів, 2 голи та Кубок УЄФА - 14 матчів, 2 голи.

Входив до складу збірної СРСР у 1970-79 рр. - 55 офіційних міжнародних матчів, 22 голи ("Динамо" Київ - 53 матчі, 20 голів і "Рубін" Казань - 2 матчі, 2 голи) і 41 неофіційний матч, 19 голів ("Динамо" Київ - 38 матчів, 18 голів і "Рубін" Казань - 3 матчі, 1 гол). Учасник Чемпіонату Європи 1972 р. (2 матчі); Олімпійських ігор 1972 р. (6 матчів, 3 голи) і 1976 р. (5 матчів, 2 голи); відбіркових матчів Чемпіонату світу 1974 р. (3 матчі, 1 гол), Чемпіонатів Європи 1972 р. (7 матчів, 4 голи) і 1976 р. (6 матчів, 3 голи). Входив до складу збірної УРСР на Спартакіаді народів СРСР 1979 р.

Був капітаном збірної СРСР у 1975-76 рр.

Досягнення: володар Суперкубка Європи та Кубка володарів кубків 1975 р., другий призер Чемпіонату Європи 1972 р., третій призер Олімпійських ігор 1972 і 1976 рр., чемпіон СРСР 1971, 1974, 1975 и 1977 рр., грав у складі "Динамо" Київ – чемпіона СРСР 1981 р. (4 матчі з 34), другий призер чемпіонатів СРСР 1972, 1973, 1976 (осінь) і 1978 рр., третій призер 1979 р., володар Кубка СРСР 1974 і 1978 рр., фіналіст Кубка СРСР 1973 р., володар Кубка сезону 1977 р., третій призер Спартакіади народів СРСР 1979 р. Увійшов до символічної збірної України ХХ сторіччя (за референдумом газети "Український футбол" 2000 р.). У офіційних списках "33-х найкращих" був під №1 у 1971, 1972, 1974, 1975 і 1976 рр., під №2 1977 р. і під №3 1973 р. Входив до символічного "Клубу Г.Федотова" (106 голів).

У 1982-83 рр. був тренером футбольної школи "Динамо" Київ, у 1984-89 рр. і 1992 р. (по жовтень) тренер "Динамо" Київ, у 1985-86 рр. тренер юнацької збірної УРСР, з липня 1993 р. по

червень 1994 р. головний тренер "Борисфена" Бориспіль (1994 р. по червень - ФК Бориспіль). З 1995 р. по травень 1996 р. був головним тренером молодіжної (олімпійської) збірної України (7 матчів), з серпня 1996 р. по травень 1997 р. головний тренер "Прикарпаття" Івано-Франківськ (25 матчів). З травня 1998 р. по вересень 1999 р. знову головний тренер молодіжної (олімпійської) збірної України (12 матчів).

Досягнення: при його участі "Динамо" Київ було володарем Кубка володарів кубків 1886 р., чемпіоном СРСР 1985 і 1986 рр., другим призером чемпіонату СРСР 1988 р., чемпіоном України 1992/93 рр., другим призером чемпіонату України 1992 р., володарем Кубка СРСР 1984/85, 1986/87 і 1989/90 рр., володарем Кубка України 1992/93 рр., під його керівництвом (разом з В.Трошкіним) юнацька збірна УРСР стала переможцем Спартакіади народів СРСР 1986 р.

Грав у складі збірної ветеранів СРСР 1989 р. у Аусбурзі (ФРН) зі збіркою "зірок" світу (на допомогу постраждалим від землетрусу у Вірменії).

1975 р. нагороджений Грамотою Президії Верховної Ради УРСР.

З 2001 р. у Києві запроваджено турнір команд ветеранів і журналістів пам'яті Віктора Колотова.

Каталог друкованих видань з футболу незалежної України

(Продовження. Початок див. в "УФ" №№176, 180, 184, 188 за 26.11 і 3, 10, 17.12.2009 р.)

5. Друковані видання 1996 року.

Книги:

41. **Футбол. Єврокубки 1955/56 – 1995/96.** История и статистика всех турниров. Справочное издание. Одеса. "Все живое". 1996 р. Упор. І.Лебедев, 648 стор. (ф. 15x21), рос.м. (найкраще видання щодо статистики всіх евро кубків за 40 років).

42. Кулеба В. **Путешествие в застой и обратно.** Украинский футбол и другие очерки. Київ. "Незалежність". 1996 р., тир. 10 000, 304 стор. з іл. (ф. 14x21), рос.м. (серед 4-х новел найбільша – це спогади й роздуми про український футбол).

43. Олійник М. **АК Милан.** (Гранды мирового футбола). 3 серии очерков по истории известных зарубежных футбольных клубов. Книга-справочник. Львів. 1996 р., 136 стор. з іл. (ф. 14x20), рос.м. (історія і статистика одного з найкращих у Європі футбольних клубів Італії).

44. **Футбол Украины.** Часть 1 - 1921-51 гг. (Футбол – история и статистика). Дніпродзержинськ Дніпропетровської обл. 1996 р. Упор. Ю.Яцина, 64 стор. (ф. 15x20), рос.м. (усе, що було відомо на той час про змагання з футболу в Україні за перші 30 років).

45. **"Динамо" Киев в рекордах, событиях, фактах.** Справочное издание. Київ. 1996 р. Упор. О.Чуйко, В.Потапенко, 250 стор. з іл. (ф. 14x20), рос.м. (найкраще з точки зору статистика видання про "Динамо" Київ) – відома незначна кількість примірників з кольоровими ілюстраціями.

46. **Украинский футбол. Высшая и первая лиги 95/96** (спеціальний випуск №4(15)). Москва. "Мир футбола". 1996 р. Вид. С.Ангелов, т. 20000, 82 с. з кольор. іл. - альбом (ф. 21x28), рос.м. (представлення усіх клубів вищої і першої ліг України перед 5 чемпіонатом України).

47. **Ежегодник украинского футбола 1994/95. 4-й чемпионат Украины. Кубок Украины, матчи сборной, европейские кубки.** Харків. "Футбольная литература". 1996 р. Упор. Ю.Остроумов, С.Пустогвар, С.Симонов, 152 стор. (ф. 15x20), рос.м. (100% статистика 4-го чемпіонату України).

48. Коржевський В.М. **Футбол на Олимпийских играх (1896-1996).** Справочное издание (Футбольный глобус). Чернівці. 1996 р., тир. 100, 78 стор. (ф. 14x20), рос.м. (статистика футбольних турнірів на Олімпійських іграх).

49. Ляпін О. **Команда молодости нашей.** Летопись десятилетий. Достижения, тренеры и игроки. Цифры и интересные факты. Дніпропетровськ. ІД "Вкраїна". 1996 р., тир. 10 000, 360 стор. з іл. (ф. 13x20), рос.м. (спогади про дніпропетровський футбол).

50. **Футбол Украины.** Часть 2 – 1952-69 гг. (Футбол – история и статистика). Дніпродзержинськ Дніпропетровської обл. 1996 р. Упор. Ю.Яцина, 72 стор. (ф. 14x21), рос.м. (усе, що було відомо на той час про змагання з футболу в Україні за 18 років).

51. Сенцовський В.І. **Любов моя - футбол.** Нариси, оповідання, вірші. Чернівці. Облкомітет у справах преси і інформації. 1996 р., тир. 1 000, 84 стор. (ф. 15x20), укр.м. (серед нарисів – спогади з історії розвитку футболу на Борзянщині).

52. **Страницы истории Никопольского футбола. 60 лет. 1936-96 гг.** Дніпропетровськ. 1996 р. Упор. О.Кисельов, В.Кокирло, тир. 700, 116 стор. з іл. (ф. 20x29), рос.м. (повна статистика про футбол у Нікополі за 60 років).

53. **Первые голы, первые победы, первые чемпионы, первые...** Славутич Київської обл. 1996 р. Упор. А.Лещенко, тир. 500, 74 стор. (ф. 14x20), рос.м. (про все перше за всю історію футболу).

54. Максимов М. **Футбол, которого нам не забыть.** Футбольная хроника времен Виктора Каневского. Київ. СП "ІСА". 1996 р., тир. 3 000, 176 стор. з іл. (ф. 15x20), рос.м. (історія злетів і падінь "Динамо" Київ у 1956-65 роках).

55. Капличний В., Красуцький М. **Футбол – не только игра.** Кам'янець-Подільський Хмельницької обл. 1996 р., тир. 3 000, 152 стор. з іл. (ф. 14x18), рос.м. (мемуари одного з кращих українських футболістів).

Допоміжні видання:

15. **Чемпионаты России и СССР. 1912-35 гг.** Уфа (Росія). 1996 р. Упор. В.Внуков, В.Колос, 88 стор., рос.м. (історія та статистика).

Брошури:

28. Коржевський В.М., Степанчук В.В. **Вестник футбольного фаната України.** Вып.2. Чернівці. Приватний україно-ізраїльський ФК "Буковина-Хапоель". 1996 р., тир. 300, 32 стор. (ф. 15x20), рос.м. (видання для українських футболістів).

29. **Футбольный фанат Украины.** Вып.4. Альманах. Кривий Ріг Дніпропетровської обл. КЛФ "Верность". 1996 р. Упор. В.Гнатюк, тир. 500, 40 стор. (ф. 14x20), рос.м. ((видання для українських футболістів).

30. Коржевський В.М. **Европейские кубки.** Вып.2. Справочник (Футбольный глобус). Чернівці. 1996 р., тир. 300, 32 стор. (ф. 14x20), рос.м. (продовження статистики матчів євро кубків 1963-66 рр.).

31. Коржевський В.М., Березняк М.В. **Футбол. Чернівці – Львів (1921-40 рр.).** Чернівці. 1996 р., тир. 500, 32 стор. з іл. (ф. 14x20), укр.м. (історія і статистика двох регіонів Західної України у довоєнні часи).

32. Малага Є.О. **"Шахтер" Донецк в фанатистике и других коллекционных материалах.** Каталог. Донецьк. 1996 р., тир. 5 000, 44 стор. з іл. (ф. 14x20), рос.м. (перелік усіх значків та інших сувенірів про "Шахтар" Донецьк).

33. **Кубок СССР 1950-1954 годы.** Справочник (ФиС). 4 том. Дніпродзержинськ Дніпропетровської обл. 1996 р. Упор. О.Бояренко, 36 стор. з іл. (ф. 15x20), рос.м. (статистика матчів Кубка СРСР за 5 років).

34-35. **Статут всеукраїнської спортивної громадської організації "Федерація футболу України".** Київ. ФФУ. 1996 р., 30 і 16 стор. (ф. 15x20), укр.м. – у твердій і м'якій обкладинках з різними на них малюнками (офіційні видання).

36. Бояренко О.О., Іващенко С.О. **Краткая энциклопедия класса "Б". Украина.** Дніпропетровськ. 1996 р., 30 стор. (ф. 15x20), рос.м. (статистика виступів українських команд у класі "Б").

37. **Футбольный фанат Тернопілля.** Тернопіль. ІПЦ "ГАЛС лтд". 1996 р. Упор. В.Зарванський, В.Попович, 20 стор. (ф. 15x20), укр.м. (про видання і футболістів Тернопільщини).

38. **Футбольный фанат Черкасщины.** Вып.1. Черкаси. 1996 р. Упор. Д.Баранов, 16 стор. (ф. 15x20), рос.м. (про видання і футболістів Черкаської області).

39. **"Нива" Вінниця. Вікно в Європу** (Шарж-паспорт, гімн тощо). Вінниця. "Універсам". 1996 р. Упор. М.Стрельбицький, 32 стор. з шаржами (ф. 10x15), укр.м. (дружні шаржі і вірші про футболістів і керівників вінницької "Ниви" 95/96 рр.).

Буклети:

24. **Футбольный фанат-информ.** Альманах. Вып.2. Херсон. 1996 р. Упор. О.Латул, 11 стор. (ф. 15x21), рос.м. (видання для футболістів).

25. **Спортивно-оздоровчий журналістський центр "Тригол"**. Візитна карточка. с.Магдалинівка Дніпропетровської обл. 1996 р., 4 стор. (ф. 15x20), укр.м. (про сільський футбол на Дніпропетровщині).

26. **Поминальная книга футбола**. Вып.1. Херсон. 1996 р. Упор. О.Латул, 8 стор. (ф. 15x21), рос.м. (про трагічну загибель відомих футболістів).

27. **ФК "Черноморец" (Одесса). Кубок УЕФА 96/97**. Одеса. 1996 р., 4 стор. з кольор. іл. (ф. 22x29), рос.м. (фото команди та її візитка).

Довідники-календарі:

П'ятий чемпіонат України 1995/96 рр. (друге коло)

Книги:

51. **Футбол-96**. Довідник-календар. Київ. ФФУ, "Преса України". 1996 р., тир. 3 000, 182 стор. з іл. (ф.14x20), укр.м.

52. **Футбол-96. ФК "Зірка НІБАС"**. Довідник-календар. Кіровоград. ПФ "Трелакс ЛТД". 1996р. Упор. М.Ковальов, А.Перевозник, тир. 1 000, 160 стор. з іл. (ф.14x20), укр.м.

53. **Футбол 95/96. ФК "Карпати" Львів**. Довідник-календар. Львів. 1996 р. Упор. Ю.Михалюк, Ю.Назаркевич, тир. 500, 64 стор. з іл. (ф.15x20), укр.м.

54. **Футбол 1995/96** (Б-ка одесского болельщика. Вып. 2). Одеса. 1996 р. Упор. І.Коваль, О.Коваль, М.Огородник, тир. 500, 80 стор. з іл. (ф.15x20), рос.м.

55. **Сезон 95-96. Друге коло**. Календар ігор вищої, 1-ої, 2-ої ліг, чемпіонату області. Івано-Франківськ. Прес-центр ФК "Прикарпаття". 1996 р., тир. 600, 46 стор. (ф.10x14), укр.м.

56. **Футбол. Футбольний клуб "Газовик"**. Довідник-календар. Комарне Львівської обл. 1996 р. Упор. П.Пилипчук, І.Пилипчук, 48 стор. з іл. (ф.15x20), укр.м.

57. **Футбол 95-96 (Первая лига). "Шахтер" Макеевка**. Календарь-справочник. Макіївка Донецької обл. 1996 р. Упор. К.Король та ін., тир. 300, 84 стор. (ф.15x20), рос.м.

58. **Футбол 95-96 (Друге коло). ФК "Львів"**. Календар-довідник. Львів. 1996 р. Упор. Р.Лялюк, тир. 100, 48 стор. з іл. (ф.15x20), укр.м.

59. **От "Юности" до "Уэмбли". Футбол-96**. Чернігів. АСК "Деснянська правда". 1996р. Упор. В.Муха, тир. 2 000, 120 стор. з іл. (ф.15x20), рос.м.

Брошури:

45. **5-й чемпіонат України з футболу 95-96. Підсумки першого кола**. Календар ігор (друге коло). Київ. Прес-служба АТ "ФК "Динамо" Київ". 1996 р., 34 стор. з іл. (ф.14x20), укр.м.

46. **Календар чемпіонату, першостей і розіграшу Кубка України з футболу 1995-96 рр. (друге коло)**. Київ. ФФУ. 1996 р., 46 стор. (ф. 9x12), укр.м.

47. **Футбол. Луганск-95/96**. Програма сезону. Луганськ. КК і Асоціація спорт. журналістів. 1996 р. Упор. М.Томазов, тир. 300, 16 стор. з іл. (ф.15x20), рос.м.

48. **Буковинський футбол. Сезон 1995-96 (второй круг)**. Календарь-справочник. Чернівці. "Приватний україно-ізраїльський клуб "Буковина-Хапоель". 1996 р. Упор. В.Коржевський, тир. 300, 32 стор. (ф.14x20), рос.м.

49. **Футбол. "Оскол"-96. 5-й чемпионат Украины**. Календарь-справочник. Куп'янськ Харківської обл. АТ "Харківцукор". 1996 р. Упор. В.Курилов, тир. 500, 36 стор. з іл. (ф.14x20), рос.м.

50. **Футбол-96. Чемпионат Украины. Вторая лига, группа Б, второй круг**. Ровеньки Луганської обл. ТОВ "Соболев і компанія". 1996 р. Упор. М.Чередниченко, тир. 1 000, 20 стор. (ф.14x20), рос.м.

51. **ФК "Рось" Біла Церква. 5-й чемпіонат України**. Календар-довідник. Біла Церква Київської обл. 1996 р., 12 стор. (ф. 15x20), укр.м.

52. **Футбольна Брідщина – 96** (історико-інформаційний збірник). Броди Львівської обл. Б-ка журналу "Брідщина". 1996 р. Упор. Я.Зубань, 36 стор. з іл. (ф. 13x20), укр.м.

53. **ФК "Рефері" Львів. Футбол 1996**. Довідник-буклет (*хоча це не буклет, а звичайна брошура – Прим. авт.*). Львів. 1996 р. Упор. О.Вареницький, 20 стор. з іл. (ф. 15x21), укр.м.

Буклети:

35. **Винницький футбол - 95/96 (второй круг)**. Календарь-справочник. Вінниця. Щотижневик "Футбол Поділля". 1996 р. Упор. В.Любущенко, тир. 1 000, 16 стор. (ф.15x20), рос.м.

36. **Чемпіонат України з футболу. Календар ігор. Вища ліга, друге коло.** Дніпропетровськ. 1996 р., 4 стор. (ф.15x21), укр. і рос.м.

37. **Футбол. 5-й национальный чемпионат Украины 1995/96 гг. Первая лига, второй круг. Представляем ФК "Металлург"-96.** Нікополь Дніпропетровської обл. 1996 р., 6 стор. (ф.10x21), рос.м.

Шостий чемпіонат України 1996/97 рр. (перше коло)

Книги:

60. **Регламент українських змагань з футболу серед неаматорських команд у 1996-97 рр.** Київ. ПФЛ. 1996 р., 74 стор. (ф.14x21), укр.м.

61. **Днепропетровск-96.** Справочник-календарь. Дніпропетровськ. ЦОП "Салвей". 1996 р. Відп. А.Петров, 50 стор. (ф.15x21), рос.м.

62. **Футбол 96/97.** Календарь-справочник. Харків. "Футбольная литература". 1996 р. Упор. С.Симонов, С.Пустогвар, 48 стор. (ф.15x20), рос.м.

63. **Футбол 1996/97. 1 круг (осень).** Житомир. 1996 р. Упор. Ю.Чернишов, тир. 1 000, 60 стор. з іл. (ф.15x20), рос.м.

64. **Футбол 1995-96 гг.** Справочник-календарь. Херсон. "ЕІС". 1996 р. Упор. О.Крупича, 50 стор. (ф.14x21), рос.м.

Брошури:

54. **Довідник-календар ігор 6-го чемпіонату України з футболу. Вища ліга.** Вінниця. 1996 р., 16 стор. з іл. (ф.10x15), укр.м.

55. **"Заря" Луганск 96-97. 6-й национальный чемпионат Украины.** Календарь-справочник. Луганськ. КК спільно з АСЖ Луганської обл. 1996 р. Упор. С.Волков, тир. 300, 20 стор. з іл. (ф.15x21), рос.м.

56. **"Буковина" Черновцы. Первая лига. Сезон 1996-97 (1 круг).** Календарь-справочник. Чернівці. 1996 р. Упор. В.Коржевський, 16 стор. (ф.14x20), рос.м.

57. **ФК "Скала" Стрий 1996.** Довідник-календар. Стрий Львівської обл. 1996 р. Упор. П.Пилипчук, 32 стор. з іл. (ф.15x20), укр.м. (команда знялася з участі в чемпіонаті).

58. **Футбол-96 (осень).** Календарь-справочник. Ровеньки Луганської обл. "Соболев і компанія". 1996 р. Упор. М.Чередниченко, тир. 500, 18 стор. (ф.14x20), рос.м.

Буклети:

38. **ФК "Текстильник". Футбол. Чемпіонат Чернігівської обл.. 1996 р.** Програма-сувенір. Чернігів. Концерн "Чексіл". 1996 р. Упор. О.Волощук, 4 стор. (ф. 15x21), укр.м.

39. **"Динамо"-96. Первенство Луганской обл. среди команд 1-ой лиги. Результаты футбольного сезона.** Стаханов Луганської обл. 1996 р. Упор. Ю.Ведяшкін, 4 стор. з іл. (ф.15x21), рос.м. – розмножено ксерокопіюванням.

Газети:

42. **Футбол з усіх широт** (спецвипуск газети "Український шлях"). Львів. Виходила у лютому 1996 р. Усього 1 номер, тир. 10 000, 16 стор. (ф. 20x30), укр.м.

43. **Футбол** (українське видання щотижневика). Київ. АОЗТ "Теленеделя". Виходить з травня 1996 р., тир. 20 000 – 15 000, 32 стор. (ф. 20x30), рос.м. (1998 р. було 3 спецвипуски до чемпіонату світу).

44. **Страсти болельщика** (вид. вінницького обл. рекламно-інформ. щотижневика "Тумба" – блок №9). Вінниця. Виходила з липня 1996 р., тир. 6 000, 6-8 стор. (ф. 30x41), рос.м.

45. **Днепр футбол** (спецвипуск щотижневика "Нове покоління"). Дніпропетровськ. Виходила з серпня 1996 р. до початку 1999 р. Усього 50 номерів, 8 стор. (ф. 40x60), рос.м.

46. **Профі-футбол** (суботня футбольна вкладка до "Спортивної газети" - офіційний бюлетень ПФЛ України). Київ. Виходила з жовтня 1996 р. до середини 1998 р. Усього 87 номерів, тир. 26 138, 4 стор. (ф. 30x41), укр.м.

47. **Спецвипуск газеты "Команда".** Київ. №1 1996 р. (ф. 40x60), рос.м.

48. **Футбол плюс** (спецвипуск "Спортивної газети"). Київ. 4.11.96 (до матчу "Динамо" Київ – "Арсенал" Лондон, (ф. 40x60), укр.м.

Допоміжні видання:

8. **Донбасс спортивный.** Донецьк. Виходила з березня до кінця 1996 р., рос.м.

9. **Славяне.** Кіровоград. Виходила з січня і до кінця 1996 р. Усього 30 номерів, рос.м.

10. **Арена-спорт.** Миколаїв. Виходила з лютого 1996 р. Усього 7 номерів, рос.м.
11. **Гол плюс.** Тернопіль. Виходила з жовтня 1996 р. і до кінця 1997 р., укр.м.
12. **Чемпион.** Харків. Виходила у 1996 р., рос.м.
13. **Запорожский спорт.** Запоріжжя. Виходила з липня до кінця 1996 р., рос.м.

Журнали:

7. **Футболофил** (Бюллетень футболора) №1(5). Печатний орган Об'єднання колекціонерів футбольних сувенірів стран СНГ и Прибалтики. Київ. 1993 р. (був надрукований лише 1996 р.) Упор. А.Коломієць, тир. 1 000, 20 стор. з іл. (ф. 20x29), рос.м.
8. **Футбольна весна – 96** (спеціальний випуск обласної газети "Полтавська думка"). Полтава. 1996 р., тир. 15 000, 32 стор. з іл. (ф. 20x28), укр.м.
9. **Футбол Івано-Франківщини.** Івано-Франківськ. Обласна ФФ. 1996 р., тир. 1 000, 44 стор. з кольор. іл. (ф. 20x28), укр.м.

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник – **Анатолій Коломієць**

Під редактуванням Володимира Баняса

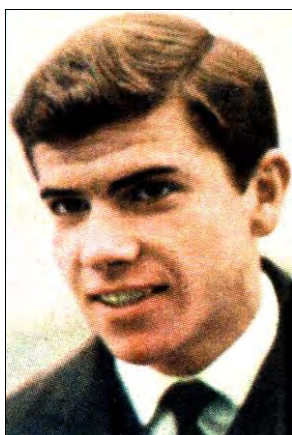

з газети "Український футбол" №1 від 5 січня 2009 року

Біографічні дані та спортивний шлях найкращих футболістів України періоду значних успіхів українського футболу

(Продовження. Початок див. в "УФ" №192 за 24.12.2009 р.)

№5. МУНТЯН Володимир Федорович - півзахисник, тренер (зріст 169 см), серед шанувальників футболу мав ласкаве прозвисько - "Муня".

Заслужений майстер спорту СРСР (30.05.1975 р. - знак №2258), майстер спорту міжнародного класу (16.02.1973 р. і вдруге 30.04.75 р.), один з найкращих півзахисників СРСР за всі роки, провідний гравець "Динамо" Київ кінця 60-х - першої половини 70-х років.

Народився 14 вересня 1946 р. у м.Котовську Одеської області.

У футбол почав грати 1958 р. у Києві в дитячій команді заводу "Більшовик", потім у футбольній школі Києва №1 у 1959-62 рр. і футбольній школі "Динамо" Київ 1963 р. У 1963-77 рр. у "Динамо" Київ. 1980 р. (з вересня) грав у СКА (Спортивний клуб армії) Київ.

У вищому ешелоні чемпіонатів СРСР за "Динамо" Київ провів 302 матчі, забив 57 голів. Був капітаном "Динамо" Київ. Був одним з найкращих бомбардирів "Динамо" Київ у сезоні 1976 р. (весна) - 3 голи.

У європейських кубках за "Динамо" Київ зіграв у 35 матчах, забив 6 голів: Суперкубок Європи - 1 матч, Кубок європейських чемпіонів - 21 матч, 4 голи; Кубок володарів кубків - 8 матчів, 2 голи та Кубок УЄФА - 5 матчів.

Входив до складу збірної СРСР у 1968-76 рр. - 49 офіційних міжнародних матчів, 7 голів і 43 товариських матчі, 9 голів. Учасник Чемпіонату світу 1970 р. (4 матчі), учасник відбіркових матчів Чемпіонатів світу 1970 р. (4 матчі, 2 голи) та 1974 р. (4 матчі), Чемпіонатів Європи 1972 р. (5 матчів, 1 гол) і 1976 р. (6 матчів, 1 гол). Входив до складу олімпійської збірної СРСР у 1966-67 рр. - 5 матчів, 3 голи. Входив до складу юнацької збірної СРСР 1964 р. Входив до складу збірної УРСР 1971 р. Входив до складу юнацької збірної Києва 1962 р.

Досягнення: володар Суперкубка Європи та Кубка володарів кубків 1975 р., чемпіон СРСР 1966, 1967, 1968, 1971, 1974, 1975 і 1977 рр., другий призер чемпіонатів СРСР 1969, 1972, 1973 і 1976 (осінь) рр., грав у складі "Динамо" Київ - другого призера чемпіонату СРСР 1965 р. (3 матчі з 32), володар Кубка СРСР 1966 і 1974 рр., фіналіст Кубка СРСР 1973 р., чемпіон УРСР 1980 р. Найкращий футболіст СРСР 1969 р., найкращий футболіст УРСР 1970 р. (за референдумом газети "Молодь України"), найкращий півзахисник Всесоюзних юнацьких ігор 1964 р., увійшов до символічної збірної найбільш титулованих гравців України ХХ сторіччя (за рейтингом газети "Футболофіл-ревю" Українського товариства колекціонерів-футболофілів). В офіційних списках "33-х найкращих" в СРСР був під №1 у 1968, 1969, 1970, 1972, 1973 і 1975 рр. і під №3 у 1966 р., входив до списку 1967 р.

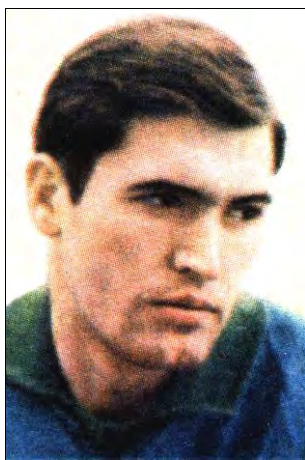
У 1978-80 рр. був тренером футбольної школи та клубних команд "Динамо" Київ, 1981 р. головний тренер СКА Київ. У 1984-85 рр. був головою Федерації футболу м.Києва та викладачем кафедри фізичного виховання військового училища. У 1986-88 рр. головний тренер "Косфаба" Антананаріву (Мадагаскар). З вересня 1992 р. по 1994 р. головний тренер молодіжної (олімпійської) збірної України (16 матчів). У 1995-98 рр. головний тренер збірної Гвінеї, 1999 р. (з лютого по листопад) головний тренер ФК Черкаси, 2000 р. (по червень) головний тренер "Таврії" Сімферополь (15 матчів), а з серпня 2000 р. до 2002 р. головний тренер "Оболоні-ПВО" Київ, у другій половині 2003 р. головний тренер "Кривбасу" Кривий Ріг, у сезоні 2004/05 рр. головний тренер "Ворскли-Нафтогаз" Полтава, у 2008 р. (лютий-травень) головний тренер олімпійської (молодіжної) збірної України, з серпня 2008 р. тренер молодіжної команди "Динамо" Київ.

1993 р. у Києві створено "Фонд В.Мунтяна", який ставив своїм завданням допомогу ветеранам футболу та футбольним школам.

Постійно грав у складі команди ветеранів "Динамо" Київ.

1975 р. нагороджений грамотою Президії Верховної Ради УРСР.

№6. РУДАКОВ Євген Васильович - воротар, тренер (зріст 190 см).

Заслужений майстер спорту СРСР (24.01.1973 р. - знак №2098), майстер спорту міжнародного класу (16.02.1973 р.), один з найкращих воротарів радянського футболу кінця 60-х - першої половини 70-х рр.

Народився 2 січня 1942 р. у м.Москва.

У футбол почав грати 1957 р. у Москві в юнацькій команді "Торпедо" Москва, 1960 р. грав у дублюючому складі "Торпедо" Москва, з 1961 р. по жовтень 1962 р. у "Суднобудівнику" Миколаїв. З жовтня 1962 р. по липень 1977 р. у "Динамо" Київ.

У вищому ешелоні чемпіонатів СРСР за "Динамо" Київ провів 258 матчів. Був капітаном "Динамо" Київ у 1971 р. (2 матчі).

У європейських кубках зіграв за "Динамо" Київ у 39 матчах: Суперкубок Європи - 2 матчі, Кубок європейських чемпіонів - 23 матчі, Кубок володарів кубків - 9 матчів, Кубок УЄФА - 5 матчів.

Входив до складу збірної СРСР у 1968-76 рр. - 49 офіційних міжнародних матчів і 37 товариських матчів. Учасник Чемпіонату Європи 1972 р. (2 матчі), Олімпійських ігор 1972 р. (6 матчів), відбіркових матчів Чемпіонатів світу 1970 р. (3 матчі) і 1974 р. (3 матчі), Чемпіонатів Європи 1972 р. (7 матчів) і 1976 р. (6 матчів). Входив до складу олімпійської збірної СРСР у 1972 р. - 1 матч.

Досягнення: володар Суперкубка Європи та Кубка володарів кубків 1975 р., другий призер Чемпіонату Європи 1972 р., третій призер Олімпійських ігор 1972 р., чемпіон СРСР 1966, 1967, 1968, 1971, 1974 і 1975 рр., грав у складі "Динамо" Київ - чемпіона СРСР 1977 р. (1 матч з 30), другого призера чемпіонату СРСР 1965 р. (3 матчі з 32). другий призер чемпіонатів СРСР 1969, 1972, 1973 і 1976 (осінь) рр., володар Кубка СРСР 1966 і 1974 рр., грав у складі "Динамо" Київ - володаря Кубка СРСР 1964 р. (2 матчі з 6) і фіналіста Кубка СРСР 1973 р. (3 матчі з 9), чемпіон СРСР 1963 р. серед дублюючих складів команд майстрів. Найкращий футболіст СРСР 1971 р., найкращий воротар СРСР 1969, 1971 і 1972 рр., найкращий футболіст УРСР 1971 р. (за референдумом газети "Молодь України"). Входив до символічної збірної Європи 1972 р. (за версією журналу "Фусбалвохе" - НДР), увійшов до символічної збірної

України ХХ сторіччя (за референдумом газети "Український футбол" 2000 р.) і символічну збірну найбільш титулованих гравців України ХХ сторіччя (за рейтингом газети "Футболофіл-ревью" Українського товариства колекціонерів-футболофілів) та визнаний цією газетою найкращим воротарем України ХХ сторіччя. У офіційних списках "33-х найкращих" у СРСР був під №1 у 1969, 1971 і 1972 рр., під №2 у 1974 р. і під №3 у 1973 і 1975 рр. Входив до символічного "Клубу Л.Яшина" (206 матчів без пропущених голів).

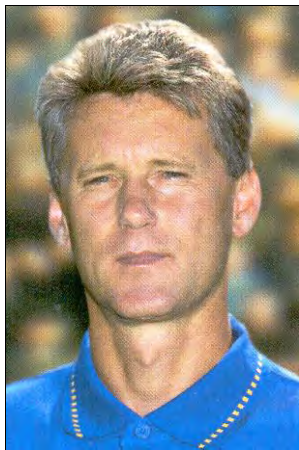
1979 р. (по червень) був головним тренером "Спартак" Івано-Франківськ, а 1994 р. (по серпень) - "Кременя" Кременчук (21 матч). З серпня 1977 р. по 1988 р. (с перервою) був тренером футбольної школи "Динамо" Київ і у 1989-97 рр. - Київського спортінтернату (зараз - Республіканське вище училище фізкультури), 1998 р. тренер "Зміни" (зараз - "Оболонь") Київ, з 2000 р. знову тренер у футбольній школі "Динамо" Київ.

Грав за збірну ветеранів СРСР 1989 р. у Аусбурзі (ФРН) зі збірою "зірок" світу (на допомогу постраждалим від землетрусу у Вірменії), грав за збірну ветеранів УРСР 1991 р. Приймав участь у матчах команди ветеранів "Динамо" Київ.

1975 р. нагороджений грамотою Президії Верховної Ради УРСР.

З 1998 р. розігрується традиційний міжнародний дитячий турнір на призи Є.Рудакова.

№7. БУРЯК Леонід Йосипович - півзахисник, тренер (зріст 180 см).

Заслужений майстер спорту СРСР (30.05.1975 р. - знак №2264), майстер спорту міжнародного класу (30.04.1975 р.), заслужений тренер України (1996 р.), один з найкращих півзахисників радянського футболу за усі роки.

Народився 10 липня 1953 р. у м.Одеса.

У футбол почав грати 1963 р. у Одесі в дитячій команді спочатку з-ду ім. Жовтневої революції, потім з-ду "Продмаш" і після цього в одеській футбольній школі №6 з 1966 р. У 1968-72 рр. грав у "Чорноморці" Одеса. У 1973-84 рр. у "Динамо" Київ. З 1985 р. по липень 1986 р. грав у "Торпедо" Москва, з 1987 р. по травень 1988 р. у "Металісті" Харків. З червня 1988 р. по 1989 р. грав у КТП-85 (Кемін Палло-Товеріт-85) Кемі (Фінляндія), 1990 р. у "Вантаан Палло-70" Вантаа (Фінляндія).

У вищому ешелоні чемпіонатів СРСР провів усього 377 матчів, забив 62 голи: за "Динамо" Київ - 304 матчі, 56 голів; за "Торпедо" Москва - 37 матчів, 2 голи та за "Металіст" Харків - 36 матчів, 4 голи. Був капітаном "Динамо" Київ 1982 р.

У європейських кубках зіграв за "Динамо" Київ у 51 матчі, забив 14 голів: Суперкубок Європи - 2 матчі, Кубок європейських чемпіонів - 27 матчів, 9 голів; Кубок володарів кубків - 6 матчів, 1 гол і Кубок УЄФА - 16 матчів, 4 голи.

Входив до складу збірної СРСР у 1974-83 рр. - 53 офіційних міжнародних матчів, 8 голів і 46 неофіційних матчів, 12 голів. Входив до складу олімпійської збірної СРСР у 1972 і 1975 рр. - 4 матчі, 2 голи ("Динамо" Київ - 3 матчі, 2 голи та "Чорноморець" Одеса - 1 матч). Входив до складу збірної СРСР на Чемпіонаті світу 1982 р. Учасник Олімпійських ігор 1976 р. - 5 матчів; відбіркових матчів Чемпіонатів світу 1978 р. (4 матчі, 1 гол) і 1982 р. (7 матчів), Чемпіонатів Європи 1976 р. (6 матчів, 1 гол), 1980 р. (2 матчі) і 1984 р. (4 матчі), Олімпійських ігор 1972 р. (1 матч) і 1976 р. (3 матчі, 2 голи). Входив до складу юнацької збірної СРСР 1971 р., учасник турніру УЄФА 1971 р. (5 матчів). Входив до складу молодіжної збірної СРСР 1971 р. Входив до складу збірної УРСР на Спартакіаді народів СРСР 1979 р. (6 матчів).

Досягнення: володар Суперкубка Європи і Кубка володарів кубків 1975 р., бронзовий призер Олімпійських ігор 1976 р., чемпіон СРСР 1974, 1975, 1977, 1980 і 1981 рр., другий призер чемпіонатів СРСР 1973, 1976 (осінь), 1978 і 1982 рр., третій призер 1979 р., володар Кубка СРСР - 1974, 1978, 1982 і 1988 рр., фіналіст Кубка СРСР 1973 р., грав у складі "Динамо" Київ - володаря Кубка СРСР 1984/85 рр. (1 матч з 5), володар Кубка сезону 1980 рр., третій призер Спартакіади народів СРСР 1979 р. В офіційних списках "33-х найкращих" у СРСР був під №1 у 1977, 1979, 1980, 1981 і 1982 рр., під №2 у 1975 р. і під №3 у 1976 і 1978 р. Входив до символічного "Клубу Г.Федотова" (103 голи). Увійшов до складу символічної збірної найбільш

титулованих гравців України ХХ сторіччя (за рейтингом газети "Футболофіл-ревью" Українського товариства колекціонерів-футболофілів).

З березня 1991 р. по серпень 1992 р. був тренером команди Евансвільського університету (штат Індіана, США). З 1993 р. по червень 1994 р. був головним тренером "Ниви" Тернопіль (49 матчів). З липня 1994 р. по червень 1997 рр. і з серпня 1997 р. по червень 1998 р. головний тренер "Чорноморця" Одеса (120 матчів). З грудня 1996 р. по травень 1999 р. тренер збірної України. 1999 р. (червень - вересень) головний тренер "Арсеналу" Тула (Росія), а з березня 2000 р. знову тренер національної збірної України. З 2002 р. по жовтень 2003 р. головний тренер національної збірної України, з липня по серпень 2005 р. головний тренер "Динамо" Київ.

Досягнення: під його керівництвом "Чорноморець" Одеса був другим призером чемпіонатів України 1994/95 і 1995/96 рр., найкращий тренер України 1994 і 1995 рр. (за референдумом газети "Україна-Центр") і сезону 1994/95 рр. (версія "Спортивної газети").

Грав за збірну зірок 80-х років СРСР 1998 р. зі збіркою клубів Росії (прощальний матч Р.Дасаєва), за збірну ветеранів СРСР 1999 р. у Донецьку, за збірну клубів "Динамо" (СРСР) 1999 р. у матчі до 70-річчя Л.Яшина, за збірну ветеранів "Динамо" Київ 1998 р.

Автор книги "Горячие точки поля" (Київ, 1985 р.).

1975 р. нагороджений грамотою Президії Верховної Ради УРСР.

№8-9. БАЛТАЧА Сергій Павлович - центральний захисник (зріст 183 см).

Заслужений майстер спорту СРСР (19.05.1986 р. - знак №3208), майстер спорту міжнародного класу (10.06.1980 р.), майстер спорту (1977 р.).

Народився 17 лютого 1958 р. у м.Жданові Сталінської області (зараз - м.Маріуполь Донецької області).

У футбол почав грати 1970 р. у Жданові у дитячій команді спортклубу "Азовсталь", потім з 1972 р. у спортінтернаті Харкова. 1976 р. (з липня) грав у "Металісті" Харків. У 1977-88 рр. у "Динамо" Київ. З 1989 р. по липень 1990 р. грав у "Іпсвіч Таун" Іпсвіч (Англія), у сезонах 1990/91 - 1992/93 рр. у "Сент-Джонстоні" Перт (Шотландія), з липня 1993 р. по травень 1995 р. у "Каледоніен Тістл" Інвернесс (Шотландія), у 2000/2001 рр. у "Сент-Муррен" Пейслі (Шотландія).

У вищому ешелоні чемпіонатів СРСР провів за "Динамо" Київ 245 матчів, забив 6 голів. У вищому ешелоні чемпіонатів Шотландії провів за "Сент-Джонстон" Перт - 90 матчів, забив 1 гол. Був капітаном "Динамо" Київ у 1983 і 1985 рр.

У європейських кубках за "Динамо" Київ зіграв у 38 матчах, забив 1 гол: Суперкубок УЄФА - 1 матч, Кубок європейських чемпіонів - 20 матчів, 1 гол; Кубок володарів кубків - 8 матчів і Кубок УЄФА - 9 матчів.

Входив до складу збірної СРСР у 1980-88 рр. - 48 офіційних міжнародних матчів, 3 голи та 27 неофіційних матчів, 1 гол. Учасник Чемпіонату світу 1982 р. (5 матчів, 1 гол), Чемпіонату Європи 1988 р. (1 матч), Олімпійських ігор 1980 р. (2 матчі), відбіркових матчів Чемпіонатів світу 1982 р. (6 матчів) і 1986 р. (4 матчі), Чемпіонатів Європи 1984 р. (6 матчів, 1 гол) і 1988 р. (1 матч). Входив до складу молодіжної збірної СРСР 1980 р., учасник чемпіонату Європи 1980 р. Входив до складу юніорської збірної СРСР 1977 р., учасник чемпіонату світу 1977 р. (5 матчів). Входив до складу збірної УРСР на Спартакіаді народів СРСР 1979 р. (6 матчів).

Досягнення: володар Кубка володарів кубків 1986 р., другий призер Чемпіонату Європи 1988 р., третій призер Олімпійських ігор 1980 р., чемпіон СРСР 1980, 1981, 1985 і 1986 рр., другий призер чемпіонатів СРСР 1978, 1982 і 1988 рр., третій призер 1979 р., володар Кубка СРСР 1978, 1982, 1984/85 і 1986/87 рр., володар Кубка сезону 1980, 1985 і 1986 рр., переможець юніорського чемпіонату світу 1977 р., переможець молодіжного чемпіонату Європи 1980 р., третій призер Спартакіади народів СРСР 1979 р., володар Золотого кубка Джавахарлала Неру 1985 р. в Індії у складі збірної СРСР. У офіційних списках "33-х найкращих" у СРСР був під №1 у 1981, 1982, 1983, 1984 і 1985 рр. і під №2 у 1978, 1980 і 1986 рр.

З липня 1993 р. по травень 1995 р. був граючим тренером "Каледоніен Тістл" Інвернесс

(Шотландія). У сезоні 1995/96 рр. був тренером "Борисфена" Бориспіль.
Грав за збірну ветеранів "Динамо" Київ 1998 р.

№8-9. КОНЬКОВ Анатолій Дмитрович - півзахисник, центральний захисник, тренер (зріст 180 см), серед шанувальників футболу мав ласкаве прізвисько - "Коньок".

Заслужений майстер спорту СРСР (31.03.1982 р. - знак №2810), майстер спорту міжнародного класу (30.04.1975 р.), заслужений тренер УРСР, один з найкращих футболістів СРСР 70-х років, увійшов до символічної збірної "Шахтаря" Донецьк за 50 років (1986 р.).

Народився 19 вересня 1949 г. у м.Красний Луч Ворошиловградської (зараз - Луганської) області.

У футбол почав грати 1959 р. у Краматорську в дитячій команді "Авангард". 1960 р. грав у дитячій команді "Шахтаря" Донецьк. У 1965-66 рр. грав у "Авангарді" Краматорськ, у 1967-74 рр. у "Шахтарі" Донецьк. У 1975-81 рр. у "Динамо" Київ.

У вищому ешелоні чемпіонатів СРСР провів 303 матчі, забив 21 гол: за "Динамо" Київ - 193 матчі, 10 голів і за "Шахтар" Донецьк - 110 матчів, 11 голів. Був капітаном "Шахтаря" Донецьк у 1971-73 рр. і "Динамо" Київ у 1976-78 рр.

У європейських кубках за "Динамо" Київ зіграв у 39 матчах, забив 1 гол: Суперкубок Європи - 2 матчі, Кубок європейських чемпіонів - 22 матчі, 1 гол; Кубок володарів кубків - 5 матчів і Кубок УЄФА - 10 матчів.

Входив до складу збірної СРСР у 1971-78 рр. - 47 офіційних міжнародних матчів, 8 голів ("Шахтар" Донецьк - 14 матчів, 2 голи та "Динамо" Київ - 33 матчі, 6 голів) і 43 неофіційних матчі, 7 голів ("Шахтар" Донецьк - 12 матчів, 1 гол і "Динамо" Київ - 31 матч, 6 голів). Входив до складу олімпійської збірної СРСР 1972 р. (1 матч). Учасник Чемпіонату Європи 1972 р. (2 матчі, 1 гол), Олімпійських ігор 1976 р. (2 матчі), відбіркових матчів Чемпіонату світу 1978 р. (4 матчі, 1 гол), Чемпіонатів Європи 1972 р. (3 матчі), 1976 р. (7 матчів, 1 гол) і 1980 р. (2 матчі). Входив до складу збірної УРСР на Спартакіаді народів СРСР 1979 р. (6 матчів). Був капітаном збірної СРСР у 1976-78 рр.

Досягнення: володар Суперкубка Європи та Кубка володарів кубків 1975 р., другий призер Чемпіонату Європи 1972 р., грав у складі збірної СРСР - третього призера Олімпійських ігор 1976 р. (2 матчі з 5), чемпіон СРСР 1975, 1977, 1980 і 1981 рр., другий призер чемпіонатів СРСР 1976 (осінь) і 1978 рр., третій призер 1979 р., володар Кубка СРСР 1978 р., у складі "Динамо" Київ - володар Кубка СРСР 1978 р. (1 матч з 9), володар Кубка сезону 1980 рр., третій призер Спартакіади народів СРСР 1979 р. У офіційних списках "33-х найкращих" у СРСР був під №1 у 1975, 1976, 1977 і 1978 рр., під №2 у 1979, 1980 і 1981 рр. і під №3 у 1971 і 1973 рр.

1982 р. (по травень) був тренером "Таврії" Сімферополь, а з червня 1982 р. по 1983 р. і з липня 1984 р. по 1985 р. головний тренер цієї команди. 1986 р. був тренером "Шахтаря" Донецьк, а з кінця 1986 р. по липень 1989 р. головний тренер цієї команди. 1990 р. (по травень) головний тренер "Зеніта" Ленінград (зараз – Санкт-Петербург). З серпня 1989 р. (с перервами) працював старшим тренером Федерації футболу УРСР (а з 1992 р. - України). У 1993-94 рр. був головним тренером юніорської збірної України (9 матчів). У 1995-96 рр. головний тренер національної збірної України (7 матчів). 1997 р. головний тренер студентської збірної України. З липня 1998 р. по жовтень 1998 р. головний тренер СК Миколаїв (12 матчів), з жовтня 1998 р. по серпень 2000 р. - "Ворскли" Полтава (54 матчі). 2000 р. був тренером юніорської збірної України (9 матчів). У січні-червні 2001 р. виконавчий директор Професійної футбольної ліги (ПФЛ) України, з червня до жовтня 2001 р. - головний тренер "Сталі" Алчевськ.

Досягнення: під його керівництвом "Таврія" Сімферополь 1985 р. стала чемпіоном УРСР - переможцем зонального турніру 2-ої ліги.

Входив до складу збірної ветеранів УРСР 1991 р.

Закінчив Київський державний інститут фізичної культури.

1975 р. нагороджений грамотою Президії Верховної Ради УРСР.

ВИХОДИТЬ ДРУГИЙ ТОМ ІСТОРІЇ ФУТБОЛУ КИЄВА

Багатьом шанувальникам футболу добре відомий твір автора-упорядника нашого "Клубу" Анатолія Федоровича Коломійця з історії футболу столиці України - "Київський футбол на рубежах времен", перший том якого вийшов ще 2007 року. Ті, кому пощастило придбати цю гідну уваги книгу, були у захваті від тієї роботи, що була проведена автором, як, по-перше, від наданих ним матеріалів, документів та ілюстрацій, а, по-друге, від чудового оформлення цього видання – на рівні найкращих світових зразків. З нетерпінням усі чекають появи другого тому цієї своєрідної енциклопедії, і, як нам стало відомо, його вже друкують. З багатьох питань щодо цієї події ми вирішили поспілкуватися безпосередньо з самим автором, і він відповів на питання, які були поставлені штатним кореспондентом "Українського футболу" Володимиром Банясом.

Анатолію Федоровичу, то це правда що уболівальники нарешті дочекалися другого тому Вашої "енциклопедії" київського футболу?

Так, вже зараз можна повідомити усіх шанувальників нашого футболу і, насамперед, володарів першого тому моєї книжки, що другий том вже друкується, і бажаючи будуть мати можливість з нею ознайомитися вже в січні нового року. Деяка затримка з виданням (воно планувалося на початок цього року) сталася з відомих усім причин – це кризовий стан в країні й усі негаразди з цим пов'язані, хоча особисто я завершив роботу над цим твором в повному обсязі ще наприкінці 2008 року, коли ще працював в "Укрзалізниці".

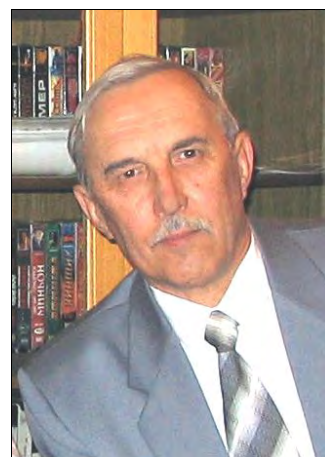
До честі замовника цього видання – Федерації футболу м. Києва, вони приклали максимум зусиль для того, щоб ця подія все ж таки сталася саме в найближчий час, і це їм вдалося зробити. Особливо цією справою переймався голова федерації Ігор Миколайович Кочетов, за що шанувальники історії футболу повинні бути вдячні саме йому.

Безумовно, в першу чергу потребують величезної подяки та всебічної поваги спонсори видання другого тому – засновники компанії ТОВ "Епіцентр і К°", голова правління Олександр Володимирович Герєга та фінансовий директор Галина Федорівна Герєга, бо без них ця книжка невідомо коли б була видана.

Який обсяг історії київського футболу охоплює Ваше нове видання?

Як відомо усім, хто знайомий з першим томом цього твору, він простежує історичні події, які сталися у футбольному житті Києва за перші 50 років його існування – з 1911 по 1961 роки, тобто це перші кроки футболу у Києві та його становлення аж до періоду його досягнень. Друга ж частина охоплює події найбільш значних досягнень футболу столиці Української РСР у радянський період з 1961 по 1991 роки, тобто за наступні 30 років. Вмістити в цей том ще й історію розвитку футболу за часів незалежної України не вдалося через те, що більшість найвидатніших досягнень його припадає саме на останні 30 років часів країни Рад. Залишити ці досягнення без достатнього їх висвітлення я просто не мав права, бо мене ніхто б не зрозумів.

Шанувальників футболу, безумовно, цікавлять особливості другої частини Вашого твору та чи відрізняється це видання від попереднього?

Одразу хочу вказати, що при підготовці цього видання було поставлено завдання саме продовження викладення усіх матеріалів історії футболу Києва у тій же послідовності і змісті, які були запроваджені у першому томі. Побудова розділів книги зроблена у хронологічній послідовності (з року в рік) саме так, як і у попередньому виданні, з тими ж підрозділами. Таким чином другий том є логічним продовженням усього, що було започатковано у першому томі.

Щодо поліграфічного оформлення книги, то вона на 100% наближена до першого видання і нічим від нього не відрізняється. Таким чином на книжковій полиці шанувальника футболу тепер будуть стояти два томи, які не відрізняються за розмірами і палітуркою одна від одної, начебто вони були надруковані одночасно.

Одразу в усіх виникає питання – де ж вони зможуть придбати це нове видання?

Другий том, як і перший, буде надрукований незначним тиражем, бо це видання призначене не для широкого продажу, а здебільшого для фахівців футболу Києва. Федерація футболу Києва не задовольняє індивідуальні заявки уболівальників, а використовує ці видання для вшанування ветеранів футболу міста, для нагородження видатних фахівців футболу та талановитої молоді.

Але я, як автор-упорядник, буду мати деяку кількість авторських примірників книги, які зможу запропонувати бажаючим її придбати. Тому вони вже в січні можуть звернутися безпосередньо до мене: за номерами телефонів – 044-275-39-44 та 097-026-54-22, за поштовою адресою – 03110, м.Київ-110, а/с 48 та в Інтернеті – E-mail: olisf@kolomiets.kiev.ua. Я повідомлю усім бажаючим про умови придбання другого тому.

Анатолію Федоровичу, а над чим Ви зараз працюєте, які Ваші наступні плани, чим Ви порадуєте наших читачів та усіх шанувальників футболу України?

Я зараз вже понад рік, як кажуть, на заслуженому відпочинку, після того як працював на посаді начальника сектору кадрових і соціальних питань Управління воєнізованої охорони Укрзалізниці. Тому, знаходячись на пенсії, часу маю достатньо. Цього року я працював над розбудовою та наданням матеріалів до розділу "Клуб шанувальників фут-болу" газети "Український футбол" (з березня вийшло не мало – не багато, але все ж 43 номери цього "Клубу" по 2 сторінки кожний), роз-повідав про видатних тренерів коїв-ського "Динамо" в усіх шести номерах журналу "Динамо" Київ", а та-кож в цих виданнях були науко-вані ще й окремі мої дослідження з історії футболу в Україні.

Вже більше місяця я працюю над замовленим третім томом історії футболу Києва, який буде охоплювати період незалежної України з 1991 по 2011 рік і буде присвячений 100-річчю заснування організованого футболу в Києві. Також я отримав замовлення і вже працюю над першою в Україні книжкою про суддівство футбольних матчів і київських арбітрів (до речі, я б не відмовився, якби мені хтось допоміг в цьому дещо незвичному для мене питанні, а саме надав би хоча б якісь матеріали щодо суддівства матчів у Києві).

Нажаль, працюючи над такими значними замовленнями мені важкувато буде бути одночасно ще й автором-упорядником "Клубу шанувальників футболу" і тому я у ньому буду лише приймати час від часу участь. До зустрічі на сторінках "Українського футболу".

І на останнє, [Я хочу щиро привітати усіх уболівальників українського футболу, особливо шанувальників його історії та футболофілів, з наступаючими святами Нового 2010 року та Різдва Христового і побажати здоров'я і щастя в житті, та особливо успіхів, як їм самим, так і усьому українському футболу в цілому!](#)

Бесіду провів Володимир Баняс

ДО СТОРІЧЧЯ ЛЕГЕНДАРНОГО ВОРОТАРЯ

Якось серед таких відчутних для усіх прихильників українського футболу невдач збірної України та київського "Динамо" ми прогавили одну значну подію в історії нашого футболу – 5 грудня виповнилося 100 років з дня народження прославленого воротаря Миколи Трусевича - такої знакової фігури в історії українського і радянського футболу 30-х років, що про це соромно було б забути. Та все ж, хоча й з запізненням, але ми відзначимо цю подію на сторінках нашого "Клубу" та схилимо голови, пам'ятаючи про його загибель в окупованому Києві у лютому 1943-го. На честь цього ювілею надаємо читачам біографічні дані, спортивний шлях та досягнення цього видатного майстра футболу:

ТРУСЕВИЧ Микола Олександрович - воротар (зріст 178 см).

Один з найкращих воротарів СРСР другої половини 30-х років, відомий як воротар-новатор: вибігав за межі штрафної площі, верхові м'ячі вибивав кулаками, удари низом інколи парирував ногами, грав в воротах без рукавичок.

Народився 5 грудня (22 листопада) 1909 р. у м. Одеса – агинув 24 лютого 1943 р. в м.Києві.

У футбол почав грати 1927 р. в Одесі в клубних командах "Харчовиків". У першій команді "Харчовиків" грав у 1928-32 рр., потім у "Динамо" Одеса з 1933 р. по 1935 р. З 1936 р. по червень 1941 р. в "Динамо" Київ.

У вищому ешелоні чемпіонатів СРСР за "Динамо" Київ провів 62 матчі (з них 8 матчів з неврахованих).

Входив до складу збірної Одеси у 1930-35 рр., збірної Києва у 1936-40 рр., збірної УРСР у 1934-39 рр.

Учасник тріумфальної поїздки збірної УРСР до Франції 1935 р. (переможного матчу з "Ред Стар" Париж), двох переможних матчів зі збірною клубів Туреччини 1936 р. - "Динамо" Київ і у складі "Динамо" Одеса, матчу зі збірною Басконії (Іспанія) 1937 р.

Досягнення: другий призер чемпіонату СРСР 1936 р. (весна), грав у складі "Динамо" Київ - третього призера чемпіонату СРСР 1937 р. (3 матчі з 16), чемпіон УРСР 1936 р., володар Кубка УРСР 1937 і 1938 рр. У офіційному списку "55-ти найкращих" у СРСР був під №2 1938 р.

Учасник матчів в окупованому Києві у липні-серпні 1942 р. у складі команди "Старт", один з яких відомий як легендарний "матч смерті". Розстріляний у Сирецькому концтаборі, відомому під назвою "Бабій яр". Посмертно нагороджений медаллю "За відвагу" 1965 р.

З 1966 р. у Одесі розігрується приз пам'яті М.Трусевича серед команд Одеської області.

Новини

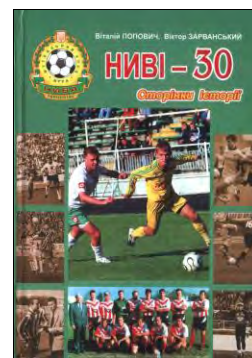
Інформуємо шанувальників футболу про видання двох нових книжок з українського футболу. Перша з історії тернопільської "Ниви" – до 30-річчя її створення, а друга – про футбольну команду майстрів радянського футболу СКА "Карпати" Львів.

Надаємо вихідні дані про ці книги за наступним порядковим номером з нашого переліку:

79. В.Попович, В.Зарванський. **Ниви – 30. Сторінки історії.** Тернопіль. ТОВ "Астон". 2009 р., 480 стор. з кольор. іл., наклад 100 прим., (ф.15x21), укр.м.

80. П.Пилипчук, І.Блащак, Ю.Назаркевич. **СКА "Карпати" – була така команда (1982-1989).** Львів. ТОВ "Західно-Український консалтинг центр". 2009 р., 56 стор. з іл., наклад 500 прим., (ф.15x21), укр.м.

Тепер трохи про ці видання. Книга з історії "Ниви" Тернопіль безумовно заслуговує найбільшої уваги хоча б тому, що видана на майже півтисячі сторінок, досить добре ілюстрована і містить 100% статистику цього клубу. Побільше б таких видань. Але на жаль у ній немає жодного слова про тернопільський футбол до 1978 року, а з інших видань ми маємо інформацію, що ця гра на Тернопільщині була започаткована ще на початку минулого століття і у неї напрочуд цікава історія, хоча б за часів знаходження у Польщі довоєнних часів, не кажучи вже про футбол повоєнних часів в складі Української РСР. Читач від авторів цієї книжки з нетерпінням буде чекати досліджень у цьому плані і нехай вони будуть досить незначними, але вони такі потрібні для створення загальної історії українського футболу.

Друга книжка про команду СКА "Карпати", хоча й не має загальних статистичних даних цієї команди та містить лише деякі біографічні відомості про усіх її гравців (нажаль про багатьох з них майже нічого не наведено), але й це вже деякий крок у вивченні саме футболістів, які грали в українських командах за радянських часів. Та все ж дуже хотілося щоб історія цієї команди була викладена не на одній сторінці, а була читачеві все ж надана докладна інформація з причин з'явлення і зникнення цієї команди: хто за цим стояв, нащо це робилося і як це доводилося до уболівальників. Напевно все ж про це багато періодичних видань, особливо львівських, досить детально писали й шанувальників українського футболу це дуже цікавить. Нажаль про це в цій книжечці немає жодного слова, наче б то у нас в ті часи командам як заманулося, то вони об'єднувалися, а як побило керівництво горшки одного відомства з іншим, то й роз'єднувалися. То про це ж треба писати.

КЛУБ ШАНУВАЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

Автор-упорядник – Анатолій Коломієць

Під редактуванням Володимира Баняса

з газети "Український футбол" №5 від 14 січня 2009 року

Кому не потрібна статистика футболу і чому?

Що таке взагалі статистика? Відповідь найбільш конкретну можна знайти у Словнику іншомовних слів, де чітко вказано, що це або наука, що обробляє чи вивчає кількісні показники,

їх співвідношення та зміни з метою використання для практичних висновків; або просто кількісний облік масових явищ. При цьому обов'язково робиться застереження про таке поняття, як статистична помилка або погрішність. До речі, згідно теорії помилок вони поділяються на систематичні, грубі та випадкові

Саме з цих статистичних помилок ми й почнемо розмову. Вони, в принципі, неминучі й від їх розміру залежить точність проведення статистичних досліджень. Наприклад, на звичних нам вже виборах у структури влади звичайною при науковому опитуванні за місяць до виборів є така помилка у п'ять відсотків, а вже при екзит-полах у день виборів вона, як правило, не перебільшує і двох відсотків.

У статистиці саме радянського футболу ця неминуча помилка очевидно не може бути нижче десяти відсотків, тому тим, хто цікавиться статистикою футболу, залишається тільки викорінити грубі помилки шляхом їх пошуку та обнародування, а також зводити випадкові помилки до мінімуму шляхом неодноразових перевірок отриманої інформації. Що ж до систематичних помилок, то вони завжди залишаються, бо це пов'язане з людським фактором — або журналіст, або набірник у типографії чи машиністка, або арбітр при складанні протоколу матчу, або сам же статистик при аналізі матеріалів, які ним вивчаються, десь все одно помиляться завдяки величезній кількості причин, які властиві людині. Це навіть доведено наукою.

Отож у світовій практиці при статистичних дослідженнях ніколи не позбавитися помилок, а звідси й нема ніякого сенсу звинувачувати людей, які чесно й часто-густо безкорисно віддають усіх себе статистиці футболу, та просто недопустимо обзивати "тупарями" та іншими безсторонніми виразами. Бо саме більшість з них чесно виконує цю роботу й навіть не підозрюють, що за це вони не то що подяки не почують, а просто їх у кращому випадку облають "несправжніми" статистиками, при цьому облають саме ті, які їм навіть "у рівні не годяться" — особистості далекі від статистики або навіть не гребують тими ж методами, у яких вони звинувачують щирих трудівників, а це вже не інакше як простим українським словом — "падлюка" і не назвеш.

А тепер зробимо зупинку на тому, що спонукало мене, людину, яка практично не займалася статистикою, а лише цілковито використовувала її у своїх історичних дослідженнях, узятися за цю статтю. Уявіть собі — просто випадок, бо я звернув увагу на допис у нашій газеті за 18.12.2009 р. під назвою "Проблеми вітчизняної футбольної статистики". Було вказано, що цю статтю передруковано з російського сайту в Інтернеті та автором її є **дуже відомий** футбольний статистик, який вирішив залишитися невпізнаним, тобто анонімом.

Прочитавши статтю, я просто оторопів. Такого я ще до цього часу ніколи не читав. Це ж потрібно було вилити стільки багнюки на своїх "побратимів по захопленню" та ще й до того, врешті-решт зробити висновок, що статистики радянського футболу, зробленої "справжніми" професіоналами, ніколи не існувало, а усе, що було надруковано — суцільна "туфта" й вірити абсолютно нічому непотрібно, та до того ж ще й шкідливо. Замало того, виявляється, на думку цього "дуже відомого аноніма", статистика футболу взагалі непотрібна, в усякому разі, в тому вигляді, як вона робилася та й робиться зараз.. Це вже щось з жанру "закривавлених чортиків у маячні божевільного" й ніяк не інакше.

До речі, як виявилось, прочитало цю статтю багато українських статистиків футболу та, спілкуючись між собою, у них інших висновків не було. Перший номер статистики українського футболу Юрій Ландер ще й досі не може ніяк прийти до тями після цього допису. Напевно зі статтею у Інтернеті познайомилися й провідні статистики Росії, яких так облаяв цей "шизофренік". Я поспілкувався з деякими з них і, чесно кажучи, вони навіть не змогли підібрати слів обурення діями їх "колеги".

Я, як і більшість шанувальників футболу Радянського Союзу, познайомився з азами статистики наприкінці 60-х років з просто чудової книги Костянтина Єсеніна "Футбол: рекорди, парадокси, сенсації", виданої цим метром радянської статистики двічі загальним накладом у 200 тис. прим. і вміть розкупленої. До цього такою популярністю користались лише добрі видання Олександра Переля, який заклав основи статистики футболу на неосяжних просторах країни Рад. Але саме книга Єсеніна надала дивовижного поштовху народженню багатьом тисячам статистиків футболу в СРСР, серед яких почали з'являтися здібні й перспективні, які розпочинали свою кар'єру з видання програмок на матчі та довідників-

календарів. Ці маленькі книжечки почали видавати у декількох сотнях міст, і саме вони сприяли популяризації футболу околиць і глибинки. Щодо України, то тут основоположником статистики українського футболу був киянин Іван Миронов (уродженець Миколаєва) — футболіст, тренер, суддя, автор програмок до матчів "Динамо" Київ у 50-60-ті роки, а після нього, наприклад, статистикою "Динамо" Київ дуже серйозно займався Владислав Ляхов. Я особисто був знайомий і переписувався з багатьма статистиками футболу тих часів і не можу промовчати, коли багном обливають моїх добрих знайомих:

- Миколу Травкіна, творця бібліографії радянського футболу, єдиного в країні, хто займався статистикою футболу другої, молодіжної та усіх юнацьких збірних СРСР, а також міжнародними матчами усіх рангів, який безкорисливо ділився з усіма зібраним ним матеріалом;

- Павла Альошина, піонера у створенні програмок матчів єврокубків ("Динамо" Москва) зразка світових стандартів, не кажучи вже про таку чудову працю усього життя — книгу з історії команди московських залізничників;

- уфимця Володимира Колоса, без якого і зараз ніхто б не знав про перші чемпіонати Російської імперії та чемпіонати 20-30-х років у СРСР та РРФСР.

Тільки за це вони заслужили довічні пам'ятники, тому що крім них практично ніхто не здатен був щось тямуще зробити. Так, кожному з них властиво помилятися, десь трохи пересмикнути, "допрацювати" на свій розсуд, але вони ніколи про це не приховували і завжди з великою вдячністю сприймали будь-яке уточнення та виправлення у своїх творах. То за що ж паплюжити цих відданих футболу працівників з великої букви, які усе своє життя віддали його популяризації та становленню.

Адже немає нічого простіше, виявивши їх помилки, виправити їх, якщо, звичайно, є чим аргументувати ці виправлення. Тим більше, що зараз на багатьох сайтах Інтернету це зробити так просто і навіть гроші не потрібно витратити на видання якихось своїх книжок і брошур. Просто надайте знайдений вами документ, який свідчить про помилку в раніш виданому чиемусь творі, і тоді той, кого це цікавить, обов'язково це побачить, а якщо сам не побачить, то йому колеги підкажуть. І тоді ваша завзятість до "правди та справедливості" знайде відгук, про вас будуть пам'ятати з вдячністю усе життя. А якщо будете очорняти в цілому працю усього життя своїх же побратимів за захопленням, то вас, зрештою, тільки проклинати будуть. І на тому світі, якщо він все ж існує, вам ох як гукнеться.

Заклики до ігнорування напрацювань попередників у статистиці футболу мають настільки безглуздий вигляд, що тільки диву даєшся, як "дуже відомий статистик футболу" цього не розуміє. Вода камінь точить і ніякі гатки на її шляху не перешкоджають, а щоб змінити русло — ох як попрацювати потрібно. І тільки практичними справами, а не споглядання та окриками на тих, хто працює. Чітко розуміючи це, мені чомусь дуже захотілося взнати, хто ж він — цей анонім, бо я певно повинен його знати, якщо він такий "відомий". Мені порадили заглянути на сам сайт Інтернету (Олександра Єжова про статистику "Зеніту" Санки-Петербургу" — www.aegov.narod.ru) і тоді я, начебто, одразу визначу цю особистість. І, уявіть собі, я дійсно це зробив без особливих труднощів. Виказали аноніма його коментарі до статті Сергія Гончарова "Кому и зачем нужна футбольная статистика" у новинах спорту газети "Вечерняя Москва" (січень 2008 р.). А саме зухвалість у поводженні з опонентом, впевненість у тому, що тільки він завжди правий та, звісно, його стиль викладення думок, особливо написання слова "ooooooooочень" з багаторазовим повторюванням "о".

Уявіть собі - ним виявився мій дуже добре знайомий **Андрій Яковлев** з Москви, якого я знаю ще з 70-х років, коли він привіз до Києва на обмін значну кількість дуже рідкісних програмок матчів київського "Динамо" (до речі, багато з них з бібліотечними штампами). Нас, київських футболістів того часу, мало цікавило, звідки раптом вони у нього з'явилися, головне було їх "заполучити". З допомогою цього обмінного фонду Яковлеву дуже скоро вдалося зібрати одну з кращих в країні колекцій програмок матчів "Динамо" Київ. До того ж, кияни тоді були на вершині радянського футболу, і практично ніхто не був здивованим, що москвич раптом вирішив збирати матеріали про команду Києва, а не Москви (як інші - традиційно за місцем проживання). Зібравши усе по київському "Динамо", що тоді можна було знайти у колекціонерів, він декілька років "мучився" поповнюючи свою колекцію однією-двома програмками на рік, а потім, чесно кажучи, несподівано для усіх захопився статистикою

київського "Динамо". Але, коли він вже почав писати книгу статистичного напрямку про "Динамо" Київ, прийшли часи перебудови, а там вже й Україна стала самостійною державою. У Москві видати величезний за обсягом (напевно багатотомний) твір про команду іншої країни було безперспективно. І він привіз перші сторінки кожного розділу своєї книги до Києва - безпосередньо до ФК "Динамо" Київ і запропонував їх до видання. Однак президенти клубу, що в той час змінювалися, тільки обіцяли вирішити це питання, але вкласти значні кошти до цього заходу не поспішали, звісно побоюючись, що не отримають бажаного мого прибутку. Так і до цього часу сумніваються. Та й дуже сумнівно, що вони на це колись підуть. Яковлеву, врешті-решт, це стало зрозуміло й очевидно. Він прекрасно зрозумів, що його багаторічна праця пішла коту під хвіст, і продовжувати роботу над новими сезонами участі "Динамо" вже в змаганнях незалежної України не було бажання. Розпочати все спочатку про якусь іншу команду Москви - вже поїзд рушив. І.С.Добронравов написав усе про московське "Динамо" у своїй чудовій книзі "На бессрочной службе футболу"; великий авторський колектив без його участі (хоча й з допомогою) зробив надзвичайну "Официальную историю московского "Спартака"; П.Альошиним (хай навіть з домислами) створена історія московського "Локомотиву". Залишалося "Торпедо" та ЦСКА, але там непочатий край роботи, якщо розпочинати з нуля, а життя не таке вже й довге для смертних світу цього.

Але найбільша прикрість для нього — це випуск у Києві мультимедійної енциклопедії "Динамо" Київ" на 3-х дисках CD у гарній коробці, де скрупульозно представлені абсолютно усі матчі київського "Динамо" в чемпіонатах і Кубку СРСР (автор — В.Ляхов) і України (автор — О.Чуйко), а також матчів єврокубків і збірної СРСР з участю київських футболістів (автор — О.Блекот), при цьому є не тільки протоколи усіх матчів, але й звіти про них з газет того часу (надані О.Кабанцем). З точки зору слушності ведення статистики усе, що піддається сумніву, в протоколах підкреслено, так що причепитися щодо "домислів" неможливо. До речі, автор цих рядків у енциклопедії надав історію клубу, дав біографії усіх гравців команди та інформацію про міжнародні товариські матчі, а також ще ілюстративні матеріали з своєї колекції а в додатках — повну колекцію значків про цей клуб і кращі фотографії з його історії. У Держфільмофонді були переглянуті усі фільми кінохроніки, які там знайшли, і відібрані кращі з них, з яких і було створено другий диск. Також цей твір на рівні світових зразків — праця суцільно київських футболофілів і статистиків футболу, і їм є чим пишатися. Нічого аналогічного на теренах хоча б колишнього Союзу досі ще немає, і є сумніви, що щось подібне з'явиться. Навряд чи знайдуться здатні на таку титанічну працю, на яку спромоглися безмірно віддані своїй команді кияни.

Все це не могло не подіяти на "настрій" Яковлева. З'явилося якесь гнітюче спустошення та очевидна невдоволеність, і що найбільш прикро — це **гострюща заздрість** до тих, кому все ж якось щось вдається зробити. Невміння йти на поступки й ділитися з тими, хто не приймає участі в роботі, відсутність хисту домовлятися та здібності умовляти спонсорів (аж до повної передачі їм права на прибуток) — це ті недоліки Яковлева, які й завели його у цю пастку відчаю. На жаль, і попросити допомогти йому тих же киян він нездатний, бо він на сто відсотків упевнений, що він на голову вище усіх цих Ляхових, Коломійців, Чуйків та подібних їм.

І ось саме звідси і тільки з цього вже зрозуміла відповідь на питання, яке поставлено у заголовок статті — чому комусь не потрібна статистика футболу?

Нічого, крім люті на свою долю, а звідси вже й зненависті до справи, якою був захоплений три десятки років, немає у поведінці цієї людини. Однісінькою відрадою може бути тільки викорінення того, чим, начебто, займався особисто, а саме статистики футболу. Нічого йому вже не залишається, крім того, щоб представити цю таку потрібну й безмірно цікаву шанувальникам футболу справу - безпідставною, неправильною і пагубною. А краще за все взагалі поховати статистику футболу, як таку, що існує. Якщо бажаєте, то це за принципом "і сам не гам, і іншому не дам". Невже це ще нікого не переконало.

Але все ж таки , а як же - "дуже відомий статистик"... У тому ж і справа, що Яковлев абсолютно нікому невідомий статистик, і сам він це прекрасно розуміє. Де його статистика? Може він десь її публікував? Може комусь щось надавав чи хоча б показував? Я особисто, пробачте, ніде нічого не бачив. Звідки ж тоді таке звання? Сам себе визнав "дуже відомим". Просто смішно.

Справедливості заради, слід все ж визнати, що я, разом з київським статистиком Владиславом Ляховим, мали честь ознайомитись з першими сторінками розділів книги москвича Яковлева про київське "Динамо", яка так і не побачила світла. Це 10-12 листків, і по кожному з них у нас одразу з'явилося по декілька запитань. Їх ми одразу вирішили надіслати автору, але потроху, розуміючи, що часу він нам багато не приділить. І от одразу після публікації "яковлевських" переліків матчів київського "Динамо" за перші два-три роки його існування та їх результатів (вказано рахунок) у клубному журналі "Динамо" Київ", ми знайшли з півдесятка абсолютно нових і невідомих нам матчів. І це не дивлячись на те, що В.Ляхов, вже після О.Кабанця, ще раз передивився усі газети, які є в Києві, та переглянув практично всі архівні матеріали. Питання було досить просте — попросили повідомити, де Яковлев отримав інформацію про проведення цих матчів? Думаєте, він нам відповів конкретно — звичайно ні. Відповідь була оригінальною: *"если они есть у меня в перечне, то, значит, я об этом где-то прочитал"*. Ось так.

Тоді ми залишили тільки одне питання — звідки у нього в переліку матчів першого в історії команди 1928 року з'явився матч у Києві 16 вересня між динамівцями Києва та Харкова, та ще й рахунок цього матчу — 3:1. Окрім того, що цей матч планували провести, ми нічого не знайшли. Мало того, ми знайшли протокол президії Харківського ОРФК від 13 вересня, з якого випливає, що практично всі найкращі гравці харківського "Динамо", які склали ядро збірної УРСР, були дискваліфіковані на цілий рік за те, що після завершення матчів Всесоюзної Спартакіади 1928 року в Москві та поблизу неї за гроші провели кілька матчів. А хто ж тоді грав через три дні у Києві?

Яковлев чесно відповів, що знайшов інформацію про цей матч у якомусь ленинградському журналі, де було наведено фото, під яким було вказано, що це фрагмент матчу харківського і київського "Динамо" та й рахунок там було вказано.

Цим він ще раз підтвердив, що він, коли займався статистикою команди, то навіть не робив відміток, звідки він що брав. Тобто він одразу ж визнав себе "несправжнім" статистиком за його ж критеріями, вказаними у його статті. Після таких "щирих" відповідей нам стало ясно, що з цим "статистиком" справи мати не потрібно — марно витратити час.

Уявляєте, якби таки вийшла його книга про київське "Динамо", яка б була реакція на неї справді професіональних статистиків. Думаю, що Альошин у порівнянні з Яковлевим виглядав би взагалі цяцінькою.

То чому ж він ніде не каже, що він не тільки "несправжній" статистик, але й зовсім не статистик — це нам зрозуміло. Як кажуть — а навіщо це йому потрібно? Але в той же час Травкіна називає "тупарем", а Альошина взагалі не статистиком — це, напевно, йому точно потрібно й вигідно.

Щодо радянських професійних статистиків футболу, тобто "справжніх" статистиків, то це взагалі абсурд якийсь. Де ж вони таку професію здобули, яку ж вони заробітну платню отримували і яка ж організація їм її платила? Про який професіоналізм йде мова?

Завжди у розумінні шанувальників футболу "професіоналом" вважався зараз саме той статистик, який **плідно, серйозно працював** на цій ниві, однак вимагати від нього абсолютної відсутності помилок і особливо того, що він не встиг або просто був не в змозі зробити, не можна. Інші, тобто "несправжні" — це взагалі не статистики, а просто ті, що пробують себе у цій справі. То й хай собі тренуються, може й користь з цього буде. Бо справжніми не народжуються, ними стають з часом. До речі, ніхто з цих молодих і недосвідчених себе статистиком і не вважає.

Напевно, розрахунок був на те, що статистики футболу заголосять з горя, однак я впевнений, що захоплені цією серйозною і потрібною для розвитку та популяризації футболу справою плакати не стануть. Вони можуть відповісти лише словами одного з останніх хитів відомої зараз усім Верки Сердючки:

**"Пусть плачут те, шо нас не ждали!
Пусть здохнет тот, кто нас не захотел!"**

Анатолій КОЛОМІЄЦЬ.